

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSITETSBIOTEKET
UMEÅ

75653:1

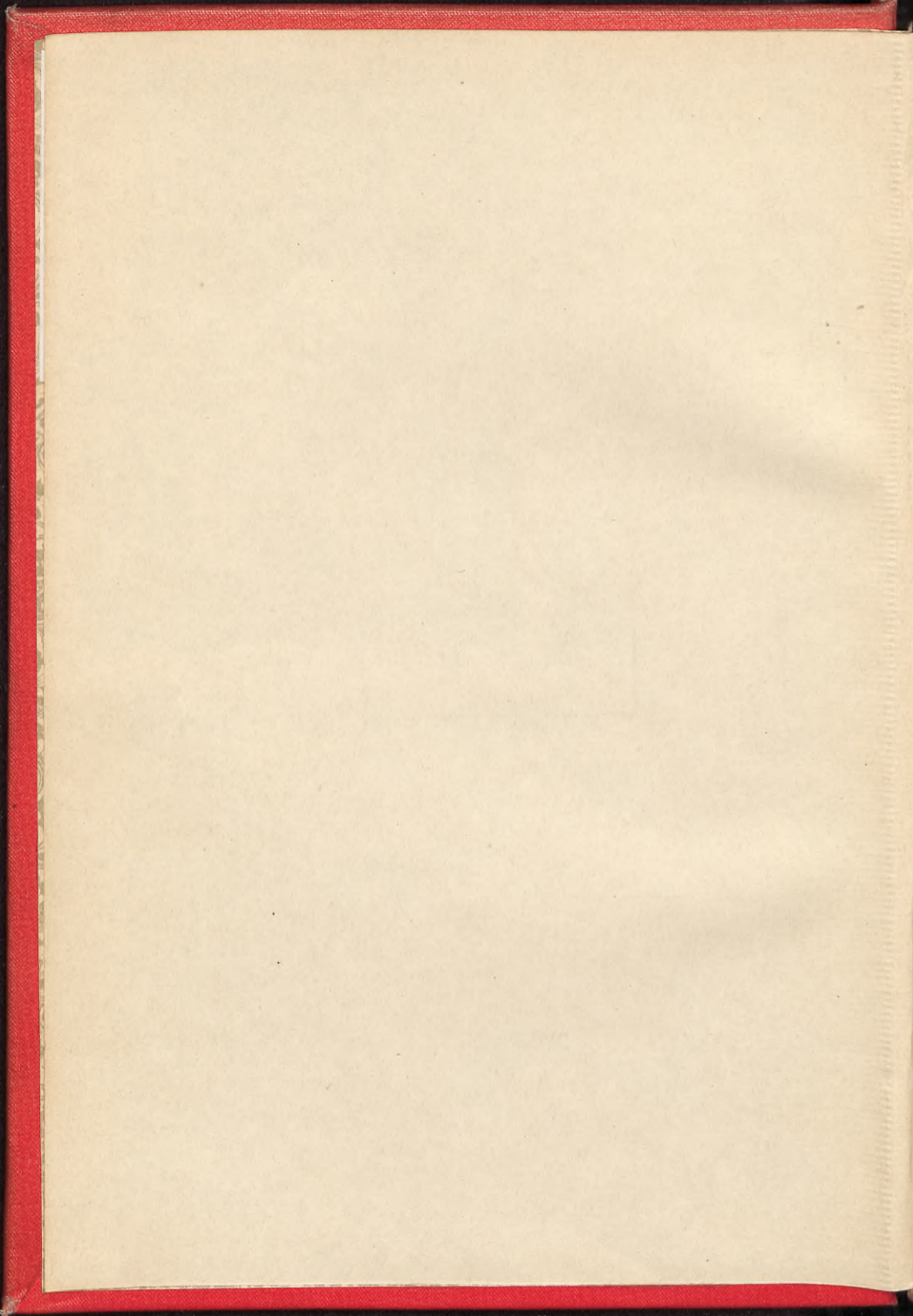
EX LIBRIS

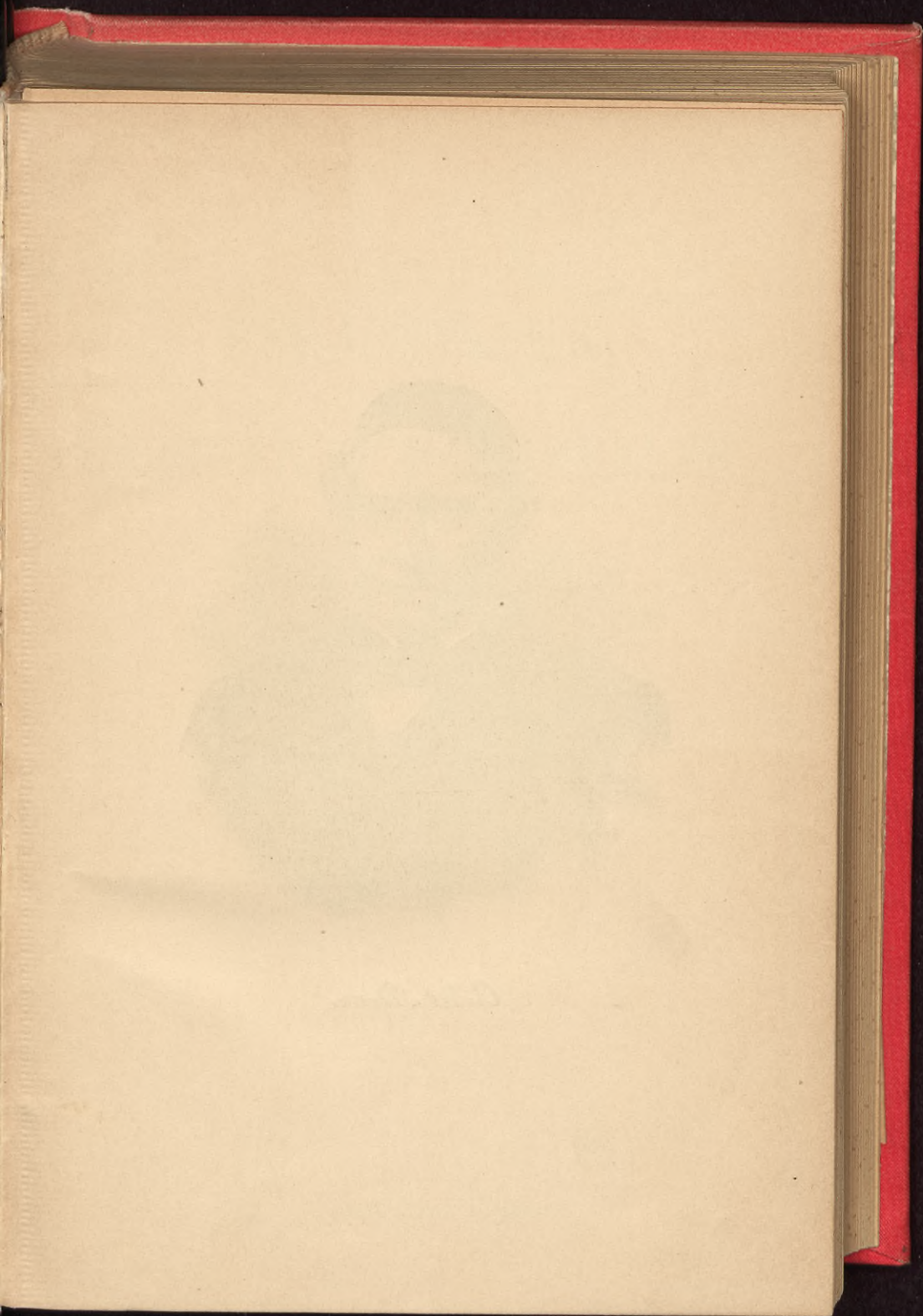
Umeå universitetsbibliotek

00002698676

UNIVERSITETSBIODIAGNOSTIK
21 JUN 1976
UMEA

Onkel Samme

BERÄTTELSER
SKIZZER OCH NOVELLER

AF

C. A. WETTERBERGH
(ONKEL ADAM)

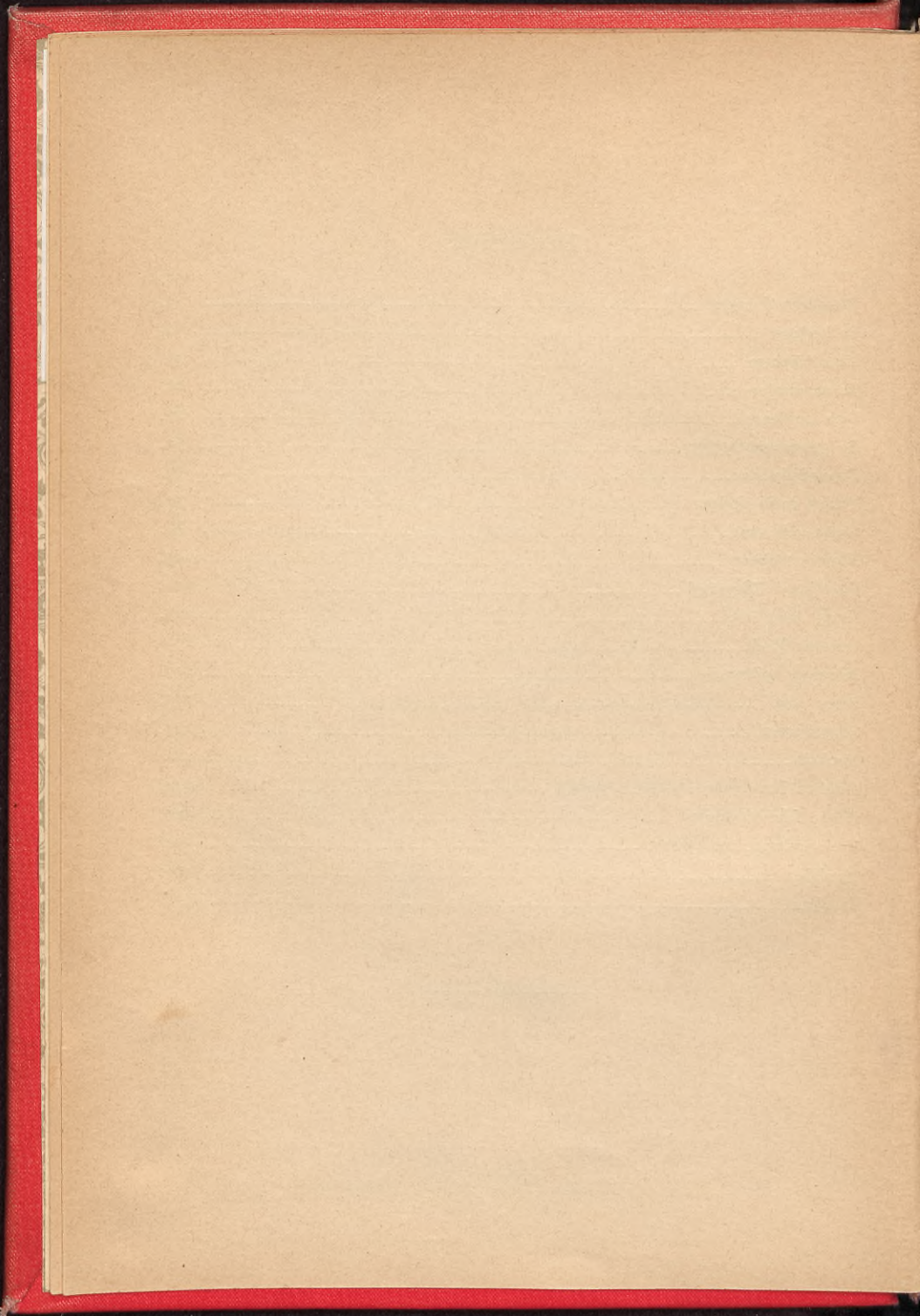
FÖRSTA BANDET

STOCKHOLM
F. & G. BEIJERS FÖRLAG.

Stockholm,
tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1889.

Innehåll:

	Sid.
Det unga Sverige	3.
En konsert	8.
Mina klienter	17.
En revolution	22.
Fyra studenter.....	29.
En generalmönstring	52.
Grannflickorna	59.
Trohet intill döden	72.
Grant och sant.....	88.
Några stackare	105.
Familjen i Gåsgränd	112.
Kung Anes hög	145.
Gubben Rask	179.
Mormors spinnrock.....	213.
Peter Abel	235.
Sorgebarnet	245.
Nyckeln.....	281.
Gubben Lundman och hans vänner	312.
Minne från Castenhof.....	379.
Tre smultron, tre kyssar.....	394.
Invaliden	409.
Klockan	432.

Det unga Sverige.

Jag satt en vacker morgon och spekulerade i min vindskupa fyra trappor upp der vid hörnet af Dödgräfvaregränd, ni vet. Det hade regnat om natten, ännu dröp det något ur takrännorna, och en katt, som är min dagliga vis à vis på motstående tak, spatserade försigteligen i rännan, då och då ruskande på en och annan fot. Solen behagade titta på huset midt öfver, inne hos madamen med astrerna i fönstret. Jag såg hennes dusamell eller, hvad det nu kallas, negligé, glänsa fram i fönstret; gumman var uppe och drack sitt morgonkaffe, men jag stackars Pfefferkorn får aldrig smaka en så kostelig dryck. Jag skrifver *rent*; jag författar; jag har till och med inlemnat ett försök om Sveriges anor till Svenska Akademien — men icke fick jag priset, utan en mamsell fick guldpenningen. Jag hade likväl bättre kunnat använda honom jag. »Snille» har jag sjelf och »smak» får man icke af en guldpennning, om han icke förvandlas i vanliga penningar. Jag har många gånger ämnat föreslå en dilettant-akademi med många priser, der jag och andra obetitlade naturgenier kunde täfla om priset. Hvem kan lefva af guld? och hvem vill väl sälja sin polett »på snille och smak» för en hundstyfver i boden med den »förkylda kullan öfver dörren»? Jag ville derföre föreslå en inrättning mera passad efter tidens fordringar, nemligen belöningar af mera »praktisk användbarhet» än en guldmedalj. Finge man t. ex. en ny rock för ett äreminne, ett par nya permissioner för en sång med »fritt val af ämne blott man hölle sig inom det allvarsamma», ett par bottforer för en idyll och en ny nattmössa för

en hjeltedikt, samt dessutom, såsom jetton, en portion köttbullar med delikat brynt potatis — då kunde litteraturen blifva något helt annat i det kära fäderneslandet. Det är också klart, att man måste lefva för att kunna författa. Man kan icke lefva som en stackare och skrifva som en bjesse — allt måste stå i proportion. Af hunger kommer den numera utdömda sentimentaliteten, och satiren, det försmädligaste af allt, kommer sig från tunna och barslitna kläder; fryser man, blir man förargad på hela världen och sitter der och hittar på spektakel.

Jag hade just dessa funderingar för mig, och ämnade att sätta dem på papper, eller »nedskrifva», som det heter nu för tiden, då jag fick höra liksom ett pustande i trapporna; men jag fästade ingen uppmärksamhet derpå, emedan här uppe äro många boningar och smyghål, dit en menniska kan förfoga sig. Nog af, jag satt trankil och tänkte, jag, då det knackade på dörren. Jag blef något förargad, ty jag trodde att någon tog miste om vägen, stod upp och öppnade.

»I hvad ärende?» sade jag till den kommande. En liten gentil herre i svart bonjour steg in.

»Ber tusen gånger om förlåtelse», sade han smilande och fästade en genomträngande blick på mitt ansigte — den stod jag ut med — och sedan på mina kläder — denna blick tålde jag med filosofiskt lugn och tänkte: det tillhör endast medelmåttan att ha fin klädesbonjour; den sanna förtjensten trives bäst i en snäf kamlottskappa. En sådan är nemligen min habit så väl hemma som borta — hon är så att säga min yttre menniska. Jag kallar henne också beständigt för *Semper Idem*, oaktadt tidens tand gjort sina märken — men nog om det. Den lille mannen betraktade mig mycket noga och frågade slutligen: »Ser jag för mig herr sekter Pfefferkorn?»

»Till er tjänst», svarade jag med en lätt och behagfull böjning på hufvudet.

»Förlåt, herr sekreterare», fortfor han. »Ni är ju författare? eller hur? ni skrifer ju vers?»

»Till er tjänst», sade jag och tänkte: pass på att den der gynnaren är en älskare, som icke har koncepter, men väl kontanter; pass på, att den der gynnaren vill hafva någon grannlåt åt sin fästmö. »Till er tjänst», upprepade jag. »Var god och sitt.»

»Min herre», återtog den främmande, »är det icke ni, som skrifer »Den spruckna lyran», som vann så mycket tycke hos publiken?»

»Jo, visserligen, men inte annat jag vet, blef hela upplagan ma-

kulerad, emedan ingen köpte den, därför att man i Dagligt Allehanda gjorde spektakel af den och sade att den inte dugde.»

»Ja, jag vet; men ni har det oaktadt författat den lilla boken.»

»Ja, till er tjänst.»

»Det gläder mig», sade den lille herrn och gnuggade händerna. »Var god tag på er fracken och följ med mig på en liten frukostrisp här borta.»

»Tackar», sade jag något förlägen, »men jag skall säga, att min borstare tagit ut fracken, och jag måste således . . .»

»Åh nej!» ropade den främmande, »kom med sådan ni är; med snillen, sådana som ni, bör man ej vara nogräknad.»

Förslaget var godt. Jag följde min goda vän sådan jag var i min Semper Idem. Nedkomne på gatan, började vi åter samtalet.

»Ni har en satirisk min, min herre!» sade min nya vän, »ni måste vara stark i satiren.»

»Hä, hä, hä!» genmälte jag; »ni är fysionomist?»

»Hör, herr Pfefferkorn! är det ni, som hittat på den der dräpande satiren om Noterii guldbyxor?»

»Tjenare», sade jag, »till er tjänst; man har ock alltse'n plöjt med min kalf.»

»Det har ni rätt i», fortfor han. »Det var ett gudomligt infall, en sekular-idé!»

»Hä, hä, hä! alltför förbunden», sade jag och lyfte på hatten.

Vi voro nu framme på värdshuset. Ni må tro den der slyngeln till kypare bockade sig för mig så djupt; han är så styf utaf sig eljest, och begriper ej snillets eget höga värde. »Enskildt rum», sade min följeslagare — och vi fingo.

En matsedel — det vore mycket att säga om en sådan — den studeras grundligen, grundligare än grundlagen sjelf. Det bevisar att människans lekamliga behof ta högra handen af hennes andliga; men derom mera en annan gång.

Mitt val var snart gjordt; men min kamrat studerade länge. Sedan han afvägt skälen mot och med fattade han ett beslut och verkstälde det. Maten kom in tillika med en butelj öl — det var delikat.

Sedan den första hungern blifvit stillad, började jag åter att fundera öfver min okände vän och frågade slutligen: »Med förlof, min herre, hvad heter titulus?»

»Mitt namn», svarade den okände, »är Suddenskugg.»

»Jaså», återtog jag och tömde mitt glas; »men hvad embete eller tjänst innehar då titulus?»

»Jag är artist», svarade han.

»Jaså», fortfor jag; »i hvad genre? på något instrument? eller på kungliga teatern? eller helt enkelt på sten?»

»Helt enkelt på sten», svarade min nya vän.

»Således en stenritare? jag förstår. Förlåt min frågvishet.»

»Vi känna nu hvarandra», sade min lilla »petinette» vän, och jag får derföre bedja er vara god göra mig en tjänst.»

»Till er tjänst», sade jag.

»Jag får bedja er att sätta er här framme vid fönstret och oaflåtet se der midt emot på knuten (han satte mig i positur) — nej något högre; se på den der spruckna rutan midt öfver. Jaså, se så, min bästa herr Pfefferkorn! var god sitt stilla. Se på den söndriga rutan — nu är det bra.»

»Men» . . . sade jag.

»Inga men, herr Pfefferkorn, inga men; gör mig och nationen den tjänsten och sitt still blott några ögonblick.»

Jag satt der som en bild; det var likså godt att sitta der som annorstädes under matsmältningen. Min nye vän tog fram ett plån och en blyertspenna och började rita. »Aha», sade jag, »ni är porträttör.»

»Tyst, min bästa», sade min vän stenritaren. »En skön panna», mumlade han för sig sjelf. »Hvilken herrlig hävlfning! Näsan, herr Pfefferkorn, har plasticitet.»

»Åh nej, den är plastiskt skön, en verklig grekisk näsa. Det var annat, tänkte jag, än man eljest sagt.»

»Denna håla på kinden», fortfor han, ritande, »denna håla är remarkabel; alla stora satirici och skalder hafva en sådan. Voltaire t. ex. hade en sådan mängd deraf, att . . .»

»Med förlof», invände jag, »den der hålan har jag haft från min barndom.»

»Det tror jag nog; snillet utvecklar sig tidigt.»

»Nej, med förlof!» återtog jag, »det var en bock hemma hos far min, som stängade mig, och salig mor lade beck och talg på, så att hålet blef större.»

»Är det så», sade ritaren. »Nå, lika godt, ni bör likväl omtala händelsen i er biografi.»

»Biografi?» sade jag högst förundrad. »Förlåt mig, jag är så styf i nacken och ögonen så vida.»

»Ja, hvilade er, min bäste», sade min porträttör, »hvila er något, jag har nu konturerna.»

Med stor lättnad vände jag på halsen, jag fruktade nästan att jag blifvit ledlös liksom Vetenskaps-Akademiens giraff.

»Tillåt mig fråga», sade min gode vän, »tillåt mig fråga — var icke herr Pfefferkorn med i Sveriges sista strid?»

»Ingalunda, men jag var på förslag, fastän jag fick annat att göra än vara med.»

»Jaså, herrn var icke med. Nå, var herrn med», fortfor han, »vid Sveriges sista fred.»

»Åh jo, 1809», sade jag. »Jag var nemligen material-bokhållare på en transport-skuta, som sjönk i Öregrundsgrepen.»

»Sätt det der in i er autobiografi.»

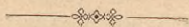
»Hvilken?» frågade jag.

»Kors bevars! den, som skall åtfölja ert porträtt.»

»Jag förstår er inte», sade jag och såg på porträttet. Det var likt, men min Semper Idem hade han gjort till ett moln; jag satt der som en gud. »Det der är likt mig; men min herre! det är mig alldeles oförklarligt hvad ni menar med porträtt och autobiografi; det är rent af hebreiska för mig.»

Min lille vän såg mig helt kuriöst an. »Ni förstår icke? det trodde jag likväl ni gjorde. Nå, ja väl, då ni icke förstår ändamålet med mitt arbete, får jag säga er, det er blygsamhet icke tillåtit er sjelf att märka. Ni är nemligen en utmärkt, en förhoppningsfull författare, en man, på hvilken fäderneslandet räknar i framtiden, och det är derföre ert porträtt och er biografi skall in i ett verk, benämndt: »*Det unga Sverige*».

»Jaså!» ropade jag hänryckt. »Herr artist! nu fäster jag åter blicken på den spruckna rutan. Fullborda mitt gesicht; det skall pryda »Det unga Sverige».

En konsert.

Det tar sig. Allt sedan jag kom in i det »unga Sverige», der jag nu sitter i mitt moln, som en liten Guds engel med löskragar och prydd med den der sarkastiska hålan på kinden, som jag förut omtalat och hvarom utförligare kan läsas i min autobiografi; alltsedan har jag riktigt kommit, som man säger, i smöret. Alla menniskor vilja göra min bekantskap, en hel hop påstå sig till och med, sedan länge, haft äran af min vänskap, och hela staden säger sig ha läst »Den spruckna lyran».

Detta lär emellertid icke vara händelsen, emedan, som sagdt är, hela upplagan makulerades och såldes, om jag ej missminner mig, till patronpapper vid någon af Kongl. Lifbeväringens vapenöfningar, men kasserades äfven såsom sådant, emedan »Den spruckna lyran» befans betydliga fördröja antändningen och således förorsakade en hop »plotter» i generalsalvan; troligen derföre, att man blott sköt i luften, och en viss sorts poesi, äfven med krut under, har svårt att få »lyftning». Nog af, allt det der är nu glömdt och dertill är troligen mitt porträtt skulden, som fått en plats bland de patenterade framtidens grundpelare.

Utom den allmänna uppmärksamhet, som blifvit fästad på min person, hafva äfven mina pekuniära omständigheter förbättrats; ty det finnes en stor mängd, som af mig begära: »Tankar vid afidna fru Renhållnings-entreprenörskans förgängliga del», eller »Något på en aktad medborgares graf», eller »Vid lilla Agapeti döpelseakt», eller också en »Fosterländsk sång vid Åkareembetets sekularfest», och alla sådana författar jag emot kontant erkänsla och läser sjelf korrekturen i bladen,

alltsedan den olyckan hände, att man i stället för »minnets eternelles» tryckt »minnets etternäller», som man icke vill anse för ett och det samma. Det som likväl gjort mig största nöjet är, att jag blifvit ansedd för en stor konstdomare, och således är bjuden på alla konserter, spektakler och målningsexpositioner. Det är väl något tröttande ibland, att beständigt se och höra förträffligheter och till slut få lof att beskrifva sina känslor; men som sagdt är, jag gör det för äran och för att bilda den allmänna smaken, som utan mina konstkritiker skulle återfalla i barbari.

För omkring tre månader sedan fick jag mig tillsändt ett litet ytterst gentilt kort (stålsticks-gravyr) med påskrift: »Soirée Musicale» och undertecknad med det i hela Europa celebra namnet Pinaquinto, hvars stråke förtjusat hela nationer och, hvad som ändå är mera, vunnit bifall hos en mängd hertigar, arfstorhertigar, kurfurstar och prinsar, med gemåler och kammarherrar inberäknade. Det var naturligt, att jag viste min skyldighet att beundra mannen, att bli förtjust och upplyft, så snart han strök första taget på den ryktbara trämaskinen, i hvilken en hel verld af snille, af vällust och förtjusning låg gömd för honom, som med mäktig hand kunde framtrolla den.

Den utsatta aftonen kom och jag gick upp på Stora Börssalen, hängde min »Semper Idem» på klädhängaren och gick in. Jag hade tagit min kritiska min på mig, ett högtidligt allvar hvilade öfver mina plastiska drag; jag skulle nemligen ej hafva utseende af någon prædilektion för herr Pinaquinto. Jag var rättvisan sjelf, den kritiske Cato, som heldre genomstack hjertat med min egen penna, än förrådde konstens herrliga land åt en usurperad makt.

Snart nog började konserten med en uvertyr, men som den spelades af det kongl. kapellet, hörde jag knappt på den. Jag behöfde nemligen icke göra afseende på dessa stackars herrar, som dra lasset hela året om och beständigt stå under min kritiska aga; jag borde nu ensamt fästa min uppmärksamhet vid en af den musikaliska smakens högborne, som då och då kringresa för att förädla rasen. Efter uvertyren framträdde herr Pinaquinto. Som öfligt är, möttes han straxt af stormande applådissemanger. Det var en billig gärd åt hans europeiska ryktbarhet och item ett bevis, att vi här uppe i nordnorden följa med vår tid, eller, om vi ock blifva en smula efter, förstå taga skadan igen med både händer och fötter.

Herr Pinaquinto spelade nu en solo af egen komposition, varia-

tioner på motivet: »*Snipp, snapp, snorum; hej bassalorum!*» Han hade knappt slutat, förr än en handklappning och stampning, en förtjusning af den mest kannibaliska natur uppstod. Äntligen ropade den musikaliska publiken: da capo! och herr Pinaquinto lät åter höra sin stråke. (Stråken ger väl sjelf ingen ton; men man brukar i alla sköna konstner pars pro toto, emedan man eljest beständigt nödgades tugga om samma ord.) Jag förbigår med tystnad alla öfriga stycken, liksom exekutionen, emedan jag framdeles vidare skall derom orda.

Nog af, den musikaliska världen var »berusad af tonernas makt»; hvarenda kongl. sekreterare försäkrade, att herr Pinaquinto var den ende i sitt slag, och två kammarjunkare försäkrade mig, att herrar Berwald och Nagel, salig Westerdahl icke förglömmas, ej dugde ett halföre mot herr Pinaquinto, »som är född i Bologna», sade den ene, »precist i samma hus, der jag under min italienska resa logerade».

När jag gick hem öfver Norrbro, hörde jag folket framom och bakom mig sorla öfver sin förtjusning — hela Stockholm var i hänryckning.

Allt derföre uppträdde jag andra dagen i en tidning med följande konstkritik:

»Gårdagens afton gaf hufvudstadens publik en konstnjutning, som vi utan tvekan kunna försäkra var den största och kanske enda på många decennier. Herr Pinaquintos stråke, som i hela Europa låtit höra sig och öfver allt uppväckt en sann förtjusning och den mest odelade beundran, hade äfven på vår musikaliska publik samma förtrollande verkan, och talrika stormande applådissemanger och flera da capo mötte den frejdade konstnären efter hvarje nummer, som han än med lekande humor, än med ett högtidligt allvar lockade ur instrumentet.

Vi måste erkänna, att vi i synnerhet fästade oss vid herr Pinaquintos egen komposition: *Snipp, snapp, snorum; hej bassalorum*. Detta herrliga stycke sätter herr P. i bredd med, om ej öfver, de fleste andra kompositörer, och sjelfva exekutionen hade ett lif, en verve, en vitesse, en sanning och gedigenhet i föredraget, att den öfverträffade hvarje aning om hvad som kunde åstadkommas på instrumentet.

»Vi kunna aldrig glömma detta jollrande, glädtiga föredrag, som stämplade *Snipp, snapp, snorum*. Detta var en förtjusande kaskad af herrliga harmonier, som störtade ur strängarne under konstnärens hand, skalkaktiga genier, som leende kringfladdrade i en sommarsky, böjde

och sänkte sig och doppade sina snöhvita vingar, än i den gröna vågen, än i den blå etern; det var kärlekens, ungdomens och frihetens lycka och fröjd, öfversatta i toner.

»Men snart ombyttes styckets karakter: allvarsam och högtidlig framdånade, efter en smakfull öfvergång af de skönaste brytningar, »*hej bassalorum*» som en tolk af en högre verlds åskådning, af mannakraft och sjelfmedvetande. Med mera kraftfulla drag, med en full stråke förstod konstnären att åskådliggöra menniskolifvets allvarligare sidor. Vi kunna aldrig förgäta det allvar, den renhet, den styrka, som uttryckte sig i *hej!!* icke förgäta det aftynande, det i en englaren ton försvinnande *bassalorum!!* hvars sista dallringar bortdogo likt en salig ande, som gömmer sig undan jordlifvets blickar och ännu från en annan verd tillhviskar oss tröst, tro och försoning.»

»Vi återkomma en annan gång till en recension af hvarje stycke särskildt; våra känslors öfversvallning tillåter oss icke att nu ingå i en vidlyftig kritik öfver partikulariteter. Likväl måste vi erkänna, att kapellet gjorde sitt till och att hrr Randel och Gehrman med temlig renhet föredrogo de små partier, der man kunde få höra dem särskildt; men att för dem, liksom för alla andra, mycket står att lära af hr Pinaquinto, hvilket omdöme troligen icke skall stöta de omnämnde herrarne, hvilkas förtjenst vi i öfrigt icke vilja disputeras.»

Sådan var min recension af hr Pinaquinto, och man kan ej neka, att man uti den finner en klar uppfattning af konstnärens »skaplyne» och en lika klar framställning. Konstkritiken är till endast för att åskådliggöra en konstnärs eller ett konststyckes relativa värde, och onekligt är att man, på det sätt jag går till väga, skall begripa det.

Jag leder på detta sätt den musikaliska publikens smak och skönhetskänsla, och det är möjligt att man vid nästa representation kramar i hjel hr Pinaquinto, eller åtminstone på något handgripligt sätt låter honom känna den allmänna förtjusningen, och när hr Pinaquinto efter konsertens slut skall gå hem, är det ej rådligt att han faller omkull; den hänryckta publiken skulle då troligen draga honom hem — vår svenska beundran har inga gränser.

Jag föreställer mig just hvilket uppseende min konstkritik bör hafva; alla de, som afhört hr Pinaquinto och som icke viste hvad de skulle säga, få nu ord i munnen och en skeppslast beundran; de, som åter icke hafva hört honom, få, efter mitt förmenande, en tydlig föreställning om huru det lät, så att man med en sådan konstkritik i näfven

kan i den minsta koja få ett klart och oförvilladt begrepp om en af jordens störste konstnärer.

Men vidare: hr Pinaquinto reste, efter tre konserter, alla af den mest stormande art, på ångfartyget Solide till S:t Petersburg, der han spelade så, att senaten i förtjusningen ville gifva folket en konstitution; det vill med andra ord säga: vara nära att blifva rubbad till sina sinnen.

Sedan hr Pinaquinto rest, blefvo tidningarne något dufna af sig och viste icke riktigt hvad de skulle säga. Jag sjelf var något förlägen om ämne, ty det är icke alltid man blir så »uppspelad», som då en tonkonstnär råkar att komma. Jag fick således något andrum att besinna saken, och kom då till följande omdöme om så kallade konstkritiker, nemligen:

1:o. Att meningen med en sådan, liksom med alla andra muntliga eller skriftliga meddelanden, troligen är att göra folket bekant med saken och framställa hvad vi sjelfva erfarit.

2:o. Att detta icke är nödigt för dem, som sjelfva varit i tillfälle att döma om saken; ty desse antingen bedöma den riktigt eller oriktigt, och i intet af fallen hjälper konstkritiken till något annat än att framtinga en skara hycklare, som påstå sig hafva varit i sjunde himlen, då de helt enkelt önskat sig vara tusende mil från konserten, eller, om mästerskapet varit verkligt och omdömet råkar vara rättvist, omgugga hvad alla förut veta; och

3:o. Att det ej heller är nödigt för dem, som *icke* varit i tillfälle att sjelfve höra mästaren, emedan ingen talang i verlden förslår att beskrifva en sak, för hvilken läsaren ej har någon skala. Hvad gör det en sådan, om man säger: hr Pinaquinto spelade med större smak än hr Prume och med mera vitesse än hr D'Aubert; en sådan läsare har hvarken hört hr Prume eller hr D'Aubert; och den som hört dem, vet, oaktadt hela beskrifningen, rätt och jemnt ingenting.

Sådan var min innersta tanke på nykter kaluf; men bevara mig att utsprida den bland folket, som så gerna läser konstkritiker och tror sig på fullt allvar »begripa hvad ingen menniska kan förstå».

Jag ville dock ej släppa min käre Pinaquinto för så godt köp, utan beslutade att endast ändra formen.

Som bekant är finnes nästan ingen målare, fiolspelare, kompositör eller bildhuggare, som icke är en högst besynnerlig, kuriös och dertill ädel varelse. Förgäfves se vi dem här i köttet vara såsom andra men-

niskor, äta rökt lax och spenat, gå på två ben och dricka svagdricka i fall de äro törstige; de skola prompt hafva något högst originelt; besynnerliga öden, besynnerligt utseende, besynnerlig frack och ännu besynnerligare permissioner; äro de nyktrare af sig, måste en brinnande kärlek koka i deras hjerta, eller också hafva de begått stora ogerningar; äro de tvärtom, så få de naturligtvis sina skönaste inspirationer i samma mån som de ragla; och ligga de i rännstenen, är detta ett ojäfaktigt bevis af en hög originalitet.

Jag kände väl icke af hr Pinaquintos föregående lefnadssätt mera än hvar och en annan italienares, d. v. s. alldeles intet, men hvad gjorde det till saken? Han spelade på fiol, hade en viss fermeté i fingrarna och strök sin stråke med smak; hade till på köpet en veritabel cremonesare, öfverdragen med klassiskt damm; det var nog, karlen måste vara ädel, stor, utmärkt, och just klippt och skuren att blifva ämne för en följetongsartikel eller kanske till och med en novellunge. Jag författade derföre en artikel med följande titel:

Ett äfventyr i Venedig.

En skön höstafton, en af dessa herrliga qvällar, då månen hänger såsom en fridssköld i den azurblå etern, stod en yngling försänkt i djupa tankar på den lilla bron, som i en enda båge springer öfver St Marcokanalen, der den utlöper i den stora, på hvilken i lugna qvällen blott några få gondoler korsade hvarandra. Än försvunno de i husradernas skugga, än stucko andra fram och ilade, förda af jemna årtag, öfver den försilfrade sjön, som, lugn lik en spegel, låg infattad i sin marmorram.

Ynglingen stod länge qvar på sin plats, såg oafvändt åt kanalen och tycktes icke märka de långa rader af promenerande, hvilka under glada samtal passerade bakom honom från promenaden. Det är en utländing, som beundrar vår stad, sade litet hvar och hade nog fosterlandskänsla att ej störa hans beundran för det sköna Venedig, hafvets åldrande drottning. Småningom tystnade den rörliga staden; det blef stillhet bland marmorpalatsen, och slutligen hördes icke en gång gondolierernas sång eller en gitarrs enformiga ackompagnemang till ett sydländskt kärleksqvåde, som förut här och der hade i otydliga brutna ackorder letat sig fram mellan pelarraderna af de månbelysta palatsen, eller från djupet af någon i mörkret smygande kanal. Ännu stod yng-

lingen qvar och hans gondol, hvars förare kastat öfver sig sin kapp och slumrade, låg sakta gungande för tidvattnet, hvars långa utbredda vågor knappt märkas, men dock alltid gå sin jemna gång, endast brutna i lagunernas irrgångar, ej hämmade.

»En skön verd!» hviskade ynglingen för sig sjelf; »huru skönt att lefva och dö under en sådan himmel! Jag är lycklig», fortfor han; »men hvarföre står jag då här? det är något löjligt att njuta sin lycka på en bro — och en sådan», tillade han med en inre fasa, »som ligger så nära — blykamrarne. Ack, om jag kunde rädda er alla, olyckliga offer för orättvisa och förföljelse!» utropade han slutligen och räckte sina armar mot det herrliga, men i historien så blodiga Palazzo publico — det forna dogernas palats.

Ynglingen ämnade gå, hans känslor hade blifvit på ett smärtsamt sätt störda af gamla minnen och nya bilder af gömda fador i det glänsande marmorberget, då han hastigt kände en hand klappa sig på axeln, och han vände sig om.

Han ryste tillbaka af en viss oförklarlig fasa vid anblicken af ett vildt, brungult ansigte, som med en smärtsam dragning i hvarje muskel bevisade årtal af själslidanden. De insjunkna ögonen, det vildt kringkastade håret, som i oordning nedföll på axlarne, fullbordade den sorgliga bilden af en menniska, som länge, länge kämpat den hårda striden mot smärtan; men som hvarken hunnit falla eller segra. Slutligen bröt den främmande tystnaden.

»Jag har hört ert ädla utrop», sade han med af brådska darrande röst, »jag är ett af blykamrarnes offer — rädda mig, yngling! tillade han och fattade hans hand mellan sina magra fingrar, »rädda, rädda mig! — Låt gondolieren föra mig blott öfver stora kanalen, blott ett litet stycke — jag har en vän der, som väl ej väntar mig — men»

»Gerna, herre!» sade ynglingen rörd och lyfte ofrivilligt på sin lätta halmhatt — han kände att olyckan är värnadsvärd. »Gerna! — Pietro!» ropade han, »vi fara.»

Pietro uppreste sin senfulla gestalt i gondolen och såg något förundrad på sin unge herres misstänkta sällskap; men han teg, ty han älskade ynglingen, som en längre tid bortåt alltid stigit i hans gondol, så ofta han kommit åt den trakten af staden.

De begge passagerarne stego uti och gondolierens afmätta taktslag förde farkosten pilsnabbt öfver vattnet.

»Förlåt mig», sade ynglingen, »för hvad har man fängslat er? Oskyldigt kan jag förmoda.»

»Ja, oskyldigt», svarade främlingen. »Man har beskyllt mig för mord! — mord med dessa händer, som — men tyst; jag har glömt att framlocka toner ur strängarne, de sofva — sofva för evigt! — Ja, herre! jag är oskyldig inför Gud, som ser oss derofvan, som ler i hvarje stjerna och som andas i den sommarfläkt, som fladdrar omkring oss.»

Gondolen stannade och den okände steg ur. »Färväl, ädle yngling», sade han och tryckte den erbjudna handen. »Hvad är ert namn? säg mig det, så att jag må tacka er.»

»Mitt namn», genmälte ynglingen, »gör intet till saken; om jag har gjort en god gerning, vet jag icke, men något inom mig säger att så är; — rädda er, herre! Gud vare med er!»

Ynglingen ville stöta ifrån land, men den okände kvarhöll honom med ännu en fråga: »Älskar ni tonkonsten?»

Frågan kom vid ett sådant tillfälle, att den tycktes något opassande; ynglingen smålog derföre och svarade först efter något dröjsmål: »Med passion, herre! Färväl!»

»Spelar ni något instrument?»

»Åh ja, fiol», svarade ynglingen nästan förtretad.

»Godt», fortfor den okände; »säg mig namnet och er bostad.»

En besynnerlig misstanke hade uppstigit i ynglingens själ och han svarade blott: »Mitt namn är ej er till någon nytta; men om ni vill träffa mig, skall jag åtta dagar härefter klockan fyra på eftermiddagen finnas vid Sankt Marcos lejon och skall då vara klädd som nu.»

Främlingen försvann i mörkret och gondolen fortsatte sin smygande fart längs efter kanalen.

Åtta dagar derefter stod samme yngling vid Sankt Marcos lejon. Klockan var nära fyra, då en gosse kom rakt emot vår unge äfventyrare med en svart lackerad låda under armen.

»Ni är den rätte, eller hur?» sade gossen.

»Kanske», svarade den tillfrågade småleende.

»Den ni räddat», fortfor gossen, »sänder er denna låda; den är er», sade han.

»Är han qvar i staden?» frågade ynglingen.

»Nej», svarade gossen, »han har flytt, men gifvit en vän i uppdrag att lemna er detta; tag denna lilla låda!»

Gossen försvann. Lådan var lätt och tycktes således icke innehålla några dukatrullar; men ynglingen bar den hem, ganska nyfiken att få se hvad den innehöll.

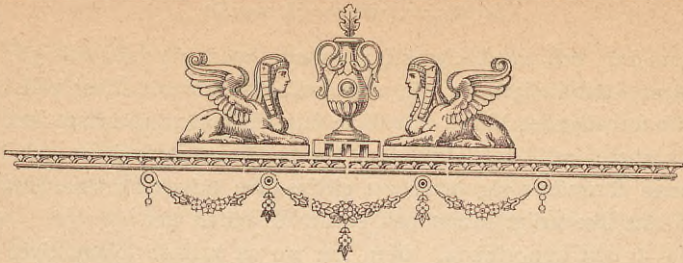
Då han öppnade den, fick han se en gammal fiol, som till utseendet icke hade något värde — men det oaktadt fann ynglingen, med en sann kännares blick, att det var en äkta cremonesare. Hvem är denne man? frågade han sig eftersinnande och påminde sig först nu den okändes underliga frågor. — Det blef snart upptäckt; då han upplyfte instrumentet, fann han en liten biljett; han öppnade den och läste — — — »*Nicolo Paganini till sin räddare.*»

Denna händelse försvann aldrig ur den ädle ynglingens själ. Underliga, herrliga toner bodde i det gamla instrumentet, och snart hörde man under ynglingens hand dessa toner framtröjas ur strängarne. — Åren gingo, ynglingen blef man, och denne är — — — *Pinaquinto.*

* * *

Sedan jag skrivit denna lilla följetongsartikel, återstod icke en enda smula af konstnären. Emellertid hade jag på herr Pinaquinto förtjent mina goda femtio riksdaler så säkert som ett halföre. Man behandlar merendels sådana der publika personer som en citron, nemligen först pressar man all saften ur dem, för att nyttja i punsch åt herrarne, och sedan detta är slut, destillerar man cederolja ur skalet — åt damerna.

Mina klienter.

Det är riktigt löjligt att läsa en bok från 1700-talet. Nästan på hvarje sida får man se, att detta århundrade var upplysningens; det är löjligt, säger jag; ty huru råa och dumma voro ej människorna på den tiden mot nu. Nej, tack! Nittonde århundradet är den veritabla upplysningens tid; vetenskaperna gå med »jättesteg» framåt; skaldekonsten har en förnygrad och skönare gestalt, och skalder växa nu så allmänt som potatis.

Begge voro lika rara i det förra århundradet; den tiden skref salig Lafontaine sina romaner, som blott passa för nervsjuka mamseller nu för tiden, och knappt för dem; nu åter hafva vi den gudomlige Victor Hugo med sina norska menniskoätare och herr Suolié med scener från slagtarhuset och fångelset; det är annat tyg det. Vår tid käns ej vid dessa tårar och dessa känslor, som förr ansågos för bra — nej bevars, det skall vara blod, det skall vara kroppsligt lidande; romanens hjelte skall halshuggas eller mördas eller få fyratio par spö; då kan publiken fatta saken.

Detta är att skriva naturligt, lifligt och hänförande. Att blott framställa en hederlig människa är högst platt; dygden nu för tiden är så allmän, att man är alldeles upptråkad af hederligt folk, och det är en verklig delis att i en bok få reda på någon riktigt tukthusmessig krabat, som kan blifva föremål för vår tids sympatier.

Bland andra vår tids stora företräden hör att göra genvägar. Fordomdags måste man tråka sig fram på kronans landsväg i sand och sörjä; nu far man som en ljungeld på jernvägar; fordomdags måste man skaffa sig körhandskar och piska; nu far man verlden omkring i

glacéhandskar och med cigarr i munnen; med ett ord: allt går som man säger »lätvindigt» för sig, utan bråk och besvär. Äfven på lyckans stigar är förhållandet lika. Betraktar man forntiden, så måste litet hvar genom arbete och duglighet söka komma fram på lyckans och ärans väg; man förundrar sig öfver att sjelfva den tidens förnämte ofta nog arbetat rätt försvarligt innan och sedan de blifvit det.

Nu är allt annorlunda. Man har nu så kallade lokomotiver eller framdragare, vid hvilka man fäster sitt fordon, och rutsch bär det åstad. På jernvägarne är det den så kallade ångvagnen med sin rykande skorsten, som går före och drar de öfriga; på lyckans bana är det åter en excellens, någon regementschef, eller helt enkelt en ryttmästare, som är sjelfva lokomotivet, och annat folk utgör »trängen». På detta sätt fortsläpas man till ära och lycka, utan att behöfva annat, än att 1:o hänga sig fast vid någon framdragare och 2:o följa med. Detta är den så kallade rekommendationspaketen, som dagligen far åstad äfven med tomma vagnar.

Men för att komma till ämnet. Inom litteraturen gäller samma lag och der äro så kallade celebritetslokomotiver för de så kallade »lofvande» anlagen, som hänga sig fast vid en sådan och rulla liksom de, nemligen med lånad kraft. Jag har, alltsedan jag kommit in i det der verket, blifvit en litterär notabilitet och har nu en hel »träng af gryende talanger» i mina spår; det är jag, Jeremias Pfefferkorn, som är sjelfva lokomotivet, som drar med mig alla de der pysslingarne, en kommande tids heroer.

Författarskapet är en sorts sjukdom (smittosam måtte han vara), hvars första kännetecken är en häftig och ihållande skrifklåda. Den unge mannen, som angripes af detta onda, skrifver och måste skrifva sent och bittida, och sjukdomen lindras endast då han uttömt ett helt bläckhorn. Hans högsta önskan är nu, »att bli tryckt», och han börjar då att expektorera sig i små, små häften vid jul och nyår, ett tempel för sånggudinnorna, der ynglingarne hänga sina ex voto-taflor till allmänt åskådande och såsom bildliga föreställningar af deras litterära barnsjukdomar.

Ett sådant sällskap har jag i släptåg och det kostar inga mödor att dra det fram på den jemna vägen. Det är nemligen ganska lätt utaf sig och väger obetydligt för närvarande; men det tar sig väl.

Mina klienter äro alla unge män och hafva ej bestämt sin genre; de probra på alla genrer och lyckas väl slutligen i någon.

Den mest lofvande talangen är brodern Knotlander: en liten, kort och undersåsig man med krusiga polisonger, svart ståndhalsduk, och som för öfrigt är i något verk; han har försökt sig i åtskilligt, men lyckats bäst i den didaktiska genren. Det är troligt, att han med tiden kommer att intaga ett högt rum bland våra författare; dessutom är han flitig, plåtrrar och skrifer dagen i ända och har tagit till valspråk: *Nulla dies sine linea*.

Han är grundlig och föraktar derföre alla tillfällighetsstycken; och jag är öfvertygad, att om hela människoslägtet doge i pesten, skulle han ej få sig till att skriva ett sorgeqväde, utan skrefve i stället ett didaktiskt stycke; det är hans fält, antingen någon läser det eller icke. Han har nu utarbetat ett längre skaldestycke, som till våren kommer ut under titel af: »Matematiska sånger eller fri versifierad bearbetning af Euclides, i tolf Rhapsodier, af hvilka den sjunde, åttonde, nionde och tionde äro förkomna.» Han har underställt mig detta stycke, och jag kan ej neka mig nöjet att reproducera en del af första propositionen, som ett gesällprof af den klassiska klarhet han uppnått i diktionen, hans lätta och smidiga versifikation att förtiga:

Jag lösa det problemet fick,
att på en gifven rät, determinerad streck,
med en bit krita
en liksidig triangel rita.

Låt A och B en gifven linea stå;
en liksidig triangel rita deruppå!

Sätt cirkelbenet uti punkten A
och genom B skall cirkeln DCB du rita;
och B till medelpunkt du se'n skall ta
och genom A en cirkel ACE uppkrita.
Dra se'n från skärningspunkten C
två linier: en till A och en till B;
triangeln ABC blir då liksidig;
går det ej i dig — så går intet — i dig.

Man ser i detta lilla prof redan den öfverlägsna talangen, som förmår till rang af själsnjutning odla äfven matematiken och strö blom-
mor midt inuti Euclidis Elementer; jag lyckönskar Sverige att hafva fått sig en sådan krita.

Men brodern Knotlander kan böja sig i alla genrer, fastän alltid något didaktiskt ligger till grund, något lärorikt och begrundansvärdt;

man igenkänner alltid den sjelfständiga skaldenaturen, som förmår klart uppfatta och individualisera hvarje föremål. Jag anför därför ett annat stycke, nemligen:

DE FYRA ÅRSTIDERNA.

Drifvan smälter, grön står kullen,
Sippan tittar upp ur mullen,
Kornet sås i plogens spår —
Det är *Vår*.

Gräset växer, lian går,
Majstång i hvar bondby står,
Braxen leker, häggen blommar —
Det är *Sommar*.

Djupa vägar, löfven gulna,
Regn och storm och dagar mulna
Gifva sinnet ingen tröst —
Det är *Höst*.

Lustigt ilar släden der,
Snön är kram och isen bär,
Skridskon öfver insjön slinter —
Det är *Vinter*.

Man ser i detta, liksom i föregående stycke, den didaktiska syftningen, t. ex. att »sippan tittar upp ur mullen» om våren, att »häggen blommar och braxen leker» på samma gång om sommaren, att »vägarne äro djupa» om hösten och »slinter» är ett galant rim till »vinter». Brodren Knotlanders didaktiska anda går genom alla hans skapelser — måtte han få ha god helsa i detta nyss begynta år!

En annan af mina klienter är en liten kärleksklig skaldeperson, som heter Kückling; en mild svärmisk natursångare. På fältet, i skogen och bland blommorna sitter han som en kramsfogel och slår sina toner för bygdens tärnor; det är en innerlighet — en skön anklang af naturtoner i hans smäktande hjerta, och dessa toner utgjutas i de herrligaste sånger. Brodren Kückling har författat ett stycke, som han kallat »Naturljud», som i sju och sjuttio sånger härmar alla de ljud, som kunna frambringas af lefvande varelser. Jag minnes blott första versen:

Pilivink pink, pilivink!
Hör sparfvens sång i lunden,
Silisink, sink, silisink
I helga månskensstunden.

Ha ha!
 Ka ka!
 Hu hu!
 Ku ku!
 Af inga regler bunden
 Är fogelns sång i lunden
 Pilivink, pilivink, pink pinkelipink.

Det är knappt tänkbart att på ett mera målande sätt teckna den fria, friska naturen, sådan som den visar sig för den oförderfvade svärmiske ynglingen. Hans skaldestycke passar sig bäst till sång.

Utom bröderne Knotlander och Kückling, har jag en stor mängd andra i släptåg; men dessa vilja vara anonyma, och jag kan därför icke säga deras namn. Anonymiteten är någonting ganska bra, kan aldrig skada; men är alltid nyttig. Det är verkligen något löjligt att se unga författare strax utsätta sina namn. Det är ett bevis, att de vilja stå och falla med sitt opus, och att de icke allenast anse det för sitt lifs blomning, utan att det äfven är det.

Tviflar en författare på sin förmåga, är det naturligt, att han ej som person vill blifva recenserad; han kan vara en rätt förståndig embetsman, en tapper officer, ja, till och med en ganska intressant ung man, utan att duga till skald eller prosaist; man måste göra skillnad mellan författaren och menniskan, och detta sker ej om de slås tillsammans. Men se jag, jag har stadgat mitt rykte, och därför utsätter jag alltid mitt namn eller åtminstone Pffkorn, som är min signatur; »en älsklig signatur», som en tidning härom dagen behagade uttrycka sig.

Det jag mest fruktar för, är att man skulle anse mig för en *författarinna* och tala om, att man märker en skön fruntimmershand i mina vers, att man ser de der fina anmärkningarna öfver lifvet, hvilka endast qvinnor kunna göra m. m. Mitt manliga högmod skulle stötas deraf — jag är dock en hel karl att skriva och låter fruntimren sköta sig.

Vår lilla kalender, i hvilken förlidet års sammanskott finnes samlat, är på omslaget prydd med stämpeln af Carlshamns röda tupp och har till titel: *Ungtuppen, poetisk kalender för 1842*. Man skall tro, att herrar Bonnier, Bagge och Isberg ha fått en kardus »Tuppen» i fönstret. Man går in, man frågar, man får veta att den der röda tobaksstämpeln är ett qvickt infall af den snillrike sekter Pfefferkorn, man köper boken. Det är knuten.

En revolution.

Medgångens öfvermod regerar stadens trashankar.

Besynnerligt nog har jag, oakadt min fredliga natur, många gånger (måtte de gode gudarne förlåta mig den synden!) önskat att få vara vittne till en revolution. Jag spekulerade till och med att i detta ändamål begifva mig till Paris, der sådana äro på modet. Det ligger nemligen något tillockande, något som retar nyfikenheten hos en sådan, och min svaga sida är nygirighet.

Jag har också läst allt, som man skrivit om revolutioner, ända från Cuviers afhandlingar om jordens revolutioner till herr Thiers' beskrifning om den franska, och kan ej neka, att båda delarne intresserade mig.

Det är besynnerligt, att allas vår moder jorden just är den, som började med revolutioner och till på köpet med sin dubbla rörelse kring solen och sin egen axel onekligen hör till muvemanget. Kan man väl då undra att menniskorna också i sin ordning vilja vara revolutionära och bilda rörelsepartier, som ännu, Gudi klagadt, vända sig omkring på axeln af sin egoism, men blott stycktals gå sin rätta bana omkring det eviga rätta, det goda och det heliga.

Revolutioner omstöpa folken och individerna; den största kruka blir i hast en hjelte och en stor hjelte förvandlas i en kruka. Ur den råa massan utgå stora förtjenster, och anor kläckas i tusental liksom fiskrom, då deremot de gamla anorna sjunka ned i den råa massan. De helige vända kappan och försäkra sig ej tro på någonting; med ett ord, det blir i en hast den upp- och nedvända verlden. Att åskåda

en sådan tilldragelse skulle, det kan ej nekas, vara roligt nog, väl förståendes om man sjelf finge sitta bakom sina jalousier i fred och ro och blott *se på*, hur världen stormar.

Om jag ville blanda mig i politiken, funnes intet tjenligare tillfälle än just nu. Men jag vill ej smitta min penna med politik, ty »djefvulen var den förste politikus», skref en fräjdad författare en gång till en regent, som icke var det alls.

Det var för ett år sedan en afton, månen sken så hjertinnerligt behagligt ned på oss, och hvad han var söt! Jag satt i mitt fönster och funderade med pipan i munnen; en katt satt i takrännan midt öfver och jamade, det lät så klagande, att mina tankar ovilkorligen fingo en melankolisk stämning: jag tänkte på de stackars tcherkesserna och ej mindre beklagansvärda ryssarne, på orientaliska frågan och grefve Horn, med ett ord, på allt hvad bedröfligt jag viste.

Hastigt afbrötos mina tankar genom ett högljudt skrik snedt öfver gatan i det hus, der enkan Klarman håller näring. Bullret tilltog, och småningom, allt som mitt öra vant sig vid sorlet, urskilde jag följande stympade meningar.

En basröst: »slå smörjan i synen på na', håll öfver na' hela stopet.»

En bred vestgötadialekt: »sakramenska käring, vet du inte hut, att bjuda folk sådant bränvin!»

En pojkröst: »Klarmanskan stjåler undan, då hon vexlar, den markattan.»

Basrösten: »döp henne, slå på! bättre, nå, bättre, alltihop.»

Nu upphof sig en skarp qvinnoröst: det var värdinnans egen. »Lisa Brita! spring till borgmästaren; här sker öfvervåld! A-a-aj!»

Strax sprang en flicka barfotad till borgmästaren; i förbifarten svarade hon på min fråga, hvad som stod på: — »Åhjo, Klarmanskan har som vanligt gifvit en hop främmande gesäller lankbränvin, men de voro ej fulla nog, utan kände hvad di fick, och nu slåss de på krogen, och Klarmanskan rifver och bits omkring sig som en arg katta.»

Bullret fortfor oafbrutet derinne; Klarmanskans röst var dock ifrigast och skärast; gästerna läto höra en skrattsalva emellanåt. Borgmästarens anstalter dröjde något och emellertid kommo de församlade ut på gatan.

»Nå, nå, mamma lilla», sade basrösten, »var ej så vred heller för det ni fick pröfva ert eget lankbränvin.»

Folkhopen skulle nu skilja sig; en del hade redan vandrat bort åt

gatan, då den fick orsak att åter samla sig, emedan stadsvakten, 8 man stark, anförd af rådstuguvaktmästaren, kom dem till mötes. Klarman-skan öppnade sitt fönster och skrek: »ser ni nu, edra uslingar, att ni hvarenda käft skall i kurran.» Ett hagel af sten mot krogens rutor blef folkhopens svar; rutor klingade ned på gatan.

»Ännu en salva till!» skrek basrösten, och åter haglade ett sten-regn mot de återstående rutorna.

Jag förskräcktes: »detta kostar blod», tänkte jag vid mig sjelf, »och här kommer den oskyldige att lida för den skyldige; sådant har händt förr, och kanske kommer det att bestämma, hvar nästa riksdag skall hållas, för att ej blifva för rikets ständers frihet och säkerhet vådligt.»

Jag förbjöd mitt husfolk att titta utom porten; ty jag förmodade, att stadsvakten skulle gå militäriskt till väga och visa sitt egande mod. Det är med stadsvakter och garnisoner liksom med den, om hvilken sagan förtäljer, att han var förtrollad och bestämdt på vissa olycks-dagar måste utgjuta blod, om han också måste skära sig i sitt eget finger; men på hans segervanda svärd sågs emellertid sålunda alltid fiendens blod.

Borgmästarens anstalter voro vördnadsbjudande. Rådstuguvakt-mästaren tågade fram med sina åtta man i militärisk takt, en ny Leonidas i gatans Termopyle. Man känner ett visst lugn, då man ser en disciplinerad styrka antåga för att qväfva anarkien, ty den förra har »pligten och äran till sitt mål», då deremot den senare blindt följer »dagens hugskott». Denna gång var det likväl endast »nattens», ty klockan var. »ellofva slagen».

Rådstuguvaktmästaren steg fram och befalde folket, å magistratens vägnar, att skingra sig, utlofvande amnesti (nemligen i händelse man icke fick tag i någon); folkhopen tycktes betänka sig, och troligen hade revolutionens hydra blifvit qväfd i lindan, om ej Klarmanskans stuckit sin tunna näsa ut genom en sönderslagen ruta och ropat: »Rådstugu-vaktmästare, stå inte der och predika, utan slå i hjel packet och kör dem åt h—te; kom se'n in och ta' en sup.»

Denna uppmaning till kraftfullhet hade alldeles motsatt verkan mot den beräknade; folkhopen blef icke förskräckt, utan endast retad, och en mängd projektiler, hemtade från gatan, haglade mot den disciplinerade styrkan. Jag såg då en af de upproriskes hop springa efter en närstående skottkärra och dermed ställa sig vid ett gathörn.

»Tänk, att de äro försigtige likväl», tänkte jag; »de rusta sig i ordning till strid, men bereda sig äfven på ett nederlag.» Jag ansåg nemligen skottkärran vara ämnad till de sårades transporterande från valplatsen.

Rådstuguvaktmästaren och hans trupp, som genom den direkta förolämpningen blifvit retade, ryckte några steg närmare, och nu greps anföraren af en riktig berserka-vrede. Han befalde sina underlydande fälla korsgevären och rusa mot folkmassan. »Hugg», skrek han, »och stick i hjel *hvardendaste en*, som icke lyder och »skingrar sig» i ögonblicket; borgmästaren har befalt, att de upproriske skola nedhuggas.»

Rådstuguvaktmästaren, »den tappreste bland de tappre», rusade vid dessa ord sjelf före sin trupp, ensam mot den öfverlägsna fienden, och hann nära inpå den och tillika långt ifrån sina trupper, som svinfylkade (eller, såsom det också heter, i falang) med långsamma steg följde honom.

Detta strategiska fel, som ofta begås äfven af de största härförare, observerades strax af revolutionären med skottkärran; knappt hade nemligen rådstuguvaktmästaren hunnit förbi honom, der han stod i gathörnet, förrän han sprang efter, körde med en förvånande behändighet skottkärran emellan benen på vår Ney, så att denne förlorade balansen och satte sig i åkdonet, som i stark fart rullade framåt gatan och midt igenom folkhopen, hvilken med »lifliga hurrarop» helsade honom vid genomfarten.

Stadsvakterne, som med »lugn och ädel hållning» hållit sig på afstånd, sprungo, då de sågo sin härförares ofall, närmare stridsplatsen, det vill säga Klarmanskans krog. Det var likväl farligt att nalkas detta hus, hvilket Klarmanskan lika tappert försvarade, som fordom Thora Borgarhjort försvarade sin borg.

Knappast hörde hon en folkhop nalkas hennes rännsten, förrän hon tog det enda återstående medel hon egde till försvar, nemligen ett ämbar, och slog innehållet öfver — fienden? Ack nej, det var sina försvarare hon träffade, och att det ej var välkommet, bevisades bäst deraf, att några man af stadsvakten, fattade af vrede, rusade in och plaggade på madamen rätt eftertryckligt.

De sågo ömkliga ut, de stackars medlemmarne af stadens garnison, brandvaktsskåren. Allt som tröjorna torkade, blefvo de öfverdragna med en rinfrost, som tog sig väl ut mellan de liksom silfverpailletter ut-

strödda fjellen. Det var nemligen en liten lemning af sillake, som den tappra amazonen hade använt till anfall och försvar.

Det började emellertid regna. Under högljudda skrattsalvor åtskildes folkhopen, men kastade ännu på måfå några projektiler mot krogfönstren, och ett förirrade sig i mina egna fönster och krossade en ruta. Den kostade mig 32 sk. bko, men jag hade också fått se en revolution och behöfde icke resa till Paris.

Under dessa kritiska stunder hade borgmästare och råd samlat sig på rådhuset, stadens begge tvåpundiga kanoner voro framdragna framför dörren, och fiskalen stod der med brinnande cigarr för att tända på, om det ursinniga folket skulle göra ett försök att förgripa sig på sjelfva rådhuset. Emellertid afböjdes denna rysliga olycka, och snart kom rådstuguvaktmästaren, genomblöt af smuts och något ruskig i kroppen, tillbaka och berättade, att staden vore räddad; att lagarnes helgd och det enskilda lugnet, genom herr borgmästarens visa omsorger, åter blifvit respekterade, och att hvar och en gått hem till sitt. Han berättade tillika, att man icke kunnat ertappa någon; men att detta kunde hjälpas, om man grepe en hop på misstankar, då man ändock kunde få stadens häkte fullt och väl småningom komma upp-
viglarne på spåren.

»Det ligger djupt, mycket djupt», sade borgmästaren och runkade på hufvudet; »det är *medgångens öfvermod*, som regerar stadens trashankar; de fåla intet upphöjdt och ädelt i samhället. Der, mine herrar», fortfor han, vändande sig till rådmännen, »hafven I frukten af den förbannade tryckfriheten och våra tidningar.» Samlingen åtskildes på morgonqvisten med tillsägelse om allmän rådstuga klockan 11, sedan borgmästaren förut tillsagt rådstuguvaktmästaren att inkomma med skriftlig rapport om händelsen.

Emellertid samlade sig några af stadens *sansade* borgare på stads-källaren och beslutade, att en deputation skulle afgå för att tacka borgmästaren, som genom sin vaksamhet och sina visa anordningar bekämpat revolutionen och räddat staden för anarkiens fasor.

Inför den allmänna rådstugan beslötos nu talrika arresteringar och stadens trashankar sattes samtliga i »kurran»; men sedan man icke funnit sak med dem och de fleste kunde bevisa, att de den oroliga natten sofvit godt i sina sängar, utsläppte man dem åter med tjenliga varningar. De hemliga anstiftarne och medlemmarne af den politiska klubb, hvarifrån folkrörelsen utgått, kunde man aldrig uppspara.

Emellertid fick man reda på, att en, som säges skriva i en af de stora tidningarne i hufvudstaden, hade, ett par månader innan revolten utbrast, ätit förlorade ägg och stekt fläsk på gästgifvaregården, samt gått omkring på gatorna under det han väntade på hästar. Som man likväl icke kunde vinna några närmare upplysningar om de hemliga planerna härmed, skulle detta endast annoteras till en annan gång.

Vid nästa allmänna rådstuga åtta dagar efter emeuten, sedan allt blifvit lugnt och Klarmanskans fönster insatta, uppläste borgmästaren sina berättelser om händelsen, som han ex officio skulle afgifva, nemligen till justitiestatsministern och justitiekansleren; särskild rapport om upproret, grundad på rådstuguvaktmästarens iakttagelser, hade genast blifvit med kurir afsänd till landshöfdinge-embetet.

Borgmästaren tog, efter uppläsandet af dessa berättelser, till ordet och sade, att han hoppades det staden genom borgerskapets kända loyauté och nit skulle räddas från alla illasinnades försök att uppvigla folket; men, tillade han, då en sådan händelse som denna icke annat kan än väcka en obehaglig sensation på högre ort, och staden lättligen kunde blifva ansedd vara en hård för revolutionernas eld och en samlingsplats för den upproriska propaganda, som, Gud bättre! är utspridd omkring hela Europa, och af hvilken jemväl en medlem, enligt hvad genom vittnesförhör blifvit till full evidens bevisadt, besökt denna stad, ätit förlorade ägg och fläsk på stadens gästgifvaregård och gått utan synligt ärende omkring på stadens gator; så fann borgmästaren tjenligt, nemligen på inrådan af flere »högt uppsatte och mäktige män», föreslå stadens invånare att gemensamt afgifva en opinionsyttring i motsatt anda, som kunde uppsättas i en adress, att sedan antingen kungöras i rikets officiella tidning eller öfverlemnas genom en underdånig deputation. Staden borde deri förklara sin afsky för revolutionära företag i allmänhet och erbjuda sig till ett värn för den »lagbundna friheten».

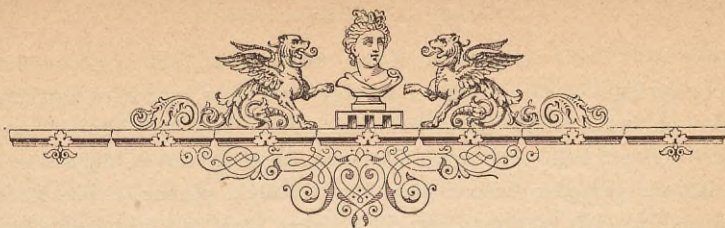
Tillika hemställde borgmästaren, om icke stadens »societet» kunde prenumerera på en mycket välsinnad tidning, hvari han, borgmästaren, sjelf blifvit anmodad att taga en fjerdedels aktie; sådant skulle sannolikt transpirera och lända staden till gagn, om den framdeles hade någon ynnest att utbedja sig.

Detta förslag mötte ingen gensägelse, och borgmästaren fortfor således: »som vi alla veta, har enkan Klarmans krog hittills, i dagligt tal så väl som i publika handlingar, kallats Skojarkrogen. För att nu

visa vår allvarliga vilja, att på en gång afhugga den revolutionära hydrans alla hufvuden, har jag efter moget bepröfvande funnit skäligt, det denna krog, som tycks hafva varit det revolutionära sällskapets samlingsplats, måtte byta om namn, och dertill får jag, för att äfven uppmuntra enkan Klarman för dess beredvillighet och nit att upptäcka revolutionärerne, föreslå att kalla samma krog för *Skyddsengeln*; förblifvande Klarmanskan för öfrigt, i anseende till sitt visade nit och rådighet, bibehållen vid sina innehafvande rättigheter.

Så slutade revolutionen i Skräköping. Allt har ifrån denna märkvärdiga stund varit lugnt i vår goda stad. Klarmanskan håller näring och ger nu sina gäster opåtaladt lankbränvin; rådstuguvaktmästaren har fått sig en medalj »för berömliga gerningar» att i högblått band bäras om halsen. Den tappreste af stadsvakten har ock för sitt välförhållande blifvit utnämnd till »dödgräfvare i *survivance*», något som dessutom sjelfva titeln förutsätter. Och det glunkas om, att borgmästaren, för sitt visade nit och mod vid det kritiska tillfället, skall hugnas med en orden.

Fyra studenter.

Det finnes många slag af vänskap, liksom många sorter vin; men vill man smaka en äkta okyprad vänskap, så skall man vara student eller lefva bland studenter. Det är sant, äfven bland dem finnes en och annan mjölkblek figur, som är en kruka och springer och »svansar» för betyg; men massan är ej egenlyttig och ej beräknande af sig.

Dagen går som den kommer; man har sina små bekymmer, det är sant: penningarne vilja ej riktigt räcka till, professorerne öka på sina fordringar, hemtarmaten är infam och kurator någon gång en förbannad kinkblåsa; men för öfrigt är allting bra och väl; ty man är ung och har en hel framtid att räkna på.

Man kommer bort till en sin vän, lägger sig på rygg i hans soffa och sätter benen öfver karmen, samt beklagar sin nöd; vännen håller med, man förehar en lång öfverläggning om huru den för handen varande kasus skall möjligen hjälpas, och hela litanian slutar med att man går bort och äter en biffstek och glömmet hela skräpet.

När man anländer hemifrån och vagnen stannar utanför logiet, strax kommer der några stackare af nationen, som legat vid akademien hela sommaren och nu vilja veta hur hemmet ser ut. Har man matsäck med sig, som också någon gång händer, i synnerhet om mamma proppat en liten husarkappsäck full med medvurstar och skorpor, då blir det kalas; man bjuder kamraterna, tar fram en fällknif, breder ut sina håfvor på ett karduspapper och låter vännerna taga för sig; är man vid mynt, som också ofta är fallet, hviskar man några ord i örat på pigan med anhållan till vännerna att låta henne få vara i fred och gå

sin väg — och en stund derefter, förutsatt att det är på qvällqvisten och ruskigt i vädret, såsom vanligt i Oktober, kommer pigslängan in med en bricka med skramlande dricksglas, en butelj konjak, stött socker och ett halft tjog ägg. Bröderna laga sig nu en äggtoddy, som i brist på teskedar vispas med dertill täljda pinnar, hvilka förfärdigas på stället. Nu slår man sig till rolighet, den ena historien aflöser den andra, och man bestämmer nu hvilken professor som för terminen är en engel, det vill säga hvem som har tonen för sig.

När man reser hem igen till jul eller midsommar, har man också sina vänner hos sig; den ene förstår sig på att sammanlägga frackar så att de ej få veck, den andre lägger ned kläderna, en tredje reviderar i byrån och gör en husvisitation för att taga reda på hvad som skall med eller hvad han skall förvara. Vanligen inskränker sig det omförtrodda godset till en ljusstake med skruf, men dock utan skruf, fastän hålet är qvar der han setat hafver, en ljussax, rent af näslös eller klufven i näbben, en stöfvelknekt och Sjögrens lexikon; dessa öfverantvardas i en qvarblifvande väns händer.

Kofferten, som först efter många trampningar och skutt på locket gått igen, helst en flik af packlakanet eller linningen af ett par kalsonger kommit emellan, låses och utbäres på kärran, den resande brodern omgjordar sig, hänger en resväska om halsen, som syster Anna sytt eller han fått af någon mamsell i staden eller på landet; och nu tillsäges skjutsbonden att köra före till tullen.

Kärran går sakteliga förut och vännerna efter; ända till dess de komma midt för en källare, der de gå in, dricka ett glas och prata en stund, då snart nog den resande, liksom fattad af en ny idé, rusar upp och säger: »nej, nu går det icke an längre; adjö med er, pojkar; skrif till mig, när du får tid», och dermed troppar sällskapet af till tullen.

Det är sant att man är liksom lättare om hjertat, när man vänder ryggen åt det »satans hålet», att man ömkar de der stackars figurerna, som skola ligga qvar derinne emellan terminen; men huru det är, man har ej många dagar varit hemma hos pappa och mamma och åter blifvit hemmastadd med de gamla rummen, den gamla soffan och de tusende gånger förut beskådade taflorna, förr än man i tysthet önskar sig åter tillbaka i akademihålan bland kamraterne. Man får bref derifrån, man ser så hjertans förnöjd ut; pappa frågar från hvem brevet är, man nämner namnet.

»Jaså», säger gubben, »du är vän med den; han förstör så myc-

ket penningar, han är ej ett passande sällskap för dig. Du skall söka göra bekantskap med folk af kvalitet, med ynglingar af inflytande.»

Det är obegripligt att man kan klandra honom, han är glad, han är god — hvad mer fordrar man af honom? Hör man så der dagligen föreställningar om framtiden, hvilka man anser alldeles onödiga, helst framtidens svårigheter ej sträcka sig längre än till närmaste examen och det på andra sidan om denna är idel ljus och glädje, så önskar man hjertligen att snart åter vara bland kamraterne och få sitta vid sitt ljus och läsa, omgifven af sina böcker och då och då afbruten af en klingande sång, som höres nedifrån gatan och manar till samling.

Man kvarhålles af ingenting der hemma. Det är väl sant att man tycker om en liten vacker mamsell i granskapet, att man putsar sig och gör sig grann, då man vet att man träffar henne, att man säger henne artigheter efter råd och lägenhet, och dansar sig varm och nästan lam med hela hennes familj, ända från sjelfva mamma ned till hennes yngsta syster.

Det kan till och med hända, om ej flickans mamma har alltför skarpa ögon och är alltför nyfiken, att man vet sig ha tur hos flickan, att man till och med redan uppgjort en hel framtidsroman, baserad på hoppet om en ledsagarinna genom lifvet, fastän tanken på skrifningen pro exercitio lägger svåra knutar i vägen; men det finnes ingen kärlek i världen, som gör mindre afseende på tid, än studentens; det är honom ingenting att bestämma tio år eller längre till sitt giftermål, som det oakadt skall bli af, det förstår sig.

Men äfven en sådan affär håller honom ej hemma, han flyger bort för att snart sluta sin kurs — och då!

Vid akademien finner man mångahanda folk, och *nationspedellen* är merendels den första bekantskap man gör. Det är en styf herre mot recentissimi, litet höflig mot recentiores och beskedlig mot juniores, men rent af ödmjuk mot herrar seniores.

Pedellen kallar sig sjelf för vaktmästare, nyttjar svarta byxor inuti stöflarne och hvit halsduk, brukar rödfnasig näsa och blårutig näsduk, kappa och galoscher. Det är han som klifver in med nations Tabellen, der man skall uppskrifva sin extraktion, bestämma sitt vitæ genus och sin vistelseort mellan terminerna, hvilka i det längsta inprickas som »obestämda».

Värden i huset är den andre — om nemligen man ej har värdeninna, som då gemenligen är någon gammal gumma, hvilken dricker

kaffe på bit och sällskapar med en svart katt. Värden i huset således, om det är en sådan, är en artig, liten karl som sjelf anvisar rummet, anmärker att man måste elda försigtigt, emedan kakelugnen eljest ryker in genom en spricka, som kandidat den eller den förorsakade genom någon sorts kemisk laboration i kakelugnen; anmärker vidare att örat på tvättkannen är »bräckt» och således lätteligen kan stanna i handen om man ovarsamt handterar pjesen; befaller pigan elda, och går, sedan han gjort sin nya gäst reda för alla beqvämligheterna.

Andra dagen klär man sig svartklädd och går omkring och kurar för inspektor och de professorer, hos hvilka man skall hafva kollegier. Här och der råkar man en gammal vän, man berättar gammalt nytt, gör kanske upp något roligt för aftonen, går sedan bort till ett värds- hus och ackorderar om hemtarmat — detta aktar man sig likväl för om man har råd att låta bli — men det hafva icke alla. Man får således under terminen mat i hemtare.

Kanske I, mina sköna läsarinnor, ej riktigt veten hvad det vill säga; jag vill derföre beskrifva en dylik inrättning. — En mathemtare är vanligen förfärdigad af tenn, med tvenne rum, det nedersta en sopp- skål, der ofvanpå ett särskildt fat eller bunk för förrätten, öfverst en dylik för efterrätten och allra öfverst kupolen eller locket, som betäcker hela herrligheten; på sidorna äro öron, genom öronen går en rem och på den remmen ett spänne. Se der hela anstalten.

I hvardagslag finner man vanligen öfversta våningen tom, ty blott på sön- eller högtidsdagar befinner sig en pannkaka, tunn nem- ligen, der i ett isoleradt läge, eller också ett tretal af potatismunkar; i mellersta rummet åter finnes pepparrotskött eller torsk*), och i förra fallet innehåller soppskålen köttsoppa, men i det senare bestämdt frukt- soppa. Man må ej föreställa sig denna köttsoppa såsom varande nå- got slags buljong eller något ditåt, som andra menniskor mena med sådant; det är en särskild rätt, som borde i en kokbok benämnas »kött- soppa åt studenter på annat vis». Samma anmärkning gäller fruktsoppa.

Det finnes väl ingen matordning, som kan vara mindre vexling underkastad än en students; han varierar hela veckan med kött- och fruktsoppa, utom lördagen, då han får en rätt som kallas ölsupa och någongång om söndagarne hvitkål; det är hela matordningen. Det är också en gifven sak, att man under sin vistelse vid akademien ej be-

*) Läsaren torde observera att målningen är tagen från Lund, under de gamla tiderna. Nu är allt »gentilare» förstås!

höfver frukta öfvermätning; det tyckes som hemtarmaten beständigt tröstade den arme gossen med sitt »plenus venter non studet libenter», ett latinskt ordspråk, hvilket betyder att man måste utdrifva okunnigheten genom svältkur.

En annan märklig person är *väckaren*. Man får ej tro, att detta är ett urverk, ty det är verkligen en lefvande menniska, som för betalning åtager sig att ej låta studenten försofva sig om morgnarne; han borstar dessutom stöflarne och kommer med nödiga påminnelser om deras snara »förfotande» eller halvesulande, och kokar kaffe i kakelugnen. Det är ofta en gubbe eller också en pojke, och i den händelsen en näsvis slyngel.

Är det en gubbe, så tager han sig en verklig faderlig myndighet öfver sin pupill, berättar den arme studenten, som så gerna ville sofva en liten tupplur, att man platt intet kan lära sig om man ej kryper upp bittida om morgnarne; att han i sin dag väckt »professor» R. och »ajonkt» M., och att de således genom hans försorg blifvit hvad de äro.

Han kommer, om man är mycket flitig, klockan tre, eljest klockan fem om morgnarne, tänder ljuset, eldar och stökar, och, om detta ej gör den slumrande alldeles vaken, ruskar han honom och till och med lyfter på sängfötterna, så att corpus delicti kommer med hufvudet nedåt, allt för att tvinga honom att stiga upp och påbörja sina lärda arbeten för dagen.

Genom alla dessa människors bemödande bibehålles man vid nödortigt lif och i verksamhet. Så der mot klockan nio går man ut på lektioner.

Det är få nu för tiden, som med synnerlig förkärlek bevista lektioner, der professorn merendels är så fullständig och genomluttradt lärd, att man behöfde Methusalems ålder, för att på detta sätt lära sig något; men det finnes likväl så kallade lektionshästar eller kollegiehästar, som springa på hvar enda lektion ifrån morgon till eftermiddag, och sitta der i kölden och skriva med sina blåfrusna och styfva fingrar.

En sådan »kollegiehäst» är vanligen en student, som går på fyratiotalet och i en sjutton till tjugo år reguliert bevistat akademien; karlen är merendels mycket mager och tunn om näsan, ser frågvis ut och har alltid brådtom, alltid bläck på fingrarne och grå galoscher. En sådan flitig myra har aldrig tid att borsta sig, knappt tid att äta. Talar man vid honom, så gapar han, och vill man ha en upplysning i en sak, så börjar han bläddra i sitt kollegium och svarar en sedan precist med professors ord. För en sådan är allt vetande ett intet, om det ej ordrätt efter lektionen utföres och uttalas. Af vetenskaper-

nas vida fält vet han ej mer än en liten »fälla», der han står och idisslar, och som sällskap, som vän, som lärare eller människa kan man ej träffa någon tråkigare och andefattigare än honom.

Dessutom finnes det inom kåren så kallade »sikor», det vill säga sådana, som beständigt tänka på framtiden och vilja hinna till nådens och ärans spets; sådana herrar äro aldrig några goda kamrater. Man tystnar gerna med det muntra glämmet, då en »sik» träder in; får man honom på ett kalas, håller man i honom så mycket man kan, trycker honom på alla sidor och spiller punsch på ryggen af hans svarta frack.

Den lille mannen går alltid lutande, liksom för att beständigt vara tillreds att buga sig, om han skulle möta en examinerator eller en ung grefve, han lär sig fäkta och rida, han är en ödmjuk tjenare för allt högförnämt, bär sqvaller till seniorerna och kurator och belönas af kamraterne vid högtidliga tillfällen med »hissning», det vill säga man upplyfter honom på sina händer, låter honom, under hurrarop, göra åtskilliga krumbugter i luften och nedsläpper den söta kamraten temligen *öm* och rörd; hvarefter han tackar kamraterne för deras vänskap.

Sammaledes finnes det ett annat slag, som kallas »zierbenglar», af hvilka de så kallade »valparne» intaga ett utmärkt rum. Zierbenglar äro ynglingar, som lefva enligt eller öfver sitt stånd, som göra depenser, dansa med stadens vackraste och rikaste flickor på balerna, promenera med dem och umgås i husen.

Den underafdelning, som kallas valpar, är deremot unga gossar af förnäm börd, hvilka stanna under informator och promenera från och till fäktsalen, men hvarken till lektioner eller annorstädes. Hvarken zierbenglarne eller underafdelningen äro i allmänhet afhållne af studenterne, men ordentligen firade af en tredje sort.

Denna är ett slags lågättade personer, hvilka ovilkorligen vilja bli bror med alla, som äro öfver dem; desse herrar bjuda derföre dugtigt med vin, eller hafva alltid en vän in petto, som kan proponera brorskål med det utsedda offret, en baron eller adelsman, eller i brist deraf en kandidat rätt och slätt. Denna trafik drifves i stor skala, ända till dess antingen värdshusvärden säger nej eller pappa tar sin Matts ur skolan. Deras bana slutar vanligen der den börjat, med den skilnad att de i sitt exemplar af studentkatalogen hafva en mängd prickade namn, för att utmärka bröderne; de återfinnas sedan merendels som tingsskrifvare eller något ditåt eller, om de äro rika, som sina fäders söner.

Den öfriga och största massan af studenter är deremot ett frisinnadt, öppet och gladt slägte. Ingenstädes mötes man af så mycket förtroende och, om man förtjenar det, af så sann kärlek, som bland studenterna; och känner man dem rätt, så måste man antingen vara en gammal käring eller en giktbruten procentare, för att kunna döma dem strängt för deras så kallade sjelfsväld. Detta är så naturligt för ungdomen, det ligger ingen falskhet der bakom och lurar, man vet hvem man har för sig och man behöfver icke frukta.

Det är en svår sak att »ligga kvar», som det heter, under mellanterminerna; de fleste kamraterna äro då borta, det lifliga bullret på stadens gator är förbytt i tystnad, man hör ej den kära studentsången om qvällarne brusa i gatorna och sorla genom staden, med ett ord, allt är duskiigt och tråkiigt.

Man är likväl lycklig, om man har kvar någon af sina utvalda; ty hvarje student har sitt lilla kotteri af vänner, som sluter sig till honom. Det är vanligen så kallade knäkamrater från gymnasium och skolan, men nästan lika ofta nyare bekantskaper, grundade på själsfrändskap.

Man har nemligen den tiden inom sig en slagruta att upptäcka likartade sinnen; den slår sällan felt; man upptäcker alltid vänskapens åder på djupet, och först sedan, först många år derefter, blir den klara strålen uppblandad och grumlig och slagrutan osäker. Om man således har några vänner, slår man sig tillsammans med dem under mellanterminerna, af hvilka den vid julen är den tråkiigaste.

Man är van att denna tid vara hemma, att sitta inom en treflig familjkrets, att gnabbas med sina systrar och resa omkring på julkalaser och på dansar. Intet af allt det der erbjuder sig nu. Om man kan, äter man sjelfva juldagarne på värdshus, men det är ändå portionmat och smakar ej på långt när så bra, som der hemma. Denna erfarenhet hade också fyra studenter, det vill säga fyra uppriktiga vänner, som under julen kvarblefvo i universitetsstaden och, så godt de kunde, tröstade hvarandra.

»Jag kan», sade den ene, en vacker, reslig gestalt, med fint tecknade anletsdrag och ett visst drag af förnämhet i uttrycket, »jag kan föreställa mig, huru många julklappar mina systrar nu skola lacka in till qvällen» — det var nemligen julafton — »lilla Clemence bränner sig som vanligt på fingrarna, Gustafva skrifer små verser, och småpojkarne springa oafåtliga genom dörrarne, för att få reda på de herrligheter, som komma skola.»

»Ja», svarade en annan, »det kan du ha rätt i, Gyllenstråle (ty den förut talande var en ung baron af detta namn, men en baron, som ej var någon zierbengel, utan en riktig kamrat). Men sådana föreställningar har jag ej om hemmet; min stackars mor sitter ensam, har kanske just nu fått mitt bref; hon sitter kanske och grubblar på min framtid, min stackars mor! Det är synd om min mor, att hon är så fattig.»

Den talande var en yngling, hvars utseende ej kunde kallas vackert, utan snarare fult, men det var något i hans blick och i hans väsende, som tillkännagaf en på en gång känslig och glad själ, en menniska, som grämde sig öfver andras olycka, men skrattade åt sina egna motgångar.

Det var Gustaf Ehrnfried, en fattig gosse, som af kamraterne kallades »enkans son».

En af vännerna, den putslustige brodern Wimmerkant, satt balancerande på en stol och försökte att lägga fötterna upp på bokhyllan.

»Ha, ha, ha!» inföll han, »hör på enkans son; det var en ömklig beskrifning. Nå, jag skall beskrifva mitt hem: ser ni, far min är köpman och ser derföre besk ut i dag åt alla julklapparne, som komma att gå åt; men det bryr sig mamma inte om, utan hon har gamle bokhållar Trädqvist att skrifva utanskrift åt sig och försegla brefven med en ljussax. Ni skulle se Trädqvist, det är ett original; byxorna, som naturligtvis bäras inuti stöflarne, tyckas ej trifvas der, utan rynka sig ofvanför; det är en lång gubbe, ett gammalt inventarium i huset; men det är likväl en rar gubbe, han höll så mycket af oss alla och täljde barkbåtar åt mig, då jag var liten. Vore jag hemma, skulle Trädqvist så visst ha ett nytt västtyg som jag sitter här. Pang! se så för f-n, nu gick stolen sönder. Stolarne i den här nobla staden äro ej som andra stolar, de tåla ej att sitta på.»

»Att vräka på, skall du säga», yttrade den fjerde, som hade lagt sig på sängen och roade sig med att läsa i en bok.

»Vräka? hvad är det du säger, du allra som sötaste seminarist!» yttrade Wimmerkant; »du vräker ju dig sjelf der i sängen, så att dunen ryker omkring dig. Nå, hur går det till hemma hos dig, Andreas Jonsson eller Jonæ filius?»

»Jo, ser ni, det går till precis som vanligt, utom det att der kokas vitgröt och mor klär stugan med granris, samt far ger hästarne ärthalm», svarade denne, en reslig yngling och bondson.

»Ni skall veta, gossar», återtog Wimmerkant, som då han en gång börjat, ej hade lätt att sluta igen; »ni skall veta att jag i går,

på spektakel förstår ni, frågade de der sikarne Krypén och Finsterdahl, om de ville vara med om ett litet kalas i afton, tillsammans med oss. Ne-nej, Gud bevars, det kunde de heliga kräken inte vara, ne-nej, de hade förhinder. Det var borta på källaren, dit jag bjöd in dem, ty de äro för snåla att äta som folk om man ej bjuder dem. Ni må tro, vi voro några der — och der blef en grof »drift» med dem: vi satte dem åtskilda och proponerade skålar för alla deras herrar examinatorer, som de drucko och hurrade för, att ej vara sämre än vi, och sedan för bror Krypéns herr pappa och fru mamma, frälskamreraren Krypén och hans fru, och för bror Finsterdahls alla mam-seller systrar. När allt det der var gjordt, hade de fått så der temligen nog, och nu kom pigan in — vi hade nemligen lärt henne hvad hon skulle säga — och berättade att professor K. kom; vi rusade upp liksom förskräckte, och likaså begge sikarne, af hvilka Finsterdahl föll omkull. Nu kom ett annat parti och tog hand om dem och sedan vet jag ej huru det gick.»

»Skola vi ställa till bal i qväll?» frågade Ehrnfried.

»Bal? hvad säger du?»

»Ja, bal; vi dansa vi fyra, liksom de göra der hemma; vi göra jullekar, men vi samla ihop en hel mängd andra med, och så skola vi leka jul.»

»Ja må göra!» svarade de öfriga. »Vi skola samla upp några glada pojkar för balen; men en sak, kom ihåg en sak — ingen sik med.»

»Det förstås», blef svaret.

Om qvällen församlade man sig på ett större rum, sällskapet bestod af sexton studenter ur skilda nationer, man hade salat ihop till en »knappe» och började balen.

Hälften af sällskapet sammanvredo näsdukar till ett slags turbaner eller hängde dem för sig som förkläden, och var nu balens prydnad, det vackra könet, och satte sig helt anspråkslöst för att vänta på upp-bjudning. Wimmerkant stämde sin gitarr och började sjunga en angläs. Det var anslaget, kavaljererne bjödo upp och sällskapet rangerade sig i två led, de förkläd- och turbanprydda i det ena och de verkliga kavaljererne i det andra.

Wimmerkant, som utgjorde orkestern, var klädd i nattrock, emedan salen der de vistades utgjorde förgården till hans rum och han således på sätt och vis förestälde »mundus» eller värden.

Dansen begynte, det gick muntert och glädtigt till; efter hvar dans

förde kavaljererne sina damer till bålen och drucko tvemänning, nemligen hvar ur sitt glas, damerna drucko tappert och en af dem tog fram en pipa och rökte i kadriljen, hvilket gjorde en öfvermåttan god effekt.

Ändtligen slutades balen, och man gick ut på ett värdshus, der man bestält sig hvitgröt och lutfisk. Äfven här gick muntert till och till och med klappar felades icke, fastän alla af det burleska slaget, med åtföljande skrivelser på vers och prosa. Måltiden var slut, klockan slog elfva i domkyrkotornet, då de åter stodo på gatan. Det blåste kallt om näsan.

»Hvad är nu att göra?» yttrade en; »det är för bittida att lägga sig.»

»Pass på», sade Wimmerkant, »vi gå bort till Krypén och Finsterdahl och göra något 'uffens' med dem.»

Förslaget vann odeladt bifall; samlingen begaf sig i väg.

»Tyst! jag går in i förstugan och lyssnar», sade Wimmerkant, »ljuset är släckt, de såta tu sofva på sitt öra.» Wimmerkant gick in tyst, som ett ondt samvete, och smygande som en indian, då han lurar på rof. Efter en liten stund kom han åter.

»Nu är nyckeln satt i dörren», sade han halhviskande; »vet ni hvad, vi taga bort dörren för dem, kom med några, men gån tyst.»

Hela truppen gick sakta efter, och snart stodo de i en mörk förstuga eller så kallad »svale». Wimmerkant med sina medhjelpare öppnade sakta dörren och lyfte henne lika sakta af hakarne; hon uttransporterades mellan kamraterne, som stodo i gången. En iskall luftström rusade in i rummet, de begge »sikarne» snarkade i sin söta sömn; men snart vaknade den ene.

»Hör du, Finsterdahl; Finsterdahl, hör du inte?»

»Hvad vill du, hu-u!»

»Finsterdahl, stängde du dörren i går afton?»

»Ja visst gjorde jag det.»

»Men det är så grufligt kallt, det riktigt blåser in. Gå upp och lås igen henne.»

Efter mycket besvär steg ändtligen vännen Finsterdahl upp och nalkades dörren.

»Nå, hon är väl öppen?» frågade Krypén, som låg qvar i sängen.

»Ja, det är hon», svarade Finsterdahl och började trefva i dörröppningen; der fans ingen dörr.

»Men Krypén —»

»Hvad står på?»

»Jo, ser du, dörren är rent af borta.»

»Borta?»

»Ja.»

»Det har den satans Wimmerkant gjort», yttrade Krypén; »ja, jag skall koka het soppa åt honom i examen, det skall han få se — hu, hu, hu — den gemene krabaten; jag skall tala om honom för professorn.»

»Men det vore bättre, att du talade med adjunkten», yttrade Finsterdahl, »för, ser du, hu, hu, han tror bättre på dig.»

»Det var ett godt råd», yttrade Wimmerkant, som stod vid dörren i mörkret. »Gå du till adjunkten, lille Krypén. Godnatt, gossar.»

Ha, ha, ha! skallade det hela svalen utför, och hela truppen stam-pade bort, qvarlemnande de begge sikarne i en verklig vintervak.

»Det var ändå ett styggt spektakel», sade Gyllenstråle; »de kunna förkyla sig.»

»Ack nej, det är inte farligt; när har du väl sett, att en groda eller ödla förkyllt sig? Det tillhör de krälände och krypande djuren att tåla både kallt och varmt, både torrt och vått», svarade Wimmerkant.

Denne yngling var, när man undantager hans oöfvervinneliga lust för spektakel och hvad han kallade »drift», en god menniska. Hans far var rik, och hans kassa var således större än de andras; han var derföre också sina vänners bankör, lånade ut, när han hade något, och återfordrade icke penningarne förr, än han sjelf var i verklig »knipa». Då kom han och berättade, att han var »luden», det vill säga var en »björn», som fick lof att »björna» sin goda vän, emedan han sjelf var »rakad». Fick han penningar, var det bra; fick han åter intet, så tröstade han sig med, att han nog hade flere att »tentera» på penningar, och om af alla hans fordringar ingen ville flyta in, så *lånade* han.

Man observerade alltid noga, då brodern Wimmerkant fick *Rek*, det är kontraktionen af ordet »Rekommenderas» på bref, och då måste han dela med sig åt sin behöfvande nästa. Det blef osäkra fordringar, men tvärt emot hvad affärsmännen skulle tro, fick han igen sina penningar, utan att hvarken hafva skuldsedel eller borgen.

Ehrnfried hade ingen förmögenhet, men var skicklig och gaf undervisning i åtskilliga stycken, så att han drog sig fram temligen; men måste dock ofta nog anlita Wimmerkants kassa.

Gyllenstråle var hvarken fattig eller rik, utan lefde så der temligen sorgfritt, och Jonsson, bondsonen, »knogade» sig fram på mycket litet, läste mycket och var en passiv deltagare i de andras nöjen.

Den, som först bröt det muntra laget, var Gyllenstråle, han tog kansliexamen och lemnade akademien, för att söka sin lycka i Stockholm, der han egde stora slägtrelationer och der sålunda en lysande bana utvecklade sig för honom. Han reste, sörjd och saknad af sina vänner, såsom en öppen, glad och treflig kamrat, och som den, hvilken på grund af en finare och mera regelmessig uppfostran, varit ett slags »styre» för de öfrige, en sådan vän, som gjorde, att deras gemensamma nöje så der någorlunda antog egenskapen af ett lagom — nemligen i den bemärkelse, som det kan hafva bland lustige bröder. Gyllenstråles bortfärd gjorde en lucka i brödraringen, och snart derefter gaf Wimmerkant hela lärdomen på båten, helst som det »slog slint» i examen, då en af examinatorerne berättade honom, att han kunde taga sig tid att läsa något bättre till en annan termin, med ett ord, att han blifvit differerad.

»Jag ger dem fan», sade han till sina vänner, »det här duger inte; jag blir bokhållare hos far min och låter dessa latinska krukor sitta der de sitta», och dermed for han sin väg och gick in i sin fars handel.

Ehrmfried deremot blef kvar och blef magister, blef docens i filosofien och slutligen professor vid universitetet.

Han hade redan länge bland kamraterne blifvit kallad »poeten», ty han skref ganska bra vers, och i allmänhet hade hans språk ett eget väljud och hans idéer en friskhet och saftrikhet, som förrådde, att de uppsprungit ur en fruktbarande jordmån; men på samma gång hade han själsrikedomens vanliga fel, att förgylla allt med guldets ur sin egen själ, att adla allt genom sitt eget hjertas adel, att, med ett ord, bygga sig en verld, helt olika och alldeles isolerad från den verkliga, och att döma falskt om så väl personer som händelser.

Han fann i lifvets prosa alltid rytm och takt och ansåg det för poesi; huru han än skulle sammantvinga de spridda satserna af menniskolifvets rondo, viste han alltid att bringa det i harmoni. Han var nemligen en menniska, som såg allting i stor skala och som stod utom världen, då deremot andra anse sig som medelpunkten deri; allt var derföre honom nära, ty han öfversåg allt, men också kände han ej hvad sjelfviskhet ville säga; egoismen är prosans stamfader.

Jonsson, bondsonen Jonsson, den passive deltagaren i studentlivet, gick igenom seminarium, tog utexamen med heder och reste till sitt stift, der han lät prestviga sig och fick missiv.

De fyra voro således skilda, voro utkastade i den vida världen, liksom olikartade frön, hvilka uppväxa till olikartade växter och blomma vid olika tider.

Många år derefter företog Ehrnfried en resa genom Sverige; han hade sammansparat så mycket penningar, var ungarl och reste blott för sitt nöje och för att bese vårt sköna fädernesland.

Det var en vacker sommarmorgon, då han for förbi Snytterby kyrka. Der låg komministergården, en liten samling af rödmålade hus, ej långt från kyrkan, som, gammal och grå, stod der som en sörjande moder bland sina sofvande barn. Det är ej så oriktigt, att katolikerna anse kyrkan som människornas moder, det är omkring henne dock alltid barnen samla sig till slut, det är inom hennes ringmur de slumra, de stackars barnen, och glömma sina små sorger, sina leksaker och sina vänner.

»Komministern heter Jonsson», svarade skjutsbonden på Ehrnfrieds fråga, och i samma ögonblick afspeglade sig med daguerrotypisk noggrannhet den hederlige kamraten Jonsson, »arbetsmyran», som hjälpte dem att skratta åt Wimmerkant i tiden.

Det var naturligt, att Ehrnfried lät köra in i komministergården. Ett par hvithåriga barn, det ena klädt i kolt, sprungo på gården och kröpo bakom brunnskaret, för att ostörda och obemärkta betrakta den främmande och hans granna vagn. Ehrnfried gick bort till dem och frågade dem efter pastor Jonsson.

»Pappa», sade den ene gossen och torkade sig om näsan; »pappa? ja, han är ute på gårdet, der de bryta sten.»

Utän att förut gå in, skyndade Ehrnfried, efter barnens anvisning, ut på åkern.

En praktisk man skulle naturligtvis först gått in i huset, blifvit af en piga invisad i en tom sal, med gamla taflor på väggarne, han skulle en half timme gått och bekikat taflorna, och ändtligen på en knarning i dörren förstått, att frun kommit, han hade då vändt sig om, bugat sig, sagt sitt namn och förklarad, att han tagit sig friheten att vid sin genomresa helsa på, emedan, etc. etc., hvarefter frun skickat ut efter sin man, som gått in bakvägen, rakat och snyggat sig litet, och slutligen kommit in, för att välkomna gästen.

Alla dessa omgångar skulle en praktisk man iakttagit, men Ehrnfried var ej en sådan, och därför gick han direkte ut på åkern till sin ungdomskamrat.

Ehrnfried såg snart på afstånd sin gamle vän, med pipan i munnen, häfvande på en stång och vägande upp en sten, som ett par drängar försökte att »brösta» upp, det vill säga, med bröst och axlar lyfta ur hålet. Ehrnfried kom närmare, utan att blifva bemärkt, och hörde att pastorn sade:

»Det var en riktig hund till sten; tyv vare mig, tog jag icke i, så att det riktigt gör ondt i armarne!»

»God dag, bror Jonsson!» yttrade Ehrnfried och slog sin vän på axeln.

Denne vände sitt rödmosiga, feta ansigte mot den främmande, tog af sin gamla, svarta kaskett och sade:

»Jag vet inte, min herre, med hvem jag har den äran.»

»Känner du ej igen mig?» yttrade Ehrnfried; »känner du inte igen den gamle Ehrnfried?»

»Ehrnfried», upprepade komministern, »ja så, professor Ehrnfried; ja nu känner jag igen herr professorn. Kors, det var riktigt roligt att råka professorn.»

»Professor! hvad är det?» sade Ehrnfried, något missnöjd med sin gamle vän; »vi äro väl bröder, är det icke så?»

»Jo, visserligen», svarade komministern; »men en fattig komminister på landet — jo, om herr bror tillåter, så är det en heder för mig.»

»Säg ej så, käre Jonsson; vi äro ungdomsvänner, är det ej så? Ungdomsvänskap är ju alltid densamma, den vissnar aldrig; vi sade ju så alltid fordom i vår studenttid.»

»Jaha, det var i den tiden», svarade Jonsson och småskrattade; »ja, herre Gud, hvad man i ungdomen är en helt annan menniska, än man sedan blir! — Bror, ursäkta, att jag är så oputsad; om jag väntat så rart främmande, så skulle jag visst . . . vill inte bror vara god helsa på inne och taga sig en liten frukost, så god som man här på landet kan ha det.»

»Hjertans gerna, Jonsson, kom.»

De begge ungdomsvännerne gingo nu, efter tjugo års skilsmessa, åter arm i arm; men allt var sig så olikt.

Ehrnfried var nu en på lärdomens fält namnkunnig man, hans skrifter lästes i hela den lärda världen, på hans skrifbord lågo hvarje dag bref utifrån; »med artigheter för den frejdade mannen». Inom sitt fädernesland var han hedrad lika mycket för sin djupa kunskap, som för sin författareförmåga, och af ungdomen för sin ungdomliga själ; han

hade följt med sin tid, och dertill behöfs ej mera, än alltid vara ung till själen och anse hela lifvet för en studenttid. Så snart man ej mer anser sig som *studerande*, utan tror sig vara öfver tiden, då går tiden ifrån oss och vi blifva efter.

Detta hade likväl ej Ehrnfried gjort, han var ännu, såsom man, den gamle studenten, den öppna, redliga, glada menniskan, som han fordom varit.

Men Jonsson, som, enligt Wimmerkants utlåtande, fordom hade »ruter i sig att bli en riktig bondkaplan», hade också blifvit en riktig hedersman, som innesluter sig inom sin socken, liksom en snäcka inom sitt skal, som lefver blott för att bruka sitt boställe och sköta tjensten någorlunda. Hela den yta af poesi, han hade antagit vid akademien, hade blifvit bortnött; han var en ganska vanlig människa; han anslogs ej mera af de gamla, välkända tonerna, ty de strängar i hans själ, som fordom ljudade lika med de andres, hade blifvit omstämda eller hade sprungit af.

Den Jonssonska familjen var stöpt i samma form, alla krusade för »*professorn*», men ingen tycktes kännas vid *vännen*. Der var tråkigt, och om ej barnen varit, hade Ehrnfried dött af ledsnad innan frukosten. Nu tog han dem i knäet, lekte med dem och berättade dem sagor, och barnen kände igen den gamle vännen; de, men ingen annan, läste i hans snillrika ögon hvad han kände, och de hyllade sig till honom, bemötte honom som en af sina jemnåriga och sågo ej annat, än att han var ett stort barn; — det var sant: den snillrike, den namnkunnige mannen var ännu ett barn.

Barnen fingo väl otaliga påminnelser om, att det ej passade att vara så efterhängsna; föräldrarne gånge blickar och vinkar, men ingenting hjälpte, barnen viste bättre än de gamle hvem de hade för sig och fortforo med sin lek.

Ändtligen var frukosten förbi och Ehrnfried tog afsked; pastor Jonsson med sin fru kunde aldrig nog ursäktas den sparsamma anrättningen, och pastorn försäkrade, att om han vetat af så »rart» främmande, skulle han väl haft en butelj portvin hemma.

Ehrnfried reste och drog en djup suck då han for genom byn. Det är en bitter erfarenhet att ej återse en vän, fastän man träffar honom.

Men resan fortsattes, och den evigt unga naturen, björkarne, som ännu buro samma drägt som i hans barndom, foglarne, som ännu

sjöngo samma drillar som fordom, med ett ord, naturens ungdom gjorde honom glad, kom honom att glömma att människan åldras.

Några dagar derefter inträffade han i K., — han viste att hans gamle vän Wimmerkant bodde der, var en rik man och hade mycket inflytande.

Han gick således till vännen Wimmerkant; men icke heller der återfann han sin gamle vän. Wimmerkant var nu en af den lilla stadens magnater, var en man som ledde borgerskapet, snubbade upp alla dem, som på något sätt kunde anses honom underlägsne i förmögenhet eller makt; med ett ord, hade från att vara en glad och treflig kamrat, blifvit ett slags mæcenat af det odrägliga, tryckande slaget, af hvilket man ser så många i våra stora och små — småstäder.

En sådan herre är i sin egen tro den klokaste och förnumstigaste i hela Guds skapelse, det gifves ingenting som verkar på honom annat än penningar; han eger bruk och fabriker, är en stor vän af privilegier, då de röra honom sjelf, men är en lika stor hatare af andras privilegier och i allmänhet af allt hvad frihet heter; han är vidare delegare i en privatbank, der han har en mängd aktier och hvarå han inbetalt några tiondedelar, å hvilka han får sina sexton procents vinst.

Det oaktadt påstår han, att privatbanken är en allmänt nyttig inrättning, och talar om det nit för fäderneslandet, som aktieegarne visa då de taga sexton procent på penningar, för hvilka de på annat sätt ej fingo fem. Han är således en fosterlandsvän, då han sjelf vinner derpå, är fet och däst och prydd med Vasa orden.

Just en sådan figur var nu Wimmerkant eller, såsom han i staden kallades, riddaren Wimmerkant eller brukspatronen och fabrikören, ty han var allt i allo.

Riddaren Wimmerkant tog just sin siesta på middagen. Siestan varade nog länge, ty klockan var redan sju en vacker sommarafton; men riddaren åt alltid klockan tu och lade sig sedan att sofva.

Ehrnfried blef invist i ett förmak; det var dyrt möbleradt och golfvet beklädt med tjocka fasonerade mattor midt i sommaren, ett bord stod framför soffan med en mängd böcker uppå. Det var husets hela bibliotek.

Ehrnfried fick vänta länge, oaktadt han hade sagt sitt namn och det ej kunde slå felt, att Wimmerkant skulle minnas honom. Ändtligen öppnades dörren och brodern Wimmerkant kom in med sömnen

i ögonen, rökmössa på hufvudet och en bonjour, hvarpå det gröna bandet lyste som en kålmask.

»Åh, ödmjuka tjenare», yttrade han, då han inträdde. »Jag tror det är bror Ehrnfried. Jaså, du är i staden, det gläder mig — var god och sitt ner, bror. Nå, (nu ringde han och en jungfru kom in) tag in kaffe. Nå, du är professor numera.»

»Ja, det är jag.»

»Jaså — nå hvad kan du ha i inkomster?» Ehrnfried nämnde beloppet.

»Jaså, du har ändå så pass, åh ja, då kan du dra dig fram med sparsamhet», fortfor Wimmerkant och vred på en stor briljantring, som satt på hans feta hand. »Det var längesedan (gäspar) vi råkades, låt se, så der tjugo år sedan (gäspar) eller så der omkring.»

»Ja, broder, mins du den tiden?» yttrade Ehrnfried. »Vi voro unga då.»

»Åh ja, — jag för min del var en riktig vildbasare; men det var väl att jag öfvergaf den der lärda världen; ni stackare gå der och tråla och ha ingenting för alltihop; jag öfvertog affärerna och sedan min salig far affidit mottog jag firman (gäspar); det är verkligen svåra konjunkturer nu för tiden; vill man ha *sitt*, så måste man lagsöka och bysätta — hvad tycker bror, jag har nu inte mindre än sju personer inne för ett sammanräknadt skuldbelopp af 183 rdr och 24 sk. utom räntor och expenser. Det bevisar att all punktlighet upphört, att man ej vårdar sig om sitt, att man ej sköter sig. Sju personer bysatta för en sådan spottstyfver, det är ju skamligt.»

»Ja, deri har du rätt», yttrade Ehrnfried.

»Jag har dessutom förlorat sex tusende riksdaler på Prackwitz et Comp., som gjorde konkurs (gäspar). Gud ske lof att det ej var mer, en sådan summa kan jag både ha och mista; men det är likväl förargligt att bli lurad midt i synen af en gammal vän — så jag också yrkat på arrest för hufvudmannen.»

»Men vi skola samla några vänner tillsammans och då skall du se min hustru och mina barn. Jag har ett par flickor, förbannadt snälla på fortepiano och som rita charmant, jag har också kostat på dem — ser du den här soffkudden har den ena sytt.»

Wimmerkant gick ut och stälde om den omtalade samlingen. När han återkom var rökmössan aflagd och mannen klädd i frack med vasen dinglande i knappålet. »Kom nu med in till min hustru.»

Ehrnfried fördes in i ett stort, briljant möbleradt rum, der han såg för sig ett tjockt, rödblommigt och i en mångbandad negligé utstyrdt fruntimmer, som satt midt i soffan, omgifven af tvenne flickor, af omkring sjutton till aderton års ålder, begge långa och mycket bleka, smala som getingar om lifvet och mycket sippa och pertentliga.

»Min hustru, — professor Ehrnfried, en af mina gamla vänner från akademitiden», sade riddaren. »Detta är mina flickor, Adelaïde Charlotte denna, och Euphrosyne Fredrique denna. Sitt ner, bror.»

»Det är ett verkligt nöje», yttrade patronessan med en förnäm snörpning på munnen, »att träffa min mans gamla vänner — var god sitt ner, bästa professor. Herr professorn har troligen farit kanalvägen.»

»Nej.»

»Ja så, landvägen; ja, det är också det behagligaste, när man har ett godt ekipage. Min Wimmerkant reser alltid landsvägen. Du skall visa professorn din vagn. Det vill jag råda herr professorn att köpa sig en sådan — han är så beqväm och ganska vacker.»

»Hvarifrån är han?» frågade Ehrnfried, för att fråga något.

»Jo, jag tror att det var från Hamburg, eller huru, Wimmerkant?» frågade frun i sin ordning.

»Nej, han är från London, af Smith et Companis fabrik», yttrade riddaren. »Ja, en sådan bör bror köpa, man förlorar ej derpå; han kostar på stället blott etthundradefemton pund och fem shilling sterling; men så är det en vagn, som man ej får se maken till i Sverige, då man undantager de kungliga vagnarne, naturligtvis.»

Småningom samlades gästerna. Dessa utgjordes att börja med af två affärsvänner till Wimmerkant, men, i anseende till rikedomen, vassaller under honom: herr grosshandlanden Jeremiæson, döpt jude, och fabrikör Lunsqvist, begge ett par svåra rika personer.

Slutligen öppnades dörren och en prestman kom in; det var en liten, blek och krokig person, som med mycken sirat bugade sig för fru patronessan Wimmerkant, och tog sin »hedersvän och bror» Wimmerkant i hand, under det han yttrade sin undran öfver, hvad det var för rart, brodren Wimmerkant hade låtit budet bjuda honom på.

»Jag vet väl», yttrade han sig smilande, så att skarpa rynkor visade sig på begge sidor om näsan, »jag vet väl, att brodren Wimmerkant aldrig kan undvika att bjuda på något rart. Då man har en intressant familj, så — men nu var det något specielt.»

»Jo, ser bror, här har jag en främmande, en gammal akademivän

åt oss begge; känner bror inte igen honom?» sade Wimmerkant och förde presten fram till Ehrnfried.

»Ödmjukaste tjenare! nej, jag kan inte, nej, verkligen», återtog presten, »jag förmår inte påminna mig, dragen äro mig bekanta, det är säkert; jag ber om ursäkt, om bror täcktes presentera oss — hå hå, man förändras med tiden.»

»Ja så, J kännen ej hvarandra; jo, se der får jag äran presentera professor Ehrnfried och kongl. hofpredikanten prosten Krypén för hvarandra.»

»Ehrnfried, ja så, ödmjukaste tjenare, min heders broder», sade Krypén, som alldeles icke blef öfverraskad, hvilket var fallet med Ehrnfried, för hvilken hela uppträdet med dörren nu stod lifslevande. »Ödmjuka tjenare, min bror», blef hans korta svar.

»Det fagnar mig oändligen att återse bror. Fru patronessan», fortfor Krypén, vändande sig till frun, »fru patronessan kan ej föreställa sig, huru glädjande och liksom värmande för hjertat det är att åter träffa en gammal vän och kamrat; ack ja, herre Gud, hvad vi haft många roliga stunder tillsammans; det studentlivet, det studentlivet — det glömmes man aldrig.»

På detta sätt fortsattes samtalet, enstafvigt å Ehrnfrieds sida, mångordigt och grant å Krypéns. Wimmerkant samtalade med sina vänner, de begge affärsmännen. De voro inne i jernpriser och rågspriser, kursen på London och Hamburg, disputerade dock så, att värden fick rätt öfver alla frågor, ända tilldess spelbordet i ett annat rum drogs fram, och man bjöd Ehrnfried kort. »Nej, jag tackar, jag spelar icke.»

»Det är skada», sade Wimmerkant, och satte sig med sina tre vänner, hofpredikanten Krypén inberäknad, vid spelbordet. »Hör på, flickor, min vän professorn är musikalisk, roa honom med musik.»

För att något göra, förenade sig Ehrnfried i denna begäran, och sedan Adelaïde Charlotte fått sig en befallande blick från mamma, satte hon sig till pianot. Nu började flickan att bläddra i noterna och innan kort drog hon till med en aria af Rosini, så halsbrytande som möjligt. Hon sjöng och sjöng; Ehrnfried förskräcktes öfver detta gruffliga drilande, han tyckte att strupen användes som en barnskallra och beundrade icke röstens skönhet eller hennes anlag, ty af det slaget egde hon intet, utan han endast undrade öfver huru det var möjligt att inöfva en sångmaskin så pass. När hon slutat sitt första stycke, stod

ångestsvetten på den stackars professors panna, så djupt hade dessa än skärande än hesa toner, som i ett oupphörligt virrvarr korsade hvarandra, gått in i hans själ. Adelaïde Charlotte betackades och fru mamma skrupensade upp sin dotter, att hon, då en så välkommen främmande var närvarande, utvalde en af sina simplaste arier, som han troligen hört hundrade gånger förut.

Det var sant, men han hade hört den sjungas af Jenny Lind och fru Gelhaar, och han kunde således försäkra, att han aldrig hört den *så* sjungas, som nu af mamsell Adelaïde Charlotte. Derefter spelade flickorna ett à quatre mains, der lilla Euphrosyne kom af sig i basen och fick knuffar af sin syster och moraler af mamma. På detta sättet gick det hela qvällen.

Supén var färdig, man satte sig, herrarne disputerade om huru korten suttit och huru de bort sitta, emellanåt afbrutne af någon artighet, som hofpredikanten Krypén riktade till damerna eller till professorn för hans charmanta skrifter, af hvilka han sade sig läst flere, »med mycket nöje och bifall».

Måltiden blef ändtligen slut; herrarne skulle sluta af spelet och Ehrnfried gick, åtföljd af hela sällskapet artigheter.

När han kom ner på gatan, drog han djupt efter andan och såg upp till den glindrande våningen. Den föreföll honom så ensam och öfvergifven; ty det bodde ingen ungdomskraft derinne; de unga der funnos hade man spalierat, man hade spetat upp den rika kronan på en ställning, der hvarje qvist vantrifdes och fälde sina löf. Det enda man kan säga om espalier eller ett barn, som i otid blifvit intvingadt i konvenssens former, är att i begge fallen det har fordrats mycken möda för att få dem — så platta och så saftlösa.

Det var en ledsam upptäcktsresa han gjorde, den hederlige professorn, men det var hans egen skull. Hade han sett verlden sådan den är och ej blott sådan den skulle vara, hade han ej funnit sig bedragen i sin väntan; men han hade studerat människorna som man stüderar böcker, han hade aldrig gjort sig besvär att se efter tryckfelen, ty han läste ändå alltid rätt, huru rasande det också var tryckt; var en hel mening eller ett ord öfverhoppadt, läste han ändå rätt, ty han fann genast hvad der borde hafva stått. Vi enfaldige, som lefva ibland folk, veta bättre än en sådan lärd huru det verkligen förhåller sig, vi äro prosaiska vi, tack vare den prosaiska verlden.

Det var en vacker sommarafon han passerade vägen fram åt

Björkebergs gästgifvaregård. På afstånd, midt öfver sjön, såg han en stor vit byggning, hvars fönster strålade mot solen. Det var Björkviks egendom, tillhörande den fjerde af vännerna, baron Gyllenstråle. Vår goda professor hade så illa råkat ut de begge förra gångerna, att han med ovilja vände sina blickar från de i rödaktig färgskiftning glindrande fönsterraderna och såg utåt sjön, der en båt med hvita segel var synlig. »Der seglar någon!» yttrade han till sin skjutsbonde och pekade på det hvita seglet.

»Ja», svarade denne, »det är visst baronen på Björkvik, som är ute och fiskar i solglänningen.»

»Han fiskar således», yttrade Ehrnfried vid sig sjelf, »det är ett barnsligt nöje, jag trodde knappt att ett justitieråd skulle roa sig med fiske.» Emellertid huru det än var, försonade åsynen af den lilla båten, der hans gamle vän roade sig med fiske, vår hederlige professor, och just då han hunnit förbi sjöns ena ända och skulle köra förbi den vackra grinden, som ledde till allén, befalde han att vända ditin. »Det må gå huru det vill», tänkte han vid sig sjelf, »det kan aldrig gå befängdare än hos Wimmerkants»; — han var härdad mot allt.

Herrgården var på en gång pryddig och storstätlig, men det som gladdde Ehrnfried var en viss treflighet, som öfverallt lyste fram och som gjorde stället till en kär vistelseort för hvem som helst. Den hvita byggningen hade blott en våning åt gården, fastän den åt sjön skyllrade med tvenne; den låg nemligen på en backsluttning. Gården omgafs af en krans blommande kastanier, hvars pyramidformiga blomklasar strödde ett lätt snöfall öfver den gröna gårdsplanen.

Det gladdde professorn, att det syntes så få spår på gården, att den var grön nästan helt och hållet, och att således baronen ej hade någon stor umgängelse här på landet.

Ehrnfried hade knappt hunnit göra dessa betraktelser, förr än en medelålders man, klädd i lätt sjömansdrägt, kom genom trädgårdsporten åtföljd af ett par gossar; han skyndade mot Ehrnfried; det var den gamle vännen Gyllenstråle, som nu kom ifrån sjön. »Är det du», sade han och smålog, »är det du, Ehrnfried? Välkommen, gamle bror!»

Professorn, öfverraskad af detta tilltal, blef aldeles förtjust och tog sin vän i famnen. »Tack för länge sedan», ropade han, »och tack därför, att du ännu är densamma som förr.»

»Välkommen, välkommen, bror!» sade baronen och gjorde sig lös ur vännens armar. »Se här äro mina gossar, den ene tolf, den andre

femton år, ett par stora vildbasare begge två, ungefär som i vår ungdom — kom med, Ehrnfried. Det är skada», sade han, »att jag ej har någon hustru, du skulle känt min älskade Aurore, hon är död — nå väl, bror, det der vill jag ej tala om med dig, du kunde bli sorgen liksom jag — nå väl, du får roa dig så godt du kan hos en staccars enkling.»

De begge gamla vännerna sympatiserade som fordom. Baronen hade bibehållit hela sin ungdomsfriskhet, skrattade ännu hjertligt åt sina gamla minnen och roade sig åt sin vän Ehrnfried, som hade råkat så illa ut hos de tvenne andra ungdomsvännerna.

»Ser du», sade han slutligen, »man förändrar sig lätt, men vi hafva ej gjort det; visst har jag mina fördomar liksom du dina; men vi påminna oss likväl med glädje den tid vi varit unga. Vi buro oss väl någon gång litet dumt åt; men vi menade intet illa dermed; vi gjorde väl någon gång litet besvär, men alldeles icke för att göra oss märkvärdiga.»

Ehrnfried blef flera dagar kvar hos sin vän, det var lust och glädje; äntligen reste han och baronen bad honom vid tillfälle helsa på honom i Stockholm. »Här är jag solo, men der kan jag bjuda dig sällskap af bildade, älskvärda människor, der finnas många sådana», sade han.

Ett år derefter kom Ehrnfried till Stockholm och besökte sin vän. Han hade en talrik societet hos sig; baronen var ej här klädd uti den lediga sjömansklädseln, och hans sätt att vara var ej heller så ledigt som förut, hans ord icke så hjertliga. Han presenterade Ehrnfried för sina gäster och samtalade med honom och dem så, att han alltid framställde snillet Ehrnfried, och vetenskapsmannen Ehrnfried, men högst obetydligt den gamle akademikamraten Ehrnfried.

Denne fann klart, att om han ej varit vetenskapsman, om han ej utmärkt sig genom sina skrifter, hade han ej blifvit så emottagen, som nu var händelsen; han blef missnöjd med sin gamle vän, som blott i ensamheten var hans *vän*, men i sällskap blef hans *beundrare*.

De flesta människor hysa liksom en jalsi till sina egna förtjenster; om man älskar ett snille för hans snilles skull, en lärd för hans djupa kunskaper, förefaller det honom sjelf liksom man beröfvade hans *person* något af den kärlek han önskar och efterlängtar.

Vi fordra att vi i alla lifvets skiften, huru vi än förändra oss, hvilka yttre förmåner vi än sakna eller ega, vi dock skola älskas af

några få utvalda, några som vi kalla vänner. Vi igenkänna denna djupt rotade egoism, om nemligen en sådan känsla bör kallas så, äfven deri, att det icke går an för en hustru att beundra, att vörda, att älska sin man för hans dygd, hans snille och hans talanger — han skall, om så är händelsen, alltid tycka sig förbisedd och fattig på kärlek — det är hans *person*, utan alla talanger, utan snille och äfven utan dygd, hon skall älska. I annat fall är det ej kärlek, ty kärleken är ju blind, är ju en hängifvenhet utan annan orsak än en inre likstämmighet, en inre harmoni, hvars ackorder ännu intet menskligt öra förnummit.

Ehrnfried hade således af alla sina gamla vänner blott en kvar, men han var hans vän endast på landet, men hans beundrare i staden och inom societeten. »Hade jag», så tänkte han, »kommit till honom fattig, förskjuten och glömd, då hade han kanske ej velat kännas vid mig — och likväl hade då, liksom nu, mitt hjerta svält af vänskap och min hand med trohjärtad ungdomsvärma blifvit räckt åt honom; han skulle kanske skjutit den tillbaka, han hade ej velat kännas vid en vän, som ej haft mera att erbjuda än bara vänskap.»

Han yttrade äfven en gång detta till Gyllenstråle. Hans vän smålog! »Du gör mig orätt, Ehrnfried», sade denne, »så var ej min mening; men jag ville göra dig äfven till vän med alla de andra; de känna ej ditt hjerta, men de känna ditt snille; jag ville låta dem börja med snillet, det är ett af utanverken till själens fästning, der hjertat sitter midt uti; man måste först öfver vallarne innan man kommer in.»

»Du hade rätt», sade Ehrnfried, »men —»

»Men», fortsatte baronen, »du är och förblir i alla dina dagar en student.»

»Ja, Gudi lof», svarade Ehrnfried och hans blick strålade af fröjd; »jag är ännu student till lif och själ och lefver bland studenter, för att bibehålla själens ungdom in i ålderdomen.»

En generalmönstring.

Jag skall se till; farväl, min gosse!

Generalen kommer! Generalen kommer! ropar man i officers-tälten, i stallen, med ett ord sagdt, öfverallt. Hela officers-kåren, klädd i stora uniformen och pelsen hängande på ena axeln, står hvad man kallar i klunga framför officersbyggnaden, der generalens vagn skall stanna. På den vida slätten ser man ett väldigt damm-moln, ur hvilket då och då något guldglänsande fram-blixtrar. Det är broderiet på generalens krage, och kanske äfven en skymt af de gula plymerna, som, lika solrosor, svaja i vinden.

Vagnen närmar sig i stark fart; de tre magra bondkulorna, som hafva äran gå i det starka seltyget, galoppera ojemnt under kuskens pisksmällar, och vid en sväng af landån se vi en liten gubbe bakpå, uppkrupen på ett torn af koffertar och kappsäckar, och fasthållande sig på sin höga plats i några repstumpar.

Drottning Disa fann på, huru det gick an att vara hvarken klädd eller oklädd, hvarken fastande eller mätt. Nå väl! den lille gubben har påfunnit gåtan att hvarken sitta eller ligga, stå eller hänga, men ändå göra alltihop på en gång. — Nå! hvem är han då? Jo, ingen annan än en medlem af Sveriges fria och lyckliga bondestånd, Petter Måns-son i Kråkemåla, som rår om hästarne.

Vagnen stannar; betjenten hoppar ned af kuskbocken, öppnar vagnsdörren och slår med kraft ner fotsteget. Generalen lyfter på hatten för den bugande officerskåren och rätar ut benen, för att klifva

ur. I samma stund krånglar sig Petter Månsson ner från sin vådliga höjd, och då generalen står på mark och helsar kåren, med dess öfverste i spetsen, står Petter Månsson vid hufvudlaget af gaffelhästen och betraktar med vemod hvarje svettdropa, som, lik fradgan ur en rakask, dryper ner och begärligt drickes af den torra sanden.

Under talet, som vi försiktigtvis förbigå, skrufvar generalen på kommandörsbandet, som, oaktadt blyklumpen, ej vill sitta annorlunda än litet bubblig. Värjan vill ej heller hänga riktigt stilla. Den har så länge törstat efter blod, att den blifvit helt orolig. Nog af: generalen är nu vederbörligen i ordning; och med ett: »vi börja genast, mina herrar», vänder han sig strax utåt fältet, der man på vederbörligt afstånd för svängrummets skull uppslagit ett tält, beprydt med fanor och standarer, granris och sablar.

»Mönstringskommissarien är väl i ordning?» frågar generalen. Och se, en liten tjock, rödbrusig man, klädd i krigskollegii uniform, trekantig hatt och värja med perlemofäste, stiger fram och bugar sig. Det är nemligen att märka, att mönstringskommissarien, såsom civil karl betraktad, dagen innan generalens ankomst, kommit skumpande på karriol i sällskap med ett ris papper och en flaska patentbläck.

»God dag, kära kommissarie», säger generalen och nickar nådigt. »Är allt i ordning?»

»Ja, herr general.»

Framför tältdörren står en prydlig länstol, lånad i prestgården, åt generalen, och inuti tältet ett vanligt träbord och en tältstol för kommissarien, som breder upp sitt pappersförråd, drar korken ur sin bläckflaska och sätter en ny stålpena i skaftet.

Se så! allt är redo, och mönsterskrifvaren träder fram med en väldig lunta under armen; det är regementets rulla. Mitt herrskap vet kanske icke, hvad en mönsterskrifvare är för något. Det är en amfib emellan militär och civil, emellan embetsman och landtjunkare. Se endast på hur fracken sitter. Det synes grant, att den 360 dagar om året hänger i klädskaftet der hemma, och blott vid högtidliga tillfällen tages fram, piskas och borstas. Byxorna deremot äro af yngre och mera vanvårdad upplaga, synbarligen sydda af sockenskräddaren, som gjort spänntampen så knapp, att de sitta i tvärrynkor på skrifvarens trinda mage. Och hatten, och de stora sporrarne sen! Allt ger tillkänna den skrivande, militäriske och landtlige mannen, som presenterar sig i förnämt sällskap såsom ett murmeldjur för solen.

En väldig mängd pigor ifrån trakten har samlats och omgifver i en tät ring det ståtliga tältet. De hviska sins emellan: »det är kamrern på Skatebo.» Ja, i sanning, jag har haft äran presentera »kamrern på Skatebo», som framstigit och torkat sig i ansigtet med sin stora blårutiga näsduk, slår upp luntan och, på en nick af generalen, börjar:

»Staben — herr öfversten och riddaren, herr öfverstelöjtnanten m. m., herr regementspastorn vakant, och slutligen mönsterskrifvaren, undertecknad» — hvarvid kamrern lyfter på hatten och bugar sig.

Under tiden har Kneksta sqvadron svängt fram och generalen stiger ut från tältöppningen, lik en docka i ett Nürnbergur; så snart han är synlig på fältet, drar trumpeten till med fyra långa entoniga fanfarer. — Apropos! i Robert af Normandie blåser man precis så i underjorden, kanske af samma reson. Detta är honnör för generalmönsterherren, som under sqvadronens skyldring med sabeln stiger fram och talar:

»Konungens nådiga vilja är, att hvar man skall ske rätt; derföre må den, som har något att klaga, anmäla det vid mönstringsbordet. — Gud bevara konungen!»

Det lilla talet besvaras af hela truppens »lifliga» hurrarop, och generalen återträder till sin plats. Åter börjar mönsterskrifvaren: »Kneksta sqvadron, ryttmästare herr R., löjtnant herr P.» m. m., hvarvid ryttmästaren, löjtnanten m. fl. rida fram, göra salut, få en nådig nick af generalen, och derefter låta sina handhästar defilera.

»Vackra kreatur!» säger generalen liksom för sig sjelf.

Mönsterskrifvaren fortsätter: N:o 1, Erik Svärd!

En karl rider fram; hästen är väl något förlägen för tältet, plymerna och pigorna; men slutligen går det. Erik Svärd är framme och saluterar.

»Hvad vill du, min gosse?»

»Ber ödmjukast om afsked med pension», säger karlen.

»Bra! hvar är betyget?»

Generalen läser: »Hm! hm! ros i benen — oduglig, hm! hm! — det är riktigt! du får afsked min gosse. Fortsätt!»

»Jag har tjent i 24 år och 9 månader och anhåller om pension», säger karlen.

»Jag skall se till; farväl min gosse», svarar generalen, och med ett »gubevara» rider karlen bort.

»Förlåt! herr general», sticker mönstringskommissarien ut näsan

genom tältdörren och säger: »karlen kan ej få pension — dertill fordras fulla 25 tjensteår; men om han bevistat något fälttåg, kunde kanske saken hjälpas.»

»Jaha», infaller generalen, »det kan så vara. Herr öfverste, har karlen bevistat något fälttåg?»

»Jag vet ej så noga; det är först på tredje året jag är chef.»

»Jaha; nå! herr ryttmästare?»

Denne, en ung man, vet ej heller något.

Generalen vänder sig inåt tältet och säger: »karlen har ej bevistat något fälttåg; befälet vet ej något derom.»

»Men kanske», svarar den enwise kommissarien; »kanske det vore bäst att kalla karlen tillbaka. Krigskollegium gör afseende . . .»

Detta tog; generalen låter återkalla karlen.

»Min gosse! har du varit i någon affär?»

Karlen tiger.

»Svara, har du varit i någon affär?»

Karlen säger: »nej.»

»Herr kommissarie, karlen säger nej; han har icke bevistat något fälttåg.»

»Jo, det har jag, 13 och 14 i Tussland, och jag slogs vid Bornhäft och en stad som heter Leppsick.»

»Jaså! hvarför svarade du ej på min första fråga?» säger generalen med en axelryckning.

»Nädig general! jag förstod icke riktigt.»

»Nå, har du blifvit sårad?»

»Jaa, det har jag; hästen blef underskjuten, och jag låg under, då alla sju sqvadronerna red öfver mig, och fick så tramp på bröstet. Ja, kvartermästarn vet att hvart ord är sant; och så låg jag på sjukhuset i tre månader.»

»Nog, nog, min gosse! Du får 8 rdr bko pension; adjö med dig!
— Fortsätt!»

N:o 2 vakant; n:o 3 volontär; n:o 4 Måns Palm, o. s. v. Ändtligen n:o 45 Erik Lås. — Skyldrar.

»Hvad vill du, min gosse?»

»Jo, nådig general! löjtnant P. rår om hemmanet, för hvilket jag tjenar, och jag får intet ut hvad jag skall ha.»

»Löjtnant P.», säger generalen, »är ju din egen löjtnant?»

»Jaa.»

»Kalla hit löjtnant P.»

»Herr löjtnant! karlen klagar öfver att löjtnanten, som lärer ega hans nummerhemman, ej ger honom hvad han bör hafva.»

Karlen afbryter: »å så, om jag säger ett enda ord, slår löjtnanten mig brun och blå, och det är egentligen deröfver jag klagar.»

Löjtnanten förmäler, hurusom karlen super och flere gånger varit stursk, hvarför P. sett sig tvingad att...

»Jaså, du super», säger generalen, »och är näsvis mot ditt befäl... Vill herr löjtnanten ha honom straffad?»

»Nej, jag förlåter honom», säger löjtnanten ädelmodigt.

»Kära du», säger generalen till Erik Lås, »saken om din förmenta orätt får du instämma till vederbörlig domstol, om du kan bevisa den. Uppför dig nyktert och anständigt, så att ditt befäl, för hvilket du skall bära värn och aktning, ej får skäl att klaga på dig. Adjö, min gosse! Jag finner intet skäl att införa detta i rullan. Herr löjtnanten torde dock påminna sig, att ej i hetta öfverila sig.»

N:o 68 Per Lind — skyldrar.

»Hvad vill du?»

»Min rotebonde slog icke åt mig i fjol.»

En bonde i grå rock, mager och blek, klifver fram och bugar sig, nedstryker håret bakom örat.

»Hvad är detta», säger generalen, »är du rotbonde?»

»Jaha», svarar bonden.

»Hvarför uppfyller du icke kontraktet?»

»Jo se, nådig general, jag låg i brännsjukan i somrase, och då sa' jag till Lind: jag orkar inte med att hjälpa med slåttern; och Lind sa' att han skulle görat för goda ord och betalning; men si Lind är speleman och gick ut på sockna med fioln, och lät gräset stå, så att när jag kom opp, var det butterhöt.»

»Jaså», säger generalen, »du skall ersätta karlen hans förlust, och plikta för försummelsen; karlens rättigheter måste noga uppfyllas, hör du... farväl! — adjö, min gosse! Herr kommissarie, anmärk rotbondens försummelse i rullan.»

N:o 96 rekryt.

»Approberas.»

N:o — ja, mitt herrskap! så der står den outtröttlige mönsterskrifvaren och läser nummer efter nummer; men vi kunna rätt låta bli att höra på honom.

Nå! är det icke bra intressant att bevista en generalmönstring?

Men squadron efter squadron rider fram; fanfarer höras; talet förnyas för alla squadronerna, hästarne konstla för tältet och plymerna, och svettiga och blanka i fysionomien stå bondpigorna kvar på platsen. Blott obetydligheter störa den högtidliga akten; blott ett och annat flin från pigorna, ett och annat: »låt vara mig, Anders Petter», eller »jag tycker att lyftnanten skulle hålla sig för god», tillkännager, att det äfven gifves ett annat sätt att fördrifva tiden, än det att mönstra.

Middagssolen har redan med sitt gyllne öga kastat en glad blick på den sköna truppen, och det lider mot kl. 5 på qvällen. Der uppe i officersbyggnaden har varit stök hela förmiddagen, och nu står bordet, svigtande af lånadt silfver och betäckt med skarfvade dukar, i den stora salen — generalmönstringen är slutad; det blåser till afsadling m. m. och generalen med sin stab och mönstringskommisarien, anförda af öfversten, spatsera till ort och ställe.

Man sätter sig vid det långa bordet efter rang och värdighet; generalen och öfversten på stolar, men alla öfriga på bänkar, och nu börjar man att skramla med knifvar och gafflar. — Strax? — Ja visst; ty bränvinsbordet är för dagen borta — generalen är nykterhetsvän.

»Det är med fägnad», säger han, sedan den första sugningen blifvit tillfredsstäld, och han i sitt dricksglas håller innehållet af en butelj S:t Julien; »det är med fägnad jag ser, att bränvinsbordet är bortlagdt. Det hedrar lika mycket herr öfverstens nit, som officersskårens esprit.»

»Behagas portvin eller madeira?» frågar en betjent.

»Portvin», svarar generalen, hvarefter han fortsätter: »Bränvinet är ett gift för ett folks både andliga och materiella lif, folkets moralitet och religiösa känsla förslöas derigenom» — (dricker) — »det är således vår pligt, som hafva bildning» — (fyller sitt glas) — »att föregå de obildade» — (dricker) — »med vårt exempel» — (fyller i glaset).

På detta sätt går måltiden sin gilla gång; fat efter fat serveras och tömmes; butelj efter butelj framsättes full och borttages tom. Ändtligen kommer deserten och med den Carolinabålen. Champagnekorkarne smälla; glasen blixtra — det är en krigisk scen, full af lif och rörlighet. Det röda vinet, här och der spildt på duken, gör att denna liknar ett slagfält, och knifvar och gafflar ligga som tappade troféer deribland. Glasen fyllas; alla vederbörliga skålar tömmas i botten. Ändtligen, sedan bålen är nära tom, skrapar man med stolarne — de två nemligen, hela det öfriga sällskapet kastar benen öfver bänken — och måltiden är slut.

»Få vi ej den äran», säger öfversten, »att ännu några ögonblick behålla herr generalen ibland oss?»

»Nej, nej», svarar denne. »Jag har brådtom, och hinner ej att, som jag önskat, längre vistas i en kår, som eger min odelade aktning och vänskap.»

Generalen bugar sig för öfversten, och gör en liten sväng med hufvudet, hvarpå alla skrapa på golvet, spänna på sig sablarne, som stå här och der i vråarna, och följa generalen ned. Vagnen står förspänd; generalen stiger i, och med ett: »Ilef väl, mina herrar!» rullar den bort, och samma Petter Månssa från Kråkemåla, ledamoten af Sveriges odalmannastånd, sitter halfhängande, liggande bakpå, och presenterar sina smala, dinglande ben för de kvarblifvande. Stackars karl! han hade hvarken fått vått eller torrt, och sjelfva hästarne hade deltagit i hans måttlighet.

Officerarne stå ännu kvar litet rödmosiga i ansigtet och prata med hvarandra i ett virrvarr.

»Tusan dj-lar! hvad dolman klämmer öfver bröstet. Keding är en satan att skära nått!»

»Hvad tyckte generalen om min Perla?»

»Ah, inte förstår sig den krutgubben på hästar.»

»Förbannadt rolig var han med sin nykterhet.»

»Ja, men rätt kan han ha ändå.»

Slutligen hör man löjtnant P:s gälla stämma: »N:o 45 *Lås* — *Erik Lås!* Fanjunkare! befall *Lås* komma upp på mitt rum! — jag skall f—n ta mig, lära lymmeln att klaga för generalen en annan gång.»

Nå, mitt herrskap! Ni frågar kanske: hvartill tjenar denna tafsla? — Jag vet det verkligen icke sjelf; men tillåt mig en fråga igen: hvar-till tjenar en generalmönstring, och kunde icke möjligtvis alla de der sakerna ske så väl på någon annan, mindre dyr och prålände fason? Kunde ej en uttjent soldat få sina stackars åtta riksdaler i pension, utan allt detta bråk? — Ni vet det ej — nå väl! vill ni veta det, så — fråga ej mig utan — generalen.

Grannflickorna.

Hvar och en får arbeta och sörja för sig,
så får *jag* och *ni* äfven.

Qm någon af herrskapet händelsevis om nattetid reser genom vår lilla stad, kan man ej undgå att bemärka ett stycke af gatan, som är väl och slätt stenlagdt, hvilket, sanningen att säga, icke för öfrigt är händelsen. Detta kännetecken får man på stället hela dygnet om, men kommer man på dagen, så ser man tillika ett stort och vackert hus med två vackra våningar för »folk» och en liten takskäggs våning för »folket»; — ty äfven i vår stad gör man skilnad mellan dessa båda saker.

Bredvid det stora huset ligger en liten envåningsbyggning med små rutor och »eldfarligt tak», som brandsynen hvarje år sätter i sitt syneinstrument. För icke så många år sedan var grannens ej större och hade lika små rutor; men det var de första åren herr Smoer var sin egen och dref handel, och gamle svarfvaren Hjulström var då lika behållen som han.

Båda grannarne gifte sig ungefär vid samma tid, och i begge kojorna befunno sig några år derefter två flickor, som hade sin mötesplats på bakgården och sin passage genom det gamla brädplanket, som skilde herr Smoers och svarfvaren Hjulströms territorier från hvarandra.

Barnen lekte och anade icke, att herr Smoers sill- och snustunnor, hans torr fisk och hans kattun en gång skulle göra slut på deras joller. Det gick likväl så.

Det dröjde ej många år förr än herr Smoers bod var full af utländska varor, som, till trots för all verdens tulltaxor, voro ostämplade, och snart nog byggdes ett väldigt magasin, der det gamla planket förut stått, och vägen mellan de begge barnen stängdes. Likväl fortfor ännu deras vänskap, och lilla Regina Smoer fick ibland gå in till Hjulströms Johanna.

Men den gamla byggningen åt gatan refs ner, en väldig stenfot lades och det nya palatset uppsteg likt ett féslott. Fru Smoer fick en egen våning, gjorde visiter hos gamla friherrinnan på Krukehof och mottog visiter af sjelfva borgmästarinnan. Medborgares »förtroende» regnade öfver herr Smoer; han satt i alla komitéer, blef rådman och hade äfven röster till riksdagsman, fastän han ej mottog kallelsen. Med ett ord: Smoerska familjen var blifven en verklig familj, och lilla Regina fick ej mera leka med svarfvarens »flickunge».

De voro nu 12 år, de små flickorna; vackra barn begge, lyckliga och naturfriska; men Regina fick sig ett fortepiano, som mamma Smoer ofta i misshugg kallade portefiano, och en guvernant från Stockholm. Lilla Regina fick lof att läsa franska och plugga i sig hela Stridsbergs grammär och fick snubbor, om hon ej explicerade efter ma bonns tycke eller om hennes små knubbiga fingrar icke ville räcka öfver oktaven. Lilla Johanna deremot satt i kojan och läste på katekesen och stickade snällt sin strumpa och hjälpte sin mor att skala potatisen till middagen.

Mot julen måste Regina sitta uppe halfva nätterna för att på stramalj utsy en scen ur grekiska frihetskrieket, till julklapp åt la chère mère, som aldrig hört talas om Grekland och i konstverket ej såg annat än ett klotter af granna färger. Johanna deremot sydde åt sin mor en redikyl eller påse, som skulle tjena till gömställe för slantarna under modrens marknadsresor, och förfärdigade till och med en stickad harullsväst åt sin far — ett mästerstycke, som hjertligt gladde den lilla och lockade ett par tårar i både fadrens och modrens ögon om julaftonen, under det att fru Smoer med en kännaremin bedömde den vackra tapissersömnaden och gjorde anmärkning öfver att sabeln var för mycket krokig för en af figurerna; en anmärkning, som lockade ett par tårar i lilla Reginas ögon. För att glädja barn, måste man vara barn sjelf, måste aflägga detta konstlade allvar, som betyder så föga, men hvilket som en vintervind susar genom barnets lustgård och dödar dess blommor.

Efter denna lilla beskrifning kan jag med godt samvete hoppa öfver några år till dess flickorna äro giftasvuxna. Regina var då en stolt skönhet, vek och fin och med ett visst förnämt drag kring den sköna munnen och öfver den höga pannan. Johanna deremot var ej skön, men vacker som en dag med blomstrande kinder och svällande läppar, som då hon log voro förtjusande.

Hos numera kommerserådet Smoer var vid den tiden en hög umgängelse. Adliga ynglingar i alla sorters uniformer strömmade ut och in i det sköna huset, en kapten vände om bladet i notboken, en löjtnant stod förtjusad bakom stolen, då Regina spelade fortepiano, och en major hade slagit sig ner bredvid mamma sjelf och var högst ämabel. Med ett ord, allting var herrligt. Men svarfvaren hade en hygglig gesäll, som flitigt arbetade och kunde svarfva långa ypsilantippskaft utan riktbräde och som åt Johanna svarfvade syskrufvar och nålhus, och tycktes innerligt lycklig, då Johanna rodnade för presenten och sade: »Lindgren är allt för god, han gör sig så mycket besvär för min skull.»

Då sväfvade alltid en bekännelse på den stackars gossens läppar, men han sväljde ner den och gick åter till sitt arbete. Der hörde man hans sång under det svarfstolen gick, och lilla Johanna stod bakom dörren och hörde på; nere i kojans sjöng han; uppe i det stora huset sjöng Regina. Hvilken var lyckligast: han, som ännu aldrig tänkt på att rösten kunde vara dålig, eller Regina, som merendels efter hvarje-handa halsbrytande rullader fick höra sin mor säga: »Lilla Regina, du är ej vid röst i afton, du glömde din boa i går aftse.»

Vi — förlåt mig, det var ej egentligen vi, utan stadens fruar, ibland hvilka äfven min hustru räknas — vi, således, undrade storligen hvem den der länge karlen med det bleka ansigtet och de miserabla benen, som då och då gick uppför gatan, väl kunde vara, men fingo slutligen veta, att det var unge baron från Krukehof, kammarherren och löjtnanten Jules, som så länge legat i Paris, och som nu återkommit för att taga mamsell Smoer i ögonsigte.

Unge kammarherren var sin fru mors ögonsten och ett snille i salongen, han kunde skriva vers och äfven något rita samt var en grundlig musikkännare, så till vida, att han hört Beriot och Thalberg, Kalkbrenner och Moscheles, och, oaktadt han sjelf hvarken hade röst eller kunde traktera något instrument, var han en »kännare», som föll i förtjusning, så snart han såg något utmärkt namn på titelbladet till

noterna, hvilka han för öfrigt hvarken behöfde se eller höra, för att bedöma verkets värde i musikaliskt hänseende.

Hans talang som ritare höll sig till linearritning, men han förstod likväl att uppskatta värdet af Raphael, hvars sublimes idé att låta Jungfru Maria vid bebådelsen lik en nunna sitta framför ett krusifix, han ej nog kunde beundra. Med ett ord, han var en man, som förklarade hvarje konstnärs innersta tankar, så snart han lät sitt öra eller öga uppfatta ett konstverk; han kände hvarje vrå i Olle Bulls hjerta, så snart denne strök konfonium på stråken, och hade själf många gånger hört en glödande underverld framsväfva ur basen på Paganinis fiol, liksom han viste, hvad vår Fahlcrantz eller Sandberg kände, hvilka aningar, som i dunkla bilder sväfvade för deras syn, då de stucko håll på färgblåsan och läto en droppa t. ex. af azur falla på paletten.

En sådan bildad ung man var just klippt och skuren att intaga kommerserådinnan Smoers hjerta till sin fördel. Hon kunde aldrig nog beundra »kammarherrns scheni», som hon en gång skref till en god vän, och då Jules anmälde sig såsom friare till »mamsell Regina», sin intagande mors afbild, som han påstod, och då han förklarade att hans framtida lycka berodde på, om han kunde hoppas ett så lyckligt familjelif, som herr Smoers, så kände kommerserådinnans förtjusning inga gränser.

Herr Smoer, hvilken ännu såsom fordom skötte sina affärer, satt dagen i ända på sitt kontor och arbetade ihop med sin förste bokhållare, en medelålders karl, kunnig i språken, gift, med flera barn, beroende af kommerserådet och klädd i grå frack och lika byxor inuti stöflarne; han var med ett ord en urtyp för en gammal trogen bokhållare, en lika nödvändig möbel på kontoret som den gröna pulpeten och kassakistan, och något helt annat än en del af våra eleganta bokhållare, hvilka sköta affärer som leksaker; han var allvar alltigenom. Såsom patronens öra och öga kunde han uträta mycket; han var också derföre ett slags geheimminister för hela huset, och själfva frun måste bedja herr Trygger om hans förord hos »Rådet», som hon i korthet kallade sin man. Regina hade beständigt kommissioner åt herr Trygger, och nu fattade snart kammarherren också en synnerlig vänskap för den hederlige mannen.

Trygger var vid detta allt ett passivt verktyg för alla. Han skaffade frun en ny collier, lilla Regina en ny klädning af glanslärf; ty kronprinsessan nyttjade det, och det gick således an för en köpmans-

dotter att äfven nyttja det — och lade då och då några goda ord för kammarherren, hvilket var en sak, som äfven behöfdes, emedan kommerserådet ej hade just stora begrepp om »den der livrébetjeningen», som han kallade äfven konungens betjente, och som han inom sig såg ned på med ett visst förakt, emedan ej rikedom följde med uniformen.

Aldrig såg man ett enda drag af känsla på herr Tryggers ansigte; han hade samma fysionomi, om han såg lycka eller olycka, och icke ett enda tecken af bifall eller tadel kunde förmärkas på hans min — han var en man, som lik en bild, sig alltid lik, stod midt ibland människornas hvimmel.

Reginas hjerta var ej ännu bundet af någon, och då kammarherren anmälde sig såsom friare, rördes hon ej stort mera än då betjenten sade: »bordet är serveradt». Hon lät ej en enda smula hjerta gå in i idén af ett giftermål, och Jules försäkringar om evig kärlek voro för henne af ingen annan betydelse än de granna, prentade bokstäfverna på en karta. De stodo der endast som ett slags tillhörande prydnad.

Vi hafva ej glömt lilla Johanna, fastän det stora husets invånare, som sig bör, länge upptagit vår uppmärksamhet, och vi smyga oss således ned i svarfwarens lilla bostad och se hvad der händer.

Det var jul, men ingen glädje, ingen sång hördes der inne; fader Hjulström låg illa sjuk, och lilla Johanna satt tyst och stilla inne hos fadren med sin stickstrumpa i handen och en uppslagen psalmbok framför sig på bordet. En lugn resignation hade uttryckt sig i det glada ansigtet. Det var ej sorg; det var lugn, der stod afspegladt. Lindgren hade varit efter presten, och Johannas mor kokade kaffet i köket *utan cikoria* åt pastorn, som var en väldig kaffevän.

Den sjuke reste litet på hufvudet och nämnde Johannas namn, och strax stod flickan vid hans säng och ville bjuda honom af den goda soppan, som kommerserådinnan hade nedskickat — men gubben skakade på hufvudet och tog flickans hand och sade:

»Johanna lilla, du blir ensam, du och din mor, och ingen sköter verkstaden; om du ville som jag, så gifte du dig med Lindgren; vill du det?»

Johanna rodnade starkt och såg på gesällen, som med förlägen min stod der och väntade på sin dom — äntligen sade hon ett sakta ja, som endast fadren hörde — men då gubben tog af sig nattmössan, sammanknäppte sina händer och sade: »nä så Gud välsigne eder begge

och gifve eder lycka och glädje och en salig död» — då förstod Lindgren hvad hon svarat och närmade sig.

»Tack, fader Hjulström», sade den öfverlycklige gossen och lutade sig ner, »med Guds hjälp skall jag sköta verkstaden, så att hvarken mor eller Johanna behöfva svälta.»

En rörelse, deri kärleken och sorgen öfver en befarad skilsmessa hade parat sig, syntes härvid i de ungas ögon uti några tårar, men vemodet hade nästan öfverhanden vid granskapet mellan döden och kärlekens lycka.

Den fattiges lif är en fortsatt strid, och hvad gör det honom, om han stupar och när han stupar, innan eller sedan han eröfrat sin trofé — hur det går, faller han med äran. Presten kom, och vid kaffet fick han veta förlofningen mellan de unga tu.

»Det väntade jag icke här», sade han; »inne hos kommerserådets är stort kalas, ty mamsell Regina skall äfven förlofva sig i dag; här är således en sådan högtid i begge husen, men firad på olika sätt: här med böner och suckar till honom, som allt godt sänder och sist en salig död, fader Hjulström! men der uppe med en stor fest, der man föga tänker på Gud.»

Johanna satt der med nedslagna blickar och mindes sin forna lek-kamrat, såg det lilla glada barnet krypa igenom det gamla planket och leka in i svarfvarens lilla täppa, och nu gjorde hon en jmförelse och tänkte på skammarherren Jules och suckade: »stackars Regina!» och kastade en glad blick på sin fästman, den hederlige Lindgren.

Der uppe i det stora huset voro nu gästerna samlade; Regina, klädd som dagens drottning egnade, mottog allmän beundran och hyllning, Jules var förtjusande i sin uniform med den stora nyckeln på baksidan, hela världen sade: »hvad den vackra Regina är lycklig», och Regina trodde det nästan sjelf, då hon visade damerna de dyrbara fästmanspresenterna, som lågo upplagda på ett bord.

Fru kommerserådinnan var glädjen sjelf, och rådet hade för tillfället bortlagt sifferminen och var en artig värd. Sjelfva den hederlige herr Trygger, tyst och sluten, det är sant, men klädd i nya svarta kläder, hvartill han af kommerserådet fått sig fem alnar af Wetterlings och Vougts, stod med händerna på ryggen borta vid kakelugnen; hvad han tänkte vet hvarken Freja eller skalden och ännu mindre »I som älsken», men det är troligt, att han ansåg den ståtliga förlofningen ungefär som ett hafveri och tyckte att glädjen smakade liksom sjödrucken.

Med den gunstige läsarens tillåtelse (det är väl endast en artig-hetsformel, men för öfrigt lika god som många andra, ty jag gör likväl i det fallet hvad mig behagar), med herrskapets tillåtelse således, hoppa vi öfver några år och införa herrskapet — med förlof — i den lilla kojjan.

Der sitter nu Johanna blomstrande som förr i sin väfstol; en gammal gumma, hennes mor, sitter bredvid och spolrar, och en liten flicka tultar omkring golvet och plockar upp spolpapper åt mormor; men ute i verkstaden står Lindgren och tvättar en liten rödmosig och fet pojke i ansigtet; det var sonen som råkat att hälla politurflaskan öfver sig och nu upputsades, så att Johanna ej skulle märka någonting af hvad hon kallade »karlarnes osnygghet».

Lindgren var lycklig och höll ännu af sin Johanna lika mycket som förlofningsdagen; det enda som generade honom i hans äktenskap var, att han ej utan påtal kunde komma till bordet utan att förut borttvätta polituren från fingrarna. Det är verkligen intet att skratta åt det, mitt nådiga herrskap; politur är nemligen en brun vätska, som svarfvare begagna för att få sina arbeten blanka, denna vätska biter in och blir kvar med en förtviflad envishet, och att aftvaga sådant, är nästan värre, än att renskölja en fläckad karakter eller taga ut en oljefärgsfläck på en merinoschal; således var detta visserligen ett slags huslig olycka, af hvilken andra svarfvare icke lida, men hvad ville vår hederlige Lindgren göra; Johanna hade ett argument, som ej kunde disputeras, nemligen: »så gjorde salig far», och efter salig fars modell måste Lindgren vara lycklig.

Emellertid kunde Lindgrens arbete nätt och jemnt underhålla familjen, men ingen knotade, alla gjorde sig en liten möda att behaga hvarandra; ty så gick det till i salig fars tid — märken noga: de sökte att behaga *hvarandra* och icke blott *andra*, deri ligger hemligheten af huslig sällhet.

I det stora huset se vi Regina, numera friherrinnan Jules, som hon, till skilnad från andra friherrinnor af samma tillnamn, gemenligen kallades; hon tycktes sjuklig, men prakten är utbredd omkring henne, och med ett svagt smålöje betraktar hon sig i en stor trymå; den nya Folkerska negligéen klär henne ganska väl.

Jules inträder. Hans ansigte är äfven något blekt, ögonen matta och intet sägande.

»God morgon, kära Regina», säger han och kastar sig i soffan; »hade du roligt på din mors bal i går aftse?»

»Så der; men hvarför kom icke äfven du?»

»Jag! hvad har jag att göra på fru svärmors soiréer i sin våning — din mor, kära Regina, är rent af galen; hon ruinerar sig och oss, — salig gubben höll ordning i huset han; men nu förstör gumman på sin fåfånga allt hvad vi och barnen skulle ha efter henne; hon bör stå under förmyndare!»

»Bästa Jules, kom i håg att hon är *min* mor!» »Ja, ja, min vän, det är just det jag vet, och det är det, som gör mig förtviflad — hvem af mina likar vill umgås, riktigt amikalt umgås hos oss, så länge hon med sina månglerskefasoner visar sig i cerclen, och man beständigt blir påmind om att friherrinnan Jules är kommen ur snusboden: — vet du hvad, Regina, man kan det icke.»

Friherrinnan bleknade allt mera, hon fann sig sårad i hjertats innersta rot; men hon stillade sig och sade blott: »bästa Jules, du är för sträng mot mamma!» »Ha, ha, ha, sträng, säger du; nej, min vän, jag skulle ändå intet synnerligen bry mig om den så kallade mesalliansen, du vet att jag sätter mig öfver alla fördomar, fastän man ej kan neka, att en ättling af en förtjent och stor man är något helt annat, än en arfvinge af personer, som aldrig gjort annat än vridit strutar och omsaltat sill; men som du vet är jag icke fallen för fördomar hvarken för eller emot, nog af om den saken; men ser du, den der spottstyfvern, jag fick efter salig gubben, förslår ej långt, och om din mor håller på som hon börjat, är det snart förbi med herrligheten — vi måste göra konkurs, Regina; se deri ligger knuten.»

»Min Gud! Jules, är det så? Har du förstört alla femtiotusen, som du fick med mig? det är ju *mina* pengar, som du lyser med, och du ruinerar mig.»

»Se så», sade baronen; »ni är ganska intagande, då ni påminner mig om *edra* penningar, de der penningarne, som *ni* har medfört i boet. Ni torde icke påminna er», fortfor han småskrattande, under det en lindrig rodnad af vrede spridde sig på kinderna, »att hvad ni är, är ni genom mig, genom mig och mitt namn, och att de der femtiotusen, hvarom ni skriker, af er sjelf äro förstörda, min nådiga friherrinna af silltunnan.»

»Min Gud, jag blir sjuk, jag dör», ropade friherrinnan bleknande. — »Då vill jag icke genera er i ert lofliga företag», sade baronen med

ett flatskratt och gick. — »Annette lilla», sade han till kammarjungfrun, som stod i tamburen, »gif friherrinnan litet stillande droppar, hon har fått ett af sina vanliga anfall.»

Om aftonen var stor soupé hos baronens; friherrinnan var skönare än någonsin, helsans rosor blommade på kinderna och glädjen strålade ur ögonen, då hon mottog sina gäster med ett oöfverträffligt behag. Baronen var qvick, skämtande och förekommande som vanligt; lilla Emerence, deras enda barn, inbars och beundrades af gästerna, hvilka med högsta intresse afhörde barnets joller. Det var vackert som modren och qvickt som fadren; med ett ord, det var förtjusande — allt var som det borde.

Ack, hvad friherrinnan är lycklig, hviskade man sins emellan så högt, att hon hörde det sjelf, och hon kände sig verkligen i detta ögonblick lycklig, hon var afundad och trampade gerna på sin sällhet, för att kunna låta folket säga, att lyckan låg för hennes fötter; det finnes olycklige, som tro sig lycklige i samma mån de förmå sönderspilla sin glädje, liksom det finnes konungar, som tro sig konungslige i samma mån, som de förstöra sitt folk; det ligger en njutning uti att förstöra verktyget för sin egen storhet.

Friherrinnan fann sig genom de främmandes omdömen lyftad ur hopen; hon vidrörde således, för att visa sin fördomsfrihet, äfven något sin barndom och kom att nämna Johanna.

»Stackars flicka», sade hon, »som var så beskedlig och god; hon är nu gift med svarfvere Lindgren här bredvid och har redan två barn. Hvad Gud ändå gjorde väl», tillade hon med en lätt suck, »om han tog de der små stackarne bort, när de af föräldrarne hvarken kunna få uppfostran eller förmögenhet.»

Det fans ingen i hela sällskapet, som ej i detta friherrinnans yttande såg ett ädelt hjerta och en djup blick i menniskolifvet, och de mustigaste reflexioner vexlades öfver ämnet. Man omtalade, huru som merendels de fattiga hade de flesta barnen och ventilerade just orsaken, hvarför Gud lät så ske, då baronen afbröt hela undersökningen, i det han sade: »att Gud så stält saken, på det att bättre folk skulle få pigor och drängar» — ett infall, som belönades med ett allmänt bifallsjubel.

Friherrinnan smålog och hotade sin man med pekfingeret.

»Du raljerar öfver allting, goda Jules», sade hon, och baronen svarade: »ja, bästa Regina, hvad skall man göra, man bör taga lifvet muntert» — han tryckte en kyss på fruns panna.

»Ack, hvad friherrinnan är lycklig att ha en man, som är beständigt glad», hviskade en fru, som satt bredvid henne — »och så god som min Jules», tillade friherrinnan; »ja, jag har visst orsak att tacka Gud.»

Några år hafva förgått och vi inträda på en stund till herr Trygger, som nu för egen räkning dref en liten handel — han var enkeman; men ändå se vi i ett af de få rummen ett fruntimmer. Hon är blek och sjuklig, djupa veck hafva inritat sig på kinden, hennes dräkt är gammal och redan ur modet, men dock af något dyrbart tyg — hvem kan det vara? Jag är nog lycklig att kunna upplysa er, mitt goda herrskap: det är ingen annan än friherrinnan Jules, numera moderlös, liksom förut faderlös, utblottad på allt och utan att en gång ega sitt barn att leka med.

Sedan baronens borgenärer tagit det stora huset, och baronen rest till riksdagen för att söka lyckan, hade lilla Emerence blifvit upptagen af en baronens tant, som i barnet erkände det ädla blodet; Regina åter var glömd och förskjuten, och den ende, som påminde sig forna lyckligare dagar, var den hederlige herr Trygger, som bibehållit tillgifvöheten för sin gamle husbondes hus, lika noga som han konserverat den svarta klädningen, han fått till skänks till friherrinnans förlofningsdag; men han var fattig och kunde blott med möda vara hjälpsam; han var det dock, den torre, allvarsamme mannen, i hvars hjertas facitbok många goda gerningar stodo osummerade till den stora redogörelsedagen, då lifvets hufvudbok afslutas, och man får se husets ställning både i debet och kredit.

Friherrinnan satt nu alldeles ensam. Då och då smög sig en tår ned från kinden och lättade hjertat, men hon blef snart störd genom en sakta knackning på dörren. »Stig in!» sade friherrinnan och torkade kinden med sin utsydda battistnäsduk, som lik en relik låg framför henne på bordet.

En qvinna inträdde och neg djupt. »Gud vet», sade hon och slog ned ögonen, »om nådig frun känner igen mig; jag är Johanna.» »Ack jo!» ropade den tilltalade och sprang upp i glädje. Barndomen stod i detta ögonblick så klar, så lefvande framför henne, och hon sprang fram för att falla sin lekkamrat om halsen och gråta, gråta innerligt vid den trogna barnavännens hjerta; men hastigt påminde hon sig att hon var friherrinna, hon kufvade naturkänslan och sade blott: »hur mår du, madam Lindgren? välkommen.»

Johanna stod kvar; äfven hos henne vaknade en barndomstanke, men den var hemmastadd i hennes själ, och hon öfverraskades alldeles icke af något öfvermått af känsla.

»Sitt ner, madam lilla», sade Regina (jag borde väl säga friherrinnan, men som hon nu är fattig, är det ej så noga med artigheterna).

Johanna satte sig; hon var mot vanan förlägen och tycktes ha något på hjertat; slutligen började hon:

»Jag gick hit till nådig frun, för si Lindgren menar så väl, säger jag, så gick jag hit och — ja nådig frun skall veta, att jag intet gör något utan Lindgrens råd — så gick jag hit och — ja det är väl litet, men Lindgren mente så väl, och om nådig frun ville ta emot den här syskrufven från Lindgren och den här harullschalen af mig, så skulle vi tycka mycket om'et.»

Det svåra ärendet var uträttadt, och hon framlemnade de obetydliga gåfvorna, tydligen förlägen, i fruktan att den forna lekkamraten skulle finna sig sårad. Detta var likväl ej händelsen och är det sällan, då en underordnad hjälper den nödlidande rangen. Det upptogs blott som en gård af vördnad, ej af medlidande.

Regina fann ganska naturligt, att Johanna sökte att återknyta gamla minnen och ansåg gåfvorna blott som ett sätt att öppna underhandlingen: det *måste* smickra en svarfvarehustru att få gifva sina obetydigheter åt en friherrinna och kammarherrinna.

»Tack, kära Johanna!» sade derföre Regina, förnämt småleende, »jag mottar gerna edra små skänker; ty de komma af godt hjerta.»

»Ja det skall Gud veta», sade Johanna och en tår stod klar mellan de långa ögonhåren, »det vet Gud, att det är af godt hjerta, det är kallt i vinter och ingenting är varmare än en stickad harullschal.»

Friherrinnan hade bott hos herr Trygger ett helt år, då han en vacker dag kom in till henne med ett öppet bref i handen. På hans stela drag såg man mot vanan en skymt af glädje, och han rätade upp sig något, då han närmade sig friherrinnan, som satt och sydde framför den Lindgrenska syskrufven.

»Jag får lyckönska er, min goda friherrinna», började herr Trygger; »ty ni är åter i så der goda affärer, och er man har genom olyckan blifvit vis. Baronens skrifver nemligen, att han i nästa konselj blir ut-

nämnd till postinspektör här efter gamle Wäskberg, som dog i fjol, och postkontoret inbringar sina små goda fyratusen riksdaler, och på det kunnen I nog taga er fram.»

På det stora huset på storgatan, der den goda stenläggningen finnes, och som ni således icke kan undgå att observera, sitter nu en grann tafla midt öfver dörren med inskrift: *Kongligt postkontor*, och i ett af nedra våningens fönster är för allmänhetens bekvämlighet en lucka. Inuti förstugan hänga flera taflor fulla med kartor och Skråköpings posttaxa; men på kontoret sitter en gammal postskrivare och sköter posten; herr baron och kammarherren samt postinspektören går sällan dit, postverket roar honom icke synnerligen, lika litet som andra sysselsättningar, utom den att spela vira.

Herr baronen sitter just midt i ett parti, då man anmäler att en handverkare vill tala vid honom; — baronen gick ut något förtretad.

»Jaså, det är ni, Lindgren, hvad vill ni? jag tar ej mot bref, gå på kontoret.»

»Nej, herr baron, jag gick hit för att bedja herr baron att få låna 20 riksdaler på fjorton dagar; min gosse skulle i storskolan och skall ha en hop böcker och nya kläder, och jag får ingenting in, ty herr Trygger, som mest tar svarfvade saker utaf mig och skickar af, har inga penningar inne, sade han, utan visade mig hit.»

»Jaså, Lindgren!» svarade baronen, »jag begriper för det första inte, hvad er pojke har i skolan att göra?»

»Jo, herr baron, han har så lätt att läsa.»

»Jag», ropade baronen något hetare, »säger att handverkarens barn böra bli handverkare, och att det är ett sjelfsväld att göra dem till läskarlar — dessutom begriper jag inte hur ni kan vara dum nog lemna edra varor till herr Trygger, som ju är fattig som en skåprätta, och dessutom får jag säga er, att jag lika litet *kan* som *vill* hjälpa er med lån. Ni skall arbeta, käre Lindgren», tillade han något mildare, »och vara försiktig till hvem ni lemna varor; så kan ni hjälpa er sjelf och behöfver ingen annan; hvar och en får arbeta och sörja för sig, så får jag och ni äfven; — adjö Lindgren!»

Baronen aflägsnade sig, men Lindgren stod ännu qvar; icke synnerligen modfäld, men om jag får uttrycka mig, som det var, något skamflat; — det är frågan, om det var å egna eller barons vägnar.

När vår hederlige svarfvare kom hem, sade han blott:

»Hör du, Johanna, nu är baron lika stor, som han förr var; han rådde mig att arbeta och spara, som han sjelf gjort — han måtte hafva dåligt minne — det är just att skratta åt»; men Johanna skratade icke; hon blott suckade: »stackars Regina!» och föll sin man om halsen och sade: »nä i Guds namn, låt gossen då blifva svarfvare liksom du; jag hade väl hoppats att han en gång skulle kunna bli prest och förkunna Guds ord; men en sedlig människa är alltid och allestädes en förkunnare och vittne af Guds rättfärdighet. Gud låte gossen bli som du, Lindgren, och allt skall då förbli här, som i salig fars tid.»

»Amen», sade den gamla mormodern och lade sina händer välsignande på barnets hufvud.

Men vid baronens aftenbord omtalade han Lindgrens besök, och de mogna lärdomar han gifvit honom.

»Stackars Johanna», sade friherrinnan, »det är likväl en beskedlig människa den der madam Lindgren; men det är synd om henne, att hennes mans handtverk är så dåligt.»

Då höjde baronen sitt glas och ropade: »en skål för ditt goda hjerta, Regina, och vår husliga sällhet.»

Den lilla genremålningen är slut och kanske litet hvar tycker att det är en »gemen genre», och utropar: »det der Skräköping måtte vara en usel håla!» Jag får likvisst upplysningsvis äran nämna, att herrskapet, om de behaga se sig litet om i verlden, på otaliga ställen få det nöjet se originalerna för mina taflor och äfven för denna, nemligen med små modifikationer af rang, namn och tideräkning; saken är nemligen den, att *vi alla äro Skräköpingsbor inför vår Herre.*

Trohet intill döden.*)

Stackars Fylax, du förstod ej bättre.

om hit, söta Fylax, och lägg ditt hufvud i mitt knä, kom! kom!» ropade en gång en vacker flicka af mina släktingar till en lurfvig pudel, som kom springande genom parken, liksom han sökte någon. »Kom, söta Fylax!» Hunden nalkades och lade sitt hufvud i flickans knä och fästade sina tankfulla blickar på hennes ansigte. Den yra flickan smekte honom och sade: »säg mig, Fylax, kommer du som förbud åt din herre? Hvar är din herre? Sök upp din herre!»

Vid dessa ord sprang hunden sin väg, och snart derefter hörde man hans glada skall och ett hastigt »tyst, Fylax!» uttaladt af en manlig röst.

»Jag viste ju, att Etienne ej kunde vara så långt borta», ropade flickan och sprang upp från sitt arbete åt det håll, der hon hört hund-

*) På en graf på någon af Stockholms kyrkogårdar låg för många år sedan en hund vid en namnlös graf, som man antog inneslöt hans herres stoft. Detta omtalades i tidningarne; men då föll det en af våra glada, jollrande författare in att göra sig lustig öfver den trogne hunden. Det finnes nemligen menniskor som tro, att en talang är någonting i sig aktningvärdt — kan så vara; men den bör då ej gå i tjänst hos råheten, det platta grinet. Den qvicke författaren borde kommit i håg, att en hunds trohet är ädlare än en menniskas trolöshet.

Jag skref då denna parabel — en »Tendensnovell» — som slutade med att en hund fick segerpalmen för trohet.

skallet. Snart framträdde hon hand i hand med en vacker yngling, glad och jollrande.

»Din hund röjde dig, Etienne», sade hon skrattande och fäste sitt bruna öga på ynglingen; det brände af kärlek och glädje. »Det der, Etienne, är min kusin Adam», tillade hon och pekade på mig, då hon såg att han förlägen stannade.

Ynglingen framträdde strax till mig och sade med förbindlig ton: »det fågnar mig att göra er bekantskap; min Clothilda har ofta omtalat er för mig.»

Gud vet hvad jag svarade, men något, som liknade afund, genomilade mitt inre, då han sade: »*min* Clothilda.»

Den trogne Fylax följde tyst i sin herres spår och sökte uppfånga hvarje min och hvarje ord. Han fick snart tillfälle att visa sitt nit.

»Fylax», hette det, »apporte, allé!» Fylax skyndade sig bort att den slingrande gångstigen i parken, och Etienne sade till sin Clothilda (det ordet förargade mig innerligen), att han velat öfverraska henne på hennes födelsedag.

»Du fyller i dag nitton år», fortfor han. »Gud gifve dig lycka och glädje i hela din lefnad!»

»Blott med dig», hviskade flickan och slöt sig intill den sköne ynglingen, »endast med dig, Etienne, kan jag vara lycklig.»

Ynglingen slöt sin arm omkring det smärta lifvet och tryckte en kyss — på hennes panna — gissar herrskapet: nej pytt — just på hennes läppar; och det i Tituli egen närvaro? frågar ni vidare — ja, verkligen i min egen när- och öfvervaro.

Att vara, som jag då var, några och tjugo år gammal, kusin och vän till en skön nittonårig flicka och till på köpet visst icke något känslolöst helgon, utan en af kött och blod, är en svår sak, då man är liksom bestäld blott till *vittne* af en annans lycka.

Hvarje kyss, som den lycklige får, verkar på det stackars vittnet, liksom en elektrisk stöt, precis som då man vill lukta på en isolerad blomma, och en gnista knäpper till på näsan, då man väntat sig få känna blommans vällukt. Försöket kan verkställas ganska lätt, och det med blomman har jag sett flera fysiska konstmakare visa på teatern.

Jag företog mig naturligtvis att betrakta trätopparne och de gungande grässtånden, för att få bort mina kyska ögon från den sköne gruppen; jag letade i alla mina fickor efter en pennknif, i full föresats att

skära mitt namn i närmaste träd, för att få vända ryggen åt sällskapet, då i hast Fylax kom springande med ett stort paket i munnen.

Den trogne Fylax! De älskandes tysta försäkringar slutades, ty Etienne befalde hunden lägga paketet ner för den huldans fötter; hunden gjorde efter befallning.

»Bästa Clothilda», sade Etienne, »troheten frambär till dig en gåfva i dag, min trolofvade.»

Flickan öppnade brådskande paketet, och en hvit, ytterst elegant merinoschal upprullades.

»Ack så gudomligt vacker, tack, söta Etienne», ropade flickan hoppande af glädje; »se, Adam! huru vacker schal, har du sett någon dylik?»

Jag, som nu såg, att herrskapet återkommit till jorden, och som gerna ville visa, att jag ej var förlägen eller förargad (ty jag var just begge delarne), steg fram ur min gömma, d. v. s. vände mig om och gjorde front mot de lycklige, ty jag hade blott gömt mig *framför* mig sjelf, steg närmare och började att med kännaremin bese den vackra schalen: »törnrosorna äro oändligt vackra, och dessa penseer se'n», sade jag, »och» — jag afbröts af Clothilda, som fått sin älskade i famnen och ropade: »tack, älskade Etienne, tack, tack, tack!» och lika många elektriska stötar fick jag, som skyndade att återtaga min plats vid trädet.

Bevars, tänker väl någon hedersam mamsell, till och med kanske fröken, som läser hvad som hände vid den tiden — bevars, hvad den der flickan lär vara lättsinnig att kyssa en ung karl, till och med sin fästman i främmandes närvaro, det bevisar, att hon icke viste iakttaga »qvinnans värdighet.»

Jag får likväl vid lugnare besinning säga, att i allt detta ej låg just något ondt; ty Clothilda och Etienne voro förlofvade, och det höll just på att lysa som bäst för dem i socknens kyrka, och hvad den främmande angår, så får jag påminna om, att jag var hennes kusin, och att det hör till kusiners företräden att vid dylika tillfällen anses liksom en annan stubbe eller sten, nemligen ett ting utan tanke och känsla; det är på min ära en hygglig funktion att vara en skön flickas kusin!

Etienne var löjtnant vid »Garrdi», som hans mor, enkefru friherrinnan Adelaïde Rosenstam, uttryckte sig. Det var en ganska hygglig ung man, med fina seder och ett intagande yttre, som, så ung han var, redan var engagerad vid »Håfve», det vill säga hofvet, och

innehade kammarjunkaregrad. Ja, det gick till och med en sägen, att han hade en kammarherrenyckel i aspekt, och dessutom var han ganska förmögen.

Clothilda, min kusin på mödernet, var äfven af en högättad slägt, men deremot fattig. Hennes föräldrars lilla gård, Torråsa, var väl frälse natur, hade till och med jus patronatus till stora Torråsa och Magersta församlingar, en engelsk parkanläggning, två igenväxta rud-dammar och en hufvudbyggning, hvartill Nikodemus Tessin gifvit ritningen; men det var, allt detta oaktadt, en liten possession, som med möda underhöll sin egare.

Min mosters man, kapten i armén, Simon Torkensköld, var en gammal hedersman till landtjunkare, som sjelf gick omkring på sina egor och kunde vanka i kärslåtterna hela dagen till ända och språka med Per och Pål om väderleken och årsskörden; detta gjorde att »kaffin på Torråsa», som han i dagligt tal kallades, var en ganska populär man och afhållen i hela orten, utom af pastorn, som i och för pastoratets ernående fått göra betydliga afslag på presträttigheterna för Torråsa patronatgods.

De unga tu, som vi lemnat ur sigte, hade emellertid med mig i släptåg anländt till gården, der onkel Simon just nu som bäst — ty det var i qvällningen — satt på trappan med pipan i munnen och betraktade, huru korna drefvos från betet.

»Anna Greta! hvad har Grilla fått i baksranken?» ropade kaptenen, just då vi inträdde genom gårdsgrinden.

»Åh, se Etienne, god dag Etienne. Mamma!» ropade han inåt byggningen; »mor! Etienne är här.»

Gumman trädde i dörren; det var min kära moster, och en ganska hyggelig människa; man påstår till och med, att jag skall vara förbält lik henne.

Begge välkomnade nu den käre Etienne, han, som skulle retablera, som onkel Simon sade, släktens anseende och göra Clothilda lycklig.

»Och se f-n ta mej är inte Fylle med dig», fortsatte kapten. »Du har skaffat honom halsband, och ett grant halsband se'n, fodradt med rödt saffian; hvad är det der står på det?»

»Der står», sade Etienne, »ungefär samma inskrift, som i Katharina Jagellonicas ring.»

»Kathrina Jagg hvad var det för en?» frågade kapten.

»Kung Johan den tredjes första gemål.»

»Jaså, nu mins jag», svarade kapten, »hon var polska, tror jag.»
 »Ganska riktigt, onkel», sade Etienne småleende, »hon var från Polen, och en ganska ädel och skön dam; porträttet af henne finnes på Gripsholm. Då man», fortsatte Etienne», föreslog henne att skiljas vid sin gemål, visade hon underhandlaren sin vigselring, hvari stod skrifvet: »*Ingen utom döden.*» Detta var svar nog. På Fylles halsband står: Trogen intill döden; jag har nemligen ämnat honom åt min tillkommande hustru.»

»Trogen intill döden, jaså», sade kapten och drog en lång pust ur pipan; »mamma! är maten färdig? jag är förbannadt sugen i magen.»

Vi satte oss till bords; det var en enkel landtlig måltid, med spickefläsk och stufvad potatis, smultron och mjölk och derpå plättar med krusbärssylt; de unga tu hviskade om kärlek och tro och enighet och glädje, under det att jag af onkel Simon underhölls med en kuriös och underbar historia, huru Stjerna, en hans favorithäst, hade blifvit »kotad» i länden och öfvergifven af »vettrinären» i staden, men dock slutligen botad af Mårten i Skrällaretorpet, som rört ihop något »sattyg till smörja», hvarmed han »balsamerat» hästen, samt att samme Mårten hade en ypperlig »inksmörja», som frätte bort »inkar» så stora som knytnäfven inom några dagar: en sådan der bonddoktor, mente kaptenen, viste mycket mer än de der vettrinärerne från Stockholm, både om kreaturs- och menniskosjukdomar.

Efter måltiden sutto de »unga tu» ännu en stund i tysta samtal. Herre min Gud! tänkte jag vid mig sjelf, hvad kunna då de der begge hafva att pladdra och tassla om hela långa dagen. Jag kunde ej då begripa det; men sedan jag sjelf blifvit förlofvad, förstod jag det ganska väl. Nu, sedan jag varit gift ett halft dussin år, börjar det åter att blifva mig obegripligt.

Onkel Simon och min tant började snart att blifva sömniga, och gubben menade att man borde taga tiden i akt och lägga sig bittida; »sönnen före midnatt är den helsosammaste» och »morgonstund har guld i mun» voro två regler, som snart åtskiljde sällskapet.

»Etienne», sade Clothilda, »det blir som vi öfverenskommit, i vigselringen skall stå, liksom i Katharina Jagellonicas, »ingen utom döden.»

Ingen utom döden kan skilja oss, sade begge, ingen utom döden; i döden din! med mera, som var af samma innehåll; se der hela samtalet mellan de älskande.

Etienne och jag blefvo inqvarterade i samma kammare. Vi hade knappast kommit dit upp och in, förr än min kusins fästman propo-
nerade brorskål; förstås att jag bockade mig; att blifva bror med en
baron, löjtnant och kammarjunkare var något ovanligt för en vice
notarie i Svea höglofliga kungliga hofrätt, och som tills dato inskränkt
sina förhoppningar till några kommissioner från landsorten och ljus-
penningar i de åtskilliga verk, der jag var intagen.

»Nåh, käre bror», sade min nye vän, i det han klädde af sig,
»du blir väl kvar öfver bröllopet? en innerligt söt flicka, Clothilda;
jag måste blifva lycklig med henne; hon är af god börd, har ett ädelt
hjerta. — Fylle! mina tofflor!»

Jag svarade så godt jag kunde, vi fortsatte samtalet, och allt mer
det skymnade till och allt sömnigare vi blefvo, allt mera poetisk blef
min nye bror och citerade långa stycken ur alla de skalder, som skrivit
om kärlek, det vill säga en hel hop; under dessa poetiska utgjutelser
sommnade min vän; men jag hade blifvit yrvaken eller, som konst-
termen lyder, uppscherrad af allt pratet.

Etiennes och mitt ur lågo tillsammans på bordet; deras pickning
var haltande och ojemn; jag hade blifvit oroad, och dessa olika takt-
knäppningar höllo mig vaken; när man är vaken i mörker, måste man
reflektera, och jag, som var halfvaken, drömde och reflekterade på
en gång.

De begge urens rörelse föreföll mig som tvenne människors hjert-
slag med sin ojemna haltande gång, och en idé föll mig in, som sedan
ofta gjort sig påmind. Oron på tvenne ur slå så sällan lika slag, och
dock var det mästartens mening att de skulle gå lika, liksom de visa
på samma timme; men tvenne människohjertan, tvenne själar, påstår
man, skola kunna gå jemnt, fastän vi veta att den store mästarten
velat omvexling i alla sina skapelser, fastän intet pulsslag slår lika,
ingen sommarsky grupperar sig lika och intet blad är likt det andra.

Det var just ingen idé, passande såsom inledning till ett bröllop,
men jag var icke heller brudgummen, och dessutom blef den allt mera
oredig — den har förblifvit det allt sedan.

»Välkommen, kusin Adam», hörde jag en välbekant fruntimmers-
röst bakom mig, då jag några år derefter, fördjupad i embetstankar,
gick gatan rätt fram i Storkyrkobrinken; jag vände mig om och kusin

Clothilda stod der lifslevfande framför mig, elegant klädd och med den fryntligaste min i världen.

Jag blef verkligen något förlägen, ty sammanträffandet var så oförmodadt, och dessutom var hon ej ensam, ty en gentil ung man, som var militär — han hade nemligen mustascher, fastän svartklädd — följde min kusin.

»Det der», sade Clothilda skrattande, i det hon presenterade mig för den elegante herrn, »det der är min kusin, notarien Adam; är det inte så, min bäste? Notarien?»

»Registratorn», rättade jag.

»Register . . . hur var det, min gode Adam?»

»Registratorn.»

»Registratorn», skrattade Clothilda, »de der civila titlarne äro ganska komika; herr registratorn, till exempel, eller referendarien, eller hvad tycks om Curator ad litem, eller den lilla nätta titeln: hr tull-distriktschef-sekreterare; det är i sanning ganska romantiska titlar. Jag undrar, min gode öfverste», fortfor hon, vändande sig till sin granne, »hvad mamsell Bremer, eller fru Flygare, eller friherrinnan Knorring skulle kunna säga, om det fölle dem in att till hufvudpersoner i någon af sina romaner låta en Curator ad litem träda fram och vara förtvifladt kär i en notariuska; det skulle blifva löjligt, om både herr Curator ad litem och notariuskan slutade med ett romantiskt själfmord à quatre mains. Au revoir, herr kusin», sade hon till mig, nickade ett farväl och gick; »jag bor i huset n:o 10 Regeringsgatan.»

Jag fortsatte min väg, och åtskilliga tankar flögo genom mitt hufvud. Det är en dum sak, mitt herrskap, att reflektera, och om ni viljen följa mitt råd, så är det lugnast att låta bli. Den unga enkla flickan var borta; kusin Clothilda var en elegant dam, elegant och modern in i det innersta af sin själ, polerad och ytlig, grann och glänsande: hennes munterhet och hennes små infall voro juvelprydnader för hennes själ, men tårarnes perlor hade hon bortlagt, medlidandets och kärlekens tårar, som äro själens perlsmycke, hade hon tappat, och i det stället prydt den med qvickhetens facetterade rosenstenar, som ej ens *få* infattas i guld utan blott i silfver. Jag beslöt att besöka henne, och kl. 4 samma dag stod jag i tamburen hos min kusin.

»Anmäl mig hos friherrinnan», sade jag till betjenten, och strax derefter fick jag inträda.

Min kusin satt värdslost tillbakalutad i en chaiselonge och läste i en bok, som hon bortlade vid mitt inträde; hennes ansigte bar stämpeln af oro, då hon sade:

»Jag har väntat er, bäste kusin Adam, ni skall vara min vän och rådgifvare; sätt er, kusin», fortfor hon, i det hon satte sig upprätt, »och var uppmärksam på min berättelse.»

Jag satte mig, förvånad öfver denna början.

»Nå väl, kusin Adam», fortfor hon, »har ni sett till min *herr man*?»

»Nej», svarade jag, »jag väntade att träffa honom hemma i dag, är han ute?»

»Jag vet inte», sade Clothilda, »ty han bor icke här i huset. Ack Adam, jag har varit bra olycklig, sedan vi sist råkades på mitt bröllop — hvad ändå karlarne förändra sig, sedan de blifvit gifta. Etienne har blifvit en tyrann, en misstänksam och tråkig man. Huru ofta har han icke tvingat mig att blifva hemma från nöjen, som man *enkom tillstått för min skull*.»

»Men, min Gud!» sade jag förskräckt, »är det då så illa? Etienne är ju en god och hederlig menniska . . .»

»Ja, en misantrop är han, ingenting vidare», svarade min kusin, »och det är nu i mitt sinne bestämdt, att vi måste skiljas, lagligen skiljas, förstår kusin Adam?»

»Vi hafva left åtskilda nu i ett helt år, men min *herr man* har den godheten att hedra mig ibland med besök och förklara mig sin innerliga kärlek; det generar mig oändligt. Om han i tid hade uppfört sig som han bort! Kusin Adam skall betänka, att jag endast var ett barn, blott nitton år, då vi gifte oss, och att jag blef på ett högst opassande sätt bemött af min man, som bort vara den oerfarnas ledare och rådgifvare; han var visst artig i början, men snart bytte kameleonten om skinn. Hvad tycks, han ville att jag sjelf skulle gifva mitt barn di, fastän läkarn sade, att jag aldrig skulle stå ut dermed, och jag var tvungen dertill — deraf har jag nu min förstörda helsa och mitt försämrade utseende.»

»Kusin», inföll jag, »har nu ett mera blomstrande utseende än någonsin.»

»Ni smickrar, kusin», sade Clothilda småleende; »men så är det likväl icke; spegeln der borta och mina vänner säga mig, att jag förlorat mig mycket. Nog emellertid derom, jag vill ej förskräcka er med

alla scenerna i vårt hus; min man behagade emellanåt blifva sorgsen och förtviflad; då jag icke i allt kunde rätta mig efter hans nycker, då kunde han gå hela natten fram och åter i sitt rum, midt öfver min sängkammare, så att jag icke fick sofva, och fägnade mig om morgonen med röda ögon — ni kan ej neka att det är ljuft att hafva en man, som gråter som en gammal gumma. Efter den stunden föraktade jag honom och det gör jag, så länge jag lefver. Ni är jurist och måste ställa om saken med min man så, att han tar på sig skulden, så att jag kan söka skilsmessa; ty jag är bestämd: vi måste skiljas.»

Det var en högst obehaglig kommission; men hvad skulle jag göra? Jag var likväl den mest passande personen, och som lättast kunde, utan att såra, framställa förslaget. Det är så der roligt nog att vara kusin — eller hvad tycks?

Jag gick till Etienne; när jag kom i yttre rummet, hörde jag innanför någon, som spelade fortepiano, det var icke någon komposition, utan en själ i toner, och dessa toner voro brusat af dess vågor, der de slog mot lifvets hinder. Jag har aldrig hört något dylikt, och jag stannade, betagen af en egen känsla af vördnad; jag kände på mig att dessa brutna ackorder, dessa klagande öfvergångar, voro uppenbarelser från andeverlden, i hvilken människosjelen lefver, då hon befriar sig.

Tonerna mattades, ackorderna sammansmälte småningom, det blef en slags ordnad sats, full af klagan; det var ett uttryck af själens sammansmältande med materien, ty det rent andliga klagar aldrig och sammanbinder icke hvarken toner eller tankar, det är materien som tänker, då själen lifvar den; men anden tänker icke, utan blott vet och känner. Musiken hade tystnat och jag inträdde.

Jag såg en lång man sitta nedlutad med ansigtet i händerna framför fortepianot; han reste sig hastigt, då jag inträdde; några tårar sutto darrande i ögonvrårna, han söndertryckte dem våldsamt med fingret och gick emot mig.

»Är det du, Adam», sade Etienne och fattade min hand, »du vet ju allt, icke sant? du vet ju allt?»

Jag förskräcktes för Etiennes utseende, han var ej mer den lefnadsfriske ynglingen, jag sist såg, hans panna hade blifvit högre, ty det tunna håret skylde den icke; hans ögon lägo djupt begrafna i sina hålor, och hans vissnade hand var brännhet och darrande.

»Kommer du från Clothilda? min *hustru*?»

»Ja.»

»Hvad säger hon, fann du ännu någon gnista af kärlek till mig i hennes hjerta?»

Jag gjorde en nekande åtbörd.

»Hvad vill hon, hvad vill hon?» ropade han; »jag har uppoffrat allt, förmögenhet, ära och heder för hennes skull — och, Adam, oakadt alla hennes fel, älskar jag henne ursinnigt, icke för hvad hon är, men för det hon varit en god, oskuldsfull själ, och hon är mitt barns mor. — Ack, Adam! försona oss. Gå till henne och säg henne, att jag älskar henne, att jag gråter, gråter blod för hennes skull; hon skall finna medlidande med mig, som fordom — tror du det?»

Jag fann mig föranlåten att förstöra hans sista hopp; hela Clothildas ställning, uttrycket i hennes röst, glansen i hennes ögon, allt sade mig mera än hennes ord, att hennes vilja var oåterkallelig. Jag utförde mitt uppdrag så skonande som möjligt.

Under min sorgliga berättelse satt Etienne stum, och när jag slutat, sammanknäppte han mekaniskt sina händer och kastade en lång, frågande blick mot himlen: »finnes då», sade han vid sig sjelf, »ingen kärlek, ingen trohet på jorden, utan blott deruppe hos dig, Herre?»

I detta ögonblick kom Fylax fram från sitt gömställe, reste sig sakta upp mot sin herre och slickade ångestsvetten från hans panna, och den olycklige vaknade: »ack jo», sade han, sorgligt småleende, »jag gjorde orätt: du Fylax, du åtminstone, jag glömde dig, trogna varelse. Och det är», fortsatte han och vände sig till mig, »Clothildas vilja att vi skola skiljas? Hon vill söka skilsmessa, och jag skall påtaga mig skulden? Men jag gör det icke; ty det vore en hädelse mot Gud att genom en lögn bryta det förbund, han välsignat, en så bitter lögn, som denna skulle vara, nej, det är omöjligt. Du ser», fortfor han något lugnare, »att skilsmessan icke är långt borta, jag känner på mig, att det snart är slut, att grafven snart skall hafva utfärdat *sitt* skiljobref, och troligen den rättvise domaren deruppe äfven *sitt* för evigt; huru hon handlat, hemställer jag under Guds dom, huru jag handlat, kommer Han snart att dömma; emellertid ingår jag, under intet vilkor, på hennes förslag.»

»Men», sade jag, »kom i håg, Etienne, att äfven du blef fri, att du kunde göra ett nytt och lyckligare val, och då?»

»Ha ha ha», skrattade han bittert, »du förespeglar mig kärlekens lycka, nå väl, jag vill kasta mig i den eviga kärlekens armar, är du då nöjd?»

»Du är förtviflad», invände jag, »och ser allt från den mörka sidan.»
 »Ack nej», svarade han och smålog; »vet du, det är ej utan skäl, som man begrafver de döda med ansigtet åt öster; vi vandra, under hela vår lefnad, i denna riktning. Då vi äro barn, hafva vi midt emot oss den uppgående solen, morgonrodnaden och den glänsande skifvan blända oss, men vi se ingen skugga; den faller nemligen *bakom* oss; i ynglingaåren faller solen rätt ned på vårt hufvud, skuggan finnes, men hon är så kort, så obetydlig, och ljust är allt vid middagsstunden; men ålderdomen kommer och solen sjunker i vester, då se vi skuggan af oss sjelfva falla långt *framom* oss, det är samma skugga, som hela lifvet igenom följt oss, men hon ligger nu tydlig framför våra blickar; — men der fjerran glänsa berg och skyar i aftonrodnadens återglans; vi skynda framåt, för att hinna förbi vår egen skugga; der hon försvinner — är grafven; hon sammansmälter med dess mörker och vi nedstiga. Så är det med oss, och det beror på händelsen, om vi hinna längre eller kortare på vägen, innan vi falla; jag ser redan den långa skuggan och äfven det svalg, der hon skall försvinna; nå väl, hälsa Clothilda, att i ringen står: »ingen utom döden», och att åtminstone *jag* håller mitt löfte.»

»Hvem är den der damen?» frågade en ung man, beväpnad med en dubbelkikare, en annan, som hade en lorgnett inklämd mellan näsan och ögat; de begge talande stodo just framför mig på amfiteatern under mellanakten.

»Hvilken?» frågade den ene. »Den der med guldaxena i cheveluren?»

»Nej, den der vackra menniskan, med ett briljantsmycke, till venster.»

»Jaså, det är friherrinnan Rosenstam.»

»Aha!» sade den andre, »är det hennes adoratör, som står bakom?»

»Riktigt gissadt», sade den förre. Jag kastade ovilkorligen en blick på logen, Clothilda satt der, i hela glansen af sina förföriska behag, och den unge herrn, i hvars sällskap jag mött henne på gatan, stod bakom; hennes ögon glänste af eld och qvickhet.

»Se der står hennes man», återtog den ene herrn och pekade långt ner på parterren, »den der i svarta bonjouren, den der skalliga, bleka anden; man kan i sanning ej undra öfver att hon ej längre kunde hålla ut med honom; han ser rasande tråkig ut.»

»Men det skall vara en bottenärlig och bra karl», sade den med lorgnetten, »en poetisk och känslig själ, han har till och med skrifvit åtskilligt, som blifvit gouteradt.»

»Åh ja, men damerna äro ej nöjda med mänskensfurstar eller trånande celadoner, hon ser mig icke just så romanesk ut.»

Jag såg nu äfven den stackars Etienne, som stod der med sin mörka blick oafåtligen fästad på en punkt i salen, åt en annan sida än hans hustru satt; han fästade med vilja ögat åt ett annat håll, och blott då och då såg man huru det irrade bort till henne, för att strax återstudsas. Stackars Etienne, tänkte jag, du, som fordom utgjorde societetens prydnad och glädje, är glömd och förskjuten, hela världen ler åt ditt lidande, och dock lider du endast därför, att du älskat henne för mycket. Det är få män, som lida därför, att de älska sina hustrur för litet.

»Se nu, huru den stackars mannen tränger sig ut genom folk-mängden, är han sjuk, eller hvad går åt honom?» sade herrn med dubbelkikaren. »Han har troligen funnit sig mindre road att se sin hustru ansigte mot ansigte», svarade den andre.

Etienne trängde sig också verkligen ut ur huset, och jag blef orolig för honom, då jag i hast uppfångade en af hans kringirrande, förvildade blickar.

Hvad ämnar han? tänkte jag, och tyckte att min plats brände under mig; ridån gick upp, men jag hörde ej hvad som sades, jag endast tänkte på Etienne; slutligen blef denna känsla mig odräglig, jag steg upp midt under akten och gick, följd af ett allmänt mumlande: »den der blef visst sjuk, här är också odrägligt varmt», m. m.

Utkommen på Gustaf Adolfs torg, kände jag vinden susa kall och bitande öfver min varma panna; jag stannade och tänkte: hvad skulle jag då egentligen här? Det finnes likväl ögonblick i lifvet, då man handlar instinktmässigt, och detta ögonblick för mig var just nu inne. I stället att gå hemåt öfver Norrbro, gick jag åt Nybrohamnen, utan att veta hvarför; aftonen var kall och mulen, och gatorna mörka, som de merendels äro i vår goda hufvudstad.

Jag hade knappt passerat Nybron, förr än min uppmärksamhet väcktes af ett skarpt hundskall, det var liksom ett sådant djur i korta ljud hade begärt människohjelp, och ovilkorligt, liksom dragen af en osynlig hand, ilade jag dit. Då jag framkom, såg jag vid det dunkla skenet, som spridde sig från närmaste lanternorna, en hund, dels simma

utmed en båt, dels stående i båten, försöka att draga någonting tungt ur vattnet; hunden gnisslade af oro, och emellanåt lät han höra några korta skall, blandade med tjutningar; jag skyndade i båten och grep i mörkret efter det föremål, hvarmed hunden sysselsatte sig.

Jag fick tag i ett rockskört och ansträngde nu alla mina krafter att lyfta den förolyckade upp ur vattnet. Knappt hade jag lyckats, förr än hunden började slicka hans ansigte och händer, och jag lät det trogna djuret vara väktare, till dess jag hunnit hemta folk för att bära den olycklige in i närmaste hus.

Sedan han blifvit inburen, igenkände jag, då ljusskenet föll på hans bleka ansigte, min olycklige vän. En tunn blodfradga skummade kring hans mun, men han rörde något på sig, och inom kort slog han upp ögonen; han kunde icke tala, men såg på mig och tryckte min hand till ett tecken att han igenkände mig. Jag fogade anstalt om att han blef hemburen, och den trogne Fylax sprang glad och viftande med svansen framför bårsängen.

Först efter flere dagar var Etienne så återställd, att han kunde tala, och han berättade då, att han gått på spektaklet för att ännu en gång få se Clothilda; »jag ville», sade han, »se, om hos henne ännu fans en gnista kärlek för mig; men det var ej så; hon tycktes till och med begabba mig; hon såg djerft och småleende på mig, och hviskade något till den der öfversten, hvarefter han riktade sin teaterkikare på mig, och begge, satiriskt småskrattande, gjorde sina anmärkningar öfver mitt förstörda utseende; detta blef mig för bittert; det var ett helvete, som tände sina lågor i själen, och den onde anden, afgrundens Salamander, slingrade sig omkring hjertat och sammantryckte det; jag behöfde luft och jag rusade ut, och sedan jag kommit ut, behöfde jag dö — och därför . . . min Fylax», tillade han, »hindrade mig att komma som en själfmördare inför Guds dom; tack, Fylax!» hviskade han, och ett par tårar glänste i hans ögon. Det trogna djuret stod der och betraktade sin herre med kloka blickar, uppmärksam, som om han varit hans läkare, och kärleksfullt, som en öm vän; det var instinkt, det var trohet utan prål, utan ord och utan anspråk.

Etienne var räddad för ögonblicket; men allt påskyndade hans slut, han uppgjorde sina affärer och låg sedan småleende och lugn, väntande sin sista stund.

Under dessa dagar gick jag till Clothilda och berättade hela händelsen, och att Etienne snart skulle återgifva henne friheten; hon

bleknade något, men efter några ögonblicks tystnad, sade hon: »tror kusin, att han dör snart?»

Jag kunde jaka till frågan.

»Jag måste fara dit», sade hon och ringde. »Jag far dit till honom; det går inte an eljest», fortfor hon, då hon såg mig göra en afböjande åtbörd; »man måste så mycket man kan bibehålla skenet; det skulle uttydas illa, om jag ej vore närvarande vid min mans dödsbädd; man skulle anse mig vara skulden till hela misshälligheten.»

Jag förestälde henne, att det skulle plåga den döende att återse henne; hon hörde mig icke, utan for.

Jag skyndade efter, och hann fram kort efter henne; hon satt ännu väntande i förmaket; slutligen kom betjenten ut ur sjukrummet och lemnade Clothilda en lapp, hvarpå med darrande stil stod skrifvet ett enda ord, nemligen: »försent.»

Ett drag af otålighet flög öfver friherrinnans ansigte, och hon bad mig tala vid den sjuke; »jag skall, jag måste se honom», hviskade hon till mig; »tänk sjelf efter, hvad folket skulle säga, om jag icke är hos honom under hans sista kamp.»

Jag gick in till den sjuke; hans ansigte var liksom förklaradt, jag såg att han uppgjort sin räkning med denna världen, att alla passioner, alla jordiska känslor försvunnit, och att hans själ fått jemvigt och snart skulle öfvergifva sin bräckliga hydda; jag ville icke återväcka dessa känslor, som redan voro slocknade, och nämnde ej ett ord om Clothilda.

Den sjuke bröt tystnaden, i det han sade: »Clothilda har varit här, kanske hon ångrar sig; men du kan säga, att jag förlåter henne allt, hvad hon brutit, blott hon väl vårdar och moderligt älskar vår lilla flicka; hvarken jag eller hon rådde för, att den ena älskade för mycket och den andra för litet, att den ena öfverflödade af känsla och den andra var kall; jag har aldrig sett det så klart som nu.»

»Jag har», fortfor han, »få vänner; men en ligger derborta, min Fylax, honom skall du draga försorg om, lofva mig det.»

Mot aftonen slumrade han in, Fylax satt uppmärksam vid hufvudgården och jag läste vid lampan; då såg jag i halfdunklet, som den framför sängen stående skärmen förorsakade, Fylax emellanåt resa sig upp på två ben och sleka sin herres panna och händer; han hade gjort detta ofta förr och jag fästade ingen uppmärksamhet dervid; men på en gång blef han oroligare och skrapade sakta på täcket; lade

hufvudet liksom lyssnande ned på hufvudkudden och utstötte plötsligt ett dämpadt tjut samt skyndade fram till mig och skälde, liksom jag förut hört honom den olyckliga aftonen; jag skyndade fram till den sjuke; Fylax fortfor att tjuta och med sina blickar bedja om hjälp; men hans herre hade slutat och ingen jordisk röst kunde återkalla honom.

Så länge ännu lifsvärmen kvarblef, fortfor Fylax med sitt tjut och sina försök att väcka den afsomnade; men sedan dödens kyla inställt sig och allt var stelt och kallt, lade sig det trogna djuret vid sängfötterna och vakade vid dödslägrat.

Tre år derefter var det soupé hos öfverste K., Clothildas andra man. Det gick glädtigt och lustigt till, oaktadt det var sjukt i huset: men det var ingen annan, än lilla Mina, Etiennes enda efterlemnade barn, som var sjukt, och hon var i en annan del af byggnaden.

Clothilda sade, att lilla Mina alltid varit sjuklig och att hon aldrig hoppats på det barnet, och dermed var den saken afgjord. Jag var äfven på bjudningen, huru svårt jag än hade att förlåta Clothilda hennes uppförande. Knappt hade nemligen sorgåret tagit slut, förr än hon gifte sig med öfverste K., hennes synnerlige vän, under mannens lifstid.

Några dagar efter detta kalas afled lilla Mina, i armarne på sin piga. Clothilda satt just då och fälde tårar öfver en pjes på operan, under det hennes barn drog sina sista dödsrosslingar.

På begrafningen efter den lilla engeln iakttog Clothilda hvad man plägar kalla »en anständig sorg»; hon tryckte då och då sin stickade näsduk till ögonen för att gråta, men inga tårar syntes just till; ty det låg i hennes karakter att »sörja med förnuft.»

»Det var väl», hviskade hon till mig, »att ej Etienne lefver nu; han skulle blifvit alldeles förtviflad; han tog allting så öfverdrifvet.»

Så snart de få sorgedagarne voro förbi, lades sorgen bort med klädningen, och allt det gamla, hennes ungdoms glädje och hennes försvunna sorger voro glömda.

Flera år efter dessa händelser satt man en afton, i en förtrolig aftoncirkel, hos öfversten, och bland förflutna bilder, som frammanades, var äfven bilden af Etienne och lilla Mina.

»Det var», sade friherrinnan, »väl att Gud tog det lilla stackars barnet till sig; ty det hade i sitt lynne mycket, som liknade salig

Etienne; det var födt för att blifva olyckligt sjelft och göra andra sorg; det var så lättroört och lättretligt för hvarje motgång, så att äfven den minsta sorg här i lifvet skulle rubbat dess förstånd. Nå, à propos, kusin Adam», fortfor hon, vändande sig till mig, »är det sant, som folket pratar, att Fylax ännu går, en gång om dagen, till Etiennes graf och tjuoter och krafsar under stenen?»

»Ja, det är sanning», svarade jag, något flat öfver att Clothilda ville väcka en sådan fråga. »Den trogne Fylax besöker ofta Etiennes graf och sitter der, liksom försänkt i djupa tankar, krafsar i jorden och smågnäller.»

»Jaså», sade min kusin, »det är således icke endast prat; det är ändå *löjligt nog* att se, huru de osjälige djuren liksom täfla med meniskan i känslfullhet; hvad tänker ni, herr hofpredikant, derom; månro de verkligen hafva känslor och tankar liksom en menniska?»

Den tilltalade, en liten mager ung*man, med ett stereotypiskt falskt leende på sitt ansigte, svarade, »att hundens trohet var endast en blind instinkt, och att ett djur ändå alltid förblef utan reflektionsförmåga och handlade blott till följe af en inre, omotiverad naturdrift.»

»Emellertid är det ändå ganska vackert», sade friherrinnan, »stackars Fylax, han förstår icke bättre, och han gör så godt han förstår. Kusin underhåller ju hunden, han nämndes ju i en punkt af den stackars Etiennes testamente? Det var besynnerligt nog. Stackars Etienne!»

»Fru friherrinnan», sade hofpredikanten smidigt, »minnes, att »grafven allt förliker»; ert ömma hjerta kan ej utan vemod tänka tillbaka på flydda tider; det är damernas olycka, liksom vår lycka, att de ega ett vekt, förlåtande hjerta.»

En månad efter detta samtal saknade jag Fylax, jag sökte honom på kyrkogården vid Etiennes graf, och der fann jag honom, nedkrupen under stenen, och döende; jag lockade på honom, och hans slocknande öga blickade tacksamt på mig, han viftade med svansen och gnälde sakta; då närmade jag mig till honom för att få honom fram; men han kröp tillsammans och djupare ned i sin håla, jag hörde några starkare andedrag, sedan var allt tyst. Fylax var död; men jag läste inskriften på hans halsband, och ännu stod der kvar: *trogen intill döden*. Stackars Fylax! du förstod ej bättre.

Grant och sant.

öjtnant Ludvig von Thilen satt efter sin vana ännu i morgondrägt klockan 11 förmiddagen i sin soffa. Han var en utmärkt vacker ung man; de mörka, glänsande ögonen, det lockiga håret, den böjda näsan och helsans purpur på kinderna gjorde att han var vackrare än en bild, ty denne hade lif och dock sköna former liksom bilden.

»Dumheter», sade han halfhögt och läste ett bref, som han nyss brutit. »Käre brorson!» började det. »Med nöje har jag mottagit ditt sista bref, hvaruti du berättar din förlofning med fröken Ebba Nordens-kors; såväl hennes börd, som hennes förmögenhet äro passande och jag skulle ännu mera, än jag nu kan det, gratulera och lyckönska dig, om icke dina skäl för tillgifvenheten varit nog lösliga.

Baltzar von Thilen.»

»Så är det», utbröt löjtnanten, kastande brefvet från sig och hastigt uppspringande. »Så är det att vilja öppna sitt hjerta för en gammal förtorkad ungarl, en gammal pedant, som min kärleksklige farbror, en gubbe, som aldrig känt hvad kärlek vill säga, brandförsäkrad, nej! rent af brandfri; åh ja, mor min har mycket att säga om honom. Hm, och jag var dum nog att omtala huru skön Ebba är, ja, jag var vidare dum nog att berätta att mellan Ebba och mig finnes en medfödd sympati, som genast uppenbarade sig på första balen. O! min Gud, hvilken växt, hvilka ögon, strålande af barnafrojd och kärlek, och genast var jag i låga — och hon?! Åh, det är klart, att hon som flicka ej kunde tala; men hon älskade mig ögonblickligen. Och, hvarför icke, jag ser

rätt bra ut, det är onekligt, och uniformen se'n — klok var jag, som gick in vid dragonerna, det är den vackraste uniformen inom hela svenska armén. Spegeln säger mig, att jag tar mig ståtligt ut, och mor min, gumman, kan icke nog betrakta och lofprisa mig, då jag kommer till henne derute på Tärninge. Hon påstår att jag är lik salig far — han var bra vacker, menar mor min, och porträttet tyckes ej jäfva hennes ord; men hon har också varit vacker — åh ja, gumman ser presentabel ut ännu och tror min själ att hon än i dag vid femtioåtta års ålder kunde göra eröfringar, »om icke», så säger hon, »verlden nu för tiden vore så ytlig, om den såge till de solidare och ädlare egenskaperna hos en qvinna.» Ha ha ha, gumman är rolig hon — det är blott sedan hon blef femtio år de ädla inre egenskaperna börjat krypa ut genom kindernas fåror och rynkor. Dygden och religiositeten visar sig, liksom droppstens-tapparne i ett brohvalf, ej förr än efter förloppet af en hop decennier, under hvilka erfarenhetens himmelska regnvatten hunnit att sila igenom det lösa murbruket. Sådan är qvinnan — ha ha — jag ger mig f-n på att Ebba ej ens tänkt på dygden och »solida tänkesätt» — men blir hon gammal, så kryper det fram — åh ja! — man mår bra, om man i ungdomen har en vacker och på ålderdomen en religiös maka; man kan då roa sig med att pjollra hela lifvet igenom.»

Löjtnanten afbröt sin monolog och ropade sin uppsassare: »Led fram hästen om en timma, jag vill rida ut till Tärninge.»

»Det var ändå förbannadt dumt att tala uppriktigt med farbror Baltzar; nu kanske han tar sin hand ifrån mig. Bevars, jag skulle blifvit kär i någon dygdig, karaktersfast qvinnofigur, med hvilken jag gjort en såt bekantskap under tuhundrade besök i en sirapskonventikel — så skulle jag beredt mig med bön och vako — det är ju klart att det ej går an att bli kär på den första balen, slå fram derom på den andra, och fria efter den tredje. Det är ju aldeles rasande att ej veta mera om sin ledsagarinna genom lifvet än att hon dansar lätt som en sylfid, och pratar franska läspande och sött som en grisette — och det är ändå egentligen allt jag vet om Ebba. Nå väl, är det ej nog bra, att vi dansa hela lifvet igenom?»

En timma derefter red löjtnanten ut till Tärninge, knappa trefjerdedels mil från staden.

Klockan var ett; men ännu var det tyst i hennes nåds våning; den käre Ludvig var en riktig ottfogel att komma så tidigt till sin mor, som låg till klockan tolf och åt frukost klockan tu, för att, som hyfsadt

och bildadt folk brukar — (det är det egentliga af det sydligare Europas bildning vi antagit) — spisa sin middag klockan sex på qvällen eller då våra arbetare sluta sitt arbete. Med ett ord, för att få en »lång förmiddag» åt hennes nåd ej middag förr än klockan sex och befann sig sängliggande till klockan tolf.

Alltså, när löjtnanten träffade sin mor, satt hon ännu i sin morgondrägt. Kammarjungfrun hade väl redan gjort en hel hop förarbeten för toaletten; men hennes nåd hade ej ännu fått sitt ståtliga utseende eller sin blomstrande färg. Öfver den blonda lösbenan stucko några grå hår fram under neligén, ansigtet var blekt och lidande, hennes ställning visade mattighet och slapphet. Hon satt i en mjuk fätölj, med fötterna på en stoppad pall, och mötte sin son med den under rättelsen, att hon haft en svår natt och att hon på morgonen (kl. 11 f. m.) haft en förskräcklig dröm om att salig öfversten, hennes man, visat sig och varit oresonlig och förtörnad på henne. »Ja, käre Ludvig», slutade hon, »jag har alltid varit en martyr; det var blott en hägring af lycka, då jag trodde mig finna henne i din salig fars armar, han kände aldrig mitt hjerta, han fattade mig icke — han var brutal — ack! ack! det var annat än i mina föräldrars hus; jag var deras ögonsten, man nekade mig ej något; också kunde man ej se något gladare barn än jag med mina ljusa lockar, ringlade kring halsen. Och så kom din salig far — vacker som en dag, vacker som du, min son — vi älskade hvarandra från första ögonblicket. Du kan ej föreställa dig hvad han var förtjusande vacker; en manlig skönhet — en hjeltefigur — ack! jag glömmmer honom aldrig — och huru väl han dansade se'n, och ett sätt att vara — men lifvet är ej någon bal, och jag har ej fått dansa på rosor jag. Tror du väl, älskade Ludvig, att jag skulle i otid åldrats, om ej smärtan af att gå oförstådd genom lifvet tryckt ned mig till jorden och blekt helsans rosor på mina kinder?»

»Men mamma», inföll löjtnanten, »är, då mamma är klädd, ännu ungdomlig och röjer många spår af sin forna skönhet.»

Ett fint smålöje flög öfver hennes nåds ansigte; men hon blef åter allvarsam. »Käre Ludvig, hvad är en förgänglig skönhet mot en oförgänglig!»

»Börja inte på med det der, lilla mamma; själens skönhet är visst en rasande god sak det också; men är ändå inte nog för vår lycka.»

»Säg ej så, söte Ludvig, så bör du ej säga, själens skönhet är det enda —»

»Men, lilla mamma, visst eger jag hellre en skön purpurros, fastän hon ej smakar väl att tugga på, än en gurka, som blir alldeles pråktig sedan hon blifvit pressad, saltad och pepprad. Så är det med en hustru; jag vill ha en *vacker* hustru och icke blott en ädel hustru; ty man blir ändå ej riktigt ädel, eller som det heter »luttrad», förr än man af tiden och händelserna blifvit pressad, pepprad af sina ovänner och saltad af sina vänner, hvarefter på slutet religionen kommer och slår sin helande olja på hela anrättningen, som dock ej får sin riktiga dygdesmak, om ej smärtans ättika kommer till, och ej har något värde förr än man är upplagd på salladieren — bären.»

»Du talar hädiskt, käre Ludde. Du tror således ej att en qvinna kan ha värde, äfven då hon blifvit något äldre, sedan den första, friska blomningen är slut; du vill således neka att din mor — har något värde, då hon blir gammal och skröplig?»

»Ack jo! med mamma är det helt annat. Mamma blir aldrig gammal eller ful.»

Hennes nåds stränga anlete klarnade åter: »Du är ändå min snälle Ludde; men du skall ej smickra mamma, visst ser jag åldrad ut.»

»Nej, alls inte; jag försäkrar mamma, att om jag icke sjelf viste med mig att jag är tjuguuåtta år, så skulle jag tro er ungefär vara vid den åldern.»

»Du talar! jag som är så gammal, och så sjuklig — men likgodt, Gudskelef, jag kan ännu vara med, utan att behöfva blygas, och kan nyttja blommor utan att man kan klandra det.»

Löjtnanten omtalade nu sitt bref till farbror Baltzar och lät modren läsa svaret.

»Åh ja, du känner den tvärviggen, han har aldrig älskat någon annan än sig sjelf, utom en enda gång, och då fick han korgen, därför att han var lika ful, som hans bror var vacker. Gud delar bra underligt; så var det äfven hemma, min syster är nu gammal och ganska ful — eller hvad?»

»Ja, mycket ful — och beskedlig.»

Ganska rätt, beskedlig, men så ful hon är, har hon verkligen ändå blifvit vackrare än hon var som ung; allt äldre hon blifvit, desto renare ha hennes drag blifvit, och —»

»Och hon blir en skönhet innan hon dör, ja. Emellertid så öfvergick all familjens skönhet på mamma — så är det också med Ebba — alla de öfriga äro ganska medelmåttiga — hela släkten ser ingenting

ut; Ebba ensam har hos sig förenat alla de vackra drag släkten tillsammans eger. Modrens vackra ögon, fadrens panna, moster Josefins mun, faster Paulins lilla haka, sin mormors sköna hals, (mamma mins väl porträttet?) med ett ord, hon är släktens skönhet, liksom mamma var.»

»Lemna mig, smickrare», yttrade modren med en vink, »du skall bli ute tills i morgon; ty vi äro bjudna till majorens på Trälunda, der skall bli bal, Augusta firar sin förlofning med unge Herman.»

»Jaså, det är afgjordt; åh ja, de äro lika vackra begge två.»

På aftonen var bal, som sagdt är, hos majorens på Trälunda.

Farbror Baltzar stod i en vrå, han var också bjuden. Farbror Baltzars torra ansigte drog sig i några märkvärdiga rynkor — han såg rolig ut, gamle Baltzar — det var något som liknade löje, som hade lägrat sig på det magra, temligen långa ansigtet.

»Farbror skrattar, tror jag?» yttrade löjtnanten, då han under en dans kom att stå nära farbror Baltzars vrå.

»Ja, käre Ludde, jag skrattar, ja.»

»Och åt hvad då?»

»Jo, ser du Ludde, der dansar nu vid fyllda femtioåtta en »släktens skönhet», en sörjande enka efter den skönaste man som funnits.»

»Mamma?!»

»Ja, din mamma, Ludde, just hon.»

Samtalet afbröts. Ludvig fann sig obehagligt träffad, han viste ej så noga af hvad; men det rann honom i sinnet att han sjelf också var en vacker karl, att han också skulle gifta sig med en »släktens skönhet» — och sedan, sedan? Kanske hon också skulle en gång, när han sjelf slumrade glömd i grafven, åldrig, men ändå fåfång som hans mor, klandra sin mans minne, liksom hon gjorde — ännu sökande att behaga — och han, glömd, hädad och undanskjuten, och blott några ben, blott lik en gammal, sammantryckt karkass efter en prakthatt — aj, aj! det var ej glada tankar på en bal. Då någon hvilas gafs satte han sig bredvid farbror Baltzar.

»Hör på, farbror, voro mina föräldrar någonsin lyckliga?»

»Åh ja, första månaden.»

»Ej längre?»

»Nej bevars, då voro de vanda vid hvarandra, för ser du, gif ett barn en enda blomma, och det skall njuta af dess vällukt och beundra dess fina byggnad; gif samma barn en hel korg med blommor, och det skall plocka sönder den ena efter den andra.»

»Det var väl ett vackert par?»

»Det skönaste någonsin en prest välsignat; men ser du Ludde — åh ja, det vet du förut —»

»Nej, farbror.»

»Jo, ser du, begge hade fäst sig vid blotta utseendet. Din far älskade ej din mor därför att hon var god, snäll, huslig och behaglig, utan därför att hon var vacker. Din mor älskade ej din far därför att han var en ädel man, en man med hjerta, heder och kunskaper, utan blott därför att han såg bra ut, och ser du, Ludde, det är långt ifrån nog.»

Ludvig suckade. Det der var hans och Ebbas historia.

»Vidare, farbror; det var något, som ni ville tillägga.»

»Åh, det vet du förut.»

»Nej! hvad?»

»Åhjo, käre Ludde. En kinesisk målning tjsar mängden med sina bjerta färger; låt en menniska utan odling välja mellan en påfogel och några blommor af kinesisk fabrik och ett af Fahlcrantz' mästerstycken. Hon väljer det förra stycket; ty det är grant, det andra endast sant. Hon beundrar den klara cinobern, det djupa ultramarinblå, guldskitningen på fogelns utbredda stjert, och begriper ej att någon vill ha den andra taflan med sin dunkla himmel och sina dimmiga berg. Men, Ludde, häng upp i ditt rum de begge taflorna — inom några dagar är du liknöjd för din kinesiska påfogel; men år komma och år förgå, och ännu skall du beständigt finna något att älska och beundra i Fahlcrantz' landskap, den ena skönheten uppenbarar sig efter den andra. Förstår du nu?»

»Ja, jag förstår bilden, farbror, jag förstår», sade Ludvig, och för första gången fann han att skönheten ej var nog för kärlek.

Ett halft år hade förflutit, det var afton och från major Nordenkors' våning strålade en stor ljusmassa ut öfver gatan och den församlade mängden. I den vackra våningen rörde sig en brokig mängd af slägt och vänner, en mängd olika uniformer prydde sällskapet, ljus-

kronorna glindrade, blommor doftade öfverallt fastän det var höst; det tycktes liksom orangerierna på Tärninge och Trälunda, ja till och med sjelfva farbror Baltzars lilla växthus på Skärliden hade blifvit intransporterade till staden för att pryda salen der vigseln skulle ske. Och nu var det sköna paret ett par för hela lifvet, vigseln var förbi och bruden, lyst af marskalkarne, stod vid ett fönster för att visa sig för mängden.

Ett sorl af beundran lopp genom hopen derute. »O, hvad hon är söt, hvad hon är vacker!» hördes en och annan stänkröst; men då äfven brudgummen, klädd i sin nätta, guldbeslagna uniform, trädde fram, lopp ett hurra genom mängden: »Lefve! lefve! det skönaste par, en prest har vigt!»

Ebbas ögon strålade af barnslig fröjd, hon kastade en hastig blick på sin man, den sköne ynglingen; men han såg allvarlig, till och med dyster ut.

Då hopen jublade öfver begges skönhet, hade han händelsevis fått se farbror Baltzar, som stod gömd bakom en blommande kamelia. Den gamles ögon lyste af något som kunnat kallas gäckeri, om det ej hade varit blandadt med smärta. »Nu tänker gubben på den kinesiska påfogeln och den råa hopens beundran för granna färger», reflekterade Ludvig, och fann huru tom denna beundran var. »Om några år», tänkte han, »äro vi ej mera det skönaste paret — och hvad återstår väl då?» Det var denna tanke, som gjorde att han ej besvarade Ebbas blick — och att han tyckte beundrans rop låta som ett olycksbådande skrån.

Tre år hade gått, då en vacker vinterdag Ludvig oförmodadt inträdde hos farbror Baltzar. Umgänget mellan de unga tu och honom hade varit högst sparsamt; den gamle föreföll Ludvig som en olycksprofet och Ebba som en kall egoist; ty han var den enda i hela, den af henne kända, verlden, som ej beundrade hennes skönhet, eller lät sin beundran få luft.

Farbror Baltzar lefde gerna i forna tider; han var en gammaldags man. Ingen kunde längre och med mera nöje stå i en kyrka och betrakta de förfalna vapensköldarne, som hängde på pelarne, än just han. Ingen kände så noga som han alla gamla slägthistorier, alla anor på manliga och qvinliga linien, alla små specialberättelser, som dväljdes

omkring vissa personer eller ställen. Han var, med ett ord, en människa, som helst lefde i minnets land; han hade ankrat på tidens flod och såg år efter år, slägte efter slägte och tusende händelser flyta förbi sig, liksom utan att märka det.

Han satt nu och läste i en gammal bok med pergamentsband; den innehöll just sådana saker, som han älskade. »Nå, se Ludde», yttrade han och lade ett märke i boken; »välkommen min gosse, hur mår du?»

»Bra, bäste farbror, mycket bra», svarade Ludvig, men liksom tvungen skrattade han tillika.

»Du har det så bra, att du skrattar åt din lycka», anmärkte den gamle. »Hör på, Ludde, sätt dig så här, här midt emot mig på den der gamla läderstolen. Se så, se mig nu rätt in i ögonen — riktigt så så der.»

Ludvig satt der förundrad och undrade hvad som komma skulle.

»Du vill tala med mig, Ludde», började gubben, »du vill tala med mig i ett ämne, som du ej gerna talar om — nå, se opp, ej ner, min gosse. Du är ej lycklig, du och Ebba sympatisera icke.»

»Jo, jo-o farbror.»

»Jaså, hvarför ser du då ner i golvet? Vet du, när man talar sanning, då ser män mot himlen och in i sin väns öga, som också är en himmel, der en evig ande bor; när man ljuger — vänder sig blicken nedåt, mot jorden, der lögnens ande bor uti evigt mörker. Nej, Ludde! du är ej lycklig, och nu vill du ha råd af farbror Baltzar. Så länge man är frisk, skrattar man åt läkaren, som varnar för dietfel, men sedan man sjuknat, kallar man honom och bekänner kort.»

»Farbror vill gerna vara allvetande», smålog Ludvig med ett kort och tvunget skratt. »Nå, om så vore, om min Ebba hade sina små egenheter —»

»Eller du dina», inföll gubben.

»Ja visst, kan väl vara det också. Emellertid, farbror, är det gifvet att Ebba är en i botten god, ädel qvinna; men har fått en uppfostran —»

»Inte bättre än du sjelf», inföll åter gubben.

»Än jag? Farbror!»

»Åh jo, käre Ludde. Såväl din far som din mor hade ej känsla eller medvetande af andra förtjenster än de yttre. Man förargar sig öfver bördshögmodet, penningdrygheten och sådant; men är detta väl

sämre än stoltheten öfver skönhet och fågring? Alldeles icke, Ludde. Högmådiga snillen finnas få; äro de stolta, så är der också alltid en skavank på snillegåfvan, ty en engel kan också vara skef eller tappa fjädrar ur ena vingen och flyga snedt; det enda, Ludde, öfver hvilket en menniska kunde med skäl vara stolt, är ett godt, rent och kärleksfullt hjerta; men ett sådant vore ej sådant, om det kände något annat än ödmjukhet.»

»Mina föräldrar, sade ni», afbröt Ludvig.

»Jaså, du tycker lika litet om reflexioner som romanslukande fruntimmer», blef farbror Baltzars satiriska svar. »Nå väl, dina föräldrar gifte sig af kärlek — bevars för att kalla deras känslor något sämre; men ingen af dem hade tänkt på den lilla omständigheten att de finga sig en kinesisk påfogel i stället för ett snilleverk, att de finga någonting grant i stället för någonting sant. Detta gjorde att de snart ledsnade vid hvarandra. Jag, som alltid varit ful, hade haft bättre tid att tänka på saken, än bror min, som alltid varit vacker. Han var favorit hos mina föräldrar, liksom din mor hos sina; de begge voro i hvar sin släkt de vackraste. Han uppfostrades som du: ingen önskan, som den sköne gossen yttrade, kunde man neka; men man kunde det då den fule, det var jag, kom. Det der gjorde honom på slutet olycklig. Så äfven med din mor. Hon var den vackraste, var släktens perla, mammans ögonsten och pappas lilla engel. Begge två hade utan att behöfva slå ett årtag i lifvets elf blifvit af strömmen drifna mellan blomsterstränder, och när dessa blefvo härjade af tiden och de skulle försöka att nå en annan, ännu skönare strand, kunde ingen af dem handtera åran, de begge makarne rodde åt hvar sitt håll, äktenskapets farkost gick rundt, ända tills bror min dog, och ännu, Ludde, sitter mor din och plaskar på samma ställe som förr, under det att strömmen drar henne allt längre och längre bort. Och hvad dig angår, så —»

»Så! Farbror, så?» uppmanade Ludvig med ansträngning.

»Så, menar jag att du och Ebba uppföra samma pjäs och komma lika långt — nå?»

»Jag kan ej neka att Ebba är besynnerlig — hon vill snöra lilla Julia, fastän både jag och doktorn förbjuda det; flickan blir eljest tjock som ett bondbarn, menar hon, och spänner in den stackars ungen i ett snörlif.»

»Jaså.»

»Det skulle ej förundra mig, om hon ej sjelf led så mycket af

att tidigt ha burit snörlif; hon kan ej bära kroppen utan ett sådant harnesk; när hon ej är snörd, så —»

»Faller hon ihop som en fällknif med afbruten fjäder», tillade farbror Baltzar.

»Ja riktigt; hon är blek som ett lik Ebba, innan hon klämt ihop kroppen med snörlifvet, blodet har ej kraft att —»

»Komma upp i fysionomin; nej, det är klart», afbröt farbrodren.

»Ja; men hvad är att göra?»

»Hm, hm. Hvad gör du för nytta?»

»Hvad hör det hit?»

»Jo, företar du dig något, eller rättare, har du någon egenskap eller någon handling, som kunde göra att din hustru får aktning för dig?»

»En besynnerlig fråga.»

»Hå nej, för si vacker är hon sjelf, och således kan hon ej bära aktning för dig därför att du ser bra ut; men ser du, om du vore en utmärkt krigare, en man som egde allas aktning och tillgifvenhet, med ett ord, något mera och annat än en vacker karl med en vacker uniform, så —»

»Farbror Baltzar, jag är ändå hennes man och husfader —»

»Ha, ha, det der är respektabelt det der; men ser du, min käre gosse, nu är det också slut med mammans din uppfostran, nu kan du höra hvad farbror Baltzar säger.»

»Ja, gerna; men —»

»Inga men, käre Ludde. Du är en bra gosse, ett godt gry, ett godt hjerta och mod i brickan; ej så?»

»Jo.»

»Nå väl, då Sverige inte just har reson att gräla med andra makter, så kan du få hvila en rund tid och ej komma i tillfälle att skära några lagrar; ty de växa mycket klent i ridhuset och på mötet, der du svänger dig; men ser du, i Spanien slåss man, det är ett land som duger, och som har ofred midt i freden. Ge dig dit ut, slåss för Isabella eller hvilken laglig myndighet som helst, slåss för ordningens sak; ser du, om då en och annan bulletin sade till exempel: Svensken Ludvig von Thilen har i bataljen vid (lika godt hvad det heter) höljt sig med ära, han fick loford på valplatsen af general (han får heta hvad han vill); hör på du, tror du att Ebba skulle sedan kunna trotsa dig och dina råd? Tror du ej att snörlifvet skulle komma af lilla Julia; tror du ej att Ebba, när du återkom med tapperhetskorset på ditt bröst,

skulle med föryngrad kärlek falla i dina armar? Ack, käre Ludde, hon hade då ett landskap fullt af sanning, och ej bara en kinesisk påfogel med granna färger; då först blefve du en man, då först en husfader.»

Ludvig betänkte sig några ögonblick, hans vackra ögon blixtrade, hans bröst höjde sig af stolt sjelfkänsla, han kände på sig att han egde mod och kärlek och kraft.

»Ni har sagt ordet, farbror! Jag skall gå ut, jag skall bli något mera än en vacker karl, eller också stupa med äran; jag är svensk, tro mig, jag kan våga lifvet och dö som en man, om det gäller.»

»Rätt så, käre Ludde, någon radikal kur behöfves; men om du stupar —»

»Ja, om jag stupar —»

»Tror du väl att *din* enka sedan träder opp och agerar ung på en bal? Nej, Ludde, hon har aktning för *ditt* minne och vinner således äfven aktning för sig sjelf; hon kan ej ställa sin fåfånga mellan din ära och sin egen obetydlighet; hon lefver då i minnets sken.»

»Jag reser, farbror! Idén har verkligen ofta dykt upp för mig; jag har verkligen ledsnat vid att vara en herde, liksom Ebba synes tycka, att det på längden är tråkigt att vara en herdinna.»

Ett år derefter fick Ludvig, som då var i Spanien, ett bref, så lydande:

»Käre Ludde!

Som du vet blef Ebba ej så ledsen som hon blef ond på dig, för ditt beslut att träda i Spansk tjenst.

»Hon hämnades genom att kasta sig in i nöjenas hvirvel; men ser du, det der blef tomt rätt snart. Tidningarne innehöllo underättelser från Spanien, och Ebba började följa dem, först med intresse, sedan med passion. Då blef du sårad vid Lograno. Man nämnde helt kort derom.

»Då fick jag bud.

»När jag kom satt Ebba blek som en vaxbild i soffan, hon hade klippt opp snörbanden i Julias klädning, som hängde rätt ledig på den lilla söta ungen.

»Välkommen, farbror Baltzar», sade hon; »har ni läst att Ludvig är sårad — ser ni, kanske han är död.»

»Åh nej, der står ju *lindrigt* sårad», invände jag.

»Men, farbror Baltzar, jag läste en gång i en bok att i den fasliga hettan derute gå de minsta sår i kallbrand.»

»Åh nej, Ebba, det är ej så farligt.»

»Likgodt, han är min man. Ser ni på Julia der, när jag läste notisen tog jag genast en sax — jag gaf mig ej tid att snöra opp banden — och klippte opp snörningen; icke skulle Ludvig ha förbjudit det och jag ej lyda — nej, ske hans vilja, han må lefva eller vara död, och han var alltid mot det der.» Hon fattade min hand, tryckte den krampaktigt och sade: »Ludvig var ej lycklig med mig; men vet ni hvad det var som felades? Han var missnöjd med allt? men var det väl så? sade han er något?» Bästa Ebba, hvarför dessa frågor? Min lilla Ebba, nu håller gamle Baltzar riktigt af dig, nu börjar du att bli en qvinna och icke blott släktens skönhet; nej, han sade intet speciellt, utom om den olycksaliga snörningen; men han fann att han ej egde din aktning, och för att vinna den reste han ut.

»Af kärlek till mig vågar han då lifvet?»

»Ja du, Ebba, hvad är väl lifvet utan kärlek, sade jag, och kände liksom en pil gå genom hjertat; men jag sansade mig och tänkte: jag håller ändå af bra många, om också ingen håller af gubben Baltzar igen.

»Farbror Baltzar», började hon, »jag har aldrig förr än nu vetat hvad kärlek är; förut var min man för mig ingenting annat än det allra förnämsta af hela amöblemanget, han var en grann bild, och jag tyckte det vara roligt att kunna säga: han är min. Nu är det helt annat.»

»Men du, han kan åter bli sårad, hans sköna hy går bort, hans hvita händer bli hårda, hans ansigte får kanske ärr, kanske han kommer ful hem igen.»

»Ful! Ful, farbror, kan han aldrig bli.»

»Jo visst, Ebba lilla, det der skinnet är bra opålitligt ändå; han kan bli mycket ful.»

»Nej! nej, farbror, han kan ej bli ful, säger jag; der inne i bröstet klappar ändå alltid ett varmt, modigt och trofast hjerta; ur de der ögonen lyser ändå alltid en kärleksfull och dock stolt ande. Nej! nej! nu vet jag hvad som är vackert.»

»Och så talade jag om för henne min saga om den kinesiska målningen och ett landskapsstycke af Fahlcrantz.

Tårarne stodo darrande i de vackra ögonen. »Ack!» sade hon och föll mig om halsen, »ack, farbror Baltzar, lär mig riktigt skilnaden mellan det granna och det sanna.»

»Några dagar efter detta samtal kom ditt bref till mig. Du bad mig förbereda Ebba på att du kunde bli ful af det der sabelhugget öfver hela kinden — det var en dugtig skråma; det behöfdes icke. Jag kom och sade: Din man lefver, här är bref.

»Hon störtade opp, men åter genast på knä och ropade: »Tack! tack, fader i himlen», och strax derpå: »tag hit brefvet!»

»Men han är sårad, återtog jag, och han har bedt mig förbereda dig —

»På hvad, farbror? är det farligt? tala ut!»

»Nej, Gud ske lof, men han har fått en dugtig skråma i ansigtet, och der blir ett bra ärr.

»Är det allt?» frågade hon och ögonen strålade af hopp.

»Ingenting annat än ett sabelhugg i ansigtet, såret är redan i läkning, om fjorton dar är han ute igen.

»Ebba började skratta. »Och ni tror mig så barnslig, farbror, och Ludvig också! Ack! det der ärret skall jag kyssa bort, farbror»; och så lemnade jag henne brefvet.

»Det innehöll mycket det, som förr kunnat såra henne, om hennes ytlighet, hennes fåfånga, hennes försummade uppfostran; men hon läste det med fröjd och kysste ditt namn.

»Nu skall han få ett svar, min fule herr man!» sade hon slutligen och nickade så barnagodt med det vackra hufvudet. Och så satte hon sig att skrifva, brefvet följer härjemte. Som du ser har du, om du kommer hem, en god hustru, som emellanåt är rätt vacker, och ej blott en vacker hustru, som emellanåt är god.

»Kuren var bra, blott den ej kostar dig mera än några skinnlappar. Skrif snart.»

I detta bref låg ett annat från Ebba, så lydande:

»Älskade Ludvig!

Hvartill någon beredelse? — vet du, jag är beredd på allt och till allt. Du ville ega min aktning — hör du, jag vet allt, farbror Baltzar har sqvallrat ur skolan. Kan du tro ett illa uppfostradt barn, en modedocka, en ytlig menniska, med ett ord, kan du tro din Ebba, så tro nu att jag älskar dig mera än någonsin, att jag skall utom mig af fröjd och innerlig kärlek kyssa min *fula man*, falla till hans bröst

och lyssna hur hans hjeltehjerta slår der inom. Ja, Ludvig, jag kallar dig ej tillbaka, fyll din sjelfvalda pligt, jag skall fylla min så godt jag kan, och lefver du och kommer hem, led mig då, så att jag, som det står i brudvigseln, må blifva dig täckelig; och faller du, tänk då på din Ebba, vi råkas nog, vi råkas nog ändå, Ludvig, blott jag blir uppfostrad så att vi kunna råkas. Gud välsigne dig. Lilla Julia helsar att hennes mamma tagit af henne snörlifvet, hon står bredvid och vill skrifva till pappa. Farbror Baltzar väntar. Tänk på

Din Ebba.»

Nedtill på brefvet stodo en hop hieroglyfer, bestående af en mängd kroklinier och streck, som lilla Julia ritat; hon trodde precist att hon skref till pappa. Ungefär så der måtte ibland våra böner till Gud se ut för himmelens englar, en meningslös, obegriplig skrift, om hvilken vi sjelfve, liksom lilla Julia om sin, tro, att den både är klart menad, klart skrifven och lätt begriplig, utan att vara någotdera.

Ludvig var redan åter ute med armén, frisk, men med ett bra ärr (nära läkt) öfver ena kinden, då han fick detta bref. Han skref så snart han fick tid.

»Kongl. Maj:t har, under den 28 dennes, i nåder utnämnt och befordrat förste löjtnanten vid N. N. dragoner, Ludvig von Thilen, till ryttmästare med sqvadron vid samma regemente.»

Detta stod att läsa i Post- och Inrikes och i de öfriga tidningarne, med tillägg om den ära den nyutnämnde ryttmästaren skördat i Spanien.

»Ludvig har begärt och erhållit ett års förlängd permission», sade Ebba till farbror Baltzar, då han en gång besökte henne. »Vi skola flytta ut till hans boställe», tillade hon. »Ludvig önskar, att vi skola lefva för oss sjelfva derute, att vi skola ha mindre och anspråkslösare amöblemang; med ett ord, lefva för oss sjelfva.»

»Och huru vill du?»

»Jo, det vill jag också, farbror; hvarför skulle jag ej det?»

»Det der gör du blott för att göra Ludde till viljes», invände gamle Baltzar.

»Nej, farbror, det är ett misstag. Nu sedan jag endast lefver för honom, har jag min hela verld der han är; blott så länge jag beständigt tänkte på att jag var vacker, och satte mitt högsta värde i att få

den högvigtiga omständigheten bevitnad och bekräftad, behöfde jag en massa folk, nog stor att bilda en opinion.»

»Nå, så hör på huru klok den lilla människan har blifvit! Ni blir ett riktigt förnuftigt par när Ludde kommer hem igen, och så kan gamle farbror Baltzar komma på besök och få se hur lilla fru ryttmästerskan går helt enkel derute och stökar och pusslar om man och barn, och hur lilla Julia beskäftig springer ärender och har reda på mammas nycklar.»

Julia hörde detta och fann att hon borde sjelf träda opp. »Julia kan nog hjälpa mamma», sade hon och satte händerna i sidan. »Julia kan baka, och sy kan Julia.»

Detta var väl ej precis förhållandet; men hon hade dock lika mycket begrepp om konsten att baka som jordens lagstiftare om Guds rättvisa, och sydde lika bra som vetenskapen begriper skapelsen, hon gjorde som den, glömde att slå knut på tråden.

»Rätt så, Julia», smålog farbror Baltzar, »rätt så, och så plockar du bär åt gubben Baltzar i trädgården der borta.»

»Ja, det skall Julia nog, en hel kanna, ja ett helt kvarter åt farbror Baltzar.»

Det blef ett förskräckligt bråk med flyttning och den nya bösättningen. Ludvig hade så lyckligt genomgått många faror, att sjelfva hans Ebba vant sig vid att det lyckades, att hon tänkte blott på att göra allt så nätt och trefligt hon kunde åt Ludvig, då han kom hem.

Men ännu skulle hon vänta öfver ett halft år.

Hon gick i den lilla vackra trädgården i sällskap med sin Julia, som beskäftig sprang från buske till buske, från rabatt till rabatt, och plockade bär och blommor åt mamma och pappa, ja de skulle gömmas tills pappa kom hem, menade hon. »Nej, pappa kommer ej hem förr än i vinter», suckade modren och blickade sorgsen omkring sig. »Hvad han här skulle finna sig väl, om han kom nu, då allt står friskt och blommande; men ännu är han i det förbrända, det förhärjade landet.»

Då hördes en vagn rulla, det var farbror Baltzars. Han kom snart i trädgården.

»God dag, Ebba, kan du ta emot mig och en främmande herre?» frågade han.

Jo, gerna, bäste farbror!»

»Tack för det! Nå se, Julia har plockat bär åt mig.»

»Nej, det är åt pappa. Farbror skall få andra», svarade barnet.

»Ack ja, Julia tror att pappa lika lätt kommer från Spanien och hit, som hon in ifrån salen.»

»Kanske hon har rätt», smålog gubben. »Kom med mig, du måste väl helsa på min reskamrat.»

»Hvem är det, farbror Baltzar?»

»Åh, en mycket ful herre», smålog denne, »en man, som vill göra din bekantskap och kanske också lilla Julias.»

»Men Julia är ej klädd, hon springer här i trädgården som hon vill och blir solbränd, och händerna äro ej just att skryta åt.»

»Men helsan, lilla Ebba? Är det ej långt skönare att se ett friskt barn än ett alabasterhvitt — se ett gladt barnasinne skina ur ögonen, i stället för det der tråkiga, som skymtar fram hos dessa snörda, väl-agade och snöhvita små lefvande moddockor — säg?»

»Ack jo, farbror, Julia är lyckligare än jag vid den åldern; jag var afgudad, men tvungen.»

»En släktens Dalai Lama, som fick lof att gå på styltor, därför att den heliga foten ej fick vidröra jorden. Ser du, människorna kunna aldrig föreställa gudomligheter utan att gå bra illa åt sig. Det är en slem sak att vara bättre än en vanlig människa.»

Nu trädde den främmande mot dem. Det var Ludvig sjelf — pappa sjelf med sitt fula ärr och sin solbrända hy.

Men allt det der såg ej Ebba, hon såg blott sin make — han, som nu hade visat att han var något mera och bättre än blott en vacker karl.

Och hela husets anordning vittnade, att Ebba numera var något mera och bättre än blott en vacker kvinna.

Många år hafva förflutit. Major Ludvig von Thilen är gammal vorden, och hans Ebba är en liten god gumma, som är långt ifrån vacker, men ännu lika älsklig som någonsin.

En hel skara af barn har vuxit opp omkring dem — alla äro vackra, men ingen af dem är *släktens skönaste*, eller har blifvit pappas och mammas favorit för utseendets skull. Ingen af dem har någonsin fått höra att fågning vore en förtjenst; kanske att den är en Guds nåd, liksom helsan — liksom allt; och ingen af dem hade tänkt sig utseendet som grunden för en framtida lycka.

»Det är ändå kurjöst», småskrattade majoren, »huru väl vår Herre förstår sig på att skapa menniskor. Våra barn, goda Ebba! äro sannerligen mycket bättre vuxna än du i din ungdom. Ser du, flickorna äro ju smärta om lifvet som vidjor och behöfva ej sitta i en korg af fiskben eller rotting.»

»Jag kan ej neka att du har rätt.»

»Och se huru fin deras hy är; det gjorde ej någonting att de som små voro solbrända; men det gjorde mycket att de med solbrännan eröfrade helsan. Vi skulle, om vi lefde, få se att de på långt när ej blifva så snart gamla, som vi blifvit det. Ack Ebba! om hvarje mor begrep huru liten nytta hon kan göra med sina snörlif, sin fruktan för fria luften och solskenet; om hon blott ville en enda gång jemföra de bleka, sjukliga växterna, som förtvina i fönsterträdgården, och som drifvas att blomma i förtid, för att vissna och dö i förtid, så skulle hon låta folket prata — och låta Gud sjelf göra barnen vackra, om han vill.»

»Ack! ja», suckade modren, »jag var på väg att göra lilla Julia till en svag stackare, sådan som fruntimren ofta äro. Man hör ju ej annat omtalas än unga qvinnor, som bli sneda, få hektik, äro tvungna att besöka Gustafsberg och Carlsbad för att återfå en smula helsa.»

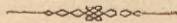
»Ja ja, min gumma», sade majoren. »Den der tillskrufvade kläd-seln, det onaturliga intvingandet i granna kläder, hvarmed »de bildade» förstöra sina barn, är ett barnamord, ömkligare och mera kringgripande än de verkliga — då qväfves en medvetlös varelse — nå väl, det är ej så grymt som att så uppfostra sitt barn, att följden blir ett långsamt döende i sjelfva blomningens ålder.»

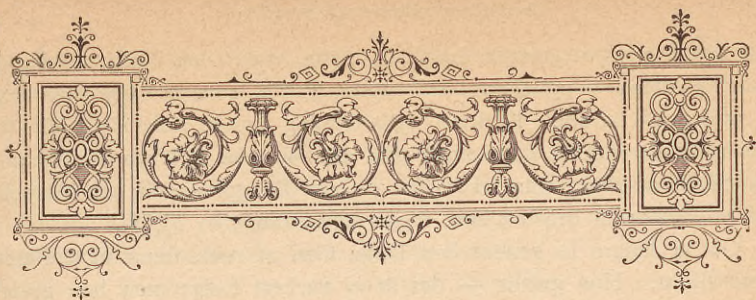
»Käre Ludvig, nu är du för sträng.»

»Nej, min gumma», yttrade majoren. »Ser du en mor som in i ålderdomen klär sig som en ungmö, och hvars döttrar äro snedväxta, gråbleka, sjukliga och utpyntade, så vänd dig ifrån henne — det är ej nöden, det är ej förtviflan, utan en eländig fåfånga, som kastat sin förbannelse på framtiden.»

»Gud ske lof för barnen, lille Ludvig — låtom oss tacka för att vi blifvit klokare och ej strängt döma dem, som fara vilse om det rätta och det sköna.»

»Ja, ja, gumma. Gud välsigne salig farbror Baltzar, som lärde oss skilnaden mellan grant och sant.»

Några stackare.

Det är ganska svårt att säga hvem som är en stackare — och ännu svårare att bestämma hvem som icke är det.

Om vi till exempel gå opp för de med fina ostindiska mattor betäckta trapporna hos Brukspatron Steinreicher, så tro vi helt beskedligt att vi ej der skola finna någon stackare. Vi träda in, vi våga knappast gå på de sammetslena golfven — vi förbländas af rummens prakt. Patron är konstvän och beskyddar de stackars konstnärerna; ej nog med att hans eget och fruns porträtt hänga der med mamsell midt emellan, utan väggarna betäckas med svenska konststycken i målning, köpta af våra artister, som så väl behöfva mecenater och ändå knappt äro i stånd att finna en enda.

I en inre salong står ett dyrbart piano, ty patronessan är musikalisk, icke så att förstå, att hon sjelf kan exeqvera mera än ett par quadriller från hennes ungdomstid; men mamsell kan på pianot ställa till ett väsen som om två ekorrar och tio råttor sprungo på tangenterna. Sådant kallas musik, och en hop stackars verkliga musici ha komponerat »Sänger utan ord» och dedicerat à Mademoiselle Antoinette Steinreicher.

Stackars flicka — hon hade haft fem guvernanter på tre och ett fjerdedels år; ty ingen af dem hade förstått att behandla det »känsliga barnet» så som det borde behandlas. Alla fem guvernanterna hade

måst flytta och patronessan hade all möda ospard att i alla sällskaper utbasuna deras oduglighet. — Stackars flickor, som äro olyckliga nog att undervisa andra. Flickans själsbildning kunde således ej bli särdeles stor; men detta hade ändå gått an, om hon ej äfven lidit lekamlingen af en snedhet, som icke ville gå bort för gymnastik, och betryckningen på det arma bröstet, som ingen lefvertran ville hjälpa.

Gå vi längre in genom den långa filen af rum, finna vi slutligen denna flicka. Hon gråter — det är ej vackert i sig; men hon gråter alldeles utan behag. De odugliga guvernanterna hade ej ens lärt henne att gråta behagligt — att låta tåren en stund hänga i ögonhåren för att sedan långsamt tillra utför kinden och genom en lätt tryckning uppsupas i den broderade näsduken. Så gråter man när man lärt sig gråta; men då man blifvit försummad, så lipar man och grinar illa, och får röda passepoiler kring ögonen, hvilket naturligtvis bör undvikas.

Och så får jag inte dansa för det välsignade bröstet, säger den otäcka doktorn — liksom jag inte skulle tåla att dansa.

Söta Antoinette, säger modren, det der är ej orsaken. Din far, som alltid haft ett underligt lynne — ja Gud skall veta hvad jag lidit många gånger.

Ja, Herre Gud, stackars mamma!

Ja, barn! det vill ett tåligt qvinnohjerta till. Men till saken — den är att pappa legat i process med Mejer & Comp. om en saltlast, och nu vill han icke att du skall fara dit.

Jaså jag skall sitta hemma och pinas för deras process — ack! jag olyckliga barn.

Dottern kastar sig i modrens armar, de blanda sina tårar ihop, stackars menniskor. Emellertid blef det fram emot middagen så driladt med pappa, att han mumlade halfhögt: »nä för husfredens skull låt henne fara då och låt mig få vara i fred.»

Då han kom för sig sjelf fortfor han: om inte flickan såg ut som en ugglå, hon som söta mamma, så kunde det väl gå an att presentera det lilla belätet — men nu är det synd och skam. Ack, jag olyckliga menniska, som skulle ta ett troll för guld! Kunde jag ej varit nöjd med min egen förmögenhet och ha tagit Carolina — ja, Carolina — utan bar mig gement åt i den saken. Straffet bär jag dag ut och dag in, och ingen förlossning! . . . Hm, fortfor han efter en stunds tystnad, att det skulle bli roligt när det blef barn — jo, det var blott att få

ett supplementband af den gamla sparlakanslexan. Det inte första upplagan kan träta igenom, det lipar den andra igenom. — Med ett ord, stackars patron!

Och ändå står det fattiga folket derute på gatan och bligar sig solblindt på de blanka rutorna och säger: den som vore tusendedelen så rik och lycklig som patron deroppe! Detta säger det stackars folket utan att veta förhållandet; men vi veta det vi.

Pappa Steinreicher var rik och icke egentligen snål — nej bevars! Det oaktadt grämde det honom att se utgiftsbudgeten ökas för hvarje dag. Hör på, säger han till sin förste bokhållare, en stackars mager karl med hustru och barn — hör på — se efter i hushållskontot — hvad kostade hushållet förra månaden?

Fyra tusen två hundra trettiofem — fyra och elfva, blef det monotona svaret.

Är det skick och skäll!

Deri dock ej inberäknade julklapparne.

Ja den satans julen ja — (Herre Gud! hans jul var ledsam, huru var den för folket på gatan?)

Och marknadsgåfvorna icke heller, fortfor bokhållaren.

Ja, de der förbannade marknaderna. (Huru rolig är ej en marknad för folket?)

Och fru patronessans ena namnsdag.

Hon har fyra, ja ha, det har hon.

Och födelsedagen.

Ja, det är tre om året, min — hustrus, min och flickans, summa tre.

Och så komma kalaserna, vännerna.

Ja, vet herrn, bäst är att ej vara född eller döpt eller gift eller ha vänner; det är ett gement tyg, de der vännerna.

Ja, de äro »dyra» vänner.

Ja, förbannadt dyra.

Ja, de äta opp en hel hop.

Äta de? — nej f-n heller, de äta icke, de sluka. De komma som en eldsvåda i San Francisco, en eldsvåda midt i guldlandet — tackorna smälta ner och försvinna i sanden. Tror Titulus att bland alla dessa en enda finnes, som gaf mig en tolfskilling om jag behöfde den?

Nej.

Nå, således äro de endast matsmältningsmaskiner och jag — jag är eldare åt dem, så att de gå. Men så är det när man tagit f-n —

hm — när man gift sig och är tvungen att representera. — Således fyratusen på en månad — slå igen boken.

Några dagar derefter var der stor soupé.

Nu är det så bestämdt här i Sverige att vi för en hop år sedan på en gång togo oss före att bli filantroper.

Berättelsen infaller just då den febern var som häftigast, och då man ej kunde umgås med hederligt folk om man ej allt emellanåt besökte fängelser och arbetsinrättningar, för att se de beklagansvärda offren, trösta och hugsvala dem och *prata* dem till hederligt folk.

En liten blek Kongl. Sekter, som enkom för att få se utländska tjufvar rest i Frankrike, Tyskland och Belgien, var för aftonen den märkligaste. Det är nemligen klart, att man isynnerhet utrikes får veta huru det står till i Sverige — här hemma får man ej veta någonting; man skall lekamligen förflytta sig för att veta någonting — i Sverige kunna vi ej en gång tänka utan att importera tankarne, fastän vi exportera en hel hop af den varan. Men det är råa idégösar, hela klumpar, som vi sedan hemta tillbaka förädlade — och framför allt icke mera svenska.

Stackars Kongl. Sekter — han trodde sig väcka uppseende då han i en så menniskoälskande afsigt förstört sitt arf; men redan på ångbåten fann han i sällskapet ännu ett halft dussin, som for ut för att rädda menskligheten, och hela bundtar af menniskovänner kommo strax efter. Man var som besatt af en ond ande, så känslig hade man på en gång blifvit. Följden var, att då Kongl. Sektern kom hem fick han läsa dussintals bokungar, der man publicerat till och med alla hans, med stor möda samlade sopprecepter — och en statistik sedan, så att håren kunde resa sig på hufvudet.

Med ett ord, han fick ingenting — ingen bemärkte honom — individet försvann i massorna. — Stackars kongl. sekreterare, stackars filantroper! De stackars tjufvarne kunde dock gå sin egen väg, de kunde stjäla hvar för sig och sålunda bevara jagets individualitet — men ej så filantroperna; de måste, om de ville eller ej, blandas ihop, försvinna; ty allihop hade ändå slutligen samma utanlexa att läsa — och den hade man hört förut.

Patronessan var med om expositioner. Hennes dotter inlemnade tapisseritaflor, som gingo till höga priser; ty pappa måste låta några vänner bjuda på, så att det skulle se grant ut i berättelsen. — Eljest

var det en stackars flicka, som bodde på en vindskammare, som sytt bottnen i ena hörnet — och den var misslyckad.

Med ett ord, människokärleken är en vara som går i verldshandeln under namnet filantropi. Akta er, det är ej ärligt kaffe, utan cikoria, och rätt nu får man ej se någon verklig människovänlig handling utan att den är uppblandad med filantropi, liksom man sällan får en kopp kaffe utan tre fjerdedelar cikoria — men färgen blir »blankare» och smaken, som man påstår, högre just därför att det icke är hvad det borde vara.

Det säkra är att de stackars filantropiska människorna hela qvällen roa hvarandra med att stackra alla andra; ty det är en riktig fröjd för dylikt folk att kunna säga: vår nation är den uslaste på jorden, ena hälften af folket ligger i rännstenen och resten — undantagande några få utvalde, som äro till för att beklaga sorgen — sitter i fångelserna. Stackars de svenskarne! Stackars de der människovännerna, som tro sig vara det, med lika skäl som barnet tror sig vara åkerbrukare, när det planterar ett roffrö i en sprucken pomadburk.

Småningom aftynade *det* ämnet och sällskapet började tala något litet om de frånvarande vännerna. En »frånvarande vän» är vanligen en högst olycklig vän, en stackare; man beklagar honom, då det ej rätt väl går an i en större cirkel af vänner att förtala honom; man nyttjar teckenspråk, man drar på axlarne eller på munnen eller på ögonbrynen, under det man berömmar hans karakter och beklagar hans tröga lycka — eller *tvärtom*.

Att en så talangfull man som B. ej längesedan gjort lycka, yttrade Kongl. Sektern, är mer än underligt.

Han står sin egen lycka i vägen, anmärkte en liten tjock herre, som hade assessors titel.

Orsaken är också den allra besynnerligaste.

Hvilken då, frågade patronessan.

Jo, han afslog presidentens förslag till en tjänst blott därför att han ej ville gå förbi en äldre och mera förtjent kamrat.

Mycket vackert.

Ja, verkligen mycket vackert, hedrar den stackars B—s karakter ganska mycket.

Emellertid så är en dylik känslighet en dårskap, och dessutom var den en oartighet mot presidenten — sade titulär-assessorn. Presidenten fann också vid närmare undersökning att B. icke var användbar — han

opponerade sig oupphörligt mot hvad han ansåg orätt, liksom icke presidenten skulle begripit det så väl som han. Följden är, att B. är och blir en stackare, som ingenting är, ingenting blir, och ingenting kan bli.

Stackars B. att hans halsstarrighet så skulle hålla honom tillbaka — blef chorus.

Orsaken hvarför B. ansågs för en stackare var helt enkelt den, att han icke var en nog stor stackare, att han för en liten förmån, litet så kallad välvilja från en förman, eller dylikt smått, ville ackordera med sin bättre öfvertygelse. Han å sin sida stackrade de der små krypen, som göra så kallad lycka och gå der bekymrade, bleka, utan nattsömn och utan ro, derför att de ha alltför många gudar att dyrka — han stackare hade blott *en* — stackars karl.

Dum var han — han hade blott behöft fråga hvilka djur äro människan kärast, för att få reda på hvilken människa som är det.

De djur äro henne kärast, som äro henne nyttigast och beqvämast och dessa äro sådana, som låta dressera sig. Man brukar ej att begagna en svala eller en hippopotamus — den förra flyger sin väg, den sednare skulle trampa ner det människokräk, som ville beherska honom.

Sålledes borde B. vetat, att om en människa blott har en *enda* sida af sin karakter, som ej ger med sig, så är hon blott ett halftamdt djur, som man jagar, helst kottterivis på par forcejagt, eller rent af ett vild-djur, för hvilket man ställer garn eller efter hvilket man skallar.

Stackars de få människor, som ej veta så mycket och hvad deras frid tillhör; — veta de det, få de god nytta och fröjd i framtiden.

Så genomgicks en hel liten armé af stackare — de ende, som *för tillfället* icke voro det, voro just de, som för tillfället voro närvarande. Deri ligger ändå det ömkligaste af alltihop.

Några år efter den der soupén var patrons våning eklärerad med en prakt, som öfverglänste allt hvad man kunde tänka sig skönt. Det var som ett féerispektakel — det var som en saga ur Tusen och en Natt — någonting trolskt låg i detta klara sken, som genom rutorna glimmade ner på gatan, på folket och på smutsen, på hela denna förgrund, som ett af Stockholms palatser har på höstsidan. Mamsell Antoinette sammanvigdes nemligen med en grefve och kammarherre. Icke höll hon af honom, och icke han af henne; men de hade ingått byte — hon lemnade sina penningar åt honom, och han sin titel åt henne.

Den unga förnäma frun hade sitt förra otrefliga utseende; man

kunde ej se någonting kantigare och olycksaligare än bruden i sin hvita dräkt, som ett spöke stående mellan marskalkarne vid ett fönster.

Fy f-n hvad den stackarn ser ut! yttrade man i hopen. — Säg man inte bättre ut, så borde man gå i kloster, mumlade en annan. — Herre min Gud! tåcket beläte; stackars grefve! — Åh, han är inte för grann sjelf, fast han i qväll är lite upprakad.

Stackars sådane som gifta sig utan kärlek, bara för rang och pengar! yttrade en ung hustru, som hängde vid sin mans arm; — intet fick du med mig, Olof. — Och inga titlar fick du med mig, kära Anna, sade mannen. — Nej Gudskelof, vi togo hvarandra därför att vi höllo af hvarandra, tillade hustrun.

Det är ändå synd om det stackars folket, sade patronessan åt sin dotter, då hon tröttnat att stå lull — du får gå dit flera gånger, mitt barn; det stackars folket skall någon glädje ha.

Men — hvilken är till slut den största stackaren? Det är en svår fråga, som den stackars samtiden ej kan besvara. Efterverlden skall skära oss öfver en kam och säga: De, som 1856 lefde voro, då de ej begrepo att använda sina förmåner, allihop stackare; — den tidens historia är i högsta grad ömklig o. s. v.

Familjen i Gåsgränd.

Det är svårt att säga om korpral Sigurd var skrockfull eller intet, om han hade några insigter i astrologien, men sant är det, att han om qvällarne gerna satt på en liten rankig trefot utanför husknuten och beskådade himmelens stjernor, under det att han lät röken ur sin lilla pipnubb stiga ringlande i höjden och sprida en behaglig doft af karftobak till stort obehag för dem, som ej fåla — karftobak.

Den der tobaken tillreder han dock sjelf och hade i sin vrå en egen dertill inrättad brädlapp, hvars många skroror bevisade att den blifvit flitigt begagnad, liksom det lilla sjöskumshufvudet af krita, eller som korpralen sjelf kallade det: potatishufvudet (ty han trodde att det var gjordt af potatis) genom sin sydländska färg bevisade att det länge utgjort en vulkan.

Korpral Sigurd var några och sextio år gammal, en reslig figur, som dock åren böjt, men han hade likväl en respektabel längd af tretton kvarter, då han gjorde sig besvär, (ty besvär kostade det) att räta ut sig, eljest gick han, som Schützercrantz i »Svenska Konungars olycksöden» säger om kung Fredrik, »något luta» och hade en reson dertill, som kung Fredrik icke hade, den nemligen, att han gick på träben.

Hans vanliga utseende bar pregeln af ett strängt allvar, som icke i sig innebar någonting som man kunde kalla sorgset, men deremot ett drag af sturskhet — det vill säga, jag talar här om en afskedad

soldat — hade frågan varit om en förnäm man, hade jag sagt »ädel stolthet»: men hvarje slag af folk har sin egna stämpel; nog af, korpralen såg ut att vara en man, som trodde på sig sjelf och icke krusade för någon.

Han hade ett par djupblå ögon, något rödkantade, ett par buskiga ögonbryn, styfhåriga och ojemna, gråsprängda och nedhängande som ett takskägg öfver ögonlocken, kinderna voro knotiga; men hade dock en slags ålderdomsrodnad, en fin marmorering af ådror, som sprungo fram genom det hårda skinnet.

Då man dertill föreställer sig en hög, lodrät panna, bekrönt af tunt, gråspräckligt hår, och en mun, som befans inväxt i ett par väldiga mustacher, så har man korpral Sigurd lifslevande framför sig. Drägten var, oakadt den stolta minen, ganska skral, med lappar på alla delar, som mera än andra voro utsatta för nötning; men likväl ganska snygg, ty Sigurd var en ordentlig man och skötte sig som en hel karl, fastän han var gammal.

Om ni för några år sedan gjort er besvär att besöka Gåsgränd *på norr* — hade det varit på vintern ville jag ej rådt er att gå Observatoriegränden, om ni icke velat nolens volens åka kälkbacke nedåt gränden och slå benen direkte i väggen på den koja, der Sigurd bodde — men hade ni gått dit när det var sommar och vackert väder, under det att man lagade till limonad åt er inne på Bernhardsberg, så hade ni kanske träffat gubben Sigurd, der han bodde och fått se hans vrå och honom sjelf.

Man kunde dock aldrig träffa gubben ensam; ty han hade icke något rum, utan bodde, utan att på något sätt tala i bild, i en vrå hos en enka, som kärleken förskaffat tre barn, två gossar och en flicka, och döden beröfvat en man, som försörjt dem alla med sitt arbete.

Der inne i huset, som ni ser till venster, bodde enkan, och den nordöstra vrån i hennes stuga egdes och beboddes af Sigurd, som med ett kritstreck på golvet betecknat gränsen för sitt territorium.

Det var ett heligt rum för de unga, och det hände sällan att någon af dem vågade öfverskrida det mäktiga kritstrecket eller röra vid Sigurds många småsaker, huru mycket det än ibland var svårt att höra det gamla pinchbacksuret picka på väggen utan att peta derpå, eller vederbörligen låta bli eldstålet och flintan eller den lilla spegelbiten, som nyttjades då korpralen på söndagsmorgonen rakade ett par små fläckar i granskapet af hakan.

Emellertid vågade man det icke, åtminstone inte så länge gamle Sigurd var ute, ty han hade en egen instinkt att strax veta om någon rört vid hans saker, och då blef der en examen, som icke var rolig, må ni tro, och den brottslige bestraffades af korporal Sigurds egen väldiga hand, som grep ett tag om armen och ruskade syndaren.

Också hade det sina knutar att sätta sig ut med gamle Sigurd; ty eljest var han så lustig och vänlig, då han kom hem om qvällarne och lät barnen leka med sina saker och rida käpp på träbenet och omtalade så många och långa historier, att man aldrig kunde tröttna att höra; men sedan han varit glad en stund, så blef han på en gång tyst, satte det yngsta barnet, som han haft i knät, på golfvet och ordnade dem alla inom kritstreckket; då lade han deras små händer tillsammans, tog sina näsklämmande glasögon på näsan och läste ett kapitel ur bibeln, några böner och sjöng sedan en psalm.

Rösten darrade väl som en orgel med öppen tremulant; men den hördes dock, så hes den var, öfver barnens diskantstämma. Det var en musik, må ni tro, ett charivari af röster, som lofvade Gud der inne i aftonstunden.

Sedan allt detta var undanstökadt körde han barnen i säng och gick, om det var vackert väder, ut för att röka sin pipa i den fria naturen uti sidobyggningsknuten, midt framför den svingande väderqvarnen och med utsigten till ett gammalt, bugande plank och en rik vegetation af nässlor och hundloka, som blott der och hvar afbröts af några stånd oxtunga.

Naturen var således icke rik; men öfver den lilla kojan och väderqvarnen hvälfde sig himlen med sina tusende stjernor, som strålade vänligt ner på den gamle krigaren, lika vänligt som de sågo ner i konungens borg eller speglade sig i Mälarens stilla yta.

Detta var hans »sommarnöje», den hederlige korporalen, och han kunde åtminstone icke beklaga sig öfver att han hade »för grönt» der uppe i Gåsgränden på norr.

Vid denna tid på qvällen var alltid enkan ute för att bädda och fylla vattenkaraffen åt en gammal notarie, som bodde på Norrtullsgatan, ett stycke längre ned, och hon dröjde ibland länge nog, då hon råkat komma i prat med »frun» i fruktståndet, snedt emot hennes gränd, eller då hon fick tag i dagens Dagblad, som hon då läste hos notarien, emellanåt som hon af honom fick upplysningar om åtskilligt i polisen, af den orsak, att notarien hade åtskilligt renskrifning för

någon af herrarne i polisen och således kom under fund med den sjunkande moraliteten hos hufvudstadens befolkning.

Det var således ej så alldeles utan gagn som gamle Sigurd tagit hand om barnens qvällsstunder och vederbörligen körde dem till kojs klockan tio; ty allt måste gå efter klocka, och klockan tio gick tapto i Gåsgränd, de små måtte vädja till den, det vackra vädret och folkhvimlet der uppe vid »stjerkikeriet», så mycket de behagade; klockan var tio, och små barn sofva bäst före »midnatt», blef svaret.

Der satt nu korpral Sigurd med pipnubben i munnen och betraktade stjernhimlen; icke viste han hvarken af Stora eller Lilla björnen eller Orions bälte; men han kände på sig, att det der var något stort och högtidligt, och tyckte att det der mörka hvalfvet med sina tvenne ljus var skönare och herrligare än hvalfvet i slotts kyrkan med sina målade englar.

Det var tyst der uppe i gränden, ty sorlet från den besökta Norrtullsgatan susade blott i den lilla vrån, der han bodde, och gjorde att stillheten omkring honom märktes så mycket tydligare.

Madam Borkman kom med sin vanliga drickskruka i handen, det var nemligen enkans och barnens enda supanmat; ty mjölken är dyr på »magasinet» och blott då och då kunde man få en liten »sladd» af notariens mjölkmadam. Emellertid var enkan en temligen glad menniska och drog med tålmod sitt kors.

»Åh, sitter gamle Sigurd nu här igen», yttrade hon liksom förundrad, fastän gamle Sigurd höll sig lika troget på sin plats, som någonsin karlavagnen på sin; men det skulle så vara; man skulle bli öfverraskad, eljest var det ej riktigt bra.

»Jo, gör jag så, Borkmanska!» sade korpralen och blåste en väldig rök ur sin pipa — »jag sitter och kikar på stjernorna så godt som han, stjernkarlen, der oppe, »stjerkikeri-assessorn», som han kallas.»

»Ja, det är också en underlig tjänst att sitta och kika på himlen och få pengar för besväret», yttrade madamen och satte sig på en tvärså af det förut beskrifna planket; »hvad det »nyttas» till, vet väl allena Herran.»

»Åh jo, han skrifver Almanackan, ska' Borkmanskan veta», upplyste korpralen, »och därför skall han sitta der oppe och kika efter när det blir oxmarknad i Skeninge eller pigmarknad i Vesterås; men roligt skall det allt vara; vet Borkmanskan, när jag låg vid Åland 1808, så var der en liten sjölöjtnant, som med en »trekantiger en» mätte huru

högt solen var ofvan jorden eller tog höjden och sa' precist — »nu är hon tolf» och satte uret derefter; visst är det nyttigt, ser Borkmanskan, ty himmelens här är också en Guds skapelse så väl som jag och Borkmanskan sjelf.»

»Ja, det är väl så, ja», yttrade madamen och lade händerna andäktigt tillsammans i knät — »nä, har Sigurd kört dem i sängs der inne, de voro väl snälla?»

»Ja vasserra, hvad de ligga, det är ingen frågan, när gamle Sigurd ser på dem och drar ihop ögonbrynen, så våga de intet annat än lyda; men så veta de också att jag håller af de små kanaljerna, bara den som vore till någon nytta; men det säger jag, Ludvig ska' madam ha i handel; men Gustaf skall bli arbetare; flickan får ta sig fram så godt hon kan; se Ludvig, han kan räkna och skrifva och det säger jag rent ut, jag skall skaffa honom i boden der nere hos handelsman Pählsson, om jag också skall säga och klyfva hans ved ett helt år för intet; för si, det vore synd om pojken, om han finge gå längre hemma och slå dank. — Gustaf har armar, så att det är lust och glädje åt, och så ger han läsningen f-n och skrifer som en kråka, allt hvad jag kan förstå, så att han inte duger till herre.»

»Åh ja, barnen stå i Herrans hand», yttrade modren med en suck.

»I Herrans hand, ja visst f-n göra de det, Borkmanska, men inte för f-n stå de endast i hans hand. Om Borkmanskan vill ha god kål, så måste hon ju så fröet och sedan plantan, eljest så ger vår Herre henne ingen kål — är det inte så?» frågade gubben förargad.

»Jo visst, Sigurd, visst är det så.»

»Nä så, för f-n, måtte hon väl begripa att vår Herre hvarken ger oss god kål eller goda barn, om vi inte dra försorg för dem och vattna dem, när det behöfs, och plantera om dem, när det behöfs; jag tror att både ni och andra äro rent förbannade», fortfor han vidare, alltmera het, »men så snart det blir frågan om barnen, så lägga de händerna i kors och se gudsnådliga ut och pipa: »de stå i Herrans hand» — men när en gris är sjuk eller behöfver ans, då göra de sig besvär att tänka. — Det är så förbannadt lätt att vråka på vår Herre allt hvad man inte »ids» med sjelf.»

»Käre Sigurd, bli inte då så ond», yttrade madamen försonande.

»Ond? inte är jag ond inte; men det säger jag, det är er skyldighet att tillse att barnen bli folk och inte bli bara rackarfölje — ja, det är det — och skyll inte på vår Herre, om ni bär er dumt åt. —

Hm, så der prata alla; de skrika och hålla väsen om, att folket är dåligt, och tala om att Gud skall göra underverk i hvarenda minut, särskilta extra underverk kantänka, för att bota alla dumheter och dåligheter, som de sjelfva göra; men inte lär man folket bättre, så länge man inte vill ge en stackare några skilling mera, om han ärligen arbetar än om han tigger — hm, vet ni, Borkmanska, nu är jag snart så gammal att jag inte kan arbeta; då måste jag tigga, och jag ger mig f-n på att det lönar sig bättre — hm, fast det är skam för en gammal militär som jag.»

»Ja, det är det visst», suckade madamen.

»Ja, vet ni, der sitter nu mången, som jag såg som pojke, dum och krukaktig — åh, bevars, de åka i vagnar och äro stora herrar och se inte gamle Sigurd, när han linkar förbi med taperhetsmedaljen hängande på den lappade tröjan; hm, men det är så verdens gång, och han, som satte opp hela detta stora spektaklet», tillade han högtidligt i det han pekade på det gnistrande stjernhvalfvet, »han vet bäst hvarför det skall gå så underligt till här i verlden och hur häfvorna ösas ut. — Vet ni, Borkmanska, när jag sitter så här ute om qväl-larne, så tänker jag ett och annat; ty det är högt dit opp och det är tråkigt här nere bland patrasket — Sigurd, han lägger ner sig när som helst, han.»

»Nå, hvad tänker Sigurd för Gustaf?» frågade modren.

»Gustaf, jaså, han är nu elfva år, Ludvig är tolf, han, eller hur?»

»Ja, så är det.»

»Jo, jag viste väl det, hm, jo, ser ni, Borkmanska, jag har väl också mina vänner, fast jag inte talat vid dem på många år — hm, jag har en här i Stockholm, som kan låta pojken komma ut på landet, ty han har en stor egendom; och pojken skall bli en bra bonde, ja, det skall han, med Guds hjälp.

»Hvem är det?» frågade modren.

»Hm, kan vara detsamma, eljest så var det i finska kriget — ett dumt krig, ska' Borkmanskan veta; men, lika godt, vi slogos som karlar och piskade Ryssarne så att det sved efter, det var inte krus det; men vi hade bara mod i hjertat och näfvar att slåss med; men Ryssen hade pengar, han — och så gick det med Sveaborg och alltihop.»

»Si, det var en dag vi voro i handgemäng med Ryssarne, vi voro heta å ömse sidor; men si, der var en liten löjtnant, som var som en sådan der morsgris, som gjort bäst i att sitta hemma och nysta

garn, så späder och finer var han — och han fick lof att vara med, fastän kinderna bleknade på gossen, det kan ingen undra på, Borkmanska, det är min själ inte så roligt att stå för kulor och krut, då man har något att lefva efter; ty de krusa inte med folk — emellertid så blef han omringad af Ryssarne och höll på att bli ihjelhuggen — det hade också skett, om inte jag skjutit en lång, skäggig rackare för pannan, så att han vände benen i vädret som en vattenkärria, som går bakut; sedan så gick jag på med bajonetten och satte en likadan på spett, och så fattade lille löjtnanten mod och högg omkring sig på både lefvande och dött. Hm, det gick som jag sade, han kom helskinnad ur det krakelet, men jag fick en törn mot fotknylan, jag, som jag aldrig glömmmer.»

»Var det då de »puterade» benet?» frågade madamen.

»Amputerade vet jag», föll korpralen in; »ja visst, men inte hade det behöfts för skottet inte; men der kom kyla och kallbrand i benet och så måste det af; allt hvad jag fick var ett ben mindre och tapperhetsmedaljen, Borkmanskan sett, och som jag tar på mig bara när jag går till skrift, eljest så skäms jag för Kongl. Maj:t och kronan, som låter en gammal tapper soldat gå i trasor och ger honom fyra riksdaler om året att lefva på: fast det är inte att tala om det — hm, jag fick silfvermedaljen och lille löjtnanten fick guldmedaljen; ty han hade en liten rispa på tummen och var således sårad. Dessutom blef han i rappet kapten och fick svärdsorden och stod i bulletinerna som en tapper man. Kan väl hända att han nu är det, men så f-n ta mej, han då var tapparare än hvilken annan beskedlig människa.»

»Ja, Herre Gud, så går det till i krig», suckade madamen.

»Jo visst gör det det, precist som i fred, du arbetar och en annan får belöningen, en blöder och en annan äter buljong för att få för mycket blod.»

»Och hvad skulle det göra vid min pojke?» frågade enkan.

»Jo se, jag vet att han kommit till staden: nu är den der unge löjtnanten en stor man, han är general och kommandör af Gud allena vet hvad för orden, och rik som ett troll; ty pengar hade han sjelf och pengar fick han med hustrun, ty hon är inte adlig, hon, utan dotter till en grosshandlare, hvad det är i Göteborg eller Norrköping, eller någon sorts fabrikör, men rik var hon; nu ha de stora gods och gårdar och inga barn, och så ville jag att de toge Gustaf till sig — jag skall gå upp och tala med honom — han var en beskedlig gosse

i sin ungdom och se'n har han väl inte förändrat sig — jag tycker han skall bli litet flat, när han får se gamle Sigurd, som kommer i håg sin ungdom.»

»Ja, det måtte han väl, och innerligt tacka Gud, som den gången räddade hans lif», sade madamen; »men klockan är mycket, Sigurd, ni borde allt gå och lägga er.»

Den gamle korpralen reste sig upp till hela sin längd, kastade ännu en blick mot den höga himlen och haltade in i sin vrå — allt var tyst der utanför och det var blott »stjerkikeri-assessorn» der oppe i tornet, som kanske betraktade stjernornas segertåg i den eviga rymden.

Morgonen derpå stack solen varm och vänlig in genom de små rutorna och sken på de sofvande barnens hufvuden, men de vaknade icke ändå, ty litet solsken mer eller mindre stör ej ett barns hvila; det enda, som tycktes besvära, var flugorna, som, lifliga och vakna, flögo omkring och satte sig på mer än en liten trubbig barnnäsa, som stod upp ur bädden, och hvilka, utan respekt för ålder och tapperhet, äfven placerade sig på samma respektabla del af korpral Sigurds leka-men; han vaknade således och steg upp för att kläda sig och gå till »generaln».

»Hm, jag skall passa på», sade han; »på slaget åtta står jag i förstugan med pojken, och det måtte väl vara f-n, om han inte tar honom, då har jag den sorgen ur själen; sedan så talar jag vid handelsman — och så är jag då utan mina begge beskedliga pojkar», sade han och kastade en sorgsen blick mot sängen, der barnen sofvo i halmen; men det skulle så vara — korpral Sigurd har intet eget här på jorden, utom sin silfvermedalj, sin gamla messingsklocka och sin pipa; ensam har han varit och ensam skall han bli, gubben, till dess de stoppa ner honom i Johannis och hela verlden glömt honom, då får han sällskap, han också, och barnen skola en gång komma och tacka honom för sist och för det han menat dem väl.

Emellertid rakade han sig med sin slöa knif och kammade det gråsprängda håret i ordning. Nu väckte han Gustaf, som yrvaken och sömnig sprang upp och tog på sig kläderna. »Inte så, Gösta!» sade gubben, »vak upp, pojke, du skall klä dig snyggt, se så, svärta pjextrasorna och sopa af kläderna, så att du blir snygg — men vänta, jag skall skura dig litet.»

Den gode korpralen verkstälde sin hotelse och skurade pojken så våldeligen, att han vardt skinande som polerad koppar, blötte håret och

kammade det åt sidan. »Se så, nu ser du ut som folk. Klä' dig nu, mor din ä' redan ute, hon smyger sig alltid så der opp ur sin vrå, utan att någon hör henne, för si hon skall städa borta hos notarien, och det är en riktig ottefogel, den gubben. — Vi ska' se till om du inte är en annan karl, när du kommer hem, min gosse! men går det dig väl, så kom i håg gamle Sigurd.»

Gustaf var en vacker gosse, med detta på en gång oskyldiga och skälmaktiga i blicken, som man så ofta träffar hos fattig mans barn; råheten, sinligheten, med ett ord, samhällsställningen slår sedan sin smutspregel utanpå, så att vi ej se detta drag af natursann godmodighet, som finnes hos de fleste. Gustaf hade ännu detta drag och såg så godt på gamle Sigurd, att gubben blef varm om hjertat; »se så, pojke», yttrade därför gubben, »jag skall hjälpa dig, skäms inte för dina dåliga kläder — vår Herre kan gifva dig bättre, ty du är en snäll och stark pojke.»

Toaletten var slutligen färdig för dem begge, och nu voro de andra barnen också vakna; Ludvig utnämndes till öfverbefälhafvare i rummet och klockan sju precis marcherade korpral Sigurd med gossen vid handen nedåt staden.

»Ser du, vi skola en trappa opp», sade Sigurd åt sin protegé, när de stego in i förstugan till ett stort hus vid Regeringsgatan. »Ser du, tocken lackerad låda det hänger på dörren, det är en breflåda», upp-lyste Sigurd om visitlådan — »nu skola vi ringa.»

Han ringde, ingen kom, han ringde om igen — äntligen gick det innanför och dörren öppnades.

»Hvem är der?» frågade en sömnig betjent, med vresig ton.

»Jo — mjuka tjenare», sade korpralen (som, i parentes sagdt, nog viste hur han skulle skicka sig bland folk), »jag ville tala vid nådig generalen.»

»Hvad vill *du* honom, gamla nöt!»

»Nöt! f-n skall vara nöt för dig», utfor korpralen, men hejdade sig, då han kom i håg pojken — »jag är bekant med generalen.»

»Du?» sade betjenten, »ha, ha, ha!» och stängde dörren i det han sade: »generalen är inte vaken, kom igen en annan gång.»

»Den der betjenten var en sträng herre», yttrade Gustaf, då han följde sin stackars mæcenat utför trappan.

»En fähund var han, som alla sådana dagtjufvar», mumlade gubben; »det skulle varit för tretti år sedan, så hade han så visst fått en

örfil af gamle Sigurd, att han inte skulle tittat efter sol och måne på åtta dar, det vet jag. Jag undrar just när nådig generalen vaknar», mumlade han vidare och betraktade de nedfälda rosiga gardinerna; »hm, jo, jo, man kan sofva sig till sin lycka.»

»Hör på, Gustaf, vi sätta oss här på en trappa midt emot, tills vi få se hur den der tapeten hissas opp, då gå vi dit igen, och om inte f-n lagt bort märket, så skall du se att generalen hjälper oss.»

Folket vimlade redan på gatan och mer än en hade nyfiket tittat på den gamle krigaren med silfvermedaljen på bröstet och den röd-blommige pojken vid hans sida, då ändtligen gardinerna gingo opp och ett blekt, skrynkligt ansigte på ett ögonblick tittade fram i fönstret lik-som för att taga en flyktig notis om hvad nytt gatan kunde erbjuda.

»Nu gå vi», sade gubben, och de gingo.

Åter ringde han flera gånger innan någon kom, ändtligen kom betjenten.

»Det var väl ett förbannadt spring med det der packet», sade denne, när han öppnade dörren och blef varse de begge klienterna.

Korpralen stärfjade sitt sinne och bockade sig, det kostade både på kropp och själ; men det kunde väl inte hjälpas.

»Jag ber att få tala vid nådig generalen, och jag skall bestämdt tala vid honom.»

»Det var kurjöst; hvad vill du?»

»Det skall jag säga honom sjelf.»

»Jaså, du är stursk, du; har du tjent under generalen?»

»Nej, men jag har tjent generalen», blef svaret.

Betjenten gick in.

Der inne var en stor, vidlyftig hvilstol framdragen midt på den veluterade mattan; en spenslig man, som nästan tycktes vara gubbe, satt i hvilstolen och läste tidningarne, ett par askar och en bricka med kaffe och tillbehör stodo bredvid.

»Herr general!»

Den spenslige mannen såg upp och fästade sina uttryckslösa ögon på betjenten.

»Hvem är der?»

»Det är en gammal soldat och en pojke der ute, som nödvändigt vilja tala vid nådig generaln.»

»Hm, inte har jag krafter att gå ut till dem; säg till honom att han går sin väg.»

»Men han säger att han inte tjent under, utan helt enkelt *tjenat* herr generaln.»

»Det var en kurjös karl, hör på, är det inte tid för mig att ta in den röda mixturen.»

»Jo, herr general.»

»Nå! så gif mig då, tycker ni att jag skall komma i håg hvarenda intagning; — hur dags kommer doktor K.?»

»Jo, klockan elfva, ungefär, sa' han. Men han måste förut ut på Ladugårdslandet, der ä' så många fattiga — och fattigpraktik sköter han mellan sex och tio, sa' hans betjent.»

»Fattigpraktik, och därför skall hederligt folk sväfva i en enquietude; det var en betänkelig hosta jag hade i natt, du såg ju blod på näsduken, det är bestämdt en åder sönder i bröstet. — Kan du ej bli af med karlen, så fråga hvad han heter.»

Betjenten gick åter ut, gläntade på dörrn och sade: »generalen frågar hvad du heter för slag?»

»Petter Sigurd, helsa generalen från Petter Sigurd, och som räddade honom ur ryssa-klor, *hvar*, vet han bäst sjelf», yttrade gubben, full af hopp och förtröstan.

»Han heter Petter Sigurd, och säger att han räddat generalen ur Ryssarnes klor.»

»Petter Sigurd? Petter Sigurd! Jaså, nu kommer jag i håg honom, en lång och rask karl.»

»Åh ja, lång är han, men inte just så rask, han går på träben.»

»Han duger således inte i batalj», småskrattade generalen, som gerna ville lysa till och med för betjeningen; det var nemligen en aning om intelligensens allmakt, som kom honom att vara snillrik ibland.

»Ha, ha, hi, hi», skrattade betjenten i mjugg, liksom han omöjligen kunnat qväfva sitt löje öfver sin herres qvickhet.

Generalen blef uppmuntrad och fortfor med ett sjelfförnöjdt smålöje:

»Han var ingen dansmästare den tiden heller, men», tillade han, »karlen gjorde sin pligt, inte mer och inte mindre, och fick, om jag inte misstar mig, en medalj.»

»Jo, han bär medalj.»

»Ja visst, den skaffade jag honom — han har således medaljpen-sion och bör genom arbete försörja sig — hm — han vill tigga?»

»Det förstås, hvad annat,»

»Hör på, tag fram två riksdaler ur lådan der och gif honom; men säg honom att jag väl mins honom och har derfor också skaffat honom medalj — att jag inte vidare kan och att jag inte lägger hyende under lätjan.»

Betjenten gick med två riksdalar i handen ut, men på vägen hittade den ena ner i västfickan, och då han öppnade dörren för Sigurd, hade han således blott en kvar. Den gamle knekten ville tränga sig in, ty han antog som säkert att han fick audiens; men en väldig puff för bröstet bevisade att detta ej så alldeles var fallet.

»Vet du inte skäms, gubblummel, tror du att du får klifva in utan sans façon», se här har du pengar och helsning, att generalen väl känner dig och mins dig, och har skaffat dig medalj och inte vidare vill dras med latpack, som hänger på.»

Gamle Sigurd stod som förstenad. Den första rörelsen var att rifva sönder sedeln i bitar, och den andra att med våld fatta i dörren för att tränga in.

»En sådan stackare kan han inte vara, den lille vackre löjtnanten», sade han, »det är du, din usling, som förstör allt, som stjäler ifrån din herre och ifrån mig.»

Detta var en ofrivillig sanning, och betjenten fruktade att saken skulle komma fram, hvilket ej var så alldeles bra för en »trogen» tjennare; han hade, som ni kan begripa, intet annat medel än kasta gubben utför trappan. Dörren gick igen och gubben Sigurd låg der nere i förstugan, blödande ur ett sår vid tinningen; det var andra gången han blödde för den lille löjtnantens skull; men nu fick han ingen medalj.

Han var nära sanslös, då han väcktes af Gustaf, som med sitt rockskört torkade blodet ur pannan och ref en remsa af sin söndriga skjorta för att binda om.

»Det är detsamma, pojke, det är detsamma», mumlade gubben; »ser du, jag kunde intet göra.»

»Hvad är detta?» kom en jungfru, som bodde i nedra förstugan, ut ur sitt rum och frågade. »Skall man skura efter sådant pack, som inte kunna gå riktigt som folk, utan fälla sig i trapporna.»

»Han blef nedkastad af en karl der oppe», upplyste Gustaf.

»Ja, det gjorde han för innerligt rätt uti, om man bara kastade ut alla strykare på gatan, så hade man inte svårt att hålla snyggt.»

Den goda jungfrun stod der med händerna i sidan och beskärmade sig ända till dess de begge vandringsmännen gingo, och långt derefter

ändå, till dess trappstenarne åter voro tvättade och ritade med hvita kors.

»Ser du, pojke, jag kan inte hjälpa dig», yttrade gubben, »du skall väl då bli en dagdrifvare, kan jag tro, fast Gud ämnat dig till annat; — hör på, tala inte om detta för din mor — jag skäms så — jag har fallit omkull, förstår du, och har stött mig.»

»Men hvarför behöfver gamle Sigurd skämmas för det?» frågade gossen i sin enfald.

»Åh jo, ser du, jag skäms som en hund för det jag var dum och trodde att lifvet på en sådan der kruka var något värdt; det erkänner han sjelf att det inte ä', då han ger en riksdaler åt den, som räddat det.»

»Allt detta har Sigurd för min skull», sade Gustaf, när de vandrande hvilade sig vid Observatoriiplan och han torkade af blodet, så att det ej skulle se så förskräckligt ut, då de kommo hem — »och allt detta har Sigurd för min skull», upprepade gossen och blickade in i den gamles ögon med ett sorgligt småleende; »stackars gamle Sigurd!»

»Åh, håll mun, pojke! jag har aldrig varit stackare för någon», röt korpral Sigurd; »men si, det finnes rikt folk, som äro stackare och det med besked.»

»Herre Gud, om jag ändå kunde göra Sigurd en tjänst igen, när jag blir gammal», yttrade gossen, som djupt i själen kände hur svårt det sved på gamle Sigurds tinning.

»Tjänst igen? Hvad ä' det för en tjänst jag gjort dig? — Du har bara sett att jag burit mig åt som ett nöt, när jag satte min lit till tacksamhet; nej, pojke, gör du som de andre, ge f-n dem, som menat dig väl, och kom inte i håg dem, det ä' bara barn, som äro tacksamma, och gubbar, som gå i barndöme som jag.»

»Åh, det der narras bara Sigurd — jag vet väl att det gör honom godt, då folk tackar honom och håller af honom, eller huru, gamle Sigurd?»

»Nä! så titta mig inte så i ögonen», sade gubben halft vresigt, med rörelse i tonen, »du har för ärliga ögon, min pojke, dig går det aldrig väl här i verlden.»

Nu gingo de hem, och der stodo de andra barnen och väntade på de stora ting, korpral Sigurd hade förutspått; men han hade ej träffat mæcenaten hemma, och hade fallit omkull uppe i Kungsbacken och stött sig mot trappan till snusboden, så lät historien; ty den gamle blygdes för den misslyckade expeditionen,

»Hm», sade han efter en stund och tog fatt på Ludvig, som nu ätit och som hade något, som man kunde kalla nobelt i ansigtet, »kom med mig — hm», sade han vid sig sjelf, »skall det gå rasande med alla mina uträkningar med Borkmanskans ungar — får gå då! kan ingen hjälpa't.»

Denna gången lyckades gamle Sigurd, och då modren om aftonen kom hem (ty fortare hade det ej blifvit bestämdt hos handelsman Pålsson), så satt korpral Sigurd glad och förnöjd utanför knuten, betraktade den höga himlen, och mumlade på en gammal soldatvisa.

»God afton, korpral Sigurd, kors sitter ni här ute i qvällsqvisten», yttrade madam Borkman och satte från sig, som hon plägade, sin drickskruka.

»Jo, gör jag så», blef det gamla vanliga svaret.

»Och Sigurd sitter och sjunger, tror jag.»

»Jo, gör jag så.»

»Sigurd är så glad i qväll.»

»Jo, det lutar ditåt, Borkmanska.»

»Nå! hvad är det då?»

»Jo, ser Borkmankan, jag skall säga henne något nytt — hm — Ludvig kommer som springpojke till Pålssons.»

»Herre min Gud Fader! vare tack och lof, men är det riktigt sant, Sigurd?»

»Jo, det är säkert det, därför har jag och pojken varit borta hela dagen.»

»Och allt det der har Sigurd gjort?»

»Jo, ditåt lutar det, Borkmanska. Gamle Sigurd har vänner i viken, bara han aktar sig för dem, han räddat lifvet på, de tycka, att det inte var stort att tacka för.»

»Vore jag nu så väl af med Gustaf också, han går ju här hemma till ingen nytta», yttrade modren, som ej, i glädjen öfver den äldstes lycka att blifva springgosse i en kryddbod, glömde den andre.

»Jo, honom hjälper väl Gud; jag kan det icke», sade Sigurd och slog en rök ur pipan.

Några dagar derefter instälde sig Sigurd hos handelsman Pålsson med sin protegé, som var nykammad och polerad; allt gick bra och gossen kom i tjänstgöring.

Omkring fem år derefter satt gamle Sigurd på sitt favoritställe, det var mot hösten, den gamle krigsmannen var mera böjd af åren än förut, hans drägt var nu trasig, hans ansigte dystrare och blekare — han var en tiggare; ty han orkade ej såga ved hos handelsmannen eller någon annan; han måste tigga. Om man i mänskenet kunnat se den gode gubben i ögat, så hade man spårat några sparsamma tårar simma uti dem; men på det gamla, ärliga ansigtet spelade ett drag af hån, ett slags storsinnadt förakt för allt.

»Hm, alltid är jag dum, jag ser intet, märker intet, utan går efter näsan; hm, kunde jag inte förstå, att när han fick den der granna jackan och kragarne och handskar om söndagarne och blef en snygg och vacker bodpojke, så blef han mera främmande för gamle Sigurd, men det förstod jag inte. Då jag kom in i boden och såg honom ifrigt och länge sysselsätta sig med några köpare der inne, så tackade jag Gud i mitt sinne, för att han skötte sitt göromål med sådan ifver, att han inte såg sin barndomsvän, den gamle gubben — och då de äntligen gått och han vänligt slog mig i hand och sade: god afton, korpral Sigurd, hur står det till, så blef jag så varm om hjertat. Hm, det hände ofta att han mötte mig på gatan och helsade på mig, men lika ofta att han ej såg mig — jag märkte inte att han ej såg mig, när han var i sällskap, men alltid då han var ensam. Det var dumt att jag ej märkte att han skämdes för gamle Sigurd, för träbenet och de lappade kläderna.»

»Det är en snäll gosse, säger man om Ludvig, han är herr Pähls-sons guldgosse och blir upptagen till eget barn — bra allt det der — och det har ändå jag från början stält till. Men det sticker ändå i själen, liksom en fotangel med alla spetsarne satt in i hjertat, att han föraktar mig.»

»När jag i afton kom in i boden, så förstod jag inte bättre än att jag räckte fram handen och sade: god qväll, hur mår du, min beskedlige Ludvig? — då vände han sig bort, ty han stod och talade vid ett fint fruntimmer och hela boden var full af folk. Jag märkte att jag dummat mig, ty den granne herrn såg ej åt mig, utan låtsade som han ej hört ett ord. Det sved i mig, men ändå var jag dum och trodde, att jag kanske burit mig oartigt åt mot det der fruntimret. Äntligen gick folket bort och då frågade jag. Den sakramenskade pojklymmeln! då tog han till en högmodig ton och sade: Sigurd skall inte löpa här, så alla menniskor höra på, och inte kalla mej för *du*. Det är godt

och väl att han bor hemma hos mor min, men därför behöfver jag inte skämmas ögonen ur mig.»

»Jag kunde inte tala, utan stod der flat som en pannkaka.»

»Vill han ha pengar och tobak, kan han få», fortsatte Ludvig och tog en kardus ned från hyllan, »men jag vill vara i fred.»

»Då vände jag mig och sade: Ludvig! Ludvig! för det der skall du svara på den yttersta dagen.»

»Hm, men det är dumt att förarga sig», återtog gubben efter någon tystnad — »hvarför skulle jag det, inte är det mitt fel att jag är litet dum utaf mig.»

»Åh, kors! sitter gamle Sigurd ute på qvällen så här», yttrade Borkmanskan fryntligt.

»Jo, gör jag så», blef svaret.

»Herre Gud, hvad jag är glad», återtog madamen, »åt den Ludvig, han blir upptagen som eget barn hos den rike Pahlsson.»

»Jaså — jo, jag tror att jag har hört det», yttrade korpralen torrt.

»Åh ja, jag kan inte nog tacka Gud och Sigurd för det, ty det var ändå Sigurd, som skaffade dit honom.»

Gubben vände sig hastigt om och sade med sträng ton: »och nu vill herr Ludvig inte kännas vid mig.»

»Kors, blir Sigurd ledsen för det? Inte talar Ludvig just vid mig heller, eller vill riktigt kännas vid mig, han kommer aldrig hit engång — men, Herre Gud, det är inte att undra på, han blir en rik herre, han, och vi äro fattiga stackare.»

Den goda modren kände så djupt det ofantliga svalget mellan rik och fattig, förnäm och föraktad, att hon för sin del icke fann något förunderligt i, att Ludvig ej ville kännas vid henne; hon ansåg det för svårt, men rätt och klokt, ty släktskapen med henne och bekantskapen med Sigurd passade ej för Ludvigs ställning, kunde skada hans kommande sällhet och gjuta gift i hans lyckas bägare.

»Och Borkmanskan blir inte rasande på pojken, som inte käns vid henne?» frågade Sigurd.

»Nej, visst inte, Gud låte det gå bra för honom, mig må han gerna glömma», sade gumman och torkade sig i ögonen med förklädet — »hårt är det visst, Sigurd, mycket hårdt och tungt att se sig föraktad af sitt eget barn, men, Herre Gud, han lefver nu på annat sätt än vi, han känner ej till oss, han glömmet bort det gamla för det nya — inte är det något ondt i gossen, det vet jag, men han är ung och

obetänksam — och någon gång kommer han väl i håg sin gamla mor — fast då är hon väl död.»

»Åh ja — någon gång så råkas vi igen, och då äro vi alla upptagne barn hos en och samma fader, och ingen rik och ingen fattig — ser ni, Borkmanska, det är den Fadren, som bor der oppe, der de många ljusen brinna om nätterna och der månan hänger som lampa i förstugan.»

»Ja, deri har Sigurd rätt, men, Herre Gud, hur skall det gå med Gustaf, han fyller snart sexton år, och ingen råd vet jag.»

»Låt vår Herre sörja för honom, jag har gjort hvad jag kunnat, men han skall inte bli någon herre, han.»

Madamen gick in till sina barn; men gubben Sigurd satt ännu en stund derute; äntligen steg han opp och såg med allvarsam uppsyn opp mot himlen: Herre förlåt mig att jag knotade, sade han plötsligt, och lär mig älska, som denna stackars mor älskar, utan att fordra tack. Fy f-n Sigurd, mumlade han vid sig sjelf, då han lunkade in, den gången var du fåfång och egenkär.

1828.

Ni må tro, att det är en smula halt om vintrarne der oppe på backslutningen ned från observatoriigränden, der står som en spegel och utgör lekplatsen för granskapets alla barn, som der köra med sina källkar utföre, för att med svett och möda draga den uppåt, men det går lustigt till, fastän det händer att en och annan i början får en rasande rigtning och trillar utföre och slår sig. Men ingen är en sådan »kruka», att man gråter för det, man reser sig upp helt muntert, äfven om man fått sig en liten skada i fallet, och skrattar för att ej synas hvarken förlägen eller skadad. Ni må tro, der ligger en smula snö deruppe i Gåsgränden, högt upp på väggarne, ty polisen går sällan dit, och det är i alla fall ingen gata för ekipager, hvarken sommar eller vinter, utan der får naturen verka i fred och ro, och derföre finnes det hvit snö om vintern och grönt gräs om sommaren, och glada, lekande barn både vinter och sommar, men mest om vintern.

Der inne i stugan till venster är det rätt ledsamt och tråkigt, ty gamle Sigurd ligger sjuk och mor har inte tid att sköta om honom

riktigt, ty gamle notarien är också sjuk, och det är ej godt att tjena två herrar. Emellertid var Gustaf den, som beständigt tittade om gubben, och hjälpte honom, och läste för honom en historia, som kallades »Om den dråplige hjeltekonungens Carl XII lefnad och död», och så hvar afton ett kapitel ur bibeln.

Fattigläkaren hade en gång varit oppe hos gubben Sigurd och gifvit honom pulver på fattigräkning, men det ville inte gubben ha, ty han påstod, att ålderdomen är en obotlig sjukdom — och deruti kunde han ha rätt nog. Emellertid var Gustaf, som föröfrigt var en riktig vildkatt, spak och beskedlig som ett lam inne hos gubben, ty att Sigurd blifvit kastad utför trapporna och slagit sig för hans skull, tycktes han aldrig kunna glömma.

Emellertid var det ändå stunder, då stugan blef honom för trång, och då frågade han Sigurd om han kunde gå ut, och sprang, när han fick lof, som en hjort ut med sin syster för att åka kälke i Observatoriigränd. Gustaf var ej stor, men en stark och undersätsig pojke, en riktig liten björn i mod och kraft, och därför åkte lill-Anna så glad och lustelig, så säker och så djerf, hastigt som pilen, utför den hala backen, vid hvars slut Gustaf med klacken styrde så, att kälken tog fart i krok ut i en frusen pöl, der han vanligen mattades i farten. Det der nöjet upprepades hvarenda dag och var också det enda publika nöje, som barnen njöto af alla sådana, som finnas i Stockholm. Det var inte långt ifrån — nej, det var bestämdt nära nog — att Gustaf med sin kälke kört omkull en människa, och en dalkarl till på köpet.

Det var en halfmulen vinterdag, då Gustaf med systemen både for opp och for åter ner för isbacken; det är klart att man der oppe i backen icke kan se hvad som tilldrar sig framme i gatmyningen åt Norrtullsgatan till, och därför så — men, likgodt, ingen olycka hände, fastän Gustaf förlägen sprang opp och stod som en syndare framför främlingen. Det var en dalkarl mellan fyratio och femtio år, en frisk, rask figur med denna egna nationalstämpel af trubbighet, som tillhör dalfolket.

»Det var fälle f-n hvad ni kör på slarf», sade han i första hetan, då kälken snubbade förbi hans ben, »det är ju som en kanonkula kom susande.»

Gustaf svarade intet, ty han hade icke riktigt godt samvete.

»Hör på, ni, är detta Gåsgränd?» frågade främlingen.

»Jo — jo, det är Gåsgränd rätt framåt qvarnen, och mamma bor inne till venster på gården», skyndade sig Anna att svara, innan Gustaf fick mål i munnen.

»Jaså, det bryr jag mig inte om, bor ni här i gränd?»

»Ja bevars, vi bo der», sade Gustaf och pekade på stugan.

»Nå! så säj, känner ni någon gammal vargeringskarl, som heter Siggert?»

»Jo bevars, han bor hos oss», sade Gustaf. »Han är så sjuk, så sjuk, men mamma är borta om dagen», tillade Anna upplysningsvis.

»Jaså, nå, det var väl bra det», yttrade bonden, »visa mig vägen, jag vill tala med Siggert.»

»Åh ja», sade Gustaf och gick närmare intill bonden; »men om ni har något ledsamt att säga honom, så visar jag inte vägen, han är sjuk och kan väl få dö i frid.»

»Ledsamt! åh nej, pojkvasker — se så, låt oss gå», yttrade bonden.

De trädde in, gubben Sigurd hade slumrat en stund och stirrade nu yrvaken på de inträdande, äntligen sade han: »är kalkåkingen slut, Gustaf?»

»Ja, gamle Sigurd, men här är en karl, som vill tala vid Sigurd.»

»Jaså! hvad vill han?» frågade gubben förundrad.

Dalkarlen lade ifrån sig sin lilla börda och satte sig inom det helgade kritstrecket — men der fans intet, sjukdomen och döden förstör alla territorier.

»Ni är mycket sjuk, käre Siggert», sade bonden och tog den gamles knotiga hand i sin, »det var allt ledsamt det; men allt står i Guds hand.»

»Åh ja, visst är jag på fallrepet», sade gubben, »men — men —» han fortfor att betrakta den främmande.

»Ni känner inte igen mig, Siggert?»

»Nej — nej, det gör jag icke.»

»Jo, jag heter Jon Spik Jonsson, men hette bara Spik, när jag var vid landtvärnet.»

»Det var länge sedan det, men inte hörde du till mitt korporalskap, inte en gång till samma kompani.»

»Nej, deri har Siggert rätt; — men jag skall säga: kommer Siggert i håg huru vi sleto på kanonbåtarna, der ute vid Åland, ute på vintern och huru de dogo som flugor och lågo och fröso fast i båtarna. Hu! det var allt otäckt.»

»Åh ja, det mins jag nog», sade Sigurd.

»Nå! och jag var också sjuk — och då låg jag der och inte kunde röra mig, men jag hörde allt — ska vi ta denne här, sa' en, och gräfva ner honom i snön — hvad säger Siggert? — Det var första gången jag hörde hans namn.»

»Åh ja, det var väl någon gång jag var kommenderad att begrafva», anmärkte Sigurd.

»Nej, hörde jag då Siggert säga, pojken lefver kanske — och så kom Siggert och bände upp mun på mig och hällde litet vatten mellan tänderna på mig — ack, hvad det smakade: vatten hade ingen gifvit mig på tre dagar, och jag höll på att törsta i hjel i båten.»

»Jo, si, han lefver, sa' Siggert, då jag sög i mig vattnet, och så hemtade Siggert en hel fältflaska och gaf mig smått om smått — och det satte lif i mig.»

»Jaså — och det der kommer du i håg», yttrade Sigurd och klapade honom på handen.

»Ja, min själ, gör jag det — och det som det varit i går. Men, si, jag har inte vetat om ni var lefvande eller död, förrän i fjol, då hade ni träffat min granne och han gaf er en slant och frågade hvad ni hette, och då sade ni »Siggert» och talade om att ni varit vid Åland. Derfor, när grannen min kom hem, så sa' han — hör på, Jon, så sa' han, hette inte den der, som gaf dig vattdricken, när du höll på att pusta ut, hette inte han Siggert?»

»Jo visst, sa' jag, och hustru min slog opp ögonen, för si, jag var förlofvad karl, då jag låg der i båten, och hade I inte varit, Siggert, så hade hon inte varit Jon Spik Jonssons hustru, så mycket är säkert. Emellertid, när grannen gått, så sa' jag, honom skall jag helsa på, när jag härnäst kommer till Stockholm, och så sa' hustru min: du kunde väl ta gubben med dig, om han är fattig, sa' hustru min.»

»Se, det är inte värdt nu, det ser jag nog, annars kunde I bött i vår lilla stuga, der oppe i Mora. — Det är visst fattigt, men, Gud ske lof, vi berga oss temligen. Gud har inte gifvit oss några, som äta opp oss», tillade han med en suck, som kom djupt ur hjertat, »vi ha inga barn att arbeta för.»

»Tack, Jon Spik, nu mins jag dig», sade den gamle korpralen, liksom lifvad af en ny idé — »du sa' att du ville ta mig med dig hem? — du sa' att du inga barn har?»

»Jo, så är det, käre Siggert.»

»Du ser att jag inte kan följa med», återtog Sigurd, »men jag kan skänka dig en son, en beskedlig, lydig son, som skall hålla af dig såsom han håller af mig — se på den der pojken.»

Jon vände sig om och betraktade Gustaf.

»Jaså, den der, som höll på att köra benen af mig i backen — jo — är du en så beskedlig gosse, som Siggert säger, så — hm, det skall Stina bli rätt glad åt der hemma», tillade han, »ty hon, vet Siggert, hon har tutat för mig i många år att vi skulle ta opp någon barnunge.»

»Tack, du milde Gud der oppe», sade gamle Sigurd rörd. »Här har jag, stackars trasige usling, legat och bedt så innerligt, att Du måtte hjälpa denne gossen, den ende, som vårdade och höll af mig — jag har bedt och bedt så innerligt, så innerligt, att jag skulle få dö med den öfvertygelsen, att han inte skulle bli en stackare, en hjälplös stackare som jag.»

»Vet du, Jon — han, pojken här, har skött mej, han har bäddat, han har suttit hos mig, lyftat upp hufvudet på mig, han har gifvit mig dricka, han har läst för mig och bedt med mig under min sjukdom, ja, du — ja — han har gått ut och tiggat åt mig och kommit hem med dricka, med en mjölkstår, med en simla, ja, det har han — men se, det kostade på, ty han ville ut med de andre och leka — men aldrig, aldrig klagade han. Derfor bad jag Gud för gossen, och Gud har hört min bön. — Du skall göra honom till en bra karl, liksom du är sjelf, du tar honom till arf och eget.»

»Ja, det ska' jag på Siggerts ord — här ä' mitt», sade Jon och skakade den gamle korpralens hand. »Nå, min pojke, vill du följa med i öfvermorgon?»

»Nej, det kan jag inte», svarade Gustaf, med surmulen blick på bonden.

»Hä, kanske du inte vill bli bonde?»

»Jo bevars, men jag kan inte», blef åter svaret.

»Det faller mig underligt för det der», sade Jon — »vill du int' då?»

»Jo, jag vill allt, men — —»

»Hvad för men?»

»Käre Gustaf, spjerna inte emot din egen lycka», sade Sigurd missnöjd, »det hade jag inte trott om dig.»

»Om jag kunde få tala vid Jon ute i förstugan», sade Gustaf och gick mot dörren.

»Det var mig en roligen karl den der», yttrade Jon och följde honom.

»Käre Jon», skyndade Gustaf hviskande, sedan de blifvit ensamme, »gör hvad ni vill, men inte kan jag gå ifrån gubben — han har blifvit slagen för min skull (och stora, klara tårar föllo ner för kinderna) — och inte går jag ifrån honom förr än han är död — då kommer jag om jag får — får jag det, Jon?»

»Hm, jaså», sade Jon och kände i sin själ, liksom der suttit en magnet der inne, som drog den der gossen dit in; »hm, jaså, jo, ser du — det får du — blif du kvar hos gubben, sköt honom, som han gjort med mig — jaha, du skulle precis få veta hvar jag bor — du kan få följa med några af mina kamrater, som gå hem i vår — då är det väl slut — är du nöjd med det?»

»Ja, Gud välsigne er, käre Jon, ni skall inte ångra det ni gjort.»

»Åh nej, det ser jag nog.»

»Men», återtog gossen, »säg nu inte Sigurd, att han är skulden, då ligger han bara och funderar på det och bekymrar sig onödigtvis.»

»Åh nej, var inte rädd.»

Med ett gladt smålöje trädde Jon in i stugan och bort till sängen. »Pojken har rätt, han har inga kläder att göra en sådan vinterfärd, han vill komma på våren i stället och då kan han följa med några kamrater.»

»Hm, det kunde du ha sagt rent ut, Gustaf», mumlade gubben, hvarför skulle du smyga med det och dra Jon Spik ut i förstugan, öppet och ärligt skall man tala ut, det far man bäst med.»

»Åh, det skall ni inte bli ond öfver, käre Siggert, han ville tala litet vid far sin, ha, ha, ha, jag skall det väl bli.»

»Ja, jag hoppas och tror det, Gud ske lof», yttrade Sigurd.

»Hör nu på, Siggert, då han inte kan följa med, så skall han ha liksom ett litet märke efter mig», återtog Jon, efter en stunds tystnad, och drog fram ett dalur ur sin påse; »ser han, här är en klocka och den hänger jag opp här — ut, pojke, efter en tegelsten eller annat litet lod — se på, der står Jon S. Jonsson, Mora — vet han, Siggert, det kan allt roa honom, der han ligger, om han ser hvad tiden lider. Han har ju ingen klocka?»

Detta var händelsen, ty pinchbacksuret hade måst säljas länge sedan.

»Döden kommer nog ändå», sade Sigurd.

»Åh ja, det är väl sant det, men om han har klockan der, så tänker han på mig i sina sista dagar — vi hänga opp henne.»

Sigurd protesterade väl något, men detta var dock ej fullkomligt allvar, ty den der klockan var för honom detsamma som en utländsk kraschan för en döende diplomat, den smickrade hans lilla fäfånga, fastän han viste att han ej länge skulle njuta af skänken. Emellertid dröjde det ej länge, förr än klockan hängde på väggen och med sin långa, svigtande ståltrådspendel räknade de återstående stunderna af en gammal krigares glömda lefnad.

Huru många har ej fått en plats i minnets tempel och fått ett namn i tideböckerna, som icke uppoffrat så mycket som han, och som hvarken med mera mod eller mera pligtkärlek gått fram utan att svigta tillbaka? Men han hade varit simpel soldat i en armé, som tycktes endast vara till för att visa, hvad folket kan offra och hvad liknöjdheten och den usla intrigen kan uppoffra. Han hade varit med i finska krigen, hade den ena gången vågat lif och blod för att tillintetgöras af Anjala-förbundets förlamande verkan; den andra gången hade han vågat lif och blod, stått mot fiendens kulor och kämpat med kölden och hungersnöden, för att se hela sin lefnads kamp sluta med vanära och förluster. Det är endast en man ur folket, som förmår bära denna glömskans tystnad, detta hänskratt öfver det dyrbaraste han egde och offrat, sin helsa, sina krafter och sitt lif, det är endast han, som kan, utan att knota, framsläpa sitt lif i fattigdom och brist och bland trasorna bära belöningsmedaljen på ett bröst, som så ofta varit vänt mot fienden.

»Är inte klockan bra?» frågade Jon Spik Jonsson, sedan han fullgjort sitt arbete och hängt en tegelsten dit i stället för ett lod. »Nu kan det hända», fortsatte han, vändande sig till Gustaf, »nu kan det hända att hon går för fort, så bara flyttar du den der brickan på »pervedickeln» litet längre ned, eller för sakta, och då skjuter du opp honom en smula; men om hon börjar halta i gången, så vrider du bara klockan rätt, så att hon sitter precis mellan märkena jag gjorde. Hm, förstår du det?»

»Ja bevars.»

»Det var bra. Ja, farväl nu, gamle Siggert, Gud låte er få en lätt död i en salig stund, så räkas vi väl en gång; ty värre vill jag väl inte lefva, än att jag kan dö och hoppas på Guds nåd. Adjö, käre Siggert!»

»Ja, farväl med dig! Gud välsigne dig, Jon! Se till pojken och lär honom något nyttigt.»

»Åh ja, klockor ska' han lära att göra, om han vill, och så påta litet i jorden, om han duger till det; jag har väl inte mer än en liten stuga och en bit jord, men det har varit nog för Stina och mig och räcker nog till åt honom också.»

»Ja, ja, tack för det; farväl med dig, Jon.»

Gustaf var således kvar; men huru förändrad var ej gubben. Han var förut så orolig och så kinkig, att det ville tålmod till att hålla ut med allt; nu var han åter lugn och stilla, ty hans dagsverke var slut. Det der kinket eller obelåtenheten hade således icke varit annat än frånsidan af hans kärlek för sin unge vårdare; men han plågade dock denne; han fann det och blef ännu kinkigare; ty han var ej nöjd med sig sjelf; han hade ingenting gjort för gossen.

Hvad skulle han svara S:t Pehr der oppe i stjernsalen, då han frågade: hvem vårdade din ålderdom? Då skulle han svara: det gjorde Gustaf, stackars gosse; men då sedan S:t Pehr frågade: hvad gaf du honom igen? skulle han svara: intet, intet — jag hade ingenting att gifva. Nu kunde han svara helt annat: jag räddade lifvet på en ung, rik herre, han lät kasta mig utför trapporna; men jag gaf en fattig, glömd gosse en drick vatten, och den gerningen gaf mig glädje i min dödsstund och gjorde att den stackars Gustaf inte får lida nöd hvarken till kropp eller själ.

Så låg den gamle och reflekterade, och då han såg hur Gustaf forskande betraktade honom, smålog han åt det bekymrade ansigtet, han såg vid sin bädd, och nickade förnöjd, men han talade knappt mera, han endast tänkte och liksom observerade, huru döden med len hand löste opp det ena bandet efter det andra, hur den löste opp dessa kärlekens många knutar, som alla voro »slagna i ros» — det är blott den kalla egoismen, som slår dubbelknutar, som ej gå opp, då man dör.

En månad derefter, en natt, då det granna dalkarlsuret på sin gälla klocka slog tolf, var det slut. Gubben Sigurd hade tjenat ut sin kapitulationstid här på jorden och tog afsked utan smärta, utan hat och utan saknad.

»Han är död», suckade Gustaf till sin mor, då den dunkla vintergryningen trängde in i Sigurds vrå och det gamla, ärliga ansigtet låg stelnadt och orörligt, »han är död.»

»Gud vare hans själ nådig», sade modren; »kom, barn, vi skola bedja och tacka Gud i höjden för hans stora nåd och barmhertighet.»
De föllo ned vid sängen i tyst bön.

»Se så, mamma, nu slipper du mig också», sade Gustaf, »alla gå ifrån dig; men vill ej Ludvig minnas dig och gubben, der ligger, så gör jag det.»

»Se, han drar på munnen», ropade Anna; men det var en synvilla, han rörde sig ej, fastän ett småleende hade lägrat sig på den insjunkna munnen och glömt sig kvar när själen blef fri.

»Hu, det är ändå rysligt», sade modren längre fram på dagen, »att ha lik i huset; tänk, om gamle Sigurd går igen, då skulle jag dö af förskräckelse.»

»Åh nej», sade Gustaf, »han hvilar nog stilla, han går inte igen, han har ingenting att söka här.»

1835.

Ett annat folk hade flyttat in i stugan några år derefter; madam Borkman var död, Anna tjenade som barnflicka, och Ludvig Borkman, den hyggelige, gentile, vackre bokhållaren hos herr Pähls-son, åkte i gigg, drack om och åt abborrar med sina vänner på Blå Porten.

Men Anna växte opp och blef större, Ludvig kunde ej fördraga att hon tjenade som piga, han klädde opp henne till mamsell och satte henne i pension.

Litet hvar vet hvilka grundliga studier och hvilken finkänslig moralitet, som inplantas i pensionerna; Anna fick således lära sig att sitta väl, gå väl, dansa väl, läste geografi och historia, så att hon viste att Dublin var hufvudstaden i Portugal och Ludvig den XIV den störste kejsare, som suttit på Komnenernas tron, dessutom lärde hon sig franska, så att hon kunde läsa »Magasine des enfans» och småle, då personer talade franska i hennes närvaro, kunde dessutom sy tapisseri och klumpsöm, gjorde en grann urdyna åt sin herr bror och

knöt hårsuvenirer åt sina talrika vänner, skaffade sig en minnesbok och slutligen en gentil psalmbok i duodesformat.

Några år derefter sutto några unga herrar kring ett bord inne i s. k. damerummet på Bazaren; punschen kom in.

»Nu, mine herrar», sade en af de unge männen, »nu är det vår pligt att dricka bror Krafvelströms skål, det har lyst i dag för honom och Anna Borkman; mycken lycka till barn och blomma och mera sådant.»

De klingade.

»Tack, mine bröder! ja, hvad f-n ska' man göra i dessa brydsamma tider; min fästmö har visst ingenting.»

»Ingenting? Borkmans syster, han, som har ärft allt hvad Pähls-son, salig menniskan, knogade ihop i lifstiden; du får nog en hederlig hemgift.»

»Åh, inte så mycket, en fyra, fem tusen riksdaler måtte väl inte vara hela världen.»

»Nej, fy f-n, hvarför gick du in på sådant knussleri; tjugo tusen riksdaler, det hade varit det minsta — inte behöfver du skänka bort dig heller.»

»Nej! men nu är det som det är; visst hade jag trott att sväger min skulle ha litet mer liberalitet i sig, men det är så alltid med folk, som lyckan sparkat — ja, som sagdt är, sväger min är visst en bra karl — den får med mig att göra, som annat säger — men han är förbannadt noga om styfvern, och dertill bidrar hans kära fru.»

»Åh ja, hon är en sådan der penningkista, hon också, anmärkte en; ful som stryk; det var kurjöst att Borkman fick sig till att ta det trollet.»

»Åh ja, menniskan har också sina goda sidor», sade herr Krafvelström försonande.

»Hvar f-n sitta de? utanpå finnas de då bestämdt inte, och om man vänder ut och in på hennes fattiga själ, så finnas de inte der heller; nej, hon är ett troll; sväger din ser åtminstone något ut för världen, fastän han börjar bli något fet och rödbrusig — han dricker allt, sväger din?»

»Ja, men bara goda varor; ni kan tro mig, sådant portvin, han dricker, ha de min själ knappt hos Schlegels.»

»Jo jo men — emellertid skål, hedersbror! Tänk på oss, när du kommer i ditt rike.»

»Adjö med er, jag måste opp till Borkmans, der är kantänka gratulationskalas i qväll — jag måste bort att vara förtjust.»

»Adjö med dig, håll på med det», ropade vännerna.

»Den der Krafvelström, ha, ha, ha, att han skall gifta sig», yttrade en af vännerna, »en sådan dum karl och tillika utan hushållsprinciper.»

»Jag — hör på, skola vi ej ha ett glas till? »Gasson, Gasson!» fyra glas rompunsch! — jo, ser ni, i fjol så kurtiserade jag den der mamsellen alldeles förbannadt, man råkar ha figur, eller hvad säger ni, gossar?» — tillade han och svängde sig framför en spegel — »nog af, hon nöp och snörpade på munnen och lade ut sina krokur — ha, ha, ha, men si, den gången nappade det inte, jag viste att hon bara hade en spottstyfver att hänga på betet, fastän hon är syster till gamle Påhls-sons fosterson.»

»Hör på, apropos — tycker inte ni som jag, att Krafvelströms fästmo har gjort rätt i att låta föda sig i Gåsgränd; jag vet inte precis, om det var i Gåsgränd i staden, eller ock långt opp åt helvete på norr — men i Gåsgränd är hon född, är det inte singuliert?»

»Jo, ha, ha ha, en skål för Gåsgränd.»

»För si, ni», återtog han, sedan han tömt sitt glas, »för si, ni, jag tog reda på släkten för att få veta, om der var någon gammal flur att ärfva, men, f-n heller — de äro af tiggarslägte hela herrligheten.»

»Och bröders frikostighet kände du förut», yttrade en annan; »den sträcker sig aldrig längre än att de kunna bli af med kära syster, då arrendera de bort henne för så godt pris som möjligt, och derfor så har han fått tag i det der nötet Krafvelström, det blir en galant man att ha ner i landsorten för att vara med om forslorna, ha, ha, ha, — det kan behöfvas en station på vägen för att få varorna hit förbi tullsnokarne.»

»Ja, deri gör han rätt; men nu är det sent, ta mig f-n, ni får se mer än sista akten af Friskyttan — och det gör också ingenting — gå in på fjerde raden, eller på femte, der är det fritt leben på söndags-qvällen.»

1846.

Det var en varm sommardag, solen föll nära lodrätt mellan husraderna och glindrade på fönster och takpannor, då en dalkarl i sin hvita rock med en påse på ryggen och den vida hatten skuggande öfver ansigtet vandrade opp åt norr.

Den gode dalkarlen var, som man kunde tycka, öfver trettio år gammal, af ett friskt och gladt utseende, fastän icke vacker och än mindre skön. De stora blå ögonen blickade frimodigt omkring sig och tycktes liksom igenkänna en hel hop saker, då smålogo de, hvaremot de uttalade undran, då de afspeglade någonting nytt.

Länge stod mannen på Brunkebergstorget och betraktade hotellet. Det der huset, sade dalkarlen vid sig sjelf, fans inte der, då jag sist var i Stockholm, men inte långt härifrån bor bror min. Ännu gick han några gator, han inträdde i sin broders hus; der for liksom en iskyla genom hela hans varelse, då han nu stod framför samma trappa, der den gamle Sigurd en gång satt blödande för sin hjälpsamhets skull. Allt var likadant, stentrappan var rutig och grann som då, ej ett spår af gamle Sigurds blod fans qvar på de kalla, polerade stenarne, men det hade bränt in i den ärlige dalkarlens hjerta, i hans barndom, och ännu satt märket qvar.

Då han stod i dessa betraktelser, kom en jungfru, lätt som en hind, ner för trappan; han sansade sig och frågade: är patron hemma?

»Hvilken patron? Borkman, grosshandlaren, jo visst är han det, vill du honom något?»

»Ja, jag vill tala vid honom.»

»Jaså, ja, gå in på kontoret, det är andra dörren» — och så sprang hon sin väg.

Den hederlige Gustaf (ty läsaren känner nog igen honom) gick efter anvisning och trädde in på kontoret. Han fann der många pulpeter, och vid en af dem en fet, rödmosig herre med glasögon; han hade några drag, som aflägsset påminde om Ludvig.

»Är det patron Borkman?»

»Jaha! hvad vill du här, vi köpa inga klockor», blef svaret, utan att den talande såg på sitt främmande.

»Jag skulle fråga», sade dalkarlen, »om patron känner igen mig?»

»Hvad då», yttrade den välmående herrn och gick honom när-

mare, »hm, jag tror, förbanna mej, att det är du, Gustaf — nå, hur lefver verlden med dig? — kom, så gå vi in hit», skyndade han att säga och öppnade en dörr till ett närbeläget rum.

»Hm, hvad gör du i Stockholm», började grosshandlaren, »du har kommit hit för att sälja klockor, den handeln går inte, det är sådant fusk de der bonduren. Vill du mig någonting?»

Gustaf betraktade länge sin bror stillatigande, der låg kärlek, men på samma gång medömkan i denna blick, hvilken han häftade på sin rike bror.

»Jo, ser du, jag vill se dig, och se hur du hade det», blef ändtligen svaret.

»Jo — jäså, jo, ser du, jag har det Gud ske lof rätt bra; der är rätt vackra rum der ofvanpå, men förbannadt dyrt är det, men hustru min vill så ha det, och så se vi folk; vi skola just i dag ha middag för en hop af mina närmare vänner, presidenten K., kammarrådet M. General von P. har lofvat komma och öfversten von R., utom en hop majorer och assessorer och sådant der hvardagsfolk, som gå här ut och in som barn i huset.»

»Du är således rik och lycklig, käre Ludvig», sade Gustaf.

»Åh ja, jag kan inte klaga, Gud ske lof, genom flit och omtanka har jag arbetat opp min lilla förmögenhet, så att jag kan säga att jag är oberoende.»

»Nå, du är gift, jag har aldrig sett din hustru.»

»Min hustru, jäså, ja, ser du, i dag har hon något brådtom, så att — med ett ord, kom hit en annan gång, hm, hm, du skall visst få se min hustru.»

»Har du barn?»

»Ja, Gudbevars, en liten flicka, men — åh ja, ser du, flickan är inte riktigt frisk — hon är växt sned; min vän, lifmedikus L., säger väl att det växer bort med tiden, men det är fruntimmernas skull. — Nå, är du gift?»

»Ja, serra don, och har en liten rödblommig och snäller gumma», svarade Gustaf och skrattade, och en flicka, som är stark som en björnunge och rödmosig och solbränd som en brynost; men du sade att det var fruntimmernas skull att flickan din var sned?»

»Jo, det är inte annat än min hustru, som började snöra henne kanske litet för tidigt, flickan skulle ha form på kroppen, och deruti hade min hustru nog rätt, ty hon hade, flickan, allt anlag att bli tjock och illa växt; emellertid så —»

I detsamma öppnades dörren och ett barn kom in, det var en flicka af omkring nio år, blek och nästan genomskinlig i hyn, ryggen höjde sig i en tydlig och kantig puckel och hufvudet låg ner mellan skuldrorna. Detta oaktadt var hon klädd i en nätt sidenkjortel och en spens af silkessammet med korta ärmor, så att barnets armar, smala, kantiga och slaka, hängde, endast betäckta af virkade silkesvantar, bara till armbågarne.

»Se, der är lilla Euphrosyne», sade Ludvig, »det är min flicka.»

Gustaf nalkades flickan, som med en föraktfull blick mötte sin okände farbror och sedan vände honom ryggen.

»Mamma bad att pappa skulle komma opp», sade hon med späd, skrällande stämma, »der börjar redan komma främmande, och pappa bör väl göra les honneurs.»

»Ja, mitt barn, jag kommer, blott jag får fracken på mig», sade fadren, »gå du före och helsa till mamma — jag kommer, gå, Euphrosyne lilla.»

»Ja, kom endast snart, mamma var så orolig att presidenten skulle komma och pappa icke vara genast visibel.»

Flickan gick.

»Du får förlåta, Gustaf», yttrade Ludvig, i det han bytte om frack och framför spegeln putsade sitt hår, »du kan ju titta hit en annan gång.»

»Åh nej, det behöfs inte», sade Gustaf; »men hvar är syster Anna?»

»Anna? — jo, hon bor nere i Skåne — jag tror att det var Trelleborg, der hon sist var; det vill säga för ett år sedan, då hon skref.»

»Skrifver hon så sällan?»

»Ja, Gud ske lof, det gör hon; då hon aldrig får svar, så lönar det intet stort mödan; hon gifte sig med en bokhållare, som hette Krafvelström; jag gaf dem fyratusen riksdaler i hemgift och så satte de sig ned i en småstad, der blef barn på barn och då gingo affärerna bakut, min käre sväger rymde för f-n i våld och skref ett grant bref till mig att ta hit den nobla familjen, men jag var nöjd på uppföringarna och skref till Anna att jag ej kunde hjälpa henne, och hustru min skref, att hon ej skulle understå sig komma till oss, med ett ord, vi afbröto allt umgänge med henne; som man kokar, får man suppa — hade de hushållat som vi, så hade de bergat sig.»

»Men du är väl ändå hennes bror.»

»Ja visst f-n är jag det, Gudnä's så visst, men, dess bättre, jag är inte svag för släkten; kan jag gagna dem, som förtjena det, så gör jag det gerna, men till ovärdiga — ingen styfver.»

»Jaså, Ludvig — farväl med dig då», sade Gustaf och räckte sin bror handen till afsked.

»Farväl, Gustaf, farväl med dig; röker du, så kan du ta med dig en kardus af min sort till resproviant, se här.»

»Nej, tack, Ludvig, jag röker intet.»

»Jaså, det var ledsamt, då har jag verkligen ingenting att ge dig; hade här inte precis varit bjudning i dag, så hade du kunnat äta en hvardagsmiddag med oss.»

»Adjö med dig, adjö med dig.»

Grosshandlaren höll på att gå, då hans fru kom in, frasande i siden, med blonder och juveler i det sparsamma, glesa håret och en skarp och skär rodnad på de magra kinderna.

»Käre Borkman, hvad tänker du på att du inte kommer, skulle jag kanske stå och ta emot de främmande; du kan väl (med en blick på Gustaf) låta karlen der komma hit en annan dag.»

»Hm», sade grosshandlaren förlägen, »det der — det der är en min bror Gustaf, kanske jag nämnt honom någon gång.»

Frun kastade en sned blick på den ärlige dalkarlen.

»Jaså, är det der din bror; nej, jag har ej förut haft den äran», yttrade hon slutligen spetsigt — »stor ära för oss — emellertid kan och får du inte dröja; och ni, min käre svåger (efter det nu så är), begriper väl sjelf att ni kan komma hit en annan dag, om ni vill ha någon hjälp af min man.»

»Farväl, Ludvig, då», sade Gustaf, utan att låtsa höra fruns ord, »Gud låte dig allt väl gå både i tid och evighet!»

Då Gustaf kom hem igen till sin lilla stuga, der hon ligger i skogarne i Mora stora pastorat, kommo hans hustru och hans flicka emot honom.

»Goder afton, goder afton!» klingade det i skogen, »välkommen hem, käre Gosta! — välkommen hem igen, far Gosta!» ropade hustrun och flickan om hvarandra.

»Gud välsigne dig, Stina, så frisk och rask du är, och du, lilla

Anna, kom hit, begge två — och du, min unge, är väl inte klädd i silke och sammet, men så har du ingen puckel på ryggen heller, och visst är du tjock som en liten gurka, men så är du ändock en frisk och glad unge; Gud välsigne er begge två!»

Så glad som nu hade Gustaf aldrig varit, då han åter kom hem, ty han kunde nu jämföra sin gömda lycka med sin rike, afundade brors.

Och några dagar derefter skickade han några riksdaler till sin fattiga syster, men han fick aldrig svar; antingen föraktade hon gåfvan, eller också fick hon aldrig brefvet.

I många år, hvilka runnit undan som några få väkter, hade en ren och god ande suttit der oppe bland stjernorna och väntat på att någon af hans vänner skulle komma; det var den redlige Sigurd, som gått in i sin Herras glädje. Det var blott ett, som han fruktade, blott en tanke, som ännu tvingade honom att spejande blicka ner på sitt forna hem, den rullande jorden, der hon skiftade mot solen med sina haf och land, sina sund och tusende öar. Denna tanke var: komma de väl hit? Skola de då en gång komma alla, dem jag älskat der nere?

Ofta hörde han huru himlens harpor klingade en välkomstsång åt en nykomling, och han spejade; men det var ingen af de få, han älskat; äntligen hörde han en gång huru helsningssången brusade och en vänlig ande, förklarad liksom han sjelf, nalkades honom, det var modren, den arma modren, som nu kämpat ut; och snart derefter bådade åter harpljuden en nykomling, den nalkades också, det var den redlige tacksamme Jon.

Der sutto de tillsammans och blickade ned öfver jorden, hörde böner och hädelser der nere skära igenom hvarandra, sågo glädje och elände, kärlek och hat, renhet och falskhet som dagrar och skuggor öfvergå hvarandra i en evig brokig skiftning.

Då hände sig en gång att de sågo huru det var barradt på gatan och de hörde S:t Clara klockor ringa som till begrafning, de sågo en lång procession tåga till Clara kyrka, de hörde orgeln brusa i dess hvalf och hörde ett åminnelsetal öfver den döde; det var Ludvig, som gått bort midt under sina drömmar om verldslig lycka och ära.

Nu glänste modrens ögon af glädje; ty då de tre mullskofarne fallit på kistan skulle han bli fri och komma; men andra kommo, blott icke han.

Kistan sattes ned i jorden, den väntande modren såg, huru en präktig marmorsten restes öfver hans stoft — hon läste den gyllene inskriften, der hans dygd, hans välgörenhet, hans värde som make och far voro beskrifna — ännu väntade hon att han skulle komma för att åtminstone i himlen kännas vid sin moder.

Men huru hon väntade och huru hon skickade frågande blickar genom himlens obegränsade rymd — honom såg hon dock icke. Då smög hon en gång fram till en sanningens och kärlekens engel, som satt på fotapallen till Herrans tron, och frågade:

»Kommer icke min förstfödde hit? Jag har väntat honom länge.»

Då smålog engeln och sade:

»Qvinna, svaga qvinna! vet du dock icke, att den otacksamme aldrig kommer hit in.»

Kung Anes hög.

Den som ej kände kapten Kullmark i tiden, skulle ej trott, att han hade för sig en konungens trotjenare, om han fått se honom i hans hvardagskostym; ännu mindre skulle han kunnat gissa att den lille gubben med sina ljusgrå ögon och med sitt på en gång koppärriga och rödfnasiga ansigte fordom varit en kraftfull man, en hjälte bland hjeltar, en af dessa som voro med om sista finska kriget.

Han såg ut till något helt annat, den hederlige kapten, der han nu stod med ett grårandigt pigförkläde för magen och nattmössan på sitt kala hufvud, i sin anletes svett arbetande med att pumpa ren en bösspipa, med den effekt att den svarta krutsmörjan stänkte på golfvet.

Vid dylika tillfällen, liksom vid de flesta då gubben var i någon sorts rörelse, var der ej långt till att han blef arg eller såsom fru Örn, hushållerskan, uttryckte sig, »hastig», och detta hände nästan dagligen, ty ungdomsblodet hade ej ännu de sextio åren kunnat afkyla.

Det var således ingenting alls oväntadt att kaptenen, lik en retad björn, tittade upp med sina skarpa, i djupa ögonbrynsbågar liggande ögon, då dörren gick upp till hans helgedom och fru Örn stannade på tröskeln.

Redan detta var ett elakt tecken, och kaptenen strök mössan baklänges på hufvudet, så att den kala hjessan syntes, stötte ner laddstaken med sudden, så att det svarta innehållet sprutade opp på bordet och papperen.

»Jaså, skall det dit också, det förb... tyget! Hvad vill hon? hvad vill hon? hvad, för f-n i våld, vill hon?»

Dessa tre utrop accentuerades olika för att ge frågan riktig vikt.

»Jo, min himmelske fader, är det rim och reson! Skurades det inte i förgårs, är det skick och skäl att gå så åt golfvet?»

Kaptenen stälde bösspipan mot soffan och betraktade sin hushållerska med ett par ögon, som bådade oväder.

»Ja, det säger jag att pigorna inte ha tid att ligga här på golfvet två gånger i veckan.»

Kaptenen teg, men ögonen gnistrade.

»Ja, det är inte värdt att kaptten blir hastig, för det hjälper inte ändå att här i evinnerlig tid ser ut som . . .»

»Hur som? Hur ser här ut?»

»Jo, som i ett svinbås.» Med dessa ord slog hon dörren igen.

»Och det säger hon mig . . . jag som är herre i mitt hus och måste ha den der för syndens skull! Men vänta bara.»

Kaptenen slog upp fönstret och skrek: »Kärf! Kärf, kom genast! Hör hit, Kärf! Jag tror att f-n tagit karlen, vet han inte hut!»

Fönstret slogs igen och kaptenen, för att ha något att göra, stötte omkull en oljflaska, hvars innehåll rann på golfvet. Detta förargade honom ännu mera, och när Kärf trädde in, var hans herre kommen till kokpunkten.

»Nå, drar du benen efter dig, Kärf, eller skall jag smörja spelet åt dig?» frågade kaptenen.

Kärf var ett passande motstycke till sin herre, en butter gubbe med en temligen väl tilltagen näsa, gråspräckligt hår, kortklippt som en stubbåker, och en hop rynkor i pannan, som trotsade den mest genomdrifna fysionomist.

»Jaså, är det nu på det viset igen! Men det säger jag kaptten, att jag ger f-n hela Anstad, och hushållerskan, och kaptten med om det kniper.»

Denna kraftyttring imponerade, kaptenen strök ner mössan i pannan igen, och detta betydde alltid så mycket som: »jag lugnar mig».

»Ja du, det är just hon Örnan . . . ja, det är mig en förbannad människa.»

»Jo, som sagdt, kaptten, hon har f-n i kroppen. När jag kommer med en smula fisk, som jag fått på näten, så slänger hon fiskstjertarne der ute och snurrar som en arg katt, för si, det är inte nog kantänka; inte kan jag skapa fisk åt henne.»

»Nej.»

»Nå, hvad falls? Det var så brådtom.»

Kaptenen hade nu lugnat sig.

»Hör på, Kärf: kan du skura golf?»

»Har aldrig gjort det, kapten.»

»Ja, så kan jag sjelf.»

»Behöfs inte, kapten, skall väl försöka; eljest ha qvinfolkstrossen ingenting annat att göra än skura och hålla rent, tänker jag.»

»Men det tänker inte jag. De skola inte komma in i mitt rum; du skall skura, du skall sopa, du skall bädda sängen, så att jag slipper att se de eländiga kräken.»

»Det skratta de bara åt.»

»Skratta, de skola väl f-n heller. Se så, Kärf, skura nu; jag går ut till ängen... Vi skola visa fru Örn att vi kunna få det vackert utan dem.»

Gubben Kärf betraktade det svarta golfvet. »Hm, det måtte väl gå, bara man lägger människoben på», mumlade han vid sig sjelf och gick.

»Hvad i Herrans namn står på?» sade fru Örn, då hon en stund derefter kom in och såg gubben Kärf bokstafligen simmande på golfvet, med en väldig qvast gnidande de qvistiga bräderna.

Kärf tittade upp, men svarade ej ett ord.

»Hvad betyder detta, Kärf?»

»Det betyder att vi skura sjelf, då inte pigtrossen duger dertill.»

»Jag må säga! Är det hans påhitt?»

»Ja, det är hans påhitt.»

»Hans?»

»Ja, hans.»

»Är han galen?»

»Nej, han är herre i huset.»

»Men, min lefvande Gud, han har ju slagit en hel så på golfvet.»

»Ja visst.»

»Men är han då rasande?»

»Tror inte frun att jag sett folk skura; jag såg hur det gick till på flottan åttiåtta.»

»Ja, ligg han der», yttrade frun förargad och slog igen dörren.

»Se så, nu blef jag af med trollet», mumlade Kärf, och skurade; men deri bedrog han sig, ty hon mångdubblades i pigornas personer.

Alla skulle se på Kärfs skurning, och alla skrattade, menande på att den gamle trotjenaren skulle drunkna.

Under tusen förargelser och missöden hade Kärf fått golfvet hvitt; men sex tums vattenmängd är ganska betydligt på ett golf; det faller ej stort mer regn på tre månader i regnvädrets hemland, det fransyska Cayenne. När kaptenen kom, var sjön qvar, fast botten kunde anses klar.

»Hvad gör du?»

»Jo», sade Kärf, som midt i floden stod uttröttad med qvasten i hand, »jo, kapten, jag står och funderar.»

»Nå?»

»Jo, se nu blir konsten att få hän vattnet; det gick bra att få dit det; men . . .»

»Men du är ett nöt som vanligt.»

»Jaså.»

»Ja, det är du.»

»Såå.»

»Nå, stå inte der och drumla.»

»Skall jag inte?»

»Ja, gå åt h med dig!»

»Jaså, äro vi nu der igen! Ja, som sagdt, jag ger f-n Anstad och fru Örn och . . . jag skall flytta härifrån och bygga mig en backstuga och lefva af pension och medaljpension och vara en fri meniska; ty jag är ingen hund längre.»

Det var en hotelse som Kärf upprepat hundrade gånger om året, och det i tjugo år, så att den till det mesta förlorat sin udd, hvarföre kaptenen svarade: »Ja, flytta han åt h, jag kan vara utan honom med, vet han det, Kärf!»

»Jaså, kan kapten?»

»Ja . . . ja det kan jag, om Kärf är stursk.»

»Jaså, det kan kapten?»

»Jo, det kan jag.»

»Jo, f-n heller, kapten; inte kan kapten vara utan gamle Kärf, och han inte utan kapten, det veta vi nog begge, fastän vi narras en smula.»

»Hm, hör på, Kärf, skaffa en skopa och ös opp smörjan, så att inte fru Örn får se herrligheten.»

»Hon... hon har allaredan varit här och pigorna med, och de skratta i hjel sig allihop åt kapten.»

»Åt mig? Vet du inte skäms... säger du att de skratta åt mig? Det är åt dig som bär dig dumt åt hvart du går; jag begriper inte hur jag kunnat hålla ut i tjugo år med dig.»

»Jaså, nu äro vi der igen; men jag går efter skopan.»

Det lyckades slutligen att få golfvet någorlunda, och sedan Kärf bestrött slagfältet med granris, som han kallade för finhackadt, men som utgjordes af temligen försvarliga qvistar med ty åtföljande pinnar, stodo de begge gubbarne der triumferande.

»Hm, jag tycker att fru Örn skall bli en smula flat, då hon får se att vi reda oss sjelfva», sade kaptenen; »riktigt bra, riktigt bra! Du är en snäll gosse, gamle Kärf; så skall man snäsa qvinfolken.»

»Ja, så skall det gå till», yttrade Kärf, »men den der förbannade oljan, den hänger nog uti..., skjut litet ris öfver med foten, kapten, så att Örnan inte får se.»

»Se så, Kärf, nu skall du ha en extra sup; säg till i köket.»

»Jo, det skall kaptenen se; jo pytt, då får jag bara höra smålek af pigorna, och då... Om jag inte vore en karl och det vore evinnerlig skam att lägga näfvarne på en sådan lipsill, så hade jag, förb... mig, lagt Köks-Lisa på smäcken för hennes flin.»

»Ja du, så är det; Gud ske lof att jag aldrig har gift mig.»

»Ja, det är att få hin i båten.»

»Ja, det är så.»

»Jo, jag tycker när fru Örn, som tjenar för mat och lön, så kan kaluxa om kapten, så hade väl en fru rent af gjort kål af kapten.»

»Hva'ba! Är jag en kruka! Tror du inte att jag är herre i huset?»

»Tralalalala.»

»Jaså, är det visan! Ser jag ut som en kruka?... Svvara, karl!»

»Hm, men si, under toffel hade kapten kommit, så...»

»Tig, Kärf!»

»Så säkert som amen i kyrkan.»

»Det är verkligen högst näsvist af dig. Vet du hvem jag är?»

»Åh ja.»

»Vet du att jag har silfvermedalj och en förbannad guldmedalj, som man hängde på mig, då jag, gubevars, blef officer, och svärdsorden, din...»

»Ja bevars.»

»Tror du inte jag kan befalla?»

»Åh jo.»

»Lydde mig inte hela kompaniet?»

»Ja, det var karlar, kapten; men ett kompani qvinfolk, kapten! Nej, fy f-n!»

»Jaså, det har sina sidor», sade äntligen kaptenen; »men ändå så måste man ha dem; hvem skulle eljest koka mat och sy band i natttröjan?»

»Åh jo, det kan väl en karl också göra... Vet, kapten, jag vet inte hvarför det der skrammeltyget finnes i verlden annat än för att förarga hederligt folk.»

»Åh ja, men fru Örn är ändå en beskedlig menniska», återtog kaptenen; »hon har sina sidor, hon också, en beskedlig menniska.»

»Men ibland, kapten, är det som hin onde trasslade bort härfvan.»

»Ja, så är det nog; men Herre Gud! hon är ändå en bra menniska och mån om huset, och salig Örn, som var min kamrat, sade att hon var en engel.»

»Jaså, sade han det?»

»Ja, det sade han.»

»Åh nej?»

»Tror du att jag ljuger... Men ser du, Kärf, jag kan svärja den dyraste ed att Örn sade: "Hon är en engel". Ja, det sade han.»

»Hör på, kapten!»

»Hvad står på?»

»Jo, det faller mig något in.»

»Hvad då?»

»Jo, ser kapten, det kan ändå hända att både kapten och jag ibland äro en smula...»

»Hvad för en smula?»

»En smula orimliga af oss.»

»Är jag orimlig?»

»Ja, lille kapten; när kapten säger till mig: "dra' ända innerst i ...", så menar kapten inte så illa.»

»Och när du ger Anstad och fru Örn och mig f-n och skall flytta, så...»

»Hå, kapten, det är inte så rasande menadt.»

»Nå?»

»Kanske fru Örn är en bra människa, det tycker jag ibland, men så är det som hin vore framme och slog lycka på härfvan, och så blir det krakel.»

»Ja, du är bra orimlig, Kärf, emellanåt så . . . men du är gammal i gården.»

»Kanske jag skall flytta?»

»Åh f-n heller; men ställ dig nu väl med fru Örn . . . Hm, det förargade mig att hon var så spetsig, då jag pumpade ren bössan. Hvad angår det henne, det är ju mina rum . . .»

»Ja, det är det.»

»Och så vill en förbannad käring kommendera en kapten, som stått för kulor och krut.»

»Ja, det är fasligt, kapten.»

Med denna strid hade det slut för den dagen, och sanningen att säga, det var ett par kinkiga gubbar, men det hände ock att hela månaden gick förbi utan gräl. Det var blott vissa olycksdagar, då allt gick på sned, som missnöjet yppade sig, och då kom också allt nytt och gammalt fram och grälet förenade sig omkring fru Örn, som åtagit sig att besörja kaptenens husliga angelägenheter.

Fru Örn var verkligen en ganska god människa och för öfrigt ordningen sjelf. Första året hade hon försökt att genom undfallenhet för kaptenens nycker bibehålla husfriden; men det var ett fullkomligt misstag. Kaptenen kunde ej med, som han sade, »mähä och pjåk», och frun kom således beständigt ur askan i elden. Kapten viste ingenting eländigare eller förargligare än människor som ej hade karakter, det vill säga, som ej voro envisa som en spindel.

Detta var en nödvändig sak för hvarje människa, ty det var kaptenens eget lynne och således i allo respektabelt; ty det viste kapten Kullmark att han ej hade någonting ondt på samvetet, och således var allt bra. Fru Örn, som dagligen huttlades såväl af kaptenen som hans ögonsten, gamle Kärf, fann således nödvändigt att anslå andra toner, och då därför kaptenen en dag började bli orimlig, tog hon tiden i akt och höll en så väl öfverläst lexa för honom att han stod helt förlägen, men tillika hjertligen förnöjd åt att »mähät» icke ändå var ett sådant »mähä».

Han hade den gången icke mod att bli ond, utan gick sin väg och förtrodde sedan Kärf, att »fru Örn nog hade skinn på näsan och allt var en galant människa, blott man tog henne på rätta sidan»,

Gubben Kärf kom också innan kort i åtskilliga erfarenheter om att frun hade karakter, och således slutades det dagliga gnatet och det husliga klimatet förändrades från att vara oupphörligen mulet till klart och vackert, utom då en orkan kom, en liten åska, och rensade luften. Efter en dylik strid blefvo gubbarne klara och glada som vinterny, och fru Örn såg ej annat än den hjertligaste vänlighet; ty när de så der brutit ut, funno de begge att de burit sig dumt åt, hvaremot de ej förut funnit att det dagliga käxet var ännu dummare.

Kaptenens lynne var en frukt af hans ynglingatid. Han var vekligt uppfödd, ty han var en rik mans son; hans framtida förhoppningar voro obegränsade, ty han fick allt hvad han önskade. Detta gjorde att han egnade sig åt ingenting, lärde ingenting, hade ej lust för någonting; ty han skulle ärfva sin fars stora egendom och bli en mäktig possessionat.

Fadren dog, och nu upptäcktes det att den rika familjen egde ingenting. Då hade ynglingen mor, en bror och tre systrar, som icke egde någon i hela världen att stödja sig vid, utan honom, ty han var äldst — han var aderton år gammal. Hvad var att göra? Han blef underofficer vid ett regemente.

Den slumrande kraften i hans själ hade vaknat, den förra obestämtheten hade försvunnit, och han hade blott ett mål, det att hjälpa de sina. Nu lefde han många och långa profvoår. Han nekade sig sjelf allt, under det han oupphörligen arbetade. Han åtog sig alla arbeten som kamraterna ville öfverlåta på honom, mot det att han fick penningar, och dessa penningar sände han sin mor.

Hans tapperhet, hans oupphörliga verksamhet, hans kraft utmärkte honom vid alla tillfällen, och småningom försvann fördomen mot den vekligt uppfödde ynglingen. Han avancerade, och det enda, för hvilket han fick tillrättavisningar, var för hans luggslitna uniform; men detta skedde blott af en eller annan general, som kom för att inspektera regementet och ej kände förhållandet. Så snart han fick veta det, bar sjelfva generalen aktning för den slitna uniformen, den ett kärleksfullt sinne hade prydt med ljusblå passepoiler i hvarje söm.

Så kämpade underofficeren Kullmark, och så fortfor också officern. Han kom aldrig att gifta sig, ty han kunde ej öfverge mor och syskon, och på detta sätt blef han gammal, sträf, oböjlig, en hatare af alla, som han misstänkte ej ha ihärdighet och kraft att besegra allt.

Nu voro de alla döda utom en syster, som kaptenen aldrig korre-

sponderade med eller ville höra nämnas. Detta kom sig deraf, att syster Mariana, sedan hon redan blifvit gamla flickan och som husmamsell sammansparat ett litet kapital, på en gång sårades af Amors pilar och oaktadt alla »bror Zachris'es» protester gifte sig med en (såsom kapten Zacharias Kullmark uttryckte sig) »sakramentska slanthärfvel», en för detta löjtnant, för detta possessionat, för detta åtskilligt annat, af hvilket allt ingenting mera stod qvar, än den oafytterliga titeln af baron.

Mariana Kullmark blef således vid stadgad ålder — friherrinna von Qvitzow och hade en man, som mycket snart förstörde hennes lilla kapital och sedan »gaf f-n käringen» och tog tienst hos Mehemed Ali eller någon annan potentat långt borta. Med ett ord, man hörde ej af honom, och dermed var väl ej så farligt, om ej Mariana på sitt äktenskap vunnit en gosse. Nu var det bror Zachris som skulle hjälpa, men bror Zachris var en barbar och svarade med ett bref, i hvilket han förbehöll sig att ej få flera skrivelser, samt slutade med det gamla: »som man kokar får man sup.»

Dermed var den saken klar; men friherrinnan Qvitzow fick qvarlitter penningar från någon af sina högvälborna släktingar i Stockholm — och detta oaktadt Qvitzow ofta försäkrat, att han var den siste på svärdssidan af den celebra ätten, och att således, om han dog utan bröstarfvingar, Sverige skulle sakna det Qvitzowska namnet. Hon viste således icke från hvem hjälpen kom; ty den der »Pär Adolf Qvitzow», som sände henne den, var en för henne alldeles okänd person; dock hon fick hjälp — och för detta hade hon ej sin »hårde bror att tacka, utan den lycka hon haft att komma in i en ansedd och ädel slägt». Detta var den stackars friherrinnans öfvertygelse.

Kaptenen var därför allmänt ansedd för snål, tålde aldrig kringdrifvande tiggare, dem han bemötte så, att han vidt öfver landet var beryktad som en farlig menniska, hade mycket svårt att tåla prester, som enligt hans förmenande togo tionde för endast en smula prat, likaledes jurister, som lefde af papperslösen, kronofogdar och länsmän, som utmätte skatter, och ändtligen alla militärer, som roade sig eller lefde på briljant fot, och alla som lånade ut penningar, och alla som behöfde låna. Om man således sammanräknar alla dem han icke kunde tåla, med hela qvinnokönet, som för sin böjlighet i lynnet var honom en förargelse — återstod der verkligen icke många menniskor, som funno nåd för kaptenens ögon.

Den enda som gjorde ett undantag var Kärf, en gammal krigskamrat och jernnärig. Bekantskapen gjordes åttioåtta. Det hände sig nemligen att Kärf med flere andra lågo sårade på platsen efter en skärmytsel. Då varande fouriren Kullmark skulle ta opp de sårade och kom först till Kärf, som satt på marken och såg blek och medtagen ut, fastän han var bara pojken den tiden.

Då fouriren ville hjälpa honom, sade han: »Fouriren kan låta mig sitta så länge och hjälpa de andra, ty jag har stoppat mossa i hålet, och det håller nog täppt en stund». Detta var ett drag som Kullmark icke glömde, och alltsedan hade han ögonen på den hederlige Kärf, som tänkte på andra och ej blott på sig sjelf. Ändtligen blef den forne fouriren kaptan och Kärf var vid hans kompani. Kärf var en butter person, men god ner i hjertrötterna, och utmärkte sig för sin tapperhet, sin noggrannhet och sin sturskhet.

Sällan förgick något möte utan att Kärf utmärkte sig för de två senare egenskaperna och under fälttåget 1808 för den första; men Kärf var och förblef soldat och avancerade aldrig.

»Du skulle bli korpral, Kärf, men du är så förbannadt stursk», sade kaptan; »det går inte an för en korpral att vara stursk.»

»Jag är som jag är, kaptan», svarade Kärf, »sådan som Gud skapat mig och jag kan inte skapa om mig.»

När kaptan var pensionsmessig, var Kärf det äfven, och hur det var så följdes de åt, oakadt kaptan menade på att Kärf var den »sturskaste lymmel» i hela kompaniet och Kärf sade, att hans kaptan var den »värste kaptan som gick i två skor».

De tycktes skapade för att uppfriska hvarandras humör med en smula förgelse emellanåt, ett par motsatta stormvindar som skulle förstöra hvardagslivets qualm. Nu roade de sig så godt de kunde på kaptanens gård; de jagade gemensamt, men kommo vanligen i något gräl om hvar de skulle stå i håll.

Kärf skötte dessutom näten och skrapade kaptanens hästar, hvilkas hull var honom kärare än allt annat. Detta gjorde att hästarne på Anstad långt ifrån ansågos som dragare; tvärtom satte sig Kärf alltid till motvärn, då fru Örn ville till kyrkan, och mot alla onödiga resor, det vill säga *alla* resor, ty nödvändigheten af någon sådan ville Kärf ej inse.

Det ville vanligen hela kaptanens inflytande till för att få de feta djuren i rörelse, och då var det alltid fråga om att bryta hals och ben

af sig, så eldiga eller kanske förargade voro de öfver att den chikanen hände dem att de skulle draga, och dessutom så gjorde Kärf sitt till att göra fru Örns »onödiga» resa så litet intressant som möjligt.

Sådant var det lilla hushållet på Anstad.

»Vet du hvad . . . tror du att här ligger en kung begrafven?» yttrade en gosse, som kunde vara omkring elfva år, till en flicka, som tycktes vara åtta. Den lilla flickan smålog och betraktade gossen med sina klara blå ögon.

»Jo jo, det har jag nog hört; det är kung Ane.»

»Ja, kung Ane . . . se hur grön högen är, och den här eken, så knotig han står der, så skuggar han ändå öfver Anes hög. Sof i frid, kung Ane!»

»Ja, sof i frid kung Ane!» utropade flickan och skrattade. »Hvarför säga alla så, då de gå här förbi? . . . Sof i frid, kung Ane!»

»Har du alla dina får här?» frågade gossen. »Jag har mina kreatur», tillade han och kastade en flyktig blick på sin hjord.

»Jo, har jag så: Svartan, Bläsan, Hvita stjern med lammet, Baggen, Tippan, Lilla skrin, Pirran, gamla fåran . . .»

»Kan du inte räkna dem? Det tar ju aldrig slut.»

»Tyst du, låt mig hållas! Hm, nu kom det bort för mig . . . Svartan, Bläsan, Hvita stjern, jaså! och lammet, Baggen, Tippan med två lam, Lilla skrin med ett lam, Pirran, gamla fåran och Mormor . . . Jo, de äro der allihop.»

»Ja, det blir niö får och fyra lam . . . är det inte så?»

»Jo, det kan väl vara, men jag tycker att namnen äro bättre», sade flickan och strök håret baklänges öfver öronen. »Nå, hvad var det Sven ville tala om?»

»Jo, om kung Anes saga.»

»Jaha, det får han», sade Stina och lade sig i gräset på Anes hög.

»Ser du, Stina, för många hundra år sedan, ja kanske tusen, så lefde kung Ane . . . Ja, hela denna historien är sannfärdig, för den talte farfar om många gånger, och farfar ljög aldrig han . . . För många tusen år sedan så lefde kung Ane; men han var en underlig

*) Denna saga är sådan som författaren hört den »utlagd» af en visgubbe, som ej så noga följde traditionen. Den eger således i historiskt hänseende ej någon tillförlitlighet.

konung, ty han var fredlig och ville ej slåss i onödan. Eljest så lägga sådana der förnäma herrar alltid näsan i blöt för att vinna land och ära; men kung Ane tyckte att folkets lycka var den största äran och att fred var folkets största lycka, och därför höll han fred i landet och blott grep till svärdet när han blef anfallen. Emellertid så fick bonden bruka sin åker, och för det att det växte säd i landet och för det att bondens hem var lugnt och stilla, därför tackade man kung Ane.»

»Det var en beskedlig kung», sade Stina.

»Ja, det var han visst, det sade farfar, och farfar svor på att ingen så rar kung någonsin kommer i Sverige som kung Ane.»

»Sade han det . . . kors!»

»Ja, det sade farfar, och det var en klok gubbe, må du tro. Men så hände sig den tiden att folket var deladt i hofmän och krigare och i bönder och trälar. Ser du, kung Ane satt i sin sal, som var af förgyllda furuplankor, sade farfar; der satt han bland sina hofmän och kämpar och drack mjöd — och då var det frid i landet och kung Ane hade regerat i tjugo år, men var ändå en rask och ung man med lockigt hår och styrka i kroppen. Då steg han upp och tog hornet, sad' farfar, ty de drucko den tiden ur horn, för det fans inga glasbruk, och sade: »Hädanefter vill jag att mitt folk skall vara ett folk och icke deladt sig emellan. Alla göra samma nytta; ty om I kämpar försvaren landet, så är det godt, men vore ej bonden, så haden I ingenting att försvara, och vore ej trälen, så hade bonden ingen tjenare. Min halskedja har många ringar, men hvar ring är af guld, och de som sitta midt uti äro lika dyrbara som de hvilka sitta vid knäppet; men nu är kungen ingenting annat än låset som fäster ihop dem som bo och bygga i hans rike; den höge och den låge, den mäktige och den arme, alla äro länkar i kedjan, och faller en bort, är kedjan bruten. Derför beror det så mycket på konungen . . . det är vid låset som kedjan lättast går sönder och der hon är svårast att laga. Men nu vill jag att alla skola äras lika, hvar i sin stad; allt arbete är lika godt och lika ärofullt, och därför skall bonden sitta vid mitt bord bredvid tignarmannen och trälen vid bondens sida; ty vi äro ett folk . . .

Så sade kung Ane.

Men hans hirdmän och hofmän, hans kämpar och svenner klandrade honom, ty de ansågo sig för goda att sitta till bords med en bonde, och bonden klandrade honom, ty han ansåg sig för god att

sitta till bords med trälen, och trälen var ej heller nöjd, ty han tålde hvarken kämparne eller bonden.

Så ligger der ett gammalt agg mellan de högre och de som ringare äro; de förstå hvarandra icke eller att de äro bröder och medarbetare på samma jord, i samma rike, på samma åker, och ha en Gud och en kung.

Men kung Anes vilja blef lag så länge han lefde, och för att sjelf visa att han ej gjorde afseende på börd, gjorde han sin husträl Tunne till sin skattmästare och satte honom vid sitt bord.

Men det begaf sig att kung Ale föll in med svärd och eld i kung Anes land. Då blef trälen mutad af kung Ale och mördade sin herre och välgörare, den ädle kung Ane.

Men innan kung Ane dog af de sår han fått af den förrädiske trälen, kallade han tillsamman sina män, hög och låg, fattig och rik, och sade:

“Jag har fått min bane af en träl, som jag ville låta vara menniska i stället för hund. Hade han fått vara hund, så hade han varit trogen som en hund. I skolen klandra mig på min hög, le åt kung Ane, som trodde att alla människor äro bröder och icke delade i två flockar, en som bär piskan, och en annan som låter piska sig, en som trampar och en annan som låter trampa sig. Men veten väl att det är trålasinnet, det kortsynta och dumma trålasinnet, som gör att I mäktige ären så mäktige; men jag vet att den tid skall komma, då trälen gör sig fri och den mäktige får dela på makten med den svage, då det icke blir armens utan själens styrka som segra skall — och då blir qvinnan den mäktigaste, hon som i frid sår gyllene korn i barnens sinne, och af det fröet bli gyllene skördar.“

Ändtligen qvad han ur Havamal:

“Der kommer en annan,
 Än mera mäktig,
 Dock vågar jag icke
 Honom nämna,
 Den starke ofvan från,
 Han som allt styr.

På honom hoppas jag — på broderskap, kärlek och frid här på jorden. Men låt mig sofva till dess, jag vill ej se huru bröderna slagta hvarandra, huru de bedraga hvarandra, huru våld och otack omvexla — derfor låten mig sofva i frid; bedjen för min frid, min slummer, så länge våldet, orättvisan och laglösheten skilja människorna åt.“

Alla hans män greto, ty alla älskade kung Ane.
Men kung Ane dog med ett smålöje på läpparne.

Då han var död, lutade sig en gubbe ned öfver liket och sade:
»Sof i frid, kung Ane, sof i frid till dess allt är godt igen som i menniskornas första dagar.»

Och efter den tiden har det blifvit en sed att då man går förbi kung Anes hög säga:

»Sof i frid, kung Ane!»

»Ja, sof i frid, kung Ane!» sade den lilla flickan och klappade på grafkullen. »Men hör på, Sven, är historien slut än? Käre Sven, tala mer om den lille beskedlige kung Ane.»

»Åh, du», sade Sven, »han var inte liten och beskedlig, utan en stor och mäktig konung. Ja, du, farfar talade nog om huru det skall gå. »När det», sade farfar, »alltid blir frid ibland menniskorna, och de alla förstå, att de böra hjälpa och bistå hvarandra såsom bröder, utan svek, utan våld och utan orättvisa, då skall denna högen springa opp och kung Ane komma derur, ridande på sin hvita hingst opp på högens spets, från hvilken han i andanom», sade farfar, »skall se hela verlden. Och då han ser frid och kärlek och ro i Norr som Söder, Öster som Vester, då skall han falla till stoft och ingen skall mera minnas kung Ane.»

»Hör på, Sven», frågade Stina, »sade farfar när det skulle ske?»

»Åh nej, så enfaldigt du talar! Inte kunde farfar veta det . . . emellertid lär det ej ske i brådkastet.»

»Men det skulle allt ändå vara roligt att se på, när kung Ane kommer ur högen . . . Hör på, det var på en hvit hingst; kors hvad det måtte vara vackert! Sade farfar ingenting om huru kung Ane skulle vara klädd . . . i guld och siden och med en hop ädelstenar.»

»Åh nej, det talade inte farfar om, Stina, och dessutom gör det ingenting . . . Vi få ändå inte se kung Ane.»

»Men hvad i Guds namn går åt kapten?» frågade Kärf; »hm, inte skall kapten sitta och gråta som en gammal käring!»

»Hva' sa'?» frågade kapten Kullmark och strök sig med bakvänd hand i ögonen. »Inte gråter jag . . . dumheter! Har bara en smula snufva.»

»Men kapten har ingen snufva, säger jag, utan är ledsen, säger jag, och gråter som en gammal käring.»

»Vet hut, Kärf! Vet du, du kan få flytta när du vill. Kommer du i häg, hvem jag är?»

»Se så ja», skrattade Kärf, »nu är kapten gud ske lof en smula arg. Det der brevet som kom i går innehöll visst något ledsamt. Inte sof kapten i natt inte . . . och i dag har jag sett tårar i kaptens ögon. Si så der får det inte gå; då är det tusen gånger bättre att kapten kör mig för f-n i våld; jag blir nog qvar ändå till döddagar, så mycket veta vi begge två.»

Kapten Kullmark såg ner; han blygdes, ty han hade verkligen känt några tårar komma fram ur ögonvråna.

»Åh ja, Kärf . . . vet du hvad? Syster Mariana är illa sjuk, hon håller på att dö; och hon är ändå den sista, den sista på jorden jag eger.»

»Åh ja, döden är allom förelagd», yttrade Kärf tröstande.

»Ser du, Kärf, jag ångrar mig att jag varit så sträng mot henne, så elak mot det stackars kräket, som var så galen att gifta sig med den der (nu rodnade han af vrede) »förbannade slanthärfveln». Gud förlåte mig, men om han inte kommit, så hade Mariana varit en klok människa.»

»Och sedan?»

»Jo, ser du, jag har allt varit bra elak mot syster Mariana.»

»Jaså . . . Och det skall kapten inbilla mig.»

»Det är ingen inbillning.»

»Kanske det inte har varit gamle Kärf, som hos skolmästaren låtit skriva de der breffen med penningar uti, som gingo om Stockholm! Har kapten varit elak? Åh nej, kapten, ni tror att ni är elak, att ni är arg och stygg och hatfull; kapten tror att han är ond på alla människor . . . och, käre kapten, ni är så god som ett barn; ni vet inte hur god ni är in i hjertat, det vet ni inte.»

»Är jag god?»

»Ja, just en god och beskedlig människa.»

»God och beskedlig, det skall f-n vara.»

»Jaså, friherrinnan . . .»

»Tig, karl! "Friherrinnan" hvad är det? Hon är en fattig människa, som burit sig dumt åt, och som nu ber mig resa dit bort för

att taga afsked af henne och ta' vård om pojken, som är tio år gammal.»

»Och det gör kapten. Jag kör», sade Kärf, »och det skall gå för brinnande lifvet, bara medevivagnen håller. Örnan åker så ofta till kyrkan så att . . .»

»Der ha vi Örnan igen! Örnan är bra och ger dig god föda och är beskedlig, fastän hon snäser åt en gammal luns till knekt, som tror att han är i fälttåg beständigt. Jaså, du tror att jag skall resa; men se, jag vill inte gråla på Mariana, men hur skall det gå till? . . . Friherrinnan! . . . det är bestämdt att jag blir arg.»

»Hör på, kapten, det der får ni inte; det passar sig inte att gråla med en döende människa; sedan man är död, gör det rätt inte . . . det visade Thor.»

»Thor! hvad är det för dumheter? Var jag ovettig mot Thor, som dog hjeltedöden vid Revolax?»

»Jo, ser kapten, Thor varnades att inte gå rak, ty fienden sköfver. "Böj ner dig, Thor!" sa' kapten; men Thor hörde det inte, utan gick rak som ett ljus såsom vanligt. Pang, kom der en kula och slog in precis mellan ögonen och Thor föll, död som en torsk.»

»Jo, hvad var det mer?»

»Jo, då kapten fick se honom, sade kapten: »Fick du nu nosbränna, du sakramenskade lymmel! Smaka på det, smaka på det! Lefde du, skulle du få prygel på köpet.»

»Åh ja, han bar sig åt som ett nöt, fast han var en tapper karl, Thor, en mycket galant gosse.»

»Ja det förstås; men se det kunde gå an då karlen var död, men om han varit döende . . .»

»Dumbom! Då hade jag förbundit honom och hjälpt det nötet så godt jag kunnat . . . Men si, Marianas friherrskap gör att det kokar i mig, så snart jag tänker derpå.»

Några dagar efter detta samtal kom der i staden K*** en gammal medevivagn med stort buller nedåt gatan, och tycktes lida oändligt vid hvarje puff den fick i stadens väldiga rännstenar; ty i vissa af våra städer tyckas gatorna vara till för rännstenarnes skull, och ej tvärtom. De gamla hjulen vacklade och fjädrarne fingo en knyck, som tycktes rent af konstnerna dem.

På kuskbocken satt Kärf med piskan och tömmarne i sina händer och grälade med en liten skjutsbonde, som tyckte att det gått för fort; och inuti vagnen befann sig kaptenen inkrupen i ena hörnet och med ett stort paket med linne bredvid sig på sätet; ty syster Mariana hade skrifvit att hon led brist på denna nödvändighetsartikel.

Nu skulle allt försonas; ty det hade gripit kaptenen, att Mariana mildt men ändå träffande förebrått honom hans hårdhet de senare åren. »Ja, ja», tänkte han, »jag har varit hård — och utan gagn; ty det kunde ej göras ogjordt»; och denna tanke sammanpressade hans gamla hjerta mer än tiotusen förargelser, som vanligen endast uppfriskade humöret.

Ändtligen stannade vagnen framför huset der systemen bodde, och bror Zachris vandrade för första gången opp för den svaga trappan, som ledde till »friherrinnans» rum, ett ord, som kom kaptenen att se ut som om han smakat på galla, då en piga visade honom opp.

»Ja, Herre Gud! det är mycket illa med stackars friherrinnan» — sade pigan då de kommit i en mörk förstuga; »der är dörren. Hvem är herrn, så skall jag säga till.»

»Kapten Kullmark, den sjuka fruns bror», sade han, på detta sätt undvikande den förargliga titeln.

»Madam, madam», sade pigan, sakta knackande på dörren, som genast öppnades på glänt.

»Hvad är det?»

»Jo, det är friherrinnans bror, som vill helsa på.»

Dörren slöts och öppnades åter några ögonblick derefter. Kaptenen steg in i ett nära mörkt rum, der han i början knappt kunde urskilja föremålen.

»Är du der, Zachris?» yttrade en svag röst. »Gud välsigne dig för det att du kom!»

»Ja Mariana, det är verkligen jag. Hör hon på, madam», sade kaptenen vändande sig till vakhustrun; »gå ut en smula.»

Hon lydde.

»Jo, det är jag», sade kaptenen och närmade sig sängen. »Vet du, Mariana», tillade han, »du får inte anse mig för elak... lofva mig det, att du inte, när du råkar far och mor och syskon der oppe, klagar på mig. Säg dem endast: Zachris är en gammal ungarl, en stackars människa, som kämpat sig fram och därför blifvit en kinkblåsa; men elak är han inte.»

Mariana hade med sin magra, brännheta hand fattat hans.

»Nej Zachris, det kunde jag väl veta . . . det vet jag, det vet jag. Käre Zachris, hvem var det väl, som svalt sjelf för att hjälpa sina syskon; hvem var det väl, som aldrig, aldrig ville ha tack af oss . . . som ville gömmas och glömmas?»

»Tyst med det, Mariana, det var ingenting, och allt hade varit bra, om inte den förb . . . nej, det är detsamma», afbröt han sig sjelf, »det är detsamma. Behöfver du något?»

»Åh ja; men min mans slägtingar ha sändt mig litet penningar för ej länge sedan; men ser du, då jag måste hålla Clemens i skolan . . .»

»Clemens? Fy f-n, hvad är det för ett namn på en pojke?»

»Kära du, det är ett familjenamn inom von Qvitzowska familjen.»

»Qvitzowska familjen . . . jag önskar att . . . jaså, låt vara, pojken heter Clemens, och så får han väl heta, gerna för mig.»

»Ser du, fastän den ädle slägtingen, som jag inte känner, skickat mig penningar, förslå de icke till alla behof; och om du således ville hjälpa oss, vore det väl.»

»Åh ja, åh ja, det skall ske», yttrade kaptenen, som af ganska naturliga skäl tog åt sig Marianas tacksamhet mot »den ädle slägtingen». »Hvar är pojken?»

»Han är ute och leker.»

»Jaså.»

»Nu ber jag dig, Zachris, glöm allt gammalt och tag gossen till dig, var hans far, sedan han ingen mor har.»

»Det förstår sig, kära Mariana, ja det förstår sig. Jag vill se gossen . . . Tål du dager?»

»Åh ja, drag opp gardinen, nu kan jag ändå inte somna.»

Snart var det lilla rummet ljusst. Det bar stämpeln af en så kallad anständig fattigdom. På väggen stirrade ett porträtt af en temligen ung man med slappa anletsdrag och en viss obehaglig lättsinnig hårdhet inpräglad kring munnen.

Det finnes nemligen två slags hårdhet: karakterer, som med beräkning äro hårda; dessa äro ofta bra lynnen nog, men som för egen vinnings skull eller af envishet äro oböjliga och kalla för allt. Den andra sorten är sämre, lättsinniga egoister, som utan egen nytta äro hårda och trolösa blott därför att det faller sig så och aldrig vill falla sig annorlunda. Män, som bli snåla och förtryckande; men äro spar-

samma, tillhöra det förra slaget. — Män, som gifta sig rikt, förlösa sin hustrus egendom och med ett flatskratt lemna henne och barnen i fattigdom, tillhöra det senare.

En sådan hade baronen varit, och det sågs i det slappa, intetsägande, men ändå hånande ansigtet.

»Är det din man?» frågade kaptenen.

»Ja... Säg han inte bra ut?» inföll den sjuka systemen och betraktade det platta porträttet med svärmisk blick. »Ack du! han var inte elak, stackars min Clemens, visst inte elak, fastän han ofta var hård mot mig; men det kunde vara mitt fel. Han var van vid nöjen, stackars Clemens, och dem fann han inte hemma... Och om han förstätt huru mycket jag älskade honom, då hade det varit helt annat.»

Kaptenen satt som på nålar.

»Hm, jäså», blef hela svaret på systemens beröm öfver sin Clemens, ett beröm som allra bäst bevisade hvad en qvinna kan offra utan att klaga, huru hon kan älska den, som tusen gånger brutit, och ej vet hvarför. Ack, säkert är det mången hustru som förtryckes, som lider, som saknar all huslig lycka och som klart inser att hennes man ej förtjenar kärlek — som, då hon i ensamheten genomdrömmer sitt öde och ser blott olycka i perspektiv, tänker: men en gång på andra sidan, då han kommer som ett stapplande barn in i en bättre värld, som han aldrig här tänkt på, då skall jag möta honom, fatta hans hand, leda honom fram till Guds tron och bedja om nåd — och sedan, sedan skall han bli min, min för evigt!

Sådan var friherrinnan, och der hon nu utmerglad och döende hvilade på sin bädd, tyckte hon sig bereda sig på ett återseende, en kärlekens lycka, som hon blott anat, men aldrig egt; hon var nu åter sin Clemens' fästmö — vigseln, kärlek, lycka, den husliga friden skulle hon få der oppe; ty hvad hon hoppats måste hon vinna, eljest hade lifvet blott varit en falsk, bedräglig dröm.

Den goda friherrinnans tankar afbrötos af ett häftigt buller i trappan; dörren öppnades och unge Clemens ville tränga sig in.

»Nej, så får inte lilla baron göra», sade vakhustrun, »han får inte hålla sådant hus, när mamma är sjuk.»

Unge baron kom in och kastade sin mössa i en vrå.

»Jag vill ha...»

Nu fick han se kaptenen och tvärtystnade.

»Söta Clemens, det är morbror Zachris.»

Gossen betraktade kaptenen med en blick lika obestämd och slapp som porträttets.

Kaptenen å sin sida såg barsk ut. Det der berömmet för den store Clemens och uttrycket »lilla baron» hade förargat honom.

»Helsa på morbror!»

Gossen bugade sig vårdslöst och vände sig till modren.

»Jag skulle ha sex skilling till pepparkakor.»

»Men käre Clemens, du fick sex i går.»

»Jaså, var det till pepparkakor, det?»

»Nej, men jag har inga.»

»Åh jo, visst har mamma», fortfor han och började rifva i fruns låda.

»Nej söte Clemens, du får inte; söte Clemens, låt bli mammas pengar.»

Gossen tyckte ej bry sig om modrens begäran, utan räknade till sig en hop slantar och skulle springa ut igen, då plötsligen han kände liksom en hoftång fatta sig om armen och kroppen på en gång finna sig vänd från dörren. Det var kaptenen som tigande gjort denna lilla förändring och med skarpt accentueradt uttal sade:

»Clemens lägger tillbaka pengarna i mammas låda, Clemens lyder!»

Unga baron måste fram med fyrkarne, som befunnos vara sex skilling slantar och en tolfskilling, som *händelsevis* kommit med.

»Akta dig för dylika händelser, Clemens», sade kaptenen; »se så, gå nu.»

»Käre Zachris», började friherrinnan, som åsett uppträdet, »käre Zachris, blif inte hård mot min stackars Clemens.»

»Nej Mariana, men lyda skall »lilla baron», och låta bli att stjäla skall han också.»

»Men Herre Gud, inte var det tjuveri! Han eger ju allt det lilla jag har, och dessutom så sade han ju, att det var händelsevis.»

»Låt så vara, syster; jag skall vara beskedlig mot gossen.»

»Men ditt lynne, käre Zachris . . .»

»Mariana . . . hör på, Mariana, om mitt sinne vill rinna till, så mins jag ändå alltid dig, och tänker genast: det är ändå Marianas gosse, och denne gosse har ingen vän på jorden utan mig. Det tämjer sinnet, syster Mariana. Jag vill icke att du skall klaga på mig, eller

att du der oppe, dit du kommer, skall ångra att du lemnat gossen till mig.»

Ännu några dagar lefde friherrinnan, men en morgon låg hon inslurmad, och kaptenen var den ende öfverlevande af Kullmarkska släkten.

»Hör på, Clemens!»

»Ja, morbror.»

»Hör på, du, det der baroniet i månen brukas inte här. Du heter helt simpelt Clemens, min gosse, och icke en stafvelse mera.»

Clemens såg tvekande ut.

»Ja, så är det. Din far var baron, käre Clemens, men det var ingen förtjenst och betyder ingenting. Blif du en hederlig karl i stället, det är bättre det.»

»Men, morbror, det brukades alltid i K***. Sjelfve magistern i skolan skilde mig från de andra och kallade mig för baron. Jag var den ende baron i hela K***.»

»Pojke, vet hut! Du får inte heta baron här ute, och Gud nåde dem som kalla dig derför! Gamle Kärf kallar dig för du . . . helt simpelt du, vet du det, slyngel! . . . Hm, ja ja, det är ej så illa menadt, du är ändå Marianas gosse.»

Emellertid fann kaptenen att icke han just var en passande uppfostrare; hans försök med gamle Kärf's edukation hade slagit ut si och så, och således skaffades informator åt Clemens.

»Men f-n tar magistern om magistern sätter dumheter i hufvudet på pojken eller kallar honom för baron. Den galenskapen ha de prentat i honom i K***.»

Detta var hela instruktionen för den beskedlige karlen, som öfvertog ledningen af gossens uppfostran, som efter den stunden ej mera bekymrade kaptenen, hvilken hade den för våra embetsmän högst ovanliga egenskapen att ej gerna lägga sig i det som ej angick honom.

Sven blef Clemens' lekkamrat, och lilla Stina fick också vara med, då det så bar till; men ingen af dem viste att den unge gossen var baron, och om de hade vetat det, hade de ej begripit skilnaden mellan sig och honom.

Kung Anes grafhög är stor, trädbeväxt och en vanlig lekplats för barnen. Det var således klart att Sven berättade sagan sådan han hört den af farfar, utstofferad och grann som vanligt.

»Jaså, alla menniskoꝝ skulle vara lika», anmärkte Clemens; »det tror jag inte! ty när du blir torpare, så är jag ändå herre, ty jag är af folk, förstår du.»

Han vågade ej nämna sitt baroni, emedan detta kunnat verka obehagligt hos morbror eller gubben Kärf, som var till och med mäktigare.

»Ja, det förstås», sade Sven, som fann denna anmärkning ganska naturligt, hvaremot Stina opponerade sig, ty hon för sin del tyckte att Clemens rätt var som annat folk.

»Vore du min syster», sade Clemens, »så fick du heta fröken.»

»Och hvad nyttade det till?» blef svaret.

»Jo, ser du, då vore du bättre än andra.»

»Mådde jag bättre?»

»Åh nej, men alla krusa för en fröken.»

»Ja det gör precis en don, om man krusar eller inte», blef flickans svar, under det att hon föll i ett hjertligt skratt och sade: »hör på, då är väl Clemens en fröken, kan jag tro, en liten fröken, ha ha ha!»

»Du är bra dum, Stina», afbröt Clemens, som uppgaf hoppet att göra saken klar för flickan.

Två år derefter affärdades Clemens till Carlberg.

»Hör på, Kärf, bara de der pojkkycklingarne der oppe inte nu skämma bort allt ihop och Clemens kommer hem som en högvälboren baron.»

»Åh nej, så dum är han väl inte. Aldrig nämnde han ett ord derom här, aldrig ett ord.»

Utanskriften på brefven till Clemens blef: »Kadetten Clemens Qvitzow, Stockholm, Carlberg»; men denna utanskrift blef ett ämne för kamraternas gyckel.

»Lille Clemens har afsagt sig adelskapet», yttrade en.

»Han är en ofrälse Qvitzow, den lille mannen», sade en annan.

»Skrif till gubben och bed honom vara hygglig att skriva det du är »friherre», fastän han sjelf inte råkar att vara det.»

Alla dessa påminnelser återväckte den blott löst inslumrade fåfängan, och Clemens kände ej ett enda ögonblicks tacksamhet för morbroderns omvårdnad, utan blott tänkte på att en tid kunde komma, då han skulle kunna säga: »Morbror, jag är baron midt för er näsa; den förmånen orkar ni icke att ta ifrån mig.»

Hvarje sommar kom Clemens hem. Han hade vuxit på längden, men med kunskaperna gick det ej just hastigt.

Sven hade antagit drängtjänst; lilla Stina var springflicka hos kaptenens och såg ut att bli vacker.

Femte året sedan Clemens kom till Carlberg utexaminerades han och blef underlöjtnant vid K*** regemente. Han flyttade nu till Anstad och började sin bana som officer. För det mesta låg han i skogarne på jagt, och om han ej jagade, såg han om sin häst, läste romaner och tidningar och var ganska stolt utomhus och ganska ödmjuk och undfallande mot kaptenen.

»Nå Clemens, nu har du förstånd och ger väl det der baroniet en god dag.»

»Åh, det är endast barnslighet, löjlighet, det vet jag nog.»

»Rätt så, min gosse.»

»Ja, hvad har jag för förtjänst af hvad det saliga riksrådet, som blef både adlad och baroniserad, verkade och gjorde. Han blef baron därför att han lånade drottning Christina en summa penningar, som hon aldrig betalade.»

»Men penningarne äro nu slut, Clemens, och således den förtjensten också.»

»Vet morbror, på Carlberg var en gosse, L*, hvars stamfar var tolf år gammal då han adlades; det skulle vara förtjenster så det dugde.»

»Ja, bara spektakel.»

»Ja, morbror, bara löjlighet; men man kallar mig för baron, det brukas så, det råar jag ej för... emellertid om jag kunde, skulle jag kasta hela struntan på elden.»

»Du skall veta, Kärf, att Clemens är en klok gosse», yttrade kaptenen till sin favorit; »en riktigt klok gosse, som ej bryr sig om det satans baroniet så mycket som om en marskråka.»

»Jo jo men, när vettet stiger», sade Kärf.

»Det gläder mig att vi orkat få bort de dumheterna, eljest hade

jag aldrig gifvit honom Anstad, utan han hade fått bli en högfärdig slanhärfvel, han som far sin.»

De hederlige gubbarne anade icke huru ohjelpigt djupt bördens fingerade företräden slå rötter i barnens sinnen.

De hade bort veta att ett ärtligt företräde envisare hänger vid själen än ett födelsemärke kroppen. Det senare kan brännas bort, men det förra kan af ingen olycka, ingen tuktan, ingen påminnelse om dess fåfänglighet fås bort. Då en ärtlig konung, en hederlig, god och ädel menniska som Ludvig XVI i Frankrike bestiger schavotten, tröstar det honom mera att hans ledare säger: »stig upp, son till den helige Ludvig», ty det häntyder på hans ärfda företräde, än om han sagt: »var modig, du oskyldige, ädle, hjertegode man, du faller ett skuldöst offer för andras brott.»

Det finnes ingenting som djupare kränker det qvinliga värdet än just adelsinstitutionen. Man tyckes ej märka det djupa förakt man kastar öfver sin mor, när man ensamt från fadrens namn hemtar sin ära. Den ofrälse kan älska och ära sin mor, äfven då andra glömt henne; den högadlige måste förneka henne, om icke äfven hon varit af lika hög ätt som fadren.

Det är till och med gifvet att sönerns bördsstolthet blir desto mera sårande, då de på mödernet härstamma från simpelt folk. De tyckas frukta, att ej en hvar erkänner deras riktiga adelskap, då modren till exempel har varit en simpel piga eller en fattig mamsell, och de som, födda utom äktenskapet med en tjenstflicka, först sågo sin mor vigd vid fadren, då denne låg på dödssängen, äro vanligen de som med största ifver och skoningslösast försvara sitt prerogativ. De minnas den plågsamma känslan de som barn hade att sväfva mellan bördens höjd och bråddjupet af att vara en tjenstepigas söner; och då de lyckas, då de få fatt i den räddande kanten, klänga de sig fast, bemöda sig att lyfta sig, ofta med en kraft och en ihärdighet, som den icke använder, som i alla tider stått på fast mark.

Man fördömer högmodet — och det är ingenting att fördöma, men väl en institution som förgiftar hjertat och omtöcknar hufvudet hos dem, som äro utsedda att begagna den — en institution, som gör orättvisan till en medfödd rättighet och spränger sönder nationerna i smulor, utan att förmå att lemna ett enda gran kraft för deras framåtgående i ljus och sanning. På en osanning, på ett hån, på en för-

vänd tanke kan intet godt byggas; på en fördom kan ingen upplysande idé spira opp.

De gode gubbarne insågo ej detta, utan så väl kaptenen som hans vän Kärf togo för kontant en jargon, som under loppet af många år varit allmän bland de privilegierade, men som bortkastades i samma ögonblick tiden tycktes vara inne att vinna något. Då vaknade på en gång de gamla anspråken och stodo der i sina forna färger med sina sköldhållare, den fysiska styrkan på ena sidan och tanketvånget på den andra. Kaptenen hade nu också blifvit gammal äfven till sinnet och var på långt när ej mera den uppmärksamme man han fordom varit, och således såg han ingenting af hvad andra tyckte sig märka, att unge baron Clemens von Qvitzow på intet sätt vanslägtats från fädernet.

Der ligger ett soldattorp ej just så betydligt långt från Anstad, just i skogsbrynet. En bäck rinner strax utom stugan, på hvars gavel sitter en svart plåt med hvit påskrift, att denna stuga tillhörde n:o 65 Anstads kompani af K*** regemente.

Der hade fordom Kärf's torp varit, men det hade ombytt egare flere gånger under de många år, som gamle Kärf vistats hos kapten.

Nu var han död den gamle kaptenen och fru Örn hade flyttat — gamle Kärf hade ingen att gråla med. Unge baron var mestadelen af året borta, och då han kom hem, var det alltid i sällskap med kamrater och vänner, hvilket gjorde att Kärf aldrig fick riktigt tala med löjtnant Clemens.

En gång lyckades det. Löjtnanten var händelsevis ensam hemma, men vid dåligt humör. I ett ytterrum satt en betjent klädd i von Qvitzowska livrét halfsofvande på en stol framför kakelugnen; ty det hade varit spelparti om natten, och således var man både sömnig och frusen af sig.

Gamle Kärf steg in.

»Guds frid!»

»God dag», sade betjenten med en hastig blick på gubben. »Hvad vill Kärf?»

»Hm, jag ville tala med löjtnanten.»

»Jag känner ingen löjtnant», sade betjenten, med foten sparkande in ett vedträ i kakelugnen; »vår löjtnant är baron, förstår Kärf.»

»Åh ja, det kan vara en don, eljest så är det väl hederligare att tjena kung och land än jemnt och nätt ha haft en far; ty det ha alla haft.»

»Jag tror Kärf är qvick... Nå, hvad vill gubben?»

»Det angår ta mig f-n inte en sådan slyngel som du. Gå du in till löjtnanten, slyngel, och helsa från gamle Kärf.»

»Jaså, du vill öfverfalla hederligt folk! Ja, ja, baron skall lära dig.»

»Lika godt», inföll Kärf högröstad och i sin gamla berserkavrede; »lika godt hvad han skall lära mig eller inte, men det blir min själ inte mycket.»

I detta ögonblick öppnades dörren och baron kom ut.

»Hvad står på?»

»Jo denne här Kärf öfverfaller mig med otidighet», blef betjentens rapport.

»Kärf, hör på», började baronen med ett platt löje; »hör på, min gubbe, nu är det *jag* och icke salig kapten som råder om Anstad, förstår du; det är jag och ingen annan, och är du inte nöjd med hvad du får, så...»

»Så får jag flytta... åh ja, det kan jag också. Men», tillade Kärf och hans ögon började gnistra, »låt mig tala ensam med baron... hm, baron, så är den nya titeln...»

»Säg gamla, min gode Kärf. Min ätt blef baroniserad af drottning Christina.»

»Åh ja, det passade också ett kjortelregemente», sade Kärf. »Men ut med slyngeln här!»

»Gå ut, Nyqvist!... Nå?»

»Jo ser löjtnanten, lefde kapten, så skulle han gråta blod.»

»Jaså.»

»Här lefver ni i sus och dus.»

»Jaså.»

»Och rent ut sagdt, löjtnant, som en vilde... Ja, som en vilde.»

»Och vidare?»

»Och sedan, hur bär ni er åt mot Stina... Vet ni inte att Sven friat till henne och fått ja, och så har ni alla satans konster att förleda det barnet.»

»Och det grämer madam Kärf.»

»Madam!! Är jag en käring jag! Men lika godt, låt bli det der.»

»Det är bara inbillning, min käre Kärf», sade baronen. »Men nu kommer min ordning. Hör på, Kärf, du har blifvit för gammal i gården, du har under morbrors och fru Örns tid vant dig att vara herre, det tål inte jag, och därför får du flytta om du vill, och vill du inte, skall jag hjälpa dig på vägen.»

Gamle Kärf hade förr trott himlen skola ramla ner än få höra något dylikt på Anstad.

»Flytta? Åh ja, visst är jag nu väl gammal . . . men ta mig attan tusan skock millioner, jag krusar eller tigger mitt bröd.»

»Nej, det tycker jag också, och därför farväl med dig!»

Baronen gick. Betjenten kom åter in och kastade sig i stolen. Gubben tycktes ej märka honom.

»Således bortkörd af honom . . . hade jag ej talat godt för honom, hade han fått gå som sparfven från allt . . . Bortkörd!»

»Jaså, ha ha ha, gick det på det viset!» skrattade betjenten. »Nå, då skall jag hjälpa till.»

Han steg opp och öppnade dörren.

»Se der gubben Kärf, der är genvägen.»

Nu vaknade Kärf, fästade sina grå gnistrande ögon på ynglingen och tycktes öfverlägga med sig sjelf om hvad han borde säga.

»Nå, sällskapet roar mig icke; gå er väg!» sade betjenten och tog den gamle i armen, då denne i ett nu ryckte sig lös, och med en kraft, som bevisade spänstigheten af en stålfjäder i den gamla armen, gaf han sin unge vederdeloman en svensk örfil, så kraftig, att denne föll raklång omkull på golfvet.

»Se, så svarar man slynglar», mumlade den gamle och gick för att ej komma i vidare krakel.

»Hvartill denna stora folksamling vid Anstad, detta buller när och fjerran?»

»Jo, ser ni, gården säljes och lösöreboet, ty egaren har försvunnit sedan han kommit i bottenlös skuld.»

»Stackars friherrinnan!»

»Åh ingenting att stackra; hvarför skulle den rika, vackra mam-sell Emmerick, som hade kunnat få en hederlig man, gifta sig med en sådan en som kaptan Clemens?»

De begge samtalande voro en medelålders bonde och en gammal, mycket gammal tiggargubbe, som tycktes känna igen trakten.

»Nå, löjtnanten for för f-n i våld?» frågade gubben.

»Baron vet jag», blef bondens svar. »Ja ja, det vet jag, att ett skall jag ropa in, och det är hans konterfej.»

»Hvad skall du med det?»

»Jo ser han, jag har något otaladt med karlen.»

»Åh ja, det kunde jag också ha», sade gubben och drog fram en näfverdosa ur barmen.

»Men herre jemine ser man på... tapperhetsmedaljen! Är det inte gamle Kärf? Jo, förbanna mig, är det inte gamle Kärf.»

»Då är det visst Sven.»

»Jo, så låter det.»

»Hm, då vet jag hvarför du vill ha konterfejet. Kära, tag då far hans med, så äro de begge i goda händer.»

»Men käre Kärf, hvar håller ni till?»

»Jo, i Allinge fattigstuga, men der är så dåligt kosthåll, så att gubben måste gå omkring och få sina bitar.»

»Och det skulle ni behöfva som har pension och medalj!»

»Ha ha ha! Ser du Sven, jag har bara varit soldat och har bara vågat lif och blod... men ser du, jag är inte annat än en gammal soldat, och den afspisar man som man vill. Råka' jag inte i fjol — nej det var i tu år se'n — min förre löjtnant, som tjenstgjorde som adjutant, för si han var slängd i pennan. Nå, han kände igen Kärf n:o 65 Anstad kompani. Nå, och så sade han:

»Kors huru gammal och skröplig du är, Kärf; du måtte vara en fyllkaja, Kärf.»

»Nej, nådig general», sa' jag, ty nu är han general; »men jag är gammal vorden.»

»Hur gammal är du?» frågade han.

»Jo, jag är född år sextiosex.»

»Då är du ett år yngre än jag», sa' generalen; »och du borde skött din helsa och inte lefvat liderligt, så hade du varit rask som jag...»

»Tvi den stackaren! Han som satt och skref, då vi slogos, som sof på ejderdun, då vi lågo ute i ur och skur, han som nu är general och lefver som en kung, då gamle Kärf tigger... det är att jemböra!»

»Det var ett nöt till karl.»

»Ja, var det inte? Men en riksdaler gaf han mig. Men hur gick det med baron se'n?»

»Åh jo, ser Kärf... Kärf vet att jag bad honom, som var gammal i gården, att säga till baron, att han inte skulle tala stolleri för Stina.»

»Åh ja, och så kom jag på porten.»

»Ja, det var så ja, men det hjälpte inte något, för si, han inbillade flickan rent af att han skulle gifta sig med henne... Eljest höll hon fasligt mycket af mig, liksom jag af henne. Men se titeln stack i ögonen!... tänk om fattig' Stinas flicka kunde bli »friderinna» och få åka i karét och så vidare.»

»Hm, jo jo, galna äro de allihop.»

»Jo, det är så. Men så blef det riktigt präktigt med henne, och hon blef jungfru på Anstad, och mamsell kantänka, och fick hatt, och blef högfärdig som ett troll. Men, gamle Kärf, när hon fick se mig, så slog hon ned ögonen, och det stack i hjertat på henne, derom är jag säker, ty flickan var en beskedlig och god flicka, fastän hon var galen.»

»Nå, än se'n då? Blef hon friderinna eller hvad det heter?»

»Hå nej, inte det, så mycket kan väl Kärf begripa. Nej, sedan de på det viset haft sakerna i några år, så kom väl baronen i penningnöd, och så reste han till Stockholm och slog sig ut för mamsell Emmerick, som bara hade mor i lifvet, en fäfang käring, som dog i förföl. Flickan tyckte icke om honom i början, men bevars, gumman ville ha sin dotter till friderinna, och så blef det bröllop af. Om allt detta viste inte Stina ett ord, förrän der kom befallning till inspektoren att ställa i ordning. Då blef hon liksom galen, ty hon var nu olycklig blefven... åh ja, det var en rasande historia. Ändtligen slutade saken så att betjenten Nyqvist gifte sig med henne, och så foro de af, Gud vet hvart, men han var en elak krabat, så mycket är säkert, och inte kunde han hålla af henne, det var omöjligt. Nå, hon fick en pojke strax efter bröllopet, och det gjorde väl inte sämjan bättre det.»

»Nej, förstås; men ser du, Sven; der ser du huru förbannadt dumt det hänger ihop... förföra en ärlig flicka går an, bli far åt en tiggargunge, som slutligen kanske fastnar i ett fängelse, det går också an; men att gifta sig med flickan går inte an, och om han upptagit och uppfostrat pojken, hade hela världen skrattat åt honom och sagt att han burit sig gement åt.»

»Ja, så är det allt som Kärf säger.»

»Ser du Sven, det är allt ännu som i kung Anes dagar, det finnes . . . hur var det nu igen?»

»Hirdmän och trälar.»

»Ja, hirdmän och trälar, som inte riktigt förstå att de äro syskon, utan skilja sig åt. Vet du hvad jag tror?»

»Nej.»

»Jo, jag tror att baron verkligen höll af Stina, att hon var den rätta, fastän det inte gick an att gifta sig med henne, och vidare att Stina höll af dig, att du varit den rätta, om inte fäfangan kommit emellan; bara inbillning, Sven, ty det viste väl Stina att hon icke skulle blifvit bättre eller lyckligare med honom än med dig.»

»Ja, det tror jag, ty jag höll af henne med uppriktigt hjerta.»

»Ja, ser du, felet ligger inte hos de högättade ensamt, utan hos alla andra, som fara efter fäfänglig ära. Fans det inte trälasinne, så fans det icke heller någon inbillad förnämhet; det är trälarnes egen skull att de få herrar som trycka ner dem, förakta dem och trampa dem på nacken. Hvarför lägga de nacken ned för deras fötter?»

»Men det är så ordningen.»

»Jo f-n heller är det ordning! Att alla lyda kungen och lagen är ordning, men att krypa för en menniska som bär ett visst slag af namn är oordning, är alldeles rasande, förstår du, och att sträfva, som Stina gjorde, efter att få bära ett sådant namn, att därför offra lugn och ära och lycka är en galenskap, inte något brott, utan bara dumhet.»

»Hör hit, Anders Larsson!» ropade Sven, afbrytande gubben Kärf's berättelser, »hör hit! Hvem blef vid gården?»

»Jo en »spetor»; han var inte der sjelf, men . . .»

»Hvad för en spetor?»

»Hm, Nygren, eller Nyqvist, jo så var det.»

»Hm, du skall få se att det är Nyqvist och att Stina ändå slutar med att bli fru på Anstad.»

»Åh nej, Kärf, det kan väl ej vara möjligt. Men nu gå lösörena, nu skall Sven i Skåralid ropa in konterfejen. Vill inte Kärf följa med opp och sedan hem till Skåralid?»

»Åh jo, hem till dig, men till Anstad vill jag inte gå; det var annat i kaptensens tid; jag sitter här hos kung Ane», tillade han och tog vägen till kung Anes hög.

När Sven kom åter, var det redan mörknadt; de raska hästarne nästan flögo utöfver vägen, men de stannade vid Anes hög.

»Sof i frid, kung Ane!» hördes Sven ropa. »Är du der, Kärf!»

Gubben kom fram och snart sutto de i vagnen.

»Jo, jag fick både pappa och gossen, ha ha ha!» sade Sven, som hade tagit lite för mycket till bästa.

»Jaså, hvad skall du med dem?»

»Åh jo, roa mig litet. Men ser du, Kärf, då jag tänkte på att få Stina, då var jag bättre karl än nu, för ser du, då tänkte jag som så, att arbete och gudsfruktan skulle nog hjälpa oss fram. Förstår Kärf, jag höll af den flickungen alltsedan vi vallade får vid Anes hög; men då hon svek mig och han, landlöparen, som var så stor i hättan, be-drog henne, tänkte jag: »det skall f-n arbeta», och så började jag sup-a en smula, fast inte till något öfverflöd, det förstås. Hopp grälle! Det är hästar som heta duga, skall Kärf veta, köpte dem på marknan i K*** förliden höst. Se så, trafva på! Det går som susen, alldeles som då Kärfven körde för Örnan i tiden. Hon håller värdshus i K*** och är fet, gumman.»

»Ja, det var allt ändå en bra människa», sade Kärf. »Men du bor i Skäralid; är det dina hästar?»

»Jo, de kalla mig för herre... Med mig? Jo, ser Kärfven, när jag så der blef sviken, så tänkte jag: det skall f-n arbeta mer än som behöfs, och så slog jag mig ut för Mårtens enka i Skäralid och tog käringen, fastän Gud skall veta, hon kunde vara min mormor. Åh ja, gumman är beskedlig och hade skuldfritt hemman, så att det inte har någon fara med mig, att jag inte bergar mig.»

»Väl det!»

»Men si, jag är inte lycklig på det viset inte, som jag kunnat, om inte Stina trott att hon skulle bli friderinna, och om hon hade blifvit det, hade det gått med henne som med Emmericks flicka. Det var synd om henne; men mor hennes var det platt ingen synd om, för si hon pöste så att det var alldeles fasligt. »Min dotter friderinnan, min måg baronen», sade hon alltid, den gamla käringen, som sjelf inte var af förnämt stånd, utan var dotter till en rådman i Telge, som hade penningar. Men så fick svärmor skriva på borgen åt mågen, och det så att det svepte efter. Ack, det skall vara många många tusende sinom tusende. Se der är Skäralid; jo jo, n ha de brådtom.»

Det var en besynnerlig, fastän långt ifrån ovanlig syn att betrakta de begge makarne, Sven i Skärålid och hans gumma. Den unge kraftfulle mannen, en människa med ännu några ungdomliga drag i det vackra anletet, hvilket blott misskläddes af en egen rodnad öfver pannan, som antydde hans smak för sprituosa, bredvid en gammal mörklagd gumma med håret löst kring tinningarne, men också något ärligt och godt i ögonen, som gjorde att hon ej föreföll så ledsam som hennes gestalt i öfrigt tillkännagaf.

»Se så gumman, detta är gamle Kärfven, som förr var hos kaptén på Anstad, och nu har jag köpt konterfejen. Se här mor, nu skola vi se på spektaklet.»

De begge taforna ställes opp; de intetsägande ansigtena af far och son blickade fram från den mörka botten.

»Sätt nu fram mat och bränvin, mor, se så!»

Det skedde och Sven pratade, allt emellanåt smuttande ur glaset.

»Ser ni mor, och Kärf der!» yttrade han slutligen med lallande stämma; — »ser ni, om inte den der skälmen varit, så hade Sven i Skärålid varit en annan karl än han är. Nu är han en lathund, en stackare, en oduglig stackare, en fyllhund, ja det är han. Men det är allt hans skull, den der platta herrn der... ha ha ha! och jag gråter som en käring... En sup till... Se så, den spiken drog, sade timmermannen när han stoppade honom i fickan.»

»Men», återtog han och sökte reda tankarne, »men si, så går det, så går det när det bästa man har stjåles bort; och hvarför kunde han stjåla det? Jo, därför att det var en herre, en förnäm herre. Nu kanske hon kommer till Anstad... hå hå, det blir rart! Att hon inte skäms med sin betjent och sin lilla baron, fast han inte kallas så... ha ha ha, inte har hon bättre än jag. Hör på, mor, du är en beskedlig käring, men inte är jag kär i dig, du får dras med Sven till dess han supit i hjel sig, ja det får du; men då skall du begravva mig långt bort, långt bort i bondvrån, så att jag slipper ligga bredvid herrskap, vet du det gumma! Herrskap, ha ha! vackert herrskap!» fortfor han och raglade opp, fattade de begge porträtterna och kastade dem på golvet.

»Ser du, Kärf, så här ha de gjort med mig», sade han, ursinnig af rus och vildhet, och stampade midt på porträttets bröst, »de ha trampat mig midt på hjertat... Och ser du, nu trampar jag igen, men der finnes intet hjerta inunder. Nå, vill du inte sönder? Jo, se det går, det går! Hurra, det var bra!»

Med dessa ord sparkade han sönder de sista lemningarne af por-trätterna.

Inspektor Nyqvist var omgift. Han hade genast efter baronens utländska resa gjort sig af med Stina, som sedan fick gå och tigga. Herr Nyqvist kallade sig inspektor och fick en förmögen enka, för hvars penningar han nu köpte Anstad, en gård, hvars godhet han kände.

För ett år sedan kom en resande vägen fram och stannade vid Anstad. Uppe från hufvudbyggnaden klingade ett pianoforte, ty frun spelade detta instrument. Man kunde urskilja att det var Strauss' Rosa-vals. Det var en mulen höstkväll.

»Hvarför spelas der oppe?»

»Jo, det är inspektorens födelsedag.»

»Jaså, och der är främmande?»

»Ja, alla sockneens herrskaper.»

Den resande for åter och passerade kung Anes hög. Der satt en trasig gosse bredvid en lika trasig gubbe. De sade ej ett ord, och den resande for förbi, under det att skjutsbonden sade sitt vanliga: »Sof i frid, kung Ane!»

»Hm, hm», sade skjutsbonden, »känner herrn någon här?»

»Nej, inte nu, men jag har känt gamle kapten.»

»Hå, det var länge sedan det. Jaså, då känner herrn inte gamle Kärf?»

»Nej.»

»Jo, se det var han som satt der, och pojken säges vara son till baron Clemens, fastän inte äkta förstås, en stackare, sjuklig och eländig, som ej kan göra annat än tigga. Hade han varit af förnämt folk, som han väl ändå är, så hade han dugt till mycket, nu duger han till ingen-ting, för si nu hörer han till det slags folk som måste kunna arbeta.»

Han berättade sedan historien. Gossen hade snart blifvit moder-lös, men gamle Kärf hade öfvertagit vården — nu tiggde de tillsammans. Det är ett temligen godt handverk att tigga; de foro ej på långt när så illa som man förestälde sig.

Der satt nu gamle Kärf med den sista, icke erkända ättlingen på kung Anes graf och berättade historien sådan han hört den af Sven. När han slutat, sade han: »Herre Gud, när skola de då bli bröder, när skola de sluta opp med att genom list och våld söka störta

hvarandra. Ack! den ena orättvisan föder den andra; den mäktige förtrycker och den arme förtrycker tillbaka, det vill alltid någon spela mästare och neka alla andra deras rätt. Det finnes lika liten rättvisa hos den ringare som hos den mäktigare; hvilken som flyter ofvanpå vill trampa den andre på nacken, vill tukta, i stället att ge rättvisa.»

»Och», inföll gossen, »när skall kung Ane rida ur högen?»

»Jo, barn, det blir först då det ej finnes någon gammal tiggande soldat att sätta här, då intet öfvergifvet och förnekadt barn, som du, utan skydd och vård måste stryka landet omkring; det blir då hvar och en får den lön han förtjenat och alla anses som barn utaf samma fader; det blir när agget glömmes, hatet slocknar, orättvisorna nått sitt slut; det blir när endast dugligheten, rättvisan och Kristi lära lefver bland folket: då rider kung Ane ur sin hög, men inte förr.»

»Det är långt dit, gamle Kärf... långt dit.»

»Ja du, det är långt, mycket långt dit; men vi ha suttit här för länge, det är nedmörkt; der oppe hos honom, som ej förtjenat en skilling, men vunnit allt, ha vi intet att få... Kom Clemens, kom med gamle Kärf... vi skola hjälpas åt att tiggas, det går bäst att lefva på nåder som en tiggare, på kredit som en köpman, eller på bara nåden som en hofman... att arbeta lönar ej stort mödan, det ger ingen nåd och ingen kredit.»

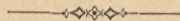
»Men käre Kärf, här är mycket vackert på kung Anes hög, rätt vackert; vi skola gå hit i morgon; dessutom ligger den vid vägen och då komma barmhertiga menniskor?»

»Ja, Clemens; vet du hvarför det behöfs så många barmhertiga menniskor?»

»Nej.»

»Jo, ser du: derfor att det finnes så fasligt många, som ej vilja göra rätt, så måste andra göra mer än rätt, eljest bar verlden omkull. God natt, kung Ane! Sof i frid, kung Ane! Du får nog ro i din graf, om dina vilkor skola stå.»

... Sof i frid, kung Ane!

Gubben Rask.

Jag vet ej hvad det kan vara som gör att jag i allmänhet har en viss aktning för allt ärfeligt. Kanske ligger det deri att jag aldrig sjelf ärft något, att jag stått ensam, öfverlemnad åt mina egna krafter, utan att af mina fäder ärft mera än min goda vilja — kanske under min aktning för arfsrätt någon sorts afund ligger — jag vet det ej sjelf; men jag besöker gerna gamla herresäten, som under en lång följd af år gått inom en slägt; det smärtar mig kanske mera än den klass som ämnet närmast rör, då en gammal slägtegendom öfvergår i främmande händer, då genom ett enkelt köp och ett nytryckt fastebref alla dess traditioner bortblåsas, de gamla porträtterna förvisas till drängkammaren eller stallet, och då nymodiga kalaser firas i de nytapetserade rummen, der fordom en gammal anherre, lik en Dalai Lama föremål för en nästan vidskeplig vördnad, bodde.

Det gläder mig innerligt då jag i något torp hittar en gumma, som spinnande sina blånor berättar mig, att den der lilla grå stugan gått i arf barn efter barn, och att de der, nu snart fruktlösa, äppleträden planterades af hennes farfar. Om der då i gröngräset sitter en liten hvithåring i kolt, föreställer jag mig så gerna, att han är den rättmätige fideikommissarien till den lilla grå stugan och de af farfar planterade träden.

Inom De Geerska släkten lärer ännu samma ring finnas, som bars af dess stammoder, den älskliga Adriana Gerard, originalet till den som

hon bär på porträttet; det är ett minne — ovärderligare än rikedomarne, makten och äran; det är ett minne från fardom, som med alla sina fel, sina grymheter och orättvisor, dock egde kraftens och ihärdighetens, uppoffringarnes och segrarnes ära.

Således, arf är någonting för mig heligt. Det är en svår bekvän- nelse i en tid som resonnerat sig till att arf är en orättvisa och att intet arf borde finnas. Alla skulle, heter det, arbeta för staten, all egendom skulle tillhöra samhället. Tänk huru många jernvägar, huru många bandfabriker och korgmakerier, huru konst och vetenskap skulle upphjelpas. Emellertid skulle det ändå bli ganska magert för den stackars staten — ty oakadt all vår patriotism, som ingen betviflar, så skulle man ej särdeles bry sig om mera än att rätt och jemnt lefva lifvet till slut och lemna efter sig åt staten — skyldigheten att anskaffa likkistan.

Det är obegripligt att man kan förbise sjelfva drifkraften för allt arbete, för all omsorg för sig och andra. Detta är framtiden.

Lazaronen i Neapel, hamnbusen på Stockholms gator, den förvil- dade och plundrande soldaten i ett krig — äro hvad de äro, ej af annan orsak än att de sakna eller ej beräkna en framtid.

Den flitige borgaren, den outtröttlige jordbrukaren, den bofaste krigaren, som eger hem och härd, äro hvad de äro, blott därför att de veta sig ega en framtid — och ju längre bort denna kan sträckas, desto ihärdigare blir fliten, desto menskligare och rättvisare i allt blir den ringaste; ty litet hvar vet att rättrådighet bygger barnen hus — och der ha vi arfvets; barnen äro en utsträckning af vår egen framtid, våra käraste förhoppningar; det äro de som skola medhinna hvad vi ej hunnit, som skola uppskåra frukten af det lilla vi sått, och åt kom- mande okända släkten återgifva allt fördubbladt, förädladt och bättre. De äro ej endast våra efterföljare, de äro vi sjelfve fortlefvande i en ny tid.

Detta är arfvets i lifvet ingripande betydelse, och den som vill kullkasta barnens rätt på den grund att de ej arbetat utan lekt då de voro små, och tror att ej människans hela lust och kraft skulle vekna om vi ej hade en längre framtid än den, som begränsas af detta nu och grafven, är antingen en egoistisk procentarsjäl, eller — en filosof, som bitit sig ömtänd på vetandets skal, långt innan han fått en aning om kärnan.

När jag för några år sedan gjorde en resa genom ett af Sveriges skönaste landskap (vi ega många sköna, hvilket är väl det skönaste?) såg jag på något afstånd en låg tornspira höja sig öfver skogen. »Hvad är det för ställe?» frågade jag bonden.

»Hm, jo det är Herrmansdal.»

»En gammal herregård; går vägen ditåt?»

»Jo gör han så... hm, det är ett bra styft håll.»

»Åh ja.»

»Det är så när till två mil som en och sju åttingar.»

»Ja.»

»Vi bruka alltid beta framme vid gamle Raskens.»

»Ligger det nära Herrmansdal?»

»Ja precist vid allén.»

»Godt, du skall då beta dina hästar.»

»Ja tack; annars är det patron, som rår om Herrmansdal.»

»Hvilken patron?» frågade jag med en obehaglig känsla, då just nu de djerfva konturerna af ett gammalt svenskt slott stucko fram ur skogen, och jag såg ett högre mideltorn och två smärre hörntorn spegla sig i vattnet af en insjö.

»Jo, patron Adamsson.»

»Adamsson?»

»Ja; hanses far kom till Göteborg i en sko och en stöfvel, så fattig var han, och sålde nubb och ståltråd, för si han var från Småland och...»

»Nå vidare!»

»Herrn är väl inte smålänning?»

»Jo, min gubbe.»

»Jaså, hm...»

»Ja, säg du ut.»

»Åh det är bara som folket säger.»

»Hvad?»

»Jo, hi hi, di säger: »Sätt en smålänning på en sten i sjön, så föder han sig nog ändå.» Med förlof, herrn tycker väl inte illa vara, men så säga de på plasir... bara plasir. Annars så är detta Raskens stuga... tvroo!»

Och vagnen stannade.

»Nå, och den der stackarn blef rik?»

»Jo det ska herrn tro; när han dog så lemnade han många hundra tusen till barnen, ty han hade skaft han, på alla håll, både i fred och krig, och ärligt och oärligt, och . . . ja det säger man, att han fick lof, för hvar dag han fick lefva, betala sju och tjugu daler, för si kungen hade blifvit ond på honom för att han handlat med fienden och gaf ryssen sill och salt på skeppena, för si ryssen låg infrusen . . . och det hade varit förbi med hela ryssen om inte gamle Adamsson varit.»

»Det var nog.»

»Jo, för si kejsaren var på skeppena och hade, så kejsare han var, ej ett Guds lån att få i sig; och då kan herrn väl begripa att folket hade intet.»

»Det var en gruflig nöd.»

»Jo tro det! Ja gamle Rasken vet hela historien, och hur kejsarens betjent knep en rätta med en eldtång och stekte henne i en ljusbit i stället för smör och satte fram, och då sade kejsaren: »Maken till stek hafver jag aldrig smakat», och så gjorde han samma betjent till biskop i Hamburg, säger Rasken.»

»Det var en märklig historia; Rasken vet en hel hop mera än andra menniskor.»

»Ja, kan väl det, är nära hundra år gammal.»

Raskens stuga var en liten grå, med snidverk under torftaket, på hvilket jag urskilde några åkerpenséer, några väldiga taklökar och fetknoppens gula torfvor.

»Kan jag gå in?» frågade jag min bonde, som med rockskörtet torkade sina hästar i ansigtana. »Han är väl gammal och svag?»

»Jo pytt! Nej gubben är hyrk nog, men kan ingenting göra, utan bara ligger; emellertid talar han gerna och är mycket glad då någon kommer.»

Jag gick in till Rasken.

Stugan var temligen rymlig, spiseln full af löf, i fönstret de vanliga balsaminerna, och i en omhängssäng i vrån låg gubben Rask.

Han satte sig opp och höll handen öfver ögonen för att betrakta mig.

»Hm, det är en främmande herre, tror jag; hm, kom hit och sitt... för si jag är ingen dufunge jag.»

»Hur gammal är gamle Rask?»

»Hva' sa'?»

»Gubben hör illa», sade en fryntlig äldre menniska, som sysslade i ett skåp.

Jag upprepade min fråga med förstärkt organ.

»Jo, sju och nitti, sju och nitti. Mitt årtal är annars sjuttonhundrafyrtioåtta. Den elfte Februari är annars min dag.»

»En hög ålder.»

»Åh ja, men Gudi lof för helsan; jag är rätt matfrisk och har en hel hop tänder i behåll, för sa' doktorn från sta'n, som var här härom sistens...»

»Nej, far, det var för fyra år sedan», rättade dottern.

»Jaså, lika godt, men han sa', »hur mår gamle Rasken?» sa' han. Tack som frågar, jag är bara en smula matt, sa' jag, och så sa' han: »det är de nitti åra», sa' han, »den sjukan kan jag inte bota»... ha ha! Nej, se der är döden den ende doktorn; det är inte en doktor Hjelplös han, ha ha! eller hvad säger herrn?»

»Jo, deri har Rask rätt.»

»Ja, hade jag inte?»

»Har Rask bott här länge?»

»Åh jo, jag har bott här, lät se... lät se... jo i sextio år.»

»I sextio år?»

»Jo, se jag var bara trettiosex eller trettiosju när jag byggde denna stugan och af gamle grefven fick lifstidsbesittning på stugan, för si jag var trädgårdsdräng hos gamle Hedling och fick hans dotter till äkta, och så var grefvens på bröllopet och fröken Sigrid bad sin far... lilla fröken Sigrid, bara barnet, hon blef sedan gift med grefven på Gylleholm, och dog sen... ja, ja, hon var inte späd när hon dog.»

»Jaså.»

»Och så bad hon sin far och sade: »Söta, nådiga far», sade hon, »gif Rasken en liten torfva, der han kan bo i sin lifstid, det skall han ha för alla körsbär han gifvit mig!» »Då har han olofvande gjort det», sade nådig grefven och skrattade: »men det må vara förlåtet på din bön och han skall få en jordlapp...» Och så fick jag denna här lappen, och träna fick jag af gamle Hedling; det är »bongkretiänger» och grefve Pehrs bordäpplen och stora stickelbär. Hör på Märta, du kan väl rifva af litet stickelbär åt herrn.»

»Och vidare.»

»Jo, ser herrn, se'n så ha de processat med mig och sagt att

Rasken ingen rättighet hade att bo här och att de skulle hysa in mig i statbyggningen. Jo pytt! Rasken hade nog sina papper i ordning och det tog skruf vid häradsrätten, så att de fingo smörj på klorna, för si lagman sade: »det är skam att vilja köra ut en så gammal gubbe, som Rasken», sa' han; »men du har lagen på din sida», sa' han, »och f-n skola de och icke få dig ut», sa' han i utslaget.»

»Jaså.»

»Ja, Märta, du kan ta fram papperen så att herrn kan få se...»

Lyckligtvis var Märta ute för att rifva af stickelbär, och jag räddades från gubbens papper.

»Berätta litet om gamle grefven», bad jag.

»Jo, gamle grefven... Ja herrn menar greve Gustaf.»

»Och tillnamnet?»

»Jo, sjelfva adelsnamnet var Ädelfalk, och han hade tre ädelfalkar i sitt vapen, med gyllene ringar kring halsen, som väl kunde ses öfver slottsporten innan den nya patron lät ta bort vapnet och stryka dit kalk i stället. Jo, greve Gustaf, det var en nådig herre och god se'n, och rask se'n, som tusan pocker. Det var i hans ungdom ett stort spektakel med min svärfars första hustru... Si hon var mor åt min. Då lefde greve Gustafs far, riksrådet. Det var en myndig herre det och styrde land och rike och var som en kung här på Herrmansdal; han hette Herrman, som riksrådet hans far, som byggde opp slottet från första sten till den sista.»

»Och spektaklet?»

»Jo, se det hände sig som så, att här var en gammal trädgårdsmästare, som hette Molinder... han bodde der oppe i trädgården. Gubben Molinder var, säger man, en mycket underlig gubbe, men trogen som guld. Nu hade han en dotter, som var fin och fager under anletet, som det står i den heliga skrift, och hon satt der nere i sin faders stuga och väfde och var flitig. Men pass på, unge grefven — han var då såder tjugo år gammal — gick dit den ena gången efter den andra. I början gick det bra och gubben Molinder tog mot honom och gaf honom både ananas och päron och blommor; men si det var inte meningen. Saken var den, att vår unge nådige greve blifvit flux kär i lilla Anna och hon tyckte om honom; ty han var en ståtlig herre, vår unge grefve. Jag var då bara barnet, men mins ändå hur jag såg honom spränga å stad på en yster häst ut på parforcejagt med vindthundar före och en hel jägarskara efter; det var något annat

att se än våra söndagsjägare, som inte kunna skjuta en hare på en gång utan hälften i sänder — ah det är ett elände.»

»Nu hände det sig så att gamle Molinder en gång kom in (han hade nog någon aning, ty gamle Molinder viste litet för mer, än andra) och då höll unge grefven Anna om lifvet och ville kyssa henne; men hon stretade emot kantänka, ty hon var en ärbar flicka.»

»Gubben stannade i dörren och unge grefven flög förskräckt baklänges.»

»Nådige grefve!» sade gubben Molinder, »vill ni verkligen bringa sorg, skam och vanära öfver en gammal tjenare; är det därför jag har troget tjenat er fader och farfader?» sade gubben.

»Käre mästare», sade gref Gustaf, som ångrade sig, men som verkligen höll af flickan, för si den tiden var kärleken inte så »ovärjabel» som nu, inte en penningsak som nu, inte ett lycksökeri som nu. »Käre mästare», sa' gref Gustaf och hans ögon blixtrade, ty det kunde de, »jag menar ärligt med Anna, ja, inför Gud ärligt.»

»Hvad menar ni med ärligt?» frågade gubben.

»Jag vill taga henne till äkta, göra henne till min grefvinna.»

»Nej, det får ni icke, unge grefve, det menar ni inte, äfven om ni nu vill det; min flicka är för god att bli en dålig, föraktad grefvinna, min dotter behöfver ej låna glans af eder, unge grefve; hennes heder skall bli att varda en ärlig och tarflig mans hustru, en god maka, en stilla husmoder, en rättvis moder, sin mans ära och icke hans skam.»

»Men», återtog den unge grefven, »jag menar uppriktigt: jag vill ega henne, om hon sjelf vill det.»

»Nå, Anna, hur vill du: vill du bli din mans ära eller din mans skam?» frågade fadren.

»Då reste flickan på det vackra hufvudet, räckte sina begge händer, den ena åt fadren, den andra åt grefven, och sade: »Jag vill bli min mans ära, käre far; och ni unge, nådige grefve, ni vet att jag håller af er — mycket, mycket — men far min har rätt, kom inte hit oftare.»

»Det är således din dom, Anna!» frågade grefven.

»Ja», sade Anna och dolde sina ögon, ty hon gret.

»Det är icke hennes dom, unge nådige grefve», sade fadren, »det är Guds dom er emellan.»

»Nej, nej!» ropade grefven, »det är icke Guds utan människofunder som skilja oss.»

»Tala icke så, unge grefve», återtog gubben saktmodigt; »det ni kallar människofunder är dock icke endast människofunder. Då en ört skjuter opp ur jorden och slår sina första blad äro de annorlunda än de som sedan växa; ni önskar att få se blomman, men den finnes der icke, örten måste i många år växa innan den bär blom och frukt; ja, denna frukt blir ej god på det första trädet, den måste förädlas slägte efter slägte, kanske i århundraden innan det blir en ädel frukt, sådan som ni önskade genast. Det är icke människofunder att ej den söta frukten ni anar, växer på det första trädet.»

»Jag förstår dig icke, gamle», sade den unge grefven dyster.

»Jo, ser ni, så är det också med oss människor. Vi äro tillsammans ej annat än ett sådant träd, som ej ännu bär den frukt vi hoppas blifva skall, utan blott bittra och omogna; men det är icke människofunder att frukterna bli bittra, utan beror endast derpå att vi ej vuxit länge nog, att ännu mycket är kvar af de gamla safterna, att trädet ej ännu blifvit så förädladt att människorna ännu inse klart nog sitt broderskap; då, unge grefve, kan grefven gifta sig med trädgårdsmästarens dotter utan att behöfva blygas, utan att bryta sönder alla sina band, det vill säga gå i förväg för världens förstånd; då blir en dylik handling icke en bitter frukt af otåligheten, utan en söt frukt, som vuxit af sig sjelf.»

Den unge grefven teg. Efter några ögonblick reste han sig opp, räckte sin hand åt gubben och Anna, och sade: »Tack gubbe, och tack du, Anna! Gud vill det icke.»

»Och så gick han.»

»Inte vet jag, men jag misstänker att gamle Molinder, för att riktigt stämma i bäcken, talade om saken för gamle grefve Herrman, och så fick unge grefven resa utrikes, och Anna blef ett år derefter gift med min salig svärfar Hedling, som blef Molinders efterträdare.»

»Många år derefter, visst en tolf år, kom unge grefven tillbaka till Herrmansdal; han hade då med sig sin grefvinna, — ack! så söt och god hon var. Då var unge grefven redan högt i militären och högt vid hofvet och var nyss gift.»

»När de nygifva kommo, så var det stor ståt på herrgården.»

»Nu var det så fordom, skall herrn veta, att herrskapet aldrig tyckte sig ha riktigt roligt och glädjefullt om inte allt folket var med,

och jag var också med, liten pojke bara. Jag var såder åtta år och upptagelsebarn hos Hedlingens, och min tillkommande hustru (inte tänkte jag på det då) var sex; och det mins jag att jag dansade med flickan midt på gårdsplanen, och grefvinnan, den unga, skrattade så godt, ty jag kunde hoppa den tiden, och så vinkade hon mig fram till sig, der hon satt under en tronhimmel af blommor, och gaf mig en stor karamell och frågade: »Hvem dansa' du med?» »Med Märta, trädgårdsmästar Hedlings flicka.» Unge grefven, som satt bredvid, hviskade något i örat på henne, och unga grefvinnan smålog och vinkade Märta till sig. Hon var just en liten näpen unge och klädd med blommor och band.»

»Hvad heter din mor?» frågade unga grefvinnan och smekte barnets kind.

»Anna Molinder.»

»Hvar är hon?»

»Jo, hon är hemma och ser till att drängarne få mat.»

»Och du håller af din mor?»

»Ja hvars, det göra vi alla, liksom far.»

»Och nu tog grefvinnan en ring från sin fina hand och sade: »Denna ring skall du bära hem till din mor från unga grefvinnan och säga henne att jag vet allt, och detta är till tack.»

»Må tro vi foro åstad som jehu genom trädgården och lilla Märta utträttade komsjonen.»

»Och hvad sade Anna?» frågade jag.

»Hon tog ringen och kysste den, och när Hedling kom in sade hon: »Se här hvad grefvinnan gifvit mig till tack! Du vet hvarför.»

»Hedling tittade på ringen och smålog. »Ja ser du Anna, i morgon dag skall jag gå opp till grefven och ge honom en ananas till tack för det att han inte fullföljde.»

»Inte begrep jag ett ord, men det sitter i mig som ett Fader vår.»

I detta ögonblick trädde en mager karl in genom dörren åtföljd af två små, smutsiga och skelettartade barn.

»Hvem der?» frågade gamle Rasken.

»Åh jo, det är jag, det är Petter.»

»Jaså, är det du Petter. Nå, hur gick det der inne?»

»Åh jo, si så der; jag hade med mig en liten smula salt, insydt i knapparne på rocken, och sålunda gick det för sig.»

»Jo jo, så är det: den som illa gör, han illa far, Petter.»

»Ja, jag fick stå för stunsen, men annars så var det inte för min räkning jag högg, utan för »spetorens». Det förargar honom alltid att kronoskogen just står utmed hans undantag och skygger; så fins der ingen skog till »donasion», utan hvar pinne får lof att tas, och jag högg. Men så hade f-n, Gud förlåte mig, »folat» ut skogvaktaren och så...»

»Åh ja, så går det; men hvad vill du, Petter?»

»Jo, si när jag kom hem, så låg hustru min sjuk, och så har hon också blifvit stämd, Gud nåde mig för'et!»

»Hvarför då?»

»Åh jo, hon sålde en smula kaffe med bränvin i åt Farstabönderna; men nu är det så att de andra käringarna i statbyggningen inte kan tåla att man krallar sig fram som man kan; och så foro de åstad till länsman.»

»Jaså, det är lönkrog då.»

»Åh nej, fader Rask, inte är det krog heller, fast vi ta hem en kanna åt sänder och lemna åt vägfarande.»

»Nå än se'n?» yttrade Rasken, tydligen missnöjd med att bli afbruten.

»Jo, si nu har barnen inte fått en matbit på två dagar; ingenting ha vi, och ingenting de andra; och ber man om en smula, så skälla de en endast full.»

»Nå, så gå på kontoret.»

»På kontoret, nej det är ej värdt, för si der stå vi i skuld. Herren vet hur, men beständigt blir det mera. Det enda som gläder mig är, att kontoret inte får mycket för allt sitt besvär.»

»Nå, så tala vid patron.»

»Patron, nej, Gud bevara mig! Han är så stor att det inte lönar mödan; han har lemnat allt åt nya spetoren, som är en rifvandes karl, och som menar på att gården skall bli dubbelt så bra som förr.»

»Nå, hvad är det då?»

»Jo, jag tog barnen med mig, för att visa hur det står till, och för att be om fader Rask ville låta mig få ett par kakor bröd till i nästa månad, då vi ha vårt uttag.»

»Märta!» ropade gubben, »gif Petter här några kakor bröd. Adjö med dig.»

»Det var en ömklig stackare», sade jag, när mannen gått; »men han såg mig ut som en skälm.»

»Nå, såg herrn på barnen då?»

»Ja.»

»Såg herrn inte huru de tittade under lugg, huru lömska och modstulna de sågo ut?»

»Jo.»

»Jo, ser herrn, det är ett vackert yngel. Vet herrn hur det går till? Jo, som föräldrarne äro odugligt latpack — ty inte vill någon människa som idogt arbetar lefva på svälten — så svälta de; när de skola få ut staten bevars, så äro de antingen bortskyldiga alltihop förut eller också lefva de i åtta dar flux floribus som hvar dag vore den sista. Då säljes en del af säden och det går i bränvin, kaffepottan står på dagen i ända, då köper käringen silkesschaletter af knallen och pryder ut sig som ett »åbåke» — fy f-n! — och ungarne ligga fullstopgade, så att de kunna spricka i skinnnet, och sofva i båset. Sedan så blir det att svälta i tre veckor och svälta stadigt se'n; och så stjäler man en smula, och hugger skog som denna här, och minuterar ut bränvin, fy f-n! Och rätt som då hela sällskapet är utsvultet, försupet och ungarne se ut som stråtröfvare, så uppsägas de och kastas på sockna, och der kommer en ny en, som tar sig en hustru och börjar på samma välsignade sätt för att sluta på samma vis.»

»Det är sorgligt.»

»Nej, förgärligt är det, herre!» sade gamle Rasken och satte sig opp i sängen. »Si i gamle grefvens tid var det annat. Visst voro vi tjenare, och ödmjuka tjenare till på köpet; det lönade inte mödan att skälla på herrskapet, som det nu går an; men ingen svälte och ingen blef tjuf af svält. Barnen sågo inte ut som stråtröfvare, utan gingo vall i skogen och lemnade vissa kannor bär in i grefvens kök, och så fingo de katekeser, och så kördes småplocket i skolan hos skolmästarn. Hm, det var en gammal korporal, som hette Seger, emedan han tjenat för Segersgårde, och efter honom kom gamle Sax, som också varit krigsman och som tjenade för Saxnäs här borta.»

»Inte var det någon konstig skola, för si inte kunde hvarken Seger eller Sax mer än rätt och jemnt läsa innan och sin katekes; men dit skulle ungarne, det var inte prut dermed — Guds ord och förmaning, och ris om det inte hjälpte — Saxen lade inte finger emellan han.»

»Men si nu skall det vara så förbålt konstigt. Sitter der inte oppe i skolhuset en petinetter herre, hustrun kallas fru och nyttjar hatt gubevars, och han skall lära dem att jorden är trind som en gurka

och hvad kungarne hette allt ifrån kung Orres tid. Nu så . . . nej jag skall börja rätt. Se fordom, vet herrn, så Gud nåde den hustru, som inte öfvade sina barn i Guds ord. Då läste Saxen lagen för dem och klagade för nådig grefven, och hon blef kallad på kontoret och fick skrällen så säkert som amen i kyrkan. »Mina underhafvande få inte bli oskälige djur», sade nådig grefven, »utan kristna menniskor», sa' han; »frukta Gud, ära konungen och vara lydig sin herre», sa' han. Hvad säga de nu? Jo, åt f-n med barnena; vi behöfva icke edra ungar; ni ha så många ungar att ni måste flytta; vi vilja inte göra gården till ett barnhus — fy f-n! Så få ungarne aldrig höra ett Guds ord hemma, utan det skola de lära sig borta; svärja, supa och stjåla, ljuga så att det piper efter, det få de lära hemma, det få de öfva sig uti, och för att hjälpa det der skola de några månader om året lära sig en utanlexa om att de skola frukta Gud öfver all ting — de frukta ingen annan öfver allting än fadren, när han kommer hem från en auktion, ty då måste de rymma huset; — att de inte skola stjåla, och om qvällen måste de hjälpa mor sin att plocka undan potatis hos grannen; — inte ljuga heller, och så öfvas de att ljuga hvartannat ord; — de få inte supa, och så bjuder fadren dem bränvin med när han är bara halffull och goder och glader. Nej, herre! det duger inte.»

»Men gamle grefven?»

»Jo, si gamle grefven . . . hvar var jag?»

»Jo, vid ert bröllop.»

»Jo, det var sant, då jag stod brudgum, så var den englagoda grefvinnan död. Herre Gud, nu odlas det och odlas, och plöjes och köres och sammanföres, och säd få de nog, men så kokar man genast opp allt ihop i bränvin — och så är det sin kos igen. I gamle grefvens tid hade man stora ängar, mycken boskap, men ingen drank, säd till mer än husbehof — ingen behöfde svälta, under det att mat åt hundrade hushåll nu dagligen brännes opp i bränvinet; då användes Guds gåfva till menniskors föda . . . Hm, jag kommer i håg något. Det var i salig gref Gustafs tid.»

»Och sedan?»

»Jo, ser herrn, så väl i salig riksrådets som salig gref Gustafs och hans sons salig gref Herrmans tid gingo alla torp i arf, son efter fader så långt man mindes tillbaka. Då hette det i torpet: om du, sade man till sonen, gör dina sysslor ordentligt, så får du behålla torpet, och då kan du hjälpa syskonen och underhålla allt så som vi ha haft

det. Ser herrn, derfor sågo barnen friska och muntra ut, ty de voro icke främlingar här i verlden, utan viste hvar de skulle bo och huru de skulle lefva, den ena dagen som den andra, som i fars och farfars tid, det gjorde att det blef hederligt folk; trogna mot sitt herrskap, trogna sin jord, sin kung och sin tro. Men hvad säga föräldrarne nu? Jo, de hata sitt herrskap, men de krypa ändå som piskade hundar, ser herrn, färdiga att när som helst bitas. »Kan du komma åt att vara lat, så var lat, ty vi ha lika mycket om vi arbeta eller inte», säga de åt barnen; »kan du narra en herreman, så är det inte mer än rätt och skäligt». Jo, det är vacker lära det — eller hur? Beständigt höra barnen den klagan af far och mor: »sjuknar far och inte kan arbeta, så kunna vi inte, som om vi hade jordtorp, hålla dräng, ty dertill räcker inte staten, utan då måste vi härifrån, och då gå vi alla och tiggas». Ser herrn, barnen tänka aldrig på annat än två ting: att antingen, om far dör i förtid, få gå på socknen, eller, om far lever, bli lika lata och oförnöjda som han, lika pockande och lika slängda i falskhet; ty de ha den sorts friheten, att de icke sakna hvad de hafva, emedan de ingenting hafva, och äro färdiga att när som helst bryta opp, ty de hafva ej något hus och hem, utan äro, Gud förlåte mig, lösdrifvare från början till slut.»

»Det der är en sorglig tafla.»

»Hva' sa'? sorgligt? Åh ja — nej, det är förargeligt och farligt för framtiden — det skulle herremännen tänka på, men de ha ingen framtid de heller; de äro också utan alla band — inte hålla de af en viss gård, derfor att deras fäder bott der i alla tider, icke bry de sig om sådant der inbilladt värde — nej, de vångla med egendomarne, med Guds gröna jord, som hästbytaren med sina krakar. Se de att den ena gården kan lemna några tusen kannor mer bränvin än den andra, se de en vacker skog, som fäderna vårdat och aktat, vipps tuska de bort hvad de ha, bränna opp säden och hugga ner skogen rubb och stubb; och aldrig en smula bry de sig om folket, om det får lefva eller blir tiggare, om det är ärligt och gudfruktigt, eller blir ett tattarfölje af tjuftar och bedragare.»

»Men kan Rask säga huru det kommer sig?»

Gubben såg på mig med stora ögon.

»Jo, ser herrn, fordomdags fans det mäktige herrar och tjenare; men de voro dock menniskor begge två. Nu fins intet annat än köpmän och handelsvaror. De som ha pengar äro köpmännen, de fattiga

äro sjelfva med sin arbetskraft och samvete ingenting annat än en handelsvara, och hustru och barn endast förminska varans värde. Visst var det kinkigt nog att man fordom ärfde människorna med jorden, men man värdade sig om dem, som om annat sitt arf; men inte är det bättre, att så väl jorden som människorna blifvit en lös handelsvara.»

Den gamle hade förrirat sig, han viste ej hvad hela verlden vet nu för tiden, att vi dragit oss ur barbariets och råhetens vildmark och stå invid gärdsgården till en grön äng, der kristendomen blommor och civilisationens ädlaste frukter hänga i träden, så att det blott behöfs konsten att flöja öfver för att komma dit in.

»Men hur gick det sedan med gref Gustaf?» frågade jag.

»Jo se, det varade två, tre år; allting gick lyckligt och bra för gref Gustaf. Herre Gud, jag mins jag huru lyckliga de voro. Hvar sommar var här främmande och nöjen utan all ända; men ser herrn, var det någon sjuk, visst besökte nådig grefvinnan dem, hjälpte dem och tröstade dem; ty se, de voro ändå grefvens folk, på sätt och vis herrskapets barn, som man skötte om, liksom de hört till huset. Det var, herre, en stor släkt — de höge och de låge, det förstas — ingen jemlikhet alls till namnet, men si der fans ändå en sorts likhet, och det var att de voro människor alla, förstas grefvens bättre, och vi sämre; nu äro de lika alla, heter det, inför lagen.»

»Men mera om gref Gustaf!»

»Jo, se det är för hvar och en en gyllene tid, och den var för grefven dessa två, tre år, då han hade sin grefvinna. Det vardt då så, att vi alla väntade oss få en ny liten grefve, och det var ett glädjeämne, för si det brukades, att då en grefve föddes, så fingo alla godsets undersåtare eftergifter och nådegåfvor, och fingo dessutom traktat så väl vid kristningen som då grefvinnan togs i kyrka. Allt detta väntade vi på, och Hedlingen gjorde sig dubbel flit med orangeriet, så att det skulle vara många och präktiga blommor till den tiden. Det var om våren; det såg ut som det skulle bli en riktigt vacker sommar; allt var så lifligt och muntert, grefve Gustaf glad, grefvinnan som en engel så god.»

»Nu var det så att grefvens hade släktingar. Inte vet jag huru riksrådets far gått åt sina saker eller om han med orätta behållit Herrmansdal till den andra släktens förfång; men säkert var att det blef process efter såväl gamla som nya riksrådets död; men se grefve Gustaf

var öfverste och nådig grefvinna hoffröken hos prinsessan Lovisa, och grefven son till ett riksråd, och hur det vreds och vändes, så förlorade släkten processen. De blefvo vreda, isynnerhet gamla grefvinna på Junkersholm och hennes son svarte grefven, som han hette. Den der grefvinna på Junkersholm var Gud ske lof inte född i Sverige, ty hon var ett elakt stycke, Gud hjelpe hennes själ till evig tid. Eljest var hon från de italienska länderna, der hennes man varit ute i en beskickning. Herrn må tro att hon var mera karl än fruntimmer. Hon jagade så godt som en jägmästare och sköt svalan i flykten; och inte krusade hon för att hetsa hjortar och rådjur och med egen hand sticka jagtknifven i dem, då de föllo af trötthet. Hon körde sina hästar sjelf alldeles obarmhertigt, och då hon om vintrarne var ute och for, stod der en tam björn bakpå släden som betjent; ty hon hade alltid med sig en tam björn, till heder för sin släkt i Italien, som hade en björn i vapnet. Sådan var grefvinna Alexander, som hon kallades till skilnad från grefvinna Gustaf Ädelfalk.

»Hon var en gammal menniska och enka, då vår unge grefve gifte sig, men hon kom inte med på bröllopet, för si året förut hade hon förlorat processen och hatet brann i hennes hjerta.

»Emellertid så försonade hon sig åter, och andra sommaren grefven var nere på Herrmansdal, fingo mina föräldrar befallning att kläda med löf och blommor, emedan grefvinna Alexander med sin son skulle komma. Allt styrdes till det bästa, och på sagd dag kom hennes vagn rullande. Det var en stor, underlig vagn, förspänd med fyra hästar i bredd, som gamla grefvinna sjelf körde med en tøm. Bredvid henne satt unge grefve Pius — så kallad sade man efter påfven, ty det glunkades om att grefvinna inte var riktig kristen, utan var en papist, som trodde på påfven. Huru det var så »skälde» unge grefven för gref Pius. Bakpå stodo två betjenter och emellan dem björnen med sitt silfverhalsband. Efter följde en vagn full af hundar, det var grefvinnans jagthundar, och derefter en vagn med två jägare uti och en bur med falkar, ty grefvinna jagade med falk också, fastän det ej mera brukas hos oss. Herrn skulle ha sett den långa, rent af från topp till tå svartklädda menniskan. Mörk i skinnet, svarta ögon, svart hår med litet gråsprängdt uti, lång och mager, klädd i svart sammet med silfverbroderi på, såg hon ut som en hexa — Gud för-läte ordet.

»Sonen var äfvenledes lång och mager, mörklagd och med panna

som hvälfde sig öfver ansigtet som ett klot. Han såg under lugg, och då han skulle se glad ut, drog han de tunna läpparne på sned uppåt örat.

»Det var just en vacker slägt. Vår nådig grefve med sina blå ögon, sitt bruna hår, ty han pudrade sig aldrig på landet, och sitt artiga, vänliga sätt att vara — såg helt annorlunda ut. Unga grefvinnan stod på trappan klädd i en fin morgonklädning af hvitt flör. Hennes blå, sköna ögon smålogo, de runda läpparne tycktes hviska välsignelse åt alla; men då den underliga kareten stannade vid trappan, under kanoernas dunder och vindhundarnes skällande, bleknade hon och fattade, liksom för att få mod, sin mans hand.

»Grefvinnan Alexander hoppade ur och skyndade opp för trappan, innan vårt herrskap hunnit gå henne till mötes. Hu, jag ryste i min själs innersta, då det långa svarta spöket omfamnade den späda hvitklädda engeln der oppe. Det berättade fostermor min — Hedlingens hustru — mig många gånger, så att jag riktigt ser allting för mig, och dessutom såg jag många gånger i min barndom det hampspöket. Det är ändå konstigt att man kan minnas allt så noga från barndomen; men se mor min talade om allt tusen gånger, och dessutom så såg jag unga grefvinnan Gustafs konterfej, så att jag nog vet hur det var.»

»Vidare, gamle Rask.»

»Jo kors, det var sött och väl, och grefvinnan Alexander kunde inte nog beundra unga grefvinnan, och de blefvo så goda vänner att det vardt lust och glädje åt. Der var hon nu en hel månad, jagade i parken och roade herrskapet med utklädning och mycket annat. Det syntes tydligt, att hon ville stå väl.

»Året derpå, berättade mor min, återkom hon på fadderskapet, ty då var en ung grefve född. Det var i den tiden så, att barnen inte så länge som nu fingo tillhöra Satanas, utan döptes snart, och således låg grefvinnan sjuk ännu då fadderskapet var. Hon var likväl lika skön och god och gladd sig så innerligt åt barnet.

»Grefvinnan Alexander bar barnet, som var lindadt i en mantel af purpursammet med guld, som hon skänkt.

»Folket var samladt och då hon kom ut på trappan med lilla barnet och visade dem deras framtida herre, hurrade de alla och kastade blommor. Det var en glad dag.

»Påföljande dag voro gardenerna nere för unga grefvinnans fönster; alla anbefaldes tystnad, inga blommor begärdes från trädgården, men

fram på eftermiddagen kom der bud till min mor, ty grefvinnan ville tala med henne. Min mor gick dit upp och inträdde till grefvinnan. Rummet var nära mörkt.

»Är det du, Anna?» sade nådig grefvinnan och räckte ut sin hand.

»Ja, nådig grefvinna.»

»Den gamla svarta ufven satt der inne och bjöd den sjuka dricka ur en guldbägare; »det skall styrka dig», sade hon.

»Bästa tant; jag vill ensam tala med Anna.»

»Jaså... åh, en trogen tjenarinna», sade den svarta och gick.

»Ser du», sade hon sedan den främmande gått, »ser du detta barn, lille Herrman sofver så godt.»

»Ja, han sofver som en engel», sade mor min.

»Ser du, han blir snart moderlös», återtog grefvinnan.

»Nej, nej, min Gud!» sade min mor förskräckt.

»Jo, så är det, jag blir allt svagare och svagare; emellanåt vet jag ej hvad jag gör, jag ligger utan medvetande — det är slut med mig — det förefaller mig som skulle tant Alexander sitta här endast för att mottaga min sista suck och låta den tystna i vecken af sitt svarta sammet.»

»Tala ej så!» bad mor min.

»Jo, du trogna själ, det gör jag. Ser du, jag vet allt: huru du hade styrka att glömma Gustaf; huru jag har dig att tacka för en ädel man; ty vet du, kärleken till *ett* föremål är det som skyddar mannens hjerta för köld och egenkärlek — och han har sagt mig att han hade svårt att glömma dig — men att din bild, så enkel den var, skyddade honom från lättsinne så länge till dess han fann mig, en ny varelse till hvilken han kunde sluta sig. Gud vet om han råkar en till.»

»Min mor gret.

»Gråt inte, Anna, du skall, om jag dör, taga barnet till dig, du skall bli Herrmans amma och berätta honom ofta, ofta om hans mor, som han aldrig fått se.»

»Ja, nådig grefvinna.»

»Du skall», började grefvinnan och omfattade min mors hals, tryckande sin mun till hennes öra, »akta honom för... för...»

»Ja.»

»Du förstår. Låt dem aldrig gifva honom något, låt dem ej smeka honom, låt dem ej ta honom till sig!»

»Nej, nej! grefvinna.»

»Säg Gustaf att jag sagt det; hör du, på ditt samvete! Men tyst, ingen mera än du, det är också farligt...»

»Nej, grefvinna.»

»Du skall bli hans mor så länge; du är den enda på jorden jag tror. Men», tillade hon och smålog som en engel, »vet du, Anna, det ser annorlunda ut så här strax utanför dödens port; då sluta vi människor tillhoppa i en stor ring; då äro herrn och tjenaren, den som bjuder och befaller och den som lyder, lika goda; och ser du, jag har ej mer än en vän, och det är en simpel tjenarinna, det är du. Farväl med dig», sade grefvinnan slutligen. »Kom ihåg, lägg på hjertat, tig; men tala om det behöfs, frukta intet, jag ser dig och välsignar dig, tackar dig, ber Gud för dig och den jag dig gifvit hafver.»

»Får jag bli kvar?»

»Jo, blif», sade grefvinnan och föll i slummer.

»Gamla hexan kom åter in. »Gudi lof, grefvinnan sofver, det skall stärka henne. Ni kan gå er väg.»

»Grefvinnan har befalt mig bli kvar.»

»Ett mörkt smälöje flög öfver gamla grefvinnans ansigte då hon sade: »det var en annan sak, hennes vilja är mig helig.»

»Så förlöt dagen. Grefve Gustaf kom in många gånger, knäföll vid sängen och gret. På aftonen kom läkaren. Han höjde på axlarne. Vi barn, jag och min lekkamrat, smögo tidt och ofta kring slottet för att få reda på hvad mor gjorde der oppe så länge. Vi tänkte bevars att hon hade roligt, ty inte kunde vi tänka på att der innanför de tunga sidengardinerna någon sorg bodde.

»Om morgonen, just när solen rann opp, började klockan på slottstaket att klinga. Mor hade varit borta hela natten. »Gud, i himlen!» sade min fosterfar till gamle Molinder, »grefvinnan är väl inte död heller.»

»Jo, så var det.

»Min fostermoder, Anna Hedling, kom fram på förmiddagen ned med ett litet gråtande barn i famnen. Ett par betjenter buro en fin korgvagg och en mängd barnkläder efter.

»Hon hade hållit sitt löfte och icke låtit *dem* komma med sin hand vid barnet. Det hade stått hårdt, ty gamla grefvinnan Alexander ville nödvändigt taga det i sin vård. Grefve Gustaf var så utom sig af sorg, att han ingen vilja hade. Då tog min fostermor opp barnet ur

vaggan och sade: »Jag har salig grefvinnans befallning att sköta lilla grefven och ingen får honom ifrån mig utan att döda mig.» Den gamla ufvens ögon gnistrade. »Gemena stycke!» sade hon, »vågar du...»

»Ja, grefvinna, jag vågar att dö för att fylla hvad jag lofvat.»

»Grefve Gustaf reste sig opp från liket, vid hvars bädd han hittills legat.

»Kan ni, älskade Gustaf, tillåta att denna människa rycker ert barn ur edra och mina moderliga armar?»

»Grefven kastade en liksom förvirrad blick på min fostermor.

»Det har salig grefvinnan befalt mig», sade hon; »och nådig grefve, ni har en gång förut trott mina ord, gör det nu också.»

»Grefven betraktade min fostermor och sitt lilla barn; äntligen omfamnade han dem begge och kysste barnet på pannan. »Ja, Anna! jag har trott dina ärliga ögon förr, jag tror dem än, behåll barnet.»

»Det tycks som jag här vore alldeles öfverflödig», anmärkte grefvinnan Alexander.

»Grefven svarade ingenting; men hvarken den svarta eller hennes son var sedan ifrån Herrmansdal.

»Grefve Gustaf föll i svårmod. Jag mins huru om vintern, då jag som pojke ibland var ute sent på qvällarne och lekte med andra godsets barn, vi sågo oppe från grefvens rum ett matt sken flämta och hans skugga långsamt röra sig der oppe. Då sade vi alltid: »Nådig grefven sörjer så svårliga. Stackars grefve!» Och så kallades han »stackars grefve» så länge han lefde.»

»Och lille grefve Herrman?»

»Jo si han växte och frodades och blef en rask gosse, och jag lekte med honom mång tusende gånger. Herre Gud! den tiden kom hans far ner till mina fosterföräldrar nästan dagligen och satt der och suckade, ty han talade nästan ingenting; men hans kusin gref Pius hjälpte honom, som det hette. Allt fick han göra som han ville, men elak mot folket fick han inte vara, utan allt gick i sin gamla trall. Gamla ufven kom hit beständigt och roade sig med jagt. Om somrarne hetsade hon hjortar i parken, och om våren släppte hon sina falkar lösa på tranor; men om vintern sköt hon varg och räf. Den jagten skedde mest om nätterna i månskenet; hu hvad det lät, det hemska hundskallet i skogen och trampet af hästarne och jägarhornen, då man väcktes ur sin döda sömn.»

»Nå, hur gick det med gref Herrman?»

»Jo si han var hos oss tills han var åtta år gammal; då var jag sexton. Då kom der en lärd herre i huset och unge grefven skulle läsa. Sedan så foro de bort med honom, men min fostermor tärdes af för hvar dag sedan hon mistat lille grefven; hon hade så fäst sig vid den gossen, och året derpå dog hon. Gref Gustaf var med på begrafningen, men han hvarken gret eller talade mera än att han, då de buro ut min fostermor ur huset till det sista hvilorummet, sade: »Der bäres min sista vän också bort, nu är jag riktigt ensam.» »Stackars grefve!»

»Den unge grefven uppfostrades hos sin lärare, ty så hade gref Gustaf befält. Gud vet hvad sällskap han fått, men han blef lik hvarken far eller mor. Han vandes vid prakt och öfverflöd; men fadren tycktes ej tänka på något. Han sysselsatte sig ej med annat än med blommor — ty salig grefvinnan älskade blommor — med hennes graf, som han oupphörligen arbetade på att försköna; med ett ord, han var ej riktigt som han skulle; rent ut sagdt: hans lycka bröts alltför hastigt. Också gjorde grefvinnan Alexander och hennes son allt sitt till att göra honom grubblande. Begge inbillade honom att det spökade på slottet. Än hade man sett salig riksrådet vrida sina händer öfver det orättfärdiga mammon, än hade salig grefvinnan visat sig och spått att grefven skulle dö; allt detta såg endast den elaka gummans betjening, men ingen annan. Det glunkades om att man ville sätta grefven under förmyndare, som då skulle blifvit svarte Pius; men det stannade af.»

»Och unge gref Herrman?»

»Gref Herrman, jo se honom sågo vi ej här förr än på gref Gustafs begrafning, som skedde på sjuttonhundrasjuttitalet, året efter sen kung Gustaf gjorde revlotionen, jag mins inte precist.»

»Således sjuttonhundrasjuttitre», sade jag.

»Jo så der. Då dog gref Gustaf, och gref Herrman kom hit. Det var en vacker yngling, men, sanningen att säga, såg han redan utrumlad ut. Det goda i ögonen hade han fått från sin mor, och det ridderliga sättet efter sin far; men Gudnås han hade icke fäst sig vid en; han var svag och spinkig och blek och glämig; men det sade man att grefvinnan Alexander stält om; ty se om han rumlade ihjäl sig, så tillföll hela Herrmansdal hennes Pius. Hon upplefde dock icke den lyckan, ty hon afled fem år före gref Gustaf; och det är en lifs lefvande sanning att hon gick igen, för det såg både jag och Hedlingen,

min fosterfar, samma qväll hon begrofs. Då sprang en stor svart hund med glödande ögon omkring Herrmansdal, och efter kom hennes nalle lunkande; det var ingen annan än hon med sin tjenare. Ja, Herren Gud dömer i sin vishet; men han vet bäst hvad del det der olyckstrollet hade i salig grefvinnans död. Vi trodde både ett och annat såväl derom som om gref Gustafs sinnesförvirring. Hon hade sina konster, den gamla, och om hon kunnat utrota släkten, så hade Herrmansdal varit hennes. Pojken kom hon inte åt, ty min fostermor talade enskildt vid den som tog emot honom; och hvad hon sade, vet jag inte, men så mycket är säkert att unge grefven aldrig fick helsa på eller råka någon af de svarte, utan att läraren var med och smakade på all mat och dryck. Men de hittade ändå på råd, och då unge gref Herrman blef sin egen herre och studerande, läto de förleda honom med dåligt sällskap; jo jo, satans vägar äro mångahanda.

»Aldrig har jag sett en son så liknöjd och så slarvig på sin faders begrafning; visst var det så, att han knappast känt honom, och att salig grefven var inte rätt som han skulle, och att det var väl att Herren tog honom från denna jemmerdalen; men det passade ändå inte sonen att genast efter begrafningen ställa till lustfärder, jagt och ett skoj så att det hördes vida omkring.

»Så snart sorgåret var förbi gifte han sig med gref Pius' dotter. Då flyttade han hit; men begge förde ett öfverdådigt lefverne, och den enda som jag kunde med var fröken Sigrid, deras dotter; det var hon, som till sist skaffade mig det här torpet.»

»Lefver grefve Herrman än?»

»Lefver! Nej bevars; men grefvinnan lefver; nu är hon väl bra gammal, ty hon har öfverlefvit fröken Sigrid, som ändå som gammal fru dog för flera år sedan.

»Sedan grefven dött blef det process om igen mellan släkten; nu ville man bevisa en hel hop, som gick på de aflidnas heder och ära; ty ser herrn, nu hålla de inte ihop som i gamla tider, utan skälla ner hvarandra, fastän därför fordra de lika mycken vördnad som förr. Förr, ser herrn, aktade de hvarandras heder . . . hm, såg herrn på den der trashanken, som nyss var inne?»

»Ja.»

»Hm, då gref Herrman ledsnade vid sin grefvinna, och det skedde både fort och lustigt, ty han var så uppfostrad, så slog han sig ut för den ena och för den andra på godset.»

»Det var nu en annan låt än i salig gref Gustafs ungdom. Den tiden bevarade hvart stånd sin ära; den fattige trädgårdsmästarens dotter sin så väl som den mäktige grefvens son sin; men si nu . . . jo, då grefven lockade, så tyckte sjelfva föräldrarne att det var hederligt att grefven ville se deras dotter. Fadren fick sig ut några kannor bränvin mer än de andra på magasinet, modren fick sig en ny schal och pengar till socker och kaffe, och således kunde hon bjuda i hop sina grannar. Inte blygdes de, och inte grefven. Herrn förstår, folket ansåg sig sjelf inte mer för arfvegods tillhörande jorden, utan för lösören som ej kunde begära bättre än att sälja sig till högsta priset.»

»Och vidare?»

»Jo se, den der trashanken, så utsvulten, lömsk och eländig han är, har ändå sin lilla titel.»

»Hvilken då?»

»Jo, si han kallas af hela socknen för gref Petter, det är det enda han har af grefskapet. Modren for ifrån honom då han var liten, hon blef sedan en grann mamsell i Stockholm. Mormodren dog, och då togo vi, jag och min salig hustru, hit gref Petter; ty hur det var så höllo vi af slägten; men gref Herrman frågade inte efter honom för två styfver.»

»Och nu är egendomen ur slägten?»

»Ja bevars, för länge sedan. Nu är det patron Adamsson, som köpt herrligheten. Och så nya tider, nya seder. Alla torpare blefvo genast uppsagda.

»Herre Gud, jag mins gubben i Stordalen. Han hade ett litet vackert torp, och planterat hade han fruktträn rundt omkring, och en liten trädgård. Han bad för själ och pina att få dö der han var född; men si, det var inte att tala om. »Jag har planterat trän», sade han. »Ja det bad ingen dig om, och dessutom så fick du väl telnin-garne från Herrmansdal.» »Ja bevars.» »Ja, då är det ingenting att tacka för att du låtit dem växa.» »Men min far har byggt stugan.» »Ja af timmer från vår skog. Men stå inte och prata; vill du ha stat som de andra, så kan du få bo i statbyggningen, men rucklet skall ner.»

»Gubben i Stordalen tog ingen stat, ty han var för gammal, utan går nu på socknen och tigger; men si han går aldrig åt Stordalen till, ty der är kojans borta, träden nedhuggna och sålda till svarfvarn i sta-

den. Det enda som minner på att der bott en menniska äro några krusbärsbuskar, som växa i ett stenröse. Så går det.»

Gubben Rask hade talat länge och ifrigt; känslorna i hans gamla hjerta hade vexlat under hans berättelser om gref Gustaf och gref Herrman och grefvinnan Alexander.

Det skymmade på. Några syrener utanför fönstret gjorde det skumt i stugan. Hästarne hade betat nog och jag tog afsked af den snart hundraårige, glad att en gång ha fått se ett sådant lefvande vittne till försvunna tider, som voro både bättre och sämre än våra.

»Nå, nu har herrn väl reda på Herrmansdal», yttrade skjutsbonden.

»Ja, någorlunda.» Och vi reste.

Ej långt derifrån mötte vi en ståtlig landau, förspänd med ett spann apelkastade hästar.

»Der kommer patron med sin baronessa», sade skjutsbonden.

Herrskapet surrade förbi mig. Jag såg en liten rödfnasig och tjock herre bredvid ett blekt fruntimmer; det var allt.

»Kallas hon friherrinna?»

»Ja, friherrinnan Adamsson, vet jag.»

»Och det låter hon kalla sig?»

»Ja bevars, det går inte an annat. Hon lär ändå inte vara så noga, men Gud nåde den som säger patronessa så att patron hör det, då blir han ursinnig och befaller en att kalla henne för friherrinna.»

»Det är underligt.»

Bonden betraktade mig med ett illparigt leende. »Jo, ser herrn, far hans var en sådan der sillstrypare de kalla, och sjelf har han aldrig varit annat än en sådan der pepparkadett; men si de skämmas för sitt stånd och vilja högre opp. När då friherrinnans bror, en fattig lyftnant, kom och friade till mamsell Adamsson och ville göra henne till friherrinna, så kom det öfverens att lyftnantens syster skulle göra Adamssons pojke till baron, och så blef det också en baronessa Adams-son, och det må herrn tro, maken till herre fins inte mångenstädes. Der är främmande från Stockholm och alla landsändar hela året om, och om vintrarne äro de i Stockholm, synnerligen sedan gamle Adams-son vände näsan i vädret och samlades till sina fäder. Det är en hög omgångelse.»

»Lyder den der stugan under godset?»

»Ja vassera, det kan väl synas, der sitter en trasmatta i fönstret. Det är den Adamssonska vapenflaggan, säger Anders i Torp: en trasmatta eller en halmsudd i fönsterna.»

»Jaså.»

»Anders i Torp är en qvicker karl; han är annars målare och handverkare i litet hvart och bryr sig inte om det höga herrskapet, för si han bor på fri och egen grund och föder sig af sitt handverk.»

»Jaså.»

»Och han har utmålats patrons vapen.»

»Huru så?»

»Jo, ett trasigt fönster med halm uti, för si så ser det ut i statbyggningarne också; det är midt i skölden; der ofvanpå en bränvinspanna, som hjälm säger Anders i Torp, och två trasiga ungar, till sköldhållare säger han, och så sitter der en lapp öfver som kallas för »divis».

»Och hvad står der?»

»Jo, der står valspråket, säger Anders i Torp: »Stor i ora, men liten på jora.»

Gamla kommerserådinnan Adamsson satt i sin grönfasonerade soffa med ett litet rundt bord framför sig och fötterna i en korg, i hvilken under en tjock dyna en värmare af tenn, fylld med varmt vatten, var placerad. På det lilla bordet stod en silfverbricka lastad med kafferedskapen; ty kommerserådinnan drack sitt morgonkaffe. På en stol bredvid satt en flicka af några och tjugo års ålder, visserligen icke vacker, men ändå af ett helt annat utseende än friherrinnan Zierbengel, sin syster, ty hon var kommerserådinnans yngsta dotter. Den äldsta, friherrinnan, hade sin plats längre bort i rummet, der hon sysselsatte sig med att lägga patience. Hon var en liten fet och rund varelse, snarlik sin bror patronen, och långt ifrån af något nobelt utseende.

»Det är fasligt hvad folk kunna ha för inbillningar om sitt värde», började gamla frun, under det att hon drack ur koppen. »Att den der Svensson kunde ha den djerfheten.»

»Ja men, mamma! han var ändå min lekkamrat och vän, då jag var liten.»

»Åh ja, det är klart, att en bodgosse ingenting bättre kan begära än att få leka med herrskapets barn, men att sedan han nu blifvit

handlande i Askersund komma och fria till min egen Elina, är en djerfhet, ja en oförskämndhet utan like. Behöfver kanske Elina hjälpa honom i handeln? Jag slog fram att han skulle köpa ett bruk; men bevars, han vill fortfara med handeln i en liten håla, der intet tillfälle till förtjenst erbjuder sig, och der alla ta sina varor i andra hand.»

»Men jag håller ändå af honom, mamma.»

»Håller af?» inföll friherrinnan Zierbengel, nedläggande kortleken. »Håller af? Kära Elina, du är alltför barnslig. Äktenskapet är en affär nu för tiden, och inte någonting så der heligt och rörande som fordom och som det...»

»Saken är den», afbröt gamla frun, »att Elina läser romaner från morgon till qväll, och der lär stå att kärleken är allt och klok beräkning intet; sådana galenskaper, att en flicka kan tro på sådant snick snack.»

»Ja, Elina», återtog system, »du bör vara klok och...»

»Och gifta mig», inföll Elina med blossande ansigte, »med en stackare, som vill ha mina penningar, och sedan de äro slut skicka hem mig.»

»Ja så, det var åt mig och min egen Zierbengel», sade friherrinnan i sin ordning rodnande af harm. »Det passar just Elina att tala om stackare, som vill förena sina öden med en pepparstrut, en sådan der låddragare som Svensson. Jag är öfvertygad om att han med egen hand räknar sillnackarne han säljer.»

»Pappa var köpman sjelf», invände Elina.

»Kommerseråd och grosshandlare», anmärkte gamla frun. »Det är en annan sak, min kära Elina, något helt annat än en simpel minuthandlare.»

»Men pappa började med mindre än...»

»Oss angår inte början, Elina; vi hålla oss till hvad pappa blef och vi äro.»

»Mamma är ju sjelf svarfvardotter?»

»Du kan låta bli att göra mamma ledsen, Elina», inföll friherrinnan; »det är otacksamt af dig för all den omsorg och möda mamma har för ditt väl.»

»Ja, lilla Elina. Gudi lof, jag blygs icke för min härkomst, men hade heller icke väntat förebråelser af mina egna barn», sade gamla frun och darrade så att hon spilde kaffe på soffan.

»Min Gud!» ropade Elina, »mamma spilde på soffan.»

Hon ville aftorka fläcken.

»Nej låt bli, Elina. Gudi lof! jag har råd att bestå nytt öfverdrag, så svarfvardotter jag råkar att vara.»

»Ja, Elina», började friherrinnan, »det lönar icke mödan att du tänker på att bli en fru Svensson. Hvad skulle min man säga; skulle han till sina släktingar och förnäma relationer kunna nämna: »min svåger köpman Svensson», eller »min svåger i Askersund?» Nej, lilla Elina, hellre må du dö som blott vår mors dotter än göra oss den chikanen.»

Elina teg.

»Hjelp mig, lilla Petronella», bad gamla frun och räckte ut sin hand; »jag behöfver hvila, jag har blifvit så upprörd.»

Friherrinnan hjälpte sin mor och begge gingo ur rummet.

»Således endast högmod», sade Elina för sig sjelf, »eller rättare förakt; de förakta sig sjelfva så mycket, att de vilja glömma hvad de varit och hvad de äro.»

I nedra våningen af huset var betjentrummet. Två lata karlar hade der sin plats för att passa på om någon af herrskapet ringde. Den ene var gamla fruns betjent och den andre unga friherrinnans. Det ringde.

»Det var käringen, gå opp Österholm.»

»Åh nej, det var din lilla gurka, Albert.»

»Nej tack! hon ringer alltid tre ringande; det hördes på pinglet att det var gumman sjelf.»

»Så må gå då», sade betjenten, när det ringde om igen. »F-n till en svarfverska att ringa», fortfor han, långsamt uppresande sig; »det är annat lif än då far min lät gamle Söderqvist svarfva sig munstycken, det talade han om, f-n i den käringen, kan hon inte vänta!»

Med dessa ord, som bevisade att betjenten i sin ordning ville återbörda kommerserådinnan till sin klass, gick han.

Efter några ögonblick kom han tillbaka.

»Nå?» frågade Albert, som helt beqvämt kastat sig baklänges i sängen.

»Åh, ingenting annat än att jag skall gå på posten. Emellertid skall du hålla vakt.»

»Åh, det lär ingen fara af med dem.»

»Jo, besitta det, den här Svensson, som var här i går, lär ha sina ögon på mamsell Elina; men nu så sade frun, att om Svensson kom, så skulle vi säga att herrskapet inte togo mot.»

»Puh! låter det så? Det var min själ annat än när baron kom hit; då var det bjudningar hvarannan dag, och gamla friherrinnan var här och välsignade sin tillkommande dotter, och det var så sött som syltad ingefära.»

»Ja det tror jag; de ville ha ett förnämt namn i släkten.»

»Åh ja, det fingo de, men dyrt blef kalaset.»

Betjenten gick.

»Söta mamma, här är bref från Georg.»

»Från min son på Herrmansdal», sade modren. »Tag hit.»

Brefvet bröts.

»Läs Petronella, jag har icke mina glasögon här.»

Friherrinnan läste.

»Min bästa mamma!

Till svar å mammas ärade af den 25 hujus, riktigt inhändigadt, får nämna: att jag för min del alldeles afstyrker Elinas förening med Svensson, såsom opassande för oss alla. Svensson är visserligen en bra karl och driftig i sina affärer, men hvarken hans namn eller hans samhällsplats är passande för oss. Min friherrinna är isynnerhet mot en dylik förbindelse och säger att hon aldrig kunde falla på den dårskapen att erkänna en dylik slägtinge, helst då han vill fortfara att bo i Askersund och fortsätta sin kramrörelse.

Således hoppas jag att mamma och Petronella skola hindra Elina, om hon kunde vilja nedsänka sig så djupt som att bli handelsmanska i en småstad.

Vi hafva haft mycket treffligt i sommar. Flere af våra närmare vänner från Stockholm hafva varit här. Generalskan Wolfenbüttel med fröknar; unga baronerna Shyllerstjerna; general Odensvärd, min synnerlige vän, med flere. Den ena festen har aflöst den andra, och på min lilla friherrinnas namnsdag hade unge baron Fredrik Shyllerstjerna skrivit några allt för nätta fransyska verser som han deklamerade, utklädd till en fransk musketör från Ludvig XIV:s tid. Vi blefvo alldeles förtjusta. Jag skickar verserna i öfversättning, så att mamma må njuta utaf dem. Min vän generalen säger, att han varit bekant med salig

pappa; han ber om sin *vördnadsfulla compliment* till mamma. Min hustru hinner icke skriva i dag, men jag sitter i hennes rum och skrifer, hvarför jag också kommer att begagna hennes signet.

För all del styr allt till det bästa med Elinas galenskaper.

Friherrinnan min hustru helsar till mamma genom

mammas lydige

GEORG.»

»P. S. Hvad penningar till sväger Zierbengel angår, så skall mamma mot sin *proprie borgen* af mig få låna beloppet. Inteckning kan tagas i Petronellas möderne. Vore inte vi dubbelsvågrar skulle jag väl låta bli; men något måste göras för att uppehålla släktens anseende.»

»Ser man», sade kommerserådinnan; ja, min Göran har alltid varit en klok gosse.»

»Söta mamma! säg Georg», bad friherrinnan, »det låter så eländigt det der eviga Göran.»

»Nu skall Elina få hans svar.» Hon måste foga sig, särdeles som det vore möjligt att hon kunde göra ett bättre parti. Ack, Petronella att din man skall vara en sådan evinnerlig slarf, det är skada med en menniska, som i andra fall är så ädel och af sådan stam som han. Hvem var hans stamfar?»

»Jo, generalen Zierbengel, som kom in under drottning Christinas senare år, och som fick förläningar i Sverige, säger min man. Men mamma, visst är äran bra tung att bära på ibland, fastän Gud skall veta, att vi umgåtts med menniskor med rang och bildning. Jag riktigt längtar till Stockholm.»

»Ja, mitt barn, med Guds och mammas hjälp skolen I snart der åter kunna öppna er våning för främmande, ja, och då skall jag helsa på hos er.»

»Söta mamma, då skall mamma skaffa sig en stålgrå sidenklädning och ett nytt spann hästar; vagnen är också icke modern. Ack, söta mamma! nästa första maj skola vi promenera på Djurgården och ha vårt nya ekipage, och vår livrébetjening bakpå: kusken med björnmössa och betjenterna med Zierbengelska vapnet i knapparne.»

»Ja, barn, Guds vägar äro nådiga och outransakliga», sade kommerserådinnan. »Mätte allt så ske!»

På Herrmansdal körde det ena ekipaget fram efter det andra.

Vattenkonsten på gården som patronen anlagt, och som gick med pumpverk ur en damm, spelade; dess silfverstrålar sprutade i höjden och bröto ljuset i alla prismans färger.

»Förtjusande, ack! förtjusande», yttrade damerna, som i flockar stodo omkring dammen och betraktade det sköna skådespelet. De anade ej, eller om de gjorde det, brydde de sig icke derom, att der borta i det lilla egyptiska med hieroglyfer och arabesker målade trätemplet fans ett fuktigt mörkt rum, i hvilket ett vandringshjul, draget af fyra bleka, trasiga gubbar, rörde sig. Vattenkonstens spel berodde på några nådehjon, som bodde tillsammans i en af de gamla torpstugorna och som för detta skydd mot klimatet hade till uppgift att, som det hette, »dra vattenkonsten».

De gamla rummen voro prydda i nyaste smaken; de gamla boisserade eller de med jagstücken, hundar och räfvar, falkar och hägrar prydda väggarne voro nu omklädda i fransyska blanka tapeter; ett af rummen var måladt i pompejansk stil och ett annat i forn-egyptisk, enligt målarens uppgift. I stället för de gamla bastanta valnötsmöblerna, som så väl passade till rummens forna utstyrel, hade patronen nymodiga af mahogny och jakaranda, och på de fordom bonade golfven voro dyrbara sommarmattor af kinesiskt flätverk.

»O! herrligt! Här är ett verkligt paradys, min bästa patron», yttrade en liten fru i stålgrå sidenklädning. »Aldeles förtjusande, här är ett verkligt paradys.»

»Ja, åh ja, men det har också kostat en smula att få allt i ordning. Hennes nåd kan ej föreställa sig huru här såg ut förut: höga mörka häckar i trädgården; gamla stenbord på väldiga fötter; bildstoder gröna och fula af ålder och dammarne igenvuxna.»

»Herr patron har omskapat stället, verkligen med utmärkt smak.»

»Åh ja, jag har försökt. Som egendomen såldes utan alla förbehåll och utan att släkten brydde sig om hvad den hade här, så var här en grufflig samling af gamla taflor, dels porträtter, dels jagsscener och de gamla grefvarnes audienser vid främmande hof. Jag tog hit en konstnär, och han sade att de voro utan konstvärde. Till en del lät jag spackla om väfven och måla nya dörrstycken på den; till en del prydde jag mitt stall med en hop taflor. Jag är ej fördomsfull af mig. Löjligt att se huru stallpojkarne gått åt taflorna; på ett gammalt riksråd med talår och sina många ordenskedjor kring halsen, ha de slagit

en spik midt igenom peruken, och när man då hänger dit ett betsel, ser det helt kuriöst ut att se den högtförnåme gubben titta fram mellan remmarne, ha, ha! Gudi lof vi äro ifrån alla gamla fördomar.»

»Ja, i sanning, fördomarnes tid är förbi.»

»Ja, för evigt; det är numera intet annat som gäller än mennisko-kärlek och fosterlandskänsla, ingen skilnad mellan hög och låg. Det är icke blott min, utan ju också din öfvertygelse, min lilla friherrinna», sade han, då hans hustru nalkades.

»Ja, bästa du, jag tänker som du», sade denna, hvars tråkiga ansigte för dagen antagit helgdagsminen. »Men», tillade hon, »du uppehåller vårt främmande så länge; jag vill också visa mina små anläggningar; dessa blommor, hvad sägs om dem?»

»O! förtjusande, en dylik pelargonium har jag aldrig sett.»

»Ganska skön; hur kan friherrinnan få dem så vackra.»

»Jo, det är en liten egenhet, som jag kan lära bort; jag lemnar ut dem åt folket. I deras rum är mera fuktigt än här, och deraf må blommorna så förträffligt. De få ett eller ett par dagsverkens afkortning för det att jag använder deras rum som drifveri. Der står ibland hela golfvet fullt af krukor, så att det riktigt luktar osundt af dem; men de äro så roade af det lilla förtroendet.»

»Men herrskapet har ju orangeri?»

»Ja visst, men det är illa inrättadt efter gamla fasonen; min gubbe har ej hunnit bygga något nytt; mina blommor alldeles förstördes der första vintern.»

»Ack och en fogel, som sjunger! Ack! min nådiga friherrinna, hvad är det för en fogel; jag skulle nästan tro att det vore en näktergal, om han icke sjöng midt på dagen.»

»Det är verkligen en näktergal.»

»Och sjunger i solskenet; han sjunger ju eljest endast i skymningen?»

»Ja visst; men min lilla Filomèl är blind, det lilla snälla kräket; man måste för att få dem snälla att sjunga sticka ut de små ögonen. Det har jag låtit göra. Ack! man kan inte höra något skönare och mera rörande än hans sång, som andas saknad och längtan.»

»Ja, i sanning, man kan bli rörd att höra dessa herrliga vexlande toner; och han ser inte?»

»Nej, alldeles intet; det var en italienare, som lärde mig den konsten. Förut sjöng lilla Filomèl blott om aftnar och morgnar; men då var jag hindrad att höra honom. Är han inte alltför snäll?»

»Jo, förtjusande, förtjusande!»

»Ja, ack! jag håller också alldeles fasligt af det lilla kräket. Min Georg säger ofta, att han önskade vara en näktergal för att bli älskad som han.»

»Ja, ha, ha, min älskade lilla hustru matar honom sjelf med sina egna händer, ha, ha!»

»Jaså, jag matar inte dig, din skalk!» smålog friherrinnan och klappade sin man på hans feta haka.

»Det är serveradt!» ropade betjenten, som var klädd i livré; det var nemligen friherrinnans betjent.

Således till bordet; och alla troppade åstad genom de stora rummen till matsalen. Det behöfs att vara mästerkock för att beskrifva anrättningen, som bestod af rätter hemtade ur alla naturens riken, med undantag af mineralerna, som representerades blott af saltet.

Middagen var egentligen tillstäld för en patronens för detta riksdagskamrat (ty patronens stora förtjenster hade tvingat folket att välja honom till sitt ombud), nemligen borgmästaren och riddaren af Wasa-orden Oppman från K. Brodren Oppman var en liten gubbe med halfgrått, på hjessan tillklistradt hår, stärkt halsduk öfver hakan, och för öfrigt liksom patron klädd i svarta kläder och hvit väst, eller den skatmundering, som tillhör den obetitlade civilstaten. Borgmästaren ansågs vara en liten slug gubbe, med, som man trodde, någonting bakom öronen. Hans små grågröna ögon spelade med sina knappt tillskurna ögonlock, omkring på sällskapet, och kring munnen, som satt något på sned i anseende till det ständiga leendet, drog sig en hop ganska gemena rynkor, som på ett besynnerligt sätt svuro mot mannens egenskap af människovän, ljusets och sanningens stridsman.

Borgmästaren var nemligen en man, som med en god domsaga i kikaren, tillsvidare, för att göra effekt, försigtigt smög sig med i det led der fosterlandets, ljusets och frihetens kämpar marscherade.

»Jag är som herrskapet vet nykterhetsvän», yttrade patron, »och har således intet bränvinsbord.»

Under det att patron så talade gick betjenten omkring med smörgåsar, och sade halfhögt till en och hvar:

»I kabinettet der inne kunna herrarne få sig en aptitssup ur vattenkarafferna.»

Några af ortens honoratiøres gingo efter anvisning och funno der

två vattenkaraffer och en hel hop vanliga bränvinsglas. Man söp, tog halfvan och lilla perlan efter behag, samt återvände.

Så snart man satt sig till bordet uppmanade patronen sina gäster att taga ett glas portvin i stället för aptitssupen. Han höll dervid ett vackert tal om spritdryckers skadlighet, icke ihågkommande att portvin innehåller 25 procent sprit, fullt sexgradigt bränvin 49 och vanligt matbränvin icke stort mer än samma gradtal som portvin. Man skall icke bry sig om den der genanta kemiska procenträkningen när man vill reformera andra, utan att reformera sig sjelf.

Sällskapet lät sig väl smaka — både mat och viner.

Ändtligen smälde champagnekorkarne och betjeningen hælde i glasen. Sedan detta var gjordt, knackade patronen på sitt glas, torkade såsen från sina feta läppar, sträckte en smula på sig, steg opp, vidgade bröstet och näsborrarne, samt kastade en på en gång stolt och frågande blick på sällskapet, som i stunn förväntan af hvad, som komma skulle, såg den ena perlan efter den andra sjunka i champagneglasets, så att snart blott en liten tår till smak och utseende vanligt svagdricka stod kvar.

»Mitt herrskap!» sade patronen.

»Mitt herrskap! Icke utan orsak... orsak har jag hit... nej... kallat eder att göra mitt hus den äran. Jag ser i dag vid mitt bord en man, som städse varit en varm förfäktare af menskligheten, sedligheten, nykterheten och fosterlandets sanna väl. Hvem inser icke att allt detta baserar sig på sann folkfrihet, på att man lösgör sig från alla gamla fördomar, inser det orättvisa uti ärftliga företräden, och framför allt inser och i hjertat känner, att alla menniskor äro lika goda, lika ädla, lika berättigade. Jag vågar föreslå en skål för borgmästaren Oppman, som på sitt bröst bär en bild af de dygder, som lefva i hans hjerta; en skål för den ädle Oppman, som kämpar för folkets upplysning, nykterheten, sedligheten, den allmänna välfärden!»

Patron svettades synbarligen, då han slutade detta tal. Han torkade sig i det runda ansigtet med serveten och drack sitt glas under det att femtio näsor stucko fram ur det tuggande ledet, och i alla skalans toner ropades: »herr borgmästaren Oppman, Oppman, Wasarid-daren Oppman, fosterlandsvännen Oppman», och så vidare.

Borgmästaren hade i väntan på att sjelf nödgas tala, under patronens hjertliga tal, snutit sig och torkat sig om munnen. Nu stod han der med serveten instucken i halsduken och prydd med ett par

spenatfläckar, samt började ett tal, uti hvilket han utvecklade sina åsikter af huru det gick till att vara eller synas vara hederlig karl, samt om folkets och fäderneslandets behof, allt under ett ymnigt beröm öfver den kraft, den eniga jernvilja, som numera förenade alla medborgare och som gjorde deras vilja oemotståndlig. Han vågade påstå, sade han, att vår tid öfverflödade af stora karakterer, och talet innehöll för öfrigt in nuce, att vår tid icke hade några krukor andra än de, som klingade olika med borgmästaren, och under flera »bravo» och »sant», som tillropades honom af sällskapet, slutade han med en tacksamhets- och glädjeskål, att han i en så aflägsen landsort träffat så många fosterländskt sinnade män, som de närvarande.

Efter detta tal kom krukrussin och krakmandel, och så var måltiden slut.

Man skall sluta, heter det, med något som ger åt läsaren ett behagligt intryck. Någoting behagligare än en festlig middag, der man tillagat allt i smör och med tio sorters sallad, samt, i full medborgerlig anda, med champagne på slutet, kan ej gifvas. Derfor har jag valt detta bastanta och närande ämne till slut.

»Hm, hvad är det för ett välsignadt rullande i allén?» frågade gamle Rasken gref Petter, som just nu kom insmygande.

»Jo, det är middag i dag hos patron.»

»Jaså.»

»Herre Gud, den som ändå finge litet af stekbenen.»

»Försök.»

»Försöka? åh nej, dem skall store Tyras och Herkules ha; inte få vi dem.»

»Nå, har du nu ingenting att äta?»

»Nej, fader Rask, aldrig ett fnask, inte så mycket, jag kan lägga på min hand.»

»Och barnena?»

»Inte de heller.»

»Märtha, gif Petter ett kok potatis.»

»Nu fara de alla sin väg», yttrade Märtha, som kom igen med potatis i förklädet.

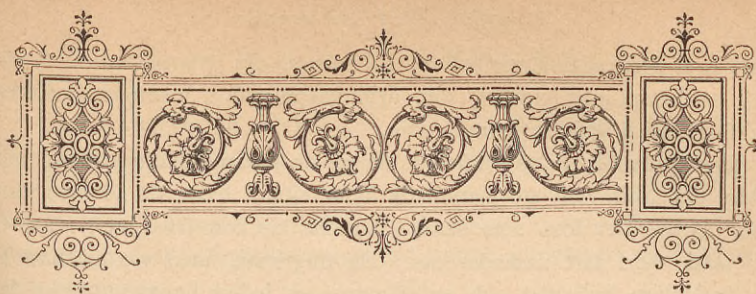
»Jaså. Nå, kan du inte få drank ur bränneriet; de säga att man kan göra bröd af mäskan.»

»Nej, Herre Gud, den få krittorna.»

»Käre Petter», sade gamle Rasken, »vet du hur det är. Fordom viste man inte bättre utan lefde på många ställen som de gamle patriarkerne, utan att tänka på att alla äro lika; men nu vet man att så är, man håller långa tal om folkets lidanden, man vet hvarifrån dess olyckor komma; men man söker att bespisa det endast med de vackra talen, och skilnaden mellan bättre folk och pack är lika stor som förr, men mera hjertlös och hånande, eller hur, Petter?»

»Jo, Rasken sade't», menade gref Petter.

Mormors spinnrock.

Di ha nästan längs hela vår kust en kedja skär, som skyddar den svenska vallen från havets raseri. Dessa tusental af klippor, lemningarne af en sönderbruten verld, sträcka sig i flera rader utanför hvarandra i oregelbundna hopar och lemna vanligen mellan sig och landet en smalare eller bredare kanal eller sund, som begagnas af fartyg, som gå »inomskärs»; men denna segling är farlig, och således är hela vår kust beströdd med små stugor, der lotsarne bo.

Vid Lindöskäret ligger en dylik liten rödmålad stuga inklämd mellan de nästan lodräta klipporna, på en bergpall, som blott några famnar från stugan kastar sig i hafvet tvärbrant och kal. Midtemot i sjön ligger en holme beväxt med tallskog, men omkring stugan ses nejdens enda löfträd, bland hvilka ett urgammalt, jättestort fogelbärs-träd reser sig högst och med sin krona tyckes skydda taket.

Man kan ej se något vänligare eller mera inbjudande än denna stuga med sina få trän omkring knutarna, särdeles då man kommer från det stormiga hafvet och en sommarmorgon, just i soluppgången, löper in mellan de skyddande skären. Solen glindrar då så röd och varm på de små växterna; allt der oppe på bergpallen är så grönt och sammetslent, och denna friskhet bryter tvärt af mot de nakna grå klip-

porna och den tallbevuxta holmen midtemot, der jättarne fordom tyckas hållit en kamp med klippor, som ligga kastade öfver hvarandra i samma oordning, hvari striden lemnat dem.

Jag passerade detta ställe för några år sedan. Natten hade varit ruskig och kall, och stormen hade klädt sjön i hvitt, då vi mot morgonen sköto efter lots, som snart i sin lilla båt kom fram mellan skären och med djerf fart nalkades oss. En ung man, med vaxdukshatt på det ljuslockiga hufvudet och en sjömansrock ledigt hängande kring den kraftfulla figuren, äntrade på däck och fattade drillhjulet; ty det var på ett ångfartyg jag den gången helt komfortabelt gjorde en resa på Östersjön. Snart nalkades vi dessa strödda klippor, mot hvilka hafvet skummade; de tycktes stänga vägen, men lotsen viste bättre.

Vi inlupo snart i ett lugnvatten och foro nu på en spegelblank sjö fram genom denna labyrint af klippor och skär. Snart lopp fartyget in i en smal kanal mellan tvenne lodräta berg, på hvilkas toppar här och der en vresig tall stod som en glömd förpost på den svenska val-len; men detta sund böjde sig och se — der borta låg stugan i morgonsolens glans — ett svenskt timmerhus, en rödmålad liten stuga, gråa klippor och tallskog, allt svenskt. Veten I väl huru det känns att plötsligen få se en svensk stuga, när man på ett år icke sett någon sådan, utan endast lerhus med murkna halmtak, ekonomisk välmåga och andligt slafveri?

En hvar älskar sitt land, men svensken gör det mera än andra. Orsaken härtill är densamma som hos alla skogs- och bergsboar; men hvarför älska då dessa så högt sitt ofta fattiga fosterland? Ack jo, det har en karakter, en fysiologi, som skiljer det från alla andra, hvaremot slättländerna, de rika, bördiga, äro hvarandra lika. Vi älska således fosterjorden ej af fåfånga, ej för minnenas skull, ty dem tänka vi ej på, eller veta att lika stora finnas öfverallt, der menniskor bott och verkat — detta känner man bäst när man återser kusten af sin fosterjord.

Man igenkänner dessa drag och älskar dem, beundrar dem framför alla andra, af samma orsak som man mera beundrar, älskar, sluter sig till ett gubbhufvud, huru barskt det än ser ut, än till ett sminkadt och lackeradt dockhufvud, hvars anletsdrag vi se dussintals och som alla äro lika blommiga, lika blåögda, lika vackra och karaktärlösa.

Med ett ord, jag önskar hvarje svensk, som efter en lång resa återvänder hem, att, som jag, en sommarmorgon löpa in ibland skä-

ren vid Lindö och bland svenska kojor först få syn på lotskojan vid Lindöskär.

Det är någonting märkvärdigt med den der kojan. Så vacker och solbeglänst den än synes, så spökar der ibland.

Spökar?

Ja visst, hvarför kan det ej få spöka i en lotskoja, eller äro spökerier endast inskränkta inom det trånga rummet af en eller annan människohjerna?

Låtom oss således ta för afgjordt att der spökar; de lärde må sedan gerna upptäcka den »naturliga» orsaken; kanske vi begripa *den* lika litet, som ett verkligt spökeri; men det gör ingenting till saken, blott vi tro oss begripa den och kunna afklippa hela undersökningen med ordet: det är naturligt.

Det kan emellertid vara åtskilligt hos vår egen varelse, många egenskaper, många förmimmelser, som i sig sjelfva äro ganska naturliga, det vill säga verkligt tillhörande vår natur; men som vi icke begripa och därför kalla öfvernaturliga och, om vi äro rätt förnumstiga, neka såsom rent af dikter.

Vi veta verkligt ingenting om huru ögat egentligen verkar då det ser — ty det är alldeles ingenting att fundera ut att det är en sorts binocles; och när vi känna det, fatta vi jemnt och nätt så mycket, att vi borde veta oss veta ingenting.

Men likgodt, det beror endast på konstruktionen af hufvudet, om man skall begripa någonting enkelt — och vi rå lika litet för om vi fått ett fyrkantigt, der visheten slagit opp sin skolmästarestol i hvarje hörn, eller om vi fått ett ovalt, der sundt förnuft bor midtuti och icke ett obegränsadt sjelfförtroende intagit öfversta våningen.

Emellertid spökar det i lotskojan på Lindöskär och det kan vara nog. Den som tviflar kan flytta dit, ty lotsen tviflar alldeles icke — och den saken måtte väl han bäst veta.

Der voro många barn i lotsälderman Thorssons stuga. Det var för många herrans år sedan; men blott en dotter var då vuxen opp och sjutton år gammal.

»Herre Gud, att mor också varit sjutton år!» säger en flicka, som en vacker sommarqväll sitter framför det öppna fönstret och talar med en gosse blott två år äldre.

»Vet du, Johannes, det var många barn i morfars stuga och fattigt se'n; ty det skall du tro, det växer ingenting här ute och icke

just många skepp löpa in denna vägen, utan gå utomskärs, och då hade morfar långa resor och knapp förtjenst.

»Men allt gick ändå bra; ty morfar var flitig och ordentlig han, och mormor se'n, den beskedliga rara mormor var god, huslig och arbetsam som en myra — och hvar dag bad hon till Gud om frid och lugn i kojans; vet du, sådana böner hör han nog.

»Allt gick således bra nog med Guds hjälp; men arbeta behöfdes det, oafbrutet arbeta, och därför var mormor så flitig och spann lin, som de sedan sålde till fartygen eller då de foro till staden.

»Det var tråd, som var mycket starkare än sådan man får på rullar och som de kalla jerntråd — vackert jern af bara bomullsgarnet, fastän det är spunnet på maskin och tvinnadt också. Sjelfva engelsmännen ville ha af mormors linnetråd, som var så slät, så stark och så fin, att många kaptener, som ofta foro denna vägen, köpte opp allt hvad mormor hann att spinna och sade, så berättade mormor ofta, att sådan tråd hade inte sjelfva drottningen i England, då hon sydde nattkappor åt kungen sin man.

»Nå, och så blef det här på Lindöskär i många år. Allt gick sin gilla gång och mormor var oppe med solen och bad Gud — och så satte hon sig att spinna. Du skall se den rocken, en gammalmodig en, med så bred hjulring, att det ser ut som om han vore skuren ur en bräda, men han hade fart och mormor spann och spann, dag ut och dag in året om, för att ha tillreds då kaptenerna kommo i Lindösund här nedanför.

»Men ser du, en gång hade morfar varit ute och hjälpt ett skepp, som höll på att stöta på vid utklipporna och kommit in i skären, innan de viste ordet af — det var om våren och skeppet skulle gå till Ryssland med apelsiner. Det är fasligt hvad de måtte äta apelsiner i Ryssland.

»Flere dagar förgingo, men morfar hördes inte af. Ändtligen kommer en springande och säger: »nu kommer fars båt i sundet.»

»Gud ske lof för det», sade mormor; »säg mig till när han lägger till.»

»Och båten lade till — det var i qvällningen — men ingen morfar sågs till — nej du, han låg under tofterna — han var död, hade drunknat långt borta vid Skälhästarne, så heta några skär tre mil härifrån.

»Mor, som då var bara flickan, dånade så att hon ej kom af stäl-

let, och så buro karlarne morfar uppför den branta stigen och kommo fram, just som mormor skulle ut för att möta.

»Då bleknade mormor och höll på att falla; men hon grep fast i stammen på trädet härute och stod der som en bild, medan de buro morfar in i boden och lade honom på ett par bräder.

»Det dröjde länge innan mormor fick sin sans igen, men då tog hon alla barnen med sig och gick in i boden och der kysste mormor sin mans lik; då smögo tårarne fram ur ögonen och lättade hjertat och mor och de andra lågo rundt omkring och greto och snyftade — ack, du! det var en olycka.

»Så satt mormor hela qvällen, men då det blef mörkt tog hon barnen med sig och gick åter in i stugan och sade: »barn, sörjen icke: Herren gaf och Herren tog, välsignadt vare Herrens namn!» Och så läste mormor, som hon var van, aftonbönen, och då det vardt natt, gingo alla till hvila. Men alla gräto och jemrade sig, ty alla höllo af morfar, som varit deras tröst och hjälp; men mormor talade tröstens ord och sade barnen att deras rätte fader är Gud, hvars makt är lika stor som hans kärlek är evig och hans vishet outgrundlig.

»Men man blir trött då man språkar och så somnade slutligen barnen allihop och mor med och glömde bort, att det var ett sår slaget i hjertat.

»Men då morgonen kom och den första dagstrålen stack in i stugan, då vaknade mor som var äldst — och se, der satt mormor vid sin spinnrock och spann som vanligt. Hjulet gick, vingen surrade, de smala snörena lupu i sitt gamla kors, men mormor var blek, allvarlig och liksom hon varit borta med själen. Linet lopp mellan fingrarne och stora, klara tårar föllo, utan att hon tycktes veta det, ned i skötet. Hon behöfde ej väta tråden, hon vätte den med gråt, stackars mormor.

»Då steg mor tigande opp och tog också sin spinnrock och började spinna, ty hon förstod hvad mormor menade — endast ett oupphörligt arbete kunde hjälpa de små som sofvo.

»Plötsligen stannade mormor sin rock, räckte ut armarne åt sin äldsta flicka och sade sakta: »barn, låtom oss bedja! Det är genom bön och arbete vi nalkas Honom, som allting vet och allting hjälpa kan.»

»Och då föllo de ned i tyst bön — och solen gick opp och sken på det vackra linet och glindrade på den blanka blybanan, liksom hon velat säga: se der är eder räddning — bedjen och arbeten.

»Och det hjälpte. Ej långt efter morfars begrafning kom min far och friade och så blef det bröllop i gården och fröjd och ro och glädje igen.

»Alla barnen kommo ut — då var mormor gamla gumman redan och sade ofta: »nu behöfs inte jag mera, nu kan jag få komma till Thorsson när som helst»; men då sade far och mor alltid: »kors, huru ni talar, mor; inte får ni gå ifrån oss.»

»Jag behöfs inte här», sade hon då; »jag ser så dåligt att spinna och det är det enda jag kan, utom att sköta barnet der» — det var jag. Men det gjorde också mormor, ack! jag mins ännu hur jag lekte med hennes gråa hår, hur jag fick sätta hennes glasögon på mig och hur hon visade mig sina taflor i psalmboken under det att hon lärde mig psalmerna utantill.

»Men när hon kunde, spann hon, och tråden gick åt, fastän den nu var litet knutig och ej så bra som fordom, ty mormor såg ej så noga.

»Ändtligen en vinter, då sjön låg som en sönderslagen spegel med isstycken liggande öfver isstycken hela sundet igenom, blef mormor sjuk och dog. Du må tro att det blef sorg. Det tog mor nästan hårdare än fars död, ty nu var hon äldre och allt längre mormor lefde, desto kärare blef hon för oss alla.

»Men sedan mormor var död, sattes hennes spinnrock opp på vindskammaren.»

»Och sedan?» frågade Johannes, som hittills suttit tyst, fästade sina ögon endast på flickans fylliga, friska läppar och på hennes ögon, som skiftade af fröjd och smärta, allt som talet vaxlade. »Och sedan?»

»Jo sedan, Johannes, så väckas vi ofta, just som dagen bräcker, af mormors spinnrock, som surrar der oppe. Ser du, då menar mormor, att vi skola opp och arbeta — och så snart vi hört rocken och väl hunnit säga: »nu är mormor här», så tystnar det och så börja vi vårt arbete. Det tycker mormor om, den goda mormor.»

»Nå du, låter mormor eljest aldrig höra sig?»

»Nej, inte på annat sätt än att rocken surrar och det betyder alltid godt — ja, fastän Gud vet om det är så alltid; ty den surrade just då Göran tog afsked och for ut. »Hör på, far och mor, hör på, mormor vill mig väl», sade Göran; men inte ha vi hört af honom sedan, Gud vet om han lefver. Men ändå, vet du, när jag i fjol skulle

gå till skrift, så satt jag här ensam pingstafon och läste i bibeln; dagen derpå skulle jag gå till Guds bord. Vet du, då tänkte jag på mycket jag, och bad till Gud, att jag skulle bli en bra flicka och en god hustru, om Gud så ville att jag skulle råka någon, som jag höll af lika mycket som mor håller af far, och vet du — då började rocken surra der oppe och jag blef så glad, så glad; ty jag trodde, att mormor såg mina tankar och gillade dem.»

»Kors du», började ynglingen, »det måste ändå vara roligt att så der ha en vän i alla öden, som icke kan dö ifrån oss; lika godt om det är inbillning, men det är ändå lugnt att tro det.»

»Nej, Johannes, det är visst icke någon inbillning utan rena sanningen, att mormors spinnrock der oppe säger surr, surr, surrur, då hon vill påminna oss om att arbeta eller rätt innerligt bedja, ty det sade alltid mormor: »bedjen och arbeten, så går allt väl, ehvad som händer.»

»Ho-oj!» hördes ett rop bland klipporna.

Johannes reste sig opp. — »Nej, nu skall jag fara, kamraten ropar. Farväl Johanna, tack för denna stunden», yttrade den raske lotspojken från Holländarskär eller Hollskär, som det eljest kallades, en lotsplats sex mil från Lindöskäret — således i granskapet. »Adjö med dig, Johanna, helsa far och mor då de komma hem och gamla mormor då hon kommer; jag håller af gumman, jag såväl som du.»

Ynglingen fattade i dörrklinkan för att gå, då det från vinden hördes surr, surr, surr — mormor spann der oppe. De begge unga stodo några ögonblick tysta, ända till dess surrandet tog slut.

»Gud välsigna dig, Johanna!» sade Johannes och räckte ut handen, »Gud välsigne dig och far och mor och gamla mormor.»

»Ho-oj!» ropade kamraten, »nu skjuter jag ut.»

»Håll en smula, jag kommer som en blix!»; och inom en minut hade den raske gossen sprungit utför den branta gångstigen och hoppat i båten, som nu med skarpa årtag sköt ut genom sundet och snart försvann mellan öarna och skären.

»Men hvarför spann mormor nu?» frågade flickan sig sjelf och kastade en tankfull blick utåt sjön, som nu glödde lik smält silfver för den nedgående solen.

De som forska i naturen eller, som visst folk säger, »vilja i syndigt öfvermod utforska Guds under», påstå somliga att hafvet sänker sin yta, andra åter att jorden höjer sig. Den senare meningen har segrat tills vidare, tills man framdeles finner en tredje möjlighet. Emellertid få vi nu antaga, att åtminstone en del af Sverige är på vägen att höja sig öfver hvad det fordom varit; och då så är, återstår det ej mer att önska, än att denna höjning icke endast måtte referera sig till den svenska vallen och att höjningen måtte ske litet fortare; ty några tum på seklet kan ej en gång kallas skrida.

Nära Lindöskäret finnes ett märke inhugget i en klippa, som heter »Stenörn». Detta märke gjordes af den namnkunnige jemtländingen Wargentín, som hela världen känner utom jemtlandingarne. Här stod då vattnet i hans tid, nu står det verkligen ett godt stycke nedanför — och således har Östersjön sjunkit eller också Stenörn stigit.

Det senare antaga geologerna väl för att komma ifrån vattuminskningen, som ej vill synas till i stora hafvet och som också är svår att hålla reda på när man icke har något medel att få veta huru mycket detta bör innehålla; men kunde det ej hända, att hela fenomenet beror derpå att Östersjöländerna nalkas hvarandra, hafvet blir djupare, smalare och med lägre yta? Det finnes mången, som påstår, att vi med hvarje år alltmer närmas till Ryssland. Tänk, om det gamla Sverige så der helt naturligt slutade med att slukas af det mäktiga ryska riket. Men det blir väl icke af, vill jag tro.

Man kämpar ändå beständigt med Gud, så syndiga äro menniskor, som vilja veta något, och därför ville man också veta huru det hängde ihop med vattenminskningen och märket vid Stenörn; men detta göres ej på en dag. Man måste se det vid lugnväder, vid en viss tid på året, vid en viss månens ställning till vår jord och till solen; ty det finnes ingen i hvilken affärer så många andra blanda sig som i vår jords. Mot henne stackare har det öfriga himmelska herrskapet aldrig iakttagit noninterventionsprincipen, hon får ej ha sitt haf i fred för månen, och alla grönsaker hon har äro en nådegåfva af solen. Det enda hon på egen hand får göra är då och då en jordbäfning, en liten omvältning för ro skull, men detta är rent af en ekonomisk fråga, som ej rör det stora hela.

Det är emellertid ej en dags göra att ta reda på huru mycket hafvet sjunkit under Wargentíns streck och således måste man ha godt om tid.

Påföljande sommar kom der helt oförmodadt en gäst till lotskojan vid Lindöskäret. Det var en herre med grå hatt, gentil rutig sammetsväst med silkesränder och för öfrigt nätt och prydlig. Han kom hem med far, som lotsat ett fartyg åt V. till, och hade med sig en kappsäck och dessutom en hel hop underliga ting, som han genast hängde opp och satte i ordning.

Det var magister Nordeling, docent i Lund och utsänd af Kongl. Vetenskapsakademien för att forska efter huru länge det kunde dröja innan Sverige blef qvitt allt sitt vatten. Magister Nordeling var för öfrigt en ung hyggelig man med bildning och ett lika vänligt som öppet sätt att vara, så att han redan vid framkomsten var ganska bekant med den hederlige lotsen, som då han kom in i stugan presenterade sin gäst och sade: »se, mor, sådan måse jag fångat i V. Han skall bo oppe på vindskammaren.»

»Vindskammaren? Lars Olof!»

»Ja visst. Hå, det var sant, hör på, lilla magister — sätt fram en stol åt magistern, Johanna! — hör på, lilla magister, nu är saken den, att det inte fins mer än ett rum der ni kan bo, och det är vindskammaren, och nu är det så...»

»Åh, inte skall du dra fram med det, Lars Olof, det låter så barnsligt», sade hustrun.

»Åh prat, gumma, detta här är en klok herre, vet jag, och ingen dålmåns, han begriper nog.»

»Fortfar, älderman!» bad främlingen.

»Jo, si nu är det som så — hör på, mor, du kunde allt ge oss en grogg efter vi ha främmande — jo, det är som så, att vi hade en gammal mormor här i huset, Herre Gud hvad det var för en rar gumma; men hon dog härom året.»

»Jag förstår, der oppe, det gör ingenting till saken», inföll magistern.

»Åh nej, hon dog der borta i vrån midt under klockan. Åh nej; men ser magistern, det är som så, att det inte är så utan att hon går igen — hm, bara skrock, hm, fast det förbanna mig är lifslevfande sanning, som att jag sitter här.»

»Jag är ej skrockfull, kära lotsälderman.»

»Skrockfull! Jag vill låta skära af mig näsan om inte mormor går igen och spinner der oppe så att det är lust och glädje åt; men si herrn är nog ingen kruka, det ser jag, och dessutom så är gamla mor-

mor inte farlig hon, utan god som en engel, så död hon är och begrafven.»

Den unge mannen log, ty han viste nog att han var mera upplyst än kojans invånare. »Jag bor gerna der oppe.»

»Jaha, så är den saken klar; men si, så mycket vet jag, att hustru min inte för allt i verlden vill ta ut gummans rock; ty det skulle hon ej ha samvete till — och inte heller ta hit ner honom, för si hon är ett qvinfolk och en gnista rädd af sig — fastän hon höll så fasligt af mor sin. Men si det vore, tycker mor, litet »huskigt» om hjulet började gå och surra omkring midt för näsan på henne.»

»Bevars, rocken kan ju stå inne hos mig.»

»Ja, det var just det jag ville allerödmjukast bedja om; ty inte skulle det göra något, men mor der och flickan der skulle ta illa vid sig och riktigt tycka att gumman skulle oroas i sin graf — och ser herrn, här i huset ha vi ingenting mer än förnöjsamheten.»

Den lilla kammaren städades opp, mormors spinnrock fick behålla sin plats och öfvertäcktes blott med en hvit duk, så att den fick ett ännu mera spöklikt utseende af en varelse i svepning stående på tre smala knotiga ben. Här inlogerades nu magistern.

Trakten omkring har ej mycket att erbjuda. Kala klippor och magra, glesa och liksom sjukliga skogslundar afvexla långa sträckor inåt landet. Magisterns promenader kunde således icke blifva hvarken många eller långa, och därför blef den lilla stugan i ordets trängre bemärkelse hans enda tillflykt, hans hem. Det blåste smått alla dagar, vinden låg otjenligt, så att det vräkte starkast vid Stenörn, och således hade han ej annat att göra än att vänta.

Allt var der ute i denna för honom så nya verld så främmande, men tillika så intagande. Den der stugan, som låg så undangömd och säker mellan klipporna, föreföll honom som urbilden af ett stilla hem. Han blef småningom allt mera hemmastadd — Johanna vågade se honom rakt in i ögonen — och vackrare, klarare, ärligare och mera trohertade ögon än hennes hade han icke sett.

Johanna var ej allenast vacker, utan en af dessa sällsynta varelser, som var mer än vacker, fastän dock icke skön efter estetikens lagar. Hon var ej något fulländadt mästestycke, men ett af dessa utkast, som skaparen någon gång tecknar, der hvarje drag röjer den kärleksrike mästaren, en teckning som ingen konst någonsin kan härma, just därför att det blott är en teckning. Johanna hade visst ingen

aning derom, och ingen annan tycktes ha reflekterat på att hon ens var vackrare än andra; men magistern fann det och tyckte ofta att det var något besvärligt då lotsen en eller annan gång stack in hufvudet och sade: »vill lille magistern titta på Stenörn, så ro vi dit på en stund. Det har liksom lugnat på och det kunde hända att märket syntes.»

Magister Nordeling tyckte då att geologien ändå var ett besvärligt studium och hade, om han med heder kunnat det, gerna låtit vattnet i Östersjön sjunka en eller annan fot, blott han fått sitta stilla och tala med Johanna, hvars goda förstånd, men framför allt goda hjerta, blef honom kärare än hela världen. Men det hjälpte inte. Lotsålder- man Lars Olof var ej en af dem, som låta tala vid sig, utan det bar af till hafs. Den lilla båten hoppade ofta som en spån, så att de vände om sedan de rott ett stycke; men detta tröttade på intet vis lotsen, som glad, som om han suttit mellan skål och vägg, med kraftiga armar skötte sina åror, eller halfliggande i aktern skötte skoten och rodet med en viss vårdslöshet, som kom passageraren att darra.

Emellertid, huru det var, så kom magistern med hvarje dag högre i gunst hos modren och dottren, och sjelfva far tyckte, att lille magistern var en bra karl fast han inte var riktigt sjövand, utan liksom litet rädd, då båten girade till och en sqvätt slog öfver relingen.

Magister Nordeling var ung, nyligen utsluppen ur studerkammaren, således med en erfarenhet, som han ensamt hemtat ur böcker, men utan denna verkliga, som man får endast under ett långt studium af det yttre lifvet, ett studium, som lika ofta leder till egoism som till andlig klarhet och som ofta kyler hjertat i stället för att göra det lyckligare. Det ligger en slags omedveten lycka i att veta litet och denna lycka återfinner man aldrig under hela den vandring eller forskningsresa man har att göra, innan man får veta mycket — och när vet man mycket? När man slutar der man börjat — med att tro och hoppas och af allt hjerta erkänna: jag vet intet men jag anar mycket; jag älskar menskligheten och menniskorna därför att jag känner dem, lika varmt som då jag icke kände någondera.

Magistern kände verkligen ingendera. Han kände ej ens sig sjelf; denna underliga varelse, som beständigt slinter undan vår uppmärksamhet, denna skugg-gestalt, som öfverallt smyger sig med oss och som försvinner då vi vända oss om för att betrakta honom. Han kunde således ej riktigt redogöra för hvad det var, som rörde sig i

hans själ när han någon gång satt ensam, förtroligt samspråkande med Johanna.

En vacker sommarafon satt han så och hörde som ett lärgirigt barn på flickans berättelse om mormor; men då hon också talade om mormors spinnrock, kunde den lärde mannen ej låta bli att draga på munnen, visserligen mer af pligt än af känsla eller verklig öfvertygelse om sin egen öfverlägsenhet.

»Tror herrn då inte», frågade Johanna, »att gamla mormor, der hon nu är, kan eller vill tänka på oss; tror herrn verkligen att alla band så der slitas i ett ögonblick, eller att den salige anden är så salig, att han glömmet alla dem han älskat här på jorden?»

Magistern ville gerna fram med något om öfvertro, om naturliga företeelser och hela denna apparat, som man drar fram för att upplysa enfalden, men Johannas ögon talade ett annat språk. Det var något så förtröstansfullt, så hjerteglåd i denna blick och i hvarje drag, att han ej hade mod att dra fram med förmodan om en rätta som sprang på hjulet eller luftdrag — ej en gång en föreläsning om kroppars roterande rörelser och elektricitetlärans attraktion och repulsion, som möjligen kunde verka rörelse i den gamla spinnrocken, hvars blybana och gamla messingsnubbar ovilkorligen och helt naturligt sig emellan hade en ännu outredd spänning, som — hvem vet? kunde bringa hjulet i gång.

»Åh nej, Johanna lilla, men det är ändå bäst att ej tro sådant; man blir endast förskräckt.»

»Rädd? nej, gode magister, tvärtom, det är så roligt och stilla när det surrar der oppe, att det riktigt gör godt i själen; då, ser herrn, tycka vi alla oss så säkra i död som lif, ty vi kunna tänka oss hur det är — huru vi en gång också skola, fria och lyckliga, med mera ljus i hjertat än nu se om dem vi hålla af — osynliga deltaga i deras fröjder eller åskåda deras sorger, utan att kunna tänka annat än vi tänka då ett barn gråter: det der är endast lappri; men ser herrn, äro barnen glada, det roar också den äldre, och så kan mormor glädja sig då vi glädja oss — och vara med oss — och välsigna oss — tror herrn inte det? — är det ledsamt kanske?»

Magistern kunde ej neka, att en dylik till hälften materialistisk åsigt innebar någonting som var mera värmande än hans egen föreställning eller rättare hans teori (ty någon klar föreställning kunde det ej vara) om en ren, obemängd andlighet. Han måste erkänna, att om

också historien om mormors spinnrock tycktes något trivial, så hade dock hela föreställningssättet något högst poetiskt och tillockande, någonting som gaf mera trygghet och lugn åt själen, än den supranaturalistiska åsigtan eller detta koketterande med det naturliga, som man i alla tider trott sig kunna begränsa inom förståndets och den materiella undersökningens râmärken, men som beständigt åter brutit dem och visat, att der ligger en natur bortom alla dessa gränser, en som vi ej kunna förklara.

»Låt vara, efter du så vill; men», afbröt han sig sjelf, »säg mig en sak, Johanna (han fattade hennes hand), säg mig: tror du mig?»

»Ja.»

»Tror du att jag håller af dig, Johanna?»

»Ja visst tror jag det.»

»Håller du af mig?»

»Ja, det gör jag, rätt mycket, herrn är en hederlig herre och far håller af herrn och mor också.»

Den gode ynglingen hade säkert friat — om han fått tid; men i detsamma öppnades dörren och Johannes från Hollskär steg in.

»Si så, nu är jag här igen, Johanna — tack för sist!»

Den raske ynglingen steg fram och ruskade flickans hand.

»Hå, se är herrn här än; jag hörde just för åtta dar sedan älderman tala om — vi råkades på en rysk skuta, som gick på Bremen — att här låg en herre, som skulle se på hur sjön höll vatten — åh ja, visst ha vi nog af den sorten.»

Magistern kom rent af ur koncepterna och tyckte på intet sätt om att Johannes kallade flickan för du, en frihet som magistern sjelf tillät sig, men som han tyckte vara bra opassande för andra.

Johannes pratade, glad och munter, om sina seglatser och drog opp bland annat ett tjockt silfverur, som han fått på köpet af en amerikanare, som hade törnat på, om inte Johannes kommit i »rätt och läglig tid» för att vända.

»Och du kan det der? hur gammal är du?» frågade magistern.

»Nitton år och en vinter, herre.»

»Det är raskt.»

»Ja, är det inte?» skrattade Johannes, som alldeles icke tycktes ha någon aning om att bättre folk bruka att vara blygsamma och aldrig erkänna sin egen förtjenst och icke andras heller. Han viste icke att man ej fick en enda gång säga: till det eller det duger jag, men der-

emot hade full rättighet att förklara alla andra för oduglingar. Sådant är icke sjelfberöm, fastän man vid dylika tillfällen upphäver sig till domare öfver lefvande och döda.

Den der »pojken» kunde magistern icke egentligen tåla; ty det var en riktig frifräsare, som tycktes vara i sitt element, sprittande glad som fisken i sitt. Ändtligen gick han och Johanna såg efter honom då han rodde bort.

»Hör på, Johanna», sade Nordeling, »om det blef fråga, hvilken af oss ville du helst ha — Johannes der eller mig?» Det var en rask fråga och framkastades liksom på skämt.

Johanna rodnade — ty det viste hon ej så noga.

»Nå, Johanna?»

»Det finge bero på mormor.»

»På mormor? Hon är ju död.»

»Men se, hon spinner hon.»

»Nå, hvad har det med den saken att göra?»

»Jo se, tycker hon om en sak, så spinner hon.»

»Åh, Herre Gud! Hvad» — Magistern höll på att utbryta i en lång föreläsning om skrock, men afbröt tvärt, emedan han viste att det var en öm sträng — »men du, det der är ju omöjligt.»

»Åh nej, det skall herrn inte säga.»

»Nå, om mormor spinner då?»

»Ja, det vore en annan sak, ty då ginge det allt bra.»

Hon tycktes icke tänka på skilnaden i stånd eller huru hon egentligen skulle slå sig ut som »magisterska», lika litet som Nordeling gjorde sig reda för huru han skulle bära sig åt att föda familj — kärleken är ingen räknemästare.

»Men när plär då mormor spinna? Jag har nu legat der oppe i nära tre veckor och under hela tiden har spinnrocken varit stilla.»

»Ja, inte vet jag; men se, det händer ibland, då vi rätt innerligt tänka på någon, så spinner det — och häromdagen så sutto vi här nere, far och mor och jag, och talade om min bror Göran, som för fyra år se'n for ut på Amerika och som vi ej hört ett ord af sedan. Och då sade far, liksom han sett våra tankar: det kunde nog mormor säga oss, om hon vill, och — hör, herre! genast så lät det »surr, surr, surr» der oppe — genast, ser herrn. Ja, Göran lever, det är säkert.»

»Nå, Johanna lilla, tänk på den saken, den är ej så narri, som du kanske tror.»

»Åh nej, icke narras herrn med en beskedlig flicka vet jag — herrn är inte elak och falsk, som det står i visan:

Och gossen var falsker
Och tog sig en ann'
Och flickan gråter i lunden.»

»Nej, nej», sade magistern.

»Ja, jag skall bedja för er begge i afton», sade Johanna, »för er begge, både för herrn och för Johannes.»

Om aftonen kunde ej magistern sofva. Också låg månskenet klart som dager in i det lilla hvitlimmade rummet. Det var omöjligt att sofva. »Nu tänker hon på mig och beder för mig, det englabarnet», tänkte han, »men mormor vill ej röra på rocken der borta. Han står stilla som ett benrangel.»

»Det der är dock ett odrägligt skrock», tänkte han vidare. »Men — hvarför inte, hvarför kunde jag ej?»

Tänkt och gjordt. Nordeling steg opp, kastade på sig nattrocken och smög sakta till spinnrocken, som han befriade från omhöljet.

Han smålog, fastän han liksom hörde samvetet varna sig, men — nu skulle mormor spinna.

Han började trampa; men den gamla rocken ville ej lyda hans fot, utan uppgaf riktiga jemmerrop, så illa gnisslade den då hjulet med mycken möda gick omkring.

Magistern hade ej spunnit länge förr än han hörde att man rörde sig dernere, och som ålderman någon gång, utan krus och komplimenter, kommit opp äfven sent, så skyndade han sig tillbaka i sängen, sedan han väl inhöljt spinnrocken i sitt dok.

Ganska riktigt! Några ögonblick derefter hörde han åldermannens steg i trappan; det var klart att det var den hjertslitande låten i mors spinnrock, som hade gjort oro. Nu blef det att vara oskyldig och derfor vände sig magistern mot väggen och låtsade sofva.

»Med förlof», sade åldermannen och steg in; »herre, sofver magistern?»

»Hva-hva sa'», blef magisterns svar, under det att han helt naturligt sträckte sig och gnuggade sig i ögonen. »Kors, se ålderman!»

»Jo — jäså, magistern sofver; men du himmelske fader — ett sådant spektakel.»

»Hvad för något?»

»Kors, Herre Jemine, har herrn inte hört något?»

»Hvad då?»

»Jo, mormors spinnrock.»

»Det var ledsamt att jag inte var vaken», sade magistern och satte sig opp; »det hade varit roligt att en gång få höra.»

»Vet magistern, jag trodde precis att det var herrn som ville göra spektakel, men Gud vare lof att det inte var så, ty goda vänner äro vi, men det vet allena Herren, om inte jag hade gastkramat herrn, om herrn kommit vid mormors spinnrock — för si, det hade varit gement att drifva spektakel med goda menniskor och göra gumman förtret der hon nu är.»

»Hå bevars! hur kunde älderman tro sådant?» sade magistern, kännande någonting liknande missdädaraktig fruktan löpa genom kroppen. »Jag har ju bott här så länge.»

»Ja ja, det är ingen som tror det heller», tröstade äldermannen; »men det lät så fasligt och så klageligen, att både mor och Johanna i förskräckelsen flögo opp. De mena på att det bådar för något ledsamt, ty så har det aldrig låtit.»

»Hur lät det då?»

»Åh jo, det skulle väl fara med att surra, men det gick dåligt, deremot lät det som »aj, aj, aj» i stället för det vänliga »surr, surr, surr.»

»Det var underligt.»

»Ja, är det inte? Men se der, duken hänger som förr, allt är sig likt, vi måtte ha hört miste; fast spinnrocken står midt öfver mitt hufvud och der är enkelt brädgolf emellan. Det skrek midt öfver min näsa; men godnatt nu, magister, sof godt!» Och med dessa ord gick äldermannen.

Man skall ha godt samvete om man skall sofva godt, och magisters var för tillfället temligen skralt. Visst var han upplyst nog att finna, att det ej var så synnerligen farligt att gripa mormor i embetet; men plötsligen kom han ihåg, huru denna qvinna efter en genomgråten natt stått opp och börjat arbeta — huru bittra tårar vätt linet, som hon spann, och att hon, med den hon älskade mer än sig sjelf liggende död i boden midt emot, hade sinnesnärvaro och kraft nog att spinna, att arbeta och sörja för de sina, i stället att vrida sig i en fruktlös förtviflan.

Det ville qvinlig kraft och kristligt mod till sådant — ett mod, som är större, herrligare och mera segerbringande än krigarens, då

han under kanonernas dån och trummornas hvirflar störtar fram i striden — han glömmet sig sjelf, sin fara och allt; men en sörjande moder får ej glömma något der hon sitter i tystnad och ensamhet.

Den gamla spinnrocken föreföll honom som en relik, det syntes honom nu som en kränkning af det heliga, att han vidrört den. Men dessutom, och det tog hårdast, hade han väckt fruktan inom den fredliga familjen — en skrockaktig fruktan, som dock skulle göra många mörka stunder i den lilla kojans.

»Ack!» tänkte han, »så är det att vara högvis i otid.»

Då han andra dagen träffade Johanna, smålog hon godt och sade: »käre herre, det blir ingenting af med edra tankar.»

»Hur då?»

»Jo, se mormor — ser ni, jag bad just för er, då hon började klaga der oppe — och då förstod jag, att det var henne emot — ja det är det.»

Med detta fick magistern nöja sig — han var sjelf sin lyckas smed och kunde ej upptäcka förhållandet, utan att bli ansedd för en helgedomsrånare.

Några dagar derefter voro hans mätningar slut, han viste nu på tummen, huru högt svenska vallen stigit sedan Wargentin lefde och kunde således veta med en precision, som var alldeles förunderlig, att Sverige vid Odens tid var ett slags arkipelag och Småland en hel hop holmar, som småningom höjt sig ur hafvet och torkat.

»Farväl, käre magister», sade åldermannen och skakade ynglingens hand, så denne trodde att lifvet skulle ruskas ur honom; »farväl med herrn! Visst har herrn pratat en hel hop persilja för Johanna — flickan talar om allting för far och mor, förstår herrn, ty det brukas här i huset — och hon hade kunnat gå och förgäpa sig i herrn, om inte gamla mormor, Gud signe själen! kommit så precist emellan.»

»Jag är väl fattig, Johanna», yttrade Johannes ett par år derefter; »men i Guds namn, vi äro fattiga begge.»

Johanna teg.

»Hör på, Johanna, vill du ha mig?» sade ynglingen, »det kan du väl säga huru du *sjelf* vill, hvad far och mor tycka, få vi nog veta sedan.»

»Ja du, Johannes, men en sak måste jag säga dig förut.»

»Och det är?»

»Jo, ser du, jag höll allt bra mycket af den der herrn här var; men, Gud ske lof, det kom mormor emellan — men det vill jag rent ut säga dig, att jag höll bra mycket af honom.»

»Nå nå! det var väl inte så farligt, bara du håller mera af mig.»

»Ja, det gör jag.»

»Hej, kära Johanna!» yttrade Johannes och tog henne om lifvet, »ge mig en kyss till bevis.»

»Nej först ska mor veta om'et — nej, låt bli, eljest blir jag ond.»

»Nå så får jag väl hålla dig i handen, eller huru?»

»Åh jo, det kan väl gå an.»

»Vet du, jag talade vid kapten i staden och han sade, att jag nog kunde bli extra kronolots, bara älderman vill antaga mig — och ser du, då förtjenar man pengar just rätt bra.»

»Men vi ha ingenting, Johannes.»

»Ja, då äro vi precis lika rika; men det går med Guds nåd.»

»Ja, med bön och arbete, som gamla mormor sade.»

»Och det tror du?»

»Ja det tror jag — du och jag kunna arbeta och bedja kunna alla; vet du, Johannes, bön och arbete är en rikedom som alla kunna ega.»

»Åh, så sött!» hördes en röst i dörren och en lång solbränd karl steg in. »Åh, så sött, jaså det är då så, att här är friare i huset.»

»Herre Jemine, hvem är det?» sade Johanna, springande opp från stolen och närmade sig främlingen, som tog flickan i famn.

»Det der tål jag inte», ropade Johannes, som, han viste ej riktigt hvarför, ej kunde tåla att en ung karl tog flickan i famn.

»Jaså, du tål inte det, din kyckling, att en bror tar sin syster i famn. God dag, Johanna, känner du inte...»

»Herre Gud fader i himmelen, det är Göran! Kom fram, Göran, så att jag får se dig. Johannes, ropa på mor — skynda på!» Och flickan klappade och smekte sin länge bror, som om han varit ett barn.

Snart kom modren in. Hon, mera van vid lifvets skiften, gladd sig med mindre buller, och då far om qvällen kom hem, ropade han innan han kom in: »mor och du, Johanna, Göran är kommen, det fick jag veta i V. Vi ha honom väl snart här.»

»Här är han, far», sade Göran, »här är han.»

»Gud välsigne dig, pojke! Mor, nu skola vi ha en god grogg,

ty detta är storfrämmande. Men hör du, långa slyngel, hvad har du gjort i fyra år? Har du ej kunnat skrifva, jag vet ändå att jag kostade på dig bra nog, för att låta lära dig rita några kråkfötter till far och mor på gamla dagar.»

»Jo, se jag har alltjemt farit på Mexiko och Kina, fram och tillbaka, och har skickat många bref — har intet framkommit?»

»Nej serra tri, ej en lapp så stor som min nagel, men likagodt. Men hvad är du nu egentligen för en karl? Hm mor! se sådant kläde, hvad kostar det aln — fint som sammet.»

»Åh, tre dollars.»

»Tre dollars! — och du skäms inte komma med kläder som kosta tre dollars alnen? Nå, hvad är du för en karl?»

»Förste styrman på fartyget Webster från North-America.»

»Norra Amerika säga vi här i landet, vi »spika» ingen »englisch», förstår patron», sade ålderman skrattande.

»Huru, är du här, Johannes?» sade han, vändande sig till den stackars lotsgossen, som i så förnämt sällskap kröp undan i en vrå.

»Jo, ålderman, med förlof . . .»

»Har du ingenting att göra hemma?» sade den obeveklige åldermannen; »du håller ju till vid Hollskär, vet jag, hos Rasmusgubben?»

»Ja, ålderman, men så tog jag ett skutt hit med båten.»

»Åh ja, det gör ingenting, Johannes — men sätt fram tre glas — vi äro tre, Johannes får dricka med oss, om herr styrman tillåter.»

Johanna hade ryckt sin bror i tröjan, hon ville tala med honom.

»Hör på, lille rare Göran, jag håller allt bra mycket af Johannes.»

»Jaså. Vet far af det?»

»Nej bevars, men ser du, nu i glädjen, eljest så har far sagt att jag måste gifta mig med något förmöget, ty eljest blir det ett tiggarfölje hela raden.»

»Och Johannes är en bra gosse?»

»Ja var säker, du mins väl honom? Det var han, som när du var hemma kröp opp i fogelbärsträdet för min skull och slog sig så illa.»

»Är det den? Jaså.»

»Men låt oss gå ut när du talar vid far.»

»Åh ja; men Johannes kan sitta qvar.»

»Stackars Johannes, han hviskade till mig att hjertat riktigt bultade i honom, och det kändes utanpå tröjan, det var alldeles fasligt.»

»Hvad tasslar ni derute?» ropade fadren; »kom in, Göran — och du, Johannes, sätt dig här framme, i dag är det inte frågan om rangen.»

»Ja, så tycker jag med», yttrade Göran, »och därför tycker jag att Johannes här (denne sprang opp i förskräckelsen att höra sitt namn) gerna kunde få Johanna, ty de hålla af hvarandra.»

»Nej pass, styrman, det blir intet.»

»Men far — och mor, hvad säger mor?»

»Åh jo, på Görans bön, käre Lars Olof, på Görans bön.»

»Men de bli ett tiggarefölje — han är ju inte lots ännu.»

»Har far något emot honom?» frågade Göran.

»Åh nej, pojken kan vara rätt bra; men hör, huru vill du tänka på att gifta dig, slyngel, och sticka näsan efter sjelfva lotsåldermans flicka?»

»Söte ålderman!»

»Åh, söta inte, pojke — hvad skall du föda henne med?»

»Med arbete, med arbete och bön, så hoppas vi att Gud skall hjälpa.»

»Med arbete och bön, så sade gamla mormor», mumlade åldermannen; »men ser du, Johanna är väl inte så bra som gamla mormor.»

»Åh jo, det har ingen fara.»

»Hut pojke! är flickungen så bra som gamla mormor? Der ljög du som en klockgjutare. Dessutom», återtog lotsålderman, strykande sig om hakan, »dessutom — inte är jag högmodig — nej Gud bevare mig för högmod, men si — inte behöfver ändå lotsålderman just låta sin dotter gifta sig med en lotspojke, som knappt kan bli extra kronolots.»

»Men far», sade Göran, »det der är ändå litet högmod — och far! — säg mig huru tänkte och talade alltid salig mormor?»

»Hm», mumlade åldermannen.

»Jo, sade hon», fortfor Göran, »det vi äro i det goda äro vi icke af oss sjelfve utan af Guds nåd — vi kunna ej göra annat och bättre än det, hvartill han oss styrker och manar — och därför äro vi ingenting af oss sjelfve utan allt af Gud.»

»Jaha — åhja, det sade mormor.»

»Men nu är far lotsålderman och jag styrman på »Daniel Webster» och Johannes der bara en lotspojke — men far, vi äro därför den ene ej bättre än den andre, ty duger ni far till er tjänst eller

jag i min eller Johannes der till sin, så är det icke vår skuld utan, såsom mormor sade, Herrans nåd att så är.»

»Men han är fattig och Johanna är också fattig», anmärkte ålderman; »hur skall det gå?»

»Jo, ser ni, far; för några och tjugu år sedan gifte sig just i denna stuga en fattig karl och en fattig flicka — och hur har det gått?»

»Åh, käre Göran, det har gått bra; ty Gud har hulpt oss — och nu — nu», tillade han och räckte sonen sin grofva hand, »nu ha vi glädje af barnen — vet du, det är ändå Guds bästa välsignelse.»

»Tror ni då, far, att Gud icke också kan skänka Johannes och Johanna sin nåd och kärlek — eller tror ni att källan därför är uttömd?»

»Åh nej — men.»

»Med ett ord, far — de få af mig i hemgift femtio dollars — för dessa pengar får Johannes egen båt och eget bo —»

»Åh, inte skall du —»

»Jo det skall jag — det får jag — hvad skall jag med dem, jag som far världen omkring.»

»Å jo», inföll modren, som hittills tegat, »låt Göran gifva dem om han vill — Göran är myndig sjelf.»

»Ja det är jag, mor», inföll sonen småskrattande.

»Hm, men hvar är då Johanna», började fadren, »och du, väppling, hm — passar det sig att darra som ett asplöf? Du skiftar ju i synen som månen när det stormar — är du rädd?»

»Nej, lotsålderman, men nu så —»

»På ett sådant här villande haf har du aldrig varit förut, käre Johannes», sade Göran. »Far skall veta att det inte är så roligt, när hela ens framtid, lastad med alla hoppets rikedomar, håller på att törna emot nära hamnen.»

»Men hvar är flickan? ropa in henne — jag kan slå mig i backen på att hon sprungit ut i bara förskräckelsen.»

Modren fick ropa länge innan Johanna kom. Hennes ögon voro röda, men ansigtet blekt, då hon med darrande steg kom in i stugan.

»Åh, Herre Gud, hvad det der ser ömkligt ut, min pulla», sade fadren; »hör på du — håller du bra mycket af den der slyngeln?»

Ett knappt hörbart ja blef svaret.

Mannen skrattade. »Hvaba? sa' du nej?»

»Nej, far, hon sade ja, det hörde både jag och Göran», inföll modren.

»Åh ja — när säger en flicka nej när en rask och hygglig pojke friar till henne — det är inte så godt att ge korgen. Se så, kommen hit begge två, se så — ja Görans och mors förbön och för gamla saliga mormors skull — Gud välsigne er — hör på, Johanna, sök att likna gamla mormor!»

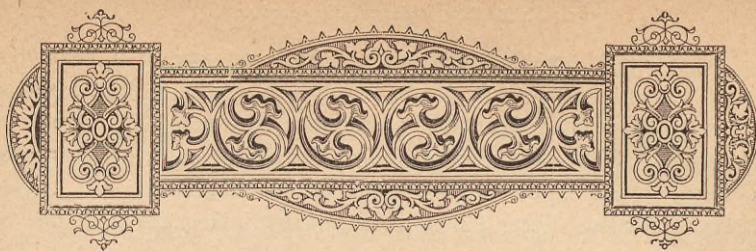
»Ja, om jag kan.»

»Det var rätt sagdt, min pulla — och du, Johannes, bli en bra karl och skäm inte ut en hederlig slägt — Gud välsigne er! Se så mor — välsigna dem du också!»

»Gud välsigne er begge två — bedjen och arbeten så går allt väl.»
Surr, surr, surr! hördes der oppe från spinnrocken.

»Mormor! — det är mormor — hon är med oss», sade äldermannen och knäppte hop händerna. »Bed och arbeta — det menar mormor — bed och arbeta och lita till Guds kärlek.»

Om nu allt detta är skrock eller icke, vet icke jag; akademiadjunkten Nordeling vill påstå att detta ljud frambringas antingen af en fogel, som kallas nattskära eller på latin något Gud vet hvad, eller också genom en söndrig fönsterruta eller genom råttor; det säkra är, att Johannes och Johanna blefvo ett ungt, vackert par, och, hvad som är mera, ett lyckligt. Den enda gång man *bevisligen* vet någon *naturlig* orsak till det underliga spinnandet, eller då den käre magistern ville agera mormor, aflopp försöket högst olyckligt för experimentatorn. Men det unga paret är lyckligt och allt går väl i hand; ty de ha af mormor lärt sig den korta regeln: »Bed och arbeta». Sur, sur, surr! Bed och arbeta, så går allt väl.

Peter Abel.

»**K**ors! en så vacker liten bok, som Ernst har fått af sin pappa!» sade en omkring fjorton år gammal flicka, som i baron H—s hus fungerade som barnflicka. »Det var en riktigt grann bok», återtog hon bläddrande, »och med så vackra taflor se'n.»

»Ja du», började lille baron Ernst, som sjelf, återtagande den granna boken, började bläddra fram gravyrerna, »ja du, pappa sade att det är om en gosse, som for hela världen omkring och kom till en ö i Sydhavvet — det är ett fasligt, fasligt stort haf, många, många gånger större än Ängsjön, och der satt han på den lilla ön och lekte med en kanin — ser du kaninen der? — och så hade han en hund, som hette Passopp. Ser du, det der är Passopp; han är alldeles som vår gamle Trumf, och så beskedlig se'n. Och pappa sade att du skulle läsa högt för mig, för det går så långsamt och styggt för mig; men du läser så bra, sade pappa, ja, det sade mamma också. Läs nu, Lina.»

Lina, som var unge barons väninna, stöd och hjälp i alla denna världens vidrigheter, läste boken och hade sitt synnerliga nöje af att se huru hans ögon glänste af förnöjelse, då hon läste om skeppet och seglingen och slutligen skeppsbrottet, som kastade den unge äfventyraren Peter Abel, som han kallades, på en obebodd liten ö, der allt var så förträffligt och der han likaledes redde sig alldeles förträffligt.

Dessa sagor om obebodda öar och huru en människa, lemnad åt sig sjelf på en sådan, dock genom arbete och omtanka räddar sig och till och med skaffar sig små njutningar, äro alltid hänförande för barnasinnet. Man läser hellre dessa berättelser än man läser något om barn, hvilka hemma hos pappa och mamma hafva allt hvad de behöfva. Orsaken ligger i den menskliga instinkten till sjelftanke och sjelfverksamhet, till kamp med ödet, sig sjelf och elementerna. Litet hvar känner på sig att en kamp måste genomkämpas, innan vi känna oss vara riktiga människor.

Men följden af denna föreläsning blef den vanliga. Lille Ernst gjorde sedan ej annat än funderade på skepp och obebodda öar, kaniner och trogna hundar, palmer, kaffeträn, en liten hydda, solsken och vackert väder. Genom parken, eller det ängstycke man kallade så, sorlade en liten bäck, som utgöt sig i den så kallade Ängsjön, ett litet handfat med vatten, som rent af artighet fick namnet sjö, emedan denna sjö egentligen ej var annat än en för detta namnlös skogspöl, som blifvit upphöjd i sin nuvarande rang blott därför att den råkade ligga i en park. Men i den der sjön, så liten han var, stack opp en ö — det vill säga en liten plätt till holme, som pryddes af några albuskar, och som ganska riktigt hade den i Ernsts ögon ovärderliga egenskapen att vara obebodd. Peter Abels skepp hade utlupit från Themsen och sedan gjort sin äfventyrliga resa med alla dess vexlande händelser. Hvad var då naturligare än att bäcken blef Themsen och Ängsjön med sin obebodda holme blef det der Sydhafvet med sin obebodda ö? Det blef alldeles nödvändigt att utrusta ett skepp, på hvilket man kunde sätta en liten docka, som sedan skulle genomgå samma öden som Peter Abel.

Lille Ernst började sitt arbete att urholka ett trästycke till skepp. En torpargosse något äldre och mera van än lille baron att handtera en knif, gjorde det gröfsta arbetet, och snart var der ett skeppsskrof, som Ernst och Lina skulle tackla. Hela utrustningen hade gått utan olycka, om Ernst ej skulle förbättrat något i skeppets konstruktion; men detta måste ske, och då unge herrn egentligen var förbjuden att nyttja knif, så skedde det i all tysthet.

Det bar dock ej bättre till än att knifven slant och Ernst skar sig i fingret. Det var en dubbel olycka; ty ej nog med att det gjorde ondt och att det blödde, ännu värre att unge barons inblandning i slöjd och handverk skulle skaffa honom snubbor af både mor och far.

Lina, den beskedliga Lina var då hans enda tillflykt, och dit skyndade han med sitt blödande finger.

»Bevara mig så Ernst bär sig åt, hvad skulle baronen och friherinnan säga!» yttrade Lina med hela öfverlägsenheten af ålder och visdom.

»Ja, det var just det! Söta Lina tala inte om'et; lägg en lapp på så att blodet stannar, söta Lina; ja, bind åt hårdt, mycket hårdt. Bara blodet stannar, så låts jag om intet. Det var bara på skeppet.»

»Ja, hans välsignade skepp.»

»Ja du; men i morgon så seglar ändå Peter Abel åstad och får porslinshunden med sig, och så får det basa öfver till den obebodda ön.»

»Nå, hvad skall dockan göra der?»

»Det får hon se sig om; men du kan aldrig tro huru det skall stryka åstad. Jag sätter skeppet i Themsen, och det går med fart, och så styr det ut i sjön, när vinden tar i seglen som du sytt, och så går skeppet fram till ön och lägger sig i viken vid alen derute, och der ligger det stilla, skall du se, för ankaret, som hänger på en liten, liten nubb, faller nog ner då det stöter emot, och så kunna vi hvar dag gå ut och se Peter Abels skepp vid den obebodda ön, och inte kommer han derifrån, inte!»

Skadan var snart förbunden, med en fnöskbit, men ett litet ömt sår var kvar; dock, man aktade sig att stöta emot, och om man råkade göra det i mammas eller pappas närvaro, så grinade man inte illa, utan smålog i stället. Åh strunt, så mycket får en karl tåla utan att pipa.

Dagen derpå inbjödos Lina och skeppsbyggmästaren, torpargossen, att vara närvarande vid skeppets segling utför Themsen och lyckliga ankomst till ön. Ernst sjelf sysslade med allt detta, och Peter Abels skepp, prydt med segel och många granna vimplar ur mammas förråd af gamla negligé-band, sattes i floden, ännu kvarhållet af fånglinan. Passagerare om bord var herr Peter Abel sjelf med porslinshufvud och två porslinshänder, den ene med fastlackad tumme. Vidare en liten porslinshund, som skulle bli hans Passopp, och en hel hop andra små ting, små tenntallrikar, ett riffjern och annat som Peter Abel kunde behöfva för sin bosättning. Sjelfva utfarten gick så till vida lyckligt, att fartyget blott gick baklänges, så att Peter Abel, som satt i aktern,

det oaktadt kom förut. När det ej ville gå med jätteskeppet Leviatan, så är det väl ej så underligt att det gick något rasande med Peter Abels skepp; dock, vinden rättade förhållandet, så snart fartyget kom i »rum sjö». Ståtligt svängde det på sin köl och tog sin kosa rätt åt den obebodda ön, som låg omkring trettio alnar från land.

Ernst sprang på stranden och var glädjen sjelf. Peter Abel skulle snart vara på sin ö.

Skeppet strök med god fart mot sitt mål; i andlös förväntan stodo de tre barnen på stranden, och Ernst var stolt som en segrande konung.

»Ser ni, det går, det går bra.»

Men det går till och med säkrare på hafvet under passaden än på en dylik liten pöl. Plötsligen pustade vinden till, Peter Abel hade för många segel tillsatta, och i ett nu låg skeppet på sida, Peter Abel tumlade i hafvet och drogs af sitt porslinshufvud till botten och den trogne Passopp följde efter, och först sedan detta skett, fördes det i land och strandade på den obebodda ön, som således förblef — obebodd. Det var ett hastigt slut på glädjen och stoltheten, på beräkningarna och illusionerna. Peter Abel och hans hund lågo på sjöbotten och ligga der troligen ännu. Då om tusen år härefter en lärd arkeolog i den igenvallade skogspölen hittar en porslinshund och ett porslinshufvud, skall han rada opp dem begge i sin samling med påskrift: »Amuletter från Forn-Sverige, hvilka troligen nyttjades vid bröllop. Hufvudet är förståndets (mannens) sinnebild och hunden trohetens (qvinnans). I sanning en vacker tanke, som bevisar att Forn-Svenskarne uppnått en viss grad af kultur». Inte kan den lärde herrn veta, att det var Peter Abel och hans Passopp, som ömkligen drunknade utan att uppnå sin obebodda ö.

Det var aderton år derefter och Ernst var officer, en vacker, ståtlig yngling, med planer på en lysande framtid.

»Vet du, Lina», sade han en gång, då han i sin lätta kabriolett stannade vid grindstugan, der hon bodde, som maka åt grindvaktaren; högre hade hon ej flugit. »Vet du, nu är jag nära förlofvad.»

»Kors, lycka till, baron Ernst! Nå, med hvem då?»

»Med den vackraste, sötaste, raraste och rikaste flicka Stockholm har,

med Julia S., dotter till grosshandlaren S. Du må tro, hon är englagod, den flickan, och vacker se'n, vacker som en dag.»

»Ja, det kan jag nog tro», smålog Lina, som allt ifrån forna tider hade ett visst misstroende till baron Ernst och hans beräkningar.

»Jag skall nu hem och berätta mamma det der och bedja om hennes välsignelse; ty ännu är ej förlofningen eklaterad, men blir så snart jag säger ifrån.»

»Jaså, baron har ej sagt ifrån än?»

»Hvad behöfs det? Att Julia håller af mig, det har jag sett, och jag är som barn i huset; blott ett ord och saken är afgjord. Emellertid vill jag arrendera Svenneby af mamma, så att jag har någon bostad att erbjuda min Julia. Hon är alldeles förtjust af landet, det har hon sagt mig.»

»Jaså; men käre baron Ernst, gör sig icke för säker.»

»Säker!» skrattade baronen. »Ja det är jag; men farväl med dig, Lina.» Och med dessa ord satte han åter i fart.

Ernst fick arrendera Svenneby.

»Ja, det har sin sanning, att vi med vänlighet mottagit herr baronen i vårt hus», sade grosshandlaren S., en mycket lång, långsam och högtidlig person, »det är visserligen äfvenledes sant att vi alla, Julia inbegripen, sätta värde på herr baronen som en trefflig sällskapskarl, med, som kännare påstå, en synnerlig färdighet på piano. Jag förstår det visserligen icke, men äfven herr baronens böjliga röst har förtjust fruntimmerna, synnerligen min gamla syster, som i sin ungdom sjöng på konserter, men numera, för sin envisa hostas skull, ej får fram en ton.»

»Och — grosshandlaren må afgöra min dom.»

»Jaha; men som min enda dotter Julia ännu är så ung, kan ingenting afgöras nu, utan får tänkas på.» (En lång tystnad.) »Men då nu herr baron, efter all anledning, äfven talat med flickan...»

»Ja det har jag — så...»

»Så», fortfor grosshandlaren, »så är det, i sakens närvarande skick, ej tjenligt eller passande, att herr baron besöker oss annat än när vi hafva större bjudningar, då vi skola med nöje se baronen här.» Grosshandlaren gjorde en stel bugning, och som det tydligen ej var något bevekande att andraga, så aflägsnade sig Ernst.

Aj! han hade skurit sig i fingret, just då han skulle utrusta sin lyckas skepp.

Ett halft år derefter lystes det för Julia S. och en grossör från Göteborg, hvars stånd och vilkor bättre öfverensstämde med grosshandlaren S. och hans åsigter.

Baron Ernst kom nu åter på besök hemma och stannade efter sin vana vid grindstugan. Barndomsförtroendet gjorde, att han ej kunde för Lina förtiga sin otur.

»Hvad tycker du — och nu gifter hon sig med en köpman, hon som svor mig trohet och kärlek — så mycket äro de att lita på.»

»Aj, aj, baron Ernst, jag är rädd att det bara varit Peter Abel och hans hund, som gått till botten för baron.»

»Åh, du är galen med din Peter Abel», sade Ernst förargad och fortsatte resan.

»Vet mamma, jag trifs ej i Stockholm, jag flyttar nu till Svenneby och sköter gården. Jag vill bli en dugtig landtbrukare.» Han ville nemligen ej vara kvar på skådeplatsen för sin smälek eller se den der göteborgaren fara bort med hans första kärlek. Han ville ej stå och se huru Peter Abel tumlade i sjön med porslinshufvudet före.

Han nedsatte sig på Svenneby och gjorde som vanligt opp stora planer. Det låg i hans lynne att räkna mycket på framtiden. Han gjorde därför många anstalter, han byggde, utvidgade trädgården, upp tog nya egor och stälde allt på ny fot.

Några år gick det framåt; men der kom en våt sommar och der blef missväxt. Han hade beräknat att kunna sälja tvåhundra tunnor säd, men kunde ej sälja en enda. När han för sin vän i grindstugan klagade öfver denna otur, småskrattade hon och sade:

»Aj! baron har visst skurit sig i fingret.»

»Du är galen med den historien, kära Lina!» afbröt han misslynt; »det der är en olycka, förargligt, då man gjort sig så mycket besvär; men ändå...»

»Åh ja, såret läker sig.»

»Ja det gör det. Vet du, bara jag får allt i gång, så skall det bli säd, så att jag betalar mina skulder och allt går bra.»

Men äfven de påföljande åren blef missväxt, och baron blef alldeles utledsen på landtbruk. Han hade också kommit i temlig skuld och var många gånger verkligen i förlägenhet.

»Nej, det duger inte. Lina, jag måste gifta mig rikt, det skall hjälpa saken; vet du, på *endast* landtbruk skär man ej guld med täljknifvar, det kostar mer än det smakar; när man tror sig vid målet, så . . .»

»Kantrar det», inföll Lina, »och Peter Abel och hans hund tumla i sjön.»

»Är du nu der igen med din Peter Abel och hans hund. Den historien är rent af utsliten, det skall jag säga dig.»

»Snälla baron Ernst, den historien blir aldrig för gammal; hvar vi se här i världen, bland rika och fattiga, stora och små, gamla och unga, så se vi beständigt huru hvar och en har sin »Peter Abel», som tumlar i sjön med porslinshufvudet före.»

»Hvad säger du nu?» sade baron Ernst påföljande sommar, då hans ekipage, nu en ny landau, stannade vid grindstugan och Lina kom ut för att öppna. »Ser du, här är min lilla hustru. Ja, jag har berättat för henne om din välsignade Peter Abel och hur många gånger jag fått honom till bästa.»

»Ja, min man baronen har talat om er och eder historia, deri har han rätt», yttrade frun temligen spetsigt. »Var god öppna grinden, det börjar bli kyligt.»

»Min Gud! och jag har glömt att svepa om dig schalen», sade baronen i det samma som vagnen for.

»Jag är rädd att han redan har skurit sig, stackars baron», mumlade Lina; »den der frun såg mig skarp ut.»

»Men, kära Ernst, inte hade jag väntat att finna ditt Svenneby så verkligen smaklöst ordnadt eller oordnadt, som det är.»

»Men, bästa Therese, hvad felas?»

»Jo, nästan allt; här är ju ej en gång ett badhus; jag omkommer, om jag ej får bada.»

»Jo, jag har badkar.»

»Jaså, badkar, ack, det är gudomligt! Kan man röra lemmane i ett kar? Tycker du att jag skulle, då jag badar, ligga som en mumie?»

»Nej . . .»

»Nej, det kan jag icke, det måste vara en bassin. Du måste bygga ett badhus i götisk stil, med färgade rutor och rosetter.»

Nå väl, det skedde så; ty hon hade penningarne och Ernst hade henne. Det var en rik flicka, så långt hade allt gått bra; men sjelfva bröllopsdagen, sedan presten kommit och gästerna väntade, kom svärfar med ett papper till underskrift. Det var ett så kalladt pactum antenuptiale, som satte baron Ernst på sätt och vis under sin hustrus förmynderskap.

»Gode Ernst», sade hon, »du har så ofta svurit att du ej älskade mig för min förmögenhets skull, att du nog skrifver under; hvad bry vi oss om penningar, vår kärlek är nog för oss.»

Och Ernst skref under.

Lina misstog sig, det var vid detta tillfälle han skar sig, och då han presenterade sin hustru, hade den evige Peter Abel redan inom smekmånaden tumlat öfver bord.

»Gud ske lof att vi ha barn!» yttrade den åldrande Ernst, då han under en jagt gick in i grindstugan för att råka sin ungdomsvän, som aldrig fått visa sig på Svenneby.

»Ja, Gud ske lof för barnen!» upprepade Lina och strök de ljusa lockarne ur ansigtet på sin egen yngsta flicka.

»Men hvad tycks om min svärfar, som äntligen dog i fjol.»

»Han var mycket rik.»

»Ja, och — snål. Emellertid så har han gjort testamente — till våra barn. Vi få ej uppbära mera än räntan, och om min hustru dör, så upphör äfven den att utbetalas, om den af testator utnämnde »gode mannen» finner att fordringarne gå högre, än som nått och jemnt till barnens uppfostran och tarfliga — det står ordagrant tarfliga — utstyrsel kan behöfvas.»

»Ja, då har baron riktigt skurit sig i tummen», sade Lina.

»Nej fan, det är hela Peter Abel och hunden med, som tumla i sjön.»

Baron Ernst är nu gammal och länge sedan enkling; men han är lyckligare än någonsin. Han har upphört att bygga skepp och luftslott och längta till en ö i Sydhafvet.

Ett barn var honom öfrigt, det var den snälla, goda Maria.

Hon förstod honom så väl, hon anade alla hans önskingar, hon inrättade allt så att han fann trefnad.

Mången afton besökte baron sin ungdomsvän i grindstugan. Hon är nu en gumma, men glad och fryntlig och ungdomlig till sinnet. Hon hade aldrig byggt skepp; hennes små önskingar hade, som små båtar, aldrig vågat sig utom hemmets lugna hamn, och hade väl ej landat på någon rik ö i Sydhafvet, men också aldrig kantrat. Hennes barn voro, med undantag af en flicka, alla ute i verlden; men alla kommo ihåg det gamla hemmet och skrefvo hem bref, om de ej kommo sjelfva.

Dessa bref började alltid med det viktigaste, de voro alla af samma formulär. »Kära föräldrar! Jag har en god helsa och önskar att detta bref måtte träffa mina goda föräldrar vid samma goda helsa. Gud välsigne far och mor och beskäre dem all sin nåd.» Derefter kommo underrettelserna om kor och kalfvar, om hafren och rågen, om blångarnet och den gamla väfskeden som mor har, m. m.

»Vet du, Lina», sade baronen en dag efter flera års förlopp, »nu ha de varit åstad och skurit mig i tummen igen.»

»Hur då?»

»Jo, ser du, der har kommit en friare till Maria, jag blir af med henne, det svider i själen; men karlen är en galant, hederlig karl och Maria håller så mycket af honom.»

»Men då får baronen barnbarn med tiden», smålog Lina; »det blir så galant.»

»Ja du, det är just det . . . kom ihåg ändå, att ha barnbarn, som leka omkring en och smeka morfar, och morfar bygger skepp åt . . .»

»Jaså, baron ämnar taga ihop med det omigen?»

»Jaha du, göra leksaker och glädja mig åt barnens glädje. Då skall du komma till oss, komma mycket ofta, gamla Lina, och se att baron Ernst icke alltid har en Peter Abel, som faller öfver bord.»

Och det var en jul några år derefter och Lina var bjuden till Svenneby. Hon kom svartklädd, ty hon var enka; nu hade äfven hon fått ett sår; men Peter Abel var ej ännu fallen öfver bord, hon hade barnen att lefva för och glädja sig åt — de beskedliga barnen, som skrefvo så vackra bref.

Nu var baron Ernst i sitt element: lilla Emma, hans barnbarn,

tultade på golvet. Hon hade redan så mycket förstånd att hon gladde sig åt julklapparne. Ack! hvad gamle baron var hjerteglad, huru fröjden lyste ur hans goda, glada ögon.

Och det var en glädje hela julen.

Gamla Lina var, sedan hon blef enka, nästan beständigt på Svenneby, fastän hon, för att vara sjelfständig, behöll sin stuga och emellanåt flyttade dit, för att sätta fötterna under eget bord.

Det var påföljande höst. Himlen var mulen och mulet var hvarje ansigte på Svenneby.

»Huru är det, Lina?» frågade gamle baron, sakta smygande sig in i det dunkla rummet, der hans dotter Maria och gamla Lina, tysta som bilder, sutto utmed en liten säng. »Hvad sade doktorn?»

»Han sade intet, baron.»

»Maria, gråt ej så», bad gubben, »Gud har sina vägar, ja, det har han.»

»Ack, att Fredrik nu är borta», suckade Maria; »visst borde han vara här vid sin lilla flickas dödskamp.» »Pappa, nej se, hon räcker på sig, hon ser på pappa.»

Gubben föll på knä vid barnets säng. »Se här är morfar», sade han sakta och tryckte en kyss på barnets kalla panna, »se här är morfar.»

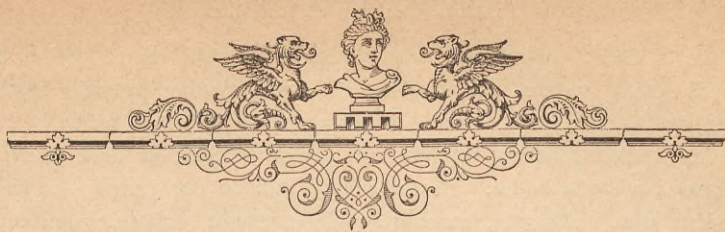
Barnet kastade sina små armar om hans hals, det grep så hårdt, men det släppte snart; men då andades det ej mera.

Baronen såg länge på det döda barnet, sin ålders sista och enda tröst; slutligen vände han sig till Lina och hviskade: »det var min sista Peter Abel, som gick öfver bord; nu följer jag sjelf efter.»

Och mot julen ringde det en solskensdag i den närbelägna kyrkan. Baron Ernst följde sin lilla älskling.

Det var då äntligen det enda som slog in bland alla hans beräkningar.

Sorgebarnet.

In brunns- eller badort har i afseende på sällskapslifvet en ebb och en flod om året. Under ebbtiden är det stället egen befolkning som briljerar, under flodtiden är det resande från när och fjerran, som ge orten sin lokalfärg.

Hela vintern hade gamla majorskan Rolfsberg hållit oppe sitt rykte för godt kaffebröd och den allra som skönaste kokta grädde; under samma tid hade borgmästarinnan haft en lake att bjuda på med sötsur citronsås till, som ingen annan i hela staden haft att uppvisa. Fru Ternanders nya schal var under hela denna tid hela stadens förargelse och njutning, så vacker var den.

Hela vintern var notarien Qvickling den snillrikaste af stadens alla ungherrar, den intressantaste som fans, oaktadt han var flintskallig fram i pannan och något korpulent till sitt yttre. Hela staden fästade sina ögon på notarien, som var stället snille; de unga damerna kunde aldrig nog beundra alla de »löjlige» saker han sade, allt detta attiska salt hvarmed han kryddade hvarje mening eller omening, som gick öfver hans läppar; och ingen bestridde kapten Kromschnabel att han ju icke spelade boston bäst i hela staden.

Men knappt kom våren »bindande på sina kransar», förr än stadens invånare nästan försvunno, man viste knappt hvart. Det lönade ej mödan att tala om majorskans sockerskorpor eller kaffe; ty en rik finsk friherrinna gjorde kafferep, hvars make man ännu aldrig sett; servisen var från Sèvres, med gudomliga vyer af alla verdens namn-

kunniga ställen; teskedarne voro antingen af guld eller förgylda med det friherrliga vapnet på skaftet, och livrêbetjening passade opp och presenterade silfverkorg efter silfverkorg med allt slags bakbröd.

Att täfla i schalvæg lönade icke heller mödan; ty flere grosshandelsfruar bevistade badet. Bostonspelare linkade der i parti, och sjelfva notarien kom i skuggan, emedan vanligen något »erkändt» snille, det vill säga en herre, som skrivvit en bok eller som vunnit priset i Svenska Akademien, på sommaren behöfde att lekamligen förbättra hvad han andligen under vintern försämrat; ty det må litet hvar veta, att det är en smula osundt och påkostande att lysa för allmänheten med sina snillegåfvor.

Majorskan Rolsberg hade på våren sin sista kaffebjudning. Denna tillställes vanligen några dagar innan badterminen började, sedan ett och annat ekipage, som rullade på den lilla stadens gator, och ett och annat blekt och nobelt ansigte, som ej hörde till vännernas krets, bevisade att stadens tid snart var tilländalupen. Man samlades då liksom för att taga afsked af sig sjelf — och deri gjorde man rätt. I två hela månader skulle man glömma att man fans till, och i fyra månader derefter lönade det ej mödan att vilja träda opp på styfva linan — hela staden hade minnen af sitt främmande.

De som allra minst hade glädje af badsällskapet voro stadens ungherrar. En hel svärm hyggliga, bildade löjtnanter, ett par kungliga sekreterare, af hvilka den ene spelade pianoforte och den andre deklamerade »Svartsjukan», en ung hofpredikant, som hållit bön så sött och nått — med ett ord en hel hop medtäflare, som ej så lätt kunde glömmas, hade trängt sig mellan ställets kavaljerer och ställets unga damer.

Den som först af alla qvicknade vid var notarien Qvickling, ty snillets blommor äro förgängliga, och således glömde staden snarare ett främmande snille än den var i stånd att glömma löjtnant N. N., som såg så blek och intressant ut, den lidande kunglig sektern med svartsjukan på sina läppar och gulsjukan i faggorna, eller den söte hofpredikanten, som satte Guds ord på vers och strödde salighetens väg med konfekt och krukrussin.

Således var majorskans kafferep egentligen en sorgfest. Sex månader, badterminen och minnen hopräknade, skulle förflyta innan stadens invånare kommo i sitt gamla esse; sex månader utan namn, utan uppmärksamhet, utan hemtrefnad.

Den som nödvändigt vill vara *allt* för sin nästa (det finnes folk

som riktigt ha en passion att vara nödvändiga för hela världen), bosätter sig aldrig på ett ställe, der man har mineralvatten eller saltsjöbad. Att bo på en sådan ort är detsamma som att vara död ett halft år och tyna den andra hälften — det är för den lilla fåfängan en uttänjd dödskamp.

»Man säger, nådig majorska», yttrade herr Qvickling och lät sina klotrunda ögon rulla kring sällskapet, »att vår ort i sommar skall lyckliggöras af många notabiliteter.»

»Jaså, jo som vanligt, kan jag tro. Friherrinnan Tornérkrans från Finland kommer troligen hit med sina fröknar; en ganska ämabel dam.»

»Ja, jag tror. Hm, men vittra notabiliteter; löjtnant Braun till exempel.»

»Braun! Kors, hvad det skall bli roligt!» ropade några flickor, bland hvilka majorskans egen Emma var en.

»Jaså, de unga damerna hafva då läst hans skrifter», sade notarien; »ja bevars, han är ett patentsnille, Braun.»

»Ja, och så rolig.»

»Ja, åh ja, Braun går an, går an, det finnes verkligen någonting ovanligt i hans ordställningar, men snille har han dock icke, hans skrifter äro orena — icke sedligt sköna, hm . . .»

»Lilla Emma», sade majorskan, »har troligen aldrig läst en rad af honom.»

»Troligen icke, min nådiga mamsell Emma?» frågade notarien. Emma rodnade.

»Dylika skrifter», sade majorskan, »borde censureras, de borde ej få utspridas bland allmänheten, som har den dåraktigheten att beundra dem.»

»Jo, men pappa», yttrade borgmästarinnan, »läste opp för mig här omdagen — ack! det var så löjligt.»

»Hufvudsaken af allt snille är, att det är sedligt och rent», yttrade notarien, »och därför ha vi också hopp att få se Böttiger här.»

»Böttiger!» ropade flickorna, hvilka instinktligt viste att det skulle svida i notariens hjerta; »Böttiger, ack den ädle, milde Böttiger!»

»Ja, deri ha damerna rätt; men — men om man analyserar hans skrifter, så . . .»

»Ack, de äro gudomliga!»

»Hm, nekas inte; en fantasi, verkligen en fantasi — hm, men

pjunkig och vek; hm, han förvekligar, det är en sorts poetiskt te-vatten, ha, ha, ha! — Braun är en brylå — för litet och för mycket skämmer allt.»

»Men hvilken tycker då notarien är bäst af alla? Någon är väl den bäste.»

»Ganska riktigt, mina damer; men de bäste äro i sanning klassikerne, Homer, Virgil, Horatius, Ossian — inga nu lefvande.»

»Men Runeberg, herr notarie! Friherrinnan, min vän friherrinnan Tornérkrans är riktigt förtjust i Runeberg; han är en sorts skolmästare i Borgå», yttrade majorskan.

»Ja visst, Runeberg, åh ja, det är verkligen en stor man, en man med hufvud och hjerta», sade notarien, som tackade Gud för att Runeberg bor i Finland.

»Ryktet säger att det vore möjligt att äfven han kommer att gästa vår stad», sade majorskan.

»Ack, min Gud, Runeberg!» ropade flickorna uppriktigt glada.

»Ja, min vän friherrinnan säger att han lär fått råd af sin läkare att bada.»

Notarien bleknade — *om* så vore, så vore också allt förloradt. »Jaså, åh det vore fägnamt», sade han; »jag och han skulle bli goda vänner, derpå är jag säker; det är något i vårt skaplynne som harmonierar, denna enkelhet intar mig, denna kraft hänför mig, denna rikedom i fantasien bländar mig; ja, han och jag skulle sympatisera, jag skulle bjuda den ädle främlingen en öppen brodersfamn och ett varmt hjerta. Tegnér och jag sympatiserade alldeles makalöst. Då jag under riksdagen var i Stockholm och tjenstgjorde i ståndet, träffade jag ofta Tegnér. Jag hade till och med tillfälle att visa honom några utkast, som en af mina *närmare* vänner för ro skull skrifvit (med en märkvärdig blick) och han gillade dem, önskade varmt att de skulle tryckas och så vidare. En ganska älskvärd människa, Tegnér.»

»Hvem var väl den närmare vännen?» frågade borgmästarinnan med en slug blick på sina grannar.

»Åh, mina damer, jag biktar gerna mina hemligheter för er», yttrade notarien och lät sina runda ögon få ett uttryck af skälmaktigt bryderi, »men andras — nej, mina damer!»

»Om vi gissa — få vi gissa?» frågade majorskan.

»Oändligt gerna för mig.»

»Den der närmare vännen var ingen annan än ni sjelf, herr notarie.»

Notarien med förstald förvåning: »Jag? Huru kunde ni, mina damer, tro något dylikt? Juridiken passar ej ihop med poesien och diktkonsten; protokoller äro något helt annat än fantasistycken . . . hm, nej, det har jag aldrig sagt.»

»Nej, men vi förstå det nog ändå. Ack! om notarien läte oss höra något litet, blott litet af dessa stycken.«

»Omöjligt, mina damer, omöjligt!»

»Men under terminen?»

»Då? Omöjligt! Skulle jag låta en Braun eller Böttiger höra mina försök! Braun skulle göra gäck med mig och hela staden, och Böttiger kunde troligen ej få sig till att ens ge dem rättvisa; jag känner de der professorerna; hvad som ej utgått från akademistaten är för dem af intet värde. Min Gud! jag skulle . . . nej, Gudi lof, jag drifves ej af någon fåfånga . . . jag sjunger med en äldre skald:

Ack! huru stort och skönt att göra godt . . . och glömmas.»

»Ädelt tänkt och ännu ädlare sagdt», yttrade majorskan med en förnäm suck.

»Vore det ej möjligt att öfvertala mamsell Emma att något litet traktera pianot?» yttrade notarien.

»Ack, Emmas talang är alltför obetydlig», blef majorskans svar. »Stackars min Emma har ej anlag för musik, fastän hon visserligen ej saknar röst — men sjung, lilla Emma!»

Vi hafva ej förut ens försökt att gifva en teckning af mamsell Emma, äldsta dottern i huset, en nittonårig flicka. Hon var långt ifrån vacker, hennes ljusblå ögon förrådde vid vanliga tillfällen intet annat än en viss blyghet, som icke var till flickans förmån; i andra åter kunde den noggrannare betraktaren se en undertryckt smärta oväntadt, hastigt omvexla med någonting satiriskt, som liksom gömde sig i några fina veck uti ögonvrårna. Emma hade ovanligt ljust, men ganska rikt hår, som föll i lediga lockar. Stadens ungherrar, som väl i frågan om stadens flickor egde högsta domsrätten, påstodo att Emma Rolfsberg var något stel och tråkig; hon hvarken konverserade eller dansade väl; med ett ord, Emma var icke den som firades mest, utan oftast glömdes, med undantag då majorskan hade kaffejudning, då det naturligtvis ej gick an att glömma dottern i huset — den hemmavarande, ty majorskan hade en till, men hon vistades ej hemma.

»Se så, Emma, spela och sjung hvad du kan», yttrade majorskan med en allvarsam, befallande blick.

Emma framträdde. Hennes allvarliga ansigte tycktes bära prägeln af ett djupt lidande, hennes djupblå ögon tycktes bedja om nåd; men blott för att genast åter slås ner.

»Var rask, Emma! det är alls inte farligt», hviskade rådman Frömans Stina Lisa, en liten tjock brunett, som tycktes djerf nog att storma en skans.

Notarien hade som vanligt tagit plats bakom stolen; han var stadens enda öra, den som, när en artist från Stockholm eller utlandet lät höra sig inom stadens murar, författade recensionen i stadens tidning. Lyckligtvis hade alltid samma artist låtit höra sig annorstädes och notarien kände således, långt innan en enda ton vibrerat från hans fiol, huru mannen borde bedömas.

»Se så, min goda mamsell Emma, jag vänder om bladet. Behagas något af Rossini?»

»Nej, herr notarie.»

»Men, min Gud, du kan ju en lång aria», inföll modren.

»Mamma, den är så svår.»

»Men den visar ändå edra resurser», yttrade notarien. »Om jag ej misstar mig, har mamsell Emmas röst ett stort omfång.»

»Sjung Rossini», sade majorskan och jemkade på mantiljen.

Emma måste. Stackars Emma, det var svårt, mycket svårt och gick långt öfver hennes förmåga; hon fann det sjelf, oaktadt notarien, som oupphörligen, troligen för att uppmuntra sängerskan att sjunga och sig att höra, hviskade: »bra! ganska bra! ha! charmant!»

En sådan sång förefaller litet hvar som en sorts strafflektion, någonting som liknar det gamla eldproffet, då den anklagade skulle springa öfver nio glödande jernbillar. Om man står nära och kan se i notorna, finner man på deras mängd, höjd och sammanträngning hvar en dylik glödande passage befinner sig; man fasar för då det arma offret skall komma dit — nu kommer hon in i hvirfveln, tonerna fastna, glömmas, bli hesa, darrande; — aj, hvad det måtte vara svårt! Gudi lof nu är det öfver. Först längre ner, tretti takter härifrån, är åter en dylik fara. Så der jagad från grannlåt till grannlåt, lik en andfådd hind, som flyr genom busksnåren, jagades den arma Emma åstad för att få slut på Rossini.

Det lyckades.

»Ganska bra», sade notarien. »Mamsell Emma har en verklig skön organ, en behaglig timbre, någonting rent metalliskt i sin röst,

fastän ännu de tekniska svårigheterna... Ah, jag mins den tiden, då lilla Jenny, vår tids förtjusning, ej sjöng bättre; jag bodde då på Ox-torgsgatan liksom hon.»

»Mera, söta Emma!» bad sällskapet.

»Du skall ej låta bedja dig länge», sade majorskan. »Sjung, Emma, någon af dina små visor. Herrskapet torde förlåta att de äro så obetydliga.»

Emma började nu utan notor en af dessa folkvisor, som, långt innan de blifvit moderna, rörde hvarje svenskt hjerta.

Man blygdes för att erkänna huru de trängde in i själen, liksom man nu skulle blygas att erkänna, att en af våra vilda blommor kan vara lika vacker med en planterad. Det var emellertid en helt annan sång, ren och djup och klar, som en bäck i skogen flöt den fram; sjelfva notarien fann att det lät bra.

»Tack! tusen tack, mamsell Emma! Folkvisan har på senare tiden blifvit modern; man sjunger den i Stockholm i den högre societeten.»

Emma hade troligen fått länge pinas vid pianot, om ej jungfrun lemnat majorskan ett bref. Det var blott några rader, men väckte hennes lifvigaste uppmärksamhet.

»Mitt herrskap! jag får främmande, men hvem det kan vara vet jag ej. Biljetten innehåller blott dessa ord:

»Några vänner af majorskan Rolfsberg vilja veta om hon är hemma för att göra en liten, som man vågar hoppas, kärkommen visit.»

»Jag är hemma och väntar med längtan på mina vänner.»

»Jag undrar hvem det kan vara», sade en.

»Troligen några badgäster.»

»Möjligen presidentskan Poppelstjerna. Ack! en alltför söt men- niska, presidentskan.»

»Och löjtnanten se'n!»

»Ganska hygglig.»

»Man säger att han är förlofvad med en rik...»

»Åh, alltid skola de vara rika.»

»Enka, säger man.»

»Ja, enkor skola de också vara, det förstås; eljest så trodde man...»

»Ja, i fjol.»

»Att han var förtjust i fröken Adelhjelm.»

»Ja, hon för sin del tycktes ej göra några svårigheter.»

»Eljest så såg hon just ingenting ut.»

»Litet sned var hon.»

»Men hade små händer och fötter, verkligen underverk att vara små.»

»Måntro! Jag gissar något; det är friherrinnan Tornérkrans», sade notarien till majorskan.

»Det var ej utan att jag tyckte mig igenkänna stilen; men hvar-till då detta hemlighetsfulla sätt?»

»Friherrinnan är romantisk af sig.»

»Ack ja, med det förträffligaste hjerta.»

»Hm, jaha; man påstår likväl att folket på hennes gods icke...»

»Ack, herr notarie, när är folket nöjdt?»

»Men der skall verkligen vara miserabelt, sade den här studenten, finnen, Uleåborgius. Han sade att det var ett ordentligt fattighus på hennes gods.»

»Ja den, han fick ej tillträde till hennes societet och var afund-sjuk.»

»Ja, det tror jag också; men emellertid...»

»Friherrinnan är en ädel och öm människa, en riktig människo-vän.»

»Ja, men det skall emellertid vara gifvet», yttrade en fru i sällskapet, »att friherrinnan behandlar sitt folk som slafvar, att man der på godset ej vet af någon förskoning, utan köres bort om någon är så olycklig att bli sjuk eller husfadren dör. Friherrinnan lär vara mycket hård.»

»Det der är endast förtal», afbröt majorskan. »Man kan ej tänka sig en ämblare människa. När jag förlidet år var illamående, skickade friherrinnan två gånger om dagen hit sin betjent, och slutligen kom hon själf. Ack! hon är långt ifrån hård; dessutom är hon intimt lierad med min vän, friherrinnan Ryppel i Stockholm.»

I detta ögonblick slogos dörrarne opp och tvenne grant klädda zigenarflickor med hvar sin guitar, af hvilka dock blott den ena ljudade, hoppade in i rummet, sjungande zigenar-marschen ur Preciosa. En hvar såg att det var begge fröknarna Poppelstjerna, som oaktadt sina ljusa lockar och sina bleka ansigten spelade rolen af söderns barn.

De stannade framför majorskan och gäfvö henne en orientalsk helsning med handen på hjertat. Den äldsta läspade fram följande

helsning: »Högättade vän och fru! Vår moder, den namnkunniga spåqvinnan, begär inträde med sitt följe; hon bringar dig lycka och glädje.»

Majorskan, som i början blifvit förundrad, återtog hela sitt lugn, då hon fick höra fröken Lisas utanlexa.

»Jag tackar!» blef hennes svar.

Nu inträdde ett storväxt, starkt brunett fruntimmer, klädd lik spåqvinnan i Preciosa, ledande en beslöjad vitklädd flicka vid handen. Bakom henne syntes ett par brunetta zigenerskor.

»Ah, det är friherrinnan Tornérkrans», hviskade man bland mängden. »Men hvem är den beslöjade unga damen?» mumlade notarien och klämde lorgnetten in i ögonvrån.

Friherrinnan skred med mycket majestät fram till majorskan, bärande en krans i sin högra hand.

När hon närmat sig tillräckligt, började hon med en egen graffik, mystisk stämma:

»En blygsam krans, af vänners händer bunden,
Din panna kröne i en salig stund.
Och vänskap, kärlek i ett ömt förbund
Dig helsa trefaldt säll i denna stunden.»

Med dessa ord satte spåqvinnan blomsterkransen ofvanpå majorskans negligé.

Den beslöjade flickan kastade tillbaka slöjan och föll i majorskans famn. Det var ingen annan än Ernestine, yngsta dottern i huset, som sedan tre år tillbaka varit upptagen såsom eget barn hos friherrinnan Ryppe i Stockholm.

»Ernestine, Ernestine! du sjelf!» ropade majorskan utom sig af förtjusning och öfverraskning.

Friherrinnan spåqvinnan tycktes dock äska ljud, i det hon midt under den rörande scenen af återseende deklamerade:

»Din dotter tryckes till ditt modershjerta
Och slutes salig i din modersfamn.
O! salighet och fröjd förutan namn,
Som bryter i ett nu all lifvets smärta.»

Och fortfor med händerna upplyftade liksom till välsignelse:

»Så spår jag dig: din dotter vare trösten
Uti din ålderdom, skall blomsterströ
Din lefnads trånga hafomslutna ö,
Och tvinga rosor fram i sena hösten.»

Ännu en omfamning. Majorskan var alldeles hänryckt, stackars mor, men Ernestine hviskade: »söta mamma, säg något artigt åt friherrinnan.»

Detta sansade majorskan, som nu i sin ordning omfamnade sin vän friherrinnan, hennes begge döttrar och slutligen fröknarna Poppelstjerna.

»Hvilken skön scen», yttrade notarien, »verkligen rörande, verkligen högtidlig! Ernestine är en alltför söt Preciosa.»

»Men huru fick jag den oväntade lyckan?» frågade majorskan.

»Ack jo, min bästa vän, då jag efter min vana, för min vacklande hälsas skull måste resa till ett bad, så beslöt jag mig att fara hit. Jag passerade Stockholm, emedan presidentskan Poppelstjerna och jag uppgjort resällskap, och så lånade jag lilla Ernestine af vår ädla tant friherrinnan Ryppel. Ack! hon bad mig helsa. Lilla Ernestine har under resan varit under min moderliga vård. Ack! min bästa vän, ni är en lycklig mor, en sant lycklig mor, som har en sådan dotter.»

»Ack ja, hon utgör min enda glädje», sade majorskan.

Emma, den stackars Emma, som hela året omhuldade sin mor, som i hennes ögon sökte läsa hvarje hennes önskan för att uppfylla den, stod der glömd ända till dess Ernestine sade: »men hvar är Emma?»

»Här! här!» ropade Emma och störtade fram för att ta sin syster i famn, glad som ett barn, som finner sig bemärkt då det fruktat att bli glömdt. »Här! här! lilla Ernestine.»

»God dag, Emma lilla», sade Ernestine; »det var mycket länge sedan vi råkades.»

Helsningen var så på en gång medlidsam och främmande, att Emma lät sina armar åter sjunka och slog ner blicken.

»Och hvad roar du dig med här hemma, då det ej är badtermin?» frågade Ernestine. »Det måtte vara alldeles horribelt tråkigt i er lilla stad, då den ej besökes af främmande.»

»Vi lefva rätt lyckliga inom oss», svarade Emma.

»Är här några spektakler om vintrarne?»

»Nej, endast ett societets-spektakel då och då, för något välgörande ändamål.»

Ernestine gjorde en min, som uttryckte medömkan. »Jaså, och du spelar väl med?»

»Åh ja, ibland; men jag är så blyg att...»

»Blyg? Kors, Emma lilla, du är ju nära två år äldre än jag.»

Emma tyckte väl att hon hade något att svara, men fann ej i ögonblicket hvad, och Ernestine vände sig snart ifrån henne för att besvara några artigheter, med hvilka notarien, societetens enda kavaljer, uppvaktade.

Ernestine var en vacker flicka, sjutton år gammal, med någonting fint eller, som man säger, nobelt i sitt uttryck. Hon var blek; blott någonting rosenrött, som liksom skimrade genom det hvita hullet, förrådde blomstringsperioden; ögonen voro ej lifliga, men egde en viss vana att blicka efter befallning, utan att någonsin annat än genom sina olika ställningar förråda de känslor som borde uttryckas. Med ett ord, Ernestine Rolsberg var vacker, behaglig, men något stel.

»Och huru länge få vi den äran att se mamsell här?» yttrade notarien.

Ernestines läppar tycktes darra vid ordet »mamsell», men hon svarade med en lätt suck: »ack, min goda grande-tante friherrinnan Ryppel har ej gifvit mig mer än fjorton dagars permission. Vi skola sedan göra en liten tur till utlandet.»

»Åh bevars, utrikes!» ropade notarien, som ej anade att man ej brukar säga »utrikes», utan »i utlandet»; »en dylik resa måtte vara bra intressant.»

»Men också bra fatigant», sade Ernestine; »de beständiga förströelserna trötta slutligen. Ack, goda tant, förlåt», yttrade hon hastigt till friherrinnan Tornérkrans, »jag glömde alldeles...»

Med dessa ord skyndade hon med ett »ursäkta» från notarien, hvilken just nu som bäst funderade att hitta på något intressant.

»Hvad, älskade Ernestine?» blef friherrinnans fråga.

»Ingenting, goda tant! Jag ville blott komma ifrån den der tråkiga menniskan, vår lilla stads snille, vår Adonis, Apollo och allt i allo. Han är alldeles odräglig.»

Friherrinnan smålog och klappade Ernestine på axeln.

»Man måste ta seden dit man kommer. Men, bästa Ernestine, tala litet nu med mamma, det ser så bra ut.»

Ernestine förstod vinken och satt sedan hela aftonen tillsammans med sin mor, hvars hand hon höll mellan sina.

Ack, det såg så bra ut!

Notarien hade dock den fasta öfvertygelsen, att man ej kunde

visa sig artigare mot ett ungt fruntimmer, än då man framdrog dess talanger till allmänt bedömande; han afbröt därför snart den ömma scenen genom en anhållan på sällskapetets vägnar att få höra några toner.

»Mamsell Ernestine, hvars röst vi redan såsom barn beundrade», sade notarien och fingrade på sin urkedja, »såsom barn, ja verkligen, skulle säkert glädja oss litet hvar om vi finge höra något litet. Musikaliska njutningar äro hos oss sällsynta; men ändå ha vi haft tillfälle att utbilda vår smak.»

Notarien hade fortfarit längre om ej friherrinnan afbrutit talaren och med en betydelsefull blick på Ernestine sagt: »Ernestine nekar oss visst ej det nöjet.»

Flickan klappade sin mor på handen, steg opp och nalkades pianot.

»Jag är verkligen oförberedd», yttrade hon; »men hvarför icke.»

Hon satte sig ner och slog några ackorder så hårdt, att majorskan i sitt hjerta fruktade för strängarne.

»Min Gud, hvad det skräller. Mamma får lof att skaffa sig ett af Rosenvall; vi ha ett sådant alldeles nytt med stålskifva.»

Majorskan slog ner ögonen; hon behöfde ej svara, ty Ernestine gjorde en hop proflöpningar på pianot; men Emma betraktade sin mor med ett par ögon fulla af medlidande och tänkte: »stackars mamma! du har ej råd.»

Så var det också; majorskan var fattig — långt fattigare än hon ville synas. Dessa kaffebjudningar voro de sparsamma blommorna som några gånger om året sprungo fram ur bladveck af tysta försakelser. Emma viste det bäst; hon viste att en enda dylik dag gjorde att majorskan ej på en månad drack kaffe; att man måste släcka ljuset klockan nio på qvällen för att spara; att man måste frysa i långa månader för att kunna betala hyran för en våning, som blott eldades tre gånger om året. Hela staden viste att så var — hela staden log åt majorskan; men hela staden drack hennes kaffe och sköflade faten på hennes må supéer.

Ändtligen, sedan Ernestine jemkat på stolen, bläddrat i noterna, med den anmärkningen att allt föreföll henne gammalt, började hon en af dessa bravurrier, som äro och bli det uppöfvade musikaliska sinnets förtjusning. Alla sinnen kunna öfvas opp till anspråk, som bli desto större, desto mera sällan de kunna tillfredsställas.

Smaksinnet uppöfvas hos gourmanden till den grad, att han njuter

af rätter som antingen smaka ingenting, eller verkligen illa, för alla som ej ega hans uppöfvade sinne. Synsinnet uppöfvas hos den så kallade konstkännaren till den grad, att han ej kan finna någonting skönt i naturen, om det ej är måladt med olja på spatlad väf. Lukt-sinnet blir hos den förvekligade så finbildadt, att det ej nöjer sig med rosens doft eller den friska ångan från Linnæan, då hon doftar i skogen, utan nödvändigt måste ha det luktande ämnet i form af luktvatten eller hårolja i en flaska eller i form af pomada i en burk af Sèvres-porslin.

Så är det också med hörseln. När det musikaliska sinnet är öfvadt (och hos många tar ingen öfning) tränger en psalm, en enkel folkvisa, lika enkelt sjungen som den tänktes från början, dock ned i hjertat och väcker, icke en stormande förtjusning, utan en stilla, nästan helig glädje, en längtan efter det evigt enkla, heliga, som vi ana men ej förstå. Men det bildade musikaliska sinnet väckes endast af de tekniska svårigheterna och fattas af en förtjusning, som tränger till händer och fötter, hvilka också ansträngas, då deremot den obildade, när han njuter, håller händerna stilla, men känner huru en varm flod bryter sig fram genom själen.

Man tror att detta är bildningens kännetecken, låt så vara; men då är det också ett kännetecken på bildning, då marknadspubliken under stormande beundran åskådar en akrobat som lägger sig tredubbel, eller en apa som står på hufvudet. Detta är också konst, och den goda publiken lär sig af spektaklet ingenting, utan går derifrån lika klumpig och med lika inåtvända fötter som förut.

Ernestines sång var emellertid af den art, att notarien aldeles förtjustes. Det var klart; ty han var en man med smak, och en man med smak känner ej något annat än »konsten». För honom är »konsten» allt, och det enkla, naturliga, intet. Han, liksom alla af hans art, tycktes anse hela skapelsen för någonting misslyckadt; ty de inskicka allt som kan kallas naturligt till ett sorts ortopediskt institut, som heter konstens helgedom, der man så länge ledvrider och uppöfvar förmögenheterna, att de, när de åter synas eller låta höra sig för världen, i alla lemmar bära märken efter bandager och sträckningsanstalter.

Det är emellertid detta, som företrädesvis kallas »bildning» — en sorts bildning som försummar alla menniskoandens ädlare anlag och odlar de tillfälliga organiska företrädena. Det var just denna slags

bildning, det gamla Rom vann, och som var förspelet af dess fall såsom stat, sedan den undergrävt dess bestånd som en andlig enhet, enda villkoret för ett bestående.

Den goda majorskans ögon lyste af fröjd hvarje gång Ernestine lyckligen lupit öfver en svårighet, hvarje gång hennes strupe, utan att brista, förmått drilla som ett positiv; men med en blick, som på en gång förrådde medömkan och smärta, betraktade hon emellanåt Emma, som i sin enkla blårutiga bomullsklädning, blyg och tillbakadragen i sitt sätt att vara, bjert stack af mot Ernestine, som, klädd efter nyaste modet och långt ifrån icke blyg, tilldrog sig allas blickar. Majorskan viste verkligen icke huru hon skulle kunna inbjuda Ernestine att bo i sitt anspråkslösa hem.

Ernestine var nu van vid ett helt annat sätt att lefva än det som var nödvändigt, om majorskans lilla pension skulle räcka till.

Det skulle ovägerligen, det viste majorskan, genast efter kaffe-bjudningen inträda ett tarfligt hvardagslag, som visst ej skulle behaga Ernestine och ännu mindre glädja hennes mor, som nu så gerna velat ha allt riktigt storståtligt.

»Ni är en lycklig mor, fru majorska», hviskade notarien mellan hvarje stycke som Ernestine sjungit; »en lycklig mor!»

Friherrinnan Tornérkrans hade ej ord vackra nog att berömma den unga flickan och prisa hennes mors sällhet. Med ett ord, Ernestine var sin mors glädje.

Under Ernestines sång blef Emma vinkad af en piga. Hon försvann, och de af gästerna, som märkte det, förmodade, för att ordna någonting i hushållet.

När Emma kom ut i tamburen stod der en yngling, som vänligt och gladt sade: »god dag, mamsell Emma; känner Emma igen mig?»

Emma betraktade honom ett ögonblick. Hon rodnade lindrigt, då hon i den vackra manliga gestalten tyckte sig igenkänna en ungdomsvän.

»Är det ej du, Axel?» sade hon småleende och räckte honom handen.

»Jo, mamsell, just jag», inföll ynglingen glad. »Och vet, mamsell Emma, att jag har funderat hit och dit hur ni skulle se ut. Kors, mamsell är stora flickan och lika beskedlig och god som förr; det

ser jag; jag ville bra gerna råka majorskan för att tacka henne för sist.»

»Det skall glädja mamma», sade Emma; »stig in, käre Axel!»

Ynglingen och Emma kommo liktidigt in i rummet, der hela societeten samlat sig kring Ernestine för att, så godt sig göra lät, uttrycka sin förtjusning: ty det brukas så bland bättre folk.

Sanningen att säga, hade de goda fruarna haft hjertans tråkigt, isynnerhet ett par, som, då sången begynte, just som bäst afhandlade det i småstädernas konversation vanliga samtalsämnet: tjenstfolket, pigorna, som man påstår nu i flera mansåldrar beständigt blifvit sämre, sturskare och latare, något som kanske mer beror på förfall hos husbondfolket, än på något förfall hos de lägre. Man tackade emellertid ganska uppriktigt, och notarien hade ett alldeles ypperligt tillfälle att utveckla sin förmåga af konsttermer, det som vanligen anses ersätta all kunskap och allt vetande.

Axel framträngde således alldeles obemärkt till majorskan, som med fuktade ögon betraktade den sköna grupp, som samlat sig kring Ernestine.

»Det är Axel, mamma!» hviskade Emma. Hon måste hviska det flera gånger, innan majorskan återkom från den modersfröjd, i hvilken hon varit försjunken.

»Hvem?» yttrade hon slutligen, under det att ett moln af missnöje flög öfver hennes anlete; »hvem?»

»Axel, mamma, vår Axel.»

Majorskan såg nu den bugande ynglingen och höll på att med ett gladt smålöje räcka honom handen; men plötsligen sansade hon sig och sade: »jaså, välkommen! Är han kommen till staden?»

»Ja, goda majorska.»

»Hm, jaså. Han kan ju komma hit i morgon.»

»Ja det ämnar jag visst», sade ynglingen, som ej tycktes märka majorskans stela ceremoniosa uppförande; »alla dagar, liksom förr, goda majorska. Ack! hvad ni varit god mot mig; om ni icke mins det, så mins jag — och mamsell Emma se'n — tack för sist!»

Den förste af gästerna som observerade den främmande var notarien, hvars runda ögon hade någonting allseende uti sig. Dessa hans ögon betraktade ynglingen och majorskan så frågande, att majorskan tvingades bryta tystnaden och säga: »det är Axel Erman, han, gossen som min salig man . . .»

»Jaså, jaså», yttrade notarien. »Välkommen igen, kära du!»

Ynglingen rodnade, men bugade sig.

»Nå, hur är det med dig?» fortfor notarien i en ton, som skulle tillkännagifva öfverlägsenhet.

»Jo, Gud ske lof, bra nog, men hur är det med herrn sjelf?»

Nu rodnade i sin tur notarien.

»Du kanske inte vet, hvem du talar med?»

»Det tyckes som om herrn ännu mindre viste det», sade Axel med ett smålöje.

»Nå, hvad är du egentligen?»

»Jag är gesäll.»

»Jaha, det var rätt vackert det, men jag är *notarien* Qvickling.»

»Ja, jag vet det.»

»Nå, hvarför sade du då endast *herrn*? Du lärde dig åtminstone här i huset att vara höflig.»

Samtalet hade lockat gästerna kring de talande.

Ernestine hade igenkänt Axel Erman, men hörde att han var gesäll och ville därför ej just gerna förnya bekantskapen.

»Ack», sade hon på franska till sin friherrinna, »det är engosse, som pappa tog opp i huset.»

Hastigt vände sig Axel om och sade på ännu bättre franska och med en ledighet, som ej det allraminsta påminde om pensionslärdom:

»Ja, så är det, och jag hoppas att vara välkommen i min välgörares hem, fastän det tycks som om jag passat min tid illa.»

Ernestine måste nu svara — karlen talade ju franska. Att hon kunde få tillfälle att bevisa sin förmåga i detta språk, gjorde att hon inlät sig i ett temligen långvarigt samtal med den unge mannen, fastän hon väl fann att hennes kunskap icke skulle få sitt rätta värde, när hon delade den med en »gesäll».

Notarien, som i början verkligen tagit sin person i säkerhet, fann nu för godt att vidare besörja säkerheten derigenom, att han aflägsnade sig från gesällen, ty om han blifvit tilltalad på franska, hade hans bildning kommit på ett svårt prof.

Axel Erman tycktes alldeles icke besvärad af det i sin egen tanka så bildade sällskapet; han rörde sig och talade med en sådan ledighet, så tvånglöst och säkert, att man litet hvar ansåg honom för »bra oförskämd», som kunde taga sig en sådan ton, då han ingenting annat var än gesäll.

I vårt goda land måste man ha en viss samhällsställning eller en

viss förmögenhet för att få vara »bildad». Om en landtskolmästare, en gesäll eller en fattig underofficer hade så mycket kunskaper som Humboldt och lika mycket salongbildning som hvilken kammarjunkare som helst, skulle man anse hans uppträdande som en oförskämdhet.

Pastorn i församlingen skulle om sin Humboldt till skolmästare med en axelryckning säga: »den der beskedlige karlen har verkligen något kunskaper; han är ej just ledsam att tala med, då man ingenting annat har att göra.»

Kanske pastor sjelf med knapp nöd tagit prest- och pastorexamen; men han har tillstånd att ha öfverlägsna kunskaper, hvaremot skolmästaren måste ha inga.

En gesäll, som sett halfva Europa och skaffat sig bildning, måste i vårt land i ett sällskap af råd- och handelsmän anses obildad eller, om han röjer öfverlägsenhet, oförsynt att våga röja den. En underofficer åter, han må ha bevistat så många fälttåg som helst, vara så duglig militär som helst — det vore likväl en oförsynthet utan like, om han inträdde i ett sällskap och utan krus och komplimenter deltog i ett samtal, der en nyss utnämnd underlöjtnant förde ordet.

Vi ha således i vårt land ett streck der bildningen vidtar, och beklagansvärd är den som ej respekterar det strecket. Det är i detta fall lika olycksbringande om en »sämre» tränger sig öfver det ominösa strecket, som att en »bättre» går nedom. En sämre, som röjer bildning och kunskaper i en bättre societet, är framfusig; en bättre, som finner sig mera intresserad af att tala vid en klok bonde än en dum patron — förnedrar sig.

Det var just detta strecket som gjorde att Axel Ermans verkligen intressanta konversation på intet vis slog an på societeten. Majorskan var högligen generad — Ernestine icke särdeles intresserad — notarien rent af olycklig och alla de öfriga stadda i stum häpnad öfver att Axel Erman, som flera af fruarna mycket väl mindes som en fattig tiggargosse, kunde våga att, klädd som folk, med ett sätt att vara som skulle passat en bättre, så der ogeneradt inträda i en så bildad societet som den, hvilken den goda staden egde, nemligen mellan badterminerna; ty under badterminerna förlorade dess societet sin glans i perihelium kring de främmande stjernorna.

Ernestine hade alltsedan fadrens död varit borta ur föräldrahemmet. Hon hade blifvit upptagen af tant Ryppel i Stockholm och hade, som

de fleste, hvilka på en gång och utan eget bemödande hunnit i en lyckligare ställning, småningom förlorat förmågan att bedöma andras.

Vi döma ofta orätt då vi anse för hårda dem, som trycka sina underhafvande och påstå att en hel familj bör kunna lefva på en ringa penning, som omöjligen kan räcka; oftast är detta personer, som utan allt arbete fått en stor fortyn och som antingen aldrig vetat hvad behof vill säga, eller också glömt huru det tryckte. De tro verkligen att en familj kan ett helt år lefva på en summa, som för dem sjelfva ej förslår för en dag; ty de veta med sig, att de icke hushålla, och tro därför att tillgångarne bli outtömliga blott man hushållar klokt.

Med ett ord, de hafva förlorat förmågan att bedöma andras ställning. Det var således långt ifrån för att sära majorskan, Ernestine rådde sin mor att skaffa sig nytt möbelyg, nytt gardintyg, en ny matta i stället för den gamla urblekta, som hade sin plats framför soffan. Hon drömde ej om att den goda modren icke hade råd att skaffa sig allt detta; ty tant Ryppel kunde det utan att behöfva sakna något, och om mamma hushållade så klokt som tant Ryppel i annat, så voro dylika uppköp endast lappri. Hon viste således icke att hvarje sådant råd var ett dolkstyg för modershjertat, utan endast fortfor i sin ifver att förbättra hvad hon fann mindre bra eller passande för hennes mor.

»Men det är allt öfverflödigt, Ernestine lilla», sade modren, »jag är, som du vet, ej fallen för öfverflöd.»

Att hon var fattig, att ett par hundra riksdaler om året var hela hennes inkomst, blygdes hon att berätta sin i rikedomens sköte uppfödda dotter, då denna ej sjelf förut märkt att så var.

»Men, lilla mamma! hushållning är visst god, och tant Ryppel hushållar så klokt, så klokt, och är så försigtig, men det nödvändiga nekar hon sig icke. Ingen i hela världen nyttjar småblommigt kattun till möbelyg, det måste vara storblommigt, icke blått och grönt, utan rödt och hvitt, mamma lilla; och mamma, som är majorska, den förnämsta här på orten, måste representera en smula. Min lilla mamma får lof att utmärka sig framför stadens societet.»

»Men tant Ryppel behöfver icke spara», sade majorskan undvikande.

»Ack jo, goda mamma! Förlidet år ville hon så gerna resa ut till Carlsbad, ja läkaren hade tillrådt det, men tant tyckte att hon icke hade råd, ty hon behöfde nödvändigt en ny vagn; den förra — gamla

kan jag icke säga, ty han var så godt som ny — var sådan att den ej lät visa sig bland andra ekipager.»

»Vi skola se till, lilla Ernestine», sade modren, hvars enda svaghet var fäfangan att i sin dotters ögon synas det hon icke var, och det hon ej kunde synas för någon annan. Ernestines besök var tillfälligt, räckte kanske blott fjorton dagar — hvarför skulle man bekymra den stackars flickan med den underrättelsen att modren var fattig. Detta var resonnemanget, som för majorskan sjelf dolde den rätta orsaken.

Först sent på aftonen skildes gästerna. Notarien hade ej på länge haft en så »njutningsrik» afton, och tillade han, »så är det alltid hos vår älskvärda majorska Rolfsberg. Alltid gladt, ledigt, ett bildadt sällskap, intressanta attrapper.»

Vid detta yttrande såg man kring Ernestines mun ett drag, som något när liknade det då man smakar på ättik-körsbär, en syrlig min, som hon ej kunde undertrycka, då notarien omtalade stadens »bildade» societet. Detta oakadt fans der ingen enda i sällskapet, som ej med bibehållande af ett lugnt samvete tog artigheten åt sig.

Ernestine *fick* ej bo hemma. Tant Tornérkrans kunde ej undvara hennes sällskap, utan utbad sig att få frånstjåla majorskan åtminstone några ögonblick af den »älskvärda flickans» tid.

Sälunda blef våningen åter snart tom.

Axel Erman hade nemligen gått tidigt; ty han fann att han icke var välkommen i societeten. Men äfven en annan hade märkt det, och då Axel gick väntade honom Emma.

»Kom hit om igen, Axel! I dag äro alla så upptagna; det är icke treffligt, vi kunna ej tala med hvarandra som fordom.»

Axel stannade och betraktade den goda flickan med uppmärksamma, liksom forskande blickar.

»Ni Emma är då den enda, som känner igen den gamla lekamraten.»

»Ack ja, käre Axel, det gör jag visst.»

»Tack för det, mamsell Emma; jag skall komma igen och om några år kanske jag också får deltaga i edra kaffekalaser.»

Emma slog ned ögonen — det trodde hon icke, ty hon kände bättre stadens rangskilnader. En bleckslagare (ty Axel var bleckslagaregesäll) kunde aldrig få rang och värdighet af bildad; en annan sak om det varit en garfware eller en färgare; ty den kunde kallas för

fabrikör, och alla fabrikörer, om de ej göra annat än skära kork eller göra lack, tillhöra den bildade klassen.

»Farväl, mamsell Emma», sade Axel, räckande henne handen.
»Ni är er lik, lika god som fordom; ni vet inte huru mycket det gläder mig.»

Majorskan suckade djupt sedan gästerna gått.

Emma betraktade henne med frågande blickar; det var liksom hon velat säga: hvarför suckar du?

Ändtligen bröt majorskan tystnaden. »Du hörde hur Ernestine sjöng?»

»Ja, mamma, det var oändligen vackert.»

»Men kära Emma, du har af naturen fått lika stora gåfvor som Ernestine, men du bryr dig ej derom; du sjunger i evighet dina slagdängor, som väl låta bra, men som egentligen tillhöra pigsferen.»

»Söta mamma! jag tycker inte om alla de der konstiga drillarne.»

»Tycker om? Du tycker ej om det som personer med bildning tycka om. Min Gud, Emma, du gör mig mången sorgsen stund. Ack! om du ändå tog efter Ernestine. Hvilken finhet i hennes sätt att vara, hvilken raskhet och bestämdhet i hennes omdöme! Alla menniskor beundra henne, och dig, stackars barn, ser man knappt.»

»Ack! mamma, det gör ingenting.»

»Du är barnslig och beskedlig och öm om mig, det är du, ja en god flicka; men — hvad var det för påhitt att dra in Axel i societeten? Han sade att han ej kommit in, om du ej bedt honom; en gesäll...»

»Godä mamma!»

»Också rådde jag ej för om han fann sig förödmjukad, stackars Axel, det gjorde mig ondt om honom; men jag kan ju icke göra honom till något annat än han är.»

»Men han är ju uppfostrad hos pappa och mamma?»

»Ja, det var också lyckan. Jag måste ju berätta hela historien för alla särskildt, så att de skulle inse förhållandet.»

»Men, mamma, hvarför skulle vi blygas för honom, han är ju en hederlig yngling med duglighet, en menniska som sjelf hulpit sig fram och som — vet mamma — som jag tycker är fullt ut lika bildad som någon af herrarne i staden, till och med mera.»

»Det der förstår inte du, barn; han må vara så bildad som helst, så kommer han det oaktdt i hela sin lefnad ej att räknas till den bildade klassen. Men vi hafva talat nog om honom. Kommer han igen, så ta vi emot honom enskildt; men laga så att han inte kommer då vi ha främmande, det går icke an. Inte heller vill jag att han löper hit så länge Ernestine är nere på besök; ty hon tycktes verkligen besvärad af honom. Hon mins honom knappt, ty hon är yngst och kom bort tidigt, stackars Ernestine.»

Majorskan tystnade och tycktes hvälfva några tankar i sitt sinne. Hon viste dock ej rätt huru de skulle komma fram.

»Vi hafva väl ej mycket kvar af kvartalet», sade hon ändtligen.

»Nej, mamma, inte mer än nio riksdaler sexton skilling — utom tio skilling, som slagtaren ej kunde ge tillbaka, och tre riksdaler i silfver, som vi gömt undan, att taga till då nöd kommer.»

»Det är bra hårdt att vara fattig.»

»Åh nej, mamma lilla, det går ju rätt bra, och vi ha ju ändå råd att då och då göra ett litet kafferep, som inte är sämre än andras; och efter det roar mamma, så...»

»Kära Emma! det vet Gud att det visst icke roar mig; men man är rent af tvungen. Vi bli bjudna öfverallt och då ha naturligtvis de anspråk att vi skola se dem igen.»

»Men, mamma, inte behöfs sådan der kontant betalning vänner emellan.»

»Vänner! Hvad du talar barnsligt; det är ej frågan om vänner, utan om en hop personer, som skulle taga heder och ära af oss, om de ej finge full valuta för sin artighet. Tror du att vi ha några vänner här? Nej bevars, det tror ej en erfaren menniska; man blir småningom afvand med att hafva vänner. En af våra vänner är rådman Svan och ändå höll han på att bringa vanheder öfver salig pappa i hans graf och binda oss vid tiggarslafven. Lyckligtvis hittade jag qvittensen ibland pappas papper, och då bad han om ursäkt att han glömt den lilla summan af några tusen riksdaler. Så der går det till. Och ändå är rådman Svan en bland våra *vänner*. Han har endast med fullt vett och vilja velat göra oss olyckliga; men det stör ej vänskapen — sådan *är* vänskapen.»

»Men hvarför skall man då göra sig så mycket besvär för människor, som, oaktdt all denna möda att förtjena deras vänskap, vid

första tillfälle svika vänskapens fordringar och förneka till och med de enklaste pligter mot andra människor?»

»Kära barn! det brukas, det går ej an annat. Hvad skulle man väl säga?»

»Men hvad gör det då egentligen hvad sådant folk säger? Vi bero väl icke af deras omdöme, utan af vårt eget samvete.»

»Ja ja, Emma, du känner icke världen, du har ej pröfvat den som jag», sade majorskan. »Men vet du, Ernestine hade allt rätt i att vårt möbelyg är urmodigt.»

»Jaså.»

»Ingenting mer än jaså?»

»Men det är ganska snyggt, och det är ju hufvudsaken.»

»Snyggt, åhja, men Ernestine menade att jag väl kunde hafva råd att köpa annat, och ser du — inte vill jag bekymra den stackars flickan med att säga henne, att jag är så fattig, som jag verkligen är. Hon tyckes ej hafva en aning om huru svårt det ofta är för hennes stackars mor — och det gläder mig; hon bör få njuta sin sorgfria ungdom.»

»Ack ja, det bör hon», sade Emma och tänkte efter huru saken skulle kunna hjälpas. Hon hade blott en önskan, den att se sin mor glad, att ställa allt så att fattigdomen för *hennes* ej skulle kännas tryckande; men nu i fråga om möbelyget var det svårt att hitta på råd. »Nu har jag det», ropade hon slutligen och hennes goda ljusblå ögon strålade af fröjd, »nu har jag det.»

»Hvilket?»

»Möbelyget, mamma!»

»Möbelyget, men . . .»

»Jo, ser mamma, jag har ju litet gammalt guld, som jag fått till skänks af moster Hedda i lifstiden, en söndersliten halskedja och ett par ofantliga örhängen med pendants.»

»Och sedan?»

»Dem säljer jag. Herre Gud! de ligga som ett dödt kapital, jag gör ej med dem. Vi ha ej råd att arbeta om dem.»

»Men det är ändå skada», menade majorskan.

Åstundan att få vackert möbelyg och att visa Ernestine att det ej var fattigdom, utan endast sparsamhet, som hittills hindrat majorskan att modernisera sina möbler, gjorde att alla betänkligheter veko.

»Men nytt fortepiano, det bli vi ändå utan», suckade majorskan;

»men», tillade hon tröstande, »det är ej att tänka på, då vi blott ha fjorton dagar på oss.»

Sagdt som gjordt. Det gamla guldet såldes och blef innan dagens slut förvandladt i ett alldeles modernt storrosigt, rödt och hvitt möbeltyg och en ny matta framför soffan.

Ernestine fick välja och menade på att sjelfva tant Ryppel skulle afundas mamma ett så vackert tyg, fastän hon »nyttjar siden», som likväl var mera »durabelt», något som den beskedliga flickan ändå tycktes respektera till och med hos en modevara, hvars värde försvann spårlöst vid första nyck.

Majorskans förmak blef sålunda ganska briljant, och för att visa det och låta Ernestine bli i den öfvertygelsen att mamma ej led brist, gjordes åter igen bjudning, denna gång splendidare än någonsin förut.

Visserligen hade majorskan, för att tillvägabringa så stora ting, nödgats att hos rådman Svan begära kredit, som ej nekades; men också fick Ernestine ett begrepp om hvad modren förmådde, då hon endast ville.

»Vår goda majorska slår stort på», yttrade notarien till rådman-
sken Svan, då sällskapet gick hem om aftonen.

»Ja, man kan ej neka att med hennes tillgångar så . . .»

»Åh ja, stackars majorska, de kunna ej vara så stora, det höll på att blifva konkurs efter majoren.»

»Men det är för att fira sin kära dotter från Stockholm hon gör allt detta. Också lär Ernestine komma att ärfva gumman der oppe, och Svan säger att det ej blir obetydligt. Underligt huru lyckan hjälper fram somliga.»

»Ja, min bästa fru Svan; lilla Ernestine är också nära nog en liten aktris, så afvägd är hvarje rörelse; hon lyfter sina armar med en viss grace, som påminner om Preciosa. Man måste riktigt bråka hjernan för att kunna hitta på något nytt i artighetsväg; hon är verkligen så bortskämd, att det är ett mödosamt göra att hitta på något nytt.»

»Och den stackars Emma . . .»

»Ack ja, hon måste bära dagens tunga och hetta; man säger att hon sålt ett helt garnityr, som hon ärfvt, för att tillfredsställa modrens och systrens fåfänga.»

»Och ändå får hon knappt vara med, stackars flicka.»

»Det är alldeles fasligt hvad staden är full af främlingar, det blir en intressant tid», sade notarien i det sällskapet skildes vid borgmästarens trappa. »Ödmjukaste tjenare!»

»God natt, notarie! God natt, goda notarie!» slamrade det ur hopen.

»Löjlig människa, vår notarie; han har riktigt slagit sig ut för lilla Ernestine; det ser roligt ut att se en äldre, så tjock och skallig person agera en ung celadon.»

»Han menar också på att det är svårt att hitta på nya artigheter beständigt», upplyste fru Svan; »det berättade han mig sjelf nyss.»

»Åh nej, sade han?»

»Ja verkligen, det sade han till mig; men inga ord efter mig; vi kunna eljest komma in i bladet.»

»Nej, bevars. Jaså, det blir tungsam för notarien.»

»Ja, det lär det, ha ha ha!»

»Bra roligt med sådana bjudningar.»

»Då man vet att alltihop är på kredit, ha ha ha!»

»Åh ja, om inte Svan viste att dottern skulle få ett stort arf, så vore krediten temligen lagom. Svan tål icke slöseri, utan vill att hvar och en skall hushålla med sitt.»

»Ja, om alla vore så kloka och ädla som rådman Svan.»

De fjorton dagarne af Ernestines permission från tant Ryppel voro nära förflutna och badterminen med all sin dietiska herrlighet inbruten, då en ny kurgäst uppenbarade sig. Det var ingen annan än en ung friherre Tornérkrans, friherrinnans ende son.

Man kunde ej gerna, utan att få del af dopsedeln, veta att unge baronen endast var tjugusju år gammal, således på höjden af sin styrka. Han var en lång smärt figur, välväxt, att döma af sjelfva hans lekamliga ställningsvirke, men svag och förtvinande. Hans bleka ansigte förrådde slapphet, de stora ögonen någonting dåsigt och intetsägande, kinderna liksom darrade vid hvarje ansträngning och pannan var färad af djupa veck, som genomkorsades af en mängd fina blå ådror.

Att han hade mer än svag hårväxt doldes af en skickligt arbetad parisisk tur eller peruk. Oaktadt allt detta var der hos den unge mannen någonting som intresserade. Hela hans figur, hvarje drag, hvarje rörelse förrådde någonting lidande; han liknade en aflöfvad, bleknad majstång,

som står enslig och öfvergifven på dansvallen. Det finnes någonting djupt melankoliskt i alla *nya* ruiner — någonting glädjande uti en som trotsat tiden.

Den unge mannen hade ett lika elegant sätt att vara, som hans klädsel var elegant, och detta tillsammans med hans lidande utseende, som bevisade att han kämpat mången hård kamp med ödet, och hans på en gång fria och försigtiga umgängessätt, fängslade i synnerhet damernas uppmärksamhet. Det är en egenhet att qvinnan väl vill stödja sig mot mannen och ej blir lycklig, om hon ej tror sig ega ett sådant stöd, men derjemte oändligt gerna vill uppträda som mannens räddarinna både till kropp och själ.

Det är denna räddningslust som just utgör möjligheten för den »intressanta blekheten» att vinna framgångar hos det täcka könet. Man anar något själlsår som måste helas, någon ånger som måste tröstas, några svagheter som måste ursäktas.

Det dröjde ej länge förr än den unge baronen af sin mor infördes hos majorskan, och ej många dagar hade förgått förr än hela staden viste, att unge baron Tornérkrans och Ernestine Rolsberg älskade hvarandra och af majorskan redan fått den moderliga välsignelsen, som af friherrinnan så tillställes att den fick ett teatraliskt utseende; ty friherrinnan var ej nöjd med de simpla känslorna, utan ansåg sig alltid behöfva höja deras värde genom ett lysande och öfverraskande yttre.

Tant Ryppe kunde, som friherrinnan uttryckte sig, ej längre dröja med att åter trycka sin älskade Ernestine till sitt klappande hjerta, och därför reste den unga flickan med en bekant familj snart åter till den ädla tantens möte.

Tant Ryppe's förmögenhet var nu ganska riktigt testamenterad till Ernestine, och därför fick hon också genast en friare; och hvem kunde väl vara bättre, mera passande och hyggligare, än unge Tornérkrans? Man kunde väl ej se någon större kontrast än mellan honom och hans tillämnade sjuttonåriga brud. Han utmerglad, blek, slapp, död för världen, en filosof af mattighet och öfvermättning, en dygdespegel af sjuklighet och tröghet — med ett ord, en tjugusjuårig människa, som redan genomlevvat femtio år; hon deremot frisk som en nyutsprucken ros, anspråksfull som en rik flicka, ytlig som en modedocka och nyckfull som sjelfva tant Ryppe. Det var det oaktadt ett passande parti, som alla gillade utom Axel Erman, som lika elakt som löjligt liknade partiet vid Hôtel Dieu, som omgifves af en blomstergård.

»Ernestine har rest», yttrade majorskan till Emma; »det barnet har aldrig gjort mig annat än glädje.»

»Ack ja, mamma!»

»Nu är hon förenad med en ädel man.»

»Men, mamma, bra eländig ser han ut.»

»Eländig! Hvilka idéer! Ligger väl mannens värde i att se bra ut?»

»Nej, visst icke, men det tycks som han skulle vara sjuklig och . . .»

»Sjuklig? Ja, det veta vi, han har förkylt sig i Schweiz under en fotesa i bergen då han . . . du har väl hört berättelsen? min vän friherrinnan har berättat alltihop.»

»Nej.»

»Jo, ser du, i Schweiz äro alldeles öfverstigliga berg, men emellan dem ligga små gångstigar, der de resande måste färdas. Då Gabriel der i sällskap med en rysk furste och en engelsk lord vandrade fram, fingo de höra nödrop. Ryssen och engelsmannen vågade sig ej förbi de beständigt nedrasande lavinerna; men Gabriel gick med gammalt svenskt mod fram och fann en hel fattig familj nära begrafven i snön. Han bar då den stelnade och dånade modren derifrån, sedan barnen, och räddade alla. Men en åder sprang i bröstet och sedan har han en utvidgning i hjertat. Var det ej ädelt?»

»Jo, mamma.»

»Och nu skall Ernestine ega honom, hans namn, hans rang och hans framtid.»

»Ja.»

»Kära Emma, der ser du hur en flicka, som bryr sig om bildning, som söker att genom konst höja sina naturliga behag, går en lycklig framtid till mötes och ständigt gläder en mors hjerta.»

»Ack, mamma!»

»Ja, kära Emma, du är god, beskedlig, flitig, huslig; allt det der är bra; du är uppoffrande — allt godt; men derpå gör ej världen afseende. Du blir aldrig gift, Emma lilla, utan jag måste dö med den sorgen att veta dig oförsörd.»

Emma smålog.

»Du anser det för lappri, men du är, med dina underliga åsigtter, med din beskedlighet och blygsamhet, för mig ett sorgebarn.»

»Goda mamma, säg ej så, det gör så ondt i hjertat.»

»Jag vill ej såra dig, men du inser ändå, att du står långt efter för din syster; hvarför skall du det, stackars Emma?»

»Jag är ej att beklaga.»

»Det förstår du icke.»

»Jag beklagar mera Ernestine, som får en sådan man.»

»En sådan, en ädel man?»

»Låt vara, mamma lilla, men Ernestine sätter troligen ej stort värde på hans ädelhet; dessutom, rent uttaladt, jag tror ej särdeles derpå.»

»Hvad nu?»

»Lika litet, förlåt min uppriktighet, mamma, som jag tror på tant Tornérkrans' ömma hjerta; hon synes mig alltför mycket agera känslor, för att verkligen ha dem.»

»Emma! Emma! Du vet ej hvem du talar om och hvem du talar vid.»

»Jo, mamma, jag vet begge delarne och vet också, att om tant Rypfels penningar icke varit å ena sidan och friherretiteln å den andra, så . . .»

»Hvem har sagt dig det der? Det har du aldrig uttänkt sjelf.»

»Jo sjelf, söta mamma.»

»Emma, du är och blir ett sorgebarn; hvem vill ha dig?»

Emma smålog. »Åh, mamma, väl kunde någon vilja ha mig.»

»Dig?»

»Ja. Skulle det glädja mamma?»

»Ja, verkligen, om någon ville ha dig, förutsatt att det är en hederlig menniska.»

»Ja, ack ja, mamma, det har jag tänkt också.»

»Stackars Emma, du hoppas förgäfvets. — Jag har tänkt att notarien . . .»

»Honom vill jag ej ha.»

»Hör man på! Hvad har han för fel? Han är åtminstone icke sjuklig.»

»Men han är ändå bra löjlig, söta mamma.»

»Emma! Du har utlåtelse som — som, minst sagdt, förundra mig; de äro oförsigtiga, orättvisa.»

»Jag vet ej; men jag säger hvad jag tänker, söta mamma.»

»Det går ej an, Emma, du har ingen framtid och bör akta dig; fastän du är så blyg vanligtvis, att det just ej har någon fara.»

»Men, mamma, om jag ändå verkligen kunde få en framtid», återtog Emma efter några ögonblicks tystnad, rodnande och med nedslagen blick.

»Hvad menar du?»

»Jo, mamma har så mycken sorg för min skull, att jag ej kan bli gift, och . . .»

»Ja, barn! Jag vet verkligen icke huru du skall bli det, då intet passande parti yppar sig.»

»Söta mamma, hvad förstår mamma med passande?»

»En underlig fråga, men det kan du väl finna sjelf. En bildad, anständig, hederlig karl, som kan underhålla en hustru.»

»Ja, ack ja!»

»Du är så underlig, Emma.»

»Goda, min goda mamma», sade Emma plötsligen och kastade sig om sin mors hals, »min goda mamma! bli inte ond . . .»

»Hvad går åt dig? Jag hoppas att du är klok, och . . .»

»Ja, goda mamma, ack! . . .»

»Det måtte väl . . .»

»Jo, han frågade mig i går och jag . . .»

»Hvilken han?»

»Axel, söta mamma.»

»Nå min Gud, har jag kunnat ana sådant?»

»Men han är anständig, bildad, hederlig — söta goda mamma . . .»

»Att du skulle så förnedra dig!»

»Förnedra?» upprepade Emma och hennes milda ögon fingo ett uttryck af stolt sjelfkänsla. »Nej! nej! mamma, det är ej rättvist.»

»En gesäll.»

»Är ej en gesäll bättre än en som nått och jemnt är sin moders son?» frågade Emma allvarlig. »Är ej den bättre, ehuru ringa han ock är, som sjelf gjort sig till hvad han är, än den, huru hög han än må vara, som ärft allt, fått allt genom händelsen eller försynens nåd?»

»Hvilka idéer, hvilka förvillade idéer!» yttrade majorskan. »Det är frukten af romaner och historier, som ni flickor läsa.»

»Men är det osanning?»

»Jag bryr mig ej om huruvida det är sant eller osant, men så mycket är säkert, att det är opassande. Då ser jag dig hellre gå som husmämsell i alla dina dagar . . . glömd . . . ja hellre glömska än förnedring.»

Emma teg och afhörde sin mors långa morallexa lugn. Att det i hela detta tal ej fans ett enda förnufts slut eller en enda sats, som tälde ett ögonblicks profning, är temligen klart; men det var ändå frukten af en

sorts verldsåskådning, nästan lika redig som den, då man ej nöjer sig med att se med sina egna ögon, utan hellre väljer att betrakta tingen genom den fasonerade botten på ett saltkar. I sådant fall nöjer man sig ej med att se något helt och sådant det är, utan upp- och nedvänt och sönderslitet.

»Han har fått mitt löfte, mamma», blef Emmas enda och slutliga svar.

Helsingfors, i Juli 18...

Älskade mamma!

Min älskade Gabriels sjuklighet har hindrat mig att, som det varit min pligt, skriva till mamma för att gratulera på nyårsdagen. Tre år hafva förflutit sedan min älskade Gabriel och jag erhöilo kyrkans välsignelse. Det har varit rätt hårda år, ty Gabriel har beständigt varit sjuklig och måste långa tiderna hållas vid sängen i anseende till sin svåra benvärk, som gör att han ej kan sofva någon natt. Under denna tid hafva vi rådfrågat alla läkare; men intet vill hjälpa, utom en dekokt, som Gabriel fick, hvaraf han blifvit något bättre.

Emellertid, Gudi lof, ha vi haft ganska många nöjen här, både nu i vinter och förliden. Danssällskapet har firat många glada stunder och jag var alltid med, fastän det var ledsamt, emedan min Gabriel plågades der hemma. Vår lilla flicka, stackars unge, är icke heller frisk, utan har, som doktorn säger, skrofler. Hennes lilla söta rygg kröker sig och hufvudet växer, men med Guds hjälp blir hon nog bra af lefvertranen. Gabriel är innerligt beskedlig när han inga plågor har, men det är sällan, och därför bor jag i en särskild våning, ty emellanåt är han så kinkig att han icke tål se mig — fastän han älskar mig ömt.

Gud ske lof att vi ha råd att kosta på oss, för hvilket tant Rypel sörjer, så att vi ha allt ypperligt. Våra alla möbler äro klädda med siden och vi ha några ekipager så vackra, att mamma just skulle se dem. Om Gabriel vore frisk, ville vi så gerna se mamma på en tid. Mamma kunde rätt lägga af några hundra riksdaler för en sådan resa; det kostar på sin höjd två eller tre hundra, utom hvad som hör till en passande paryr. Mamma får, för Guds skull, icke här visa sig med den gamla hvita sidenhatten eller sin gamla urmodiga schal

— jag skulle skämmas ögonen ur mig, om min mamma visade sig på Helsingfors gator så utstyrd, som det går an der hemma.

Emellertid lemna vi detta åt framtiden. Vi skola om en månad resa till Carlsbad, der Gabriel skall nyttja Sprudeln — vår lilla engel blir hemma; ty hon skulle endast hindra oss att roa oss något litet. Det är fasligt hvad hon är pjunkig, stackars barn — och Gud gjorde väl om han förlossade henne från allt detta elände. Det vore en olycka att ha en krokryggig flicka. — Min Gud, hon skulle aldrig kunna visa sig i societeten utan åtlöje. Gud hjälpe min lilla flicka!!

Att mamma kunde vara så svag, att ge sitt samtycke till Emmas dårskaper, kan jag icke begripa. Gabriel blef så ond att han fick hosta och beklämning i hjertat, då jag berättade honom att Emma är förlofvad med — min Gud! jag blygs att utsätta hvad han är. Att mamma skulle bli så förskräckt för det att Emma blef sjuk och ville dö, var bra barnsligt. Det hade väl varit bättre att hon dött, än att hon förnedrade oss alla. Emellertid så kan mamma återtaga sitt ord, ty det behöfver mamma ej uppfylla, helst det blifvit afnarradt.

Så mycket måste jag säga, att Gabriel ålagt mig att aldrig kännas vid min syster, sedan hon förnedrat sig — vi vilja åtminstone ej smutsa oss med en sådan slägtinge. Mamma får i sin sak göra som mamma vill; men emellertid är en ohjelpig ruptur i familjen — om den karlen blir gift med Emma. Jag ber mamma, och Gabriel helsar att det aldrig måtte ske.

Jag skulle helsa Emma — och gör det af allt hjerta som syster. Gabriel vill ej höra talas om henne.

Just nu kom modehandlerskan med en hatt à la Cleopatra, med guldax på mörk purpursammet; jag skall nyttja den för första gången i morgon, då det är kejsarinnans höga namnsdag. Den kostar blott femti pappersrubel; men nyttjas blott en gång. Ingen annan har en sådan.

(En timma senare.)

Hatten passar bra — jag behöfver verkligen skärt foder; ty det lyser opp ansigtet då man är blek. Litet magrare är jag än förr, men det skadar icke; när man är fet är det alltid någonting pigaktigt i utseendet. Emma är väl trind och fet som vanligt — det kan passa i hennes tillkommande stånd. Söta mamma, hindra den saken; i annat fall lär kommunikationen mellan oss vara afbruten.

Gabriel helsar. Han är mycket klen i dag, hvartill den sorgliga

underrättelsen om Emmas dårskap och mammas obegripliga svaghet mycket är skulden. Gud pålägger oss svåra kors — men vi skola draga dem med tålmod. — Glöm ej

Ernestine Tornérkrans.

P. S. Mamma behöfver ej skrifva utanskriften längre än som gör att jag får brevet: »Högvälborna fru friherrinnan Ernestine Tornérkrans. Helsingfors.» Gabriel säger att det gör detsamma hvad jag hette innan jag fick honom — nu tillhör jag honom i lif och död. Deri har han allt rätt, mamma! Lilla Alexandra helsar; stackare, hon tycker icke om tranen; men lilla ryggen tyckes en smula rakare än i går.

Vigseln var slut, kullerstolarne borta och de få gästerna smuttade ur sina glas med rhenskt vin, då majorskan fick detta bref. Hon gick in i sitt rum och läste det.

Emma, lycklig som en ung brud plägar vara, satt i den numera urmodiga storrosiga soffan bredvid sin man bleckslagarmästaren Axel Erman. De nygifva skola sålunda sitta på exposition. Notarien Qvickling sade åtskilliga snillrika saker till bruden, som dock ej tycktes så uppmärksamt höra på dem, som notarien och det högtidliga tillfället fordrade.

»Men hvar är mamma?» frågade hon oroligt; »jag måste gå in till mamma och läsa brevet.»

När hon kom in, fann hon sin mor simmande i tårar.

»Jaså, är det du, olycksbarn», snyftade majorskan och utsträckte sina armar. »Emma! Emma! du är mitt sorgbarn. Om Gud tagit dig då du var liten, hade det varit bättre.»

»Goda mamma! gråt inte, jag är så lycklig.»

»Lycklig, Emma! Det är just olyckan att du finner dig lycklig då du krossar din mors hjerta.»

»Men mamma gaf ju sitt bifall?»

»Ja, ja, och hvad säger Ernestine derom? Hvad skall hela verden säga? Säg jag icke sjelf, att notarien drog på munnen, då du i brudstolen sade: »jag tager dig Axel Erman till min äkta man, att älska dig i nöd och lust» — då ville han skratta. En majorsdotter, en flicka, hvars syster är lierad med de förnämsta hus, lofvar tro och kärlek åt — en bleckslagare.»

»Goda mamma!»

»Hade ej doktorn varit, hade han den enfaldiga människan icke trott att du skulle dö i nervfebern, hade han icke kommit med sina jemnlighetsidéer och för ett ögonblick förledt mig till den dårskapen att bifalla — men det är gjordt, det kan ej ändras; läs brevet!»

Emma var upprörd, men bibehöll det oaktadt sitt yttre lugn; det var något i hennes hjerta som sade henne, att hon hade rätt, men mor och syster orätt.

Emma ömsom rodnade och ömsom bleknade, ej så mycket öfver Ernestines och hennes Gabriels vrede, utan öfver den ton af platt, glädjelöst lättsinne, som syntes i hvarje rad af hennes bref; detta jemnerliga svajande mellan en ny hatt och hoppet på Guds godhet, detta effektsökeri med hennes älskade Gabriel, denna uppriktighet i frågan om stadens nöjen, och denna kärlekslösa kärlek, hon slösade på barnet — allt sårade Emma, som lefde endast genom och för andras skull.

»Och detta bref kan smärta mamma så mycket. Ack, mamma! jag är ändå lyckligare än Ernestine, ty jag börjar åtminstone icke med ett hem, som är ett mellanting af ett lasarett och en teatersalong.»

»Hvad?»

»Ja, mamma, der smärtan, möjligen den för sena ångern och högmodet qvida in i kulissen, under det att andra le och dansa framme på scenen.»

»Du talar illa om min Ernestine, hon är likväl så långt öfver dig, att du ej bevärdigas att träda inom hennes dörrar. Och ser du, jag, äfven jag föraktas af min dotter; hon vill ej veta af sitt — mitt — ditt namn — din salig fars namn; det är hårdt, det är din skull.»

Emma hade ämnat svara, men i detta ögonblick stack doktor Önnetsson in sitt jovialiska ansigte genom dörren.

»Brudgummen bad mig gå in. Hur är det, majorska? Ack! en liten attack af de vanliga krämporna.»

Majorskan teg, men dolde sina förgråtna ögon i näsduken.

»Känner majorskan någon värk i hjessan, liksom det satt en spik och borrhade?»

Intet svar.

»Mamma har fått ett bref», sade Emma; »här är det, doktor; ni vet allt förut.»

»Ah ha, mesalliansen? Hm, bleckslagaren är en rätt hygglig och instruerad man, hm.»

Doktorn tog på sig glasögonen och läste. När han slutat hade majorskan hemtat sig.

»Nå, hvad säger ni *nu*, herr doktor?»

»Jo, detsamma som förut. Det var ett eländigt hus derborta; rätt beklagligt, att de äro så sjukliga, så inskränkta och så råa.»

»Hvem?»

»Herre Gud, baronens der i Finland.»

»Och ni inser icke...»

»Jo, jag inser att fädernas dårskaper gå in på barnen allt till tredje och fjerde led — detta uppriktigt sagdt, min bästa majorska. Jag är öfvertygad att det der stackars barnet, om det får lefva, kommer att anse sin puckel för ett ädelt arf; och den är också ett arf. Förbannelsen och fädernas missgerningar gå in på barnen intill tredje och fjerde led, säger skriften.»

»Och detta säger ni till mig?»

»Ja, min goda majorska, jag är skyldig att bota alla sjukdomar och äfven er. Här är rena sanningen, huru bask den också kan smaka, den enda bot som fins. Gud låte den hjelpa! Tänk er för, majorska: hvem var ni sjelf innan ni blef gift?»

Majorskan slog ned ögonen.

»Ni var en fattig, glömd, men det oaktadt älskvärd och god borgaredotter; er far, om jag ej misstar mig, snickare — eller hur?»

Majorskan teg.

»Er man gjorde en mesallians, hela officerscorpsen kom i oro, ville säga opp kamratskap; men ni, majorska, försvarade er plats som hans maka och han rodnade aldrig för er. Hvarför behöfver ni rodna för er måg bleckslagaren?»

Majorskan fortfor att tiga.

»Det var jag som den tiden tog er i försvar, det var min salig hustru som första gången gjorde er visit; det var min hustru, som första gången satte er bredvid kammarrherrinnan Gyllenpil i soffan och som införde er i badsällskapet. Man glömde snickardottern och lärde sig värdera majorskan.»

»Men ingen glömmet bleckslagaren», sade majorskan.

»Ingen karl att glömma heller», sade doktorn fryntligt. »Kom nu, majorska, och hon lilla bleckslagerska!» tillade han och bjöd de begge damerna armen. »Nu skola vi gå ut; brevet får ligga. Vet ni hvad, om det är två stycken i Finland, som äro förargade öfver

att en flicka gjort en mesallians, så finnes det tusende sinom tusende i Sverige, som äro rasande öfver att Finland gjort ett förnämt gifte med det mäktiga Ryssland. Det var visst ej en mesallians i er mening, fru majorska.»

Med dessa ord införde han de begge fruntimmerna i sällskapet.

Bröllopsqvällen var och förblef tråkig. Majorskan sökte väl att synas glad, men kunde det icke. Och denna kamp var ej glädjande att åse.

»Vet du hvad, Axel», sade fru Erman några år derefter, »mamma har blifvit bättre till sinnes. Hon har fått en lång litania från Ernestine. Nu är mannen bättre, nära återställd, fastän han ser ut som ett benrangel.»

»Jaså; åh, det tycktes vara fallet från början, det var ej mycket att ta; sjelfva anden tycktes en smula hopkrumpen.»

»Men Ernestine är förtviflad. »Den enda lyckliga och glada dag af hela mitt äktenskap var min bröllopsdag», säger hon.»

»Gudi lof, vi kunna säga tvärtom», afbröt henne mannen; »den enda tråkiga dag jag haft under äktenskapet var bröllopsdagen, den var alldeles superbt ledsam.»

»Ja du, det må du väl säga. Emellertid så har nu mamma allt beqvämare och bättre än förr, men jag kan ej få henne till att se dig.»

»Nå så likgodt, jag har sett gamla fördomsfulla gummor nog i mina dagar; men hvad utgör nu din systers förtviflan, sedan hon fått sin juvel hel och färdig igen?»

»Jo du, han måtte vårdslösa henne.»

»Jaså, är visan den; kanske han kurtiserar andra?»

»Ja, gudnås.»

»Nej, Gud ske lof, det bevisar att karlen blifvit frisk igen.»

»Ernestine talar om att hennes vakor och hennes uppoffringar blifvit lönade med otack.»

»Jag begriper icke hvarför han skulle tacka för att hon vakade ut sig på assembléer, då han låg sjuk.»

»Men, han är elak mot henne.»

»Rätt så, rätt så, hon ville ingenting bättre ha.»

»Men, Herre Gud! det måtte väl inte höra till förnämheten?»

»Nej, bevars, Emma, de förnäma äro och kunna vara lika lyck-

liga som vi, det vore dumt att säga annat; men en flicka, som gifter sig för namnets skull, eller en karl, som gifter sig för penningarnes skull, blir antingen verkligen olycklig, eller också är det en så dödbakad natur, att den ej kan vara lycklig.»

»Ja, du gifte dig ej för penningarnes skull, Axel.»

»Och du ej för namnet, Emma; således äro vi qvitt.»

Majorskan, som på ett par år börjat försona sig med sin Emmas öde, kunde dock aldrig förmås att ta emot sin måg. Påminnelsen att hon sjelf var en fattig handverkarens dotter hade verkat för ögonblicket, men långt ifrån ej sedan. Den snarare verkade motsatsen. Det stackars fåret, som måst klättra från sten till sten för att nå bergspetsen, fruktar beständigt att falla. Stengeten, som är född der oppe, fruktar det icke, utan gör språng, som fåret aldrig skulle våga.

Emma hade tillfälle att hjälpa och underlätta sin mors bekymmer. Majorskan mottog dessa välmenta gåfvor aldrig utan att djupt känna sin förnedring att nödgas stå i en slags tacksamhetsskuld till en simpel bleckslagare. De glädde henne icke, den stackars modren.

De goda stadsboarne kunde icke heller låta bli att, så ofta tillfälle gafs, såra henne. När borgmästarinnan gjorde visit, berättade hon en passant, att hon låtit göra sig en papegojbur hos majorskans måg; rådmanskan Svan hade mött »bleckslagaren», majorskans måg, på gatan, och postinspektorskan hade sett den lilla söta fru Erman sjelf i boden säljande en tratt.

Hvarje gång majorskan fått höra något dylikt fick Emma, då hon kom, åter höra det gamla: »du är en god dotter, lilla Emma, men — det oaktadt ett sorgbarn», och strax derpå: »stackars Ernestine, som är så olycklig — hon som alltid gjort mig glädje, som är min enda ålderdomströst.»

Förlidet år sjuknade majorskan. Ännu in i döden, då den ömma dottren var den enda som satt vid hennes läger, då hon blickade tillbaka på en lång följd af år, under hvilka Emma varit hennes allt och Ernestine intet, fann hon ej att hon styrdes af en eländig, inympad fördom, som genomträngt hela hennes varelse. »Gud välsigne dig och göre dig lycklig i ditt föraktade stånd!» rosslade modren; »jag skall hos Gud i himlen bedja för mitt — mitt stackars sorgbarn.»

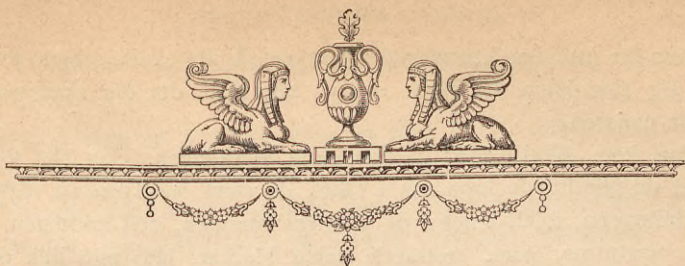
Våren derpå växte der blommor på majorskans graf — dem hade sorgebarnet planterat i kärlek och ödmjukhet; och i kyrkan satt en konstrikt arbetad krans af engelskt tennbleck, ett mästestycke i sitt slag, med en finpolerad plåt i midten med majorskans namn och årtal. Det hade sorgebarnets man förfärdigat.

I Helsingfors var en stor supé. Ernestines sorgeår var slut och man firade den svarta drägtens bortläggande med en bal, hvartill man bjudit landets förnämsta familjer.

»I sanning, svart klädde er väl, men kulört ännu bättre», sade grefve Senioroff artigt, i det han bjöd friherrinnan handen till en polka.

Hvilken var väl sorgebarnet, den som vårdade grafvens blommor, eller den som polkade?

Nyckeln.

Det oförklarliga har något tillockande, lärgirigheten vaknar: hvad man icke vet, kan man möjligen få veta; det är af denna orsak barnet spejar och frågar så ofta, ty det tror, att vi »store» veta så förskräckligt mycket: det är af denna orsak det oförklarliga, eller det som vi ej genast begripa, är oss kärt hela lifvet igenom, förutsatt likväl, att vi ej tro lifvets gåta löst derigenom, att vi lefva och förmå äta biffstek och dricka bajerskt öl.

Då man är barn har man ingenting, som liknar ärelystnad, och därför faller det sig på intet vis tungt att få komma med »på köpet», då pappa och mamma skola på kalas; man fördrar till och med att de berättar för sällskapet, att de ej vågat lemna gunstig herrn hemma ensam, därför att ingen har händer med honom; med ett ord, man är icke äresjuk, man är frisk ända midt igenom och har den oskattbara lyckan att vara utan jemförelse med andra; ty de der rangskilnaderna barn och barn emellan förstår man sig icke på.

På ett så anspråkslöst sätt kom jag med på en bjudning hos baron Dagobert Gyllenpil, en stor bjudning; ty sanningen var, att Anna Lena derhemma, vår beskedliga jungfru, ej hade hvad man kallar händer med unga herrn, som, på grund af sina fyllda åtta år och sin djupa lärdom i ABC-boken, ansåg sig kunna göra hvad han ville, då han var under Anna Lenas inseende, väl vetande, att ej många ord skulle

behöfvas för att göra henne god igen, om så illa skulle åtbära, att hon fann sig föranlåten att säga: »ja, ja, lille Rolf, det der skall jag tala om för majoren.»

Jag kom således med på den stora bjudningen. Jag blef förblindad af de glindrande kronorna i taket, de stora speglarne på väggarna, förgyllningarna, folkhvimlet i de präktiga rummen, och ändtligen af de mjuka mattorna, som, trotsande mina klackar, läto min lilla person smyga fram tyst som en ande. I det vackra sällskapsrummet stod och satt en hel societet i tystnad — ett piano ljudade, en stor konstnär lät höra några af sina nyaste kompositioner. Det var säkert en stor konstnär; ty jag, äfven jag förstod honom, kände, kanske klarare än de andra, hvad han känt, då han författade dessa stycken, tonfall och vändningar, som jag tyckte vara ett slags språk — kanske jag förut hört detta språk i en dröm, en sådan dröm, som endast barn kunna drömma. Jag stod tätt inkrupen intill min far och höll mig tyst, så länge musiken varade, men också, i samma ögonblick den slutade, öppnade jag min frågobok.

»Hvem är den der gubben der, som står på pelaren?»

»Det är en filosof.»

»Fy, se filosofer så ut? Hvad är han af?»

»Af marmor.»

»Äro filosofer alltid af sten?» Så der fortsatte jag min examen om döda ting, ty de voro ovanligast. »Pappa! hvem är det vackra fruntimret der borta?» frågade jag och pekade på en skön qvinna, som, tätt omkretsad af herrar, smålog med ett barns liflighet och behag.

»Det är vår värdinna, friherrinnan Dagobert.»

»Dagobert?»

»Ja, hon kallas efter sin mans förnamn, ty der borta sitter en annan friherrinna Gyllenpil.»

»Den der tjocka?»

»Ja — tyst, min gosse — hon kallas friherrinnan Alexander.»

»Jaså. — Kors, pappa, hvad friherrinnan Dagobert är vacker!»

»Den lille mannen har smak», yttrade en spenslig herre med glasögon på näsan och stora polisonger; »den lille karlen är en omutligt rättvis domare.»

Den spenslige mannen skyndade fram till friherrinnan och tycktes berätta henne något. Några ögonblick derefter kom han åter och fattade min hand.

»Tillåter ni, herr major, att jag presenterar den lille Paris för vår sköna värdinna?»

Jag kastade en frågande blick på min far — och följde; ty hans min tycktes säga: »nä, Rolf, gå!»

»Se här, min nådiga, började den försmädlige herrn med polisongerna, se här, min friherrinna, en af edra varmaste beundrare.»

Friherrinnan smålog och betraktade mig genom lorgnetten.

»Huru gammal är du, lilla vän?» frågade hon och fixerade mig.

»Åtta år», stammade jag, och kände huru blodet kastade sig åt hufvudet.

»Och heter?» fortfor examenen.

»Rolf Lehman.»

»Jaså; således en son af majoren. Förlåt mig, herr major, jag borde sett det strax, han har edra anletsdrag. Jaså, min lille Rolf, återtog hon, vändande sig från min far till mig, du tycker väl att här är stelt och tråkigt bland idel stora, fullväxta menniskor?»

»Tråkigt?» upprepade herrn med polisongerna. »Han är försjunknen i betraktande, ha, ha, ha! — är det ej så, lille Rolf?»

Vrede och blygsel gjorde att kinderna glödde som ett lingon.

»Kanske lille Rolf», återtog friherrinnan, sedan hon tystat den platta karlen med ett vänligt hot med fingret, »kanske lille Rolf hellre skulle vilja gå in till lilla Kojan — hon kan tala — ack, mitt herrskap, det är ett det älskligaste djur man kan se, och trogen se'n — alltid när jag kommer dit in, säger hon: goddag, matmor, papgojan vill ha mat, och så ser hon så bedjande på mig. Oh! jag har kysst och smekt min lilla »koja» otaliga gånger. Vill Rolf se min papegoja?»

Det var ett tillbud, som ej var att förakta, och jag begaf mig genast på väg genom den långa filen af rum. De voro för det mesta tomma, blott ett och annat par sutto derinne, i ett rum ett par nyförlofvade, som talade om kärlek, och innanför ett par diplomater, som talade om hat. Ändtligen hann jag det lilla rummet, der papegojan hade sitt residens på en klätterstång: »goddag, matmor, goddag, matmor,» sade fogeln, då jag kom till henne; »papgojan vill ha mat!»

Hon såg ganska förnuftig ut, der hon klef i sitt pinnträd och upprepade sitt goddag matmor och plockade på sina fjädrar, och jag sysselsatte mig länge med att prata med henne, oaktadt svaren beständigt blefvo enahanda.

Jag hörde ett barn skrika i granskapet och lyssnade. Ljudet kom från sidan, men tycktes stiga uppåt till mig, och detta besynnerliga förhållande kom mig att fortsätta min rekognosering. Jag leddes af ljudet till en tapetdörr, som jag sakta öppnade för att se ditin; en kort trappa gick ner till ett rum, som dunkelt upplystes af en lampa. En qvinna gick fram och åter i rummet, bärande ett barn; det var en liten blek unge, så der tre år gammal kunde jag tycka. »Se så, lilla Emerence, tyst, tyst!» sade qvinnan och sökte att söfva barnet med sång. De der vaggvistonerna verkade underligt på mig; den vackra friherrinnan, sjelfva papegojan, allt var glömdt, blott af nyfikenhet på detta nya föremål. Det starka afbrottet var orsaken till denna nyfikenhet: här i alla rum glans och prakt, ljus och guld, och der nere mörker, en qualmig luft och en ängslig vaggvisa i stället för pianots pil-snabba toner.

Ovilkorligt, liksom någon sagt det för mig, och jag endast stafvat efter, hviskade jag vid mig sjelf: »stackars liten!» Barnet tystnade, det sof! sof sött. Sköterskan lade det i en präktig vagg, som jag blott såg till hälften. Nyfikenheten var en gång retad, jag ville se hela vaggan, barnet, rummet, qvinnan, der nere i det underjordiska riket, der den matta lampan brann. Jag smög på tå utför trappan, hvilken, liksom för att gynna mig, var klädd med en klädesmatta — och snart stod jag der nere, skyld af en skärm, hvars ändamål tydligen var att framdragas framför trappan, men som nu var undanskjuten åt sidan och lemnade en vrå, der jag fick rum.

Den qvinnoskepnad, jag förut skymtat, såg jag nu tydligt; det var en gammal gumma med insjunkna anletsdrag och ett par mörka, dystra ögon, som förskräckte mig. De gamle bruka ofta tala vid sig sjelfva, och så var äfven här fallet; den gamla lät mig i afbrutna meningar höra åtskilligt: »hon lefver bara i herrlighet, hon — barnet frågar hon inte efter — vore inte jag, så — hm, hm — åh ja, sådan var mor före henne — hon är vacker kantänka och kan inte med att barnet har blå ögon som fadren. Stackars öfvergifna barn!»

Öfvergifna? tänkte jag, och tittade nyfiket på den granna vaggan. Kan ett öfvergifvet barn sofva i en så präktig vagg?

»Hm», återtog gumman efter en stunds tystnad, »hm — det är tredjedag jul i dag, och medan de leka der oppe och tänka på intet, så vill jag se, huru det går deras barn — och lilla Anna. — Ack, Herre Gud! hon är fattig mans barn, Anna; men lyckan råf för års-

växt; det kan ingen veta, tillade hon och nickade, »kan ingen veta, hur Herren har sina vägar.»

Nu började gumman att leta i en låda och drog slutligen fram derur en liten nyckel. »Hm, det är nyckeln till skåpet der hemma, der bibeln ligger och psalmboken — hm, den skola de få igen der borta — fattigt folk tror på bibeln och behöfver honom.» »Hvad blir det nu utaf», tänkte jag, då gumman ryckte ett hårstrå ur sitt hufvud och knöt i nyckeln. »Dubbel rännknut skall det vara», mumlade hon för sig sjelf. »Hm, det är barnsligt med sådant der; men något måste man roa sig med.» Nu tog gumman fram ett dricksglas, virade håret några gånger kring fingret och höll det så, att den lilla nyckeln hängde midt i glaset. Jag såg klart att gumman darrade på handen, så att den lilla nyckeln svängde fram och åter i glaset. »Nu är det att hålla stadigt», sade gumman, och började derefter, med dämpad röst, att sjunga:

»Hur skall med lilla Emerentia gå?

Lilla nyckel, svara derpå.

Årans krans,

Ryktets glans —»

»Ännu är det tyst», tillade gumman.

»Gods och pengar,

Vagn och drängar —»

Nu klingade nyckeln mot glaset. Kling, kling »ser man», mumlade gumman, »nu slog han; nå vidare:

Armod i ditt bo,

Hopp och tro,

Rikedom och lycka —

Hm», mumlade gumman, »nu klingar han inte — nå väl

Fattigdom skall trycka! —»

kling, kling, kling, sjöng det i glaset. »Hm, det der hänger aldrig rätt ihop», yttrade gumman, »det der förstår jag icke.

Amen, amen, så skall gå!»

tillade hon efter en stunds begrundande, och nyckeln klingade åter, liksom för att bekräfta spådomen.

»Nå», återtog gumman efter en stunds hvila, »nå, nu skall jag se hvad han säger om Anna, min lilla Anna. — Ja, ja, föräldrarne veta ej huru stor skatt de ega i det barnet; men gamla mormor vet det, hon.»

Nu började hon sin trollsång åter:

»Hur skall med lilla Anna gå?
Lilla nyckel, svara derpå.
Årans krans,
Ryktets glans,
Gods och pengar,
Vagn och drängar —

allt är tyst — intet af allt det der får min lilla Anna.

Armod i ditt bo —

kling, kling — nu slår nyckeln.

Hopp och tro —»

kling, kling — återigen, nå, det är godt nog åt den fattige.

Rikedom och lycka —»

kling, kling. »Nu förstår jag ingenting af alltihop», afbröt gumman och upprepade: »Armod i ditt bo — Hopp och tro — Rikedom och lycka — och för dessa orimligheter ringer nyckeln. — Nå, ring nu omkull alltihop», tillade hon, liksom förargad på den lilla spåmannen, som svängde sig på ett hår, »ring nu också — Fattigdom skall trycka — hvad? han är tyst — Amen, amen, så skall gå!»

Nu vaknade åter barnet, och gumman skyndade sig att gömma nyckeln, kastade en forskande blick kring rummet, liksom hon fruktat lyssnare, och lutade sig öfver vaggan. Jag, som för min del funnit det der trolleriet mindre intressant, begagnade tillfället och smög upp för trappan in till min papegoja, som sade: »papegoja vill ha mat». — Jag fann allt så underligt, så spöklikt; ty Anna Lena der hemma hade många gånger talat om spökhistorier för mig. Jag skyndade mig in i de lefvande rummen, återsåg det glada hvimlet, de strålande ljuskronorna, de stora trymåerna, och fann mig ej väl till mods förrän jag stod bredvid min far.

»Har lille Rolf nu hållit samspråk med papegojan?» frågade friherrinnan. Säg, lille Rolf, är ej det en vacker fogel? Du ser så mörk ut, min gosse; hon har väl ej huggit dig eller skrämt dig?»

»Nej — nej», sade jag helt kort.

Hon fann troligen, att jag ej var road af konversationen, och upphörde. Den spenslige herrn, som förut förklarar mina känslor, klappade mig på hufvudet och sade: »lille Paris är säkert sömnig.»

Men jag — jag grämde mig i mitt hjerta, fastän jag ej viste hvarför. Den gamlas sång, nyckelns klingande stod lefvande för min

sjal — och allt var så bittert — hvarför? hvarför? Jo, jag hade i en gyllene vagga sett — ett öfvergifvet barn.

»Jag nödgas säga madam», yttrade friherrinnan några år derefter till Emerences sköterska, madam Tallqvist, »jag nödgas säga, att jag icke vill ha mitt barn till en sådan tjock och lunsig varelse, som hennes dotterdotter.»

»Ja, hennes nåd, det kan vara sant nog, att Anna är bra lunsig, men hon är frisk och rask, Gud ske lof, och om den lilla fröken —»

»Vore så frisk, menar ni», afbröt henne friherrinnan, »så kunde hennes växt göra litet till saken. Emellertid säger jag nu, en gång för alla — flickan skall snöras; ty i annat fall får hon ingen styrsel i kroppen. — Brittchen skall snöra henne; och hon, madam, låter en annan gång bli att lösa opp snörbanden, så att den stackars ungen aldrig skall få någon form.»

»Stackars min lilla fröken», hviskade gumman för sig sjelf, då hon återvände till barnkammaren, »stackars lilla Emerence», sade hon, då det lilla bleka barnet, uppledsnadt vid allt, började gråta öfver att ingenting var roligt; deremot stöjade der i rummet ett annat barn, det var lill-Anna, hon var glad och fann hvarje småsak så märkvärdig och så rolig. De begge barnen voro lika gamla och nära nog uppfostrade tillsammans, emedan gumman Tallqvist, så snart lill-Anna kunde gå, tog henne som lekkamrat med Emerence. Friherrinnan hade väl menat, att torparens dotter skulle blifva ett slags slafvinna åt hennes egen, men lill-Anna hade en öfvervinnelig frihetskärlek och förstod sig dessutom så litet på krus och komplimenter, att hon i stället blef riktig kamrat med lilla fröken, som ej förlorade derpå, utan tvärtom just derigenom vann den smula glädje hon kände. Barnen voro åtta år, och Emerence tycktes blifva allt, utom vacker; det var ett blekt, magert barnansigte, med denna prägel af ängslighet, som cellsystemet, användt i uppfostran, har med sig, detta betryckta utseende och denna missnöjda min, som stämpla alla barn, som uppfödas inne och tuktas till stillhet och hvad man kallar seder. — Jag vet ej andra seder, passande för barnet, än dem, som roa det, som bidra till dess harmoniska utveckling både till kropp och själ: således glädje, lek och lärdom om hvart annat. Den tid kommer nog, då barndomens fröjder ej mera äro till för oss. Deremot var Anna en »dugtig unge», och glad

som ett vinterny, fastän hon ej fått vanan att sköta om sin paryr. Sant var väl, att mormor hvar enda morgon skurade henne ren och blank i det glada, sorgfria ansigtet, att det ljusa håret ordentligen kammades bakom öronen, men det varade icke heller länge, förrän lockarne tarfvade att strykas bort med de knubbiga händerna, hvilken sorts putsning dock ej oftare företogs, än då håret hindrade den fria utsigten. Deremot var lilla fröken hela dagen putsad och fin och så aktsam och noga.

Barnen trufdes väl tillsammans ända till dess en oförutsedd händelse förstörde deras frid och skilde dem åt.

Det fans nemligen en gammal onkel i familjen, han kallades vanligen blott för onkel Gabriel, det var en god, känslig människa, med sinne för det sköna och ädla, så i natur som konst — med ett ord, en besynnerlig människa, som dock fick tillåtelse att vara besynnerlig, därför att han var mäktig rik och egde några gods i Skåne. Onkel Gabriel var ogift; ty bland andra besynnerligheter hade han äfven den, att han blott varit kär en gång — och då den spekulationen slog felt, blef han det ej flera gånger — han var således ännu vid sjuttio års ålder en gammal ungtkarl, den besynnerlige onkel Gabriel.

En vacker dag kom den lille gentile mannen, som jag förut omtalat, opp till friherrns och berättade med brådska, att onkel Gabriel kommit till staden, men att han tagit in på ett värdshus. Friherrinnan smålog sötsurt: »Onkel Gabriel har alltid varit besynnerlig; och då han har släkt i staden, skulle detta förefalla förunderligt, om han vore en annan, än han är. Käre Gyllenpil, du måste skynda till honom.»

Baron Gyllenpil var en passiv och mycket beskedlig man, och rådfrågades sällan i husets affärer, hvaremot han alltid, då det behöfdes, fick agera herre i huset och inleda representationen. För öfrigt svarfvade han ganska bra, spelade något fortepiano, läste fransyska romaner och var konstkännare; med ett ord, han var en sådan der beskedlig seigneur, som gick sitt lif ganska honnett igenom, och lika litet gjorde någon emot, som han gjorde någonting nyttigt. Han lefde rätt och slätt; men lefde enligt sitt stånd och sin förmögenhet, och var för öfrigt sin hustrus man.

»Käre Gyllenpil, gå då!» yttrade friherrinnan, »du måste inbjuda onkel Gabriel att bo hos oss; vi skola pussla om den gode gubben.»

»Ja, verkligen, min bästa, jag skall använda mina bona officia», sade baronen; »det är ej utan man kan något latin ännu. Jag går, min vän, och för med mig onkel Gabriel.»

»En ganska aktningvärd man, gamle baron Gabriel», yttrade den gentile herrn med polisongerna, »en ganska originel man, med ett gubbhufvud, sådant som jag sett det af Titian.»

»Uppriktigt sagdt, min gode Mikael», smålog friherrinnan, »onkel Gabriel är en stor narr, men mycket rik — det har till och med varit och är hans mening att göra vårt barn till sin universalarfvinge.»

»Jaså, gratulerar», yttrade den gode Mikael eller kongl. sekter Pansarhjerta, »gratulerar, jag hörde på honom, att han intresserade sig för lilla Emerence. — Är hon vacker?» sade han. »Ja bevars, hon är en liten skönhet», sade jag. — »Hon är väl glad och fri af sig; ty trumpna ungar kan jag ej med», sade han. — »Hon är glädjen och älskvärdheten själf, sade jag.»

Friherrinnan suckade djupt — intet af allt det der var sant — hon var tvärt om. »Nå, bästa Mikael, hvad sade han vidare?» frågade friherrinnan, med dold fruktan.

»Jo», återtog denne, »han sade, att han älskade glada, lyckliga barn, och att han besökt familjer, men öfverallt — förlåt att jag nyttjar den originelle gubbens ord — men öfverallt träffat idel konstlade, uppspetade barn, som ej vunnit hans sympatier. Han riktigt glädde sig åt att få se lilla Emerence.»

»Kanske han kommer snart», yttrade friherrinnan; »jag måste se om min lilla juvel — farväl, bästa Mikael — förlåt!»

Mikael gick och friherrinnan skyndade sig till barnkammaren; det var ett sällsynt besök. Både madamen och barnet sågo förundrade den granna frun inträda, och väntade, hvar i sin stad, någonting mycket märkvärdigt.

»Kors, kära Emerence, hvad du är blek och ser ängslig ut», yttrade friherrinnan, i hvars hjerna idéerna om det stora testamentet gjort revolution. »Du skall se glad ut — inte så — nå, skratta och var glad, Emerence! Vill du icke!» — Omöjligt, ej ett leende kom öfver de bleka läpparne, ej en solskensskymt glindrade i de djupt liggande, dystra ögonen. »Nå, Emerence, se glad ut — nå, du vill inte — när mamma befäller, vill du inte lyda mamma?»

»Jo — jo, mamma», stammade flickan, »jag är så glad, så glad, bara mamma inte är ond; söta mamma, jag är glad.»

»Du är en kurjös flicka», återtog modren; »är du glad, då gråten står i ögonen på dig? Madam gör flickan alldeles pjollrig — kanske mitt stackars barn får stå efter för er egen tjocka dotterdotter. Nå väl, hon skall ej länge bli kvar, flickan är ju alldeles förtryckt. Nå, madam Tallqvist?»

»Min nådiga hennes nåd, allt det der kommer deraf, att lilla fröken så tidigt har blifvit tvingad att ej vara yr och barnslig; nu är hon, som sagdt är, försagd. — Jag skall säga hennes nåd, att hon ej vet huru hon skall bära sig åt, då hon skall vara glad.»

»Nu är emellertid min befallning, att Emerence snöres, klädes, enkelt men smakfullt, håret brännes i långa lockar, och så muntrar ni opp henne — och du, Emerence, du skall vara glad — hör du! Mamma säger, att du skall vara munter och yr, då du kommer opp i salongen och träffar en gammal herre med grått hår, och svara honom raskt och precist, så att vi ej få skam af dig.»

Efter denna ömma och uppmuntrande befallning återvände friherrinnan till salongen för att invänta den der besynnerlige onkel Gabriel, om hvilken hon hört så mycket berättas, utan att, det oakadt, kunna uppfatta hans karakter, därför att hon lika litet kunde eller ville känna en människas verkliga värde eller lumpenhet, som den, hvilken blott älskar naturen, frågar efter hvad de herrliga blommorna heta, eller om de äro läkande eller giftiga.

Under passagen genom den sträcka rum, som jag förut beskrifvit ligga mellan stora sällskapsrummet och barnkammaren hos baron Gyllenpils, bléf hon uppmärksam på ett ovanligt stoj och högljudt skratt, och då hon inträdde, såg hon en liten gråhårig man, som lekte med lill-Anna.

»Tyst nu, min unge», yttrade den gamle och reste sig opp, »tyst nu barn.» — Han närmade sig friherrinnan, såg henne mildt, men noga, in i ögonen och sade småleende: »friherrinnan Gyllenpil, eller huru?»

»Jo, man kallar mig så», yttrade friherrinnan något snäsigt; emedan den gamle på sin höjd såg ut att vara rådman i en småstad.

»Jaså — det är bra det, lilla kusin», återtog den gamle, »jag heter Gabriel Gyllenpil och är Dagoberts fars kusin.»

»Ah, onkel Gabriel!» utropade friherrinnan öfverraskad, »tusende gånger välkommen till oss i vår lilla våning!»

»Lilla?» frågade gubben och såg sig småleende omkring; »vet ni,

kusin, i denna lilla våning kunde tjugu lyckliga familjer få rum — och, kusin, tjugu lyckliga föräldrar och hundrade barns glädje kunde rymmas i er lilla våning.»

»Min man har således ej träffat er, bäste onkel», afbröt friherrinnan onkel Gabriels vackra betraktelse.

»Nej, min bästa kusin, nej; men er flicka tycker jag om. Nå, låt bli frackskörten, unge — hon är glad och fri, lycklig och yr — nå, nå, gamla bli vi med tiden.»

»Vår flicka?» frågade friherrinnan.

»Ja, kusin, jag tackar er uppriktigt för er uppfostringsmetod — och kan onkel Gabriel göra något för den der ungen, så gör han det gerna; kom hit, barn, och sitt i knäet på onkel, medan vi tala; nu skall du vara tyst och snäll, sedan skola vi leka.»

Anna kröp opp i gubbens knä och satt stilla som en bild.

»Ni misstar er, bäste onkel», började friherrinnan.

»Nej, frukta icke det, kusin; detta barn, med sin friska glädighet sticker hjert af mot alla de »tåpiga» och uppskrufvade ungar, som slägten, Gud nå's så visst, består sig. Jag har rest omkring; öfverallt har jag träffat små underverk, men inga barn; den ene har klinkat Bethoven för mig och sträckt på de små fingrarna, att de blifvit som strumpstickor; en annan har velat pladdra franska för mig, och friherrinnan Alexanders äldsta flicka, som är ända till 11 år gammal, slog sig ut i litteraturen för mig och kände till, Gud vet hvad. — Allt det der plågade mig, riktigt pinade mig, att se det bästa Gud skapat, ett godt, gladt och oskyldigt barn, af fäfånga förvandlas från en himlens spegelbild till en papegoja, från frihet till slafveri, från lycka till missnöje.»

»Men, bäste onkel...»

»Ja, min kusin», afbröt gubben den påbegynta rättelsen, jag tackar er hjertligt, kusin, att ni velat vara den enda i slägten, som låtit barnet vara barn, och, tillade han med tårar i ögonvrån, jag blef också uppfostrad till en sådan der konstmenniska. Ack! hvad jag led, hvad jag gret och bad när jag var liten, jag bad om förskoning; men förgäfvades, man ville ha mig till ett underverk af lydnad, af kunskap, och predikade dygd morgon och qväll — hur gick det, kusin? Jo, så, att jag lydde af fruktan, ej af kärlek, att jag blef uttråkad af vetande innan jag fick något, och att min dygd blef ett löst skal, som jag skakade af mig, så snart jag kunde. Nå väl, jag föll således på många

galenskaper, bar mig eländigt åt många gånger; men — lika godt», tillade han med rörelse, efter någon tystnad, »det *en* qvinna, min mor, försummade, det upprättade en *annan* qvinna, min fästmö. — Hon var en vänlig själ, ett barn, en engel, — hon räckte handen till den fallande, till mig, som höll på att sjunka, och lärde mig att gå; sedan var det liksom hon på lek fästat ett par vingar vid min själ — och jag blef lätt och glad, blef åter ett barn, jag kände huru hvarje skuld, hvarje ånger lossnade från mitt sinne. Och, kusin! så blef jag åter ett barn och är det ännu på min ålderdom, och hoppas till Gud att kunna som ett barn få aflägga räkenskap för min lefnad. Nå, lilla kusin, ni ser så dystert ut; tacka Gud för detta barn, som han gifvit er till ert ålderdomsstöd.»

Friherrinnan hade, under onkel Gabriels långa berättelse, i sitt hjerta harmats öfver att lill-Anna kommit hennes Emerence i vägen, men det var en gång gjordt, och då hon nu fann den gamles »svaghet», syntes henne bäst att ej, genom att framställa sin egen dotter, förstöra det gynsamma intryck, torparens hade gjort på den rike onkeln. Hon svarade därför, utan att göra invändningar: »ja, jag tackar Gud, bästa onkel.»

»Deri gör kusin rätt. Se så, kusin, nu gör jag uppbrott», började gubben, »och du, min flicka! fortfar att vara glad och rask, du blir en liten galant telning af familjen.»

»Onkel stannar väl hos oss?» frågade friherrinnan, hemligt önskande att gubben skulle vara borta, innan misstaget af någon händelse kunde röjas. »Onkel stannar väl hos oss några dagar?»

»Nej, kusin, ej en timma, hästarne äro bestälda. Farväl, kusin, helsa Dagobert — och du, lilla barn», fortsatte gubben högtidligt och lade sin hand på lill-Annas hufvud, »och du, barn, Gud välsigne dig och lede dig på ljusets väg, Gud beskydde dig, du svaga, att du må finna kraft i din svaghet! Se så, farväl, kusin.»

»Dagobert blir kanske ledsen», började friherrinnan.

»Ledsen, kusin! Åh nej, Dagobert känner mig knappast — helsa honom från mig — det är alldeles nog för hans hjerta. Farväl!»

Den underlige gubben försvann, och sjelfva lill-Anna tyckte, att det var en besynnerlig människa, men tillika, att det var en bra beskeddlig gubbe, den der.

Baron Gyllenpil kom nu flåsande tillbaka. Verkligen jag är i

stånd att få rätt på onkel Gabriel», sade han, »han var redan ute, men skall resa nu genast.»

»Han har varit här», afbröt honom friherrinnan.

»Och du bjöd honom inte qvar, min vän?» frågade baronen; »vi ha kronärtskockor till middag, det skulle han tyckt om.»

»Väl möjligt, men han ville ej bli qvar, och verkligen», tillade hon försmädligt leende, »jag kunde ej locka honom med kronärtskockorna; ty, sanningen att säga, jag någonsin lagt mig i köksaffärerna. Dessutom så...»

»Ja, jag skall genast söka opp honom», inföll baronen och fattade sin hatt.

»Dessutom», sade friherrinnan, »så är det klokast att låta gubben fara efter sitt eget förvirrade hufvud, jag, för min del, har nog af den »barnslige» onkel Gabriel.»

»Ja, högst kurjös lär han vara, den käre onkel Gabriel», yttrade baronen småskrattande, »jag känner honom föga, men har hört tusende löjliga historier om hans sätt att lefva bland folket der nere. Ha, ha, ha! han går till dem i stugorna, han sitter och pratar med bondgubbarne och står fadder åt alla barn, som födas — och så leker han med barnen och låter dem komma opp till sig på slottet och spelar sjelf, den gode onkel Gabriel, på fortepianot, då barnen dansa — det är hans nöje. — Stackars gubbe, hvar och en har sina nöjen, och barnlek är då en gång hans glädje. Nå, hvad sade han om Emerence?»

»Han var alldeles förtjust.»

»Präktigt, du skall få se att der blir testamente — och», tillade baron något betänksamt, »det är dyrt att lefva så här på längden; räntorna inflyta också bra ojemnt, ty folket är utfattigt — det finnes ingenting odrägligare än fattigt folk; ty beständigt äro de till besvär och aldrig göra de rätt för sig.»

Friherrinnan fann nödvändigheten af att Anna ej längre skulle vara i huset; hon insåg klart, att hennes dotter förlorade på jämförelsen, och således var inom en vecka den lilla flickan hemma hos sina föräldrar på Blomkullen — och i friherre Gyllenpils hus — fans ingen barnagladje mer.

Tre år förgå hos friherrens med lektion, hos torparens med uppfostran; flickorna äro elfva år, det är trettondagsafton.

Liksom då vi första gången trädde in i friherrens våning, stråla

alla kronorna af ljus och förgyllningarna glänsa och folket hvimlar, och glädjen? — det är detsamma med glädjen, men musiken ljuder och man dansar. Fröken Emerence gjorde sin debut i sällskapslivet. Tusende gånger hade friherrinnan sagt: »stackars Emerence, du är ändå bra ful!» Tusende försök voro gjorda för att göra henne behagligare, guvernanten hade haft all möda ospard att lära henne ett ledigt skick — allt var förgäfvets, ty endast ur känslan af frihet, af sjelfförmåga, utspringer sällskapsgåfvans hemlighet, den nemligen att lefva bland människor, utan att de känna sig tryckta deraf.

Fröken Emerence kunde aldrig glömma, att hennes mor ansåg henne ful, hvarje spegel sade henne, att hennes bleka, dystra ansigte ej kunde intaga någon; och hennes sätt att vara berodde på en sådan massa regler, att hon, för att ej glömma ena hälften, rent af måste underlåta den andra. Det var något kantigt, lillgammalt och instuderadt hos detta barn, som stötte till och med den mest bortskämda vana; ty vi fordra natur för allt skönt, och konstens högsta fulländning är då den förnekar sig sjelf och försmälter till natur; därför är allt sant skönt, allt herrligt, allt beundransvärdt alltid någonting mycket naturligt, någonting ganska enkelt.

Det var klart att fröken Emerence, som var värdinnans enda barn, utgjorde aftonens glanspunkt. Alla fjäsade och smickrade det stackars barnet, men detta smicker blef så osammanhängande, så planlöst, att hon i sitt hjerta kände, att man tog det ur luften och att hon sjelf icke gaf anledning till en enda artighet. Hon försökte le, hon till och med förestälde sig att hon var glad — men munnen kunde ej le hjertligt, äfven detta skedde efter regel.

Så stod hon i fransäsen och observerade på sig sjelf och på hvarje min hos sina grannar. — Du är ändå bra ful, säger mamma, tänkte hon beständigt — och så trodde hon alla gjorde. Der sitta två hviskande personer bakom henne, de märka troligen icke, att det är *hon*, som står framför dem. »Hon är bra obehaglig», yttrade den ene, en ung herre, till en äldre man med kommandörsstjerna. »Ja, besynnerligt nog, då hennes mor är en skönhet», svarade denne. »Men lilla Amy von Tam är en prydnad för societeten; se, med hvilket behag hon rör sig, se, hur hon småler som en engel», hviskade den yngre herrn.

Den gamle rigtade sin lorgnett på den unga flickan, som nu dan-

sade. »I sanning», yttrade han, »hon blir en stjärna af första rangen för societeten — ja, i sanning, en stjärna af första rangen.»

Emerence hörde dessa ord, och hennes ögon blixtrade af afund och smärta. »Och jag är så ful — jag kan aldrig bli någon stjärna, stackars jag; lycklig hon!» Dessa ord voro en af dessa småsaker, som sätta sin stämpel på hela lifvet. Efter detta ögonblick tänkte hon ej på annat än: »huru skall jag bli en stjärna, om blott en liten stjärna i sällskapslifvet?»

Blomkullen. — Ett vackert namn i sanning, men torpet förtjenade sitt namn; ty på den fria plats i skogen, der det var bygd, växte hvarje år tusende blommor — vildblommor, ranunkler, blåklockor, hvit-neckor och gökblommor; men ändå var det en blomkulle. Nu var det vinter, snön låg öfver blommorna, och rundt omkring låg djupa skogen och blickade mörk på den lilla grå stugan, der Annas föräldrar bodde. Äfven der firades trettondagsafton, men ej med bal; deremot brann en präktig granbrasa i spiseln och far sjelf läste högt ur en historiebok för mor, som lagade till fisken och gröten. Anna var borta i närmaste by för att hemta åtskilligt smått till aftonen.

»Det är ändå bra underligt att Anna inte kommer igen», yttrade fadren och lade bort boken; hm, visst skulle hon hunnit bort till Lars Olsson och tillbaka på mindre än två timmar, och nu visar klockan på nio redan.»

Den gamla träklockan knäppte skrällande i sin gamla takt, och visaren pekade obevekligt på nio; flickan hade varit borta i fyra timmar.

»Hvar i Guds namn är Anna?» frågade modren, som ej förut tänkt på sin dotter; hon måtte väl icke gått »vill» i skogen?»

Denna tanke, som modrens fruktan ingaf henne, stegrades snart till full öfvertygelse, och några minuter derefter voro de begge makarne ute och sökte. Snart hördes genom skogen från två håll: poh—poh Anna! Men allt var tyst. Fadern tog ginaste vägen till byn. — Hon hade länge sedan gått derifrån, sade man, och tröstlös gick han åter åt skogen och ropade sitt poh! poh! Den enda han råkade var hustrun; det var afgjordt: flickan hade gått vilse och när dagen kom och byn gick skall genom nejden, skulle de måhända finna sitt enda barn, död, stelfrusen på en klippa, eller inkrupen i en buske.

Det var mörkt på himlen, digra snömoln hängde framför stjernorna,

det blåste sakta men isigt mellan de susande träden, allt var tyst; då drogo de arma föräldrarne hem igen, utan sin flicka.

»Hu, hvad det är mörkt här inne!» sade mannen då de inträdde i stugan. »Gud beskyddar nog flickan, mor, och gråt inte, tro på Gud!» — »Ja, jag tror», snyftade modren, »men vi hafva varit så lyckliga och därför — därför vill Gud pröfva oss och ta ifrån oss det käraste vi hafva.»

Knappt fladdrade den första spånen i spiseln förrän dörren öppnades och Anna trädde in, röd om kinderna af köld och snöig på kläderna. »I han väl varit ledsna, kan jag tro», sade hon småleende; »det var en tur att jag kom fram.»

»Ack, barn, är det du!» ropade modren, och, som vanligt är händelsen, blef hon litet ond på sin flicka, som skrämt henne, »hvar i Guds namn har du varit?»

»I skogen mor, jag gick »vill» och blef bra rädd», sade flickan, »men så kom jag i håg hvad I sagt, mor: »öfverallt ser han till oss, sina barn, i nåd, om vi bedja honom rätt innerligt» — och se, mor, då föll jag på knä vid en stubbe, och jag bad så innerligt till Gud att han skulle leda mig hem igen — och vet mor, det var så mulet förut, men skyarne delade sig och der glänste fram några stjernor — och jag blef så glad då jag igenkände »friggeråcken», ty nu viste jag väderstrecket, och jag gick rakt genom skogen, öfver myra och berg, och allt så lyste stjernorna; men så snart jag skymtade stugan, drogo sig skyarne samman, och så såg jag eld glimma i stugan, och så kom jag hit igen. Gud ske lof att jag är hemma; nu skola vi smaka gröten.»

»Gud ske lof att du är hemma», sade modren, »men gröten är visst vidbränd, och dertill är du skulden, som skrämde oss så; om det inte varit, så hade gröten varit annorlunda.»

»Kära Katrina», skrattade mannen, »du på en gång tackar Gud för ditt barn och harmas öfver att gröten är vidbränd — låt det bekymret fara — den, som tror, behöfver ej bekymras.»

Anna kunde ej låta bli att tänka på den fara hon lupit, och hur stjernorna tittade fram ur mörkret då hon bad — äfven detta var ett intryck för lifstiden, liksom det som hennes lekkamrat fått samma afton; men huru olika verka ej salongens stjernor på själen mot himlens!

Barnen togo sin riktning, sin lifsbana. Den ena grämde sig öfver att ingen om henne förespådde, liksom om fröken von Tam: hon blir

en stjärna af första ordningen; ett tyst hat, en undertryckt harm öfver naturens orättvisa, skar igenom den arma flickans hjerta — och ingen himlens stjärna ledde henne på rätta vägen. Hon famlade efter beröm, och fann det icke; hon sökte lugn inom sig, men fann der blott oreda och knot; stackars flicka!

Anna deremot fick ifrån detta ögonblick en sann, innerlig förtröstan på Gud; aldrig förut hade hon funnit sig så säker, så trygg, så nöjd. Det ligger en hel hjeltedikt i den tanken: Gud ser mig, Gud leder mina öden; det finnes intet som väcker vår fasa, intet som kommer vårt hjerta att darra, om vi fast och beständigt omfatta denna tro, och tillika finnes ingen tanke, som lättare gör oss till barn än just denna; ty vår far lefver, vi äro i hans hus och under hans beskydd. Och liksom barn, hvilka tro sin far mäktig till allt och därför ej frukta något vid hans sida, frukta vi, också intet, utan tro som barnen: vår far kan ej neka oss något om vi bedja; och så bedja vi innerligt och barnsligt och fadren ger — hvad kan han ge oss — en uddlös knif, med hvilken vi tälja våra leksaker, eller en oskadlig färg, med hvilken vi måla vår framtid i purpur; och så låter han oss leka till dess vi tröttnat och slumra in — och då vi vakna, hvilat vi på hans armar och se en ny dag randas.

»I hvilken roman har du läst det der?» frågade löjtnant Rigelstedt sin vän, löjtnant von Turn; »i hvilken roman har du fått de der sakramensskade historierna om qvinnans plats i samhället? — Ser du, köket eller förmakssoffan är hennes plats. I samhället, hvad har hon der att göra? Det är, förbanna mig, nog af med alla qvinfolk i frackar, så att vi ej behöfva önska oss sådana äfven i kjolar, som gripa i samhället.»

»Det gör mig ondt», afbröt von Turn, »att du ej förstår mig, ej vill förstå mig.»

»Förstå! Jo visst förstår jag», skrattade Rigelstedt. »Qvinnan är pro primo en engel, det förstås, en veritabel engel, och pro secundo är det hon, som ger människoslägtet dess första bildning — och är samhällets hjertblad — nå väl, allt det der är ju bara puder. Låt vara att qvinnan är vacker då hon är ung, så går det, förbanna mig, sin kos när hon har en verldsborgare på knäet — och item, bror, inte gör hon oss till hvad vi äro; ty dygd och förstånd och — jag hade

så när sagt sedlighet, fastän Gud skall veta att det ej fins öfverflöd deraf — nå ja, allt det der måtte väl ej trattas i oss med mjölvällingen — således är qvinnans ädla plats som engel och människoslägtets sedlighetsgenius — bara puder.»

»Du räknar då hennes hjerta, hennes kärlek för intet?»

»Ha, ha, ha! Nu är du galen, kära Theodor. Hennes hjerta — ha, ha, ha! — der ha vi ägget — qvinnans hjerta — när ser du till hjertat? Man intager jungfrurnas hjertan med en schalett eller kontanter och damernas med smicker; det går på ett ut, ty man kan alltid evalvera artigheterna i reda penningar; litet fjesk, till exempel när man håller på att slå näsan i backen för att ta opp damens näsduk, är värdt omkring 24 sk., då man hänger på henne kappan deremot, motsvarar knappt 12 sk.; men står man och ser betagen ut och förstulet betraktar en flicka, dock så att hon riktigt märker ens ömma, hopplösa låga, så är ömheten för sig åtminstone värd tio riksdaler, och hopplösheten, om den spelas väl, minst hundra banko.»

»Du tror då inte på qvinnans värde?» yttrade von Turn och reste sig opp i vredesmod för att gå.

»Nå väl, var stilla, Theodor, saken är väl ej så sakramenska öm heller, fastän du nu är förlofvad — lycka till, bror! — Jo, ser du, jag tror på qvinnans värde; ty om söta far har fyrahundratusen riksdaler och har två döttrar, så är hvardera dottern ingenting värd — nå, nå, blif inte het — så länge pappa lefver; men när han blifvit »salig», så besticker sig hennes värde till 100,000 riksdaler och svärmor är, bröder emellan, värd två, med fem nollor efter.»

»Du är galen med dina siffräkningar», yttrade von Turn och satte sig åter; »man kan ej annat än skratta åt dig, fastän skämtet ej är passande just.»

»Skämt? — Nej, bror, jag skämtar aldrig», svarade Rigelstedt, »mina åsigter grunda sig på observation — ser du, jag förstår och har con amore studerat qvinnan; du åter känner henne ur böcker bara — nå väl, bror! hvad fann jag? Åh jo — kärlek, sådan den var. Det finnes nästan ingen klass, med hvilken jag ej haft mina små kärleksäfventyr. Ingenstädes fann jag en enda smula af all denna ömhet, all denna trohet och kärlek, som står beskrifvet i böckerna. Och se sedan på våra äktenskap, huru de hänga ihop? Man och hustru utgöra ett bolag, en firma, der mannen sköter de yttre affärerna och hustrun står hemma i boden; han gör köpslut, hon har minuthandel; han be-

fraktar fartyg, hon sköter ekonomien — eller om hon ej kan det eller vill det, och herrskapet i öfrigt har råd, så är hustrun blott en grannlåt i förmaket, och man skaffar sig en fru af samma reson, som man köper en tafla af Fahlerantz eller Södermark, för att pryda salongen. Vidare, råkar man vara en fattig sate, så friar man och blir kär, förtjust, förtviflad — allt som behagas, för att få fred för sina björnar, och så lyckliggör man en arftagerska, som vill bli gift — hon må vara ful som ett spöke och obehaglig som ett regndusk om hösten. Så der är det i det praktiska lifvet — punctum.»

»Det är en tröstlös lära», sade von Turn, »men det kommer sig deraf, att du aldrig känt någon värdig qvinna.»

»Väl möjligt, men då lär det vara förbannadt svårt efter dem. — Du skall gifta dig?»

»Ja, med en ädel flicka, som älskar mig lika mycket som jag henne», svarade von Turn med värma.

Rigelstedt smålog försmädligt.

»Lycka till, bror! Hon har pengar?»

»Icke mycket, men med flit och omtanka skola vi lefva lyckligt i vårt lilla hem.»

»Mjuka tjenare! I ert lilla hem? Jo, ser man på — det blir allt mycket romantiskt. Herr löjtnanten får sig oskalad potatis och stekt sill, hvilken anrättning herr löjtnanten i salig hänryckning skalar och benar, och lilla fru löjtnantskan går der och stökar, sotig om händerna, eller sticker strumpor eller väfver dagen i ända, för att ha något på de små englarne, som slita som vargar. Herr löjtnanten sitter högst salig i sin obemärkta koja och hör på skriket och skränet, när lille Anders har slagit pannan i dörrkanten, eller lilla Adelaïde hållt ut bläckhornet öfver mammas präktiga lapptäcke, och mamma funnit sig föranlåten att ta ner riset från spegeln, der det sitter.»

»Du målar präktigt», skrattade von Turn, »men jag förlåter dig, ty du är dock ej elak och menar ej som du säger. Du känner dessutom ej min fästmö.»

»Och du, bror, känner henne min själ icke heller», sade Rigelstedt; »tro mig, jag känner qvinnan i allmänhet.»

»Ja, i allmänhet, derpå tviflar jag inte», anmärkte von Turn.

»Häng dig icke vid ord; jag känner könet, jag, och om Gud skall straffa mig med en hustru, så skulle jag vara galen, om jag ej gifte mig så rikt, att hon kunde bo en trappa nedanför min våning,

och att barnkammaren låge in på gården — då kunde det gå an; ty då vore friheten bevarad, och utan frihet finnes ingen sällhet.»

Von Turn betraktade sin vän länge stillatigande.

»Är detta ditt allvar, Rigelstedt?» frågade han ändtligen med rörelse; »är detta ditt allvar? Tror du väl att Gud skapat qvinnan blott som en leksak, ett lappri, ett verktyg för mannens vilja? Tror du verkligen att den lära du drifver, blir ostraffad? — Kom i håg, att den som ej tror på möjligheten af något ädelt, han träffar också aldrig något sådant; och träffar han det, så tillbakastötes han som en främling. Du tror på vänskap, är det ej så?»

»Åh jo», sade Rigelstedt, med mera allvar än förut; »åh jo, jag känner *en* vän, och det är du.»

»Nå väl, du tror på vänskap; gör det icke ditt hjerta godt att ha en vän?»

»Jo, von Turn, jo — det är så tomt eljest — om jag ej hade dig, så vet jag ej huru det skulle gå.»

»Och jag är dock endast en vän, som deltar i din lycka och dina sorger, så mycket den kan, som ej sjelf är en delegare i begge. Tänk dig då en maka; hvad är hon? Jo, en vän, som genom hela lifvet skall följa dig, bedja med dig i lifvet och i döden; det är hon, som vid ditt dödsläger skall trycka den sista kyssten på dina läppar, eller ock blir det hon som går före dig dit opp och räcker dig handen, när du stapplar på din vandring in i din faders himmel. — Broder! tror du på något, så tro på äktenskapets lycka.»

Rigelstedts anlete hade antagit ett allvarligt uttryck.

»Du predikar bra, bror Theodor», sade han, liksom för att, tvärt emot sin känsla, spela rollen af känslolös.

»Hvad jag säger, det kommer från hjertat», yttrade von Turn, »och därför träffar det hjertat. Du talar om frihet, vet du hvad frihet är?»

»Du frågar mig som ett barn. Visst vet jag hvad frihet är», sade Rigelstedt. »Man är fri, då man får göra hvad man behagar.»

»Du lyder ingen», sade von Turn allvarligt, »du lyder ingen utom dig; men inom dig har du då alltid en tyrannisk herre och hans ärenden går du. Ty ginge du dina egna, fann du tillfredsställelse; men blir du någonsin tillfredsstäld?»

»Jag kan just ej säga det. Verlden har inga nöjen, som jag icke försökt och tröttnat vid», anmärkte Rigelstedt, och lade sig vårdslöst

tillbaka i soffan. Du säger således att jag ej är fri, därför att jag gör hvad jag behagar.»

»Friheten, kära du», sade von Turn och fattade sin väns hand, »friheten består ej i att göra hvad du sjelf behagar, utan i att göra hvad Gud behagar och vara nöjd med hvad Gud beskär. Om du blir gift, kom i håg att din frihet beror just derpå, att din hustru vet allt, deltar i allt — då är du fullt fri; du behöfver ej dölja dig bakom förställningen, du behöfver ej strida om mitt och ditt; ty er vilja är en gemensam vilja, er frihet är en gemensam frihet, liksom eder egendom är gemensam och edra barn äro lika eder begge. Ser du, Rigelstedt, så skall det vara.»

»Så skulle det vara», sade Rigelstedt misslynt, »men så är det icke. Mina erfarenheter —»

»Äro dock endast erfarenheter», inföll von Turn, »men i hvarje människosjäl finnes en röst, som talar kärlek, försoning, tro och hopp. Denna röst kan icke, får icke ljuga, ty då vore lifvet en lögn, och den som gaf oss det en ränksmidare; men deremot äro våra erfarenheter blott yttre åskådningar. Vi se ytan af tingen och af människorna, då vi ej studera dem med kärlek, det vill säga: då vi se dem med det sinne, som Gud nedlagt i vår själ, trons sinne. Allt godt hvilat ytterst på tro — tror du på Gud, så skall du också tro människorna, och älskar du människorna, så älskar du också deras fader.»

Von Turns allvar hade redan börjat besvära Rigelstedt, som förut funnit sig endast gripen deraf; han var en lättsinnig människa, som lika lätt fick intryck som de åter utplånades, därför svarade han nu:

»Det är, förbanna mig, skada att du ej blifvit prest. Att höra komminister von Turns predikningar skulle blifvit uppbyggligt, och det till gagns.»

»Du tänker således ej på mina ord?» frågade von Turn.

»Jo vasserra, men nu framför allt på att klockan är tre, och jag är bortbjuden på middag hos baron Gyllenpil. Det är ett äktenskap, von Turn, eller hur? Nej, det är ej något äktenskap. Men der felar det åtminstone icke, att viljorna äro förenade, ty herrn har rakt intet tecken till vilja, utan står under sin vackra fru. Det är, å propos, ändå remarkabelt hvad hon bibehåller sig; förbanna mig, är hon nära lika vacker som dottren, Emerence.»

»Hon lär vara vacker, Emerence Gyllenpil?» frågade von Turn.

»Under sin uppväxt, så —»

»Så var hon en komplett uggla, lång och skrånglig som ett beläte», afbröt Rigelstedt; »men hon tog opp sig småningom, kinderna fingo färg, ögonen eld, lynnet fick i samma mån liflighet — och innan man viste ordet af, var Emerence vacker som en dag och intressant — alldeles förbannadt.»

»Nå, då är hon väl, som du plägar säga, en stjärna i salongen?»

»Hon kunde vara det, om hon finge, stackars flicka, men kära mamma vill ha all kurtisen sjelf, och fröken får således ej visa sig utom familjekretsen. »Hon är ett barn», heter det, »hon bör så länge som möjligt skonas för societetslivets tomma glädje.» Och emellertid håller mamma på och njuter deraf — der ser du hemligheten. Den der hjerterösten må säga hvad hon vill, sådan är hon.»

»Det är sorgligt att sådant är möjligt», suckade von Turn.

»Och vanligt, förbanna mig, så vanligt som lutfisk om julqvällen», inföll Rigelstedt; »men nu slår hon tre, farväl med dig. — När reser du?»

»I morgon.»

»Jaså, lycka till, bror! Jag skall helsa på dig, då du blir gift, för att se *din* vilja ansigte mot ansigte. Det är godt, när viljan är vacker, men blir hon ful, så bevara oss. Farväl med dig.»

»Kommer du i håg, hvad en gumma, som var anklagad för trolldom, sade till rikets ständers kommission, då hon gick ur domsalen? Jag säger detsamma till dig och dina kamrater», yttrade von Turn och gick.

»Hvad sade gumman, von Turn?» ropade Rigelstedt efter honom.

»Jo, hon sade: »Gud upplyse de välvise herrarnes förstånd!» svarade von Turn. »Gud vare med dig!»

»Von Turn är en bra gosse, om han endast ej vore så öfverspänd. Kärlek, hvad är kärlek? Jag förstår ej hvad han menar med den der kärleken och den husliga lyckan», mumlade Rigelstedt för sig sjelf, sedan vännen gått.

Om vi gå en dag före honom till baron Gyllenpil, få vi återse Emerence i sitt hvardagslag. Vi känna ej igen denna flicka. Ett sådant leende, en sådan blick var ej möjlig för det förtryckta barnet; nu kunde

hon ej gräma sig öfver att modren sade: »stackars flicka, du är ändå bra full!» ty spegeln motsade modren, som numera väl ej yttrade sig precis så, men ändå ej ville erkänna att Emerence var vacker. Orsaken till detta slags afvighet mot dottrens skönhet sades väl vara en moderlig försigtighet att ej hos flickan uppväcka fäfånga, men härledde sig verkligen från en ej ogrundad farhåga, att Emerence snart skulle öfverglånsa sin mor, som bäst sjelf viste, att hon, då hennes skönhet ej mera respekterades, ej hade något annat respektabelt att disponera.

Den tillbakadragenhet, hvori Emerence måste lefva och hvars orsak hon ganska väl kände, ty likartade menniskor känna hvarandra af instinkt, utöfvade på hennes lynne en långt ifrån välgörande inflytelse. Den forna bittra känslan, som hennes fulhet väckt i hennes själ och som modrens hjertlösa ömkan beständigt stegrat, vände sig nu mot modren i stället för mot ödet, och Emerence var mäktig till allt, för att nu, då hon var i stånd dertill, uppträda och visa världen, att hon var en stjärna af första ordningen. Hon skulle ej fruktat något medel att göra sig fri, och hon önskade blott blifva gift, för att få aflägga alla band, som fjettrade henne. Hon blef således en kokett utan all förmåga af tillgifvenhet och kärlek, men som kunde spela begge delarne.

Baron Gyllenpils förmögenhet hade ansenligt sammansmält; han hade ej så obetydligt ondt af kreditorer, och funderade månadligen ut nya utvägar att än vidare skrapa penningar från sina gods; men tänkte aldrig på att sjelf flytta dit eller lefva sparsamt; ty det skulle alla andra göra, utom han sjelf. Med ett ord, affärerna voro ej de bästa, och Emerence fick också därför kläda sig så enkelt och anspråkslöst, att hon harmades deröfver, när hon jemförde sin paryr med sin mors. Huru skall jag blifva fri? tänkte hon beständigt, och lik en fånge sökte hon medel att bryta gallren, som stängde henne från den glada, beundrande världen.

En afton kom ett bref med svart lack: det var underrättelsen om att onkel Gabriel aflidit.

»Gud ske lof!» sade baronen och för med handen öfver pannan. »Nå, nu beror det på om der finnes testamente till Emerence.»

Flickan satt inne, nedlutad öfver sin sömnad, till utseendet lugn, men med klappande hjerta.

»Inspektoren skrifver, hm, hm — jåså — han dog så stilla som ett barn — hm, hm — testamentet — Emerence, du är rik! Hela onkel Gabriels egendom är vår.»

»Er, min far?» frågade Emerence och lyftade opp sitt rödblossande ansigte; »er egendom?»

»Ja visst, Emerence», svarade modren; »den är vår, så länge du är hemma.»

»Är testamentet stäldt till er eller mig?» frågade Emerence liksom blyg. »Jag vet nog att det är mina föräldrar som vårda min egendom.»

»Till dig, barn», yttrade baronen, »till dig.»

Emerence reste sig opp, och med en kraft, som bevisade huru bittra hennes känslor varit, sade hon med darrande röst:

»Min mor och ni, min far, egendomen är *min* och ingen annans; ty jag har hört, att onkel Gabriel ämnat att skänka sin egendom till en af sina släktingars döttrar, med full dispositionsrätt; är det så?»

Baronen såg förundrad på sin dotter och småskrattade.

»Åh ja, onkel Gabriel hade sina kurjösä idéer, så är det, säger inspektoren.»

»Då disponerar jag min egendom själf.»

»Du?» ropade friherrinnan vredgad.

»Ja, mamma, själf! Och ni har ej rättighet att hindra mig. Förlåt, mamma, jag är er dotter, men ej er lifegna.»

»Är du rasande, flicka?» frågade modren med vrede. »Är du rasande?»

»Nej, mamma; men jag är fri, åtminstone i ett afseende. Säg, mamma! är jag ej ett öfvergifvet barn, var jag det icke alltid? Ända från barnkammaren, der jag satt bortglömd hos gumman Tallqvist; jag såg er aldrig; ni glömde ert barn för — för hvilka? — jag vill ej nämna dem, min mor; jag växte och blef ej vacker nog, och ni tröstade er dotter genom att förebrå henne hennes fulhet. Ack, mamma, jag hade tusende gånger velat kasta mig till ert hjerta, om ni egt något.»

»Emerence, du rasar», stammade modren.

»Nej, mamma! jag rasar icke —.»

»Men tyst då, Emerence», sade fadren så kraftfullt han förmädde; »tyst då, tyst, jag befäller.»

Ett smälöje, fullt af ömkan, spelade kring flickans mun.

»Kära pappa! börja icke att befälla just nu. Men, mamma», fortfor hon, »att ni försköt mig som liten, det förlåter jag er; att ni pinade mig då jag blef större, det förlåter jag er också; men att ni nu, sedan

jag utan blygsel kan visa mig, stänger in mig, behandlar mig som ett barn, hindrar mig att uppträda i kretsar, der jag är efterlängtd — blott af fåfänga — det förlåter jag er aldrig; och onkel Gabriels testamente skall inte till värdet af ett grand gagna er.»

»Kära Emerence», sade modren, hvars hela kropp darrade af de mest stridiga känslor; »sluta då en gång; du dömer för strängt; vid Gud, jag har aldrig tänkt derpå. Sluta då för Kristi skull!»

»Ja, jag slutar, men då är det också slut med slaveriet. Jag köper i morgon dag en fasonerad sidenklädning, ekipaget skall stå till min disposition, ni gör bjudning i morgon, ni låter er dotter vara med i societén.»

»Ja, ja, goda Emerence, gerna, gerna! blott du ej fortfar på detta sätt.»

»Jag vill ha egen kammarjungfru och ej omges af mammas spioner.»

»Ack, barn, du förkrossar din mor», sade baronen och gnuggade händerna i förtviflan.

»Jag har aldrig haft någon mor», sade Emerence, »ty då vore jag annorlunda än jag är. Ack, jag känner att ni gjort mig till en afgrundsande», tillade hon och tårarne trängde med våld öfver kinderna; »jag känner, att ni uppfostrat en orm ibland er, att jag är dömd att plåga, att pina, att hämnas; och dock — ville jag det icke. Hvarför», återtog hon efter en stunds tystnad, »hvarför gjorde ni mig sådan? Jag vet väl, att jag brutit svårt mot min barnapligt, att jag på en gång förstört friden och lugnet för hela min lefnad, men jag kan ej få någon förlåtelse — och utan förlåtelse finnes ingen frid, intet lugn — ack, hvarför gjorde ni mig detta?»

Friherrinnan var djupt skakad och ropade:

»Emerence! vi förlåta dig allt hvad du sagt.»

»Ni?» sade flickan, »nej nej, ni kan ej förlåta mig. Den som lät ormen hungra, den som matade honom med gift, den har ej rättighet att förlåta, om han blir biten. Det är ett straff, mamma, och den, som straffas, behöfver ej förlåta bödeln att han slår. Men», tillade hon med en djup sanning i rösten, »men hvarför gjorde ni mig till mina föräldrars bödel?»

»Lugna dig, barn», yttrade baronen; »mamma får sina konvulsioner. — Lugna er begge två — se så, barn! Man kan bli alldeles förbrylad af ett sådant spektakel. Bara inte betjeningen hört något, så gör det ingenting, så blir allt godt igen.»

»Betjeningen har ej hört något, min far», anmärkte Emerence bittert; »men husfriden har hört nog, för att flytta hädan för alltid.»

Och dagen derefter voro rummen festligt prydda, och glada gäster kommo, och skålar tömdes för de lyckliga makarne och deras sköna dotter, och om qvällen flög Emerence småleende omkring i valsen, och glädje och godhet strålade ur de sköna ögonen — och då och då flög en blick bort till modren, som, för att försona sig, ej den qvällen dansade; det var en talande blick, som sade: ser du, mamma, hur hatet och föraktet tala kärlek. Och glädjen stod högt i taket.

»Jag skall, besitta mig, bli en annan människa», mumlade Rigelstedt, då han kom ifrån balen. »Emerence är en skön flicka, och rik se'n som ett troll. Det vore just något att slå von Turn om munnen med. Jag har i hast blifvit en moralisk karl och tror på qvinnans värde.»

»Jaså, det är du, Krans, det var väl du kom», yttrade han till betjenten, en soldat vid kompaniet, som visat sig pålitlig och redlig, och i belöning derför, utom sin tienstgöring, fick passa opp sina officerare. »Nå, Krans, nu är jag glad, nu kan du begära hvad du vill och jag skall, fan ta mig, ge dig. Ha, ha, ha! du ser ut som ett får, Krans; men, ser du, jag har satt mig i sinnet att ändra ton — jag vill gifta mig — och då skall man bli annorlunda än förut. Nå, hvad vill du ha?»

»Jo, herr löjtnant, för att tala uppriktigt», sade Krans och stälde sig småleende framför sin herre, som dans, kärlek och punsch gjort mer än vanligt öppen; »jag vill ha afsked från min uppässartjenst.»

»Hvaba, är du inte nöjd här hos mig? Du skall bli kammartjenare hos hennes nåd; hvad?»

»Jag vill hellre bli min egen kammartjenare», skrattade Krans; »ty, ser herr löjtnanten, jag vill också gifta mig.»

»Med hvem då?»

»Jo, med Anna i Blomkullen under Rigelstad.»

»Der ha vi det», ropade löjtnanten; »det är Emerences lekkamrat, som Tallqvistan en gång sade mig. Det passar bra, Krans, du har mitt lof; men drag af stöflarne först och sätt vattenkaraffen på stolen.»

Löjtnant Rigelstedt hade gjort sina observationer och fann sig ha framgång hos fröken Emerence. Han hade ett ganska oredigt begrepp

om kärlek och brydde sig icke heller om att forska derefter; men flickan tyckte om honom, och han tyckte, att hon var rasande vacker, och dermed var den saken så klar, som den kunde blifva. Emerence å sin sida ville blott bli qvitt sina föräldrar, emedan hon ej unnade dem ett enda grand af sin förmögenhet. Och som i hast ingen hyggligare fans, än löjtnant Rigelstedt, så gjorde hon allt för att intaga honom till sin fördel. Så der gingo de begge och trodde på fullt allvar, att de höllo af hvarandra.

Gumman Tallqvist satt en söndagsförmiddag, året derpå, i lilla torparstugan på Blomkullen. Det var i högsommaren, och en grann, färsk löfruska stod i spiseln i stället för brasan; bjen surrade derutanför det öppna fönstret och en och annan stor fluga förirrade sig in i stugan, som var putsad och grann; der var bröllop i gården, ty Krans skulle gifta sig med Anna. Alla voro i kyrkan utom gamla mormor, som ej kunde gå den långa skogsvägen och således blifvit ensam hemma för att se till förningarne. I den ena af byggningarna, som för tillfället begagnades till kök, voro ett par andra qvinnor sysselsatta med matlagningen, och den goda lukten af fläsk och kött ångade öfver gården och blandade sig med doften af väplingen och spirean, som växte utanför.

»Jag mins väl min gamla konst», sade gumman, spått som gått:

»Armod i ditt bo,
Hopp och tro.

Men hvarifrån rikedom och lycka skall komma begriper jag inte än. Tyst, det ringer, tror jag, från kyrkan. Hm, det var min skull, att Annas bröllop blef på samma dag som fröken Emerences.»

Nu skyndade sig gumman att midt öfver dörren fästa opp en grannlåt, som hon sjelf påhittat, ett slags sköld, der med blommor de nygiftas namn voro hopflätade, ett P och ett K, sammanbundet med ett A M D, det var Pär Krans och Anna Mårtensdotter.

»Se der en sköld», sade gumman, glad vid sig sjelf, »en sköld, lika god som baronens, som såg ut liksom en slant med två pilar i kors, riktigt som en klafve.»

Snart hördes tonerna af en fiol borta i skogen, och det dröjde ej länge, förrän hela brudstassen, med spelman i spetsen, trädde fram i dagen, och Krans i sin uniform, med vice-korporalstecknet på axeln,

vid sidan af Anna — vår egen lill-Anna. Det var ett vackert par; ty Krans var en af dessa vackra, långa och axelbreda soldater, som utgöra kompaniernas prydnad, och Anna, så tjock och lunsig hon än var som barn, var nu smärt som en vidja och vacker som en dag.

»Gud välsigne er begge!» ropade gamla mormor, då de unga kommo nog nära för att höra henne:

Armod i ditt bo, Anna lilla!
Hopp och tro — ser du, Anna, det är
Rikedom och lycka.»

Men i baron Gyllenpils våning var allt herrligt; en dekoratör hade i fjorton dagar hållit på med en pyramid af lefvande växter, på hvars spets Rigelstedtska och Gyllenpilska vapnen i tvenne sköldar lutade mot hvarandra. Namnen voro ej flätade i hvarandra, som hos korpral Krans'. Det var dock ett lysande bröllop och den qvällen välsignade friherrinnan sina barn, på öffigt sätt, och tänkte vid sig sjelf att det var en lycka, att de unga tu skulle bo på Rigelstad. Emerence tycktes rörd, men det var ej af kärlek eller saknad — hon hade intet att älska, intet att sakna — det var tvärt om i ett slags själsångest att hafva förfelat allt. Rigelstedt lät välsigna sig med samma känsla som då en vän stryker på vår frack och säger: »förlåt, du har fått krita på kragen.»

Det ligger två mil från P. ett soldattorp vid vägen; det var i fjol somras, då en vagn stannade utanför denna stuga och en dam ropade åt ett barn:

»Kan du skaffa mig ett glas vatten?»

Den lilla hvithåriga ungen tittade förundrad på den granna vagnen och den ståtliga frun, på hästarne och kusken, men minst på herrn.

»Kan du skaffa vatten?» röt kusken, och den lille barfotade, lätt som en killing, hoppade öfver stättan och in i huset.

Några minuter derefter kom en ung hustru ut med ett klart glas, fylt med vatten; det var Anna, korpral Krans' hustru.

»Här bor ju Krans?» frågade kapten Rigelstedt.

»Ja»

»Är han hemma?»

»Nej, han är ute i slåttern.»

»Är det Anna?» frågade frun med ett sorgligt leende, när hon hörde namnet Krans.

»Ja, hennes nåd!»

»Känner du igen mig, Anna?»

»Hennes nåd är bra lik fröken Emerence, men —»

»Men hon såg ej så sjuk och lidande ut som jag. — Jo, Anna, jag är densamma. Jag kommer från Loka, jag har begagnat baden der. — Du åter ser frisk och glad ut, Anna.»

»Ja, hennes nåd, Gudilof, jag är nöjd. Ack!» tillade hon, liksom hon glömt något, »mormor måste ut, hon också; vänta litet, hennes nåd.»

»Den der Krans har, förbanna mig, haft smak», yttrade kaptenen.

»Jaså, du tycker det?» anmärkte frun skarpt.

Nu kom gamla mormor, friherrinnans forna sköterska.

»Ack, Herre Gud! är det lilla hennes nåd?» sade gumman. »Men, min Gud! hvad min lilla Emerence ser blek och mager ut; Herre Gud, jag mins nog, jag. — Se, vagn och drängar, gods och pengar har ni, lilla friherrinna; men det tredje slog ej in.»

»Hvilket, kära gumma?» frågade friherrinnan.

»Åh jo, jag har alltid varit så der skrockaktig af mig, och så spådde jag en gång, då ni var liten, om er; och då klingade en nyckel i glaset för er och för Anna der. Det är underligt, att de två första raderna slå in om er begge, men den sista slår ej in.»

»Det der skall gumman, förbanna mig, tala om, det kan vara en diversion. Vi gå in — vill du Emerence?»

Och det rika paret gingo bugande in i den fattiges koja. Der var så snyggt och så trefligt, så putsadt och så nätt; de få bohagen stodo så väl i ordning, blommor och löf prydde väggarna, och här och der sutto namnsdagsgratulationer och träsnitt.

»Nå, berätta nu, gumma», sade kapten.

»Åh, det är ingenting, men jag skall säga allt. Jag tog en liten nyckel och hängde på ett hårstrå midt uti ett dricksglas och läste opp en vers. När jag läste för Anna, klingade han då jag sade:

Armod i ditt bo,
Hopp och tro,
Rikedom och lycka.

Ser hennes nåd, de två första ha slagit in, men det tredje var bara narri, som ni ser, ty rikedom finnes ej här.»

»Nå för mig då? När ringde han för mig», frågade friherrinnan.
 »Jo, han ringde för

Gods och pengar,
 Vagn och drängar,
 Armod skall dig trycka.

Ser hennes nåd, der slog de första raderna också in, men den tredje — »

»Ni har rysligt qualmigt här inne», afbröt friherrinnan den talande gumman, »jag blir sjuk, låtom oss fara.»

Och vagnen for derifrån och gumman stod länge, länge och hörde hur han rullade i backarna; det var ett kärt minne för henne.

Friherrinnan var länge tyst, slutligen bröt hon tystnaden:

»Gods och pengar. Vagn och drängar — Armod skall dig trycka — » sade hon vid sig sjelf.

»Ja, det var en befängd sammanställning; ha, ha, ha!» skrattade kaptenen.

»Nej, nej, det är rätt, jag är tryckt af armod. — Hon, Anna, hon är rik och lycklig — Hopp och tro — friherrinnan skakade på hufvudet, jag hvarken tror eller hoppas — och jag är arm, fattig, förskjuten af hela världen.»

»Men du får ju allt hvad du vill, fastän du nu blifvit rent af rasande sedan vi voro hos von Turns», sade kaptenen; »det var ett riktigt dufbo, med ungar och allt.»

»Du förstår mig icke och kommer aldrig att förstå mig. Mina von Turn är rik, hon har mor och hon har barn; Anna är bottenrik, hon har mor, mormor och sitt barn — jag allena är fattig, jag har aldrig egt det ena, och kommer aldrig att ega det senare.»

»Men, min Gud, kära du!» inföll mannen; »mamma lefver ju?»

»Jag har varit moderlös från min födelse och skall dö barnlös — tyst, du förstår mig icke.»

»Nej, det är, förbanna mig, svårt att förstå sådant grillfängeri», sade kaptenen halfhögt; men inom sig tänkte han: »den sakramenskade von Turn, som höll ett sådant tal om qvinnans värde, han borde ha min juvel.»

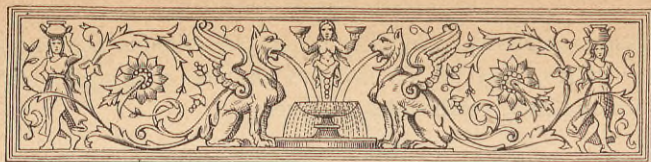
Den, som ej någonsin trott att juveler finnas, att det gifves ett kvinligt värde, som likt en perla blygsamt gömmer sig i hjertats helgedom, är ej värdig att finna andra juveler än de falska, de efter-

gjorda flussgrannlåtarna, som blott genom sin slipning och sina facetter likna de verkliga, men till sin halt äro glasbitar utan värde, som snart, rispiga och skadade, bortblandas i gruset.

Gamle onkel Gabriel, du tänkte godt om hela världen och gladde dig säkert innerligt i ditt barnahjerta, då lilla Anna stod vid dina knän och mottog din välsignelse; du trodde dig göra godt, då du gaf Emerce dina gods. Arme gubbe du bedrog dig; ty välsignelsen hade du sjelf skilt från egodelarne. Dina penningar skola skingras, men din välsignelse lefver oförskingrad i ett soldattorp, der alla äro nöjda med litet; öfver hvars låga tak stormen far fram utan att skada. Hur ofta kan ej nyckeln ringa sant och säga:

Armod i ditt bo,
Hopp och tro,
Rikedom och lycka.

Gubben Lundman och hans vänner.

Det var en vinterafton för många år sedan. Jag hade temligen brådt om; ty jag skulle hem till julafton och tiden var knapp. Jag skyndade således allt hvad den tidens skjutsväsen förmådde framåt och ville tillsätta nätterna blott för att komma fram i rätt tid. Jag hade något i min lilla kappsäck, som tvingade mig att resa genom dag och natt, och detta något var ej annat än några små julklappar, hvars hela värde endast låg deri om de utdelades på rätt tid och stund. Vid hvarje tid på året, utom julen, skola gåfvorna hafva något verkligt värde, ett, som kan mätas, vägas eller värderas; men då behöfs det alldeles icke, allra minst då man gör sig artig mot barnen. Så var nu händelsen.

Vädret var ruskigt, det småsnöade och blåste, vägen blef allt mera drifvig och vinden blef mot qvällen allt mera snål och motig. Jag riktigt gladde mig i mitt sinne att det gick något långsamt att få häst på Ramstorps gästgivaregård, der den tidens hållkarl var känd för ett visst lugn i utöfvandet af sin befattning. Jag studerade dagboken och kände liksom en hemlig afund, då jag i kolumnerna upptäckte en trea. En som reser med tre hästar måtte också ha ett riktigt beqvämt och täckt åkdon — den der gynnaren sitter som i en kammare han och behöfver inte frysa det allra minsta; ty till den der täcksläden hör äfven en varm, lätt och mjuk pels, det förstås. Hvarför har nu Gud delat så underligt, att somliga ha täcksläde och andra måste åka i en liten bondho, att somliga ha märdpels och andra måste frysa i en

tunn kappa. Det var en rik brukspatron, som rest med de tre hästarne. Jag gjorde mig underkunnig om honom med pelsen och täcksläden och fick veta, att det var en gammal skröplig man. Gammal och skröplig, återtog jag min tankegång; jag är ung och rask och frisk. Gud delar ändå bra underligt, som låter den ene vara 60, den andre blott 24 år gammal. Stackars brukspatron! Redan när skjutsgossen stampade i förstugan och nära gömd i ett snötäcke, tittade in i hållstugan, der jag på förnämsta platsen, vid ett blåmåladt slagbord och lyst af ett lutande smalljus, forskade i dagboken, gaf mig en aning om hvad jag hade att utstå i min kappa.

»Jag tror, det snöar mera nu, än förut», sade jag så lugnt, som om jag ämnat att inspärra mig i en täcksläde och vira in mig i en fall. Det är beviset på en stor karakter, att man med lugn ser olyckan i ansigtet. »Åh, det tar sig», sade pojken, »det blåser så i näsan, att man inte kan se opp».

Yrväder är således en olycka af det slaget, som man ibland icke är i stånd att se i ansigtet. »Jaså» — och så tog jag kappan på mig, drog det evinnerliga skärpet, som jag fått af den beskedliga Mina der hemma, många hvarf omkring mig som ett starkhetsbälte, skref mitt namn i dagboken och gick mina kommande öden till mötes. När jag slog igen dörren och kastade den sista blicken in i hållstugan, der Konungens Befallningshafvandes taxa var uppspikad på den brunsmörjiga väggen, ack hvad det såg trefligt ut der inne; det yrade åtminstone icke.

Men jag måste

Från hemmets härd
Gå ut uti en stormig värld.

Aldrig har denna, mång' tusende gånger upprepade, tanke så väl slagit in som nu. Således dryga två mil, allra minst fyratio tusen alnar och fyra, kanske fem timmars oafbruten resa, och allt detta blott derfor, att några barn skulle ha några minuters fröjd öfver mina julklappar. Man måste med många timmars kamp och lidande tjena in några ögonblicks glädje.

Skjutsgossen körde sin Pälle, som lika litet som någon tycktes gilla väderleken. Jag, för min del, satt insvept i kappan med ett hästtäckte öfver fötterna och mössan neddragen öfver öronen och försökte filosofera öfver naturen. Si, stormen kom sig deraf, att någonstädes söderut solen låg på hela dagen och upphettade luften; denna blef

lättare och steg opp i höjden och således blef luften förtunnad vid jordytan. Dess jemvigt stördes, och den kalla, tyngre luften från nordens rusade nu ditåt, för att fylla detta tomrum. Det måtte vara öfver en stor yta, ty luften hade ovanlig fart mot söder. Men der oppe i den högre rymden gick emellertid en ljum luftström mot norr, under det att i den lägre en kall gick mot söder. Alla de der betraktelserna hade varit ganska bra, endast jag icke personligen varit i den der nedra luftströmmen och om landsvägen ej precisst gått mot norr, hvilka omständigheter bra mycket svalnade min vetenskapliga ifver.

Om jag nu kunde se någonting, så skulle jag se att snön har en ganska vacker kristallform. Det är frusna vattenångor och de finaste delarne lägga sig efter vissa lagar, bilda vissa bestämda figurer. Vi se dylika figurer på en frusen fönsterruta. I rum, der fuktigheten är ringa, se vi rutan ofta liksom beströdd med glindrande isstjornor, alla af samma form, dessa äro alldeles desamma som snöstjornorna. En ruta i ett fuktigt rum får deremot stora figurer, granna rosor med utdragna blad, här äro tusendetal af dylika stjornor förenade i stora utbredda kristallgrupper, hvilkas olika form beror af en mängd biomständigheter med vätan, vattnets mängd, luftdrag, ojemnheter och dylikt.

Ja, allt det der är ganska bra och sant också, men faller sig ej så intressant som det borde, om nemligen man måste mottaga de vackra isstjornorna midt i ansigtet, i form af ett yrväder.

Det är väl äfvenledes rätt bra att veta, att orsaken, hvarför en eller annan af dem återgår till vatten, är den, att de röfva värme från min hud, så mycket som behöfs till smältningen. Men detta, just detta, gör att de kännas så befängt kalla. Hvar och en isstjerna, som sålunda smälter till iskallt vatten, måste, från den punkt den träffar, borttaga sjuttiofem graders värme, det vill säga tre gånger så mycket värme, som en varm sommardag. Det är ju ganska värderika betraktelser och synnerligen intressanta när man, som jag vid den resan, sjelf är experimentalfältet.

Det led allt längre på qvällen. Natten, sömnens moder, tycktes likväl icke vilja tillåta någon lefvande varelse att sofa. Stormen tilltog, det riktigt hven i skogen, fastän det der kändes något lugnare; huru det var på gårderna vill jag ej omtala. Endast det är säkert, att jordens odling den qvällen i mig hade en af sina uppriktigaste fiender.

Jag lofprisade i mitt sinne den vilda skogen och riktigt fasade för de kusliga, vida fälten, som i Hushållssällskapets årsberättelser säkert

gjorde odlaren ganska stor heder. Man borde skicka ut hela sällskapet en yrvädersqväll på de sköna fälten, så att de måtte lära sig sätta värde på näsa och öron och icke endast på magen. Allt hade ändå gått väl, om vi icke, sedan jag redan var halft förfrusen, på en gång kommit ut på en dylik snö-öken. Det var, sade pojken, Åkersbergs stora gärde, som räckte nära en fjerdingsväg; derefter vidtogo, fortfor han, en stor äng, dock utan träd, ty egaren var allt för stor jordbrukare att tåla sådana, hvarför det var en så kallad artificiell äng, det vill säga, att det i min belägenhet gjorde samma gagn som en åker; sedan kom man in, sade pojken, i en skog. Nå, Gudi lof för det.

Ja, men det var en skog, som för fyra år sedan hade varit utsatt för eldfara och således icke kunde anses för annat än en skog i historisk mening. Således slätt äfven der, storm och snöyra.

Nu först blef jag förtviflad. Jag hade åkt nära tre fjerdingsväg och detta mest genom skog, och ändå var jag nära förfrusen, och nu hade jag för mig ungefär fem fjerdingsväg bara slättmark. »Ja, Gud vet», sade pojken, då han slutat sin föreläsning i ortens topografi. »Gud vet om Pälle kan pulsa sig fram i snön, innan jag fryser i hjel». Den egoisten trodde säkert, att min kappa höll mig varm, så att han ej en gång behagade säga vi, när det var frågan om att frysa i hjel.

»Bor här då ingen människa nära, så att man kan få tak öfver hufvudet?» sade jag.

»Nej, inte annat än Åkersberg, om det inte yrade så kunde man se byggningen.»

»Kör opp dit. Hvem bor der?»

»Jo, kapten.»

»Lika godt, det måtte väl vara en kristen människa, kör!» Men detta blef ej så lätt. Ändtligen togo vi reda på en vägvisare, som, enligt pojkens försäkran, ledde till Åkersbergs säteri. Efter all anledning hade denna vägvisare samma snillrikt uttänkta inskription, som så många andra, eller att börja med följande märkliga ord:

»Här leder vägen till —»

En resande frågar verkligen aldrig en vägvisare om någonting annat än vägen och vill ej precis alltid stanna bums stilla för att läsa den märkvärdiga omständigheten att ortens länsman funnit nödigt att det var *vägen* och icke någonting annat, som ledde till det åsyftade stället.

Nu, Gudi lof, sågo vi blott sjelfva stolpen och sluppo se den officiella dumheten målad i olja.

Således skulle jag anlända till en hederlig kapten på landet, det är vanligen trefligt och godt folk. De äro fullvuxna som militärer och hoppas ej mera allt för mycket. Vanligen äro de nöjda med sin lott.

Då man sett sig trött på människor, som oupphörligen sträfva efter mera, är det en riktig hvila att träffa en hederlig kapten på landet, som är nöjd med det lilla han har och anser sin lycka gjord. De förra likna berg af idel skyar, som oupphörligen slitas sönder under framfarten i medvinden, eller tillintetgöras af motvind, de senare äro jordfasta berg, som stå qvar lika äfven sedan vintern strött snö på deras hjessa.

Kaptenen måtte väl ta emot mig, tänkte jag vid mig sjelf; men jag sade ingenting, ty eljest kunde min ledsven trott mig vara en mindre ansedd herreperson.

Herrgården hade visserligen en allé, som måtte skänka skugga om sommaren; men den gick emellertid midt genom det der eviga gårdet, och hela min vinst blef, att jag blef riktigt genomkyld äfven på motsatta sidan.

Ändtligen stannade vi på gården och jag, öfverhöljd af en hel massa snökristaller, gick dit in, mina okända öden till mötes.

När man icke fryser, så är ett sådant äfventyr rätt roligt; man får se helt okända människor, man kastas liksom handlost in i en familj och gör bekantskaper kanske för lifstiden. En dylik episod förefaller som en lapp, som blifvit lösrifven från Guds försyn och som man hittar.

Men, nu är det att stiga på, tänkte jag och tog i en dörrnyckel. Jag fann, att jag träffat på köket, alldeles som jag väntat; det var således sjelfva kaptensbostället, ty dylika byggningar kände jag till en hel hop och der ligger köket alltid så der.

En piga kom emot mig. Menniskan såg beskedlig ut, men något förundrad.

Jag androg mitt ärende och blef visad på dörren. Ja verkligen, genast visad på dörren, i det pigan tog ut ljus och sade: »inte går det an att herrn går genom köket.» Hon ville leda in mig genom stora vestibulen på Åkersbergs kaptensboställe.

Det var en sal. Der brann ljus. En flicka spelade på ett piano.

En stor täckbåge stod uppslagen och ett par fruntimmer stickade på ett vackert sidentäcke, under det att en herre, troligen kaptenen sjelf, gick fram och åter på golfvet, klädd i en gammal grön jagtrock.

Det der såg småtrefligt ut, i synnerhet som jag genast såg att de begge yngsta damerna sågo rätt bra ut, hvilket bevisade att jag ändå icke var alldeles genomisad.

Mitt mottagande blef mer än artigt, det blef hjertligt. Kaptensgubben tycktes bli riktigt glad att der kom främmande. Han lärer allt haft en smula tråkigt under vintern, då hvarken möten eller jordbruk ansträngde honom och då han, liksom hela familjen, befann sig temligen ensam. Det kom nemligen snart fram att det var långt till grannarne, och så, hvem vet om de der kära grannarne voro af det tråkiga slaget; ty sådana finnas också, utan att man precist därför behöfver förtala detta slag af menniskor.

Kaptenen var en gladlynt gubbe, mellan femtio och sextio år gammal; hela hans uppträdande tillkännagaf ett godmodigt lynne, och det är säkert att han var afhållen inom kompaniet, men också mer än en gång fick gnat af öfversten för sina många »gubbar». Men dessa gubbar voro ändå hans gamla krigskamrater, många af dem hade stugan full af barn, andra åter skötte sitt torp lika väl, som de skötte geväret illa; och hvarför skulle de ej få stå kvar, då det en gång för alla var afgjort att intet krig mera vore möjligt. Det stod ju i bladen att civilisationen numera stigit till den höjd att —

Sådan var farsgubben. Kaptenskan var ett hvad man kallar respektabelt fruntimmer. Hon hade säkert varit ganska vacker, och det är mer än troligt, att dåvarande löjtnanten haft all möda ospard att få ega henne. Det var inte utan att hon var stolt, visst ej för egen del, men för släkten. Huru vi pratade, så slintade der fram än ett, än ett annat namn, som tillhörde hennes släkt — namn som hade god klang. Jag har observerat att detta snarast är fallet på landet och i aflägsna provinser; man är der liksom rädd att bli ansedd för riktiga vildar, om man ej har släkt i Stockholm.

Men flickorna. Den pianospelande var en ljuslockig, blyg varelse, en stilla och lugn själ talade i de blå ögonen; hon hade ej mycket att säga, men hon kunde tiga med behag; deltaga i samtalet ändå — det går an för den, som kan det.

Den yngre flickan såg bättre ut och tycktes ha ärfvt kaptens lynne; hon var spelande glad, s'krattade gerna och hade infall

på infall, fastän kaptenskans blickar liksom varnade för den främmande karlen.

På det hela är en sådan främling, som jag då var, i fara att anses för någon sorts vilddjur, som inträngt i fårahuset. De kära mammorna äro grufligen rädda för att deras flickor skola säga något, som ett sådant der främmande djur kunde förvandla i gift, i förtal eller spektakel. Det riktigt förargade mig att märka kaptenskans försigtighet; icke var jag, det kunde hon väl se på mig, en så utlevad ung man att jag var i stånd att illa uttyda hvad en flicka sade, qvickt eller dumt. Det gör rätt ingenting för en lefnadsglad ungdom; det är först då man är gammal i förtid man slår sig på kritiken.

Sådan var familjen vid första påseende.

Och hvad hette nu kaptenen på Åkersberg? Jag har med vilja icke sagt hvad han hette; ty då jag gjorde dessa mina observationer viste jag det ej sjelf. Det vore ett brott mot all kronologisk ordning att säga namnet innan jag kommer så långt.

Jag hade visserligen presenterat mig med hela mitt namn, omtalat far och mor, för att låta förstå, att jag icke så precist var född på landsvägen och (för flickornas skull) i förbigående nämnt, att jag snart slutat min kurs vid akademien (hvilket dock ej tycktes bemärkas), men hvarken kaptен eller frun eller ens den yngsta, glada flickan gaf mig förtroende om hvad familjen egentligen hette, och jag kunde ej fråga, det förstås.

Man tycktes antaga, att jag fått veta allt det der af skjuts-gossen; men jag hade frusit för mycket för att fråga, och kanske att han till och med ej viste mera än att det var »kaptен på Åkersberg».

Om nu icke mamma varit med, så hade det blifvit riktigt treffigt ihop med kaptен och Hulda (det var den yngsta, som kallades så) och den beskedliga äldsta, som log så tyst och så hjertegodt.

Men nu. Dessutom hade ödet ställt så illa till att Hulda hade veckan och sålunda måste ut att ställa om supén.

Den blef. Hulda har riktig heder af den och jag gjorde heder jag också åt anrättningen.

Mitt kaptensfolk lefde på gammaldags fason. Klockan var knappast tio, då jag med all ungdomens hänförelse uttalade mina tankar i en af mensklighetens allra största frågor, som kaptен händelsevis kommit att nämna; jag talade sant, jag talade, skam att nämna om det, rätt bra och lifvadt, ja, så att Hulda lade ifrån sig nålen och hörde på,

då kaptensfar tappade pipan i golfvet och dervid vaknade. »Hvad! klockan är ju redan tio. Jag tror att vår nye vän kan behöfva lägga sig i god tid.»

Den hedersgubben — bara han velat hålla sig vaken tills jag slutat — nu var det en förolämpning.

Hulda märkte troligen, att jag såg temligen hopplattad ut och skrattade. Kaptenskan omnämnde att hennes Jakob Fredrik steg opp klockan fem hvar morgon och brukade lägga sig tidigt. Det var ursäkten, och så följde mig gubben yrvaken in i gästrummet, der sängen stod bäddad med ett helt Mont Perdy till hufvudgård och med två brinnande ljus på bordet; men — ingen bok — ej tecken att läsa i.

Jag räknade rutorna i fönstret och tiljorna på golfvet, som man bör göra då man vill vara sanndrömd; men det slog illa ut; ty först och främst låg jag vaken, Gud vet huru länge, och sedan somnade jag och drömde — alldeles ingenting. Först när pigan bittida på morgonen kom in för att elda, vaknade jag, och nu först påminde jag mig hästen och pojken.

»Kapten lät honom fara hem», sade pigan.

»Fara hem? Han hade ju inga skjutspengar fått.»

»Åh, det gör ingenting, det var kaptens egen häst från Stenkälla, som han arrenderar.»

Hm. Således var jag nu fast der. Det var klart att kaptenen ville skjutsa mig till nästa håll.

När jag åter vid den långsamt framskridna dagen trädde in i familjen, såg allting mera pretentligt ut. Den stora stickbågen var förvisad till ett annat rum, kaptenskan var klädd i morgondrägt och kaptenen i en ganska vacker nattrock, som han nog lär ha fått till skänks; ty, bestämdt! han hade aldrig köpt sig en sådan.

Jag slog fram om resan.

»Hör på min unga patron», sade kaptenen småskrattande, »har herrn mycket brådt om?»

»Både ja och nej; men —»

»Men nu äro alla vägar igenrade, herrn kommer ej två håll i dag, bättre att vänta tills i morgon, då är det klingande slädföre och det kan gå undan en smula.»

Jag beslöt således att bli kvar.

Det var ej svårt att bli bekant. Sjelfva kaptenskan drog sig något litet ur sina förskansningar, och snart blef samtalet lifligt, munterheten allmän. Hulda var ändå alltid den gladaste. »Vet ni», sade hon till mig, då vi talade om karakterer, »min syster Amalia har blott ett enda fel, jag deremot en alldeles ofantlig mängd.»

»Nå, hvilket är då hennes fel? det vore intressant att få reda derpå.»

»Jo — åh ja —»

»Kära Hulda», varnade modren; men flickan fortfor: »Amalias fel är att hon ej kan säga nej, då hon borde säga det.»

»Och kanske icke så när hon borde det», tillade jag skrattande. Men Hulda kastade en blick på sin syster och sade: »Söta Amalia, nu var jag dum igen — kors hvad du bleknar.»

»Det betyder ingenting», inföll modren tillrättavisande. »Amalia mår Gudi lof rätt bra, fastän hon ej pratar mera än hon kan försvara.» Hulda böjde ned hufvudet och jag satt der temligen förlägen. Hulda hade vidrört en öm sträng — kanske min anmärkning en ännu ömmare — den stackars flickan smålog väl, men blek var hon.

Min Gud! fins det väl också någon hjertesorg der ute på landet, i det stilla hemmet hos en kapten med kompani, en gammal glad hedersman som denne?

Belägenheten började bli temligen pinsam. Hulda teg, Amalia teg, mamma teg, jag teg också, fastän det var min skyldighet att säga någonting. Och så sutto vi der. Plötsligen hördes en liten pingla komma allén utför och ej långt derefter hörde vi stampningar i förstugan. Kaptenen, som gjort sin vanliga visit i stallet, steg in, småskrattande, och sade: »Vi ha främmande der ute.»

»Hvem då? hvem kommer så här dags?» frågade kaptenskan, temligen misslynt. Frågan blef ej besvarad, förr än den främmande steg in, skyndade fram till kaptenskan och kallade henne moster och kysste begge flickorna, som med ett rop: »Ludvig!» störtade emot honom. När den der vackra scenen var slut, sade kapten: »Ludvig — hm hm — här är en främmande. Min systerson magister —»

»Åh, det behöfs ej», ropade denne; »men hur f—n har du kommit hit — är det verkligen du?»

Det var min gamle akademikamrat, Ludvig Norrman — han och ingen annan. Min käre Ludvig behagade genast att traktera familjen med episoder af min lefnadshistoria. Som han lade ut dem, blefvo de

bra roliga, fastän jag sjelf var föremålet. Hulda skrattade så innerligt åt mig och kaptenskan förvärrade saken genom att säga: »vår främmande kan ej finna intressant, att man skrattar åt honom». På en gång tystnade skrattet och glädjen också.

»Åh, det skadar alldeles icke. Man blir på det sättet bekant», påstod Ludvig, och vi sågo så tepiga och stela ut, som en hop torkade insekter i en låda. Jag tog min Ludvig afsides och sade: »hör på, du, du vet historien huru jag så att säga kommit in med dörren i huset; men vet du — men det får du för f—n inte tala om. Förbanna jag vet hvad dina släktingar egentligen heta — hvad heter kapten?»

»Jakob Stenman!» skrek den spektakelmakaren alldeles högt.

»Tyst!»

»Jo, morbror här heter Jakob Stenman och är kapten vid Rydehärads kompani af Kungliga — vet ni», tillade han, »den här vännen vet inte hvad ni heta, det är ändå kostligt. Jag är säker att (hvem har veckan? jo du, Hulda, det ser jag, ty du har spilt en droppa saft på ditt lilla förkläde). Jag är säker, att ni slösat de ömmaste omsorger på min gode vän — och så vet han icke edra namn. Bli icke edra välgörningar mot denne vilsefarande broder uppskrifna i den stora räkenskapsboken, så bli de alldeles aflömda.»

»Ja», erkände jag, »verkligen jag viste huru jag skulle få veta namnen; jag väntade, att jag händelsevis skulle få se det i någon bok.»

»Bok? är du rasande! nej morbror är Gud ske lof en af de få, som ej pinar i hjel folk med böcker. När jag vill vara riktigt fri från det »inbundna» släktet, som kasernerar i biblioteket, så reser jag hit. Nej, bror! här är natur, endast natur; men en god natur.»

»Åh, Ludvig, du öfverdrifver ändå», inföll kaptenskan — »visst har Jakob böcker.»

»Ja, Reglementet, tant lilla, hvarken mer eller mindre.»

»Böcker», började kaptenen, »är visst bra att ha, den som så hafvat kan; men jag tycker ändå, att det finnes för mycket af det slaget. Visst var folket mycket bättre, då det ej läste hvarken tidningarne eller annat. Det är ju ett spektakel! Här om dagen så kom Olof Petter i Trångstad och talade om Kina och opium och engelsmännerna och Hongkong — hvad angår det Ola Petter? — och så frågade han mig hvad kungen i Kina hette och om han talade tyska.»

»Inte begriper jag hvartill det der skulle tjena. När hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl ehvad oss möter.»

Der hade vi kaptенens verldsåskådning i sammandrag.

Och sedan blef det muntert. Ludvig, hemmastadd och en lika glad umgängesmenniska som han var en grundlig forskare och en redlig vän, upplifvade oss alla. När Ludvig satt der, hvem kunde gissa att han brukade läsa hela nätterna, att väckaren, då han kom, ofta fann honom ännu vid sin studerlampa?

»Nå, flickor», sade Ludvig, sedan ljusen blifvit tända på qvällen, »detta är en främmande herre och till på köpet min synnerligen gode vän. Det vore väl ej för mycket om vi spelade för honom och sjöng — ja, se icke på mig si så der. Hvarför i Guds namn har morbror och tant kostat på er ett fortepiano och låtit klockaren gå hit i fem runda år, om ingen mensklig varelse skall ha glädje af edra talanger?»

Kaptenen höll med; kaptenskan ursäktade sina flickor. Det uppstod en liten huslig scen, hvori kaptenen spelade hufvudrollen. Han höll med Ludvig, han, och mamma måste ge vika. Amalia blef af kaptenen först framskickad, och jag, som en bildad ung man, stälde mig bakom stolen för att vända notbladen; men deraf blef ingenting.

»Åh nej», sade Ludvig, »morbror tycker väl som jag, att de rätt kunna låta bli att låta oss höra sina konstigaste stycken; vi vilja höra något, som är enkelt passande, förlåt, tant lilla, flickorna äro mina köttsliga kusiner och jag säger hvad jag vill.»

»Åh, ja, det veta vi ock, gudnås», suckade Hulda med ett komiskt uttryck i de vackra ögonen.

»Låt mig tala till punkt, hulda varelse. Passande, sade jag, här på bondlandet. Det duger icke i stycke att midt nere i rama Småland spela operor och sonater; nej bondvisor. Hör på, lilla Amalia, sjung den der: »Rosen på öde stranden», som du sjöng sist; om jag mins rätt, så går den på samma melodi, som den gamla: »*Fag gick mig ut en aftonstund*». Sjung den, snälla Amalia.»

»Åh, det kan ej roa vårt främmande», inföll kaptenskan, »en så simpel visa.»

»Men, tant lilla, vårt främmande är en mycket simpel karl, han. Herre min Gud! far hans är lika säkert kommissarie, som min var vaktmästare. Sjung du, Amalia, den herrn är inte fallen för grannlåter och drillar.»

Amalia, som suttit der alldeles på beställning och blott väntat på vårt definitiva beslut, började med en mild, böjlig, för folkvisans karakter passande röst:

»Der står en ros på öde strand,
Ett barn, som man förskjuter,
Hon vårdas ej af vännens hand,
Sin krona hon tillsluter.
Af ingen sedd, för världen gömd
Hon står der ensam och förglömd
Och fåfängt vällukt gjuter.

»Kom hit, du segel, hvitt som snö,
»Der far på hafvet vida!
»Flyg hit, du svala, till min ö
»Och sätt dig vid min sida.
»Kom, näktergal, intill mitt bröst
»Och sjung om mod och sjung om tröst,
»Jag kan ej ensam bida.

»Kom hit, du svan, som far förbi
»Med halfupplyfta vingen!
»Kom hit, du gnista, du, som fri
»Nyss föll ur stjerneringen.
»Du aftonsky, i silfver klädd,
»Stig ner ifrån din purpurbädd!
»Ack, nej, hit kommer ingen!»

Då kom en ljusets stråle klar,
Ett bådskap ifrån Herran:
»Ack! säg ej så, en vän du har
»Och Han är aldrig fjerran;
»Han målar purpurn på din kind,
»Han vaggar dig i aftonvind.
»Var glad och lef i Herran.»

»Tack, min flicka!» sade kaptenen, »det var snällt af dig.» Ludvig smålog, men allvarsamt. Jag märkte, att han var rörd. Hulda gick fram och kysste sin syster på pannan. »Var glad i Herran», sade hon hviskande.

Ack! den hjertesorgen!

Amalias ansigte glödde, de blyga ögonen hade fått en egen glans. Det tycktes, som om hon ej mera tänkte på oss, att hon nu var inne i ett eget själslif, oberoende af omgifningen. Liksom i en feberdröm lät hon fingrarne löpa på tangenterna. Småningom gick hon från ackord till ackord, ända till temat af den vackra melodien på:
»Om dagen vid mitt arbete är du uti mitt sinn». Då höjde sig den mjuka rösten och hon sjöng:

»Det var en granner fjärl det,
Till liljan kom han fram.
»Ack! får jag väl dig kyssa
»På krona, blad och stam!»
Ja kom, du ädla fjärl
Med blått på vingars guld,
Jag håller dig så hjertans kär,
Var späda liljan huld.

Och solen kläder blomman skön
I bruddrägt så en vår,
Hon i sin silfverkrona
På ängens brudpall står
Och högt deröfver, pellen
Spänns ut — ett himlahalf.
Och begge trohet svor hvarann',
Men blyga liljan skalf.

Men arma blomman lida fick
Allt för den kärlek sin;
Ty fjärlen han flydde
Långt bort från vännen sin.
Då klagar hon till vännen
I himlens höga loft:
»Jag fick en gyllne fjärl jag,
»Men guldet det var stoft.»

Då kom Befriarn: Stormen kom
Och liljan bröts och dog.
Att Herran gör det bästa
Det viste hon allt nog.
Hon brändes blek i solen,
Liksom ett torkadt hö;
Ack den, som ingens kärlek får,
Den kan så gerna dö.»

Amalia hade slutat. Hon lutade hufvudet i handen några ögonblick, under det att vi alla sutto tysta. Efter en lång paus, liknande den under en tyst bön, steg flickan opp från pianot med sitt vanliga småleende och lugn i min och blick och sade: »det stämmer ej väl, vårt piano, vi få lof att ha hit någon, som hjälper oss dermed.»

Detta var ett lyckligt afbrott, ty jag erbjöd min ringa hjälp och åter kom samtalet i gång. Det gick dock temligen trögt.

Hulda tycktes mest tryckt af oss alla. »Nej, det duger ej», mumlade hon för sig sjelf, »man blir rent af bortpjunkad af de der lång-

dragna melodierna», och hon satte sig i ett nu till pianot och började spela en vals, så sprittande glad, att vår tröga stämning blåste bort, som en dimma för en morgonvind.

Den der valsen och flera andra glada bitar, fulla af rytm och lif, gjorde oss alla åter lika, och då hon slutat var allt i sitt gamla esse.

»För att tala allvarsamt», började Ludvig, »så vill jag börja med att fråga vårt ärade främmande om en sak.»

»Nå väl! hvad då?»

»När ämnar bror att resa?»

»Jo, i morgon, kaptten har lofvat att —»

»Jaså, min ärade broder ämnar således att äta julgröten på Skallaretorps gästgifvaregård — åh ja, ett ganska trefligt ställe och en hygglig husmoder också, och trefliga barn, äldste sonen är hållkarl och den dernäst hästbytare.»

»Min man och jag», inföll kaptenskan, »ha rådgjort med Ludvig, och vi tycka det vore bäst, om vårt främmande blef kvar öfver julen. Inte är det nu att tänka på att komma hem till julafton, utan det blifver nog som Ludvig säger.»

»Men—men», började jag.

»Åh, du reser väl, hoppas jag, du har en passion att studera menniskor och situationer. En hållkarl är äfvenledes en karakter, klart utpräglad, och på en bondgästgifvaregård firas julen på ett sätt att du här ej får se maken. Du reser troligen, eller hvad?»

»Nej, jag reser inte», sade jag, skrattande, »jag blir kvar, mina dockor får jag ge ungarne der hemma nyårsafton i stället.»

»Nå, si det var ju snällt», sade Hulda, »nu skola vi ha en rolig jul.»

Kaptenskan tillade försigtigt: »ja, Hulda har rätt i att det är trefligt att ha ett främmande, som är nöjd med det lilla vårt hus kan erbjuda.»

Se der! sådana försigtiga mammor göra saken alltid hälften värre. Inte hade jag det allra minsta lagt vikt vid Huldans ord, om ej mamma lagt vikt vid dem, och så tvingade hon till på köpet mig att hitta på någonting af artighet att smeta öfver det der: »lilla, som vårt hus kan erbjuda.»

Saken var således beramad och beslutad: jag skulle fira min jul på Åkersberg hos den hederlige kaptten Jakob Stenman.

»Men», sade jag, »jag har inga julklappar; om jag vetat af något

sådant, så skulle jag åtminstone kommit med ett par kalendrar eller annan julläsning.»

»Åh, du kom sjelf som en julklapp inkastad», skrattade Ludvig. »Jaså, du har inga julklappar, du; men, flickor, ni skolen väl ge honom några minnen, annars så glömmer han bort er, långt innan han hinner till Skallaretorp och råkar moster Greta, som hela världen kallar sin moster.»

»Men hör på, Ludvig», sade jag, då vi på qvällen voro för oss sjelfva i det gemensamma gästrummet, »hör på du, nu skulle du ändå göra mig riktigt bekant med dina släktingar; jag är nu hemma här, och du vet att mina bekantskaper icke äro af det vanliga slaget. Jag glömmer aldrig en menniska, som en gång var min vän, och icke heller ett hem, der jag fått lefva med. Detta är ett sådant tillfälligt hem, som jag dock aldrig glömmer.»

»Åh, du har här för dig en ganska vanlig familj på landet, en hederlig karl, som lefver genom sin skicklighet i landtbruket, en mor, som möjligen har sina små anspråk, men så blygsamma, att de utan möda uppfyllas, och ett par söta, snälla flickor af olika lynnen, men med samma hjertelag.»

»Ja, allt det der vet jag, utan din beskrifning; men vidare — har jag sett miste, att farsgubben så der litet står —»

»Står under toffel? vill du säga.»

»Ja, något ditåt.»

»Åhja, det gör han allt; men det gör ingenting. Mamma herskar ej för att herska; men det ligger i hennes natur att styra ett hus, att vara kärnan i ett hem, och därför styr hon här. Emellanåt så tar far makt och myndighet, och då måste allt vika. Det gör han då han tycker sig finna att hans anseende skulle lida, om mamma får rätt i allt. Då faller det på honom, att hon flera dagar icke får rätt i något. Han är en riktig hustryann, den hederlige morbror.»

»Är det möjligt?»

»Jo, du; men han skrattar sjelf deråt. Han är inte ond alls, fastän han ställer sig så; men tant viker undan, och så blir han den segrande ändå, och kan sedan långa tiderna låta bli att spela den mödosamma rollen att vara herre i sitt hus så det märks.»

»Har du sett honom i berserkavrede?»

»Ja bevars, många gånger. En gång, det var i fjol, var det alldeles rasande. En dräng, som han befalde något, svarade näsvist och sade: »att frun befalt annat, och det gjorde han.»

»Det var ju ett ordentligt myteri och kära far tog den vredgade minen på sig. Drängen sades opp. Mamma bad, intet halv — och efter den betan blef han på hela åtta dagarne riktigt förarglig. Tant gaf vika; han trängde henne ännu längre tillbaka. Utan att omtala det, lät han allom och en hvar förstå, att han kunde vara herre i huset, blott han *ville*. Jag var då här nere, och det föreföll mig slutligen tråkigt att se gubbens trumpna min och höra hans befallande röst. Det passar ej ihop med hans hela person. Jag har i alla tider fått säga hvad jag ville här i huset, och därför så sade jag till gubben en gång vi voro ensamma: »det är fasligt hvad morbror blifvit sträng på några dagar.»

»Har jag?» frågade han och strök sig småleende om hakan —
»jo, jo!»

»Tant är verkligen förlägen om hvad hon skall göra att det blir till lags.»

»Jaså, gör hon det, jo, jo», afbröt han mig och småskrattade.

»Men nu skall morbror bli god igen!»

»Jag har aldrig ett ögonblick varit ond, nej alls inte; men ser du, Ludvig! jag vill säga dig något.»

»Och det är, morbror?»

»Jo, ser du, hustrun får aldrig vara riktigt säker om herraväldet i huset, det mår hvarken hon eller någon annan väl af. Inte skall mannen vara en despot heller, men inte duger det att kvinnorådet allena regerar. Kyrkan midt i byn.»

»Jaså, morbror vill blott visa sin makt och sedan —»

»Sedan så bryr jag mig inte om allt ihop, det behöfs alldeles inte, för bättre och klokare och snällare hustru än jag har, kan ingen ha; men när jag länge hållit på med att säga ja, så blir det en sådan vana att gumman min helt simpelt regerar med namnstämpel, som rådet under salig kung Adolf Fredrik, och då tar jag igen spiran och regerar som sjelfva f-n i åtta, fjorton dar, för att visa att jag kan. En hustru skall ära sin man, mannen är kvinnans hufvud, men det är inte farligt alls. I morgon skall jag vara god som guld igen. Vet du, jag mins alltid en gammal historia, som min mor talade om för far min, då han varit ond och stormat öfver — för si han var, liksom

jag, i grunden en beskedlig karl, en mycket för beskedlig menniska. Vill du höra den historien?»

»Ja tack, morbror!»

»Jo, det var i kung Salomos tid. (Det var en vis kung, som förstod sig på foglalåt och begrep allt hvad de talade sig emellan.) En afton satt han, som far före honom, på taket af sitt gyllene slott i Jerusalem och fick höra huru en sparf grälade på sparfhonan. Du skall lyda mig, du skall, sade sparfven, i allt rätta dig efter min vilja, ty jag är herre i detta slott. Om du det allra minsta säger mig emot, så skall jag rifva ner allt ihop, torn och murar och begrafva dig, svaga varelse, i stoftet. Sparfvens hustru darrade och lydde. Men Salomo, den mäktige kungen, kallade den stränge sparfven till sig, befalde honom sätta sig på fingret och sade: »du usla sparf, hur kan du våga att säga till din hustru, att detta slott är ditt eller att du i din vrede skall störta dess murar. Du stackare kan ju knappt lyfta ett moget sädesax från marken.»

»Store konung!» sade sparfven, »du har rätt, jag är liten och svag; men för all del, vise konung! låt mig åtminstone synas mäktig och stark i *min hustrus* ögon.» Och Salomo smålog och lät sparfven flyga i frid till sitt lilla bo under taksägget. Det var den sagan förstår du, och rätt hade nog sparfven, fastän han ljög en smula för sin kära hälft.»

»Och sedan blef han god igen?» frågade jag.

»God, som guld.»

»Men, Ludvig! huru är det då bestäldt med Amalias hjerta. Jag är rädd att der ej är allt helt.»

»Långt derifrån; men det är en lång historia. Det är ändå synd om Amalia. En så hygglig flicka, men hon talar nästan intet och då hon sjunger är det med sorg; det var riktigt pinsamt på slutet.»

»Ja, ja, stackars flicka! deri har hon nog rätt, att »den, som ingens kärlek får, den kan så gerna dö.»

»Men tala nu om allt, det är nödvändigt att veta för att icke såra.»

»Jo, historien är mycket enkel. Tant är den beskedligaste menniska i verlden; men hon har två svagheter.»

»Nå, jag vill gissa, hon är en gnista slägthögmodig.»

»Nej bevars.»

»Då har jag misstagit mig.»

»Nej, hon är fallen för att skapa sig favoriter. Detta händer ganska ofta människor med liflig fantasi. För sådana är det en lätt sak att skapa mycket af intet och allt af något. Ser du! fruntimren äro allra mest utsatta för dylika misstag, ej därför att de äro svagare än vi, utan därför att de sakna tillfälle att samla erfarenhet om människor, såsom vi göra det. Allra minst känna de till vårt kön. De få aldrig se annat än den polerade utsidan, de komma aldrig att lära känna vår inre människa. Männen ha i det fallet mera reda på kvinnornas karakterer, än tvärtom.

»Vet du! jag har hört mer än en god kvinna tro, att en eller annan bleklad, intressant figur drogs med något själslidande, led af försmädd kärlek, af ett brustet hjerta eller dylikt, då han helt enkelt tog in hemorrojdpulver eller blodrenande piller, eller, ännu enklare, led af ett bysättningsutslag, som hade sitt ursprung i en spelskuld eller något ditåt.

»Så prosaisk kan en kvinna sällan tänka sig orsaken till en ungmans lidande. Hon vill så gerna se en lefvande ande i allting, och därför också att våra ungherrars mesta lidanden äro andliga pröfningar. Denna förutsättning om andens synnerliga utveckling på karlsidan, gör att hon icke sällan förvandlar en slyngel, så att han ser ut som en engel. Detta är äfven mosters konst. Tycker hon om något ord eller något drag af dig, så gör hon dig guldren ända midt igenom. Det är hennes konst.

»Det andra felet är, att hon lägger mycken vikt vid släkten. »Äpplet faller aldrig långt ifrån trädet», det är hennes trosartikel. Begge dessa egenskaper hafva gjort Amalias olycka. Moster hade nemligen, Gud vet huru, fått sig en favorit. Den unge herrn var en slyngel, rätt och slätt en tanklös, egoistisk, platt slyngel; men moster hade beslutat, att han skulle vara en ädel man. Han slöt sig mycket till huset och detta synnerligen, då det allmänt gick ett rykte att vår slägting kommerserådet Stenman, som stått fadder till Amalia, beslutat testamentera henne hela sin förmögenhet. Den der sluge herrn, favoriten, stälde sig mycket väl med moster; men kunde omöjligen komma i gunst hos morbror Jakob. Han fick, då den gentile herrn kom, alltid en egen min på sig, blef trubbig, tråkig och oåtkomlig. Tant deremot blef alldeles förtjust och talade långa historier för flickorna om ädla, unga män, hvilket allt slutade med att hänvisa på favoriten, som ända från sättest att knyta halsduken ända till sitt hjertas innersta var framför alla andra.

»Amalia och Hulda voro af annan tanke; men endast Hulda uttalade sig, »att han riktigt var en afskyvärd karl». Slutligen friade han.

»Amalia, den beskedliga flickan, sökte, så godt hon kunde, låta honom förstå, att hon icke ville ha honom. Han sprang till mamma. Det uppstod ett fasligt lamentabile. Mamma skulle dö, om hon ej såg sin dotter i en ädel mans armar, under en manlig och stark varelses beskydd. Morbror, kapten, var arg och snäsigt och bad gunstig herrn dra vintervägen. Fadren stod i vägen för sitt barns lycka. Hela huset delades i partier; ty nu lämpade sig beskedliga mamma platt icke efter pappas husbondevälde. Här uppträdde hon som »mor», hette det, och som sådan kämpar den mildaste qvinna, som vore hon en tigrinna. Det säkra var, att morbror tröttnade och tappade koncepterna och att Amalia, för att sluta missämjan, sade ja.

»Ej långt derefter kom en annan friare. En hyggelig man, stadgad och så pass ädel, som det brukas, då man är hederlig karl; men tant kunde ej med den hederlige karlen, ty detta var ej nog — ädel skulle han vara. Dessutom så var han son till en person, som hon i sin ungdom hört omtalas som en dålig karl, och »äppet faller icke långt ifrån trädet». Amalia deremot älskade hans flärdfrihet och hans öppna rättframhet, som tant kallade plumphet och påflugenhets.

»Hon talade vid sin far. Denne blef glad och skref genast till den andre unge herrn ett bref, som jag dikterade. Det var intet uppslag, utan blott en upplysning, att kommerserådet testamenterat *hela* sin förmögenhet till Kongl. teatern, som behöfver både gamla och nya testamenten. Svaret blef att unge herrn, den ädle, väl älskade Amalia mer än sitt lif, men just därför icke ville tillbjuda en så ringa lott, som den han i sina små omständigheter kunde lemna. Således var den saken klappad och klar. Men den beskedliga Amalia kunde nu lika litet få sig till att rent ut säga ja, som att förut säga nej. Hon tillät tvärt om mamma få hand om saken, och nu vaknade modersenergien igen och karlen fick korgen, midt för näsan på både flickan, morbror och Hulda.

»Den hederlige mannen blef djupt nedslagen; men jag och Hulda sade honom sanna förhållandet. Han smålog bittert. »Amalia är då alldeles viljelös», sade han, »det är sorgligare än allt annat.»

»Ja, hon är inte som jag», utbröt Hulda i vredesmod. »Jag skulle minsann inte låta leda mig på det sättet; men Amalia är långt ifrån icke så vek. Hon endast tror, att ingen välsignelse kan komma i huset

eller äktenskapet, om ej föräldrarna välsigna det. Hon tror, att genom deras händer och endast genom dem nedströmmar Guds välsignelse öfver barn och slägter. Det är *den* religiösa åsigten, som gör att hon ej vill besluta sjelf öfver sig sjelf. Nej! nej! hon har både känsla och vilja. I går afton, sedan hon trodde att jag sof, hörde jag henne flera gånger hviska: »om ej fädernas välsignelse uppbygger huset, så blir der ingen välsignelse.»

Den unge, eljest så lugne mannen tycktes upprörd.

»Ja, kanske hon har rätt», mumlade han eftertänksamt. »Min far enleverade min mor från hennes föräldrar, och der hemma var aldrig någon välsignelse. Aldrig hörde jag något vänligt ord mellan två varelser, som hade börjat med att rycka sönder familjebandet. Det är ändå ett heligt band mellan föräldrar och barn. Jag vill ej slita Amalia lös derur, äfven om jag kunde det.»

»Och så tog den saken slut; men Amalia lider djupt, emedan hon älskade denne man och numera älskar honom ännu innerligare. Hans sista yttrande, som Hulda framfört till henne, gör att han inför hennes själ står i en ovansklig glans af ädelhet. Och nu sjunger hon ur hjertats djup:

Ack! den, som ingen kärlek får,
Den kan så gerna dö.»

Således viste jag hela den gåtan. Min käre Ludvig, trött efter resan, somnade snart; men jag höll mig vaken. Jag förargade mig öfver kaptenskan, som endast af svaghet blef kraftfull och endast af kärlek gjorde sitt barn olyckligt.

Der ser man ändå huru handlingen och dess yttersta och egentliga orsak ofta stå oändligen långt ifrån hvarandra och huru en, i högre mening, rättvis dom en gång måste blifva, då alla dessa orsaker och verkningar vägas emot hvarandra på en väg, hvars tunga aldrig sviker.

Om jag mindes allt hvad jag då tänkte, skulle det kunna vara lärorikt för en och annan mamma, som anser sig hafva till uppgift att bestämma sin dotters val af make; men jag hjälper mig fram jag som andra med ett: »reflektionerna göra sig sjelfva». Det säkra var, att jag påföljande dag hade mycket mindre aktning för kaptenskan och kände mycket mera intresse för Amalia.

Den blick jag genom Ludvig fått kasta in i familjens innersta, gjorde mig julen mindre glad än den eljest kunnat vara. Bäst är att intet veta, lycklig den, som slipper att se tingen mera än från utsidan,

äfvén om denna ej är sant polerad och skinande, tror man att något bättre finnes innanför; men finner man det inre förderfvadt, då blir den glada ytan vidrig att se på. Nej, lycklig den som tror, men ej ser.

Det var påföljande höst. Klockan slog sju i Maria kyrktorn och solen hade nyss gått ner, så att ännu några strålar af guld stucko opp öfver Mälarens ö-verld. Längst ut på smågatorna på söder ligger, bortblandadt mellan långa plank, uthus, spånhögar och skräp, ett temligen långt, men mycket lågt och bosälligt hus. På gatan utanför, en gata, som ej tio gånger om året trampades af någon hästhof eller spårades af något hjuldon, var det dock lifligt och muntert. Den icke stenlagda vägen var nemligen ännu torr och således en tjenlig lekplats för barnen från det närliggande långa huset — ja den der gatan hade till och med ännu en förträfflig egenskap, den nemligen att sluta vid en brant och kal bergkulle, som under rullstensperioden blifvit slät-slipad och nu var en den allra förträffligaste rutschbana för det upp-växande släktet — å gatan. På sätt och vis ansågo sig barnen å den gatan för en stat för sig. Den låg allt för aflägsset från andra bonings-platser att göra bekantskapen lätt och beqvämlig, och ingen af de små lekande verldsborgarne hade just kläder riktigt passande för ett besök nere i den stora staden Stockholm, hvilken de fleste blott kände genom ett eller annat tillfälligt besök. Till lycka för deras kunskap om hufvudstaden och dess njutningar bodde ändå i samma hus ett par tiggargarn, riktiga tiggaringar, och dessa kunde för de öfriga beskrifva ångfartygen i sjön och sjelfva sjuglasvagnen.

Nu på qvällen stod långt borta, just i hörnet, der den lilla öds-liga gatan mynnade in i en lika ödslig väg, en flicka omkring åtta år gammal och tycktes vänta någon. I närheten sprang en liten gosse och plockade gräs mellan några brädlappar, hvilkas dervaro haft den verkan på gräset, att det var mörkgrönt och frodigt omkring brädlap-parne, men hvitt eller ljusgrönt under dem, hvaråt den lille karlen tycktes ha mycket nöje. »Små barn roas af litet», säga vi gamle så medlidsamt. Stackars vi gamle, att vi roas hvarken af litet eller mycket.

Den lilla flickan, liksom gossen, voro uselt klädda, det kunde ingen neka. Emellertid syntes det på dem, att de åtminstone hade lärt sig att tvätta sig, och den lilla flickans ansigte var, fastän blekt, dock så *fint*,

att det ännu mera stack af mot det grofva halsklädet, som hon knutit om hufvudet.

Flickan väntade länge, klockan slog sju, slog åtta, ännu kom ej den väntade; det började skymma på.

Ändtligen hördes längre bort på gatan en karl, som sjöng och emellanåt tycktes svärja.

Den ensamme vandraren nalkades och flickan igenkände rösten. »Det är ingen annan än Lundman — nu är han full igen, då har någon olycka händt. Aldrig har jag sett Lundman full, utan då han är ledsen; men då super han bort sorgen, säger han. Herre Gud! hvad Lundman annars är beskedlig, men ledsamheter tål han inte. Ja ja, när han fick begravva sin hustru i fjol, så blef han så full på qvällen, och sjöng sin danska visa, då är han riktigt ledsen, och då skrattar han. Stackars Lundman!»

Den sene vandringsmannen, som tycktes röra sig ganska långsamt framåt, hade nu kommit närmare, och man hörde:

»Jeg tykte mej höre lyden af skud,
Ja sikkert elfve hundrede.

Kapteinen han kiche om vinduet ud,
Ack hör! ack hör hur det dundrede.

»Hå, nej f—n, det var förra versen — nej, så här», lallade den sorgsne Lundman:

»De skyde ej med fingerbøller,
Ack hör! ack hör hur det dundrede.
Gå bort og hente löjtnant Möller
Med sine elfve hundrede.
Ack hör! ack hör hur det dundrede.

»Ja, Gud ske lof, att man tar saken lättsamt — man ger hela verden f—n och grosshandlaren och fabrikören f—n och hela banken — inte gör det Lundman en smula. Stått inför polisen förr en gång — Lundman var full — lögn! nådig lagman, jag var spik nykter, men jag sörjde min hustru.»

»Men Lundman var full och förde oljud på gatan.»

»Oljud, nådig lagman — jag sjöng — skam till sägandes så är det inte oljud det — på gatan? Nådig lagman, det är icke någon gata, de plä' vara stenlagda och väl stenlagda till på köpet i denna kongliga hufvud- och residensstad, för si polisen ser inte allenast efter dem,

som gå på gatorna, utan hålla sjelfva gatorna så rena, att man kan äta smultron och mjölk ur rännstenarne.

»Lundman får plikta.»

»Tackar ödmjukast, då får jag äta litet bröd och känna hur vatten smakar i en åtta da'r, det gör magen godt. Sagdt och gjordt — inte krusar jag polisen inte, eller korfvarne eller en enda lefvande själ i hela Stockholm.

Gå hän og hente löjtnant Möller
Med sine elfve hundrede.»

De begge barnen hade sprungit den smala gatan uppför och flickan förkunnade genast för den blandade befolkningen i det långa huset, att visst någonting ledsamt händt, emedan Lundman supit sig full. Detta var något som alla grannar så väl som barnen viste. Lundman var den mest stilla och beskedliga karl man kunde tänka sig, småglad, tjenstaktig och sig alltid lika och som på intet sätt gjorde buller af sig; men motgångar tålde han intet. Fick han, hvilket dock var sällan, snubbor på snusfabriken, der han arbetade, så tog han sig ett eller annat glas, ungefär motsvarande den förargelse han fått, och som han blef glad vid litet nog af den varan, blef Lundman vid dylika tillfällen icke mera än hvad grannarne kalla »litet påstruken»; men när större olyckor hände honom, blef ruset alltid i proportion. När hans enda barn dog, gick han full i hela åtta dagarne. När hustrun ett år derefter gick ifrån honom, fortsatte han en hel månad och höll på att aldrig bli folk igen.

»Hvad i Guds namn har då händt», yttrade en liten svartmuskig skomakare, som redan tändt sin eviga lampa framför kulan. »Jag känner Lundman, jag, han super aldrig annat än då han är ledsen, och sjunger han, då är han riktigt genomledsen.»

Hela den förstugan med sina fyra dörrar och sina fyra kyffen väntade med spänd uppmärksamhet hvad det kunde vara för en olycka, som nu drabbat Lundman, som tycktes temligen oätkomlig för sorgen, sedan han blifvit utan både hustru och barn. Han hade ej mer än sig sjelf att sörja för, och den sorgen är måttlig, särdeles för en man med Lundmans förnöjda sinne.

Skomakaren åtog sig att utforska hvad som händt och stälde sig således, med händerna under sitt lilla skinnförkläde, i ytterdörren för att uppfånga sin goda granne.

Nu nalkades vännen Lundman. I den trånga gatan hördes mellan plankraderna:

»Men ganske död var löjtnanten ej,
Ack hör! ack hör hur det dundrede,
Han reiste sig opp og sprang sin vej
Med sine elfve hundrede.
Ack hör! ack hör hur det dundrede.

»Hålla! hvem står der på lur? Jaså, är det du, mäter beckträ!
Ja, det är vackert väder i qväll — ser du stjernorna — tror du, beckträ, att hustru min sitter der oppe med lilla Agata? Hvaba — ja, ser du, der är en stor stjerna med en liten, liten sjutusan f—n bredvid sig, det är min gumma och lilla Agata, begriper du. Annars så är du väl spik nykter, du.»

»Ja Lu-Lundman, de-det ä-är ja vi-vi-visst.»

»Åh fy för f—n, nej tacka vill jag, så snart jag fick höra olyckan, så sa' jag vid mig sjelf: jaså är nu min bästa vän döder, så skall jag min själ fira grafölet, sa' jag, och så gick jag in till Öhmanskan — det är »Svenska kronan» vet jag — och tog mig en, två, tre på qväll-qvisten och så kom en och annan god vän och så söp vi undan, så att jag glömde hela strunten.

Ack hör! ack hör hur det dundrede.»

»Me-men, hvem ä-r dö-döder», stammade skomakaren, som häftade på målet och således ej tycktes född till talare, »hve-hvem ä-är dö-döder?»

»Tyst, vänta en smula! Hvar har jag Linds begge ungar?»

Den lilla flickan, vi förut sett, framträdde som representant, emedan lille bror helt lugnt somnat tvärt öfver sängen och således ej kunde inställa sig.

»Är det du, Maria?»

»Ja, farbror.»

»Kan du supa bränvin, barn?»

»Nej, farbror.»

Lundman drog fram en liten flaska ur rockfickan, »det är fint destilleradt, sup flicka! Du skall ta dig en bra klunk, det kan du behöfva, barn.»

»När flickan min dog», återtog Lundman, »så söp jag en smula, tills hustru min fick reda på mig och sade: »låt bli det der för *min* skull.» Då lät jag bli; men se'n fick presten veta historien och sade

till mig: »då Lundman blir ledsen, skall han inte supa», sa' han, »utan läsa Guds ord, der finner Lundman tröst i allan vedermöda.» Ja, det var klokt! Skall jag läsa, så går det så långsamt och dessutom får jag ingen mening af det jag läser, och inte tröstar det mig att titta i en bok, der bokstäfverna krypa om hvarandra som mask i en gammal ost. Det skall vara lärddt folk, som skall trösta sig på det sättet. F—n i dem i min barndom, som inte lärde mig läsa ordentligt, om man piskat opp latkroppen, så hade nog lärdomen krupit in i skallen; men si mor min var ett beskedligt kräk och far min kunde inte läsa sjelf, och så fick jag gå och drifva gatorna, medan krafterna växte och jag blef stora lunsen, och så blef det för sent.»

»Me-men o-o-olyck-yckan?» stammade mästern becktrå, som eljest, såsom född i Lunda socken, kallat sig Lundin.

»Jo, såg jag inte honom sjelf, när polisen lagt in honom under Rådstufvan, han var så blek och så tunn om näsan, att det riktigt såg ömkligt ut.»

»Hve-hvem?»

»Jo, Lind vet jag.»

»Far! Gud fader i himlen, var det far!» ropade den lilla flickan, bleknande.

»Ja, sa' jag inte det, att du skulle först ta dig en styrkedryck, Maria, sådant der duger inte att svälja ner torrt.»

»Men hu-hur hä-hänger det iho-o-op?» frågade Lundin, lika förskräckt.

»Jo si, det var som så, när Lind i dag, är det inte Lördag i dag?»

»Joho, de-e Lö-lördag», försäkrade Lundin.

»Jo, när Lind i dag kom till fabriken hos tapetryckaren och »fabrikören» gudbevars, och skulle ha sin aflöning, så sa' man till honom: »patron har lagt in sin stat, Lind får anmäla sig i massan.»

»Der stod stackars Lind. Här finnes inga sådana fabrikörer mer än den der förnäme herrn och således var det slut, ja riktigt slut, för si Lind kunde ingen enda smit eller smul mera än skära formar, det har han lärt på, klen var han till kroppen och sjuklig af sig, så att han inte dugde till riktigt arbete, som en annan kan göra, och så — ja visst var det dumt af Lind, på ett sätt, men förbannadt klokt på ett annat sätt, att han hoppade i strömmen vid Rosenbad och var död, innan man hann fiska opp honom nere vid kokhuset, der han dragga-

des i land. Jag kom med ett lass med snustunnor och fick se ståten, det var Lind lufs lefvande, jo f-n heller; men det var ändå han.»

Hela förstugan hade packat sig med folk. Lundman hade kastat ned sig på en gammal skrubbkarda, som stod der ute i stället för bänk.

Skomakaren Lundin stod framför honom, och der bakom hade under berättelsens lopp en mängd qvinnor och barn samlat sig, klädda i sina fantastiska kostymer, alla mer och mindre söndriga. En lång qvinna med skarp näsa och ett par kolsvarta, brinnande ögon, hade tagit lilla Maria i famnen. Den hårda qvinnan syntes rörd, hon höjde rösten och sade: »trösta dig, barn, jag har, som du, varit ett ensamt utkastadt barn, men Gud har ändå hulptit mig.»

»Är det din hustru, Lundin, som pratar der», frågade Lundman.

»Jaha.»

»Jaså, åh ja hon är af tattaresslägt.»

»Ja, det är jag, du eländige fyllbult», ropade qvinnan; »men jag var ändå ett ensamt utkastadt barn här i världen, som Maria nu är, utan far eller mor eller skydd eller vän, och om inte vi sjelfva hade så många barn, så togo vi opp dessa barn, eller huru, Lundin?»

»Jo, jo, jo-o det kunde väl gå för sig», sade skomakaren, van att falla undan för sin hustru, som i alla afseenden var sin man öfverlägsen.

Den hederlige Lundman hade småningom sansat sig. »Hör på, Lundinskan, det behöfs inte. Kom hit, Maria — nå, låt ungen komma! Se så!» återtog han, då den stackars bleka flickan stod vid hans knän och lutade sin kalla panna mot hans med snus genompyrade tröja. »Se så! Lundman har ingen han, som bryr sig om honom, utan den förbannade polisen förstås. Hör på, Maria! det är bättre att ha någon annan att arbeta för än för bara sig sjelf och sin mage, jag tar er till mina barn. Lundman skall sköta om er och vara er i fars ställe, och sedan — ja för resten får vår Herre hjälpa er. Hm, sätt dig, unge, jag vill stiga opp.» Med någon möda gjorde han det och gick ut på gatan några ögonblick. När han kom igen, småskrattade han, och sade med en röst, som tycktes hämmas af litet gråt, som ville fram: »jag gick ut och tittade på hustru min och Agata, der de sitta och glindra, och hustru min riktigt nickade åt mig och Agata se'n, den lilla, lilla stjernan, som sitter vid den storas knän, liksom smålog och kisade med ögat, som hon gjorde, ungen, då hon var glad. Ja, och således gör jag rätt. Maria der och pojkvasken, som sofver och vet

om intet, de äro *mina* barn, jag svarar för hyran, jag kläder och föder dem och skall, så sant jag heter Lundman, låta dem lära sig läsa, så att de kunna läsa Guds ord, då det går dem emot, och inte behöfva gå in till Öhmanskan och få tröst i flaskan. Lundinskan kan ta ungarna till sig i natt, i morgon flytta de in till mig och se'n så svarar jag för hela skjutsen. God natt med er.»

Dermed begaf sig Lundman in i sitt lilla mörka rum och kastade sig på sängen som han var.

Lundman var som han var; men visst sof han, den gången, den rättfärdiges sömn.

»Tacka vill jag min patron», sade Lundman några dagar derefter, »han har arbetat sig opp ifrån intet, genom omtanka och flit, åt h—vete med alla sådana patroner, som tapetpatron.»

»Ja, men det är en mycket vacker herre», yttrade Öhmanskan, på hvars krog, Svenska kronan, Lundman nu satt och åt sin frukost. »Skall Lundman inte ha en sup?»

»Nej tack! har inte råd.»

»Råd, hvad är det för dumheter, det vet jag nog, Lundman kan få så mycket han vill på krita.»

»Nej tack! har inte råd.»

»Men han får på krita, om han inga pengar har på sig, jag känner nog Lundman, jag, och är inte rädd att lemna.»

»Hå fy, för f—n jag har inte lust heller, och tig, madam, när Lundman inte *vill* supa, så super han inte, och hör se'n. Jaså madam säger, att tapetpatron är en vacker herre. Jo, en lymmel är han. Far hans var en arbetsmyra; men så dog han, och unge herrn blef en svängmästare. Man kan få ondt, då man får se en sådan der dagdrifvare, som hetes vara näringsidkare, ordentligt skämmas för det han är. Mötte man inte den der tapetmålaren, ridande på en engelsk stubbsvansad kamel, alldeles som han varit en grefve, och höll han inte middagar på Blå Porten och håde vagn på Djurgården. Mins inte jag, hur jag för några år sedan for dit ut med min salig hustru och Agata, för si då lefde de begge två — ro hit med en liten sup, madam, jag tror det ändå går för sig — och då hade den der patron kalas der oppe på världshuset vid slätten, hvad det heter nu igen, och då kom han ut, rödmosig i synen, med sina kamrater och började

hålla väsen med oss, som gingo vägen fram. Hustru min blef riktigt rädd och Agata började skrika; men då knöt jag näfvarne och sade: nosa inte hit för — madam kan tro, att jag lade till en kötted, så att det rungade i marken, och hade de kommit om igen, så hade jag gifvit patron på kåftamentet, så att han skulle fått leta efter hufvudet i åtta runda dagar. Det är säkert det.»

Detta bekräftades med ett så dugtigt knytnäfslag i bordet, att det lilla bränvinsglaset föll omkull och innehållet rann bort.

»Jaså», sade Lundman, saktare, »det var allt dumt det der, men, lika godt, bara jag kan bli arg, så behöfver jag inte bränvin. Nej, olika patroner. Min hederlige patron går sjelf i sin fabrik, han bryr sig om att man arbetar, man har någon glädje af att gå på så långt krafterna räcka, då patron ser och märker det.

»Vet ni, madam, det klagas så fasligt öfver arbetarne, och rätt kan man nog ha i den klagan; men det är bestämdt inte endast *deras* fel att arbetet går dåligt. Det är icke nog med dagspenningen, det behöfs uppmuntran derjemte, och hur kan väl en arbetare ha lust till arbetet, om han ser patron i sus och dus och högmod på en dag förstöra mera än den fattige arbetaren har för hustru och barn hela året. Det är inte mer än rätt och skäligt, att arbetaren stjäler dagspenningen från en patron, som sjelf är en dagtjuf, att arbetarne, som tjena en lathund, bli lathundar hela högen.»

Lundmans begge adoptivbarn gjorde den beskedliga människan många svåra stunder. Visst var Maria en snäll flicka och lille Olle en beskedlig pojke; men Lundman hade sin lilla fåfånga, och således blef det för honom en hederssak att hålla barnen snygga och hela, och dessutom ställa så till, att de fingo bra med mat. Allt detta var icke så lätt verkställt af en människa i hans ställning. Han hade icke något hushåll. Det lilla kyffet, som han hettes bebo, var blott hans sofrum, han lefde sin dag i fabriken och åt på närmaste krog. Det blef således långa Lundinskan, som hufvudsakligen fick öfvertaga vården om barnen; men hon var ändå en »tatterska» och hur det var, ansåg Lundman ej henne vara den rätta.

I detta betryck viste den hederlige fosterfadren ingen bättre råd än att tala vid den ende till hvilken han fästade något förtroende — med patron.

Han instälde sig därför på kontoret, då han viste att patron satt der ensam och arbetade. Det var på vintren, lampan var tänd, det hade Lundman sett redan nere på gården, men i förstugan hörde han samtal inne på kontoret. Der var således främmande.

»Men hon har ändå rätt», yttrade patronen med klar, välljudande stämma, »det är föräldrarnes välsignelse, som bygger huset.»

»Må vara», svarade den främmande, »men hon lider djupt, hon lider mer än du; ty du har en hel lefvande verld omkring dig, en mängd människor, hvars väl och ve beror af dig, din förmåga och din lycka. Hon åter har ingen mera än den trånga kretsen, som omger henne. Hon har ingen att lefva för.»

Patron teg några ögonblick. »Men hvad vill du, att jag skall göra?»

»Håller du af Amalia?»

»Ja, mer än någonsin. Ack! det der begriper jag så väl, det skulle stå liksom en förbannelse mellan oss.»

»Men den vore ju oförtjenad?»

»Ja, men ändå — kommer du ihåg Bibelns berättelse om Jakob. Han narrade sig till sin faders välsignelse och ändå hade han fått den, och Esau blef utan. Kan ej så vara äfven med förbannelsen, med missnöjet, sorgen, äfven om den ej har skäl för sig?»

»Jag vet icke; men jag tror det icke, ty det är orimligt.»

»Åh, Ludvig, det finnes mycket i Guds skapelse, som är orimligt för oss, det finnes mycket inom det andliga lifvet, som synes orättvist och ändå måste så vara.»

»Nä, hvilket då?»

»Jo till exempel att jag är patron och mina arbetare endast arbetare.»

»Men det är deras egen skull, hvarför ha de ej lärt sig något?»

Patron skrattade godmodigt. »Och då tror du, att de blefvo patroner allihop. Nej, om så vore, blefvo vi tiggare allihop, det blef hela följdén af att ingen fans, som kunde eller ville undångöra sjelfva det tunga själsdödande arbetet.»

»Men det är väl åtminstone din skull, att du blifvit en duglig karl.»

»Visst inte, åtminstone ej mera min skull, än det är fröets skull att det kommer att kastas der det finnes matjord och icke på hälleberget. Du, Ludvig, som har läst dig till lärdom och förstånd, borde finna det jag, som endast lefvat mig till vett, inser. Hvad vi blifva

och äro är långt ifrån icke vår egen skull, det är Försynen, som sår ut oss stackars frön, det ena faller på hälleberget och slår aldrig rot, det andra kommer i en trädgårdssäng och blommar, det ena qväfves af andras skugga, det andra brännes i solskenet utan skydd. Är nu allt detta vår skull?»

»Åh nej, du kan ha rätt nog; men du har ändå med egen kraft arbetat dig opp.»

»Käre Ludvig! Det var en gubbe, en gammal vaktmästare, som tog mig om hand, då mina föräldrar ej togo vård om mig. Han tyckte synd om mig, stackars okunnige pojke, som lefde i ett sådant hus, utan vård och ledning. Han tog mig derifrån, och mina föräldrar voro glada att mista mig. Gubben kunde ej mycket sjelf; men ett kunde han: han kunde läsa Bibeln och det gjorde han ärligt hvar qväll. I början föreföll mig det der tråkigt, men snart fastade jag mig först vid det historiska, som sysselsatte min fantasi, och sedan vid dess kärna, allt närmare jag kom in till den. Han satte mig i skola och jag fick lära räkna och skrifva, det var allt hela min grund. Der är min historia. Hade gubben Lind ej varit, så hade jag ej varit snuspatron och hade aldrig kunnat tänka på kaptén Stenmans dotter.»

»Lind», mumlade Lundman, som kände detta namn, fastän han ej hade urskilt det öfriga samtalet. »Nu talar han om olyckan med Lind, som de läst i Dagbladet, nu är rätta stunden», och Lundman gick in.

»Nå se, jag tror det är du, Lundman», sade patron Erlingsson vänligt, »hvad gör du ute så sent?»

»Jo, patron», småflinade Lundman, »jo, si jag ville tala med patron om en passascha, som händt mig.»

»Du har väl inte kommit ut för polisen, Lundman? Det gör mig riktigt ledsen, då jag får höra att du druckit för mycket, du är en af mina bästa arbetare i fabriken.»

»Tack, patron! Åh, inte farligt med det, patron; men si sist jag tog mig en tröstetår, så var det när Lind dränkte sig.»

»Lind, hvad var det för en Lind?»

»Jo, han var arbetare på den här patron Singelbergs tapetfabrik, och då patron slog vantarne i bordet och Lind blef utan bröd, så . . .»

»Nå?»

»Jo, så hoppade han i vid Rosenbad, som patron nog sett i Dagbladet.»

»Och då skulle du supa dig full?»

»Jo si, vi voro goda vänner och bodde i samma förstuga, och det tog mig så; men så tänkte jag: det är dumt att sörja; men inte kunde jag låta bli inte. Men så tog jag mig en tröstetår, och då man är så der, det vet nog patron, så lofvar man ibland mer än man kan hålla.»

»Nå, narrade någon dig att ge ut en skuldsedel i fyllan och villan.»

»Nej, Gud ske lof, jag kan inte skrifva, dess bättre, inte fnask, som liknar kråkfötter en gång.»

»Men hvad då?»

»Jo, jag fick mig ett par ungar på halsen. Lind har ingen skyld eller när, enkeman var han, och så tog jag ungarna. Men hvad skulle jag göra? inte ville jag vräka dem på fattigvården, och göra dem till tiggaringar, när jag kunde föda dem, utan att sjelf svälta i hjel, inte kunde jag det med godt samvete, eller hvad säger patron?»

»Nej, det kunde du icke, Lundman, det kunde du inte. Men *kan* du verkligen föda och kläda de der barnen på din dagspenning?»

»Ja bevars, kommer aldrig i fråga. Jag bara låter bli bränvin och låter bli kaffe med, så räcker det nog. Tobak, Gud ske lof, har jag för inte i fabriken.»

»Och du låter bli bränvin?»

»Ja bevars, jag har inte smakat en sup, sedan jag fick ungarne på halsen.»

»Men hvad ville du fråga mig om?»

»Jo, si inte kan jag, som hela veckan står på fabriken, ge dem någon uppfostran. Flickan är nu sina goda åtta år och behöver lära sig läsa, gudsfruktan och goda seder. Inte kan hon lära det der hos skomakar Lundins, för si hustrun den är af tattarslägt och inte stort bevändt med i den vägen.»

»Jag skall inackordera flickan på något bättre ställe än der, henne behöver du inte bekymra dig för, och när pojken blir större, så blir det väl utvägar med honom också, om vi hjälpas åt.»

»Gud välsigne patron. Si, det går ändå an med pojkar, vilja de ej bli folk, så få de låta bli, men med flickor är det alltid litet pepligt och fint kantänka och mera konster med att få dem till folk. De äro annars inte af dålig slägt. Lind var väl bara arbetare, men sparade bra och hade en liten förmögenhet, som han satte in på patron Singelbergs kontor, för att ha dem säkra kantänka, och så sprang allt ihop

öfver bord och Lind i strömmen, annars så var han af hederlig slägt, för hans far var vaktmästare vid Rådstufvurätten, afdelningen vet jag inte.»

»Vaktmästare således!» utropade patronen och hans främmande på en gång. »Farväl med dig, Lundman», sade patron Erlingsson, efter en stunds afbrott, »ta med dig den lilla flickan i morgon. Hon skall bli min egen lilla flicka, din också, hederlige Lundman, jag vill inte utestänga dig. Farväl med dig.»

Lundman tyckte med skäl, att han utträttat sin sak bra, och gick mycket förnöjd sin väg och de långa backarne uppför, som ledde till hans lilla boning på söder.

»Ser du», började Erlingsson, sedan mannen gått. »Ser du, fädernas välsignelse går in på barn och barnbarn. Då gubben Lind tog upp mig, tänkte han icke på någon lön, ej en gång i himmelen. Han tyckte blott att det var synd om mig och handlade på sätt och vis ofrivilligt, ledd endast af sitt goda hjerta; men Gud har så stält, att jag kan vedergälla hans välgerning på hans barnbarn. Har ändå icke Amalia rätt?»

»Jo, jag tror nästan», sade Ludvig.

»Men nu har jag burit mig ungefär lika klokt åt, som Lundman. Jag har väl penningar; men hvar skall jag, ogift karl, göra af flickan. Det är», tillade han småleende, »som Lundman sade, litet »pepligt» och fint kantänka med att uppfostra flickor. Att sätta henne i en pension är värre än alls ingen uppfostran. Man uppfattar ordet bildning så upp och nedvändt, att den sortens bildning är sämre än alldeles ingen.»

»Men det är väl ändå icke så alldeles fallet.»

»Men tycker du då verkligen, att det kan vara bra att med halfbildning eller en tom apparat för kultur lemna verket ifrån sig som färdigt. Det är ungefär som att ge en menniska salt att äta, men sedan ej ge henne en droppe vatten att släcka törsten med. Då hade det väl varit tusen gånger bättre, att man icke gifvit honom hvarken det ena eller andra. Men hvar skall jag göra af min pupill?»

Det blef ett långt funderande. Ändtligen sprang Ludvig upp och ropade: »jag har det! jag har det! Vi skola slå två flugor i en smäll.»

»Det måste vara en alldeles förträfflig idé», sade Erlingsson skratande. »Låt höra.»

»Amalia skall uppfostra flickan.»

»Är du befängd?»

»Hon *skall*, säger jag, och jag, magister och skollärare i Jakobs skola, lofvar att uträtta affären.»

»Mamma Stenman der nere är verkligen ångerköpt; hon så väl som andra ser att Amalia lider, fastän hon ej säger något. Hon vill bestämdt att flickan skall få någon varelse att lefva för, att verka för. Finnes någon mer passande varelse att anständigvis lefva för, än en åtta års flicka? Således bifaller tant. Morbror Stenman är barnkär. Han riktigt grumsar öfver att hans flickor blifvit stora, förståndiga menniskor i stället för roliga barn. Han skall, om inte mor håller emot, skämma bort flickan. Hulda svarar jag för. Således hela familjen.»

»Men skall din tant vilja ta emot ett fosterbarn för min skull?»

»Hm! det vore visst möjligt; men det behöfver hon icke veta. Men den, som skall veta det, blir Amalia. Hon skall få veta allt. Hon skall, utan att tryckas af sin mors motvilja, kunna slösa sina omsorger på det der barnet, som på sätt och vis är ditt. Hon skall, som om hon vore din hustru, hjälpa dig att öfverföra fädernas välsignelse in på barnabarnet.»

Erlingsson tänkte efter några ögonblick. När han åter bröt tystnaden, var det med en inre glädje i sjelfva tonen. »Du har rätt, Ludvig! Amalia är den rätta. Kanske — kanske småningom hennes mor får andra tankar och då — då känna vi hvarandra, Amalia och jag, bättre än nu. Huru det än går, så ha vi ett gemensamt — detta barnet, som Gud skickat oss.»

»Det är ändå kurjöst», inföll Ludvig, »du är tobaksfabrikör, en karl, som snusar opp halfva Sverige. Orsaken hvarför nu halfva Sverige snusar af din väl ackrediterade blandning (hvilken är din hemlighet) ligger deri, att dina föräldrar hade börjat med enlevering och slutade med osämja eller att en gammal vaktmästare tyckte det vara synd om dig. Vidare tycker en af dina snusmalare, att det var synd om den der vaktmästarens barnbarn, och jag tycker det är synd om dig och Amalia, och af all denna medömkan blir följden, att tapetformskäraren Linds dotter får verklig bildning och blir en hygglig flicka, i stället för att stryka gatorna. Der se vi en liten bit af den stora, för våra ögon intrasslade härfvan, som kallas för öde, då hon betraktas som blott en outredd härfva, men kallas Guds försyn, så snart vi se en enda tråd, som vi kunna reda.»

»Således skrifer du?»

»Ja, med första post. Jag är säker, att saken skall gå.»

Påföljande dag instälde sig Lundman med sin protegé. Sanningen att säga voro kläderna hoplånade; men i Guds namn! ungen kunde väl inte komma i sina gamla paltor, då hon skulle uppvisas för patron. Litet charlataneri skulle det ändå alltid vara.

»Det var ändå synd om Singelberg», sade en liten herre, som, i sällskap med några andra, en förmiddag satt inne på en källare och åt sin frukost, som såg temligen bastant ut.

»Ja, det var en galant och hyggelig karl, en trefflig umgängesmeniska, en god värd; men förbannadt slipad. (hviskande) Man tror, vet herrarne, att Singelbergs hela obestånd endast är en fint. Han vill bli af med en hop Lübeckare, hvilka lemnat honom färgstoffer och dylikt för hans fabrik, item en hop skulder till hela dussinet käringar, som satt in sina pengar på hans kontor, för att ha dem så säkra som i Abrahams sköte, han drar dem vid näsan allihop.»

»Åh ja», återtog den tjocke, som tydligen utvisade sitt skaplygne eller att han var en goddagspilt, hvars alla känslor voro koncentrerade i magen. »Åh ja, Singelberg är en slug karl, han vet hvad han gör. Och så har han icke förlorat det allra minsta af sitt anseende, alla umgås med honom alldeles som förr, han har sina små fester nu som förr. Jag var hos honom i förgår på en liten nätt middag, blott fem goda vänner, utvalda saker allt ihop och Singelberg en präktig värd. Han har ett sätt att få folk att dricka, ett sätt att . . . Ni skulle sett gamla, snåla Kniström, mager som en skrika, sitta der och sticka sin tunna näsa i glaset ända till dess han blef upprymd.»

»Kniström, ja så gamle procentaren, det är ändå en skurk af första ordningen.»

»Åtminstone är han genomsnål. Han ser ingen människa hos sig ens på en smörgås.»

»Men han har tagit sig opp från intet och är en mycket ordentlig karl ändå», yttrade den tjocke. »Emellertid blef gubben riktigt upprymd och glad och talade om historier från sin ungdom.»

»Jaså, den göken har då varit ung. Jag trodde nästan, att han i alla sina dagar varit en *gammal* procentare, ty sådan har jag sett honom under hela min tid.»

Detta yttrades af en ung herre, som slagit tillbaka fracken så att halfva ryggen var bar.

»Ja, ja han är inte heller så gammal. Hur mår pappa?»

»Jo, så der. Jag har inte varit ute på Härmstad på fjorton dagar; men klen är gubben allt och det ser ut, som det icke skulle vara så långt igen.»

»Och sedan blir bror universalarfvinge?»

»Jag? Nej bevars! Åh, det har far min utvägar för. Hans gamla drängar, hans urminnes hushållerska, hans gamla tjänare i hela släkten hafva i testamente en hop legater, som jag får det nöjet att utbetala, ända till Gud i sin nåd kallar en eller annan. Till på köpet äro dessa dispositioner intecknade i Ljunga.»

»Jo, jo. Åh ja, det kan inte vara så orätt att gamla tjänare . . .»

»Ja, far mins kärlek för gamla tjänare är så stor, att han till och med tänkt på kreaturen. Hans gamla grå vagnshästar få icke säljas, icke begagnas och icke slagtas; men skall ha visst med hö och hafre och en egen dräng att sköta om sig; så visst är far min ömhjertad. Skål gubbar! Det är strunt till portvin.»

»Hm», sade den tjocke, såsom den, hvilken borde förstå sådant bäst. »Hm» (smackande) »åh ja, det är kanske något ungt, men . . .»

Den yngre herrn ropade på kyparen. »Hvar köper källarmästaren sådant här diskvatten? Se här», tillade han, »tag ut skräpet och tag in annat. Då man betalar skall man ha ärlig vara.»

»Men det är ganska godt», invände de öfriga.

»Förlåt, mina herrar! det är icke *ganska* godt, utan *mycket* godt vin jag reqvirerat. Se så, moncher, kom inte igen med lika oduglig vara, ty då få vi talas vid. Förstår du, slyngel.»

Kyparen gick ganska ödmjukt, ty unge Ramén var en rik mans son, som på intet sätt sparade på drickspenningar, blott man var honom i lag.

»Men Singelberg», började den tjocke, »är, som sagdt är, en slug och slipad karl, och jag hoppas att han reder sig på ett förunderligt vis från sina björnar och sedan blir verkligen förmögen, ty hittills har det egentligen varit så blott till utseendet. Han har ett briljant affärshufvud och hafva ej Lübeckarne sett sig bättre före än gummorna, så bli de utan. Det skall bli riktigt roligt att vara med på kalaset, som han gör, när saken är uppgjord. Sakramenska hyggelig karl, Singelberg. Ett glas för Singelberg.»

Under det att vännerna lofprisade den (som Lundman uttryckte sig) förb—nade tapetryckaren och just bespetsade sig på att denne skulle verkligen lyckas att narra sina fordringsegare, och man synnerligen skrattade åt käringarna, som nedsatt sina pengar på hans kontor, säkra att de der lågo som i Abrahams sköte, lät det helt annat på Åkersberg.

Ingen kunde se mera nedslagen ut än kaptenskan. Gubben, kapten, åter var så ond han med sitt fryntliga lynne kunde blifva.

»Det var din förbannade envishet. Jag sade ju, att karlen var en skojare.»

»Men, bäste Jakob, det är långt ifrån gifvet, att han är på något sätt felaktig. Man är ingen skojare för det att man pröfvas af olyckan.»

»Se der! jag ger mig hin på att du ändå anser honom för en ädel själ.»

»Ja, hvarför inte? Skulle jag vilja kasta ut hotelser och förebråelser mot en olycklig, därför att han är det?»

»Men jag säger ju, att den bofven, då han mottog våra tretusen riksdaler, redan viste, att han egde ingenting, att han mottagit en stor hop dylika medel och att meningen nu är att bedraga allihop; men han skall göra konkurs, jag tar inte tolf procent, jag. Han har narrat sig förb—nadt på Jakob Stenman, om han tror, att jag ger efter.»

»Men hvad skulle folket säga om du ensam är obeveklig och hård?»

»Mot din favorit, ja? Ja, det vore fasligt. Men jag säger: om inte du varit med ditt pip, om du inte bittida och sent hållit tal om Singelberg, den hygglige Singelberg, när han ej fick vår dotter, så skola vi ej till på köpet visa misstroende, då han vill ta emot våra penningar och ge fulla sex procent, lilla gudomliga Singelberg!»

»Ja, ja, Jakob! du ångrar nog hvad du säger», sade kaptenskan smärtfullt. »Visst tyckte jag, att Singelberg lika väl kunde ha våra penningar, som att in-teckna dem hos Jakob Persson; det är en rå och plump människa, den karlen.»

»Men der hade vi haft in-teckning. Nu är det slut med hela saken.»

Hulda hade tyst afhört samtalet; nu bröt hon tystnaden. »Jag vet mycket väl, att denna förlusten är en svår stöt för pappa och mamma; men det är väl ändå icke så farligt; han betalar väl något.»

»Ja, han lofvar tolf procent och en uppsättning moderna tapeter till alla rummen.»

»Ja, men det är så vänligt gjordt», inföll kaptenskan, som omöjligen ville utan seger draga sig från valplatsen.

»Vänligt! hvad angår det mig hurudana tapeter det är på bostället. Skulle jag väl kunna se dem utan att gräma i hjel mig? Nej, tack!»

»Men pappa måste ju för att få något ta det han bjuder», yttrade Hulda, som nu uppträdde som medlerska.

»Något, nej bättre intet än detta något. Jag kan spricka af förargelse.» Med dessa ord tog kaptenen sin gamla mössa och begaf sig ut.

»Det är ändå fasligt hvad karlar äro häftiga och oförsonliga. Sjelfva pappa, som eljest är så god, har det felet, som aldrig går bort.»

»Men, mamma!» inföll Hulda, »är det väl så underligt, han har skäl.»

»Ja, att Singelberg är olycklig, är det ett skäl det?»

»Mamma lilla! men om så är, så är det hans egen skuld, och så gör han många andra olyckliga.»

»Ja, det är klart, att när en faller, så får man aldrig falla ensam», anmärkte kaptenskan.

»Men, mamma! då mamma är så försonlig mot Singelberg, hvarför då döma så strängt om Erlingsson.»

»Tala inte om den karlen, sådana bibehålla sig nog, dåligt folk samla alltid penningar. Pappa, som är en så hederlig människa, har aldrig kunnat bli skuldfri; men Thimander, som är en dålig karl, är rik och började med alldeles två tomma händer. Det bevisar ingenting, att en människa har goda affärer; tvärtom.»

Hulda fann snart, att det ej lönade mödan att här söka bevisa något mot eller med. Mamma hade *sin* öfvertygelse, hvars motiver icke ens hon sjelf viste och som således ingen annan kunde ta reda på.

Detta är en egenhet hos qvinnan, att hon har mera fallenhet än mannen att antaga trosartiklar, så i religions- som samhällslefnaden. Han känner lifligare än hon dömer klart, och därför misstar hon sig ofta om så väl ting som personer.

Detta karaktersdrag sticker mer bjert fram hos de äldre. I stället att ha samlat sig världserfarenhet, hafva de ofta samlat ett visst sjelfförtroende, som har sin grund i ancienniteten och i ingenting annat. Men de hafva, oaktadt sin ålder, sällan erfårit just någonting om den yttre världen. De hafva, som makar och husmödrar, blott fäst sin

uppmärksamhet på hemmets trånga krets, der de utgöra allt, och äro, då frågan rör något derutom, vid femtionde året lika oerfarna som vid det femtonde. Så måste också förblifva, tills dess qvinnan verkligen begriper sin ställning som samhälls- och ej blott som familjemedlem.

Amalias undervisningstimme för Maria var slut. Hon kom nu in.

Man kunde knappt känna igen den forna Amalia, detta nedtystade, tigande, småleende väsen, som sade ja till allting. Sjelfva kaptenskan hade på senare tiden observerat åtskilliga karaktersdrag, som gjorde att hon mer än en gång kom fram med klagomål öfver barn, som ej lydte sina föräldrar.

Hulda var då en gång för alla en obändig natur, som hade fått riktigt befängda idéer af sin far; men Amalia hade hittills varit en snäll och lydlig flicka.

Det tycktes dock för litet hvar se ut som om vår Herre just icke gillade en dylik lydighet; ty Amalia var sorgsen, men Hulda glad, och det dummaste af allt är väl ändå att göra sig lifvet surt; men scenen hade förändrat sig — Amalia lydte ej mera i *allt*.

Kampen rörde egentligen lilla Maria. Lundmans fosterbarn hade blifvit kaptenskans favorit. Huru nu Ludvig gjort opp sin historia, så måste den varit ganska romantisk och vacker att läsa, då tant så genast blef förtjust öfver den lilla, näpna Maria. Ludvig hade naturligtvis alldeles tegat med att det var från Erlingsson de penningar sändes, som betalades för den lilla pupillen. En sådan upptäckt skulle, då man kände den goda kaptenskan, rent af skämt bort saken; men alla öfriga viste det. Detta medvetande gjorde Amalia till en annan meniska. Hon fick således en hård strid om att mamma ej skulle rent af skämma bort den stackars ungen, som blifvit favorit.

Det var i detta fall, i något, som rörde en *annan* än henne sjelf, hon hade kraft att ha sin egen tanke, något som den oefterrättliga Hulda hade i alla möjliga saker och ting.

Kapten kom in med Maria vid handen. Det var tydligt, att barnets joller gjort honom god igen. Han var nu lugnare, lekte med flickan, smålog åt flickorna och sade till sin hustru: »man får taga den onda dagen med den goda. Jag skall gå in på ackordet och ta tapeterna; men han måtte väl ge oss vackra, den slyngeln.»

»Gud ske lof, att du lugnat dig», sade kaptenskan. »Jag blir alltid så ledsen, då du blir ond, ty då brukar du alltid bli sjuk efteråt.»

»Nå, har man hört på maken», skrattade kaptenen, »då har jag

inte varit ond på tjugu år; ty Gud ske lof för helsan. Må tro löjtanterna på regementet tycka nog, att gubben Stenman är alltför frisk han, så att han ej behöfver taga afsked och lemna Åkersberg åt någon af dem; men således är jag god som guld, då jag aldrig är sjuk.»

»Men du hade ju svår hosta i fjol.»

»Ja, snufva ja. Den hostan satt i näsan, mamma lilla.»

»Men så hade du ondt i en arm i tu år se'n.»

»Det måste väl inte vara af förargelse, då jag helt simpelt förluftade mig på en sten, som Anders ej orkade med.»

»Men då blef du ond ändå.»

»Ja *efteråt*, mamma, *efteråt*.»

»Du skall då ha rätt, om du också skall vända opp och ned på hela världen.»

Det var en dag på hösten, fram på förmiddagen, då patron Erlingsson, tvärt emot sin vana, kallade opp sin gamle arbetare, Lundman, på kontoret. Lundman instälde sig, snusig och nerdammad, som han var, klädd i sitt långt för detta blåfärgade lärtsförkläde, hvilket numera var äkta snusbrunt (reflektionerna göra sig sjelfva, d. v. s. detta var verkligt snus). Det var ej så utan att Lundman väntade något »förbannat-tyg», som han benämnde förargelse; men han kände sig alldeles oskyldig till både sorgerus och andra fel och hade föresatt sig att försvara sig sjelf och sin ära. Här kan inte vara annat än elaka menniskor, som inte ha annat att göra än ställa till förargelse, tänkte Lundman, och antog redan i förstugan en min, som skulle tillkännagifva den förolämpade oskulden. Det är lögn allt ihop, tänkte han vidare och trädde inom dörren.

»Hör på, Lundman!» började patron, »jag har fått underrättelser angående dig.»

»Ja, hvad det kan vara, så är det bara elaka menniskor, som inte kunna lemna någon i fred, och patron må tro dem, om han vill.» Erlingsson smålog.

»Nå, nu är du fasligt häftig, Lundman.»

»Ja, det kan inte annat än gå mig i magen, att»

»Käre Lundman! tig nu litet grand.»

»Ja bevars; men annars så har jag tjenat patron i så många år, att»

skall jag ta reda på dina penningar och sätta ut dem mot ränta, och på den räntan kan du lefva som en prins. Lycka till, Lundman!»

»Tack, patron!» Och dermed gick Lundman ner till sitt arbete. Idén att vara rik var så ovan för den beskedlige mannen, att han på långt när ej fattade dess hela betydelse. I stället för att känna sig glad, fann han sig nedtryckt, i stället att, som vanligt, vara en pratsam, munter menniska, som sjöng och pratade mest af alla nere i qvarnen, blef han sluten den eftermiddagen och tycktes icke ha någon ro.

Patron hade väntat, att Lundman skulle blöta sin stora lycka hos madam Öhman, der han alltid tog sina sorgerus; men det blef ej af. Han gick förbi; han behöfde ej en gång mat den qvällen. Sedan han på hemvägen passerat slussen, vek han af till venster genom Stads-gården och uppför trapporna till Katarina kyrka, i stället att gå hem Götgatan uppför och ett bra stycke till. Det var redan skumt; men Lundman gick in på kyrkogården och satte sig der i gräset vid sin hustrus och lilla Agatas graf, en kulle, som han hvarje vår putsade och gjorde grann på sitt vis.

»Herre Gud! ändå», sade han sakta, »om du ändå lefvat nu. Stackars du, min hustru! Du lofvade att hålla af mig i nöd och lust; men du fick bara smaka på nöden du. Lyckan kom sedan, förstär du; den fick du aldrig veta af. Och du, Agata! du, som blef så glad bara jag gaf dig ett karamellpapper, som mor din klippte till grannlåt; ja, du skulle fått röd sidenklädning och hvita sidensarsskor, bara du lefvat. Lilla Agata Lundman skulle blifvit en riktig krona bland flickor och fått lefva stort och åka i vagn och fara ut till Djurgården och fara på operan och opp i Kirsteinska huset, ja allt ihop.»

Lundman tystnade. Aldrig hade han känt lifvet så bittert, som nu, då han ingen hade, med hvilken han kunde dela sin lycka.

Han var i samma ställning, som en arm, plågad sjukling, hvilken läkarne forslat ut till Neapel för att dö. Huru skulle han ej njutit af den blommande naturen, huru skulle han ej gladt sig åt den leende himmelen och de herrliga vyerna af det stilla hafvet med sina herrliga öar, om han icke legat i plågor, instoppad i en bärsäng, till hälften död, med matt blick och tungt sinne. Då plågas han af allt det herrliga han ser, men icke kan njuta. Så var det nu med Lundman.

»Om jag, då jag hade hustru och barn, haft ett hundra Riksdaler på en gång, lika säkert som jag nu har trettiosex tusen, så hade jag en gång kunnat vara riktigt lycklig. Men det är pudert det. När

Lundman var lycklig, så var det med bekymmer om utkomsten, och nu, när jag inte har bekymmer om utkomsten, är jag inte lycklig.» Han reste sig opp och smålog. Han hade ett lifigt lynne och fallenhet för ögonblicklig, barnslig glädje och tog gerna allt på den komiska sidan. »Det är med lyckan och allt det andra kramachet», sade han småskrattande vid sig sjelf, »som med Peter Månsson, muraren i långa huset. Det är inte utan, att han emellanåt har snygga kläder, men aldrig på en gång. När byxorna äro splitt nya, så är rocken utsliten, och då han får en ny rock, äro underkläderna utslitna; har han nya, hela stöflor, kan man ge sig f—n på att hatten är sprucken. Så der är det med folks lycka också. Huru lycklig man är, så vill det ändå inte passa ihop riktigt; man går der lika paltig inför sin Gud och skapare.»

Lundmans betraktelse var ju icke så rasande? Om vi tänka efter, så hänger det ungefär så tillsammans med oss och vår lycka, som med Peter Månsson murare och hans klädespersedlar.

»Du må tro», berättade Ludvig för mig, då jag frågade honom om familjen på Åkersberg, »du må tro, att jag upplefvat en rolig scen.»

»Du vet att morbror Jakob förlorade en för honom stor summa på Singelberg. I parentes sagdt, så är han nu på fötter igen och ger, som förr, stora middagar för sina talrika vänner. Litet hvar vet, att hela hans förmögenhet beror på ett bedrägeri, ett tjufveri i stort; men alldeles de samma, som med afsky vända bort ögonen från en stackars sate, som polisen griper på bar gerning, då han stjal några bakelser från en säljmadam, umgås på den mest amicala fot med Singelberg, som tagit brödet ur munnen på hundrade fattiga menniskor. Det är ändå någonting kurjöst att se huru moralen ändrar sig efter omständigheterna. Det som är ett brott hos en, är en sorts förtjenst hos en annan; man berömmar Singelberg som en klok karl; man är hans vän, man sätter till och med förtroende till honom. Nog af — till min historia.

»Morbror Jakob är en af de många, som fått tolf till sexton procent och sålunda hulptit Singelberg till en liten nått förmögenhet. Singelberg hade, för att få denna förmån, skrivit ett mycket artigt bref och erbjudit sig att lemna tapeter till rummen. Särdeles omtalade han en sort, som skulle synnerligen pryda fru kaptenskans vackra förmak,

hvars jemnmålade gula tapeter på intet sätt svarade mot det »smakfulla amöblemanget». De tolf procenten fingos genast ut, ty det var en affär och sådana ville Singelberg göra opp snart. Med tapeterna dröjde det desto längre. Ändtligen fick jag i uppdrag att uttaga dem och medtaga dem, då jag reste dit ner.

»Efter mycket besvär fick jag tala med patron Singelberg och han tillsade sin bokhållare, hvilken åter sade några ord till en packhuskarl. »Tapeterna kunna hemtas om en timma; mjuka tjenare, herr magister!» sade herr Singelberg och bladdrade i en hufvudbok. Jag gick. Karlen hade blifvit riktigt förnäm på en månad. Han var ej mer den insolvente herr Singelberg. Han var en mäktig patron, som kände sitt värde. Jag afhemtade tapeterna och reste.

»Här är tapeter från Singelberg», sade jag, inträdande med bundten. Tants ansigte ljusnade. »Det var beskedligt af Singelberg», sade hon.

»Vacker hygglighet att preja mig fri från nära hela min förmögenhet», brummade morbror Jakob.

»Men, gode Jakob! du gick ju alldeles otvungen in på ackord», anmärkte tant, med ett medlidsamt leende.

»Åh ja, låt vara, låt oss nu se de der tapeterna.»

»Ja, käre Jakob! vi behöfva verkligen att få vackra tapeter i rummen, särdeles i förmaket. Ett hus der rummen äro klädda med varierande tapeter i flera färger är alltid gladare, än ett med entonigt målade väggar.»

Tapetbundten upplöstes. Det var fem särskildta bundtar med fem, sex rullar i hvardera. Jag tog en profrulle ur n:o 1.

Det var grått i grått, stortutigt och i högsta grad gement, med små svarta prickade krumelurer. Jag såg oförmärkt på tant. Hon bet sig i läppen. »Det skall visst vara salstapeter», anmärkte hon.

»Ja, sådana kosta tjugufyra skilling rullen», anmärkte jag, inte utan skadeglädje.

»Nej det är väl icke möjligt; men, likgodt, låt se den andra.»

Jag rullade opp. Precist samma mönster, dock färgen hållen mera i svartgrått, som det tycktes tryckt med några quarlefvor efter åtskilliga färger.

»Det är visst till förmaket», yttrade Hulda och började skratta. Morbror Jakob skrattade, sjelfva Amalia skrattade och lilla Maria ropade: »fy så otäcka!» Den enda, som ej deltog i den allmänna munterheten, var tant, hvars ansigte fått en helt underlig förlängning.

»Man bör ej klandra en gåfva», sade hon, för att säga något.
»Få vi se den tredje.»

Jag rullade opp. Det var storrosigt gult och tegelrött med brandgula pioner och gula blad.

»Hm, det der är visst till förmaket», sade morbror Jakob.

»Det skall just passa till det »smakfulla amöblemanget», som patron skref om. Det ser då ändtligen ut som Peter Målares nattstuga.»

»Fy f—n så gement», sade morbror småskrattande.

Nästa afdelning var samma mönster i gement ljusblått och smutsigt gulgrönt, o. s. v.

Hela samlingen var det komplettaste utskott man kunde tänka sig.

Jag har aldrig sett morbror Jakob så hjertans förnöjd som nu. För hvar ny afskyvärd sort af utskottstapeterna blef hans min mera ljus och tokrolig. Sjelfva den hjertegoda Amalia tycktes känna något som liknade skadeglädje, då hon jemförde tapeternas utseende med kaptenskans ansigtsdrag. Man läste tydligen en blandning af sviken förhoppning, af förargelse och föresatsen att hålla i sig, det oakadt.

Hulda ordentligt skrattade, hvilket vid ett så högtidligt och rörande tillfälle var högst opassande; men man väntade ej bättre af henne.

»Nå, du! är inte den der ädle patron Singelberg en högst älskvärd man», började kaptenen, »som tagit sig så när, att han skickat till oss tjugufyraskillingstapeter, som, i anseende till sin fulhet, ej äro säljbara? Ordentliga vraktapeter.»

»Som alldeles förträffligt», tillade Hulda, »passa ihop med det »smakfulla amöblemanget» i fru kaptenskans förmak.»

»Ja, kära Hulda!» afbröt kaptenskan med en majestätisk åtbörd, »det är ganska möjligt, att Singelberg ansett dessa mönster för de smakfullaste. Ingen kan döma om andras tycke och smak.»

»Nej det kan man min själ inte», inföll kaptenen, »och därför så kan man inte säga något om din beundran för slynglar, sådana som Singelberg och . . .»

»Kanske mig?» frågade jag, för att afbryta förebråelsen; »ty tant tycker nog, att jag är en hyggelig karl jag också.»

»Åh ja, om du inte ibland kunde vara slyngel, rätt så godt, som någon, så skulle min gumma icke sätta värde på dig.»

»Men», afbröt i sin ordning tant, »men du kan väl ej neka, att så väl Ludvig här som Singelberg, begge ha ett gentilt och artigt sätt att vara. Jag vet ingen orsak, hvarför jag icke skulle sätta mera värde

på en menniska, som har ett godt sätt att vara, än på en rå persedel. Jag kan icke finna, att ett olyckligt sätt att vara just lemnar garanti för en ädel karakter.»

»Nej, tant har rätt. Hållkarlen på Skallaretorps gästgifvaregård har visst icke något gentilt och artigt sätt, men är ändå en stor tjufstryk; så att inte skadar det karakteren att vara gentil som jag eller Singelberg.»

Morbror Jakob blef helt förlägen af så stark opposition. »Men», sade han, »tror du väl, att Erlingsson skulle skickat oss trappsopor om han velat gifva oss några skålpund snus? Nej det hade han blygts för. Singelberg skäms icke att skicka hit uselhet, som icke i evighet kan säljas. Det kan vara godt nog åt den fattige kaptenen på Åkersberg och hans käring.»

»Käring» var ett ord, som bland alla språkens tillgångar var det som tant minst tålde.

»Du kan vara säker», sade morbror, »att Singelberg på sina ungarlarmiddagar skrattar ut oss och omtalar sin sköna gåfva. Hans vänner skola skratta sig förderfvade, då de tänka sig gamla kaptenskan här nere på landet, stolt sittande i sitt förmak med tegelröda och grågula pladasker på väggarna och tror att det ser ut som på kongliga slottet. De skulle gerna vilja ge ut tjugufyra skilling för att få skåda käringen, som Singelberg så bra drog vid näsan.»

»Jag är fullt öfvertygad», utfor tant, utom sig, »att ordet käring aldrig gått öfver Singelbergs läppar eller är uttaladt af någon bildad person. Det är blott bland knekthopen, som så råa uttryck nyttjas.» Med dessa ord gick hon.

Morbror stod qvar och såg alldeles perplex ut. »Knekthopen! Nå, min lefvande Gud! vill hon nu sätta tapettryckaren öfver militären i bildning? Det var väl hon gick, för annars hade hon fått svar. Knekthopen! hvem har hört sådant? Är det skick och skäl?»

»Ja, pappa lilla», inföll Hulda, »mamma menade sjelfva soldaterna, inte befålet, bara soldaterna.»

»Jaha, lika godt; liksom korpral Alm icke vore mera värd än tio dussin Singelbergare och gamle Styts, är det inte en krona; och den här Hjort, nummer trettioåtta, är det inte en så hygglig och ordentlig karl, att man får leta efter maken. Jag skulle ödmjukast tro, att i hela mitt kompani inte finnes en enda så eländig karl, som hennes fabrikör.»

Den der tapetaffären hotade att bli en krigsorsak mellan tvenne vänskapliga makter, och jag, Amalia och Hulda började, som medlare att använda våra bona officia.

Freden mäklades mycket lätt.

Tant ville ej på något sätt vidröra det svåra ämnet om dessa väl-signade utskottstapeter, som kostat pappa kapten 2,640 riksdaler, utom upplupna räntor. Hon harmades i sitt sinne öfver den snöpliga utgången af den väntade artigheten från patron Singelbergs sida. Hon nämnde icke hans namn; men inblandade i sina samtal en hel hop om otacksamheten i verlden. Huru folk fans, som med fager yta bedrog godhertade menniskor, o. s. v.

Tant hade allt rätt i det mesta; men glömde helt och hållet bort, att man verkligen kan vara en godhertad menniska, utan att därför ovilkorligen låta vid alla tillfällen draga sig vid näsan, och framför allt glömde hon, att det icke så alldeles är det goda hjertat, som gör oss blinda för favoriter och oåtkomliga för alla skäl, det är egoism, rätt-hafveri och många andra smålyten på karakteren, som blotta så många svaga sidor och gör öfvertygelsen åtkomlig för intryck, hvilka, om ej dessa lyten funnits, icke kunnat få insteg. Således led den goda tanten icke för det att hon varit för god, utan därför att hon varit sig sjelf så alldeles nog, att hon hvarken velat höra eller se.

Men att hon bedragit sig på Singelberg, förändrade på intet vis hennes antipati mot Erlingsson. Vet du, jag föresatte mig att få veta den egentliga orsaken. Att Erlingssons hulda föräldrar varit pack var då en känd sak; men detta kunde ändå ej afgöra allt.

Jag satte mig till att riktigt reta tant till vrede. Om detta kunde lyckas, svek henne alltid något ögonblick den vanliga försigtigheten och grannlagenheten, som var hennes grundregel för lifvet. Jag kullslog alla hennes skäl mot Erlingsson. Hon var ej i stånd att komma en hårsman. Sedan jag fått min lilla tant i riktigt trångmål, så att hon icke kunde komma hvarken fram eller tillbaka, måste kardinalskälet komma fram. Ett dylikt kardinalskäl är för en förbehållsam och försiktig menniska det samma som bläcket hos bläckfisken, som ej användes förrän ingen undflykt är möjlig.

Skälet kom äntligen. Hör på hur simpelt det ändå kan gå till här i verlden.

Erlingsson hade varit på Åkersberg flera gånger. Sjelfva tanten

hade, för hans ärliga och öppna väsende, hans flärdfrihet, som parades med fint lefnadsvett, till en stor del glömt bort hans föräldrar och ordspråket om äpplet, som ej faller långt ifrån trädet. Men en vacker dag var hon i sin bod efter requisita till middagen. För att få reda på tants grundade skäl för sina handlingar är det nödvändigt veta, att boden var belägen under samma tak som drängstugan och att, olyckligtvis för Erlingsson, väggen, som skiljde dessa begge rum, var af bräder. Tant fick då höra den ene drängen säga:

»Det var en vacker vagn han har. Mycket vackrare och starkare än den andre patrons.»

»Men», sade den andre, »det var ändå en riktig patron han.»

»Nå, är inte denne en riktig patron då.»

»Åh nej, han är bara snusmalare.»

Det var detta »snusmalare», som på en gång vände stormen mot Erlingsson. Tant kunde ej utan harm tänka sig att *hennes* dotter skulle af drängarne kallas »snusmalerskan», fastän hela världen för öfrigt skulle kalla henne fru eller patronessan Erlingsson. Allt sedan var saken definitivt afgjord. Tant kunde glömma allt, förlåta allt, vänja sig vid allt, allt utom snusmalare-titeln.

Ser du, man kan icke alltid så der noga få reda på de inre motiven för våra åsikter och handlingar; men om vi kunde det, skulle vi oftast finna, att de berott på en eländig småsak. Det är alldeles omöjligt att få riktig, innerlig och djup aktning för en gubbe, som, första gången man såg honom, tappade peruken i strömmen och såg löjlig ut. Man kan älska och akta honom, men omöjligen sedan anse honom, som man utan denna sorts presentation skulle ha gjort, som en sorts högre varelse. Peruken, det kala hufvudet, den ömkligt löjliga minen skulle alltid stå i vägen. Det beror ofta på de yttre sinena. Jag, till exempel, kan aldrig riktigt med en herre, hvilken, första gången jag träffade honom, spridde en ånga så stark som af en blombukett. Huru oskyldigt kunde det ej ändå händt, att håroljan varit för mycket tillsatt med vällukt; men ändå är det någonting qväfvande. Deremot kan jag ganska väl vara vän med en drogist eller apotekare, fastän de lukta kamfert och annat otyg; men det är på sätt och vis deras pligt att lukta af kamfert och prinsens droppar och då går det an; men det är deremot ingen människas pligt att smörja in sig med olja, så att man stinker som en rosenbuske.

Lilla Maria satt, nu tolf år gammal och en vacker liten flicka, i förstuguvisten beskäftigt sysselsatt med att sy. Amalia satt vid hennes sida och läste högt ur en bok. Det var en af dessa nu mera allmänna, men då mera sällsynta böcker, som behandlade naturen och dess under. En sådan läsning bildar känslan och förståndet långt mera än den rena, tendensfria konsten eller historia och geografi, som eljest lika säkert stå bland bildningsämnena i en pension, som gurkor och pickles på en matsedel. De äro också vanligen så anrättade, att näringskraften är ungefär lika. Deremot är hvarje betraktelse öfver naturen en direkt hänvisning att sjelf nyttja sitt förstånd, att sjelf reflektera, att känna sig vara en lefvande, tänkande och handlande del af denna samma natur, som i så oändligt många olika gestalter och lifsyttningar öfverallt möter oss.

Det var »Sturms betraktelser öfver naturen»: en bok som, nu bortglömd och utträngd af möjligen bättre, dock på sin tid gjorde nytta, emedan den var en af de första, som vände blicken ditåt och verkade gemensamt med »Bastholms bref om naturen» och »Eulers bref till en ung prinsessa», som då utgjorde triumviraret i populär naturkunnighet. Lilla Maria afbröt då och då läsningen med en fråga, och mellan Amalia och henne uppstodo ofta långa samtal, som upplyste dem begge. De hade ändå ingen annan än gamle Sturm att rådfråga.

Men en gång kom Maria att kasta ögonen på annat håll. Hon tappade sin sömnad och flög opp. »Nej, se Lundman!» ropade hon, »är det inte Lundman? Jo, det är Lundman. Tant lilla, det är Lundman! han som tog opp Maria, ja, det är det.»

Det var barnets instinkt, som igenkände den hederlige Lundman; ty ingen annan skulle kunnat känna igen denne gubbe, klädd i blå byxor med sidenväst, sidenhalsduk och kragar, kloksnodd öfver bröstet och fullständig och passande kostym, vara densamme som fordom, genomdammad af snus, i bruna skjortärmar och slokig hatt, nötte den smala gatan på söder. Men då var det den fattige Lundman, nu var det den rike.

Han var ändå så van vid sin snusdrägt, att han inte kom ihåg sig, utan sade: »kom inte till mig, lilla Maria! jag kan smörja ner henne.»

Lundman var ännu arbetare på Erlingssons fabrik. Han hade sin gamla plats; men nu var han ute och reste och Erlingsson hade

gjort honom gentil. Han var i allt öfrigt den gamle snusmalaren, med ett hjerta, som bar lyckan så väl, men motgången så illa.

Amalia, som många gånger hört Maria omtala den hedersmannen, bjöd honom välkommen.

Nu var det för Lundman att uppföra sig på riktigt gentilt sätt. Man lär sig just inte den saken i en snusqvarn; men det var att försöka. Han hade af sin patron fått en regel, som han noga iakttog, nemligen att icke prata för mycket och icke svärja. Orsaken hvarför han nu kom var den, att han fått en oemotståndlig längtan efter att se lilla Maria. Helst hade han sjelf velat vara osynlig, men han hade ingen korpsten till hands. Korpsten? Det är nödvändigt att berätta hvad en korpsten egentligen är. Historien är som följer:

När korpens ungar nyss kommit ur ägget äro de icke synnerligen vackra att påse. Sjelfva korpmamman blyges för att visa sina barn, innan de fått fjädrar på kroppen och således kunna anses anständigt klädda, som korpar bruka. Denna tid skall man passa på och ta en unge ur boet, naken som han är och binda honom fast vid en stubbe i skogen och sedan sätta sig i all tysthet i närheten. Korp-honan kommer hem, saknar sitt barn, söker det och finner det; men bundet, liggande naket inför hela verlden. Då blygs hon och flyger bort efter en svart sten, som har den kraften att göra osynlig, och den sticker hon i ungens näbb och genast blir han osynlig; men nu går man fram till stubben och tar stenen. Det är en korpsten och om man tar den i munnen blir man osynlig. Det är hela historien.

Men det var just en sådan talisman Lundman saknade och därför var han gudnås nog synlig, så illa besvärad han än befann sig i sin gentila bonjour och med sin sidenhalsduk.

Maria hade kunnat vara helt annorlunda än hon var, om hon ej till ledarinna haft Amalia. Hon hade kunnat hafva kommit så långt, att hon icke velat kännas vid sin gamle vän. Denna tepiga förnämhet, som man ibland rent af lägger an på att lära flickor. De skola bevars vara så öfvermåttan fina, att de icke kunna se en simpel, enkel menniska, utan hellre förolämpa en, som velat dem väl, än medgifva sig vara en liten flicka, utan vidare anspråk. Maria hade väl numera fått en helt annan riktning, än den, som skulle passat henne, som den fattige formskäraren Linds dotter. Amalia hade meddelat henne sina kunskaper och dessa voro, om icke vidsträckta, dock helt andra än de, som fordrades för arbetsklassen; men i och med detsamma

lät hon flickan ofta i minnet återgå till den tiden hon bodde vid gatan å söder, ofta påminna sig fader Lind, den hederlige Lundman, skomakar Lundin och hans tatterska, ty Amalia, sjelf utan anspråk, ansåg ingen för ringa, ingen oförtjent af uppmärksamhet, tacksamhet och tillgifvenhet.

Det är endast genom en dylik själsfrändskap till hela den lefvande verden, man ändå sjelf lefver. Isolerar man sig, så är man också andeligen död, eller, om detta ej är fallet, i civil arrest inom en viss klass.

Men Maria kände igen sin gamle Lundman, hon, och spelade sin roll af barn bättre än han sin som herre. Han kallade henne ömsom för Maria, ömsom för mamsell, ibland för du, hon, ni, allt som det ville gå. Aldrig hade ett gemensamt tilltalsord varit behöfligare än för honom, men det fans ej då och finnes ej ännu; kommer troligen aldrig att finnas, så länge svenskarne äro svenskar; ty om någon nation har fallenhet att sönderfalla i klasser och individer, så är det vår.

Kaptenskan mottog med mindre fryntlig min underrättelsen om den ärade gästen. Snusmalaretiteln verkade högst obehagligt på hela hennes inre menniska.

»Hvar skall man göra af honom?» blef första frågan. »Inte kan man ta en snusmalare in till vårt bord, inte kan han, som är klädd till herre, äta i köket eller drängstugan.»

Kaptenen hade mindre skrupler. Han påfann, utan att veta det, en utväg ur svårigheterna. »När den hederlige Lundman är här, så skola vi äta i trädgården», sade han, »så äro vi i frihet.»

Kapten och Amalia viste ej ett ord om Lundmans rikedom. Erlingsson hade tagit löfte af Ludvig att ej nämna derom. Han hade sina skäl dertill, framför alla andra att Maria icke skulle vänta sig rikedom som gåfva af fader Lundman och, i stället att utveckla sin egen andes gåfvor, vänta penninggåfvor af en annan. Erlingssons regel var, att man ej blir annat än det man sjelf gör sig till, och tillgjorda flickor tålde han minst af allt.

Således var deras vänlighet utan någon sorts artighet, utan detta krus, som ändå alltid egnas den, som har penningar, han må då vara snusmalare eller hvad som helst. Den djupa respekten för penningen är ändå den kurjösaste af alla. Man skulle finna något skäl i detta kryperi för rikedomen och den, som anses ega en sådan, om det finnes exempel på, att den delade med sig; men detta händer nästan

aldrig. Det förefaller nästan som om en Beduin i Sahara-öknen skulle vilja ödmjuka sig för en molnsky, som utgöt strömmar af regn öfver Cayenne. Ingen kan begripa hvad det regnet angår honom och lika litet kan någon begripa hvad en millionärs millioner angå någon arm stackare, som, huru han än bär sig åt, ändå aldrig får en skilling af allt ihop. Emellertid är det nu så en gång litet befängt, men det är ett faktum och detta är nog.

Lundman gick och gälde således blott för den hederlige Lundman, Marias förste fosterfar, och dertill passade han också allra bäst. Han behöfde således ej spela den löjliga rollen af en person, som utan all förskyllan och värdighet fått sig förmögenhet, en roll, som de flesta spela mycket illa.

Den hedersgubben blef blott kvar några timmar, tog afsked och reste.

Maria talade om honom i många dagar. Hon hade af Lundman fått ett försegladt paket, med tillsägelse att icke öppna det förr än dagen efter sedan hon gått till skrift. Det var så väl igenklistradt och försegladt, att det trotsade hvarje forskning, fastän det till och med var utsatt för kaptenskans nyfikenhet.

»Jo, nu må patron tro, att Lundman varit herre så mycket han tål vid», sade denne, när han, några dagar efter sin återkomst, i sina arbetskläder stod på Erlingssons kontor.

»Välkommen, Lundman! Hvad nytt?»

»Jo, riktigt en söt flicka.»

»Kändes hon inte vid Lundman?»

»Jo, det gjorde hon; inte skämdes hon för mig; men jag skämdes, skam att tala om'et, som en hund i den der granna rocken och med klockan se'n. Visst såg jag ut som ett spektakel, men så fick jag se flickan och begge mamsellerna och kapten och kaptenskan.»

»Och hvad tyckte du?»

»Ja, visst var yngsta mamsellen vackrare, men jag tyckte mer om den äldsta, som är liksom en mor åt Maria. Ja, en bättre flicka kan inte finnas.»

»Det gläder mig.»

»Ja, det säger jag rent ut, patron skulle just tänka på den flickan. Jag tycker så precist, att ni skulle passa ihop.»

»Tycker du det?» smålog Erlingsson.

»Ja, och Gud vet hur det går. Jag har mina märken.»

»Hvilka då?»

»Jo, si patron förbjöd mig att nämna patrons namn, och det gjorde jag inte en enda gång; men en gång försade jag mig och sade: patron Erlingsson, sa' jag. Haj, hvad mamsell blef röd i synen. Det var som när min salig hustru första gången hörde mitt namn Efraim Lundman. Hon talade om det hundrade gånger. Det var en händelse det, att man sade »Efraim Lundman»; men då fick hon hjertklappning och rodnade som ett drypande blod; men inte hade hon sett mig inte! Men se'n kom jag, och så — ja ja, den glädjen blef inte lång — likagodt; men vi gifte oss. Gud låte gå bättre för patron, då han gifter sig med mamsell Amalia på Åkersberg.»

»Tack, käre Lundman! men dina tecken slå icke in.»

»Ja, bestämdt skall inte patron löpa å stad och gifta sig med någon annan, förr än han sett den flickan. För si der har vår Herre riktigt ställt till ett par.»

Lundman hade äfven för patron sina små hemligheter och bland dem var paketet. Genom Ludvig fick Erlingsson veta af den hemlighetsfulla skänken; men han frågade därför icke Lundman. Han viste så väl, att man någon gång behöfver en liten glädje, en liten förhoppning alldeles för egen del och han var ej nyfiken nog att störa sin hederlige arbetares barnatro, att han gick sina egna vägar, osedd och obemärkt.

Hvarför skall man väl, om man vet det, bevisa en menniska, att hans korpsten är ett bedrägeri?

»Det är nu runda sex år sedan du var på Åkersberg och råkade vederbörande», sade Ludvig till mig någon tid före jul. »Slädföret synes mot vanan bli ypperligt, tänk om du och jag?»

»Ja, nu har jag pels», skrattade jag, »pels och bottforer, så att det väl kunde vara kurjöst att göra om den resan.» Sagdt och gjordt.

Jag, som numera hade kommit mig i litet mera ro än under studenttiden och äfven ansåg mig sjelf för en smula viktigare än då, köpte nu de julklappar, som då uteblefvo. Ja, jag till och med skref verser till allihop, roliga och djupsinniga om hvarandra. Den, som litet grand känner till modersmålet, kan nog skrifva poesi också efter tidens sätt.

Sålunda utrustad, afreste jag med Ludvig. Resan hade varit ganska rolig, om slädföret hade varit jemnt, men det blef en resa dels på släde, dels på bondvagn. Jag hade en egen otur på de der resorna.

Hela familjen var sig lik. Kaptenen hade ej förändrat sig, utom att håret blifvit bra mycket gråsprängdt. Lynnet var detsamma, nästan gladare, ty han hade ett barn att jollra med, han hade Maria.

Kaptenskan var samma människa, försigtig, artig, undfallande, men envis som en höstfrossa. Amalia deremot var alldeles förändrad. Hon hade nästan bytt roll med Hulda, som ej mera var så sprittande munter som förr. Hulda var allvarsammare, mera stilla och mindre sarkastisk än förr. Amalia deremot gladare, pratsammare och lyckligare. Hon sjöng ej mera:

»Ack! den, som ingens kärlek har,
Den kan så gerna dö!»

Nej, det tycktes som hon verkligen hade någons kärlek. Jo jo, det är ändå fasligt hvad den kärleken kan göra de stackars flickorna sig olika.

»Men hör du, Ludvig!» sade jag första qvällen när vi åter voro i den forna sängkammaren, der allt var sig likt sedan sex år. »Hör på, du! Hulda är så allvarsam, hur kommer det sig?»

»Åh jo, hon börjar bli till åren.»

»Åh, dumheter, några och tjugu år gammal; men nu är hon alldeles förtjusande. Hvad säger du om jag nu blef kär?»

»Du?»

»Ja, just jag.»

»I Hulda?»

»Ja.»

»Åh, det går inte, hon vill ej ha dig.»

»Hur vet du det? Har hon sagt något då?»

»Ja, det har hon.»

Min fäfänga var något sårad. Jag ville veta hvad hon sagt.

Ludvig var hemlighetsfull. Omöjligt, ej ett ord.

»God natt med dig», sade han ändtligen, »sof sött.»

Sof sött! det är i sanning ett ganska godt råd, då man talar till en yngling, som håller på att bli förtjusad och i det samma får veta, att det ej lönar mödan. Hon vill inte ha dig, hade Ludvig sagt. Hade hon då förtrott den erkespektakelmakaren, att hon ej kunde med mig. Bevars! jag hade ej gifvit henne någon anledning att röra vid

en sådan sträng. Hon behöfver väl inte börja med förklaringar om hvad hon vill eller inte vill, förr än man gjort åtminstone min af att man var kär. Hvad hade hon dessutom emot mig? Kanske hon skratade åt mig? Följden af alla dessa tankar blef, att jag, i stället för att sofva, företog en noggrann mönstring af mig sjelf, som slutade så, att felet icke låg hos mig, utan hos Hulda, om hon tyckte, att jag var så så der mindre hyggelig eller treflig. Men hon är falsk ändå. Hon hade allt ifrån början varit vänlig och öppen emot mig; jag tyckte liksom vi varit syskon. Men ändå, ändå, ja, och jag småsjöng Bellmans:

Å' de listiga? jo,

Jo det må mutter tro.

När man icke sofver blir humöret tungt andra dagen och dessutom var situationen icke just uppmuntrande. Jag blef således, mot min vilja, något butter och satte mig, sedan kaffet var drucket, helt tyst och läste i den hederlige Argus, som den tiden var en mycket läst tidning; men som i kaptenens hus alltid var något gammal. Ludvig såg riktigt förarglig ut. Han smågrinade, och fastän vi voro goda vänner, så Nog af, jag läste, jag, och lät verlden ha sin gång. Man känner aldrig klarare sitt egentliga människovärde, än när man tror, att man är utsatt för någon sorts drift, då samlar man ihop alla tröstegrunder man har och finner ljusligen, att man sjelf är en förträfflig människa, blott folk hade så mycket vett, att de begrepo det.

Men händelsen gjorde, att Ludvig, jag och Hulda befunno oss ensamma. Då upphof Ludvig sin röst och sade: »vår vän här gaf mig i går afton ett förtroende, som angår dig, Hulda!»

»Hvaba?» frågade jag, kastande Argus på golfvet. »Jag hade verkligen trott, att du skulle ha någon sorts grannlagenhet. Jag anser för»

»Åh, anse ingenting, kära du!» skrattade Ludvig.

»Ja, skratta, ja, gör spektakel, jag är ändå den jag är.»

»Ja, det är säkert; men hör på, Hulda! om han friade, du sade väl nej kan jag tro?»

»Ja, det gjorde jag», skrattade hon. Ack, hvad hon såg bra ut då hon skrattade.

»Jag vet ej», återtog jag förargad, »hvarför ni skola förolämpa mig, jag har ej gifvit orsak.»

Ludvig tycktes ej höra hvad jag sade, utan fortfor: »det gör ju ingenting?»

Hon nickade.

»Tyst nu med din vrede. Vet du, patron! Hulda och jag äro förlofvade, och *derför*, kära patron! hoppas jag, att hon inte ville ha *dig*.»

»Ja, jäså!»

»Nå, gick der ett ljus opp för dig nu?»

»Jaha, nå lycka till. Det är ändå hin onde med den egenkärleken. Ditt svar i går afton riktigt förargade mig.»

»Ja, jag märkte det och tyckte sjelf, att jag sagt något dumt; men jag kunde ej hjälpa saken förr än jag rådgjort med Hulda. Emellertid får du ej låtsa om någonting; ty det är en hemlighet äfven för familjen, utom för Amalia.»

»Hvarför detta? Du står ju väl hos både mor och far?»

»Jaha, det är visst så; men begge hata långa förlofningar.»

»Ja», inföll Hulda, »mamma skulle, jag måste vara så flitig som helst, tycka att jag förlorat all lust för arbete blott hon viste, att jag vore förlofvad. Hon skulle ej se, att jag arbetade, och om hon ändtligen såg det, skulle hon påstå, att det gick utan lust.»

»Och pappa far», fortsatte Ludvig, »skulle börja grubbla öfver mina magisterliga affärer och examinera mig om hvarje klacklappning, och tala om misshushållning och så vidare. Således känner endast du och Amalia till saken så länge, och dermed slut.»

Sedan jag fått veta detta, förundrade det mig, att jag ej långt förut sett huru det hängde ihop. Jag riktigt smålog i mitt sinne åt föräldrarnes blindhet. Saken är nemligen den, att man alltid tror sig förfasligt klarsynt och högvis, då man händelsevis råkar att veta en obetydlighet mera än andra. Då ser man, märker man, inser man klart en hel hop, som man ej insåg fem minuter förut.

För några år sedan kom min hustru in till mig med posten. Sedan förra kapitlets händelser inträffade hafva en hel rad år hunnit löpa förbi. Ludvig var gift med sin Hulda. Jag hade äfven gift mig och hade några barn, som numera voro de vänner, som helsade på mig. Särdeles flitig med besök var den yngsta, lilla Petronella. Ett ej särdeles vackert namn; men det är ett slägtnamn på hustru mins sida, och orsaken till all denna kärvänlighet var dubbel. Primo fick man inte när som helst gå upp på pappas rum, man hade någon gång

råkat att ställa till oreda på skrifbordet. Sekundo så hade pappa en konfektpåse i en låda. Dessa voro de två hufvudsakliga orsaker hvarför lilla Petronella hade den godheten. Men denna lilla digression skulle, om den funnits i en legal handling, ha kostat mig fem riksdaler, emedan »jag inblandat hvad ej till ämnet hörde». Således till ämnet. Min hustru kom in med posten. Hon fick i smekmånaden den ovanan att bryta mina bref, och jag har ej haft ruter i mig att afskaffa den ovanan, och ingenting gör det också hvarken mig eller mina ärade korrespondenter.

Hon bröt således, under det jag läste ett bref, ett annat, tittade på namnet och ropade: »Jakob Stenman!»

»Stenman, gamle majoren? är det från honom?» Gubben Stenman hade nemligen tagit afsked och hade fått majorstitel på senare åren.

Brefvet lydde så här:

»Käraste broder!

Som du alltid varit en vän af vårt hus och således intresserat dig för allt, som angick oss och dem, som äro oss närmast, så tillskrifver jag i dag dig detta bref, med anhållan att du och din kära hustru måtte taga dess innehåll i öfvervägande och, om möjligt, villfara min och min kära hustrus så ock Amalias innerliga och varma begäran.

Vår lilla, genomrara flicka, Maria Lind, är nemligen sedan ett halft år förlofvad med en ung läkare, doktor Carl Ulrik Theofron Georgson, son till doktor Georgson i ***, en mycket hygglig karl, som nu blifvit distriktsläkare här i distriktet och, vill Gud! kan ha sin tarfliga utkomst.

Han har sitt boställe blott en fjerdingväg från min lilla gård Svenstorp, så att vi när som helst kunna träffa Maria, som vi nu ej kunna undvara. Som du vet tåla hvarken jag eller mamma långa förlofningar och därför blir här nu bröllop, som vi utsatt till den 16 September detta år. Till denna fest vilja vi samla våra närmaste vänner, och då du från gammalt är det och dessutom känner Maria från barndomen och din hustru (hvilket jag vet därför, att Ludvig sagt oss att ni sympatisera) således äfven är vår vän, så anhålla så väl jag, som mamma och Amalia, äfvensom sjelfva bruden och brudgummen, hjertligen om att du, din hustru och edra barn ville komma

hit före den 15 September och vistas här en tid för att återleva i gamla minnen. Så väl jag som mamma hafva åldrats mycket på tolf år. Jo jo, då man nalkas sjuttioalet kan man ej vänta annat; men, Gud ske lof, vi äro ändå så der temligen friska och »harka» oss fram helt stilla. Ludvig och Hulda komma hit med sina barn. Gud nåde oss för dem; men familjen är redan bra stor, så att det nog behöfs att vara kyrkoherde i Löfåkers pastorat, när det får tillträdas, hvilket dock icke får ske förr än i Maj två år till. Derför att salig prosten Samuel Larvén var en dålig hushållare och hon ännu sämre hushållerska, så räckte ingenting, och således var der fattigdom, så att hon fick två nådår. En annan, som jag, fattig militär, eller som du och alla andra, måste gå in i en enke-kassa, så att våra enkor må ha en ringa penning att lefva af; men presterna ha icke råd att inrätta en enke- och pupillkassa, utan detta måste församlingarne betala och under tiden icke ha en egen pastor eller någon, i hvars intresse det ligger att styra och ställa allt till det bästa inom församlingen. Men så är det ändå, och så blir det också till domedags otta.

Emellertid får Ludvig och Hulda rätt stretigt, emedan de skola sätta opp hela prestgården i Löfåker. Tjugu kor äro icke snutna ur näsan. Mamma är riktigt bekymrad. Jag tror, att patron Erlingsson äfven kommer. Gamle Lundman är också bjuden. Han hör hit som slef i gryta. Mor helsar, äfvensom Amalia och Maria, genom din redlige gamle broder

Jakob Stenman.»

Så lydde brevet. Vårt beslut var snart taget och påföljande post skref jag svar och lofvade komma.

Det var en vacker Septemberdag jag nu, i sällskap med familj och således på långt när icke så lätt ekiperad, som då jag första gången inträdde i farbror Stenmans hus, kom och blef välkommen.

Den förste jag råkade var majoren. Åren hade ej tagit så mycket, som jag väntat. Gubben hade väl grått hår och några flera rynkor hade lägrat sig på kinderna, men han gick ännu rak och kry och var glad till sinnes som fordom. Jag anmärkte förhållandet och gubben skrattade.

»Vet du!» sade han, »jag läste i en historiebok om den der Voltaire, att han på ålderdomen, liksom för att insupa ungdom, omgaf sig med barn. Han hade nog rätt den der Voltaire; ty, vet du, visst

hade jag varit tio år äldre nu, om jag icke haft lilla Maria att leka och jollra med. Man blir riktigt yngre af sådant sällskap.»

»Ja, jag tror det.»

»Jaha, du, ibland, vet du, kom det på riktiga raptus att bli förständig och vara klok efter mina år; men så kom den der ungen och förstörde allt ihop för mig. Förbannadt tråkigt var det dessutom att hålla på se högtidlig ut; men Maria, hon Men si der är hon», tillade gubben, då en flicka kom ut emot mig. Det var då Maria, samma Maria, som för fjorton år sedan stod, klädd i sin grofva halsduk, och väntade på formskäraren Lind, i gatumynningen der oppe i Katrina.

Man blir förlägen, då man i ett ögonblick tänker sig två så skilda tidpunkter och har föremålet för de vexlande ödena midt framför sig som en vacker, frisk och fullvuxen tärna, med detta egna i hela sitt uppträdande, som finnes hos en flicka, när hon vet, att hon några dagar derefter skall börja ett nytt lif och nya öden. Det är något som man kunde kalla en blandning af barnafröjd och djupt allvar. Det är tillfället, då blommans första blad utvecklar sig ur hjertbladen och begge ännu stå bredvid hvarandra, olika till form och ändamål och ändå sammanvuxna.

»Maria!» sade jag.

»Ja, Maria», sade flickan och fattade min hand. »Samma lilla Maria», tillade hon skämtande, med början af en tår i de vackra, tänkande ögonen.

»Tack för länge, länge sedan», sade jag och afbröt allt ihop med att presentera de mina.

Snart hade vi råkat hela familjen. Majorskan hade blifvit betydligt äldre. Hon bar ej på långt när sina år så väl som majoren sina. Det tycktes, som hennes allvar och brist på barnasinne gjort, att åren tagit mer än de bort göra. Detta världsliga och dess omsorger slita ändå bra mycket ut oss stackars menniskor. Vi se denna utslitning på affärsmän, på lycksökare, som aldrig nå lyckan, men visserligen ändå på slutet skulle bli mycket lyckliga, blott det då icke precis hände att det var slut med allt ihop. Det kan vara rätt roligt att dra paralleler mellan en hop folk, som oafåtligen arbetat för att stiga i utmärkelser, rang och förmögenhet, med ett ord sagdt riktiga, kompletta, fullfjädrade lycksökare, och en annan hop af beskedligt folk med förmåga, kraft, kunskaper och duglighet, hvilka, som det heter, »stått i vägen

för sin lycka» och stannat på obemärkta platser. Det kuriösa vid denna undersökning är, att de, som arbetat för att göra lycka, sett högst olyckliga ut, och att de, »som stått i vägen för sin lycka», varit ganska belättna med sin verld. Huru många af den krypande lycksökarhopen, som omgaf Gustaf III:s tron, har ej beklagat den stackars stollen Bellman, som blott sjöng och ej gjorde något för sin ära, och hur slog det väl ut? De stackars krypfäna, som fikade efter utmärkelse, äro till sin egen lycka glömda, men Bellmans namn lefver, så länge det finnes ett språk, som kallas det svenska.

Man måste med ömkan småle åt den befängdaste af alla barnsligheter, den att söka sin lycka i att vara olycklig.

Mamma majorskan — visst fans der hos henne någonting af barnet kvar, men det passade icke — hon beklagade till och med sin Jakob, att han många gånger var så verkligen barnslig, som han var; men vinsten på hela spelet hade bestämdt majoren. Han var ungdomlig och glad ännu, majorskan föråldrad och tråkig.

Äfven Amalia hade äldrats något, men ännu låg samma sken af barnafrom resignation i hennes ögon, som det fordom låg.

Hon var nu gamla flickan, några och trettio år gammal, och tänkte ej mera på att »bli sin egen». Hon var glad, mycket glad, det kunde man se; glad åt sin Marias lycka, åt hennes glädje och den framtid, som lofvade lugn och frid och lycka och belåtenhet.

Fästman, doktorn, var en ung, hygglig karl, som, besynnerligt nog, nöjde sig med en distriktsläkareplats, då han otvifvelaktigt ganska väl hade med lycka kunnat uppträda på en mera lysande bana och der poussera fram sig genom två procent egen duglighet och nittioåtta procent rekommendationer af beskyddare och vänner och väns vänner och små återtjenster, och hela denna härfva af omständigheter, som utgöra de der nittioåtta procenten af lycka i ens förehafvanden. Men han var tydligen en af dessa, som »stå sin egen lycka i vägen», och Gud ske lof för det. Då kan så väl han som Maria bli ett lyckligt par; ty Maria ingick icke som en siffra i lyckoberäkningen, utan utgjorde en hel summa, och så bör det vara.

»Vet du, mamma», sade majoren, »nog gifta sig Georgson och Maria af tycke alltid, inte har han sökt efter en rik brud; men hör du, det var sant, den der skojaren Singelberg, tapetryckaren, gifte sig för flera år sedan med en rik och söt flicka. Nu är han, har jag fått veta, hård och gemen emot henne.»

»Det är väl Erlingssons berättelse, lille Jakob», sade majorskan.

»Nej f—n heller, det är Ludvig, som skrivit derom, fastän jag glömt det. Han, Singelberg, skall vara en riktig hustryran, en gemen persedel på alla vis emot sin hyggliga hustru.»

»Kan inte det förklaras deraf att han ej gift sig af tycke?»

»Nå, hvarför skulle han då gifta sig?»

»Åh, behovet bringar mången att . . .»

»Begå kanaljstreck, och bland dem är att inbilla en flicka, att man älskar *henne*, då det bara är hennes pengar man vill åt och sedan behandla henne illa.»

»Vi skola ej döma. Dömer icke, så varden I icke dömde. Singelbergs första kärlek hånades.»

»Åh f—n, en sådan slyngel har aldrig haft någon första kärlek; men, likgodt, han är gemen mot hustrun.»

Majorskan teg. Man såg tydligen, att hon ej medgaf något, till och med tapetaffären hade ej ändrat ett jota af hennes åsigter om Singelberg.

Majoren tog mig under armen och gick in i ett annat rum. »Hör du, gumman håller i sig. Det, som en gång kommit in i en kvinnas själ, går aldrig ut igen.»

»Det kommer sig deraf», förklarade jag, »att kvinnan tänker med hjertat, och der gälla inga förnuftsbevis.»

»Vete f—n hvad de tänka med, men det är som köra hufvudet i väggen, ingen reson, inte tecken.»

Senare samma dag kom lektor Ludvig med sin Hulda. Men, min Gud! det såg ut, som om herrskapet haft med sig en hel dockteater. Lektorn hoppade ner af kusksätet. Guds välsignelse inuti vagnen gjorde, att pappa fick lof att sitta »utanpå». Derefter urluftades den ena ungen efter den andra. En gunstig herre i rutiga byxor hette naturligtvis Jakob, en liten flicka Amalia, en annan Anna, en Ludovika, en liten pilt Carl o. s. v., och så kom mamma Hulda.

Åren hade med lätt hand vidrört hennes glada, lifliga ansigte. Hon var midt i högen af sin familj den samma skälmska, glada varelse som fordom, och det dröjde ej länge, förr än min hustru fick veta temligen noggranna detaljer af min ungarstid, detaljer, som jag till en del glömt, till en del icke framställt på långt när så roligt.

Ändtligen några dagar derefter kom bröllopsdagen. En viss oro förmärktes i hela huset. Gubben majoren gick många gånger opp på

en närbelägen backe för att se utåt vägen, men återkom mulen. Doktorn gjorde samma spatsertur, Amalia tittade i fönstret, Hulda var lättretlig som ett bi och började gräla på mig för Gud vet hvad.

Det rädde en allmän förstämndhet. Den enda, som höll god min och smålog, var majorskan. »Det är ju ganska möjligt, att något hinder uppstått», sade hon.

»Ja, det är förbannadt möjligt», mumlade gubben, »men det vore också ett spektakel. Den *enda* gången, den enda gången i tid och evighet.»

Man väntade nemligen patron Erlingsson och gubben Lundman. Ingendera syntes till. Det var ändå egentligen *deras* hedersdag.

Maria satt, gömd för världen, som brudar bruka, på sin kammare, omgifven af brudtärnorna och teg och tyckte, liksom blomman efter blomman föll ur brudkransen. Det felade ändå det bästa, det heligaste af allt ihop, då hon på sin hedersdag icke fick se gubben Lundman och låta honom leda fram sig till brudstolen. Majorskan hade väl bestämt, att pappa skulle leda fram bruden, men pappa och Maria och Amalia hade alla bestämt Lundman som den rätte.

»Snusmalaren?» sade majorskan.

»Ja, mamma, just snusmalaren; ty hade hans hjerta ej varit godt, så hade Maria i dag icke stått i brudstol med en sådan man, som Georgson är. Gud vet hvad den fattiga rännstensungen nu varit, om icke Lundman kommit emellan och sagt: »du är min flicka».

»Åhja.»

»Åhja. Du hade väl, mamma, om du kunnat, inplantat otacksamhet hos Maria; men jag och Amalia hafva gjort motsatsen. Gud ske lof, *hon* blygs icke för snusmalaren, så jag icke behöfver blygas öfver henne.»

Man disputerade om dylika saker ganska häftigt och hade på en lång stund alldeles glömt att titta ut.

Plötsligen kom lille Jakob instörtande och sade: »der kommer en stor vagn.»

»Hvad för f—n, och vi ha ej hört det rulla», ropade majoren, och alla störtade ut, utom majorskan, som med mycken omsorg stälde bort några stolar och satte sig i soffan för att invänta de främmande.

Riktigt, riktigt, det var Erlingssons vackra vagn, från hvilken en smärt, rask yngling i ett hopp var nere och öppnade dörren och slog ner fotsteget.

»Välkomna!» ropade majoren och doktorn och Hulda om hvarandra. Amalia hade fått en vink af sin mor och stannade, liksom vi, hos henne. Det skulle, bevars, icke passa, att den några och trettio år gamla flickan skulle gå ut och möta en man, som för femton, sexton år sedan friat till henne. Det skulle sett efterhängset ut. Han kunde tänka något. O, de mammorna! de mammorna!

Erlingsson hade möda att stiga ur vagnen. Han var sjuklig och svag. Han var ej mera densamme. Deremot var reskamraten, gubben Lundman, ett fullkomligt petrifikat af hvad han förr var. »Mjuka tje-nare, herr rännsten! sa' den, som trall på näsan», skrattade han, när han klef ur och slant. »Ha, ha, ha! ber om förlåtelse», tillade han, »det är bara gamle Lundman, som kommer. Tackar för länge se'n. Åh, jag mår bra. Vore väl f—n (förlåt jag svor) inte må bra, när man kommer på bröllop.»

»Och den der pojken?» frågade majoren, pekande på ynglingen, som tydligen ganska förlägen bugade sig.

»Det är Olof Lind, min förste bokhållare», sade Erlingsson små-leende, »Marias bror.»

»Är det du, patron», återtog majoren, »välkommen, välkommen. Du mins väl ej din syster?»

»Nej, jag mins henne icke.»

»Jo, det är pertinent lille Olle, han der, den softutan», sade Lundman, »f—n (ursäkta jag svor) till pojke att växa och bli lång; han var så tjock som en korf, då han var liten.»

När de främmande kommo in, skämde majorskans sirlighet och artighet bort allt ihop. Majoren mulnade, Erlingsson bockade sig stelt, Lundman, som förut varit riktigt uppsluppen, stod och skrapade vid dörren. Men Amalia tog mod till sig, gick rakt fram till Erlingsson och sade:

»Nu äro vi gamla begge två, Erlingsson! nu ha vi begge kommit till ett mål, nu, nu kunna vi råkas, utan att såra någons ömtålighet.» Hon räckte honom handen. Den bleke mannen bugade sig djupt och kysste Amalias hand, visst två, tre gånger, högst opassande och djerft. Mamma riktigt höll på att bli altererad.

»Se der, Amalia! (den der Erlingsson behagade blott säga namnet) är Olof, Marias bror. Se der, Olof! detta är Marias mor. Detta är hon, jag så ofta talat om för dig; detta är Amalia Stenman, som nu belönas för alla sina omsorger. Ser du», tillade han allvarligt, »kretsen

spränges lätt, en efter annan går bort för att ej mer återkomma. Nå väl, Olof! du har ändå menniskor kvar, som du kan älska af hela din själ. Här är *en*. Vet du, Olof, denna ena inbegriper i sitt hjerta äfven den andre, när han är borta, är det icke så, Amalia?»

»Jo, Erlingsson, så är det», sade Amalia sakta.

»Herr patron Erlingsson», afbröt majorskan, »har säkert haft en fatigant resa. Herr patrons helsa synes ej vara den bästa. Kanske bäst att resa till Homburg eller Kissingen. Hvad säger professor Huss?»

Mamma kom med kylande pulver.

På aftonen voro alla gästerna samlade. Med ett fasligt bråk måste Ludvig och jag riktigt exercera gubben Lundman huru han skulle bära sig åt att vara far. Ludvig förestälde bruden och lät framföra sig, jag åter publiken. Ändtligen kunde Lundman bära sig åt värdigt, och så skedde det också vid högtiden.

Jag såg tårarne darra i majorens ögon, då den gamle, rättframme snusmalaregubben kom in med den blomstrande bruden vid handen. Hade Lundman icke fruktat att rent af skämma bort allt ihop, hade han visst ej heller kunnat låta bli att gråta, men nu var han der *ex officio*; man gråter aldrig *ex officio*.

»Det är ändå något», hviskade Ludvig till mig, »då man, som gubben Lundman der, får vara ett verktyg för Guds kärlek.»

När Lundman släppte bruden, fattade hon hans grofva hand och kysste den. Det var icke en ceremoni. Men nu, framför den blomklädda pallen, nu framstod minnet så klart af den natten, då Lundman tog henne i knät och sade: »du skall vara *mitt* barn, Maria». Hvad hon då kände var något som liknade det, då vi i en annan verld se ned på vår trånga och mörka jord och falla i dens famn, som från barndomen slutit oss intill sitt hjerta och sagt: »du skall vara *mitt* barn».

Lundman ryckte undan handen och sade: »!åt bli, Maria! du skämmer bort allt ihop», och så stälde han sig bland gästerna.

Det var ett ganska vackert bröllop. Krokanen med sina blommor och dufvor alldeles oskadad. Alla anrättningarna hade lyckats. Sjelfva majorskan, som mycket tänkt på skrock, var glad och fryntlig.

Andra morgonen stod Erlingssons vagn redan förspänd. Angelägna affärer kallade honom till Stockholm. Kanske ändå mest den obehagliga spänning han kände i majorskans närhet. Hennes fördom mot snusmalarpatron hade långt ifrån aftagit. En ritsa i barken på ett

ungt träd växer ut till ett oformligt ärr, när trädet åldras. En fördom, inympad i ungdomen, urartar till en orättvisa. Så var det här.

»Jag önskade tala ensam med Amalia», sade Erlingsson till majoren, några ögonblick innan han reste. »Jag skall ej fria», tillade han med ett sjukligt småleende.

»Gå opp på mitt rum, Amalia skall strax vara der», svarade majoren, som åtog sig att tillstålla en tête à tête för sin dotter.

Amalia och Erlingsson råkades och pappa stod post.

Majorskan hade likväl haft ögonen med sig och instälde sig snart.

»Har du sett till Amalia, Jakob?»

»Ja hon är på min kammare och talar vid Erlingsson.»

»Ensam?»

»Nej, inte ensam.»

»Hvem är der mer då?»

»Jo Erlingsson, vet jag.»

»Men tycker du, att det passar?»

»Ja, det tycker jag, och nu, mamma, är det jag, Jakob Stenman, och ingen annan, som säger, att jag en gång här i verlden vill vara mitt barns far, utan att du lägger din näsa i blöt.»

»Käre Jakob, bli inte häftig, det passar inte.»

»Kära mamma, gör mig inte häftig, ty det passar ännu mindre. Gå du ner till *ditt* främmande, jag ser om mitt. De måtte väl i Herrans namn *en* gång i *detta* lifvet få tala vid hvarandra i fred», mumlade gubben, sedan majorskan gått.

Efter en stund tog Erlingsson afsked.

»Adjö, patron!» sade Lundman, »nu blir Lundman qvar hos de nygifta, och så får han dö som folk under doktors händer. Det är ändå något. Tack skall patron ha. Kom nu och helsa på oss, gubben Lundman får två rum, säger mågen min, han, Georgson, vet jag. Maria skall nog pyssla om gubben, lita på det, patron. F—n i dem, som inte lärde mig skrifva, annars hade jag skrivvit många bref till patron.»

Snart var patron Erlingsson och unge Olof Lind försvunna.

Fyra år hade förgått. Gubben Lundman satt som bäst och täljde en gubbe af bark åt en liten pojke, som helt ogenerad tultade omkring golfvet och som bar det klingande namnet Jakob Lundman Georgson.

Han satt der nu, den gamle, och uppfriskade sitt hjerta med att leka med tredje generationen af sina vänner. Den lille Jakob Lundman var också en vän, eller en af dem, som, utan att behöfva blygas derfor, kunde glömma den gamle.

Då kommo doktor Georgson och Maria begge in till fader Lundman. Han märkte genast, att de ej voro sig lika. Maria var blek, hennes skära hy var för ögonblicket borta. Doktorn var förlägen. Han skulle säga något, men kunde inte.

»Hvad står på?» sade Lundman, »har någon olycka händt?»

»Åh ja.»

»Är majoren sjuk?»

»Nej, fader Lundman.»

»Nä, än lilla Amalia?»

»Nej, inte det heller, fader Lundman.»

»Nä, stora Amalia, hon var ju frisk i går.»

»Ja, det är hon ännu, men hon gråter, Lundman, gråter bittert och ljuft på en gång.»

»Jaså, hon gråter bittert och ljuft på en gång, jag förstår. Lundman förstår nog», mumlade han sakta, »Lundman begriper halfqväden visa, *han!!*» Plötsligen störtade han opp, de godmodiga dragen stelnade, ögonen stirrade framför sig. »Det är Erlingsson! patron Erlingsson!» ropade han, »Erlingsson är död! nå, sjung ut, så att det blir slut en gång.»

»Ja, Lundman! Olof skrifver, att i dag åtta dagar sedan slocknade han som ett ljus, så stilla», sade doktorn.

Lundman föll i ett tyst eftersinnande. Maria satte sig bredvid honom, lille Jakob Lundman passade på tillfället och spatserade in i pappas kammare. Allt var tyst.

»Hör på, käre Georgson! det der var en hård stöt. Låt mig sitta och tänka för mig sjelf. Gån ut begge två. Lundman vill tänka en smula.»

Maria och Georgson gingo ut. Allt emellanåt lyssnade de vid dörren, men hörde blott, att gubben mumlade för sig sjelf.

Amalia var der med dem, det var en sorgens qväll. Den ädle, misskände mannen var borta. Nu gladde det ändå Amalia, att hon fått tala vid honom ensam. Han hade då sagt: »Amalia! jag har ej älskat mer än en här på jorden, det var dig. Jag har ej långt igen;

men, ser du, jag skall dö lugnare, om jag vet, att du håller af mig, älskar mig, som om jag hade varit din man.» Så var det. Hon var enka, och en enka, som visserligen ej gifte om sig.

Alla sutto i tysta tankar, då de plötsligen fingo höra Lundman i sin kammare sjunga:

»Kapteinen han kicke ur vinduet ud,
Ack hör! ack hör hur det dundrede,
Jeg tykte mej höre lyden af skud,
Ja sikkert elfve hundrede,
Ack hör! ack hör hur det dundrede.»

»Vinbuteljerna!» ropade Maria, »vinbuteljerna, som fader Lundman fick af Olof i julas och som han aldrig nänts smaka.»

»De skyde ej med fingerböller,
Ack hör! ack hör hur det dundrede,
Gå hen og hente löjtnant Möller,
Med sine elfve hundrede.
Ack hör! ack hör hur det dundrede.»

sjöng Lundman med oredigare röst.

»Det är hans enda visa», sade Maria. »Jag glömmmer aldrig, då han kom på gatan och sjöng den sången. Nu sjunger han, nu har han hjertesorg.»

Ganska riktigt. Lundman, som bar lyckan så väl och olyckan så illa, hade druckit ur Olof Linds vinbutelj, till dess han sjöng och gaf sorgen på båten.

Men andra dagen sjöng han icke mera. Han låg der matt och blek, och då man sökte trösta honom, sade han blott: »åh, det är bara lappri. När jag rätt tänker efter, så har jag icke långt igen, jag heller.» Han aftynade småningom. En och annan gång begärde han af sitt vin. Han drack och mumlade sedan, halfslumrande, sin gamla visa:

»Ack hör! ack hör hur det dundrede.»

Länge sedan, redan på bröllopet, hade han deponerat sin förmögenhet åt Maria. Erlingsson hade gifvit Amalia en summa i testamentet, »på det att mamsell Amalia Stenman må vara oberoende». Allt det öfriga och fabriken fick Olof Lind.

Det var en vacker vårmorgon, då Maria bittida gick in till fader Lundman, som på natten i sömnen hade väckt dem med sin gamla, evigt enahanda visa. Solen sken skarpt in i rummet och på den gamles ansigte, bildande liksom en gloria kring hans gamla hufvud, men han vaknade icke.

Han hade sjungit ut och sof nu den rättfärdiges sömn.

Minne från Castenhof.

Det var i min ungdom. Ett minne från den tiden är gamla Castenhof, en källare, som jag gerna besökte, då jag gick från spektaklet för att komma till mitt aflägsna hem i kvarteret Bergsklippan större, ofvanför Kungsholms kyrka. Castenhof var då ännu den gamla historiska källaren, som blott föga låtit modernisera sig. De djupa hvalfven, den hvita rappningen på väggarne, de tunga dörrarne med sina djupt hålkälade speglar, och ändtligen vinskänken Casten Hoffs konterfej, som hängde midt emot ingången, gaf åt stället någonting gammalmodigt, att ej säga spökaktigt.

Jag satte mig då, om det var möjligt, ensam vid ett bord i något af hvalfven, der en matt lampa spridde ett dunkelt sken, och så lät jag idéerna flyga omkring. I drottning Christinas tid och ända till nu hade generation efter generation pläгат sig, skrattat och disputerat liksom nu. Gubbar i ringkragar och med pipskägg och herrar med löskragar och brända polisonger. Den ena tiden hade aflöst den andra med samma behof af mat och dryck, samtal, skratt och trätor. Detta oupphörliga återupprepande af detsamma gjorde, att jag utan möda kunde försätta mig in i hvilket tidehvarf som helst och låta figurerna tala alldeles som om jag hört dem för 100 år sedan.

Casten Hoffs bild borde förvaras på Nationalmuseum — hvarför skulle ej en källarmästare der få en plats bland så många andra mästare — hvarför skulle ej Casten Hoff få vara i samma rum med sitt

tidevarfs mäktige. — Han gaf mat och tog betaldt. — De togo mat och allt annat godt, utan att betala.

Ofta fick jag sitta ensam och i fred; men emellanåt blef stugan för trång, så att ett par personer kommo och slogo sig ned vid samma bord.

Detta var då gemenligen två gubbar af det fordom befintliga, numera utgångna släktet af originaler. Den ene var en lång siratlig herre med vackert hvitt hår, kal panna, någonting förnämt i sättet att vara, men hvars kläder blifvit trädnötta af borstning; — man såg, att mannen ville vara proper, om och hvarje tråd skulle brista. Denne herre kallades af kypargossen för herr hofjunkare. — »Hofjunkaren vill ha en liten toddy», ljöd det der ute, och strax derefter kom der en sådan, och hofjunkarens tribut låg då alltid färdig på bordshörnet och bortströks af pojken.

Den andre var en liten gubbe i brun rock. Han nyttjade ljusgul peruk, gul väst, gulaktig halsduk; men var, oaktadt dessa höstfärger, begåfvad med ett trindt ansigte och någonting på en gång jovialiskt och frågvist i minen. Denne herre kallades för auditör, hvilket lärer varit en titel, emedan mannen, efter hvad man af samtal kunde förnimma, hade någon sorts tjänst i någon af Stockholms stads kämmersrätter och i nummerlotteriet.

Begge två hade sett sin ungdom förflyta inom Sveriges »glada» tidsålder, då Gustaf den 3:dje förde spiran i snillets verld med mera framgång än i Sverige. Men de hade öfverlevvat honom och ganska riktigt nu kommit in i den tråkiga perioden.

Men till ämnet. Mina begge gubbar satte sig ofta vid mitt bord, och som auditören var frågvis, blef följden den, att jag småningom kom in i samtalen. De roade mig, de voro alla blott ekon från en försvunnen tid med sina minnen, sina fröjder och sorger. Den silfverhårige hofjunkaren talade väl och med ledighet, han beskref med finhet och nyansering hvarje liten händelse, utan långsläpighet och utan pauseringar och öfverhoppningar. Auditören hade deremot en större förmåga af utbredning, och alla hans berättelser voro vanligen en hel kedja af episoder, som slutades genom en tvär afklippning, då det hette: »mera nästa gång. Klockan slår half elfva; mamma väntar derhemma och bulta vill jag icke.»

Efter denna slut-tirad drog gubben fram en liten, men temligen tjock plånbok, kallade på kypargossen och började bläddra bland

förrådet, ända till dess han utvalt den allra trasigaste adertonskillingen.

Blott af *sättet* att lemna penningarne, kunde man få ett sorts begrepp om de begge personerna. Hofjunkaren lade sin sedel på bordshörnet — han hade, om han kunnat det, varit slösare. — Auditören åter bladdrade länge i sin lilla plånbok — han var småsnål.

Jag hade så när glömt en tredje person, som också fick sig mat på stället; men ej underligt, den personen höll sig *under* bordet. Det var en stor brun, väl klippt och friserad pudel, som lydde namnet »Ami», och som tillhörde hofjunkaren. Ami stod troget och lade hufvudet på sin herres knä, hans trogna ögon sågo opp till gubben, som till en högre varelse, och så var det väl också, och gubben smekte honom, strök det vackra hufvudet, vecklade de långfransade öronen om sina fingrar och skaffade sin brune vän en hop sköna ben, veritabla stekben till soupé. Det sågs tydligen, att de begge voro vänner — hofjunkaren och Ami — mycket goda vänner. Ami hade bestämdt icke mer än *en*, hofjunkaren; ty fastän jag alltid haft den äran att stå väl hos hundar (nemligen fyrbenta), så tycktes Ami ej vilja ta notis om mig och min välmening, fastän han ibland med ett hviskande med svansen liksom ville säga: »du är allt en beskedlig karl, fastän vi ej äro bekanta.»

Detta var nu de fyra på Castenhof, hofjunkaren och hans hund, auditören och jag.

Med denna underrättelse afbryter jag berättelsen, ty det roar mig icke att länge hålla på med ett och detsamma. Jag vill sjelf vara road, när jag skrifver, äfven om de, som sedan läsa det, tycka, att det är tråkigt. Det angår mig inte; hvarför trycker man sådant, *trycker*, ja! Det är just felet.

När man är tjugu år eller så omkring — hvad tänker man då? Man skyndar då fram genom de vidöppna portarne, som hoppet slår opp, och som leda till en lång framtid. Vägen krökes väl snart nog, man ser ej långa stycken i sänder; men hvar och en har sitt mål — och så vet man ju förut, att man der borta — bortom skog och berg finner — ära, om man söker den — eller penningar, om de äro oss kära, eller ljus i mörkret, om vi fördra ljust; men de flesta och de bästa tänka sig aldrig framtiden annat än som ett rum, der en liten

god och snäll hustru sysslar med sina bestyr och några glada, friska barn stoja omkring far och mor. Detta utgör kärnpunkten, hufvudgruppen i framtidsaftan, och när man är tjugu år, vet man vanligen hvem den är, som en gång skall bli den der lilla snälla hustrun. Man är nemligen kär — illa kär i en flicka, som är hela fyra — fem åren yngre och man tycker, att det är just lagom.

Sällan, nästan aldrig, gå dessa ungdomsdrömmar i fullbordan, de äro och blifva drömmar. Vanligen vaknar det praktiska förnuftet med tiden, man blir »klokare» och kallare, tråkigare och hjertlösare med hvarje lustrum. När man fyllt sina tjugufem år, är man redan temligen afsvalnad, vid det trettonde är man för klok att fästa sig och vid det trettondefemte skrattar man åt sin första flamma och sin egen dårskap femton år förut, af det skälet, att hon nu är trettio år och man sjelf blott trettiofem, en smula utlevad och skallig, men ändå just nu en passande make för en sjuttonårs flicka.

Sådan är mängden, men det finnes undantag, som icke äro rätt kloka, och de behålla sin kärlek qvar, varm och ren, som fordom. Äfven om försynen, ödet, slumpen eller hvad vi vilja kalla det, brutit banan åt andra håll. Då sitter der ändå kärlek qvar i hjertat för den första; det är dock ej mer än *en*, som är den första; man ler ej åt henne, fastän hon åldrats, man håller henne kär, man omtalar henne med tillgifvenhet för sin hustru, som vet allt, som är yngre, är fager ännu och således, utan att känna agg eller afund, förmår räcka en systerlig hand åt sin mans första flamma. Det har varit en högre makt — icke den låga beräkningen, icke lättsinnet, icke klokskapen, som bröt den förra förbindelsen — och så blir det vänskap qvar mellan de jemnåriga, de gamla — flammen är qvar, flammen har ej slocknat.

Man hade aldrig der på orten sett någon vackrare och snällare flicka än trädgårdsmästarens Anna. Hon var en af dessa, som, hvar de ock visa sig, alltid måste väcka en behaglig uppmärksamhet; der låg något så vackert i de blå, lifliga, talande och dock blygsamma ögonen; der skimrade någonting så jungfruligt rent ur hvarje drag, att den råaste natur fann sig besegrad, och det grofkorniga infallet, som alltid eljest fick luft, i ett *nu* qväfdes. Men den flickan hade Axel Herrmansköld i synnerhet fäst sig vid. Ända från pojåkären hade

han tänkt på den lilla söta Anna, lekkamraten och vännen i deras barnsliga lekar, beständigt såg han för sig hennes blonda, silkeslena lockar, de milda ögonen, de purprade läpparne, der smålöjet kämpade med allvaret.

Nu hade han varit borta i några år, hade blifvit page hos Gustaf III, hade ett helt år deltagit i hofvets nöjen, hade hört sin landtmoral förlöjligas och redan, blott nitton år gammal, erfarit nog för att veta hvad lättsinnighet var, och ändå, när han en jul på permission reste hem till Sätrahult, så tänkte han på den snälla, den goda, den engalika Anna. Det var ju ganska vackert så af en nittonårig page vid Gustaf III:s hof.

Ynglingen fruktade sjelf för sin ställning. Han kände, att det var något i hans själ, som svigtade, någonting godt, som lossnat från sitt fäste och som nu höll på att falla bort; han viste ej hvad; men han kände deremot en fruktan, som han ej kunde förklara. Man har vid den åldern ännu den rena instinkten qvar, naturkänslan, som är barnens arfvedel, och denna sade honom, att kärleken till en god, älsklig flicka var det enda, som kunde rädda honom undan den hotande faran, hvars beskaffenhet han anade, men icke kände.

Det var en afton han gick till trädgårdsmästarens enka på besök. Man hade i den lilla stugan redan tändt ljus; det var dagarne före jul. Han lyssnade utanför dörren. Anna läste der inne, hennes röst, vek men ren och klangfull, hördes. Hon läste väl, med förstånd och uttryck; långt aflägsset så väl från det långsläpiga, monotona framsägandet af ord, som man ej fattar, och det tillkonstlade, naturvidriga sön-derhackandet af meningarna, som man kallar deklamation.

Redan denna läsning kom ynglingens hjerta att klappa; och säg, huru såg hon väl ut, den lilla, söta Anna? Hon skulle nu vara fullvuxen — sexton år gammal — hon var ej barn längre.

Alla dessa tankar, som genomkorsade den arme gossens hjerta, gjorde honom mycket svårt att vrida kring nyckeln och stiga in. Man var ej van vid främmande i den stugan, och hans inträde väckte derfor stor uppmärksamhet. — »Hvem är det?» sade gamla mormor, seende mot dörren; »en herre!»

»Ack, jo, det är Axel, mormor!» ropade Anna och sprang opp, med det sköna ansigtet strålande af fröjd — men plötsligen kom hon också i håg, att hon var sexton år, stora flickan — och Axel snart en stor karl, och hon stannade midt på golfvet och gjorde en tvungen

nigning, under det hon rodnade, så att hon riktigt *kände*, att det skulle synas. Stackars flickor, det är en kinkig sak med det ungdomliga blodet, som så der spritter i ådrorna och ej står under edert valde att hålla i styr.

Axel var sjelf ej stort bättre deran, då han försökte att på hofmannamanér taga återseendet en smula kavaljeremang. Han bar sig så kuriöst, tepigt åt, att mormor måste träda emellan och säga: »kors, hvad herr Axel blifvit stor», ett uttryck, som åter försatte vår gynnare in i den vanliga verlden och bröt förlägenheten genom det retsamma, som ligger deri, att reflektera öfver, att en pojke, som vill agera karl, vuxit.

Det händer ofta, att sådane der ynglingar, som varit ute i verlden, redan allt för tidigt anse sig för karlar och kurtisera med en djerfhet, som på en gång förråda nybegginnaren i konsten och barnets sjelfförtroende. Jemnåriga flickor ha då ganska svårt att reda sig med dem; men en bot finnes; säg: »bevars, hvad du har vuxit och blifvit stor, sedan vi sist träffades», och pojken känner genast med förargelse, att han ännu är pojke och återvisad till sin plats. Detta är ett råd för flickor, som har kadetter, gymnasister och dylika ungdomar till kusiner eller barndomsbekanta.

I denna svåra ställning var nu Axel Herrmansköld, och det dröjde länge, innan han återvann sin vanliga sjelfbeherskning. Han fann den, då han riktigt klart fick för sig, att han var page och inom ett år skulle vara fänrik vid drottningens lif-regemente. Som officer måste han väl ej längre vara pojke.

Anna tycktes återtaga sin forna förtrolighet, just därför att hon tänkte alldeles motsatsen. Hon var väl numera stora flickan, ett riktigt fruntimmer; men *han* var ju ännu bara pojken.

En timme förflöt under utbyte af berättelser från hofvet och från landet, och då Axel gick, lyste Anna honom ut.

»Söta Anna», sade Axel, då han stod på förstugutröskeln; »söta Anna, så vida du är min vän, så låt mig tala ensam med dig.»

»Det går inte an, gode herr Axel.»

»Jo, du måste, du måste; hela min välfärd beror derpå. Tro mig, Anna, jag menar intet ondt, nej, vid Gud, dertill håller jag dig för kär; men jag blir olycklig, om jag icke får tala vid dig ensam.»

Anna lyste honom in i ögonen. De blickade så trohjärtade på henne, så bedjande, och hon *kände* en darrning genom hela sin

varelse. — »Ja, Axel, ja», sade hon, utan att då göra någon annan reflektion, än att hon icke kunde säga nej. »Ja, möt mig i morgon förmiddag hos moster Mariana klockan tio.»

Moster Mariana var halfsyster till gamla mormor, en af dessa trogna själar, som arbeta ut sig på ett ställe. Hon hade varit en sorts arfpjes i major Herrmanskölds familj och hade, liksom i testamente, följt barnen, då de flyttat. Nu var den gamla huspigan på en slags pensionsstat och bodde i en liten byggnad bakom ena flygeln, en stuga, som blifvit kvarstående från den gamla tiden, då Sätrahult ej ännu var bygd. Gumman var både skumögd och döf och dessutom så betagen i alla, som hette Herrmansköld, att Anna just träffat på den rätta.

Axel instälde sig tidigt på mötesplatsen. Han var allvarlig, nästan dyster; en mörk framtid sväfvade i obestämda och ombytliga konturer framför honom, ett åskmoln, som långsamt stög öfver horisonten. Han var icke mera ett barn. Så ung han var, fann han, att han behöfde ett stöd. Ack, Anna skulle bli det.

Det dröjde ej länge, förr än hon kom. Äfven hon var allvarsam, ty Axels ögon hade sagt henne, att det ej var för att skämta han ville råka henne. En stund derefter sutto de hållande hvarandras händer. »Tala, gode Axel, hvad vill . . . herr . . . herr Axel?»

»Nej, säg Axel, som förr, Anna, förr kan jag ej tala med dig.»

»Nå, se så, Axel då», smålog Anna sorgset; »tala, gode Axel.»

Han talade länge och ifrigt. »Och hvad svarar du, min älskade Anna?»

»Att Axel yrar; huru kan Axel tro, att vi begge skulle kunna bli ett par — trädgårdsmästaredottren och den förnäme ynglingen — nej, omöjligt; jag är ung, men begriper ändå, att det aldrig kan ske.»

»Jag är dig trogen i döden.»

»Ack! ja jag tror, att Axel håller af mig, håller mycket af mig, och Gud skall veta . . . men det är ändå omöjligt.»

»Men Anna, du hör ju, att jag behöfver ett skydd, du hör ju, att jag är inkastad i ett lättsinnigt hof, utan grundsatser och utan aktning för qvinnan. Du hör ju, att jag fruktar vackla och förlora tron på den enda lycka, som finnes: ett eget hem, en god hustru. Anna, du hör allt detta, och du säger ändå nej — nej — det är omöjligt.»

»Ja, det är omöjligt», suckade Anna.

»Nej, säg, att du håller af mig, att du alltid vill hålla af mig, att du vill vänta på mig om än aldrig så länge. Vet jag det, då har jag alltid ändå dig att fly till, då jag håller på att glömma mig sjelf; då kan jag alltid midt under hvimlet och tumultet tänka: detta tar väl slut en gång, och då slår jag mig ner på landet med min trogna Anna och lefver för stillheten och henne.»

Anna smålog godt; det var som en solglimt dragit fram öfver det väna anletet; men plötsligen blef hon åter allvarsam: »Ack, när då Axel kommer, då är Axel ännu en ståtlig man och Anna en gammal, tråkig flicka. Vi åldras snart, bäste Axel; lika hastigt som vi blomma opp, lika hastigt utblommar qvinnan också; mannen deremot växer långsamt opp till man, men sjunker också lika långsamt till gubbe. Axel skulle finna sig bedragen.»

»Nej, hjertat har du väl qvar, Anna, de hjertegoda ögonen, din själs värme och trohet. Lofva mig, att du blir min, när tid blir.»

»Det kan jag ej lofva», sade flickan högtidligt; »men jag lofvar dig, Axel, nu, och Gud är mitt vittne, att jag skall hela mitt lif anse mig tillhöra dig och aldrig skänka min tro, till någon annan — det må gå huru det vill.»

»Tack, Anna, evig tack; nu har jag ett stöd. Ack du! ser du, flicka, när mitt förstånd förvillas, så återfår jag förnuftet, då jag tänker på dina ögon och på ditt hjerta, som är mitt. Då man ej eger något, då slösar man med det lilla: är man en gång rik, börjar man att spara för att ej åter blifva fattig. Ser du, nu är jag rik på kärlek, på verklig kärlek — rik på trohet, och nu behöfver jag ej mera glömma mig sjelf och tråka ut mig med dessa nöjen. Du kan ej föreställa dig huru platta, huru tröttande de äro, ett evigt enahanda, beständigt yta utan djup — artighet i stället för tillgifvenhet — osäkerhet i stället för lugn — nej! nej!»

»Men med tiden», började han efter några minuters uppehåll, »med tiden blir jag en man, som kan föda hustru; ty Anna, jag är fattig, mycket fattig, ja fattigare än du.»

»Men majoren äger ju Sätrahult.»

»Och skulder långt öfver dess värde — nej, fattig — det är ett skal, som brister, då pappa dör — och det skalet är tomt; men lika godt, jag blir sjelf en man, det är bättre.»

Så talade ynglingen, och flickan trodde honom. Hvarför skulle hon ej tro honom, då han trodde det sjelf?

Det begaf sig under Gustaf IV Adolfs första regeringsår, att en båt, rodd af några danska sjömän, oaktadt det disiga vädret och vågsvallet, med temlig fart sköt fram öfver sundet från Helsingör till Helsingborg. Tvenne män, som tycktes vara resande, hade sin plats akterut i båten. Den ene var lång och smärt och tycktes sjuklig. Ansigtet var blekt, djupa rynkor hade lagt sina veck på pannan, och de blå ögonen stirrade utan att röja något egentligt intresse på den dunkla svenska vallen, som småningom steg opp ur vågorna. Den andre var en mindre man med mera tät kroppsbyggnad och någonting jovialiskt i fysionomien, som bjert stack af mot reskamratens mörka min.

»Hm. Jag kan försäkra fänriken», sade mannen, »att det nu blir annat ljud i pipan. Den Allsmäktige reser nu i sin tur till utlandet. Reuterholms välde är förbi.»

»Men tror auditören, att jag åter kommer in i tienst?»

»Ja, visserligen gör ni — inte kan Konglig Majestät lemna dem, som under baron Armfelt arbetade på att undandraga honom förmyndarskapet, i sticket — nej bevars. Dessutom, så lefver ännu er Anna.»

Ett plötsligt sken glänste i de dystra ögonen. »Hon — ja, hon lefver ju — men», tillade han dystert, landsflyktingen har ingenting att erbjuda henne — hon har lofvat att vänta på mig och min lycka; men —»

»Åh, det går galant. Jag skall bli er förlagsman så länge. Den der kamlottskappan är skral och på det hela habiten inte just bra; ni skall kläda opp er — ja — och så gå opp till kungen och söka att få en syssla, sedan så betalar ni. Åh, ni kan inte tro hvad det nappar bra just i morgongryningen af en ny dag.»

Den andre tycktes lugnare och till och med smålog, när han satte foten i land och stod på svensk botten.

Hans historia var mycket enkel. Det var Axel Herrmansköld. Han hade aldrig haft böjlighet nog att begagna konjunkturena, och allting här i verlden består af bara konjunkturer. Enfaldig är den, som tror, att man kan gå rakt fram på lyckans bana eller på det vida hafvet. Stormar och strömdrag förändra ständigt kosan — oupphörigen måste styret vridas, seglen brassas åt annat håll och loggen kastas; och ändå lider man af afdrift — kommer åt andra håll än

man precis vill. Axel förstod ej den konsten och detta gjorde, att han stod som fänrik, ännu då Gustaf III föll. Axel var icke qvick eller snillrik — han hade ett rent och godt förstånd, men ingenting lysande, ingenting, som kunde göra lycka i ett briljant hof.

Ännu sämre blef det under den nya styrelsen — han föll *alldeles* i glömska och i en bris af ärelystnad eller rättare framtidslust blef han inblandad i Armfeltska intrigerna, nästan utan att veta det sjelf. Saken misslyckades och han flydde, för att ej falla i någon af de snaror han såg utläggas, utan att förmå akta sig för någon. På utländsk botten blef det frågan om att hafva något att lefva af, och lyckligtvis kunde han blåsa flöjt. Han gaf således undervisning på flöjt; men instrumentet är urmodigt, och således blef utkomsten derefter.

När Gustaf Adolf sjelf mottog regeringen, vaknade landsflyktingens förhoppningar; men de nedslogos snart åter. Då kom auditören Thorner på en resa till Carlsbad, träffade den hederlige fänriken och tänkte: »det kan bli något af honom — det kan gagna mig i framtiden», och så bestod han resan. Och nu voro de i Helsingborg.

Axel satt på sitt lilla rum hos auditör Thorner och skref ett bref. Den länge, bleke mannen såg glad ut — den dystra blicken hade förändrat sig — man kunde se, att en stråle af hopp speglat sig deri.

Brevet var halfskrivet — redan på andra sidan; men der återkom så ofta orden »min Anna», att det icke var svårt att gissa till hvem det skrefs. Det var första gången på många år den stackars Axel hade haft något godt att berätta för sin ungdoms älskade.

Hans ungdomsdrömmar hade vaknat till verklighet — om allt gick väl; men så är det: när man börjat få reda i en trasslig garnhärfva, är det ju *möjligt*, att det går ett bra stycke, äfven om det i verkligheten trasslar sig vid nästa hvarf.

Axel afbröts af auditören, som helt fryntlig steg inom dörren med utrop:

»Så är jag då här igen! — Hur gick det med audiensen — bra? Ja — bestämdt bra. — Nu är jag hemma igen. Tant Gustafva har upprättat sitt testamente, och fänriken får sig en liten rund summa. Var det icke det jag sade, då vi sqvalpade i sundet? — bra går det, sade jag — förbannadt bra!»

»Men tant Gustafva har aldrig kunnat med mig.»

»Jaha, så länge det gick er illa, ja. — Menniskorna äro som skatorna, blir en stackare på något sätt lemlästad, visst skall hela packet hacka den syndaren, tills han är skallig som en dufunge; men går det väl, hittar hon en kött-trasa eller annan godbit, så kommer sällskapet skrattande och komplimenterande med på kalaset. Jo, si gumman är mycket sjuk, klen som f—n, och så gick jag dit och sade: »er brorson Axel Herrmansköld har återkommit.»»

»Ni altererar mig med det namnet.»

»Ingen alteration alls» — sa' jag — »han står högt hos kungen som sjelfva f—n, och är kallad — fröken märker — »kallad» till audiens just i dag, och kungen kallar ingen annan än den han vill visa nåd.» Då fick käringen — förlåt! gamla fröken en ann' fysionomi och sade: »jaså, skulle han också en gång bli folk.» »Ja, det är säkert» sa' jag — och så började jag slå omkring om de timliga tingens obeständighet, tidens osäkerhet, om att Herran kunde kalla — och så vidare — och hur jag körde och vände med käri — förlåt! fröken, så skrefs der testamentet, och der får fänriken en liten honnett summa, som icke allenast räcker till tarflig utkomst, utan ock betäcker edra vänner — hm —»

»Haf tack, bäste auditör!»

»Håll! än audiensen?»

»Jo, kungen tog emot mig, på sitt sätt nådigt.»

»Jaha, det var det jag sade.»

»Men stelt.»

»Jaha, det är så hans vana. — Högtsalig pappa var allt för ledig, han, af sig och det dugde icke — nu så skall sonen vara stel — det måste väl stå pall. Vidare!»

»Ni heter Axel Herrmansköld?»

»Ja, Ers Majestät.»

»Ni begär min nåd.»

»Ja, Ers Majestät.»

»Adjö med er, min käre hofjunkare Axel Herrmansköld — och dermed var audiensen slut.»

»Hofjunkare, gratulerar — en början. — Mjuka tjenare, min bäste hofjunkare. — När kungen gaf er tjensten, så passade tant Gustafva på att ge er en stek att skära för af — ha, ha, ha!»

Auditören var vänligheten själf och pratade om en ärofull framtid alldeles som om den legat på hyllan.

Sedan han gått, avslutade Axel sitt bref.

»Jag är nu fyratio år, och du är således trettiosju år gammal», skref han. »Den tid du förespådde har nu inträdt, men ännu är jag din Axel och du min Anna — min snälla Anna. Ack, ditt löfte att vara min i alla öden har under mina olyckor på en gång smärtat mig och höjt mig öfver mitt öde. — Jag var dock aldrig *riktigt* ensam i verlden — det fans ändå *en*, en enda, som huru det gick älskade mig.»

Han berättade lyckan med testamentet. Det var ett riktigt bref.

Annas svar var glödande varmt, innerligt och kärleksfullt. Det låg någonting deri, som förrådde, att hon nu höll dubbelt mera af honom än fordom. Tjuguet år hade pröfvat hennes älskare; olyckor, onåd, fattigdom och landsflykt och nu en gryende lycka hade pröfvat Axels kärlek, och ändå var han densamme.

Huru liten var deremot hennes roll — undangömd, utan att genomgå någon enda pröfning, hade hon förblifvit hvad hon var: en trogen själ — det var allt.

Tant Gustafva dog, och auditören var med om att dela arvet — det gick bra — allt gick bra.

Då kom en vacker dag ett bref och detta bref — nej, här är det:

»Välborne herr hofjunkare!

Det är mig uppdraget att underrätta herr hofjunkaren om den i sanning och för hvar och en, hvilken hade lyckan af demoiselle Anna Ljungbloms närmare bekantskap, sorgliga händelsen, att bemälda demoiselle, efter en kort sjukdom, i en salig stund lugnt och stilla afsomnade den 21 dennes. Tröstens ord återfinnes på hvarje blad af den Heliga skrift, der det heter — — —»

Hofjunkaren läste brefvet, utan att en muskel rörde sig i hans ansigte. När han lade det ifrån sig, smålog han bittert och sade sakta:

»Och jag skall också en gång bli lycklig! — Åh ja, tillade han och drog en djup suck, »landsflyktig har jag varit och det är jag — nu blir uppgiften blott att vegetera och dö. — Det är den enda utvägen, då man råkar att lefva utan ändamål.»

»Jag beklagar sorgen», sade auditören, då han fick veta den sorgliga nyheten.

»Ingenting att beklaga», blef Axels svar; — »hjelp mig nu blott att lefva, till dess jag dör — tag emot mina penningar, sköt mina små affärer, hjelp mig som ett barn — och — och skaffa mig en pudel — någon vill jag ha, som håller ensamt af mig — det är egoism, jag vet det.»

Och auditören skaffade hofjunkaren en pudel, och denne blef sin herres sista vän; men åren gingo — hofjunkaren vegeterade för att invänta döden; han hade ej annat att göra.

Det var en lång tid jag på Castenhof ej såg till hvarken de begge gubbarne eller den trogne hunden.

En afton satt jag der åter vid mitt vanliga bord och lät mina tankar flyga omkring, som de brukade göra under de tunga hvalfven på denna källare. Auditören inträdde och satte sig vid mitt bord:

»God afton, herre! Hur står det till? Vet herrn, hofjunkarens Ami dog för åtta dagar sedan; och fastän jag lofvat honom att skaffa en ny dylik persedel, så vill han ingen ha. Åh nej, nu är det meningen, att jag skall dö ensam, säger han.»

»Fasligt hvad ålderdomen hastigt tog på honom, sedan hans fästmö dog — hans hår grånade så hastigt, och vid femtiosex års ålder såg han ut, den granne, siratlige mannen, att vara sjuttio. Det är narraktigt; men min själ tror jag inte, att Amis dödliga fränfalle slog den sista spiken i hans likkista; nu är han riktigt sjuk, vill ingen doktor ha — och yrar riktigt emellanåt, så att man kunde anse honom rent af galen, om man ej viste, att han är sjuk.»

En tid derefter träffades vi åter, ty auditören hade för vana att hvarje qväll på visst klockslag besöka Castenhof, och denna vana afbröts ej af annat än särdeles omständigheter. Jag kom ej dit oftare än jag varit på spektaklet, och det var ej så synnerligen ofta, i anseende till att plånboken protesterade mot alltför många konstnjutningar.

»Nu är hofjunkaren död», sade auditören enstafvigt och sorgset. »Nu får jag sitta här ensam och ta min lilla toddy — det smakar ej en smula.»

»Vet ni, han tycktes icke sjuk, men krafterna aftogo beständigt:

men vi, min gumma och jag, trodde aldrig annat än att han skulle repa sig. Han fick buljong med en äggula i hvar kopp och ett skedblad portvin — sådant stärker — dessutom godt färskt oxkött af rena lärstycken, så godt, som man kan få på slagtarhuset — och allt stärkande, och så försökte vi muntra opp honom, och inte tycktes han vara ledsen heller, utan smålog rätt godt åt hustru min, som är full af infall och historier — en qvick människa — ja, hon skref vers i ungdomen — är annars född i Upsala. Men så föll han i yra. Herre Gud! hvad människan ändå är svag.»

»Se», sade han och pekade med en glädjestrålände blick utåt rummet. »Jag är död redan — således slut med den tunga kroppen, nu är jag fri — så lätt — lätt som en pojke — lättare ändå. Och här är en mur af jaspis, det är dunkelt omkring mig, jag letar mig längs hela muren — der finnes port vid port; men ingen öppnar för mig — huru långt skall jag då gå?»

»Jag ser, huru än den ena, än den andra porten öppnas och en och annan kommer ditin — der är ljusare, liksom stjernljus; men ej klar dag. Hvad är det, granne! Hvad är der innanför? — Jaså, förgården, förstugan, pelarraden, som leder in i ljusets rike. — Jaså, och hvem bor der? Allt lefvande, säger du, som icke är Guds beläte — hvad? Jaså — der är blommornas, der är foglarnes, der är djurens himmel. Hvem vaktar vid den dörren, som så sakta gled opp och släppte in gamle trädgårdsmästaren. Det är blommornas engel. — Ja så, han hade vattnat de stackars blommorna, då de törstade, och nu bedja de *sin* engel att släppa gubben in. — Och den dörren? Det är foglarnes — hvem kom dit? Jaså, en gosse — hvarför det? Jo, han köpte en fångad fogel och gick ut i skogen och släppte honom lös — och nu bad siskan — släpp in gossen, jag känner honom. Men tyst — är det ej Ami, som skäller der inne alldeles som då han fågnade mig, då jag varit borta och åter kom hem. Nej hör, det är bestämdt Ami — nu står jag vid porten, den glider opp, och Ami, jag känner igen honom, hoppar omkring mig — ja, ja, Ami, jag har länge varit borta, deri har du rätt. Du är inte ren, herre! säger Ami, ty han kan nu säga hvad förr endast hans trogna ögon kunde blicka. Och så slickar han mitt ansigte och mina händer. Jag blir ren — alldeles ren och fin — helt gentil. Tack, Ami — visa nu vägen, om du vet den. Nej se, han springer framför mig på det asurblå golvet, mellan pelarraden af rubin och safir och demant, och jag

nalkas den stora porten, der S:t Per har vakten. Se der, god dag, min gosse — är den der siskan din vägvisare — och du, min gubbe, äro de der blommorna dina ledsvenner på den villsamma vägen bland denna skog af pelare, stjernor och flammor. Ja — ja — och fogeln slog med de små vingarne mot porten — den gled opp något litet, och ett strålände sken blixtrade ut i förhuset. — Här är en gosse, helige Petrus, sade fogeln, han var barmhertig mot en fången fogel. — »Salige äro de barmhertige», klang sången inifrån det lysande rummet, och gossen försvann bakom den stängda dörren.»

»Då hviskade en blomma i nyckelhålet och dörren gled åter på sina hakar. — Blommorna bedja om rum för den, som vattnade dem, då de törstade, gaf dem ljus, då de förtvinade, och luft, då de ville qväfvas. — »Salige äro de saktmodige», ljuder harpokören der inne — se, nu kom gamle trädgårdsmästaren in. — Nå, Ami? — Och Ami skrapade på dörren, den gled opp. — Min vän är här — han var trogen som jag, och kärleksfull som gossen, och saktmodig som blomstergubben. — »Salige äro de kärleksfulle och de trogne och de saktmodige», ljuder det derinifrån. Dörren går opp — farväl, farväl!»

»Nå, hvad sägs? Är det inte för rasande att yra så der?»

»Men man är dock lycklig att kunna yra så», sade jag.

»Hm — kypare, hvad är jag skyldig?»

»Aderton skilling.»

Och nu letade auditören alldeles som fordom efter den trasigaste.

»Se der. — Ja, herre», tillade han med en tung suck, »visst är menniskan ändå ett eländigt ting.»

Nu är äfven auditören död och borta. Jag sjelf är den ende, som är kvar af de fyra på Castenhof, Ami inbegripen i räkningen. Castenhof har försvunnit — man vet knappt, hvar den gamle källarmästarens porträtt tagit vägen — allt förändras med tiden; men mån tro Ami hade så orätt. Trohet och kärlek leda oss genom förgården in i Guds rike.

Tre smultron, tre kyssar.

Det var stor societet hos excellensen Carlsköld en afton för omkring trettio år sedan; rummen hvimlade af herrar och damer, och artigheternas serlaregn duggade i hvarje hörn; här och der i sofforna sutto några äldre män och damer inbegripna i allvarsamma samtal.

I denna till exempel, den der med det röda sidenöfverdraget, som står midt under Gustaf den tredjes porträtt, sitta tvänne äldre män; den ene är en rik kraschanerad person, hans bleka ansigte tillkännager slughet och sällskapsvana, och det småleende, som nu krusar hans läppar, visar hofmannen, som kan småle åt allt, som kan småle, då hans barn dör, eller då han sjelf ligger på sjukbädden, och som blott kan upphöra dermed vid det förskräckliga ordet »onåd»; det var nemligen excellensen Carlsköld.

Vid hans sida sitter åter en liten tjock gubbe, hvars hela utseende bär stämpeln af välmåga; det runda ansigtet, de röda kinderna, den lilla trinda magen, allt utvisar, att han är en af dessa ambulatoriska matsmältningsmaskiner, som utgöra sällskapslifvets flyttfoglar, hvilka äro nödvändiga öfverallt, som anse sig outhärliga vid hvarje soupé, vid hvarje festivitet, der det vankas något, och som räcka till öfverallt, som göra bout-rimé hos den och den grefvinnan, moralisera grefve A:s kock för soppan, som kunna måla porslin, svarfva schackpjeser, deklamera Shakspeare och som på landet äro en stående artikel som

fadder hos trädgårdsmästaren och inspektoren; det var med ett ord hofmarskalken baron Liljemark af Östraby.

De begge högt uppsatte männen voro inbegripna i ett viktigt samtal; den lille baronen demonstrerade med händerna; den dyrbara ringen med Liljemarkska vapnet, som han bar på fingret, gnistrade mot ljusen; frågan är vigtig.

»Ett alltför ämabelt fruntimmer, vår goda grefvinna Myrenstam, oändligt ämabel, en ypperlig karakter», sade baronen; »ers excellens kan väl föreställa sig vår surpris! Det var för omkring åtta dagar sedan — några dagar före nyår; — vi voro en stor societet der, det var nemligen den goda grefvinnans födelsedag. Ett dunkelt rykte förmedlade, att hennes majestät skulle komma om aftonen — det skedde; nådig som alltid, kom hennes majestät, och en allmän glädje spridde sig i hela sällskapet — den höga gästen har alltid glädjen och behagen med sig, hvart hon vänder sig — men vidare: grefvinnan surprenerade oss alla med något — kan hans excellens gissa?»

»Nej, herr baron», svarade denne; »jag kan förmoda, att det var något rätt frappant; grefvinnan har en stor rikedom på snillrika uppfinningar.»

»Ja, ers excellens, snillrika, ja visst. Jo, efter theet så inbars på en silfvertallrik — hans excellens kan omöjligen gissa — mogna smultron — mogna smultron den 29 December! Den rara frukten bjöds åt hennes majestät, som blott smakade något, men började sedan sjelf utdela dem åt sällskapet; hennes majestät tog dem på en guldnål bär efter bär. O! ja, hans excellens, tårarne stodo i ögonen på mig, gamle man, öfver så mycken nåd. Min brorsdotter, Julie, fick tre på en gång: »åt den skönaste» behagade hennes majestät säga.»

»Ganska nådigt», sade excellensen; »men sant likväl. Er nièce, herr baron, är en af gracerna. — Har herr baron nyligen varit hos grefve K.? Huru mår han? Man ser honom så sällan ute.»

»Åh, charmant, ers excellens, charmant; det är en ypperlig man, en ädel och lärd man, grefve K. — Men har hans excellens nyligen varit på soupé hos honom?»

»Nej», genmälde excellensen.

»Då har hans excellens icke heller pröfvat hans nye kock; min Gud, jag kan ej begripa grefve K., som behåller en sådan i sin tjänst; hans mat är afskyvärd. Med en så immense förmögenhet som grefve K., är det nästan utan ursäkt; men han ligger beständigt i sitt bibliotek

och umgås med professorer och dylika; han frågar ej efter huru hans gäster hafva det.»

»Ni har rätt», sade excellensen, afbrytande; »grefve K. har ej sinne för sällskapslifvet, och det är märkvärdigt att se hans distraktioner; för en tid sedan...»

»Ja, hans excellens, det är förskräckligt — att han ej blygdes, det är en horrör.»

Excellensen smålog. »Ja, jag blef verkligen öfverraskad att han ej steg opp, då hans majestät nalkades; han satt der helt beqvämt och såg ej konungen — hans majestät tycktes icke heller märka honom — det är ändå mycket besynnerligt, att den gode mannen kan så glömma sig.»

På detta sätt fortsattes samtalet om grefve K., en man, af folket aktad för sin duglighet och öppna redlighet; men inom *la haute volée* ansedd för en bokmal, som till på köpet hade det felet att ej göra afseende på relationer.

Nu kom fröken Julie Liljemark, dagens mest firade skönhet, baronens nièce, som drottningen gifvit tre smultron med uttrycket: »till den skönaste.»

»Förlåt mig», sade hon med ett skälmskt leende, »om jag afbryter ett viktigt samtal; men om onkel påminner sig, har jag lofvat att i afton vara med i en tableau vivant hos grefvinnan Nordensvärd.»

»I hvad egenskap, min fröken?» frågade excellensen. »Skall ni vara med i gracernas döpelse eller i en tablå af Amor och Psyche?»

»Nej, ers excellens, intetdera; jag är för god kristen att vilja vara något hedniskt — nej, jag skall vara en Raphaelisk madonna, den Heliga Jungfrun.»

»Då gör ni säkert grefvinnans luteraner till katoliker», sade excellensen med ett artigt småleende; »emellertid, min heliga jungfru, fäll en förbön för oss, som ännu så länge måste förblifva luteraner.»

Med en lätt böjning på det sköna hufvudet, aflägsnade sig Julie, och onkeln följde, sedan han djupt bugat sig för excellensen.

I ett annat hörn af rummet satt en blek flicka på en taburett bredvid en soffa, som intogs af en fet dam; det var excellensens syster och hennes dotter.

Flickan hade detta nobelt sjukliga utseende, som så ofta stämplar den stora »verldens barn», och som så distinkt skiljer dem från »landsens döttrar», en stämpel af matthet, öfverbildning och en förnäm

okunnighet; det är den granna ytan, genom hvilken tomheten märkes i motsats mot den mindre fina, som purpras af lefvande blod, hvilket kommer inifrån och spritter i hvarje åder.

»Hvad tycker mamma om Julie Liljemark? — hon är likväl en ovanlig flicka . . .» — en liten matt gnista af afund blixtrade vid dessa ord genom frökens själ.

»Hon är rätt behaglig», sade damen; »men hon är romanesk och besynnerlig; de der Lafontaineska romanerna hafva gjort henne till en svärnerska; hon drömmar om dygd i hvarje vrå.»

»Det är likväl en skön dröm», sade den bleka flickan.

»Men en enfaldig dröm», sade modren; »när onkeln dör, och med hans gourmanderi kan det ej dröja länge, tillfaller fideikommisset en annan branche af familjen, nemligen Liljemark af Björkvik — baronen är en Liljemark af Östraby — då har Julie ingenting och likväl afsår hon kammarherren Liljemarks anbud — han är fideikommissarie efter fruns onkel.»

»Men kammarherren är ju en löjlig människa», sade dottren, »han skryter ju oupphörligen. Om hon icke vill ha honom, så . . .»

»Så», fortsatte modren, »är hon enfaldig. Kärlek, mitt barn, är ej något nödvändigt; jag älskade väl aldrig min salig Jacques, men jag vördade hans goda egenskaper, hans dygder; dessutom, då man lever i en viss sfer, bortfalla alla dessa illusioner, som göra det sämre folket så utsägligt lyckliga eller så djupt olyckliga — man är (suckar) hvarken lycklig eller olycklig, man vet att lefva och inför folket visa att man är öfverlägsen öfver sina egna känslor.»

Flere samlades, samtalet vändes åt annat håll, från kärlekens och äktenskapets lycka — »hvad vet jag?» — till en recension öfver excellensens fux, eller lilla Bijoux's trohet eller papegojans ovanliga förstånd och talförmåga.

Ordensskattmästaren följde sin brorsdotter till vagnen, fotstegen smälde ner, den lätta flickan smög så lätt som en ande i vagnen, hennes onkel deremot kom hela det flyttbara huset att gunga som af en jordbäfning; ändtligen voro de inne, och hästarne ryckte till.

Vagnen rullade utåt gatorna, lyktorna lyste förrädiskt i mörkret, redan såg man den glindrande fönsterraden på grefvinnan Nordensvärd's våning, en stor folkmängd stod packad utanför, ty den fattige fryser gerna för att se hur den rike njuter. Då vagnen skulle genom denna folkmassa, skyggade hästarne till och man hörde ett dämpadt barnskri,

som strax tystnade. Julie kastade förskräckt blicken ut på den väl upplysta gatan; hon såg en välklädd man kasta sig mellan de stegrande hästarne och upplyfta något, som i det flämtande skenet från den upplysta våningen syntes vara ett bylte trasiga kläder. Nu framkom mannen på en mera klart belyst fläck, och nu såg hon, att han bar en trasigt klädd gosse, som syntes sanslös. Hans bleka ansigte låg tillbakalutadt öfver mannens arm, ett sår i pannan blödde starkt och blodfärgade hans ljuslockiga hufvud.

»Gif rum», sade gossens räddare högt och trängde sig hastigt intill vagnen, och när han kom intill dörren, fortfor han talande inåt vagnen: »mitt herrskap, edra hästar hafva gjort olycka, det är er pligt att låta bortföra gossen till ett ställe, der han kan få hjälp.»

Ett darrande »ja» hördes inifrån vagnen, och i nästan samma ögonblick slogs dörren opp, och en skön flicka stod i ett språng på gatan. »Stig in, herre», sade hon brådskande, »stig in med gossen och dra försorg om att han blir räddad; onkel! var god stig ut på andra sidan.»

Den okände, som var en yngling, lydde i ögonblicket den sköna flickans befallning och steg in i vagnen på samma gång som gamle baronen, muttrande något om packets oförskämdhet och sin Julies barnslighet, kröp ut på andra sidan; denna gång åtminstone gaf rikedom och rangen efter för fattigdomen och nöden.

Julie kastade ännu en gång blicken på den ädle ynglingen; hon tyckte sig igenkänna honom, fastän hon äfven fann, att hon aldrig sett honom förr än nu; han var kanske hennes ideal, som hon sammanletat sig bland sina stilla drömmar om framtida lycka.

Det finnes knappt någon, som icke på förhand gjort en grundritning af sin framtid, och dervid äfven målat ett porträtt af sin följeslagerska genom lifvet; nästan alla hafva skickat sin själs dufva in i det tillkommandes dunkla rike, och alltid har hon återkommit med en oljoqvist, frisk och grön som hoppet. — Om denna dröm slår in, om vi någonsin träffa originalet för denna fantasibild, så igenkänna vi det strax och hviska vid oss sjelfve: den var det.

Julie hade sett detta öppna, milda ansigte, dessa lugna och talande ögon, hon hade hört denna välbildade mun tala, tala kärlek till och med; men hvar? men när? — I dina drömmar, goda flicka.

I den illuminerade våningen gick allt muntert till; baronen, fatigerad af den brådskande urstigningen, något klämd till och med af folket på gatan och kanske äfven en smula förskräckt öfver hvad man kunde kalla »månens nedstigande genom djurkretsen» eller, utan grannlåt, en gammal barons vandring bland folket, blef andtruten och kunde, då han ändtligen träffade sin värdinna för aftonen, knappt nog berätta *sin* olycka, som naturligtvis stod i första rummet.

»Min nådiga kan imaginera sig: hästarne sediga som lam, kusken skicklig, en riktig kappkörare — kan göra vändning med en landauvagn precis på ett ruter äss, om han vill; hå hå, jag och Julie sitta just och samtala om allt det nöje vi väntade oss i hufvudstadens mest briljanta cirkel; förlåt, ers nåd, jag är så fatigerad, måste gå ett långt stycke — tränga mig fram — ja utan öfverdrift sagdt, armbåga mig fram bland pöbeln der nere — nå väl, ers nåd, hästarne skyggade, och en gosse kom under vagnen.»

»Min Gud!» ropade grefvinnan, »blef han öfverkörd?»

»Ne-nej, bevars, ers nåd, hästarne sediga — inkördes vid Flyinge under Ehrengranat, kusken likaså — stannade genast, gossen fick blott en skråma, och en karl ur hopen satte sig i min vagn — i min vagn, ers nåd — och for bort till lasarettet; det var min hjertnupna nièce här, som bjöd den der gaturiddaren in i vagnen — han steg på helt enkelt och jag måste ur. — Ers nåd kan imaginera sig; pu... hå hå...»

Julie var ännu blek af förskräckelsen; men likväl tänkte hon mindre på sin onkels och sin egen olycka och till och med mindre på den stackars gossen, än på hans räddare. Hvem kan han väl vara? tänkte hon vid sig sjelf; men snart gjorde hon sig förebråelse öfver sin nyfikenhet och tvingade sig att tänka på gossen. Det finnes stunder, då känslornas urverk går oriktigt och då förnuftet beständigt måste föra visaren till rätta; det är visst ej bra att så är, men vi äro människor alla — och Julie var det äfven, men en god människa.

Efter några ögonblick hade Julie försvunnit; baronen berättade nu under sin promenad i salongen den remarkabla händelsen med urstigningen, fick gratulationer från höger och venster öfver sitt mod att i vinterqvällen till fots genomvandra en pöbelhop och dito äfven sin mensklighet att låta gossen åka i sin egen vagn.

Det dröjde likväl ej länge, förr än en lång mager man, med ett nästan platt ansigte och ett par tätt hopträngda ögon, som tycktes

språka med hvarandra öfver näsan, framträdde i midten af rummet och förkunnade, att man i galleriet hade arrangerat en tableau vivant, till hvilken sällskapet inbjöds. Den långe utroparen var ingen annan än kammarherren Axel Liljemark till Björkvik, presumtive arftagaren efter baron Liljemark af Östraby och Julies adorator par preference.

Sällskapet troppade åstad till galleriet, ett långt rum prydt med blompallar längs efter väggarne; i fonden dolde en purpurfärgad gardin taflans öppning. Sällskapet ordnade sig under ett oupphörligt joller och prat; ett fortepiano och en harpa läto höra något rätt vackert, som dock mycket förgick i sorlet; äntligen for täcket åt sidan och taflan var synlig.

Det var Rafaels madonna. Julie satt der, blek ännu som en lilja, klädd i en ljusblå mantel, hvilken i lätta draperier föll ned omkring henne; hon fästade sitt själfulla öga på ett skönt barn, som, sträckande sina små armar mot henne, hvilade i knäet; en annan gosse stod stödjande sig mot hennes knä och blickade förvånad på det sköna barnet; på hans staf, som slutades i ett kors, såg man att det var den lille Johannes.

Ett allmänt utrop af beundran lopp genom sällskapet, och kammarherren Axel hviskade till sina grannar: »då jag arrangerade denna tablå, tog jag en trogen kopia af originalet för mig — min imagination hjälpte det öfriga. Passar icke Julie Liljemark förträffligt till en helig moder? Jag har ej glömt min latin, mater amata, intemerata — ora pro nobis — heter det — hvad tror ni, mina damer, jag läser ännu med lätthet min Horatius och Curtius.»

Förhänget föll, och åter började sorlet. — Det blef senare; man gäspade, man hade tråkigt, man satt förgäfves och bladdrade i alla de vackra gravyrverk, hvarmed borden voro öfverlastade. Äntligen kom soupén — hvar och en reste hem till sig — alla försäkrade, att de haft en oändligt intressant afton, hvar och en påstod, att det varit särdeles animeradt; men alla återvände med glädje hem till sitt för att sofva ofvanpå alla nöjets strapatser. Så gjorde äfven baron Liljemark af Östraby.

En tid hade förgått, hvarje dag hade Julie fått underrättelse, att den öfverkörd gossen blef bättre och bättre. Hon lät göra kläder åt honom, som skickades till honom på sjukhuset.

En vacker dag kommer Lucie, frökens kammarjungfru, in, ledande en gosse vid handen; det var den lille protegén, som på ett så besynnerligt sätt hade gjort sin första uppvaktning och som börjat med att drifva sin beskyddarinna ut på gatan.

Det var en skön gosse af omkring tio års ålder. Sjukdomen hade gjort hans ansigte blekt, men de stora blå ögonen, ur hvilka sjelfva ärligheten blickade, det lockiga håret, som i lediga ringlar flöt omkring hans hufvud, den lilla, röda munnen med sina hvita tandrader, allt gaf gossen ett behagligt och intagande utseende.

Gossen stod förlägen midt framför en stor trymå och tummade på den lilla gröna kasketten han fått; han vågade ej se opp, ty då såg han antingen sin egen förlägna figur eller frökens, som lik en högre uppenbarelse stod framför honom. Julie å sin sida kände, att hon rodnade; det var en tanke på den okände, som genomlade henne.

Äntligen bröt hon tystnaden och frågade: »är du frisk, min lille gosse, är du nu alldeles bra?»

»Ja, hennes nåd», sade gossen och såg opp.

»Du har väl plågats mycket», fortfor fröken och betraktade det djupa ärret i gossens panna; »du har väl plågats mycket, min stackars gosse?»

Gossen smålog. »Det gick snart öfver, hennes nåd; en sådan rispa är ej så plågsam.» Hans min tillkännagaf likväl, att han ej sade sant; men en instinktartad känsla ingaf honom att för den unga flicka, som stod der så upprörd, göra sin skada så liten som möjligt. Julie märkte det. Detta drag af grannlagenhet och skonsamhet gjorde henne gossen ännu kärare än förut.

»Hvad heter din far?» frågade flickan.

Gossen såg ned framför sig, men slutligen sade han: »jag har ingen far.»

»Stackars barn, således faderlös — men din mor?»

»Jag har ingen mor», svarade gossen; »ack, hennes nåd, jag har hvarken far eller mor.» Gossen fästade vid dessa ord en bedjande blick på den unga flickan; denna blick sade: blif min far och min mor, jag saknar allt! Dessa ord, så enkla, så vanliga — ty huru många finnas ej utan både far och mor — grepo dock Julie djupt i själen. Äfven hon var utan far och mor, utkastad i en verld, der hon ej kände sig hemmastadd; det var en glittrande verld full af

gyckel, och hon var uppfostrad på landet; bland skögen och ängarne trufdes hon bäst.

»Utan far och mor», upprepade hon därför sakta vid sig sjelf. Hela skilnaden mellan henne och gossen var, att hon satt inuti vagnen, då han kom under hästarne. Fader- och moderlösa voro de begge.»

»Hvad heter du, min gosse?» frågade Julie slutligen.

»Gustaf, hennes nåd.»

»Säg fröken», rättade kammarjungfrun.

»Fröken», sade gossen och rodnade åt sin opassande titel.

»Nå, Gustaf, vill du vara hos mig och bli min betjentgosse?»

»Gud välsigne fröken för det ordet», ropade gossen och ryckte hennes hand till sig och kysste den — »ja, det vill jag; jag skall vara snäll, jag.»

»Det är högst remarkabelt», sade några veckor derefter en söndagsmiddag gamle baron till sin nièce, »att din protegé, den der lille gossen, är en läsare.»

»Huru då, min onkel?»

»Åh jo, han springer hvarenda söndag i kyrkan och ej blott här i Jakob. Östergren har sett honom i Maria och i Adolf Fredrik, jag begriper icke hans kyrkospringning; det der är en ovana att på det sättet gå i Guds hus — allting har sin tid, och vår Herre kan inte vara särdeles road af de der beständiga visiterna — han som en annan, ha ha ha! — du bör säga gossen det — men inga psalmer i mitt hus; det låter så begrafningslikt, och, Gud ske lof, ännu har jag helsan och kan förtära hvilken mat som helst, fast jag börjat märka, att jag ej sofver godt, när jag ätit hummerpastej till aftonen, äfven om jag druckit ett par glas Sherry dertill. Aldern tar, fastän jag alltid lefvat ytterst ordentligt.»

»Fröken! fröken!» ropade Gustaf och kom i fullt språng in i Julies kammare, utan att märka onkeln. »Nu har jag honom; jag misstog mig icke, han är prest, fastän icke så riktigt — han är...» Nu först varseblef han gamle baron, der han satt beqvämt vaggande i länstolen.

»Hvilken prest?» frågade onkeln; »hvad är det om?»

Julies kinder brunno, hon var ej i stånd att svara.

»Hm, hm, remarkabelt!» sade baronen. »Nå, gosse, säg hvad är det om?»

Gossen drog litet på munnen, ty gubbens nyfikenhet hade verkligen en löjlig pregel. »Jo, hans nåd», svarade gossen, »jag har nu långa tiden sökt efter den, som räddade mig undan hästarne.»

»Och som föste mig ur min vagn», tillade onkeln — »nå?»

»Jag påminde mig, att han var svartklädd och jag trodde, att han var prest — jag har därför sökt honom öfverallt, men fann honom först i dag i Maria kyrka — han är skollärare i Maria fattigskola och heter Hjertner.»

»Jaså, intet annat, således en prest; det var en ohöflig prest», sade onkeln.

»Får jag gå till honom och tacka?» frågade gossen.

»Ja, gå du, min gosse», sade baronen, »och helsa honom från hofmarskalken baron Liljemark af Östraby, och säg, att min niéce, fröken Julie Liljemark, upptagit dig till betjentgosse, och att jag skall tänka på honom; hvad var det han hette? Hjertman eller —»

»Hjertner», inföll gossen.

»Sak samma, den der skolmästaren i Maria. — Eller», fortfor baronen vändande sig till Julie, »kanske jag till och med kunde bjuda hit honom en gång, då vi äro ensamma — karlen skulle finna sig smickrad deraf.»

Det var ett par år efter denna händelse. Allt var tyst och stilla i baron Liljemarks hus; med undantag af en mängd betjenter, som hvarje morgon kommo dit för att efterfråga hans helsa, sågs ingen utom en liten kohort läkare, som fått i uppdrag att gemensamt bota baron, hvilken nu var illa sjuk och icke en gång hade aptit för den minsta kramsfogel.

Gardinerna voro nedsläppta i hans rum, det var dunkelt der inne, fastän solen sken klart utanför och dess gyllene skifva glittrade genom gardinduken. Det gamla, kinesiska slaguret, som hörde till baronens lösa fideikommiss, knäppte helt trankilt i sin vrå, fastän hvarje knäppning flyttade den gamle fideikommissarien närmare grafven.

Den gamle mannen låg i sin rika sparlakanssäng och beredde sig på döden. En liten cupid, som på sitt pilkoger uppehöll omhänget, blickade skålmaktigt ned på gubben under hans sista kamp. Hjertner, klädd i presterlig drägt, stod bredvid sängen och Julie låg på knä vid sängfötterna. Den gamle hade nyss anammat sakramentet och låg

der med händerna knäppta öfver bröstet och stafvade efter den bön, presten läste för honom. Nu var den heliga akten slut, och baronen började att ordna något om sitt hus.

»Räcker lösöret öfver skulderna, är resten ditt», sade han till Julie; — »och ni, herr Hjertner, som bistått mig i denna stunden, får repeteret der — går på rubiner — sju stycken, tror jag, drages opp hvarannan dag — har tillhört salig excellensen. — Apropos, tror ni, att jag blir salig, herr Hjertner — har aldrig ondt gjort — hvad tror ni, herr Hjertner?»

»Jag hoppas», sade presten allvarsamt, »jag hoppas på Guds nåd, och det bör ni äfven göra, om ni nalkats honom med ångerfullt och förkrossadt hjerta, såsom det höfves en sann kristen, den der intet har att berömma sig af.»

»Jaha, jaha — ni har rätt — nog vill jag alltid. Julie lilla, se efter, om Axel är der ute, och låt honom komma in, jag vill tala med honom — ni kunna gå ut, du Julie och herr Hjertner.»

Kammarherren Axel Liljemark till Björkvik smög sig lätt på tå in i den gamles rum och bort till sjuksängen.

»Välkommen, Axel», sade denne, »nu bli egendomarne dina; jag vill blott bedja dig att vara beskedlig mot folket och mot Pan, min gamle dogg, som står vid hundkojan — han skall ha mat till döddagar, får icke slippa lös, han jagar får — så skall du göra mig den tjensten och uppvakta deras majestäter och tacka dem för företedd nåd — hä, det kostar på — ja, tacka du vackert och ursäkta så godt du kan.»

»Ja, min vördade onkel», sade kammarherren, »jag skall troget uppfylla er sista vilja. — Hans majestät bad mig helsa onkel i dag.»

»Ah, ah — jäså, allt för nådigt.»

»Kanske min onkel icke ännu vet, att hans majestät i ordenskapitlet i går utnämnt onkel till banérförare i survivance i kongliga majestäts orden.»

»Hvad säger du, Axel? banérförare? ack du min Gud! Banérförare i survivance — hvilken outtömlig nåd! Farväl, Axel, jag blir så matt, låt dem der ute komma in.»

Kammarherren gick, och Julie och Hjertner inträdde. »Barn!» sade baronen, »kom hit — ser ni, barn, jag är — aj mitt bröst — jag orkar inte — det är slut med mig; men jag dör nöjd, jag har nått mitt mål — jag har troget tjenat konungen och fått hans nåd.»

(Rösten afmattades allt mera.) »Jag är — jag är nu så svag, jag

ligger här, af konungen utnämnd till (tystnad en stund) banérförare — ja, barn, hvilken nåd! banérförare i survivance.»

Baronens hufvud neddignade, de nyss förut livvade dragen stelnade allt mer och mer — en suck — ännu en — »i survivance» rosslade han — en suck, en lång och utdragen suck; — det var slut.

Då föll presten ned på sina knän vid dödslägret och bad, rigtande sitt tårfyllda öga mot höjden, med djupt darrande röst: »Herre! förlåt dem, de veta icke hvad de göra.»

Trettiofire år hade förflutit, sedan Hjertner fick den äran att äta vid baron Liljemarks bord. Den hederlige Hjertner är numera en välbestäld pastor på landet och har redan af biskopen fått sig prosttitel och af naturen en liten nått prostmage. Det är redan vinter, snön ligger öfver fälten, alla gårdsarbeten äro slutade, och drängarne hafva intet stort annat att göra än att köra myrstack och göra små stadsresor.

En vacker morgon träder prosten med ett gladt leende in i sin hustrus kammare, der hon och deras yngre dotter Ingeborg sitta och arbeta: prostinnan är omkring femtioalet och således icke mera ung, men de ljusblå ögonen, den der lilla gropen på kinden bevisa frid och lugn inom hus — utan detta qvarblir ej ögats eld eller kindens rundning, den enkla negligén slöt sig noga kring ett ansigte, som ännu bar stämpeln af liflighet och en viss anstrykning af svärmeri.

Pappa Hjertner var en menniska, hvars hela själ afspeglade sig i hans ansigte — hon gör så alltid, der hon har våldet; det var således ingenting oväntadt för honom, då hans hustru frågade honom: »du ser så hemlighetsfull ut, käre Hjertner, hvad har du nu i sinnet, min gubbe?»

I familjelifvet, det verkliga nemligen, och ej i det blott skenbara, blir hvarje medlem en fysionomist. Pappa ser sin hustrus tanke, utan att hon uttalar den; hon ser blott på hans panna eller på hans sätt att pusta ut tobaksröken, då han har sin pipa; — barnen se lika säkert, som Lavater skulle gjort det, när rätta stunden är inne att bedja om något — »jag ser på pappas ögon, att han icke säger nej», hviska de små — och nästan aldrig slår deras spådom fel. Detta sker genom ett slags sammangjutning af hela familjens erfarenhet och observation, utgör hvad man skulle kunna kalla familjens själ, det medium, i hvilket

alla dess medlemmars minnen, hopp, fröjder och sorger lefva och röra sig.

Prostinnans gissning var alldeles riktig, men prosten hade nu en gång föresatt sig att vara sluten, fastän hans min och en viss dragning kring munnen sqvallrade om, att han hade någonting riktigt roligt att berättä; han såg så der småslug ut och blåste tobaksröken ur sin pipa i en viss takt, då och då fångande en ring med handen.

»Nej, mamma lilla, det är ingenting, det är ingenting, men mins du hvilken dag det är i dag?»

»Det är den 18 Januari, tror jag», svarade frun; »men hvad då, min gubbe?»

»Åh just ingenting, men i dag är det jemnt trettiofvå år, sedan jag blef bjuden till salig baronen, mins du det; mins du, min gumma, huru ond han blef då jag yttrade, att Gustaf ej borde bli betjent, huru ond han vidare blef, då jag sade orsaken, hvarför betjenter merendels voro odugliga — han drog fram sin Östergren, han, som sedan blef kypare, som ett exempel af ett helgon till betjent.»

»Ja, käre Hjertner, visst mins jag allt det der», sade frun litet otålig öfver sin hemlighetsfulle man.

»Du mins kanske vidare», fortfor prosten, »att jag tog Gustaf till mig, och vid den tiden, du och jag gifte oss, kom han till grosshandlaren Werner.»

»Ja, käre Hjertner, nog mins jag allt det der.»

»Ja, det är bra, min lilla Julie, ty, ser du, Gustaf blef en galant gosse, blef en ärlig köpman och är en förmögen man, fastän han inte lurendrejar en aln in i landet.»

»Gifve Gud», suckade frun, »att så vore!»

»Det kan du vara säker om, Julie — Gustaf är inte någon lagbrytare.»

»Ja, jag tror nog det», svarade frun, »han är en ärlig gosse.»

»Icke gosse, min goda Julie; han har nu i fyra år varit gift med vår lilla Gustafva, och de ha tre barn allaredan — han är en man, min gumma, en stadgad man.»

»Men nu säger jag rent ut, Hjertner, du får ej se så der falsk ut — gör inte det, Hjertner. Du har något att säga; du har ju aldrig dolt något för mig förut; nå, hvarför skall du göra det nu?»

»Nej min gumma, jag är ej falsk, utan saken är, att inom åtta dar fara vi till Stockholm till Gustaf.»

»Inom åtta dar!» ropade Ingeborg och modren på en gång — »men huru i Guds namn skola vi hinna med allt till dess?»

Presten smålog vid sig sjelf, i det han återvände till sitt rum. »Nu blef gumman min glad», sade han sakta, »och lilla Ingeborg också.»

Fjorton dagar derefter kom en gammaldags karet in genom Horns tull; slädföret var si och så, och prosten hade därför låtit framtaga kareten för långresan. Färden hade gått långsamt, ty Ola, drängen, körde sjelf och sparade på sina pupiller, prostens hästar, som nu fingo taga sig en högst ovanlig motion af omkring tre mil om dagen.

»Gud låte kareten hålla!» sade Ola inåt herrskapet i vagnen, då han började sitt tåg på den ojemna stengatan. — »Hvem är det?» frågade posten vid tullen, och fick till svar; »prosten Hjertner från Fridskulla»; samma svar fick tullvaktmästaren, som blott tummade något på en hösäck, men lät herrskapet resa i frid.

Ett litet, blomstrande flickansigte, som tillhörde en person, som satt baklänges i vagnen, lutade sig åt begge sidor och lät ett par qvicka ögon irra omkring bland byggningarna. — »Det der är gubbuset», sade prosten; »der bo gamla borgare, Ingeborg, och det der är en högvakt — se, detta här, nedanför backen, är Jernvägen, och nu komma vi till Skeppsbron — kör sakta, Ola, så att vi ej fara förbi numro 24.»

Snart voro de framme och inträdde i grosshandlaren Nordéns eleganta våning. »Se här, Gustafva», sade prosten, »är nu mamma välbehållen i tre pelsar och sju schalar efter vanligheten, och här är Ingeborg; hvar är Nordén?» — »Han är hos baron Axel Liljemark», svarade Gustafva; »välkomna, mina föräldrar!»

När de trädde in, presenterades barnen; alla slöto sig kring mormor, som måste taga det ena efter det andra i knäet. »Det är ändå roligt att få se de små barnen; gif mig en kyss du, Anton, och du, lilla Leontine — och kom du också, du lilla minsta, du lilla Fredrika.»

Nordén kom hem. Nu voro alla församlade kring ett trefligt tebord; man glammade och skrattade. »Men», afbröt prosten på en gång det muntra samtalet, »har du affärer med baron Axel?»

»Både ja och nej, min far», sade Nordén — »det är synd om honom; han är nästan alldeles ruinerad, och man vill nu lägga seqvester på inkomsterna af hans fideikomisser.»

»Men, min Gud, hur har det tillgått?» frågade svärmodren.

»Spel, mamma lilla; slarf och spel och en slösaktig hustru ha förstört honom; jag kunde ej hjälpa honom.»

»Ja, men det måste du ändå, käre Gustaf», sade prosten och lade pipan ifrån sig.

»Akta dig, Hjertner, det kommer tobaksaska på sofföfverdraget.»

»Jaså, jaså — du måste hjälpa den stackars baronen.»

»Det är svårt», inföll Gustaf och skakade på hufvudet.

»Jo, ser du», sade prosten, »han var min hufvudfiende fordoms dags, och sade alltid, att han mädde illa då han kom in i ett rum, der en skolfux vistades, liksom somliga ej kunde tåla att vara i rum tillsammans med en katt — då var han rik och jag fattig; men nu kan jag bedja för honom, och det gör jag; hjälp honom, om du kan.»

»Du är således hämdgirig», sade prostinnan.

»Nej, nej!» ropade gubben, »visst icke det; han bör ej få veta, att jag bedt Nordén derom; jag har hämnats nog, då jag fick dig, min gumma — jag tycker liksom jag vore skyldig till hans olycka; — med dig hade han måst blifva lycklig mot sin vilja.»

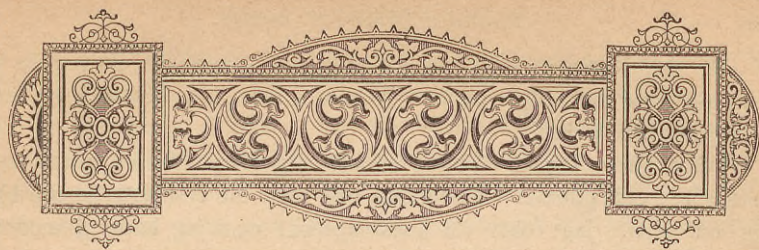
»Pappa smickrar», sade den goda modren, och en fin, ungdomlig rodnad spridde sig på hennes kinder; men rätt kan du på sätt och vis hafva; jag skulle nog hushållat, jag, och icke slösat bort hvad han hade.»

»Gud vet», smålog Nordén; »om hustrun icke kan älska sin man, slappas snart hennes verksamhet, och allt går under. Äktenskapets hela lycka grundas på kärlek och aktning — utan den går allt illa, allt misslyckas — förbannelse följer familjen.»

»Nog om det», ropade gubben, prosten. — »Ni småtultingar, gå fram till mormor och gif henne hvar sin kyss; jag vill säga er något: fordom, barn, gaf en drottning mormor tre smultron midt i vintern; nu stå tre små barnbarn omkring dig, mamma, och gifva dig hvar sin kyss; en kyss af mensklighetens vårmorgon i lifvets vinter får du nu. Hvilket smakade dig bäst, mamma, nådens eller kärlekens gåfva?»

»Kärlekens, gode gubbe, kärleken.» svarade den lyckliga makan och mormodren.

Invaliden.

»**K**om med mig på några ögonblick i denna kammare, här till venster i portgången; böj på hufvudet så att ni inte stöter emot. Det är ett litet rum, med mörka tapeter och ej långt till taket. Hu! det ser fattigt ut der inne. Der längst borta i vrån står en gammal sparlakanssäng; det nätta katunet med sina urblekta blommor är brunaktigt och mörkt. En liten taffla sitter derinne i skuggan — det är en minnestaffla; ser ni vattenfallet der i fonden och der i förgrunden en hårlock och en vissnad pensé, det betyder något. Der vid långväggen står en pulpet och vid fönstret ett bord och vid bordet en stol och på den sitter en gubbe. Rys ej tillbaka för tobaksröken här inne, mönstra ej så noga de gulnade gardinerna, men träd närmare; ni skall ej ångra ert besök.

»Ser ni gubben der, är det ej ett skönt hufvud? Men nej, det är långt ifrån skönt, hjessan är kal, munnen insjunken, ögonen ligga djupt; men likväl väcker han förtroende, ni håller af den der gubben; icke sant? Ni tycker er återse er far, som dog ifrån er, och som ni höll så mycket af.

»Förundra er icke, att han ej stiger opp för att helsea; hans ena ben är lamt, han är en gammal invalid, en ruin vid några och femtio års ålder, han är fattig, han är ensam, han är glömd; men likväl är detta rum ett heligt rum, ty det bebos af en hederlig man.»

På detta sätt vägledde jag en af mina vänner, för ett par år sedan, till den hederlige kapten Werner i hans lilla bostad i en återvändsgränd på Söder.

»God afton, kapten Werner!» sade jag alltid till den gamle med hjertlighet; och gubben välkomnade mig med ett tyst smälöje och bjöd mig en pipa. Jag röker väl högst ogera; men jag hade ej mod att stöta ifrån mig gubbens enda vän; jag måste vara vän med hans vän — med pipan.

Jag såg denne man för första gången det ärofulla året 1808. Det var den 6 Juni, den dagen hette då som nu, Gustaf. Det var bjudning hos landshöfdingen grefve C. G., jag var en af gästerna. Det var en präktig fest, som står beskrifven i Post- och Inrikestidningarne för det året. Skålar druckos »med afseende på dagens dyrbara betydelse», det var ett slags namnsdag; »kärlek för den segerrike monarken», som i parentes sagdt, med ett stoiskt lugn förlorade bataljerna; »lycka åt de svenska vapnen och deras urgamla ära», som dränktes i elände och blod! se der innehållet af talen, af samtalen, af verserna.

Landshöfdingen var en fin hofman, artig, förbindlig och intressant. Han var känd att hålla ett godt bord: vinerna flödade, bordet var öfverlastadt af mat och silfver, allt var herrligt. Hvad rörde det oss, att vi viste tusende af landets barn försmäktade i elände, att det varit bättre och ädlare om landsfadren skänkt sina femhundra riksdaler till ätlig mat åt de arme landtvärnisterna, hvilka svält och elände skördade på sjukhuset? Man omtalade, att man hvarje morgon utanför sjukhuset såg hela trafvar af lik utkastade. De hade dött på natten; men hvad gjorde det oss? Var ej champagnen lika fräsande och ananasen lika aromatisk för det?

Jag för min del hade helt annat att tänka på, ty jag satt mitt emot fröken Amelie C**. Min Gud, hvad hon var vacker! — men derom en annan gång.

Vi drucko just den första skålen. »För Gustaf IV Adolf», sade landshöfdingen med en stämman, len som en flöjt, »för honom, hvars höga mod och stora bedrifter ingen annan måttstock fann än hans odödliga namn —». Talet var, korteligen sagdt, långt, vackert, underdånigt och sirligt. Det ryckte väl i skrattmusklerna hos litet hvar vid det storståtliga talet. Logo vi åt talären? Nej, han var vår hederlige värd och bestod maten och vinerna; man skrattar ej åt sådant. Logo vi väl åt Gustaf Adolf? Nej, honom var det riktigt synd om; han var

olycklig i allt, misslyckades i allt, det var dåligt att le åt sådant. Hvad var då föremålet för vårt löje? Gud vet; jag fruktar nästan, att det var åt det gamla Sverige. Det låg nemligen något löjligt uti att det styckades, att dess tappreste söner förblödde utan gagn; det låg en djup ironi i allt detta, som blef ännu mer skärande, då en landshöfding steg fram och gycklade med folkets nöd och ljög ihop en hel »ramsa» midt för näsan på historien, hvilken med sin griffel redan inristat de blodiga dragen på sin tafla. Man kan skratta sig till döds åt sådant. Nog af, vi tömde skålen: »med underdåniga känslor af tacksamhet och glädje», stod det sedan i den officiella berättelsen; å propos, jag vet icke något som i sann humor kan öfverträffa en sådan berättelse, »den ler med tårar i ögonen», — det är ju humoristens göra!

Fanfaren för den kungliga skålen var knappt slutad, förr än dörren slogs opp och en officer trädde in i salen. Det var en yngling af några och tjugu års ålder, med ett stolt, men dystert uttryck i sitt bleka, men bildsköna ansigte.

»Förlåt mig», sade främlingen och framträdde till värden, »att jag stör herr grefven: mitt namn är Werner, löjtnant vid Westmanlands Wargering. Jag har ordres att vid min ankomst till staden anmäla mig hos landshöfdingen och har derfor ej velat dröja, helst truppen ej kan blifva inqvarterad förr än anmälan är gjord.»

»Riktigt, herr löjtnant», svarade landshöfdingen; »men visa mig, innan vi öfvergå till afgörandet af affären, den äran och drick ett glas med oss. Mitt herrskap, denna skål är för den tappra armén, för framgång och seger åt våra vapen!»

Skålen dracks af allt hjerta, måltiden var slut, man uppbröt från bordet och landshöfdingen och den främmande försvunno i ett sidorum.

»Ett öppet och godt ansigte», sade fröken Amelie och fästade sina sjäfulla ögon på mig; »ett öppet och godt ansigte på den unge löjtnanten, men det bar en stämpel af smärta, som var för tydlig att kunna missförstås.»

»Kanske», inföll jag, »han måst slita sig från en älskad flicka för att störta ut i det blodiga kriget?»

»Det tror jag knappt», sade fröken; »man strider gerna för fäderneslandet och ännu hellre för en fästmö. Hvad heter det på latin, herr prost? Jag påminner att jag hört något ordspråk i den vägen — pro aris.»

»Pro aris et focus», upplyste prosten.

»Hvad betyder det egentligen?» frågade fröken, »kanske för konung och fosterland.»

»Neej, neej, ingalunda, hm hm, det betyder för altaret och —»

»Ja, jag förstår», afbröt Amelie, »för altaret och tronen?»

»Hm hm», mumlade prosten något förlägen; »inte så precist det heller, fastän meningen är densamma: det betyder för altaret och spiseln, ordagrant öfversatt.»

»För spiseln», skrattade fröken; »det der vackra latinska ordspråket måtte således datera sig från någon gammal hushållerska.»

Vi skrattade alla åt infallet.

»Men», återtog hon, »löjtnant Werners utseende antyde svärmod; han är dock ung. Att då vara svärmodig är just icke så vanligt.»

»Betyder ingenting», invände prosten, »utseendet bedrager. Jag hade en bror, han är nu död, salig menniskan, men han hade ett mycket ängsligare utseende än denne löjtnanten, och likväl var det just en vildbasare, salig bror min. Det fick jag nog veta af, då jag nyss fått pastoratet; jag fick betala en borgen — med ett ord, utseendet bedrager.»

Jag blef verkligen något het om öronen åt prostens förnyade »utseendet bedrager». — Sådana perukstockar äro också framme i tid och otid med sitt praktiska förnuft; man kan väl också icke tänka sig något mera opassande än att stå midt framför en ung, skön flicka och predika om att utseendet bedrager.

Löjtnant Werner hade snart uträttat sitt ärende och landshöfdingen infann sig med sin stereotypiska, milda blick och sitt leende, midt ibland oss. »En intressant ung man», sade landshöfdingen; »ni skulle hört med hvilken ifver han yrkade på att komma öfver till Finland för att offra lif och blod för den goda saken. Skada att man ej kan få förhyra något fartyg eller sammanskaffa proviant. Landets tillgångar äro uttömda, det stackars folket förmår ej mera.» På detta sätt fortsatte landsfadren ett slags underdånig jeremiad till dess vi åtskildes.

Då jag kom ut i staden, uppsökte jag den raske löjtnanten. Vi blefvo snart vänner, kanske därför att våra lynnen voro så skilda: han var sorgsen, jag lättsinnig, han tystlåten, jag deremot pratsam och upprymd. Werner berättade mig, att oakadt landshöfdingen på heder försäkrat att fartyg för öfverfarten omöjligen kunde anskaffas, hade han redan förhyrt ett sådant ibland de många, som lägo utan frakt i ham-

nen; och dessutom hade flere af de mest ansedde borgarne erbjudit nödig proviant på stadens bekostnad.

Vi voro begge unga och begrepo ej en stafvelse om det fina i politiken; vi viste till och med icke att man genom att låta folket ändamålslost uppoffras på slagfältet, genom att låta tusentals af landets ungdom försmäktas i elände och sjukdom, genom att ställa nationen på branten af sin undergång, kunde åvägbringa en revolution af det slaget, som sedan i tal och skrift kallas en »lycklig händelse», en »regementsförändring utan blodsutgjutelse».

Det var folket som trädde emellan med vanmäktiga patriotiska uppoffringar; det är en af den nyare tidens tecken, att folket handlar energiskt då embetsmännen hvila sig. Det var ej så fordom; kanske 1808 års krig var det första tillfälle, då folket visade sig hafva en egen tanke och mod till uppoffringar. Belöningen var ett hån, men det var också första försöket från nationens sida att hjälpa sig sjelf, och det kom att göras just i en sak som var ohjelpig.

Några dagar derefter afseglade min nye vän på ett köpmansfartyg. Seglen spändes, en vänlig vind smekte vimplarne och snart flög fartyget ur sigte.

Werner utmärkte sig i de många små träffningarne, som de tappre Finnarne lemnade Ryssarne; det var en nation i vapen mot en armé, en otämd naturkraft som kämpade med konsten. Men småningom segrade den senare, ringen blef allt trängre och trängre, de tappra skarorna allt mera fåtaliga; fienden hänlog och folket skar tänderna i raseri öfver sin svaghet.

Werner hade troget kämpat för den heliga saken; han kunde det gerna, han hade intet att hoppas; han var visst ingen romanhelte, men han var i den ställning, att han lika gerna föll för en kula, som han lefde ett glädjelöst lif. Han sökte således, som man säger, döden. Det är en vanlig romanfras; äfven jag vill använda den, emedan den passar för tillfället. Men han fann ej en ärofull död som han hoppats, utan fick kaptenstitel, som han icke sökt.

Det var i slutet af Oktober — förut var ingenting i ordning, det hör till det krigets historia — det var i slutet af Oktober och kapten Werner beordrades att med hundra man återvända hem. I en liten bugt, ej långt ifrån Raumo, låg en liten kofferdiskuta och vaggade på vågorna. Det bukiga skräfvet, som låg djupt nedsjunket i vattnet, de söndriga vanterna, de grå, lappiga seglen, allt visade att fartyget

lutade mot sin ålderdom; det oakadt hade man fört ombord några kanoner, som man eröfrat från Ryssarne. Det var troféer, af hvilka man kunde skryta i en framtid.

På däck gick fram och tillbaka en rödnäsigt man, klädd i en brun kavaj och hållande en bucklig ropare på ryggen. Det var kapten Rumlare, förande briggen »Svenska Äran från Döderhult», som nu för kongl. maj:ts och kronans räkning var förhyrd för truppernas transport till fäderneslandet. Morgondimman var tät och vinden fuktig; kapten Rumlare hade därför redan tagit sig en beskus och der ofvanpå en kallqvistare, och gick nu som bäst och kommenderade skeppsbesättningen, som bestod af tre man; de öfrige hade helt beskedligt glömt sig qvar i land.

»Bänn in, kalfhufvud, bänn in trossen; kalfhufvud, hör du inte», sade kapten till en matros, som med stela händer stod och sträckte på en vidknuten tågstamp.

»Det är f-n inte godt att bänna, det är skört som fnöske», svarade matrosen.

»Nå, så låt vara slakt då», yttrade kapten.

I detta ögonblick lade en barkass, uppfylld med »landtkrabbor» till skutans läsida och hela hopen kröp ombord på den »Svenska Äran». Båt efter båt ankom och folket embarkerade samt instufvades under däck; kapten Werner var deras anförare. Man började lyfta ankar; man skrek oafslätligen i en timma.

»Man måste fara varliga», sade Rumlare; »snällt, gossar, så smått, att inte tåget brister; pass på, att det ej smäller af då ankaret får luft. Det är», fortfor han, vändande sig till sin titelkamrat på »torra vägen», »det är kuriöst, herr kapten, att om tåget skall springa, är det antingen när ankaret skall släppa tag eller när det får luft, det vill säga kommer öfver vattnet. Gud ske lof, nu är det på bogen. Se så», tillade kapten Rumlare, »nu får du gå, gamla Anna Cajsja — jäså, för f-n, »Svenska Äran». — Ser herrn», vände man sig till Werner, »skutan heter egentligen Anna Cajsja, men då hon skulle gå i kronans ärender, trodde patron att kungen skulle tro, att hon ej dugde, om hon hade ett simpelt namn. »Det är oftare ett namn ger menniskan värde än tvärtom», sade patron, och så döpte han om henne till »Svenska Äran från Döderhult»; och så får hon väl heta till döddagar, det eländiga skrofvat; ty, ser kapten, »Svenska Äran», är, förbanna mig, rutten från bogsprötet till rortaljan; hon ser väl ut något utanpå

— patron lät måla opp henne — men se innantill, der ser man hur det ser ut, och aldrig, förbanna mig, jag gått hit ombord, om jag inte hade så dugtig aflöning som jag har.»

Werner kunde finna af hvad kapten Rumlare anförde, att den »Svenska Äran från Döderhult» hade några små fel, som icke just gjorde passagen öfver Ålands haf i Oktober månad, midt i equinoctialstormarne, särdeles hvarken intressant eller säker. Vädret var redan vid utfarten ur bugten ganska stormigt, vågorna brusade kring den gamla matronan, som, stampande och rullande i de mest behagliga svängningar, lät sin tunga kropp plöja hafvet. Det gick väl någorlunda första dagen, men om natten sprang vinden, jag vet ej huru många streck i norr, och kapten Rumlare blef liksom något illa till mods.

»Fan ta mig», sade han då han om morgonen kom opp på däck, »jag begriper huru långt vi drifvit i natt, och så glömde jag att logga se'n — åh ja, gör ingenting, måste väl se land innan vi stöta på — har seglat förr en gång.»

Det var på morgonen. Kapten Werner stod liksom fasthäftad i framstammen och såg utåt det stormande hafvet, hvars rörliga yta fradgade framför skeppet, som länsade undan för vinden.

»Kapten Rumlare!» ropade han hastigt, uppmärksamt fästade blicken på en rad vågor, hvilka stodo stilla på samma ställe med sin fradgiga rygg. »Se hit, kapten, den der vågen ser underlig ut; hvad är det?»

»Nå, så dj—ln besitta, bränningar förut — dicht i lä, ror i lä, din hund, ror i lä, så f—n tar dig.»

Detta skedde; men »Svenska Äran» hade hvad man kallar karakter och rättade sig icke efter ögonblickets »hugskott», utan rusade med ohejdad fart mot bränningarne.

»Det är slut, kapten», sade Rumlare med ett slags skratt; »det är slut med »Svenska Äran» och med oss.»

I detsamma stötte skeppet på med ett grufligt brak, en jättevåg sköljde öfver däck; de dyrbara troféerna, som varit illa fastsurrade, sletos lösa och rullade med hastig fart mot fören. Werner omkullkastades och de ryska kanonerna krossade ännu, som segertecken, en af Sveriges söner. Vågor gingo och vågor kommo, ett korus af dödsklagan, rosslingar och skrik genomskar stormens gny; snart var det tyst under däck, och Sverige hade hundra ynglingar mindre, hundra tiggare mindre; — så förekommes pauperismen.

Tre dagar derefter vaknade Werner ur en vild feberyra; han låg i en liten fiskarkoja på Åland, med ett ben mindre; det var krossadt.

»Hvarför fick jag ej sofva», sade han vid sig själf; »det var så nära; hade allt gått väl, så hade det nu varit gjordt, det svåra steget»; men han hade blifvit räddad, han ensam räddad af hundrade man.

Äfven kapten Rumlare hade räddat sig på ett tomt bränvinsfastage. »Det var en Guds försyn», sade han, »att jag hunnit supa ur det.»

Efter en långvarig sjukdom blef Werner åter frisk, men en krympning. På våren 1809, sedan den lyckliga regementsförändringen blifvit fullbordad och Sveriges framtid betryggad genom en splitter ny konstitution, sedan några nya rikets herrar hade tillkommit, och den urgamla vänskapen mellan Sverige och Ryssland åter var befästad, återvände han till Sverige från sin »utrikes» resa på Åland.

Allt var förändradt vid hans återkomst; men det som ännu kvarstod var fattigdomen. Werner var fattig; men mödan hade aldrig förut tryckt honom; krympningen dukade dock under för en omständighet, som för ynglingen var ett lappri; han sökte därför pension. Fosterlandet är tacksamt emot sina tappra söner, hade man sagt i så många tal, så många skrifter. Werner hoppades på denna tacksamhet.

Sedan han länge väntat svar på sin ansökan, och när tålmodet var nästan uttömdt till botten, fick han en vacker dag en resolution af ungefär följande innehåll: »Att som löjtnanten, kapten Werner sin blesstyr erhållit icke i öppen strid mot fienden, utan genom annor oförutsedd olyckshändelse, så och då bemålde Werner, icke såsom i aktiv tjenstgöring stadd, sin skada erhållit, förefans intet skäl att honom, Werner, någon pension bevilja; men då han under kriget gjort sig känd för mannamod, eger han att inbetala retroaktiv afgift för de år som han ännu bort tjenstgöra, då han vid de år, som enligt författningar och reglementen berättigar till pension, må uppbära full löjtnantspension.»

Invaliden blef således utan understöd; men försynen hade andra utvägar till hans räddning.

En afton kom man händelsevis i ett större sällskap att nämna kapten Werner och hans skeppsbrott med »Svenska Äran», som sjönk vid Åland. Samtalet väckte den gamle hofmarskalken K., som just nu drack sin femte mandarinkopp te, ur hans vanliga apati.

»Hur var det? Werner? Är inte han från Westmanland?»

»Jo», svarade en af sällskapet, »det är högst troligt, ty han har tjänat vid Westmanlands Wargering.»

»Riktigt, riktigt», svarade hofmarskalken; »jag kände hans föräldrar; det var en utfattig löjtnant Werner, som bodde, lät mig se, jag tror det hette Granhulta, i Westmanland; ja, Granhulta. Ni må tro, mine herrar, jag har en gång varit inqvarterad der. Huset var väl fattigt, men ordentligt och bra; gumman Werner var en riktig matgumma — man måste hjälpa sonen — jag glömmar aldrig hennes delikata böckling; det är en böckling, så mör och fet, att oljan flöt ur ryggen på honom. Det är en samvetspligt att rekommendera sonen, då han är i nöd. Har herr baronen ätit veritabel böckling? Man får den aldrig riktigt god här i Stockholm; också behöfs det verkligen en sådan matgumma som gumman Werner, för att få den god. Hon gaf mig recept på hur den tillagades, men det har ej velat lyckats der hemma hos mig.»

För böcklingens skull och af en synnerlig gunst och nåd erhöll invaliden en pension af 200 riksdaler banko. Försynens vägar äro outransakliga.

För fyratio år sedan satt en gosse af omkring tolf års ålder på den mjuka gräsmattan i Storängen vid Strömsnäs; bredvid honom satt ett skönt barn, en flicka af omkring åtta år, och afhörde med uppmärksamhet de sannsagor gossen omtalade.

»Skola vi gå till strömmen?» sade slutligen gossen; »jag har nu omtalat sagan om Necken, den gode spelmannen, som stiger opp hvarje natt och sjunger sina vackra visor för små snälla barn, der han sitter i aftondimman och slår sina toner på sin guldsträngade harpa. Kom med till strömmen här borta, så skall jag berätta dig en sannsaga, som icke, liksom sagan om Necken, är hednisk, utan som härleder sig från den kristna tiden.»

De begge barnen fortsatte sin vandring uppåt en slingrande gångstig.

»Bara inte ma bonne blir ond?» frågade flickan.

»Var inte rädd, det skall magistern nog hjälpa», svarade gossen.

Den unge gossen hette Gustaf Werner, och den lilla flickan Clara Ekesköld. Lilla Clara var dotter till den rike öfverste Ekesköld på Strömsnäs, Gustaf åter son till den fattige löjtnant Werner på Granhulta. Den gamle öfversten, som i sin ungdom varit kamrat med

Gustafs far, upptog gossen i sitt hus för att der begagna undervisningen i täflan med sin egen son. Han var en snäll, en god gosse och blef behandlad som barn i huset. Men öfverste Ekesköld var i öfrigt en sträng aristokrat, som ansåg de ofrälse i allmänhet för ett slags »parias»; han föraktade massan, men kunde det oakadt älska individer. Det var nemligen ett godt hjerta, instängdt af fördomarnes bålverk; men Gustaf var likväl ett barn upptaget af »barmhertighet». Ack! hvad det är svårt.

De begge barnen, den rika arftagerskan af Strömsnäs, Björklinge och ett fyrdelt vapen med friherrlig krona öfver, och den fattige gossen, hvars hela arf bestod i en välsignelse och ett gammalt messingsgill med G. W. uti, lekte tillsammans på de gröna ängarna, liksom de aldrig skulle skiljas åt, liksom de begge seglat i samma farkost framåt lifvets flod och intet strömdrag funnits, som rann åt olika håll. Det unga paret sprang nu tillhoppa bort till den rinnande strömmen, som flöt fram med fart, ty han nalkades ett fall; de skyndade dit. Strömmen störtade här öfver en klippa ned i ett temligen högt fall, som, mötande en mängd nedrasade block, splittrades till ett fint moln af vattendroppar, som likt en rök vid lugnt väder stod stilla öfver fallet. Stället kallades Helgonfallet och var en favoritort för gossen, som drömde om en gyllene framtid och en framåt ilande lycka.

Snart hade barnen hunnit till en utstående klippa ungefär vid fallets halfva sluttnng. Det täta dimmolnet stod liksom en vägg öfver djuget.

»Sätt dig, Clara lilla», sade Gustaf, när de framkommit på den branta fuktiga klippan; »var icke rädd, Clara, jag skall hålla dig om lifvet — men just här bör man sitta, och så här i qvällningen för att riktigt förstå sannsagan. — Har du hört sagan om Helgonfallet?»

Den lilla flickan slöt sig nära intill gossen och kastade hufvudet tillbaka, så att de ljusa lockarne föllo i rika vågor ned öfver nacken — hvad det barnet var skönt!

»Tala, Gustaf, jag är inte rädd — och blir jag rädd att se i strömmen, skall jag se på dig, då hissnar jag icke.»

»Jo, ser du, Clara lilla», började gossen, »för många hundra år sedan fans det kloster och munkar och fromma nunnor äfven här i Sverige. Den religion man då bekände kallades den katolska, och man vördade mer påfven i Rom än Gud i himlen. Vid den tiden fans icke Strömsnäs; der det nu ligger, växte då en stor mörk tall-

skog; men der nu skogen är, låg ett kloster med en herrlig trädgård, nu ligger der blott en stenhög kvar i skogen. Det var ett nunnekloster.

»I granskapet bodde en gammal adlig slägt, som hette Skäkta och som brukade tre korslagda pilar i sitt vapen. Gunnar Skäkta, en rik och ansedd herreman den tiden, bodde på Thorboda, som nu är en bondgård. Den skönaste flickan i hela landet var hans dotter Elin, och hon var så fager, att ingen kunde se henne utan att hålla af henne. Hon hade blå ögon liksom ett par förgät-mig-*ej* eller sådana som du, lilla Clara, och såg god ut som du. Nu kan du förstå, att Elin växte till och blef stor och fick friare, den ene präktigare än den andre; alldeles som din tant hade i förföl, innan hon förlofvade sig med grefven. Men Elin hade gifvit sin tro till en fattig gosse, och detta kunde föräldrarna icke tåla, ty de voro högmodiga, och därför satte de Elin i klostret och läto skicka den fattige gossen ut i kriget; och på fejder var det den tiden ingen brist. Men Elin fick gå ensam ut i den gröna lunden, och så brukade hon gå hit och sitta här hela timmar vid Helgonfallet och se på den skummande forsen.

»Den tiden var *ej* så upplyst, som vår tid är. Vi veta nu för tiden allting, ty det står att lära i tusentals böcker, och således kunna vi nu förklara allting af naturliga orsaker, men den tiden tillskref man helgonen eller onda andar allt hvad man i sin okunnighet icke kunde förstå, och på detta sätt sammansattes skrock och käringsagor, som vi skratta åt.

»Allt längre måste Elin förblifva i klostrets dystra ensamhet, allt mera sorgbunden blef hon; hon svärmade nu oftare ut i en grön äng och satt slutligen det mesta af dagen vid fallet; just der vi nu sitta. Det föreföll den arma flickan, liksom skulle den fattige gossen, som hon höll af, redan fallit för svärdet; hon tyckte, att allt var så tomt, så betydelselöst, och det enda, som tröstade henne, var bön till den heliga jungfrun. Så föll Elin i ett tyst svärmod och bleknade allt mer och mer om kinden; det var en röd ros, som blifvit hvit, emedan hon lefde i mörkret; ty sorg och mörker bleka rosorna, men glädje och solsken göra dem röda.

»Förgäfves bad hon inför Mariabilden i klosterkyrkan om frid i sitt hjerta, förgäfves väntade hon en tröstande blick från den heliga jungfrun; ty då hon slutat sin bön och såg opp till den i gyllene skyar sväfvande bilden, hade denna samma leende på sina läppar, samma

stela ställning som förut; och så oupplyst var den tiden, och således äfven Elin, att hon trodde, det träbilden skulle kunna gifva henne ett tecken att den heliga jungfrun hört hennes bön.

»Denna tro gjorde Elin ännu mera svärmodig än förut. En afton, det var just i solnedgången, satt Elin försänkt i djupa tankar här vid fallet och tänkte på sin älskling, på den heliga jungfruns vrede, på jord och himmel; ingenstädes fann hon tröst. Då föll hon på knä och sammanknäppte sina händer till en innerlig bön; bönen var lång och brinnande. Men se, då hon, efter sin vana, efter slutad bön kastade blicken uppåt, stod den heliga Guds moder framför henne här i dimmolnet och utsträckte sina armar mot den gråtande flickan. En strålkran af alla regnbågens färger flammade kring jungfruns hufvud, der hon, buren af osynliga vingar, sväfvade öfver djupet. Elin utsträckte sina armar och ropade: »Heliga Guds moder, tag mig i dina armar, fräls mig arma, förskjutna barn!» och den luftiga bilden sträckte sina armar mot flickan. »Jag kommer», ropade Elin utom sig, »jag kommer till ditt hjerta, moder, gif mig ro och frid!» Och nu störtade hon med utsträckta armar in i dimman. Helgonbilden var borta, men Elins bön om ro och frid blef uppfylld, ty der nere i strömmen flöt några ögonblick derefter liket af en flicka, klädd i den hvita noviciatdräkten. — Så fick Elin frid!»

Clara slöt sig rysande intill Gustafs bröst och gret, gret några barnsligt bittra tårar öfver Elin.

»Gråt icke, Clara», sade han tröstande, »Gråt icke; detta hände för flera hundra år sedan. Men, söta Clara, om du vill, skall du få se samma sak, väl icke den heliga jungfrun, utan en liten rödblommig flicka med en strålkran kring hufvudet.»

Claras tårar stannade då hon såg på honom med en frågande blick.

»Jo, ser du», undervisade gossen, »magistern har förklarat allt för mig, det står i en bok som kallas fysik. När solen i qvällningen sjunker ner der borta vid skogen och belyser ett föremål här på detta ställe, så afspeglar sig dimmolnet, liksom i en spegel, ty, ser du, alla de små dropparne, af hvilka molnet består, är ett slags spegel, och så bli de en strålkran, af samma orsak som regnbågen. Se hit, Clara, ser du något?»

Hon såg också verkligen icke ett, utan tvenne hufvuden sväfva i dimman som dunkla dunstbilder, men omkring dem var en gemensam strålkran.

»Snälle Gustaf», sade flickan och klappade honom på kinden, »hit skola vi gå hvarje qvällning, så länge vi lefva; vill du det?»

I detsamma sjönk solen ned bakom skogen, dunstbilden försvann och barnen skyndade hem.

Så lekte barnen mången sommarqväll och sutto tillsammans på den lilla klippafsatsen vid fallet och speglade sig i dimman. Men åren gingo. Gustaf lemnade sin tillflyktsort och gick in som fänrik vid Westmanlands regemente; han bodde således icke mera på Strömsnäs, men helsade deremot på ganska ofta, och då han kom, flög Clara mot honom med samma barnsliga, systerliga förtroende som förr.

Claras föräldrar förmanade henne ofta; men just dessa förmaningar att ej mera bemöta Gustaf som »bror» kommo henne för första gången att tänka på att han icke var hennes bror. Den upplysningen, att hvarken hon eller Gustaf mera voro barn, utsträckte hennes synkrets utom barnålderns Eldorado. Clara upphörde således att anse Gustaf för sin bror, deruti var hon lydlig; men hon upphörde icke att anse honom för *sin* Gustaf, deruti var hon olydig. Förbudet att vara vänlig mot sin lekbror gjorde honom destomer älskvärd i flickans ögon, och då hon berättade för Gustaf de föreställningar hon fått, vaknade äfven hos honom en annan känsla än syskonkärlekens.

På detta sätt blefvo Gustaf och Clara, utan att ana det, inom kort icke bror och syster, icke lekkamrater från barndomen, utan tvenne älskande, som i början blygt, sedan med djerfvare blickar forskade in i en skön framtid, då de skulle få lefva och dö tillsammans. Hvarken den nittonårige hjälten eller den femtonårige flickan anade något om vigten af ståndsskilnaden. I den sväfvande dimman öfver strömmen hade de så ofta speglat sig tillsammans, och kring deras hufvuden hade alltid en färgrik gloria slagit sig i en hel ring kring begge. Ett par, som Gud omgärdat med sin strålkran, kunde menniskofunder ej åtskilja.

Det var en skön sommarqväll 1805, just vid solnedgången, då de älskande hade ett möte vid Helgonfallet. Det var en afskedsstund, ty Gustaf skulle uppbyta till kriget. Der sutto nu de älskande stumma, betraktande de kokande vågorna och tänkte på en framtid, lika färgrik som solstrålarnes brytning i dimmolnet. Denna färgbrytning har öfverallt sin motsvarighet. Vår tro, vårt hopp, vår kärlek, hela vår andliga tillvaro är en sådan strålbrytning, blott af ett ljus ofvanifrån, som bryter sig genom jordens dimmor; allt är en återspeglung af

Guds kärlek. Guds renhet och den bild vi deraf uppfatta kalla vi religion; det är den brutna färgbilden af det eviga ljuset. Men det beror på sättet, på synvinkeln, hvilken färg som blir den rådande, om vi se evighetens cirkel hel eller brusten. Me se! rosenrödt och grönt äro färgbildens grundtoner; kärlek och hopp äro alla troslärors vapenfärger.

»Du skall då resa», sade Clara. »Blir du länge borta? Ack, Gustaf, hvad allt blir svårt hädanefter; men lef blott, Gustaf; jag skall trösta mig så godt jag kan och sitta här och tänka på dig, fastän jag får spegla mig ensam i dimman.»

Gustaf satt och tecknade af trakten.» Gud vet, när jag kommer», sade han; »men jag skall skörda ära. Vet du hvad, jag är glad öfver kriget! Överksamheten är dödande; jag skall återkomma dig värdig — ser du», fortfor han och pekade på taflan; »här är klippan och der fallet, här är dimman och ur den framtitta tvenne hufvuden, liksom burna af osynliga vingar. Nu, Clara, har jag ett minne af vår favoritplats; gif mig nu ett minne af dig.»

Flickan smålog skälmaktigt och framtog ur sin sykorg ett litet sammanviket papper. Det innehöll en hårlock.

»Tack, älskade Clara», sade Gustaf; »men glöm ej att gifva mig något från denna stunden; det är en afskedsstund.»

Clara bröt och gaf honom tigande en vild pensée, en viola tricolor, som stod vaggande på branten. Solen sjönk ned bakom skogen.

»Farväl, Gustaf», hviskade hon och tryckte en kyss på sin barndomsväns läppar. »Farväl, så länge strömmen här rinner sin gamla bana, är jag din, farväl!»

Flickan skyndade liksom bevingad derifrån, och först sent lemnade Gustaf med dröjande steg det kära stället.

»Parole d'honneur, Gösta», sade unga baron Sebedeus Gyllenpatron till sin bror, »blir inte detta eviga kurtiserandet i söta fars och mors närvaro högst fatigant. Clara eller Clarisse är också retirée utaf sig, det är den der bondlandsseden, och man får knappt ja och nej till svar. Det är, parole d'honneur, inte lätt att entamera ett samtal med en sådan flicka. Med Stockholmsflickorna har man mindre embarrass; man må börja ett samtal aldrig så dumt, ja, utan att egentligen veta hvad man skall tala om, det hjälper flickan sjelf. Hur hon utvecklar

de der idéerna, så händer det verkligen ofta, att man slutligen sagt något snillrikt, utan att veta deraf, och på det sättet är det förb—t lätt att vara intressant. Men här — jag börjar och jag slutar; fröken Clarisse är, parole d'honneur, som en sluten bok, och jag har ensam hela besväret med konversationen. Hvad skola vi hitta på att roä oss med, tills jag och Clarisse skola läsas ihop? Ha! ha! ha! det är ändå kuriöst, att presten skall stå och läsa så der vackert och kalla mig för *du* i brudvigseln.»

Vid slutet af denna betraktelse reste sig den talande, som, i parentes sagdt, just nu vaknat ur en middagslur, upp ur soffan och började vanka kring golfvet, beqvämt insvept i sin nattrock. Det var en ung man, som ej utmärkte sig genom annat än ett par ljusblå matta ögon, ett ovanligt blekt ansigte med slappa drag och ett par hvitgula väldiga polissonger, som öfvertäckte halfva kinden.

»Nå, hvad säger du, Gösta, här är förbannadt tråkigt», återtog baron.

Gösta sträckte sig på en annan soffa och svarade gäspande: »spela med gubben.»

»Är du rasande, Gösta», sade Sebedeus, »är du befängd? det, just det jag vill undvika. Nej, något annat.»

»Jaha; men — jäså, nu vet jag — vill du, så gå vi på jagt», svarade Gösta.

»Charmant», ropade Sebedeus; »jag vill bli en Meleagris och lägga ett skjutet djur för min skönas fötter; ja, jag vill bli en svensk Meleagris.»

»Om jag», sade Gösta, »påminner mig rätt, så betyder Meleagris —»

»Jaha, jag vet», inföll Sebedeus; »det vet jag sjelf. Det var nemligen en stor jägare i forna dagar hos de Romare, som vår informator sade —»

»Åh nej då», rättade Gösta; »tyst nu, om jag påminner mig rätt, betyder Meleagris detsamma som kalkon; den der jägaren hette Meleager.»

»Jaha, det går på ett ut», svarade Sebedeus, något flat öfver misstaget; »jag har aldrig lagt mig på latin och sådant der pedanteri. Jag eger, Gud ske lof, icke en enda bok utom Victor Hugos Notre Dame i hela mitt våld. Den förtjensten har jag åtminstone, att jag ej kastar ut penningar på sådant skräp.»

»Men kan du skjuta?» frågade Gösta, som var civil karl och ny-

ligen inskrifven i konungens kansli, då deremot Sebedeus var kammarjunkare och härold vid kongl. maj:ts orden.

»Skjuta? åh ja, så der temligen. Men Ålund är rätt snäll, så han knäpper nog — hvad kalla jägare harar nu igen? Hm! hm! — jösse; ja, jösse, det är en jägarterm. Man lär sig ej mycket sådant, då man är född och uppfödd på Drottninggatan.»

Då detta lilla samtal föreföll, hade två år förflutit, sedan Gustaf och Clara möttes vid Helgonfallet. Ännu hade icke minnet af den hulda flickan blifvit utplånadt ur ynglingens hjerta, och i Claras stod ännu alltid lika klar bilden af hennes ungdomsälskling. Men tiderna hade ändrat sig, och den gamle öfversten hade utsett en »passande» brudgum åt sin dotter. Denne var baron Sebedeus Gyllenpatron, en för sin börd och sin förmögenhet ganska lofvande ung man, fastän Skaparen ej gifvit honom mycket af personliga företräden.

Claras far var bördsstolt och modren fåfång. Begge tvingade väl icke, nej, Gud bevars, men plågade, småpinade den arma flickan så länge med sina klokhetsreglor, till dess hon i half förtviflan böjde sig under oket och lät *dem* säga ja åt den förhoppningsfulle baronen. Hon böjde sig, som sippan under vandrarens fot, böjde sig ödmjukt och reste sig, halft krossad, endast långsamt.

Nu satt hon ensam i sin lilla kammare — fast — hon var ej ensam, ty den trogne Fidèle, Gustafs hund, satt framför henne och viftade med svansen. Han hade kvarlemnadt detta djur då han reste, och Fidèle var fröken Claras favorit. Men hastigt skallar en skarp hvissling från gården. Fidèle, lydig det gamla välkända tecknet, rusar mot dörren. Den var illa läst, och inom några minuter stod Gustafs Fidèle der nere på gården bland de öfriga jagtkamraterna, som med gnisslande och ett doft skällande tillkännagåfvo sin jagtlust.

Det var jagtsällskapet, som nu i qvällningen drog åstad till skogs. Det var sjelfva den svenske Meleagris, som baron Sebedeus, af föräckt för »latinnet» och »mythologien» eller »hvad det hette», uttryckte sig.

När Clara sett jagtsällskapets bortfärd, blef hon lättare om hjertat och skyndade ut för att i den gröna ängen hemta andan efter dagens qualm. Hon kunde nu gå utan att frukta ett möte med sin Meleagris.

På de senare tiderna hade Clara dock mera sällan gått till Helgonfallet, eller det ställe, der det fordom varit. Öfversten hade nemligen der anlagt ett par spikhamrar, och den silfverklara strålen, som förr krossades och i sina millioner droppar speglade solens och de

älskandes bilder, fördes nu genom en timrad ränna ner i ett qvarnhjul och gömde sitt dimmoln i ett hjulhus. Denna gång leddes hennes steg nästan mekaniskt ditåt. Det var väl ej det gamla kära stället; men klipporna voro dock kvar, och der uppe på slutningen lyfte några vilda penséer ännu sina hufvuden ur kolstybbet.

Då Clara närmade sig, såg hon en man, stående uppe vid kanten af forsen och med armarna korslagda öfver bröstet betraktande den förändrade scenen; han kastade hufvudet åt sidan. Det var Gustaf, densamme Gustaf som förr, men solbränd och med dysta blickar.

»Gustaf! Gustaf!» ropade Clara utom sig, »är du här igen?» och i detsamma stod hon vid hans sida.

Ynglingen smålog bittert. »Ja, Clara», sade han, »det är verkligen jag; men mins du dina ord: så länge strömmen här rinner sin gamla bana, är jag din; ser du! strömmen rinner ej i sin gamla bana. Allt är förändradt, äfven du?»

»Nej, nej, Gustaf! säg ej så», bad flickan med ångest, »säg ej så: säg mig någon vrå, dit vi kunna fly; jag följer dig.»

Gustaf smålog, det var liksom en himmelsk stråle af vällust genomilat hans brystna hjerta.

»Nej, Clara, jag tror dig, du är ännu ren, ett helgon, en engel, så ren som din spegelbild i Helgonforsen. Men ser du, flicka! jag är fattig; det finnes ingen vrå på jorden för den fattiges lycka. Nej, Clara! jag vill som en indisk Fakir kasta mig framför ödets vagn; jag vill med öppna ögon se huru dess hjul hvälfva framåt; ty det är min pligt, det kan ej ändras.»

I detta ögonblick hördes ljudet af ett skott på afstånd och nästan liktidigt störtade en hund ur busksnäret; det var Fidèle. Han hann ej längre än till Clara; der störtade djuret ner och förblödde, viftande på svansen åt sin gamle herre och sin goda matmor. Han var djupt sårad i bogen och blodstrålarne sprutade upp på Claras klädning.

»Fidèle, Fidèle!» ropade begge och försökte upplyfta djuret; men det sträckte på sig och dog i deras armar. Det blef en lång tystnad.

Ändtligen bröt Gustaf tystnaden: »Clara, det är slut, slut för evigt; trohetens hjertebud färgar din klädning. »Farväl, Clara, farväl, min lefnads engel, du drömbild, farväl!»

Gustaf skyndade bort; men i stum smärta stod Clara kvar vid Fidèles lik.

»Parole d'honneur, sköt jag icke haren!» hördes en röst inifrån

busksnåret (det var baron Sebedeus's stämma); »jag hörde honom skrika, det är bestämdt, och blod har jag spårat hela vägen; hvad tror du, Ålund?»

»Bara icke baron», svarade betjenten, »träffat någon hund i stället; hararne pläga inte just skrika.»

»Joo, ser du, det piska' väl in i skinnet och gjorde ondt på Jösse, ty han skrek som en karnalje», sade baronen, i det han kröp fram ur småskogen och plötsligen stannade, då han fick se Clara blek som en marmorbild bredvid Fidèle.

»Der är, parole d'honneur, Clarisse, hviskade han till hälften bestört och närmade sig försigtigt. »Jag måste väl dock hafva skjutit bom; riktigt, det är den der Fidèle jag skjutit.»

»Det var», fortfor baron Sebedeus, »rätt oangenämt, att skottet träffade Fidèle; det var skada på hund. Ålund sade, att han var af god ras, hade dubbelsporrar. Var inte ledsen, bästa Clarisse, jag skall skaffa er en valp af veritabel spansk ras, en hundvalp af salig mammans ras. Det är kallt, ni får lof att akta er mans tillkommande hustru, ha, ha, ha! En hund är dock ingenting annat än en hund. Ålund, tag hit eau de cologne, fröken har blifvit altererad.»

Clara hade ej hört ett ord af hela det vackra talet, men nu såg hon upp, pekade på strömmen och sedan på Fidèle. »Det är förbi!» sade hon, »förbi för evigt!» och störtade derifrån.

»Hvad står på?» frågade Gösta, som nu framkom till stället.

»Åh jo, Clarisse var här och blef så högst altererad öfver sin hund. Hvad tycker du, Gösta, jag sköt bom och fälde Fidèle i stället för haren. Nå väl, skadan är skedd; men det var sant: Ålund kan stoppa bulvaner. Hör du, Ålund, stoppa upp Fidèle der; jag skall gifva henne igen hunden på vår bröllopsdag. Parole d'honneur, det blir en behaglig attrapp.»

Förliden höst, vid den tiden då Taglionis attityder förtjuste Stockholms-publiken och tidningarna voro uppfyllda med tåspetsarnes estetik; då folket åtog sig rollen af den frejdade artistens dragare, och himlen gret sitt höstregn öfver konservatismens och oppositionens kämpar (kanske »kampar» passade bättre), som nu för sista gången förenade sina krafter i samma sele och för samma »heliga ändamål», nemligen att draga Taglioni hem till sitt; nog af — vid den tiden satt enke-

friherrinnan Clara Gyllenpatron, tillika med sin yngsta dotter, en flicka af omkring 18 års ålder, i sin boudoir på Gyllentorp.

Modren var omkring femtio år gammal, men ännu hade ej alla spår af skönhet försvunnit från hennes ansigte, ännu kunde man skönja drag af hvad hon varit i sin ungdom; uttrycket i hennes ögon gaf tillkänna, att hon lidit mycket, att hon gråtit mycket; men på den höga pannan såg man tecknad kraft att uthärda och ett slags trotsigt mod. Qvinnan blir sådan, då hon i många år öfvar sig i den tysta striden med sig sjelf och sitt öde; hon blir en sammangjutning af vekhet och kraft, af smärta och trotsande glädje, hon liknar en vek blomma från södern, som blifvit flyttad till ett hårdare klimat, hon aklimatiserar sig småningom; barken på stammen blir starkare och tätare, de saftiga bladen blifva fastare, och slutligen motstår hon, och blommorna vissna icke i en lindrig frostnatt. Just sådan var nu Clara, den samma, som i barndomen i yr glädje lekte i gröna ängen och mången afton speglade sig i Helgonfallet, den samma, som slutligen tog afsked af ängen, af strömmen, af sin älskare och af sin sällhet.

»Ack, mamma!» ropade dottren och sprang fram till modren, »ack, mamma! låt oss resa till Stockholm, för att se Taglioni! Se här i tidningen, huru man upphöjer henne till skyarne, läs bara.»

Friherrinnan tog bladet, läste artikeln och smålog. »Nej, mitt barn», sade hon, »det göra vi icke; med kostnaden af en sådan resa kunna vi rädda tio fattiga familjer från elände. Du skall veta, Emilia, att spara på dina nöjen för att få verkliga, och det enda verkliga nöje är att veta något godt med sig, det är en vinst, som ingen kan beröfva oss.» Friherrinnan fortfor att läsa tyst och dottren återvände, blyg öfver sin begäran, åter på sin plats.

Men hvad är det? Friherrinnan bleknar, hon börjar darra; hvad är det hon läser? »Gå ut, goda Emilia», sade hon slutligen till sin dotter, »jag vill vara ensam.»

Flickan gick, och nu, fri från vittne, öfverlemnade modren sig åt sina känslor.

»Således först nu; kanske han lidit, kanske han tviflat på mig — — Gud! min Gud! hvarför viste jag icke af honom förr.»

En häftig gråt, som lättade hjertat, utbröt, den åldriga qvinnan satt der och gret som en barnslig flicka öfver sin älskare, gret bittra tårar öfver olyckor, sedan tjugotal af år redan förbi.

I tidningen stod blott en enkel annons, nemligen död: f. d. kap-

tenen vid landtvärnet, herr Gustaf Werner, i en ålder af 54 år. Det var dessa ord, som återväckte de qväfda ungdomsminnena hos Clara. »Vi skola resa; jag måste hafva underrättelser om hans lefnad, jag måste se hans graf åtminstone. Stackars Gustaf! du vet nu, bättre än förut, huru mycket jag älskat dig.»

Resan blef således af. Emilia blef rörligheten och beskäftigheten själf; och snart rullade vagnen åstad mot Stockholm.

Friherre Sebedeus Gyllenpatron, som vi vid en jagt förut haft äran presentera, hade, strax efter sitt bröllop med Clara, fått sig ett stort arfgods, nemligen Gyllentorp, med derunder lydande hemman och lägenheter. Han satte sig således ned på landet, blef småningom kammarherre och hofmarskalk, och afled slutligen som en god, enerverad kristen i sin säng, omkring två år innan mamsell Taglionis ankomst till Stockholm, en tidpunkt, hvarifrån vi borde få oss en ny olympiad.

Vi förbigå, med läsarens gunstiga tillåtelse, all beskrifning på friherrinnans och hennes dotters förtjusning öfver Taglionis dans, derom kunde vidlyftigt ordas; men man kan också läsa om saken så många konstkritiker, att man måste vara en kritskalle, att ej begripa det herrliga i en sådan dans. Det herrligaste af hela saken var dock, att vi Stockholmsbor, vid åskådandet af Taglionis ben, kunde säga: »thet är ben af minom benom»; ty hon är, till Sveriges evinnerliga ära, infödd Svenska, och, till vår lycka, till och med Stockholmska.

Friherrinnan hade ock ett helt annat ärende till hufvudstaden; hon ville höra talas om sin Gustaf, sin lekbror, den ende man, som hon älskat, och för hvars skull hon i sina rum hade ordentliga drifbänkar med vilda penséer — det var deras kärleksblomma, deras vittne, deras vän. Hon måste likväl forska länge, innan hon fick reda på, hvar den fattige kaptenen hade lefvat och dött; äntligen lyckades det, och hon gjorde en vallfart till stället.

Madam Plogström, värdinnan, en liten tjock gumma, med röda, rinnande ögon, stod just i portgången och utdelade, skrikande, några befallningar till en tjänsteflicka, när friherrinnan anlände, ensam och till fots, till den undångömda vrån, der hennes Gustaf hade slutat sin obemärkta lefnad. Hon frågade madam Plogström efter kaptен Werner.

»Kaptен Werner, hennes nåd, dog för tre veckor sedan; ja, visst gjorde han det, hennes nåd — nå, latskank, kommer du ej åstad? — hennes nåd må tro, att de pigorna kunna göra en stackars människa,

som vill hafva ordentligt omkring sig, alldeles galen — ja, kapten, han dog för tre veckor se'n, sa' jag.»

»Jag vet, min goda fru, låt mig se hans rum; vi voro litet slägt med hvarandra», sade friherrinnan.

Gumman skrek åter, och efter några ögonblick kom flickan med en nyckel.

»Se här, hennes nåd, ett litet nätt rum», sade hon, då hon öppnade dörren och de inträdde i den mörka kammaren; »ett litet nätt rum, som kapten tyckte mycket om.»

»Min Gud!» ropade friherrinnan, »det är ju alldeles tomt.»

»Ja-ha, hennes nåd, för si kaptens saker fördes strax upp på auktionskammaren och försåldes, så att jag fick *mitt* för hyra och vedbrand och så har jag låtit taga ner gardinerna och skura golvet, och har; låtit sätta rummet i Dagbladet.»

»Var ni närvarande, då han dog?» frågade friherrinnan sin prat-samma gumma.

»Åh ja, gubevars. Ja, det skall Gud veta, att salig kapten dog som en kristen; han såg så nöjd och fridsam ut den sista dagen, fast han inte orkade röka en gång, och knappt tala; men si, han bad så vackert till Gud i himlen och så tog han mig i handen och hviskade sakta: »tack, madam, för alla år jag bott här» — nå, jag var inte sträng med hyran heller, och derföre höll han af mig, och så måste jag ta ner en liten tafla, som hängde här på väggen — hennes nåd ser en ljus fläck just der — och den taflan måste jag lägga på hans bröst, och så knäppte han sina händer tillsamman och låg stilla, tills han dog.»

»Hvad var det för en tafla?» frågade friherrinnan, som anade något derom.

»Åh jo, det var en liten tafla med en hårlock bakom glaset, ja, hon var just ingenting värd, ty glaset var spräckt, och för öfrigt var der afmåladt ett vattenfall och ett par små englahufvuden.»

»Hvar är den taflan?» frågade friherrinnan ifrigt.

»Taflan, jo hon kom nog med på auktionskammaren», svarade gumman; »men inte var hon mycket värd.»

»Vet ni, madam», fortsatte friherrinnan, kufvande sin känsla, »hvar hans graf är belägen? Vill ni följa mig dit?»

»Åh ja», svarade gumman, »han skall ligga der uppe vid Maria, och grafven fås nog rätt på; jag skall, om hennes nåd så vill, taga rätt derpå till om åtta dagar.»

Några dagar derefter stod en betjent uppe i stadens auktionskam-
mare; ett välklädt fruntimmer satt i en briljant landå nere på gatan.

»Hvad var det han ville?» frågade en lång mager herre, som,
med glasögon på näsan, satt lutad öfver en grön pulpet.

»Jag skulle fråga efter, om affidne kapten Werners qvarlätenskap
är försäld.»

Den magre herrn slog upp en tjock bok. »Hur var det . . .
namnet?»

»Werner!»

»Jaså, Werner, Wärgren, Wertman, Wennqvist, hm, hm», läste
han på registret; »här är det, Werner, pag. 785.»

Protokollsboken slogs upp, och efter några ögonblick sade mannen,
hållande fingret på den uppslagna sidan: »Werners qvarlätenskap för-
såldes den 16 förliden månad; är det för öfrigt något?»

»Jag skulle», sade betjenten, »efterfråga en tafla, föreställande ett
vattenfall och hvarpå en hårlock och en blomma voro fästade; hvem
har köpt den?»

»Jaså», sade den magre mannen, »jaså, låt se . . . ett stycke drag-
kista», läste han, »ett stycke eldgaffel, dito ett träben . . . hur var det
. . . en tafla med fransk underskrift . . . 4 sk. 6 r:st, var det den?»

»Nej, det var en hårlock i taflan.»

»Jaså, jaså, ett mindre stycke med inlagdt hår, glaset sönder . . .
1 skilling 6 runstycken, det var hon. Fiskblöterskan . . . jaså, betalt
genast . . . namnet står här inte; men en fiskblöterska var det, som
köpte den taflan.»

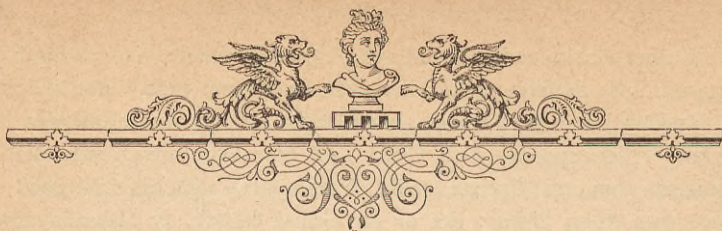
På den taflan var ett helt menniskolif tecknad i några få drag,
det var kärlekens och minnets tafla — och nu hänger hon på väggen
hos någon madam, som blöter fisk; så prosaiskt är slutet på allting.

Det var en Söndag derefter, då friherrinnan gjorde sin andra vall-
fart till Werners graf.

»Der var då mullhögen, här sofver han sin djupa sömn, äfven jag
skall en gång träffa honom, den in i döden trogne», hviskade fri-
herrinnan, då hon nalkades grafven. Det var en nyligen uppkastad
mullhög, ingenting mera; men på mullen växte en blomma, det var
en vild pensée, som stod der kämpande med höstvinden. »En blom-
ma», hviskade Clara, »och just denna, en blomma, det är från honom;

tack, Werner, tack, gode Gustaf, vår kärleksblomma lefver ännu, blommar ännu på grafven med sina svenska färger; tack, du gode ande, som försköts af ditt jordiska fosterland, du har nu funnit det rätta fosterlandet der uppe.» Och Clara bröt blomman och gömde den vid sitt hjerta som en dyrbar relik. Småle icke, gäckas icke med den åldriga, som ännu älskar; det är en jordisk kärlek, ty älskaren sofver i mullen — men hans vänliga ande är hos Gud. Penséen har vissnat, men till våren växer det nya upp igen på grafven; död och lif, förstörelse och förnyelse är naturens lag; men Gud och kärleken lyda den icke.

Klockan.

Barnasinet är troget. Jag kan ännu, när jag vill, se trädgårdsmästaren på Mellingsta, mästern Petrus (tillnamnet har jag glömt), i sin hvita nattmössa och sin luggslitna frisrock spatserande fram och åter mellan vinkasten eller tittande i drifbänkarne efter meloner. Mästern Petrus var en person, som i min barndom isynnerhet fästade min uppmärksamhet; han var nemligen den förste vetenskapsman jag träffat. Skratta ej åt namnet vetenskapsman, användt om en gammal hustjenare, ett slags inventarium på Mellingsta. Gifve Gud, att alla verkliga vetenskapsmän vore så litet charlataner som han, och att de med ett så fromt barnasinne studerade naturens heliga språk, som han gjorde det.

Hans lilla stuga låg i trädgården med utsigt åt den förbilöpande vägen och då mästern Petrus der fick se någon liten gosse, som vandrade vägen, fram, knackade han på de små rutorna och nickade åt barnet ett »välkommen in». Var det ett tiggarbarn, så framsatte gubben alltid litet mat åt den hungrige; var barnet icke hungrigt åter, trakterade han sin lilla vän med litet frukt eller gaf honom vackra blommor och visade honom alla de rara saker, han samlat under sin långa lefnad och hvilka han hade uppradat i sitt lilla läsrum, såsom han med ett slags barnsligt högmöde kallade en liten kammare med fönsterna åt vägsidan. Der hade han sitt lilla bibliotek, der Eulers bref framför

alla de andra glänste i ett förgylldt, helfranskt band, en dyrbar och ovärderlig acquisition från auktionen efter salig hofmarskalken; dernäst Cavallo, Om elektriciteten, Thunbergs Resa och Hoffbergs Flora, allt böcker som mäster Petrus ansåg för klassiska.

Mäster Petrus var en flitig observatör i meteorologiskt afseende. Hans ordinarie befattningar hade gjort honom nödvändigt att studera alla tecken till ombyte i väderleken; ty han borde veta förut, om han skulle lägga mattan på drifbänkarne eller om han behöfde vattna gurksängarne; hans kunskap om väderleken var således en nödvändighetsvara för honom. Ingen kunde bättre än han skilja mellan toppmoln och lagermoln, mellan den bleka rodnaden, som bebådade storm, och den skarpare purpurn, som bebådade vackert väder och torka; men han var också försedd med instrumenter för ändamålet, bland hvilka en fuktighetsmätare, förfärdigad af gran, hvilken satt i förstugan, och en barometer, som hängde i hans »läsrum», voro de förnämste, med undantag blott af en termometer, som, väl förvarad i ett litet skåp, hängde ute på väggen, och en väderflagga, som svängde öfver en gradbåge och hade sin plats på taket.

Med dessa instrumenter, på hvilka den gamle ofta gjorde de mest vidunderliga observationer, och ledd af en vana, som öfvergått till instinkt, förutsade han med mycken noggrannhet alla vädervexlingar.

Detta gjorde, att mäster Petrus var hela socknens orakel, och att bönderna tryggt läto sin säd stå trafvad på åkern, så länge ej mäster Petrus spådde regn; men sade mäster om söndagen vid kyrkan: »vi ha regn innan veckans slut», då fick man nära och fjerran se skördarne dragas under tak. De få gånger han misstog sig, skedde det till följd af hans observationer medelst instrumenter. Så hände det sig en gång, att mäster Petrus förmärkte huruledes hans barometer fallit ett helt tum under orkan. Han påminde sig, huruledes detsamma händt på ön Mauritius, och blef alldeles bragt ur koncepterna. Han satte ett par starka bjelkar till stöd åt sin lilla koja, understödde fruktträden, berättade kommande och farande, att till natten en förskräcklig orkan skulle bortsopa alla lösa och fasta egodelar, samt lade sig om qvällen i den öfvertygelsen att han om morgonen skulle kunna se himlahvalfvet i stället för det kritade papperstaket i sin stuga. Men orkanen uteblef, och det af den resonen att mäster Petrus icke riktigt kommit att observera den naturkraft, som förorsakat barometerns plötsliga fallande.

Denna naturkraft var ingen annan än någon af hans unga vänner, de der små barnen, som han vant till sig, hvilken någon stund, då gubben hade aflägsnat sig, kommit att något ovarsamt omskaka hans meteorologiska instrument.

Sådana händelser inträffade väl understundom, men folkets förtroende till mästarens djupa kunskaper rubbades alldeles icke deraf, utan tvärtom stärktes; ty människorna värdera oändligt mycket de lärdes misstag, troligen därför att de lärde sjelfva aldrig vilja erkänna dem, och vanligt olärdt folk därför anser sig hafva vunnit en seger öfver bildningen sjelf, en seger, som icke på annat sätt står att vinna.

Mellingsta var en gammal adlig borg, en af dessa väldiga byggnader, som bära vittne om en längesedan förfluten tid, den man så gerna påminner sig för de stora minnen, hvilka föresväfva oss i ett magiskt dunkel; det var en kvarleva från adelns blomstringsperiod, då rikedom, ära och bildning var adelns prerogativ framför de andra samhällsklasserna, då ännu icke medelklassens prosa trängt sig emellan och utplånat den poetiska sidan af ridderskapet. Det är nedslående att se tidernas förändring, se huru en ångbåt, hvilken i sitt sköte bär fraktgods och paketer, jagar förbi rangskeppet, som med svällande segel och högrest bog plöjer böljorna, bärande hundra kanoner och en hel verld af människor inom sina relingar. Det är något stötande för det inre, det barnsliga sinnet, att se ett stort historiskt namn fördunklas af ett namn från gårdagen; men det måste så vara: ty det är inom menskligheten och ej hos individerna den framåt drifvande kraften ligger.

Mellingsta var bygd i gammal stil, fastän det undergått många förändringar. Det var en trevåningsbyggnad med höga fönster, som fordomdags varit hvälfda, men som sedermera blifvit förändrade, hvar efter ännu en halfcirkel öfver hvarje fönster bar beviset. Ett rundt torn, som stack något öfver det spetsiga taket, stod som en jättepelare; inuti detta torn gick en spiraltrappa till alla våningarna; trappstegen voro nötta och sluttande, men så hade också slägte efter slägte, ålder efter ålder, sprungit och äflats på dessa steg, och hvalfven hade genljudit af mången forntidssång och mången stump ur Postiljon af Longjumeau.

Bakom den stora mörka byggnaden sträckte sig den stora trädgården, med sina raka alléer, och långt bort låg den lilla stugan, der mästern Petrus bodde. Men äfven dit sågs borgens spetsiga svarta tak

och en af dess största märkvärdigheter, nemligen en klocka, som hängde der oppe under en svartgrön, kopparbeslagen huf eller spira. Denna klocka hade ingen annan inskription än ett Ave Maria med munkstil och härledde sig troligen från något klosterrån, hvartill någon af slottets anherrar gjort sig skyldig under reformationen. Denna klocka hängde der oppe ännu i min barndom. Den begagnades aldrig, ty ingen klocksträng ledde dit opp; men sagan förmälde, att den af sig sjelf ringde om natten, då någon stor olycka skulle hända inom familjen. Vidare berättade man, att flere af slottets egare, hvilka ej älskade denna olycksbådande klockringning, beslutat nedtaga den och smälta den äldre spåmannen; men då man uppskickat folk på taket i detta ändamål, hade alltid en man blifvit af osynlig makt nedstörtad, och därför vågade ingen göra försöket. Klockan hängde således kvar och betraktades med en hemsk fruktan af det omkring boende landtfolket.

Sjelfve mäster Petrus kunde ej slita sig lös från denna folktro. Han hade tvärtom antecknat alla de gånger, han hört de dofva klämtslagen, och bifogat en underrättelse om hvilken olycka, som strax derpå eller i samma stund drabbat familjen. Än hade en eller annan dött, eller hade åskan slagit ned i någon af familjens egendomar, eller hade någon familjemedlem kommit i onåd på högre ort och måst lemna hofvet; en olycka, som icke var den minsta, men likväl den sällsyntaste.

Då mäster Petrus om aftnarne gjorde sina observationer öfver väderleken och kom att kasta blicken åt det håll, der slottet var beläget, och blef varse den gamla klockan, som, tigande liksom det outgrundliga ödet, hängde der oppe, med sin orörliga jerntunga i det vida gapet, rynkade den gamle alltid ögonbrynen och vände sig bort. Den, som då observerade hans anletsspel, såg liksom ett drag af smärta breda sig öfver hans ansigte, och han suckade. Detta var något, som ej kunde annat än väcka uppmärksamhet hos oss barn. Hans fromma, glada blick förändrades så plötsligen. Barn äro säkra fysionomister; de se bättre än andra själens spel innanför anletsdragen och göra der-öfver sina små slutsatser. Så hade vi beräknat, att mäster Petrus var rädd för klockan, att han fruktade plötsligen få se dess tunga röra sig och få höra henne ringa, satt i rörelse af osynliga händer.

Vi voro sjelfve rädda, att så skulle ske och kunde ej utan ett

slags bäfvan se dit opp, der klockan hängde. Men vi misstogo oss. Mäster Petrus hade andra orsaker till smärta, då han såg dit opp.

Det var ej alltid som den gode mästaren lefvat som en ensling. För många år tillbaka hade han en god hustru, som styrde om hans lilla hushåll och hjälpte honom i hans arbeten; det var en huld maka, en lika menniskoälskande själ som han sjelf. De lefde lyckligt tillsammans, och de enda gånger de kunde smågråla var, då något af mästarens experimenter misslyckades, hvilket han alltid förklarade härleda sig från fördolda naturkrafter, men hon åter rättare ansåg som följder af oriktig behandling. Den svåraste stund, de under sitt äktenskap haft var, då mästaren, genom en splitter ny vetenskaplig förbättring af konsten att färga löfgult, skämde bort alla sin hustrus garnhärfvor, som enligt den nya metoden blefvo grönbruna i stället för klart gula, hvilket de efter hustruns gamla ovetenskapliga metod alltid förut lyckats blifva.

Mästaren påstod väl, att björklöfvet det året råkat att få en ovanlig kemisk sammansättning, han till och med förmodade, att den myckna åskan kunnat ha en dynamisk inverkan på björklöfvet, som varit utsatt för de der märkvärdiga elektriska strömmarne, dem Cavallo omtalar; men hustrun åter påstod, att mästaren rört en hop otyg i färgsoppan och att detta var orsaken till försökets misslyckande. Dispyten blef likväl ej långvarig; ty fastän mäster Petrus aldrig medgaf, att hans rön kunde slå fel, var hustrun dock så beskedlig, att hon ej mera än i första hettan påstod, att de voro rasande. Så framlefde de i många år, men äntligen kom döden och beröfvade mästaren den goda makan; och det enda han hade kvar var en son, som han uppfostrade att blifva en lärd man.

Detta hade också lyckats, men modren dog just samma dag sonen mottog lagerkransen under musikens jubel och kanonernas dån.

Johannes, så hette sonen, kom hem till sin far; det var en sorglig glädjedag för den gamle, och begge följdes åt till den närbelägna kyrkogården för att vid den goda modrens graf göra det första besöket. Der satte sig begge ner och talade om den tid, då Johannes var liten, då han hjälpte sin far med hans instrumenter och hans små forskningar. Nu hade den unge lupit förbi den gamle på forskningens täflingsbana, men fadren kände ingen afund deröfver; han var stolt att

ega en son, som öfverträffade honom sjelf, hans lilla ärelystnad hade Johannes till brännpunkt. Johannes var mera än han sjelf, han var hans ålderdoms glädje och prydnad.

Så hade de suttit länge, försjunkna i minnet af det förflutna, då de väcktes ur sina drömmar af ett glädtigt: god afton. Mäster Petrus sprang upp och bugade sig djupt, men Johannes smålog och räckte förtroligt sin hand till den ankommande och sade: »god afton! goda Johanna.»

»Hvad tänker du på?» inföll fadren; »det är dottren till vårt nådiga herrskap; det är fröken Johanna.»

»Inte så», sade flickan och fattade sonens framräckta hand; »inte så, mäster Petrus. Johannes känner igen mig sedan fordom, då vi lekte tillsammans: deri gör han rätt.»

»Förlåt!» stammade Johannes, förlägen att hafva misstagit sig om tidens förändring; »förlåt, fröken, jag kom i detta ögonblick endast ihåg min forna lekkamrat, och ej —»

»Och ej», fortsatte flickan leende, »att jag blifvit en stor flicka och ni en fullväxt herre, med löskrage, i stället för den korta skjortkragen, som förr låg utbredd på edra axlar och som klädde er så bra; ni har verkligen vuxit ifrån er, käre Johannes.»

»Jag kan», yttrade Johannes och fästade sina blickar på den täcka, blomstrande flickan, »ej säga detsamma om er, min fröken.»

»Jag ber om förlåtelse», tillade mäster Petrus, »å min sons vägnar; han har den der Upsalatakten uti sig och är fri och raljant af sig; men det går väl bort. Han menar icke illa dermed, nådiga fröken.»

Flickan smålog åt den gode gubbens ursäkter och bröt, utan att säga ett ord, en ros, som blommade på den goda modrens graf, och räckte till Johannes, sägande: »låt ej skrämma er af frökentitlen, min bäste magister. Johanna är, gudnås, lika barnslig som förr och har, dess värre, icke nog vördnad för de lärde; men det kommer sig deraf, att jag i all evighet blir ett barn.»

De skildes nu åt, men i den eldige ynglingens själ hade Johannas bild ånyo insmugit sig och nu mera outplånligt.

Vid åsynen af hans forna lekkamrat hade hela hans barndoms kärlek för det sköna barnet återvaknat, och han beslöt att lemna hemmet, innan hans hjerta ännu öfverväldigat hans hufvud. Men försynen hade annorlunda beslutat. Egaren af slottet, baron Kronsvärd, behöfde en informator för sin son och valde magister Johannes dertill. Denne

insåg väl de för honom farliga följderna af en sådan befattning och arbetade emot allt hvad han förmådde; men mästern Petrus arbetade mot honom, och han hade ingen utväg att undslippa. Allt hvad han kunde önska sig, allt hvad han kunde förebära vara nödigt för sin framtid, kunde baronen gifva honom, och således måste han ingå i den farliga befattningen.

Baron Kronsvärd var en ädel man af gamla, ärligt svenska principer. Han anade aldrig svek och icke heller, att han kunde väcka passioner, som stormade. Han hade sjelf alltid varit lugn och passionsfri, och trodde, att alla voro det liksom han. Det var således af ren obekantskap med det menskliga lynnet han inbjöd sin dotters barndoms-lekkamrat att blifva en daglig gäst i sitt hus; och ännu mindre anade han, att han begick en oförsigtighet, då han en afton, när Johannes låtit höra sitt mästerskap på pianoforte, föreslog, att han skulle fortsätta fröken Johannas undervisning och öfning, som nu på en tid blifvit afbruten.

Hade den gode baronen det allra minsta observerat den af glädje strålande blick Johanna kastade på unge magistern, så hade han troligen icke låtit förslaget gå i verkställighet; men han märkte ingenting, utan tvang Johannes att begynna sina musikaliska lektioner.

En yngling och en ung flicka böra aldrig spela à quatre mains med hvarandra. Musiken är passionens och kärlekens språk; och de förstå hvarandra i toner, i ackorder, utan att de önska det; musiken är hjertats språk, den talar tvärt emot vår vilja och sqvallrar om våra innersta känslor, utan att vi veta det. De begge unga hade ej länge fortsatt sina musikaliska studier, förrän han förstod, att han sagt för mycket, och hon, att hon förstått för mycket af det hemlighetsfulla språk de talade med hvarandra.

Både Johannes och Johanna fingo då i sitt uppförande en anstrykning af blyghet; de påminde sig i hvarje ögonblick, att de ej mera voro barn. Då Johannes oförmärkt ville kasta en blick på sin sköna granne vid pianot och såg sig upptäckt af henne, då nedslog han ögat och såg på tangenterna, liksom om han velat läsa hebreiska utan punkter på dem, och Johanna rodnade som en ros och anslog tonen starkare än hon borde för att för ögonblicket liksom bortblanda sina känslor. Begge viste med sig, att det ej gick an, att de älskade hvarandra — och likväl!

Det var en högst pinsam belägenhet för magister Johannes, och

han arbetade därför på en plan att med sin nya discipel få resa utrikes på några år. »Det skall kosta på», sade han vid sig sjelf; »men då jag kommer hem, är hon äldre; hon är blott sexton år nu. Hon är kanske gift, borta således; jag kan undvika träffa henne. Jag får dock drömma om henne, får älska henne som ett ideal; nå väl, blott jag kunde få resa!»

Resan blef efter ett års väntan, efter ett års kamp mellan pligt och kärlek, ändtligen besluten, och baronen bestämde, att unge Adolf med sin guvernör, magistern, skulle göra en tur genom Tyskland och Frankrike till Italien, en tur på tre år.

Nära ingången till parken, på andra sidan om den vidlyftiga trädgården, låg ett lusthus, der mäster Petrus uttömt all sin uppfinningsförmåga för att göra det trefligt och vackert. Det låg vid kanten af en sorlande bäck, som letade sig fram genom gräset, och var åttkantigt, prydt med en rundt omkring löpande peristyl. Bortgömdt af höga syren- och caprifolii-häckar och beskuggadt af en stor lönn, låg det lilla lusthuset så lugnt och fredligt der inne. Det inre rummet var draperadt med rött och hvitt, och rika förgyllningar slingrade sig i tusende rosetter och guirlander omkring mellan de svällande vecken af de tyger, som betäckte väggarne.

Det var en afton i Maj. Mäster Petrus stod som bäst och betraktade solen, som bergades i tjocka lagermoln och bådade regn, då hans son försänkt i djupa tankar vandrade de krokiga gångarne i parken och kom till det lilla lusthuset. Det såg så fredligt, så inbjudande ut, och han inträdde för att en stund få sitta i sina funderingar der inne; men han studsade tillbaka, ty fröken Johanna, sysselsatt att läsa i en bok, satt till hälften skymd af den vida gardinen vid ett fönster. Den blomstrande kinden hade hon stödt mot den fina handen, och då hon såg upp vid den unge mannens inträde, darrade lemningen af en tår i de eljest så glada ögonen.

»Förlåt mig, fröken», sade Johannes och drog sig något tillbaka; »förlåt mig, om jag störde er; det var händelsen, som förde mig hit och...»

»Nog af, herr magister», afbröt honom flickan, »det är ej allt händelse, fastän det synes så för våra menckliga ögon. Ni är välkommen, ni störde mig icke; men jag sitter här och tänker på er, på min brors resa; den blir lång?»

»Mycket lång», sade Johannes och såg ned framför sig.

»Den blir mycket lång», återtog Johanna med en viss darning i rösten; »kanske vi ej mera återse hvarandra.»

»Säg ej så, min fröken», yttrade ynglingen, »säg ej så!»

Flickan skakade på hufvudet och yttrade sedan långsamt: »det har förefallit mig, liksom det vore sista gången, den allra sista.» Hon tystnade plötsligen, och en länge återhållen ström af tårar lät sina kristalldroppar springa ned från kinden.

»Kanske den allra sista, fröken Johanna!» ropade ynglingen. »Gråt ej, goda Johanna», fortfor han ifrigt; »ni är ju min barndomsvän, låt oss hoppas; allt kan ändras, allt kan gå väl, fastän äfven jag anar motsatsen. Låtom oss åtminstone skiljas som ett par glada barn, med hopp och förtröstan.»

Flickan hade hemtat sig och kastade en innerlig, en salig blick på Johannes, som lik en bedjande engel stod framför henne.

»Ja, det är rätt», tillade hon långsamt. »Johanna, så skall ni, så skall *du* säga, Johannes. Jag är ännu din leksyster, ännu samma barn som förr och håller af dig, Johannes, liksom jag gjorde då; men låtom oss hoppas och skiljas åt som ett par goda barn med förtröstan och utan förebråelse. Gå nu, Johannes, nu vet du allt.»

Ynglingen fattade hennes hand och tryckte den eldigt till sina läppar. Med hopp och utan förebråelse hviskade han sakta: »farväl, Johanna, farväl, farväl!» Han skyndade ur lusthuset och upp till sin far; men han blef der en åhörare utan all uppmärksamhet. Gubben berättade väl tjugu gånger, huruledes hygrometern i förstugan krökt sig en hel tum till höger, eller åt regnsidan, och att barometern fallit en half tum. Johannes var ej uppmärksam derpå. »Det der ovädret, som nalkas, gör mig verkligen ondt», yttrade slutligen gubben, »ty i morgon skolen I resa och I fån ett gement resväder. Både du och unge baron kunna förkyla er; men ta du fläderblommor med dig, och om du mår illa, så drick starkt fläderte», förmanade gubben; »man bör ej slurfva med helsan.» Johannes smålog åt sin beskedlige fars många små bekymmer; han kände inom sig en eld, som hindrade alla förkylningar; han var så lycklig, så hoppfull och glad, och dock såg han blott dunkel, endast skymning i framtiden. Men för det närvarande var Johannas kärlek honom nog; han kunde, han ville ej tänka på något annat.

Andra morgonen regnade det, enligt mästarens spådom, men stora suffletten stod framför dörren, och betjenter och pigor sprungo om

hvarandra med koffertar och askar. Johanna var tyst och äfvenså Johannes. Ännu en gång spelade de till afsked en à quatre mains, och nu slog restimman. Gamle baron sjelf, precis som ett urverk, anmärkte att klockan var tio, och att det var bestäldt till klockan elfva på Stråhålla gästgifvaregård. Det var nog, det blef afsked, sirligt, ordentligt och kallt; och vagnen for.

Ej långt från Siena i Kyrkostaten slingrar sig en liten å, mellan höga skogbeväxta stränder, genom dalen. Öfver ån leder en gammal bro, en lemning af romersk byggnadskonst, numera förfallen och usel, men god nog åt nutidens Romare, den usla kvarlevan af ett folk, som beherskat världen. Den lilla ån var öfverbyggd af flera hvalf och nästan tilldämdad af stora qvaderstenar, som tid efter annan nedfallit ur bron. Stympade bitar af en inskription sågos der och hvar titta upp genom den gröna mossa, som betäckte stenarne. Det var någon romersk konsuls eller kejsares odödlighet, som öfverväxtes af den ännu odödligare vattenmossan. En mörk skog af lärkträd och korkek slöt sig nära intill vattenkanten och gjorde den temligen smala rännilen till utseendet ännu smalare.

Det var i qvällningen. Från klippan der uppe, som lyser så rödaktig i aftonsolen, kunde man se ända utåt Campagnan, och den ljusröda dimman, som låg bortom horisonten, inneslöt verldsstaden i sitt dunkla flor. Det var tyst; blott då och då hörde man det aflägsna ljudet af någon herdes horn, som anblåstes i långa, sorgliga toner. Det prasslade i buskarne vid ån, och ett par personer med smala refelbössor under armen trängde sig fram mellan snåren och kröpo in under den förfallna bron. En annan person, trasig och usel, kom äfven fram ur skogen och satte sig ner ett stycke derifrån. Det var en gubbe, åtföljd af en flicka, som stannade midt framför den gamle och fixerade honom länge. »Nå, hvarför ser du i dag så mycket på mig, Maria?» yttrade gubben med sträng röst; »gå du in i skogen, till dess vi hvissla på dig. När paketten kommer, och om vi lyckas, det den heliga jungfrun måtte hjälpa! så få vi nog att göra; då behöfs du bättre, gå nu.»

»Men, min far», sade flickan och sammanknäppte de små händerna öfver bröstet, »låt bli åtminstone i dag; den himmelska modren blir er ej nådig, det går illa.»

»Hvarför det?» frågade gubben. »Har jag kanske för intet skänkt henne två marker gula vaxljus och sexton gånger läst Ave Maria, innan jag smakade en bit på morgonen? Tror du, att jag behöfver göra allt det der för intet, eller tror du inte, att den välsignade himmelens drottning hjälper hvar och en god katolsk kristen? Dessutom är detta ett heligt verk, ty det är frågan om kättare; vi skola den heliga kyrkan till ära . . .»

»Nog, min far», sade flickan i ångest, »nog, men lofva mig ett: mörda dem icke, min far.»

»Ha, ha, ha! du är fasligt blödig af dig i dag. Du var ej så vekhjertad då den der engelsmannen reste här igenom. Hä? hur var det?»

»Min far!» sade flickan förlägen och plockade på korsetten, »han var en gammal gubbe, han.»

»Jaså! du tycker det ej är synd om gamla gubbar; du tyckte om de der mjölkfingrade Ryssarne eller hvar de äro ifrån. Nå väl, men det gör inte jag; gå nu!»

»Men, min far, skona, om ni kan», bad flickan; »jag vet», tillade hon smekande, »jag vet, att ni ej nekar er lilla Maria något.»

»Nå ja, omständigheterna afgöra saken; gå nu, de kunde komma, och då kunde en kula kanske träffa dig också. De der herrarne äro nog beväpnade, de också, och skjuta illa. Gå nu, Maria, gå nu.»

Flickan smög sig åter in i skogen, men den gamle blef qvarsittande vid broändan, med sin kropp nästan intagande hälften af den smala vägen.

Ej långt derefter hörde man en vagn rulla i den närbelägna backen, och snart syntes ett dammoln och igenom dammet en resvagn af det i landet vanliga slaget, fullpackad med koffertar och askar. När gubben blef varse vagnen, hvisslade han skarpt, och ett par hufvuden tittade hastigt upp öfver brokanten, men gömde sig åter. Vagnen fortsatte emellertid sitt lopp; men då hästarne hunnit till midten af bron, saktade kusken farten, för att ej köra öfver den liggande uslingen, som tycktes sofva. Detta uppehåll begagnades af de utposterade banditerna, hvilka viga som kattor klängde sig uppför bron och nalkades vagnen med uppspänd hane.

I vagnen sutto tvenne personer, en gosse och en äldre yngling af ett ädelt utseende. Den äldre fattade genast en bössa och afsköt ett skott mot den ene röfwarens hufvud; han föll, men i samma ögon-

blick fick den resande sjelf ett skott, så att han vacklade. Han egde dock styrka nog att afskjuta det andra skottet ur sin dubbelbössa, men kulan surrade förbi rövaren inåt strandskogen. Den trasige utposten hade just närmat sig och gripit hästarne i betset, och den andre kvarblifne rövaren, numera säker, sedan begge piporna voro utskjutna, nalkades vagnsdörren. I detta ögonblick hördes från skogen ett doft qvidande läte. Den trasige gubben lyssnade; men snart släppte han sitt tag och med utrop: Jesus Maria! störtade han från bron och inåt skogen. Körsvennen, van vid sådana scener som denna, hade under hela uppträdet bibehållit sin rådighet. Han gaf de ystra fålarne en klatsch, och rasande störtade de fram förbi den kvarvarande banditen och ilade blixtnabbt öfver bron och genom skogen. Rövaren afsköt sitt gevär i förtreten; kulan snubbade ett hål på en kapprock, men gjorde för öfrigt ingen skada.

»Pietro är en usling», mumlade rövaren, »han sprang som en råbock. Hur är det med dig, Mattheo? Denna spekulation slog fel.» Mattheo låg blödande af ett djupt sår i bröstet och blott rosslade. »Jaså», sade den andre, »det är slut med dig, kamrat; jag skall gifva sex pistoletter och tio hvita vaxljus till Sanct Borromeus för din själaro. Sanct Borromeus är en hederlig patron och han hjälper dig nog ur skärselden.»

Den döende rövarens anlete klarnade af ett hoppfullt, barnsligt leende; han drömde sig säker om en mild dom och en evig salighet. Barnet i sin första oskuld och okunnighet lefver ännu i den döende mördarens hjerta; det blickar fram öfverallt och räcker till Gud, liksom ett barn till sin far, en leksak, tio hvita vaxljus; det var en tribut af *hans* barnasinne; huru blef han dömd? — —

»Jag måste väl uppsöka den uslingen, som sprang sin väg, just när han som bäst behöfdes», fortfor rövaren i sin monolog och gick in i småskogen. Der mötte honom en annan scen. Pietros dotter, den vackra Maria, hade blifvit sårad af den förflugna kulan; hon låg blödande och qvidande utsträckt på den mjuka mossan, som begärligt insög blodet, hvilket med hvarje pulsslag uttömde hennes lif. Pietro låg knäfallen, med ansigtet mot jorden, och ref sitt grå hår i raseri; den unge rövaren stod midt framför, med bössan på armen, och betraktade scenen.

»Jaså», sade han slutligen; »det har du, Pietro, för det att du alltid ber till Jungfrun; hon har så många att hjälpa, så att hon inte

hinner med allt. Annat är det med den helige Borromeus, som nu på en tid haft litet eller intet att göra. Det var som jag sade, att det ej är värdt att spilla böner på Guds Moder, den obefläckade Jungfrun, ty det se vi hvar dag, att hon ej hör på det örat; nej se, Sankt Borromeus var riktigt glad, då jag kom ihåg honom — det sade munken också. Pietro — det är slut med din Maria och med Mattheo också, paret ihop.»

»Paret ihop», rosslade den döende flickan; »blef främlingen, den främmande ynglingen, också skjuten?»

»Åh ja, han fick allt så mycket han tålte», skrattade röfvaren.

»Paret ihop», hviskade flickan, »han också — det var väl.»

»Nå, ligg inte der längre, som en galning, hon är nu död», ytt-rade den unge röfvaren efter en stunds tystnad; »hon vaknar, vid Sankt Borromeus! icke deraf, att du rifver några hårstrån mer eller mindre af ditt hufvud. Nå, stig upp, gubbe, annars så hafva vi snart ett kompani trones soldater, påfuga krukor, efter oss från Siena — nå, vill du bli skjuten, du också?»

Den unge röfvaren lyckades äntligen att bringa gubben till sans, och begge hjälptes nu åt att bortbära liken. Detta skedde med en dyster tystnad, och emellertid nedgick solen och natten bredde sig öfver den hemska scenen.

Johannes — ty det var han, som blef sårad — fördes med hast till Siena, läkare kallades, men för sent: han hade redan förlorat för mycket blod, och kulan hade träffat någon viktig invärtes del. Det led på natten; men ännu andades den olycklige ynglingen, och hans discipel låg gråtande på knä bredvid hans säng — äntligen slog han upp ögonen, de voro liksom förklarade, och han fattade den gråtande gossens händer mellan sina.

»Hör du, Adolf», sade han sakta, »hör du, det ringer i klockan på Mellingsta — hör du icke? hon ljuder klart, fastän det låter hemskt för Johanna och min stackars far; helsa dem begge.» Han dignade tillbaka på bädden, blek som en vissnad lilja; gossen lade sin hand på hans bröst — det var slut. Och detta hände den 3 Oktober.

Det regnade och blåste häftigt den 3 Oktober. Mäster Petrus runkade på hufvudet och spådde, att vintern nu tillstundade; ty träden fälde redan sina löf, som dansade sin dödsdans på gångarne i Mel-

lingsta park. Der uppe i slottet satt baronen och roade sig med att lägga patience, och hans fru satt läsande i en af den nyaste franska skolans romantiska målningar; Johanna satt vid sitt piano och fan-tiserade och inföll då och då på det stycke, hon och Johannes sista gången hade spelat tillsammans. De voro förstämnda, men ingen yppade sina tankar. Baronen var den förste, som bröt tystnaden, i det han sade:

»Jag begriper ej paciencen i afton, den vill ej gå; jag har tio gånger å rad lagt i kort om vår Adolf, men det går aldrig ut. Gud låte det ej händt dem något.»

Friherrinnan smålog och gjorde en anmärkning om skrock, och Johanna steg upp och försäkrade sin far skrattande, att patience icke hade något att betyda.

»Jag har öfver hundrade gånger lagt», sade hon, »om jag skulle få ett par armband af guld, lika med dem Adolfine har, och alltid har paciencen spått, att jag skulle få dem, men därför har pappa ändå ej skaffat mig dem.»

»Men om nu så vore, att jag verkligen köpt dig ett par sådana och att de hitkommit, hvad säger du då om paciencen?»

»Jo, då skulle jag tacka ödmjukast», skrattade Johanna, som nödvändigt ville vara glad, fastän det var något oförklarligt, som tryckte på hennes hjerta.

Baronen steg upp och gick ut, men inom några ögonblick var han tillbaka med ett par armingar, alldeles sådana, som Johanna önskat sig dem.

»Se här», sade han, »din patience har ej ljugit; hvad säger du nu om min?»

Johanna bleknade, men smålog likväl; det var ett dystert smålöje.

»Jag tror ej på skrock», sade baronen, »men i qväll vet jag ej huru det är med mig.»

På en gång sprungo far, mor och dotter upp från sina ställen och stodo lyssnande; de hörde alla de dofva klämtslagen af döds-klockan. Riktigt! hon ringde i långsam afmätt takt; det kunde ej vara vindens spel, det kunde ej vara sjelfbedrägeri — de hörde det alla.

»Klockan!» sade de nästan alla på en gång, och baronen utbredde sina armar. »Mamma», ropade han i ångest, »hör du klockan? den ringer för Adolf; vi äro utan son!» De föllo i hvarandras armar, det blef en lång tystnad, men Johanna föll på knä och bad innerligt, an-

däktigt, som ett barn plägar. Klockan fortfor att ringa, men plötsligen tystnade hon, och åter hörde de regnet smattra på fönsterrutorna och vinden hvina genom vindsluggarne.

Klockans ljud hade äfven väckt mäster Petrus ur hans oroliga slummer; gubben satte sig upp att lyssna, tände sin lilla nattlampa och skref i sin journal: »den 3 Oktober, klockan tre qvart till ellofva började döds-klockan att ringa på Mellingsta; ringningen fortfor till klockan precist ellofva — antecknad samma stund, vinden nordvest, hållregn, barometern på nederbörd, 13 grader C.»

Gubben lade sig åter och funderade efter, hvilken olycka som väl kunnat hända den friherrliga släkten i denna stund. Han kom väl att tänka på baron Adolf, men bortkastade åter denna tanke. Han är så ung, tänkte han, och dessutom är han under Johannes' vård; det är väl någon gammal tant eller dylikt; och dermed lade han sig lugnt ned på sitt öra.

Omkring en månad derefter kom baronen ned till mäster Petrus, som i bråds-kande fart ilade in i sin studerkammare för att byta om rock för den nådige baronen. Mäster Petrus märkte icke, att baronen var mycket blek, och att ett visst drag af oro låg i hans blick, då han inträdde. Han blott tänkte på sin paryr, den stackars gubben.

»God dag, mäster Petrus!» sade baronen och satte sig på den erbjudna stolen; »hur mår ni, gode mäster Petrus?»

»Gud ske lof, bra, herr baron, mycket bra.»

»Ni har en glad ålderdom, mäster Petrus», fortfor baronen. »Gud har hittills visat er mycken godhet, ni är frisk.»

»Ja, Gudi lof, frisk som en nötkärna», svarade mästarn.

»Observerade ni kanske för omkring en månad sedan, att blåsten tog i den gamla klockan der uppe på slottstaket; observerade ni det?»

»Ja visst, det gjorde jag», svarade gubben och tog fram sin journal och satte på sig glasögonen; »se här: den tredje Oktober klockan tre qvart till ellofva började döds-klockan att ringa på Mellingsta — Gud ske lof», tillade han, »att det intet hade att betyda.»

»Tror ni det?» återtog baronen. »Men det hade att betyda; vi hafva gjort en smärtsam förlust.»

»Hvem?» frågade gubben och såg forskande på baronen; »väl inte unga . . .»

»Nej, käre Petrus, nej; en annan person dog den natten och helsade till Johanna, min Johanna, mäster Petrus, och till — er.»

»Till mig?» sade gubben och stirrade framför sig; »till mig — Johannes hör ju inte till släkten —»

Då kastade baronen sina armar kring den gamles hals och utbrast gråtande: »stackars gubbe, din Johannes var oss kär som en son.»

»Johannes! Johannes!» hviskade gubben och löste sig småningom ur baronens armar. Han satte sig stilla ned på sängkanten och sade ej ett ord mera; blott det dödsbleka ansigtet tillkännagaf, att han led — hans lefnads glädje hade ramlat i grus.

Flera år derefter, sedan slottet i långa tider stått öde efter baronens död, inflyttade dit en ung enka. Det var Johanna, som nu mistat sin man. Det hade varit ett äktenskap utan huslig lycka, utan glädje och utan barn, knutet till följe af föräldrarnes önskan. Nu var det slut, och Johanna, klädd i djup sorgdrägt, inflyttade i det öfvergifna slottet, der man en lång tid förut eldat och städat för att utdrifva den unkna luften, som bildar sig i obebodda rum.

Mäster Petrus, då en åttioårig man, var åter munter och glad. Hans barndoms tid hade börjat ånyo och nu gick han, jollrande om naturens dolda krafter och lekande med sina fysikaliska instrumenter, kvar på Mellingsta som ett gammalt inventarium. För att ej stöta gubbens fåfänga, fick han ännu hafva öfverinseendet öfver trädgården. Den hade ej vunnit derpå; häckarne hade förvildats, gångarne blifvit gröna, det lilla lusthuset var nästan förfallet, tomt och ödsligt. Allt var förändradt; blott den gamla klockan hängde ännu kvar.

Det var vid denna tid jag såg gubben. Det var nu han så vänligt inbjöd ortens barn i sin lilla studerkammare; det var nu han med sådan blind ifver störtade sig in i sina studier, som blott ledde till förvillelse; men han skulle med något betäcka såret i sitt hjerta. Han sökte genom naturens studium, huru ofullkomligt det än var, nalkas det rike, der hans Johannes lefde, der hans Johannes väntade på sin gamle far.

Friherrinnan, den fordom så lyckliga Johanna, var nu ett allvarligt fruntimmer. Äfven hon drog omkring sig ungdomen och bildade en flickskola, der hon sjelf åtog sig en lärarinns kall. Ofta gick hon ned till mäster Petrus i hans koja och talade med honom om Johannes, om den ädle ynglingens barndom, om hans lekar och hans nöjen. Hon genomgick med den gamle en hel barnålder och lefde på nytt i det

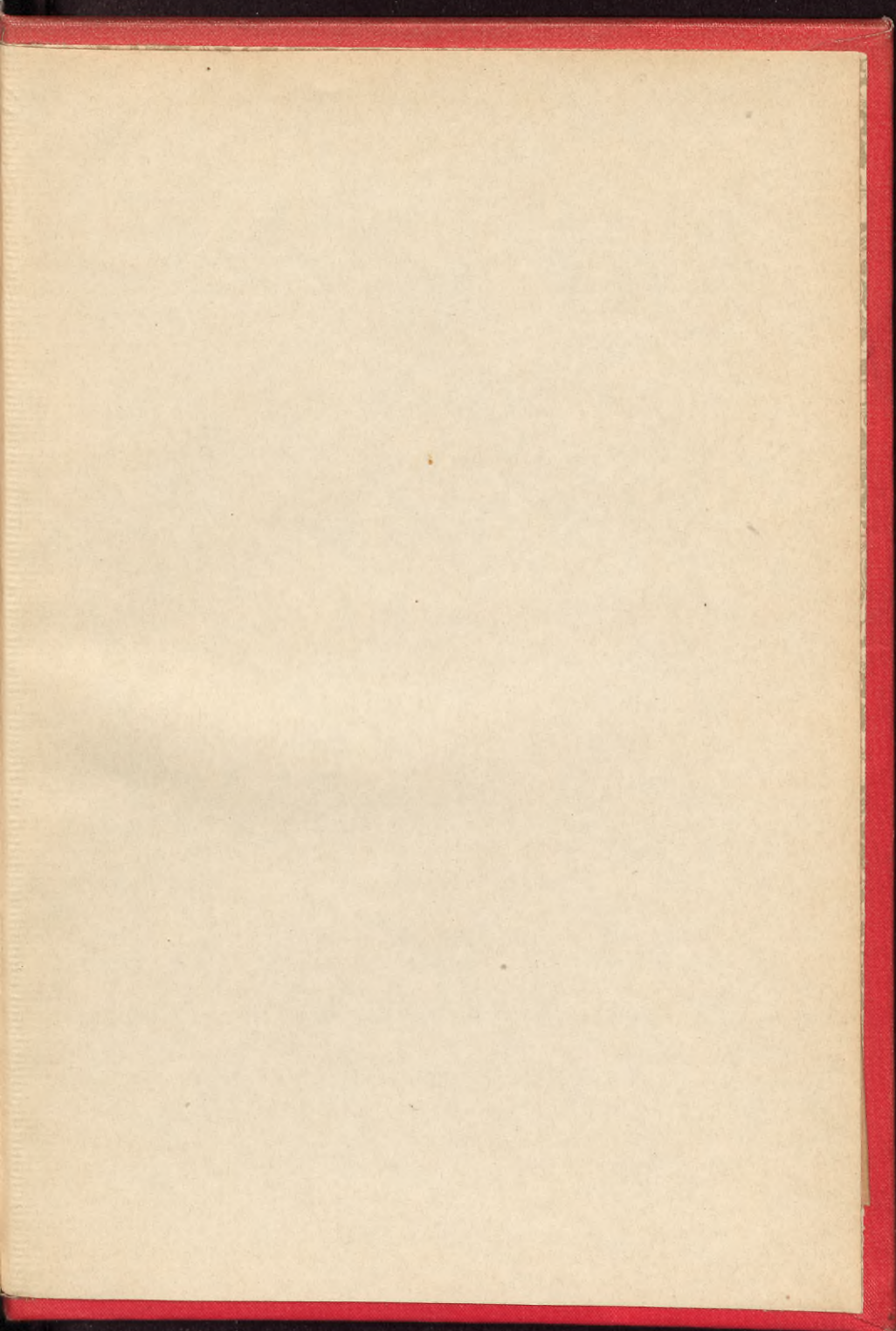
förflutna, liksom hon hoppades att lefva i det tillkommande med sin Johannes.

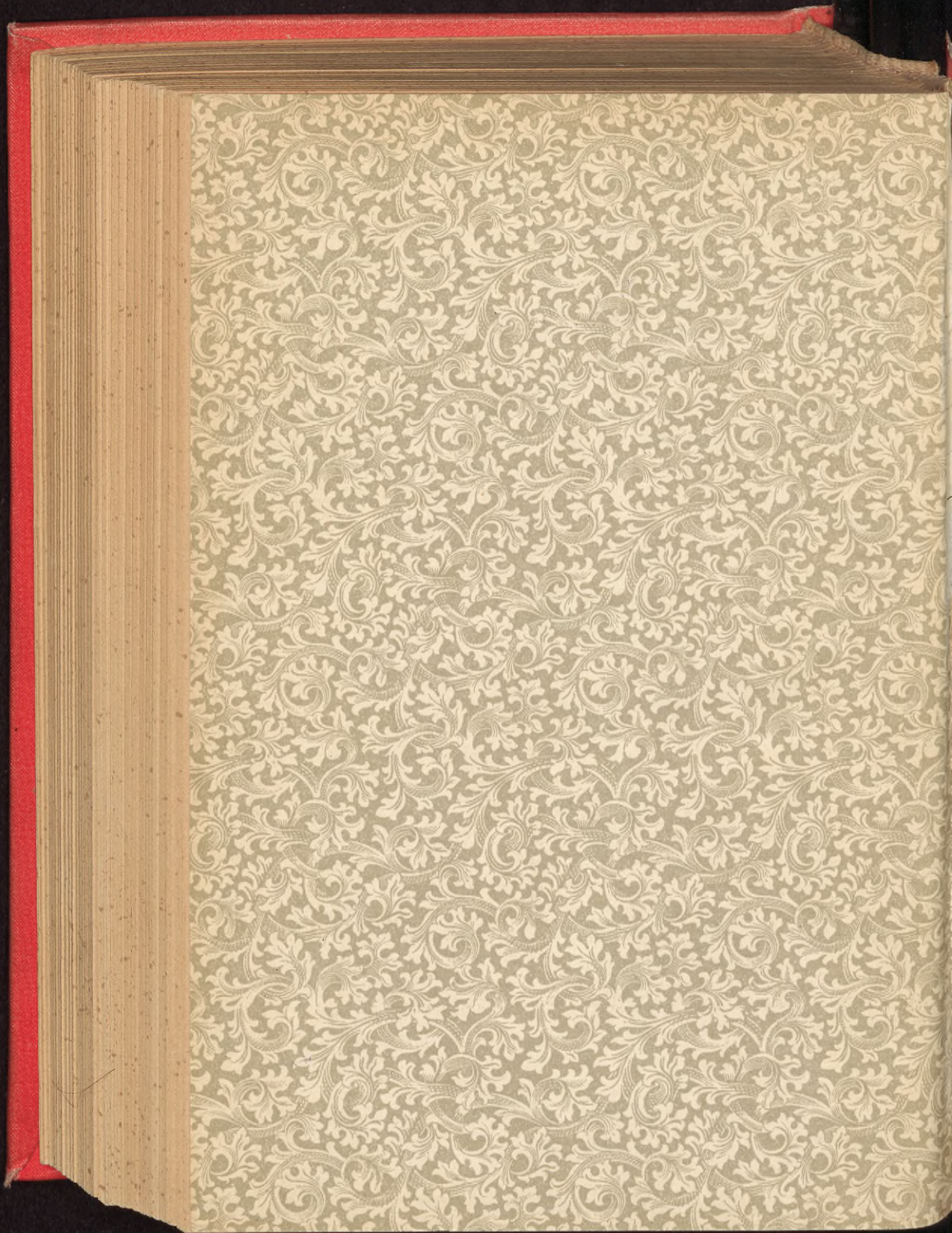
»Det är märkvärdigt», sade gubben en gång till friherrinnan, »det är märkvärdigt, se här, hennes nåd: den tredje Oktober började döds-klockan att ringa — och se här nedanför — ser hennes nåd, det är något illa skrifvet, ty jag grät den gången som ett barn, och der kommo tårar i skriften, men der står: denna ringning bådade för min son Johannes, liksom han tillhört den högfriherrliga släkten — ser hennes nåd, det var ju högst märkvärdigt.»

Då lade friherrinnan handen hårdt på sitt hjerta för att liksom döfva den orolige anden der inne och sade: »ja, mäster Petrus, han hörde till släkten, jag känner det här.»

v 1976/137

Hc mag

Wetterbergh, C. A.
Berättelser, skisser
noveller. 1.

3246

BFC 2/1

